Lotz Mathilde

Thieme Becker

XXIII. 413. l.

(Lotka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Matilda MDK

Barátnők, olf.

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

MDK

Lotz Matild

Magy. Művészet, 1931. 302. l.

Lotz Mathilde

amerikai festőnő

Tatán ismer-
kedett meg férjével
László.

Lykakörös

51. l.

Feni Blaskovics
Ferenc festőnek
lett felesége

László Blaskovics
Ferencné alatt

Lotz Matild

BÁRSONY KÁRPI
A perzsa kormány tulajdo

ORIAM

kovics Ferenc festőművész, aki a nyolcvanas-kilencvenes években eléggé ismertté tette nevét a magyar paraszt életéből vett képekkel, de immár évtizedek óta szinte teljesen elvonult a nyilvánosság elől s régóta mint a tatai gróf vendége élte csöndesen napjait. Esterházy Miklós gróf ismert mecénása volt művészeknek, íróknak, színművészeknek; a kilencvenes években nála tartózkodott, mint vendég, *Blaskovicson* kívül *Pállik* Béla, *Gyürky* Béla, *Halmi* Artúr, *Lotz* Matild. Ez az amerikai születésű festőnő főképp állatképeket festett, bejárta Észak-Afrikát, azután a gróf meghívására Tatán telepedett meg s utóbb felesége lett *Blaskovics* Ferencnek (meghalt 1923 február 23-án). Már előzőleg szerepelt a kiállításokon *Blaskovics*, s mint jóhírű festő került Tatára a kilencvenes években. Tehetségét *Benczúr* Gyula azzal ismerte el, hogy midőn Münchenből Budapestre telepedett és mesteriskolát nyitott, már 1883-ban fölvette *Blaskovicsot* mestertanítványai közé, egyébként már a müncheni akadémián is tanította őt (ahol előzőleg Seitz és Dietz voltak a tanárai). *Blaskovics* a kor ízlése értelmében elgondolt paraszt-életképeket festett leginkább (bár ismerünk tőle egy interieurt és egy fürdőző nőt is), tárgyai anekdótikus élűek voltak, mint ahogy akkor például *Aggházy* és *Bihari* festettek, egészben véve a müncheni iskolának képviselője. Azzal, hogy erre ritkábban küldött képet a kiállításokra, jóformán kikapcsolta magát az aktív művészeti életből s nevét a közönség hamar elfeledte.

Blaskovics Ferenc Bécsben született 1859-ben s ott és Münchenben végezte tanulmányait. Budapesten, a Benczúr-iskolában festette első kiállított képét („Írja alá" 1883), ezt követte 1887-ben a „Megzavart kártyajáték". Münchenből küldte a Műcsarnokba a „Gyanús alku" c. festményét, amely a millenáris kiállításon is szerepelt és számos reprodukcióban terjedt el. 1891-ben dícsérő elismerő levelet kapott a zágrábi kiállításon. Egyes szerepelt kétszer kiállított a Nemzeti Szalónban is.

ET ÉS IRODALOM

rászok ilyenkor elszélednek, a kiállítások zárva. Ezek az állapotok a régi időkből maradtak ránk megszokott örökségül, holott azóta az életmozgalom egészen más medrekbe tért. A külföldön már sok helyen jóideje, hogy erre a változásra ráeszméltek: Párizs,

Művészet
1931.

1021

Izložba umetnika-amatera

U Budimpešti je priređena izložba umetnika-amatera službenika Zemaljske službe hitne pomoći. Sve izložene predmete službenici hitne pomoći izradili su u svom slobodnom vremenu. Prvu nagradu je dobio Ivan Lovas iz Balaš darmata sa divnim radovima izrađenih od kosti.

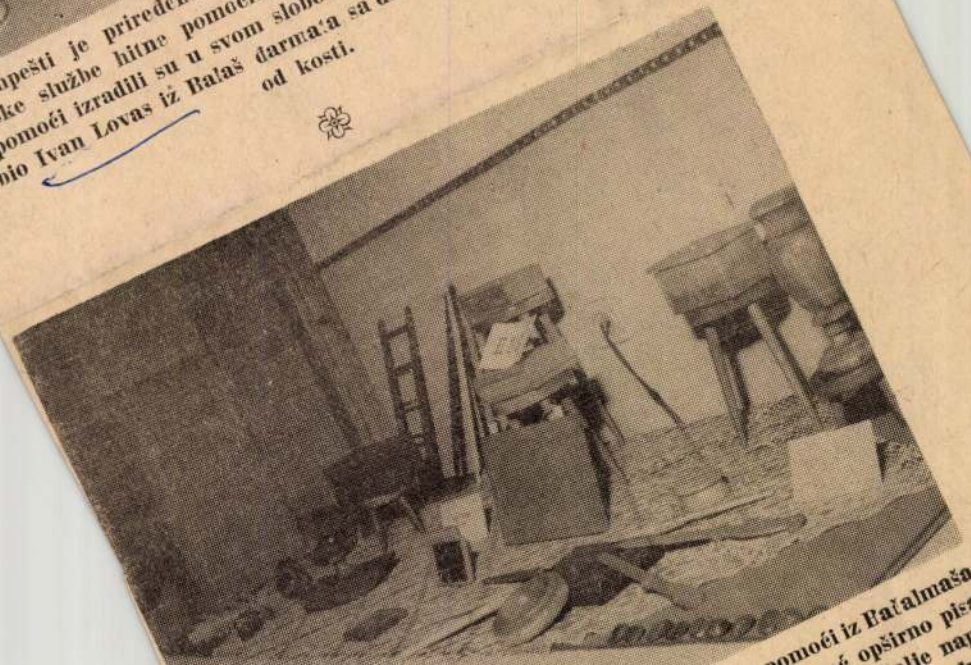

...pomoći iz Bačalmaša.
...ć opširno pisao
...lje napre-
...nost.

Sovjetski film „Dnevnik ... Egy fiatal tiszt naplója) p... devetnaestogodišnjeg mladića. ... sa uobičajenim romantičnim na... vojnika onakvog kak...

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÁPDNE NOVINE

Maks Poljanovsk

Povest o

— Pošto vam potpuno verujem, isp... čaću vam sve — odgovorio je Sumec. ... Lozinke i mnogo štošta drugo doznajem od starijeg pisara štaba Ukrajinskog ba... taljona Jemeljana Koševoja. On je sin bivšeg kulaka, u svoje vreme proteranog ; fašisti mu sve veruju. Jemeljanu je oko trideset godina i ima više obrazovanje.. Sumec je pričao o Koševoju mnogo za... nimljivih stvari. Koševoj je, kao i Sumec, mnogo mrzeo hitlerovce. Ali, njemu su, kao sinu bivšeg kulaka, fašisti verovali : postavili su ga za štapskog pisara i dozvo... lili mu da se slobodno kreće po gradu. Štapski pisar — značajna je ličnost. Ugojen i doteran, Koševoj je ostavljao pristojan utisak. Starešine su mu dodelile kancelariju.

Tanja je pažljivo slušala Konstantinovo pričanje. Na kraju joj je saopštio važnu novost.

— U gradu se sprema velika racija. Hoće da pronađu partizane i ilegalce, biće izolovani svi rejoni u blizini pijace — šapatom, osvrćući se zastrašeno rekao joj je Sumec.

— Ko vam je to rekao ? — upitala ga je Tanja.

— Koševoj. Racija je određena za nedelju. Treba to da znate. Ja sam veoma želeo da vam to kažem, baš vama da kažem Tatjana . . . Koševoj kaže da će raciju sprovesti „SD" zajedno s gestapovcima, ali će tražiti da im pomognе i neki od nacionalističkih bataljona. Možda će i naš moći da izađe iz štaba. Koševoj tih dana neće učestvovati. Sam

— Hvala, Kostja ! — Devojka je čvrsto stegla ruku mladom vojniku, nazvavši ga nežno prvi put po imenu.

Kosta je sada bio sig... potpuno veruje.

I tako je

Gestapo...

sve od reda. Trebalo je od... sve korake da ni po koju ... koji pod vidom mirnih sel... pijacu, ne zahvati racija.

Uskoro se Tanja rastal... još jednom mu zahvalivši. Daumanovu ulicu, k Jurke... je sreće. Još izdaleka je pri... kućice zaprežna seljačka k... nja.

— Izgleda da su brigade ... lajeviča — prošaptala je ol... srećna. Sa Nikolajem Nikol... zanskim komandantom, u... nom u Bobru.

Tanja se nije prevarila ... Bobra poslali su „sledova... su poneli ponešto iz „arse... keviča. Trebalo je da je po...

— Baš dobro ! — rekl... Potrebno je odmah d... Obavestila je A... viča o pre... predu...

Lovas

Könyvkötő

Léva 1815

wód

z

Trocs. könyvek

76. l.

Lovas

berencsi könyvkötő

1786.

l.

Magy. Könyvszle

1927.108.l.

Paris III ,57.

LOUIS, G. építész (Hamburg)

III. díj - az 1847-ben leégett pesti német színház újjáépítésére

Komárik 1984 167.

MDK

Lotz Mária,/Schweiz/

1909-ben az iskolában dolgozott.

A szabadiskola ideje./1902-1912./ 86.l.

M. D. K.

LOTZ Károly festő
(Svájc)

1909-ben Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Réti Bn. 1954. 328. l.

Lotze, festő

Honderü, 1845. II. 75.

Heti szemle

Festészet, táblakép
A delelő nyáj, Lotze

Honderü, 1845. II. 75.

Heti szemle

Lotze Móric, festő

Életképek, 1845. II. 146-149, 180-182. 212-214.

Ney Ferenc: Pesti mükiállitás

Lotz Mihály

1588 – 1594

Mellboglár XVI. sz.

atm. 9.5

M. Nemzeti Múzeum

Jud

EGER

Minaret

RMV 12, 101.e.

Pozsony.

Lotz Theodor hangnerhéritő műhelye.

Tud. gyűjt.

1832. évf., VIII. köt., 92. l.

Róthkrepf Gébor: második told. a magyarországi muzsika történetéhez.

Mühelyek XVIII. rd.

Lotz Theodor hangszerkénítő mühelye.

Tud. gyűjt.

1832. évf., VIII. köt., 92. l.

Róthkrepf Sábri: Második told. a magyarországi muzsika tört.-hez.

Lotz Theodor pozsonyi hangszerkészítő-
mester. 1782.

Tud. gyűjt.
1832., VIII., 92.

Lotz, Theodor

hegedükészítő Pössonyban

1740. 1782.

Er machte leidlich gute Geigen, doch ist er mehr als Erfinder eines Bassett-horns berühmt geworden. Später ging er nach Wien wo er Hof-Instrumenten macher wurde.

Lütgendorff

389. l.

Méltóságos

Dr Eckhardt

Lotze

Ltab. IV. 112

Római nobortöredék VIII. 176

Louant

1812

l. Eperjessy 1929

50 - l.

Jacques Philipps Loutherbourg,festő

Hajótöröttek c.képét a bécsi Akadémia növendékei szorgalmasan másolgatt ák.Kisfaludy Károly is lemásolta.Loutherbourg képe.Fekete repr. 62.o. Of.vásznon, 62+80.cm.

Vayerné Zibolen Ágnes: Adalékok Kisfaludy Károly művészi pályájának alakulásához. 51.o.

A Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve. 7. 1967-68. Bpest.Múzeumi Ismeretterjesztő Központ.Bp

---

Louza, Antonio (1846-?)

„Udvarlás" Olaj, vászon 103x74

Jelezve lent jobbra: A. Louza

Vételár: 12000 ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Lovag Antal

festő Páris (?)

Nemzeti Szalon

1948. aug.-szept.

kiáll.

Pohár, római, töredéke VI. 266

MDK

Lovag Antal

Dombos táj, rajz

Hegyvidék, r.

Francia, spanyol köztársasági és magyar művészek kiáll. N.Szal. 1948. aug.

MDE

Máy Károly Ronald

Máy K.L. és Farkas A. gyűjt. kiáll. Ernst Hus.

1960.

MIK

Lovag Antal

Öregasszony, rajz

Lány

Kofaasszony, vf.

Francia, spanyol köztársasági és magyar müvészek
kiáll. N.Szal. 1948. aug.

Mány Károly László

Mány K.L. és Farkas A. gyűjt. kiáll. Ernst Muz.

1960.

Lovag P. Antal
festő
Csongrád
Uri utca 13.

MKSz 1947

Lovay P. Antal

a szegedi festők kört

Vizió, of

Szeged 1946. okt

[illegible] DESZ. BIZOTTSÁGA
Ad 109/1934.

Lovag P. Antal

MDK

Képzőművészeti Főiskola Ifjuságí Köre 1945 karácsonyi kiállitása:

"Táj"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

232.l.

Lovag Antal
Öregasszony, rajz
Lány
Kofaasszony, vizf.
Dombos táj, rajz
Hegyvidék, rajz

Francia, spanyol köztársasági és magyar
művészek kiállítása. Nemzeti Szalon, 1948.
augusztus, 19 1.

MDK

Lovagh István, festő

Reggeli napsütés. Vizf.

Nemzeti Szalon.-MAPE XXIII.kiáll.1938 nov.2o.-dec.4.

Lovag Viktor

Bedécs Sándor: Amigo kávébár, Budapest, V. Párizsi utca
Tervező: Mikó Sándor. munkatárs: Nádasdy János.
Gépész-tervezők: Kiss István, Ujhelyi Béla, Szabó
Miklós, Lovag Viktor. /Ismertetés képekkel, foto:
Balassa Ferenc./

Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 38-39. l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1979 MÁR

Könyvvilág

Lovag Zsuzsa

1021

Lovag Zsuzsa Középkori bronzművesség Magyarországon c. kötetéből (Corvina, Kis Iparművészeti sorozat)

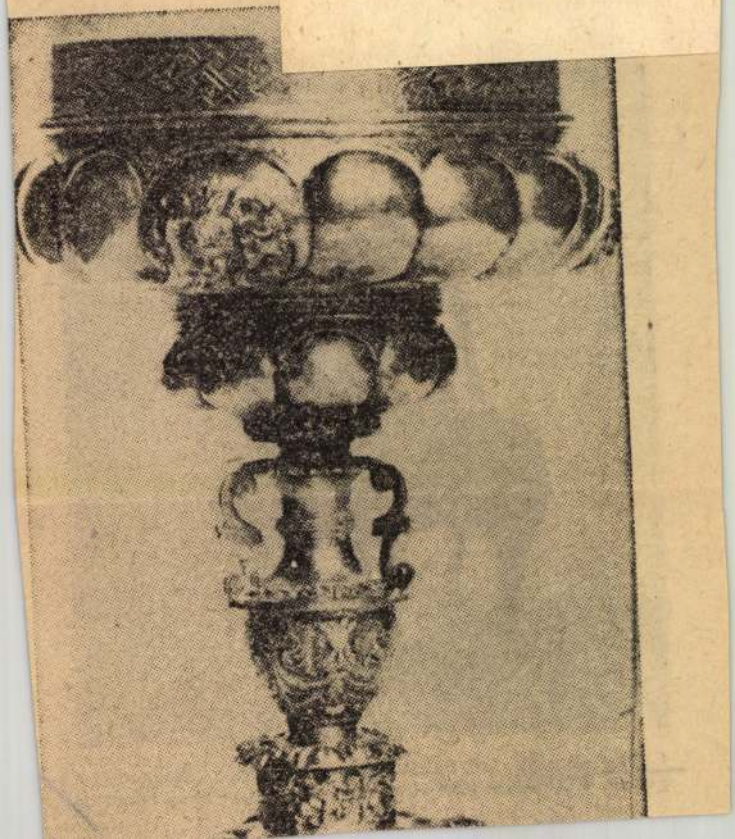

Lovag Zsuzsa

Az idei „könyvhét" választékából azokat mutatjuk be, amelyek a Corvina és a Képzőművészeti Alap Kiadójának gondozásában jelentek meg.

Kovács Éva és Lovag Zsuzsa albuma a magyar koronázási jelvényeket mutatja be; 58 színes fotóval, 29 rajzzal. Nemcsak a tárgyak pontos leírását, de történetüket is feldolgozzák a szerzők. /említve.

TV-Híradó 1.

1980. jún. 2. Televízió 19.30 /M/.

MDK

Lovagh István

Reggeli napsütés, vizf.

A Magy.Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete
XXIII.kiáll.kat.1938.nov.20-tól dec.4-ig.

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat
tisztelettel meghívja Önt

Lovay Zsuzsanna

A historizmus reprezentatív enteriőrjei
Thék Endre munkásságának tükrében

című előadására

A rendezvény időpontja:
2003. február 19-e, szerda, 15.00 óra

Helyszíne:
Ludwig Múzeum, Budapest
Budavári Palota A épület

LOVAY ZSUZSANNA

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat
előadássorozatot indít

A Búvárrégészeti Szakosztály rendezvényére

Csepregi Oszkár:
A Szent István csatahajóval kapcsolatos kutatások eredményeiről
Dr. Balogh Tamás:
A Szent István csatahajó és a csatahajók története című könyv bemutatása
Tóth János Attila:
AquaArch projekt – víz alatti régészet és vizes élőhelyek régészete Magyarországon
Gaál Attila:
XVIII–XIX. századi vitorláshajók feltárása Dél-Afrikában

A rendezvény időpontja:
2003. február 26-a, szerda, 14.00 óra

Helyszíne:
Magyar Nemzeti Múzeum

Nous vous invitons
à l'ouverture de l'exposition, au
MUSÉE ERNST

CLAIRE SZILARD

„DESTIN D'UNE FEMME - PEINTRE - AU XX. SIÈCLE"

Le 4. mai 2003, dimanche à 11 heures

LOVAG ZSUZSANNA

Accueil des invités par
SUZANNE LOVAG
conservatrice de l'exposition

ÁRPÁD GÖNCZ
inaugurera l'exposition

Appréciation artistique de
NICOLE LAMOTHE
historienne d'art parisienne

L'exposition est ouverte
jusqu'au premier Juin, 2003
excepté lundi, - du 11 à 19 heures

Une Conversation aura lieu avec l'artiste au sujet:
„La lutte pour la création"
le 14 Mai à 18 heures

Concert de musique de chambre
à la clôture de l'exposition,
le 1er juin dimanche matin à 11 heures

1065 Budapest, 8, rue Nagymező.
E-mail: ernst@ernstmuzeum.hu

ERNST MÚZEUM

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

·MKB·

Szeretettel meghívjuk

SZILÁRD KLÁRA
MŰVÉSZ - NŐ - SORS A XX. SZÁZADBAN

című kiállításunk megnyitójára az
ERNST MÚZEUMBA
2003. május 4-én,
vasárnap délelőtt 11 órára.

Köszöntőt mond:
LOVAG ZSUZSA
a kiállítás kurátora

A kiállítást megnyitja:
GÖNCZ ÁRPÁD

A művész munkásságát
bemutatja:
NICOLE LAMOTHE
művészettörténész (Párizs)

Megtekinthető:
2003. június 1-ig, hétfő kivételével 11-19 óráig.

Május 14-én, szerdán 18 órakor
beszélgetés a művésznővel
"**Küzdelem az alkotásért**"
címmel.

A kiállítás zárónapján június 1-én,
vasárnap 11 órakor kamarazene koncert.

Kérésére tárlatvezetést biztosítunk.
Telefon: 341-4355

1065 Budapest, Nagymező u. 8.
E-mail: ernst@ernstmuzeum.hu

ERNST MÚZEUM

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

·MKB·

MT Reklámiroda: 436-9119

Lovag Viktor M.D.K.

KERTI

Szófia étterem, Bp. repr.

Munkatársak:
XXXXXXXXXX
Szörényi Béla tervező munkatársa.

Magyar Építőművészet 1968/1. 48-49.l.

A MÚZEUM NAGYÜZEM

Beszélgetés Lovag Zsuzsa régésszel

LOVAG Zsuzsa

A Magyar Nemzeti Múzeum munkatársaként pályázta meg 1992-ben az Iparművészeti Múzeum főigazgatói posztját, beiktatása után néhány hónappal adott interjújában arra a kérdésre, hogy van-e már kedvenc műtárgya, úgy felelt, hogy nem volt még ideje a választásra. Energiáját lekötötték az új feladatok, főleg a múzeumhoz tartozó épületekkel kapcsolatos gondok megoldása.

Változott-e a helyzet azóta?

— A helyzet ma sem jó. Az Iparművészeti Múzeum épülete most százéves, nagyon sok felújítási munkát kellene elvégezni, általános tetőjavításra lenne szükség például. Az idén egy tíz éve folyó rekonstrukciós szakasznak kellene befejeződnie. E rekonstrukció során a múzeum Hőgyes Endre utcai részén a tetőfelújítás során tetőtéri raktársor épült, sőt nagyrészt be is költöztettük a gyűjteményeket. Annak idején liftakna is épült, de lift nem került bele, azután az idők folyamán, ahogyan gyarapodott a gyűjtemény, az akna is beépült, idekerült például a múzeum fotóműterme. Ezt is ki kellett üríteni, hogy a liftakna használhatóvá váljon.

— Száz év kellett tehát ahhoz, hogy a múzeum liftet kapjon?

— No meg némi szerencse. Tavaly derült ki ugyanis, noha egy kft. már tíz éve dolgozik itt, hogy a rekonstrukcióra fordítható pénzből a lift létesítésére egy fillért nem fordíthatunk, mert ez más — beruházási — kategóriába tartozik. Így ezt külön kellett kérvényeznünk a művelődési minisztériumtól, s a mintegy egy évig tartó engedélyezési procedúra végén, márciustól immár van liftünk. Az, hogy hogyan lehet a különböző szinteket megközelíteni, az más kérdés, hiszen a folyosót a helyhiány miatt jónéhány helyen beépítették.

— Kulcsszó a helyhiány?

— Valóban ez a helyzet. A könyvtárban például szintén nagyon szűkös a hely, nem tudunk terjeszkedni, mert a bútoregyüttes teljesen körülveszi a könyvtárat, s ott is nagy a helyhiány. A székraktárunk a pincében van, de a hely alkalmatlan a célra: nedves. A kétszintes pince alsó részét eleve vizes pincének szánták, de a nedvesség a falakban felszivárog a felső szintekre is. Egyes szakvélemények szerint a fölső szintet használhatóvá kellene tenni, ez stílusában is olyan, mint az épület egyéb részei, használata megnövelhetné a hasznos területet.

— Az utóbbi években jókora területet kapott vissza a múzeum az Iparművészeti Főiskola által kiürített épületrészben. Ez nem oldja meg a gondjaikat?

— Az épület óriási. Múzeumnak és iparrajziskolának épült annak idején. A Kinizsi utcai rész évtizedekig az Iparművészeti Főiskoláé volt, s voltak rajztermek a Hőgyes Endre utcai részben is. Azután a főiskola valóban kiköltözött, de jónéhány műhelye ittmaradt. A nyolcvanas évek végéig a második emelet egy részét a Központi Múzeumigazgatóság foglalta el. Megszűnése után azt a részt visszakaptuk, de nem volt pénz a birtokbavételére. Főleg irodák voltak ott, így most ideiglenesen raktárként használjuk. Ott található a kitelepített fotóműterem is. Belépésem után arra törekedtem, hogy egy átfogó terv alapján, a rendelkezésre álló összegek függvényében tegyük meg az apró lépéseket, úgy, hogy mindenki csak egyszer kényszerüljön költözni. A fotoműterem most eléggé elszigetelt, nehéz megközelíteni, mert az idők folyamán nemcsak a liftaknát építették be, hanem a közlekedőfolyosókat is. Hiába volt logikus a tervezés, az eredeti állapotok visszaállítása pénz hiányában csak lassan megy.

— Érvényes ez a múzeum egyik legveszélyeztetettebb „egységére", a Nagytétényi Kastélymúzeumra is?

— Itt szegény ember módjára voltunk kénytelenek pazarolni. Az épület teljes rekonstrukciója 100-120 millió forintot igényelne. Ebből 10-12 millió lenne csak a tető felújítása. Erőfeszítéseket teszünk, hogy a világkiállításra megnyílhasson, hiszen nagy luxus lenne, ha egy első osztályú épület, európai jelentőségű bútoregyüttessel, jól megközelíthető helyen, a világkiállításhoz közel ne legyen nyitva. A nagytétényi polgármesterrel hasonlóan látjuk a dolgokat: akár a Dunán, kis hajóállomáson keresztül is megközelíthető lenne. Mindenki belátja, hogy igazunk van, csak éppen ... Tavaly például nem tudtuk megkapni a tetőfelújításra szükséges pénzt, így a tető hibáinak halaszthatatlan megjavítására a felújítási keretünkből kellett elkölteni hétszázezer forintot. Ez ablakon kidobott pénz volt: az idén ötvenmillió forintot kapunk, azzal, hogy Nagytétennyel induljunk. A tavaly felrakott cserepeket is le fogják szórni. Biztos vagyok benne, hogy tavaly kevésbé fontos helyre adták azt a pénzt, amire nekünk valóban nagy szükségünk volt. De hát a döntések nem egy kézben vannak.

— Mondhatni olykor Kafka Kastélyához hasonlítanak a minisztériumi folyosók. De mihez hasonlítanak majd az Iparművészeti Múzeum reprezentatív terei?

— Mondjuk így: újra önmagukhoz. Az idén rendbehozzuk a kupolatermet és egy másik, első emeleti kiállítótermet. Ez annál is inkább fontos, mert a két hatalmas galériában állandó kiállításokat légkondicionálás hiányában nem lehet létesíteni. Tovább dolgozunk a lift megszabadításán, hiszen a földszint megközelíthetőségét egy szolgálati lakás akadályozza.

— A rekonstrukció idején sem szünetelnek kiállításaik, s a világkiállítás időszakára nyilván külön tervekkel készül a múzeum.

— A Ráth Múzeum állandó kiállítása Kína és Japán művészetét mutatja be, itt a világkiállításra sem számítunk változásra, az épület is rendben van. A Hopp Ferenc Múzeum ideiglenes tárlatoknak ad helyet, részben saját, részben idegen anyagokból. Most a kínai buddhizmus művészetéből nyílt tárlat egy sorozat keretében, ez másfél évig lesz látható. Volt itt nemrégiben egy indiai bronzkiállítás, majd Indonézia nagykövete, régi hercegi család sarja mutatta Budapestre magával hozott gyűjteménye egy részét.

Az Iparművészeti Múzeum épületében is számos új bemutatót tervezünk. A többi között modern ékszerkiállítást októberben, majd az Esterházy-gyűjtemény jórészt barokk ékszeranyagának bemutatóját. Szeptembertől az aulában finn desingbemutató lesz, az első emeleti galériában a nyáron néhány évvel ezelőtt Bécsben elhunyt tervező, Frederich von Berzeviczy-Pallavicini emlékkiállítását rendezzük meg, s egyúttal vendégül látjuk a bécsi iparművészeti főiskola hallgatóinak összeállítását is Műhelysarok című sorozatunkban.

Bizonyosan sokakat vonz majd a Budapesti Történeti Múzeummal közösen rendezett Kozma Lajos-emlékkiállításunk bútorokból, tervrajzokból, grafikai, könyvművészeti alkotásokból. A másik izgalmas bemutatónk a Varde címet viseli. A lapp szó őrtüzet jelent, s az összes skandináv iparművészeti főiskola közös programját takarja.

Ami a világkiállítást illeti: tervünk azon alapul, hogy az iparművészeti múzeumok gondolata 1851-ban, az első londoni világkiállításon született meg, az ipar és a kézművesség vívmányai bemutatásakor. Az akkori összehasonlításkor derült ki, az ipar termékei alatta maradnak a kézműves termékek színvonalának.

A kihívásra született válasz megfogalmazta: össze kell gyűjteni, okulásul bemutatni a kézművesség régi termékeit. Az első múzeum a

Pénzügyileg azonban igen nagy mértékben függünk a központi költségvetéstől. Ebben az évben közel egymilliárd forintot kap az államkasszából a BKE; s ehhez adódik még hozzá az a közel 250 millió forintnyi bevétel, amelyet önállóan gazdálkodunk ki. Ez utóbbi tétel a legkülönbözőbb bevételi csatornákon folyik be, a popkoncertek bevételétől a néhány pénzes tanfolyamunk, kurzusunk tandíjáig. Az úgynevezett fizetős évfolyamokhoz tartoznak az idegen nyelvű oktatásaink, amelyeket külföldi egyetemek diákjai látogatnak. Ezeken a bevételeken kívül azonban szinte semmi pénz nem folyik be az egyetem kasszájába, sem szponzorok, sem más hivatalos támogatók révén.

— A hazai rendszerváltással, tudjuk, az egyetem neve megváltozott. Milyen reformokat hajtottak végre az intézmény falain belül?

— Már 1990 előtt, Csáki Csaba rektorsága idején megindult egy komoly reformfolyamat az egyetemen. Ennek eredményeképpen 1990-re a BKE már a nyugati értelemben vett modern közgazdaságtant oktatta. 1992 tavaszán pedig tovább folytattuk a megkezdett reformfolyamatot. Bevezettük harmadik évfolyam elvégzése utáni alapdiplomát. Ennek a kétfokozatú képzésnek a keretében 6 félévig a hallgatóink általános közigazgatási ismereteket szerezhetnek meg; majd a további két esztendőben szakosodhatnak a kiválasztott területekre.

Azok a hallgatók, akik a három év folyamán jó tanulmányi eredményt érnek el, automatikusan bekerülhetnek a negyedik-ötödik évfolyamra; míg a gyengébb eredményűeknek felvételizniük kell. Igyekszünk ebben a tekintetben is korrekt versenyhelyzetet teremteni a hallgatók számára.

— Milyen lehetőségei vannak az egyetem hallgatóinak külföldi ösztöndíjak megszerzésére?

— Én személy szerint nagyon fontosnak és kívánatosnak tartanám, ha minél több magyar diákunk tölthetne hosszabb-rövidebb időt külföldi egyetemeken. Ezért mindent meg is teszek annak érdekében, hogy a külföldön legalább egy szemesztert eltöltött diákjaink 17 százalékos aránya a jövőben emelkedjék. Ezzel párhuzamosan egyre növekvő idegennyelvű képzés folyik a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, angolul, franciául és németül.

A magyar nyelvű nappali hallgatóink száma összesen 3500 fő körül mozog, valamint mintegy 1500 hallgatónk jár esti, levelező, illetve valamilyen posztgraduális képzésre. A BKE szakemberképzése ma, úgy érzem, egyre fontosabb, amit jól mutat a három-négyszeres túljelentkezés és a magas felvételi ponthatár is.

Horváth Éva

Gondolatok a Magyar Zenei Tanács plenáris ülése számára

A szakmai társadalmi szervezetek egy jól felépített polgári társadalomnak, egy demokratikus társadalomszerkezetnek fontos elemei. Hazánkban is minden számottevő politikai erő — legalábbis programszinten — jelentős szerepet szán az ilyen szervezeteknek, hiszen az irányításnak *a társadalommal való folyamatos párbeszédéhez* ezekben a szervezetekben találják meg a megfelelő partnereket. De nemcsak a döntéshozók és a civil szféra közti dialógusban, hanem magukban a döntések meghozatalában is szerepük lehet a szakmai szervezeteknek. A kívánatos az volna, ha ez *minél nagyobb mértékben* érvényesülhetne, és a döntések szintje politikai síkról szakmaira terelődne.

Az ilyen szerepre alkalmas civil szerveződések létrejöttének folyamatában — dicsekvés nélkül megállapíthatjuk — a zenésztársadalom *példamutatóan* gyorsan élt a lehetőségekkel és kialakította-létrehozta azokat a szakmai egyesületeket, társaságokat, melyek összessége gyakorlatilag egész zenekultúránkat lefedi. Nincs olyan zenei, vagy zenéhez szorosan kapcsolódó tevékenység, melynek képviselői ne tartoznának valamely szakmai testülethez, ne tömörülnének közös érdekeik mentén valamilyen szervezett közösségbe.

Az önszerveződésnek hála, világosan feltételezhető, hogy a zenei élet szövevénye *mennyiféle részérdekből fonódik* látszólag egységes egészbe. A részérdekek, melyek mentén szerveződések létrejöttek, igen különbözőek. Vannak köztük regionális, műfaji, tevékenységi körtől függő, valamely hagyomány ápolására szerveződött, sőt — bevallottan — ideológiai-eszmeiségi alapon létrejött csoportosulások. E sokszempontúságnak köszönhetően sok a személyi átfedés, ugyanaz a muzsikus több társaságban is érdekelt.

Az automatizálódási folyamattal együtt azonban sokakban felmerült a kétely, hogy e szervezetek sokasága és sokfélesége folytán nem lehetetlenül-e el épp *eredeti céljuk* elérése? A partikuláris érdekek szigorú elválasztása nem teszi-e külön külön súlytalanná mindegyiket? Emellett a többség tisztában volt vele, hogy a zenekultúra komplexitása a részeket — megkülönböztethetőségük ellenére — nagyon is egymásra utalja.

E felismerés vezette azokat az egyesületeket, melyek 1990-ben létrehozták szövetségi szintű egyeztető fórumukat, zenei parlamentjüket, a *Zenei Tanácsot*. A Zenei Tanács megalakulása pillanatában a zenei területen működő társadalmi szervezetek kb. 70%-át tömörítette és *ez az arány azóta csak emelkedett*. Az időközben alakult újabb egyesületek belépése folytán ma teljesjogú tagszervezeteinek száma 28. Látszólag tehát megszületett az ideális konstrukció, melyben mindenki kialakította saját köreit, de e köröket érintkezési pontjaiknál összefűzve sikerült egy együttműködésre kész testületbe integrálni.

Hogy a Zenei Tanács miért *nem képes* mégsem maradéktalanul betölteni a neki szánt szerepet, az tisztán politikai kérdés. Hiába határozta el, hogy ideológiáktól mentesen, kizárólag szakmai érdekek mentén óhajt működni. Mivel a be nem lépők épp *politikai-ideológiai alapon* határolták el magukat tőle, születése pillanatában politikai-ideológiai minősítést nyert. És mivel a be nem lépők épp az uralkodó kormánypárt szimpatizánsai, belső tanácsadói által vezetett egyesületek voltak, e minősítés automatikusan ellenzéki lett.

A be nem lépések oka — amint az idő gyorsan igazolta is — az volt, hogy a Zenei Tanács létrejöttét ellenzők személyes *minisztériumi befolyásukat* érezték veszélyeztetve egy szélesebb, demokratikusabb szakmai fórum elismerésétől. Befolyásukat megőrizendő, annak legitimitást adandó azonban kénytelenek voltak előbb-utóbb létrehozni ők is egy szervezetet.

Így alakult meg fél évvel a Zenei Tanács után a *Zenei Kamara* is, mely nyíltan vállalta, hogy zárt szervezet, hogy „egy bizonyos szellemiség mentén szerveződött", s mely már az alakuló ülésre valakik által szelektált névsort hívott meg. A Kamara létrehozóinak számítása bevált: a Minisztérium — arra hivatkozva, hogy nincs kompetenciája mérlegelni a szakmai szervezetek súlyát — a reprezentativitást semmibe véve a Kamarát és a Tanácsot *azonos szerepű és jelentőségű* művészeti szövetségnek fogadta el. De csak deklaráció szintjén. Mert a napi gyakorlatban, a napi döntések meghozatalánál a tanácsadók, kurátorok kiválasztásánál kizárólag a kamara képviselőire támaszkodott. A Tanácsot csak *kevésbé fontos és az általánosabb kérdésekben* kereste meg.

A Zenei Tanács működésének hatékonyságát csökkentette az is, hogy a Magyar Zeneszerzők Egyesülete — nem csatlakozva egyik szövetségi szintű szervezethez sem — kivívta magának a „harmadik fél" státusát. S mivel a reprezentativitást a zenei szervezetekkel való kapcsolattartásban a *kormányzati szervek* kezdettől nem veszik figyelembe, precedenst teremtettek egyetlen egyesületnek szövetségekkel azonos súlyú-rangú elfogadtatására.

E precedens megismételhetőségében bízva a nemrégiben alakult társaságok már ódzkodnak a szövetséghez való csatlakozástól, közvetlenebb befolyásban reménykedve. E tendencia azzal a *veszéllyel* jár, hogy értelmét veszti a „parlamentarizmus". Felbomolhat a kialakult struktúra és az államigazgatás hamarosan 40 zenei szervezettel lesz kénytelen külön-külön egyeztetni (vagy eggyel sem!?). Vagy ami még rosszabb: megint *kiválasztódik* egy megkülönböztetett befolyással felruházott csoport.

Victor Máté

londoni Victoria és Albert volt 1857-ben. Ezt követte a bécsi, majd harmadikként a budapesti múzeum, amelyet 1877-ben alapítottak, s amelynek épülete 1893-96-ban készült el. Indulásként ötvenezer forintot szavaztak meg a célra, s ebből rendkívül sok korabeli tárgyat vásároltak. Sokat az akkori bécsi világkiállításon. Különösen sokat köszönhetünk *Radisics Jenőnek*, aki különböző minőségekben harminc évig állt az intézmény élén, s aki rendkívül jól vásárolt. Innen a gondolat, hogy a Világkiállítások Londontól Budapestig 1851—1996 címmel rendezünk tárlatot, s megmutatjuk, mikor mivel akartunk bemutatkozni, „image"-ünket formálni.

— Aprpó vásárlások: milyen értéket jelent nemzetközi összehasonlításban az Iparművészeti Múzeum gyűjteménye manapság?

— Bizonyos, hogy múzeumunk valahol a világ első öt gyűjteménye között található. Vannak rendkívül gazdag egységei. Például a francia bútorok, az üveg-, kerámiagyűjtemény, különösen a kőedények, a tatai, holocsi manufaktúrák, a habán anyag gazdag. A meisseni porcelánok mellett a herendi, és a Zsolnay-gyár termékei is igen nívós gyűjteményt adnak. Kimagasló értékű a keleti szőnyegek kollekciója, ahogyan a magyar hímzések gyűjteménye is.

— Milyen kiadványokkal népszerűsíthetik anyagukat? Eljutnak-e kiadványaik a külföldi testvérintézményekhez is?

— Könyvtárunk főleg csere útján gyarapodik, köszönhetően elsősorban 1972-tól két nyelven megjelenő évkönyvünknek. Ez eléggé kelendő, komoly kiadványcserét tesz lehetővé. Másik nagy álmom, amit szeretnék elindítani, az a múzeumi szakkatalógusok sorozata. A magyar kiadók ebben nem látnak fantáziát, azaz üzletet, s rövid távon valóban így van ez talán, hiszen az üzleteket nem ezért rohamozzák meg az olvasók. Hosszú távon viszont nagy szakmai, erkölcsi sikert, mondhatni örök értéket jelentenek az ilyen kiadványok mindenütt a világon. A kiadók nálunk a képes könyvekre szavaznak, ez sem rossz, hiszen a múzeumi sorozat darabjai mintegy százötven színes és négyszáz fekete-fehér képet tartalmaznak, de a különböző kötetek egy idő után ugyanazokat a tárgyakat reprodukálják. A szakkatalógusok viszont tudományos igényűek, szakemberek, más múzeumok számára is nélkülözhetetlenek. Hogy ez így van, azt egy érdekes kísérlettel tudjuk most bizonyítani. A Keszthelyi Kastélymúzeum kiállítást rendezett (nyár végéig látható) oszmán török szőnyegeinkből. A tervezett katalógus helyett kezdeményezésünkre múzeumunk szakkatalógusa jelenik meg, gyűjteményünk egészét reprezentálja, s a szórványos híradások nyomán máris számosan érdeklődnek, mikor jelenik meg.

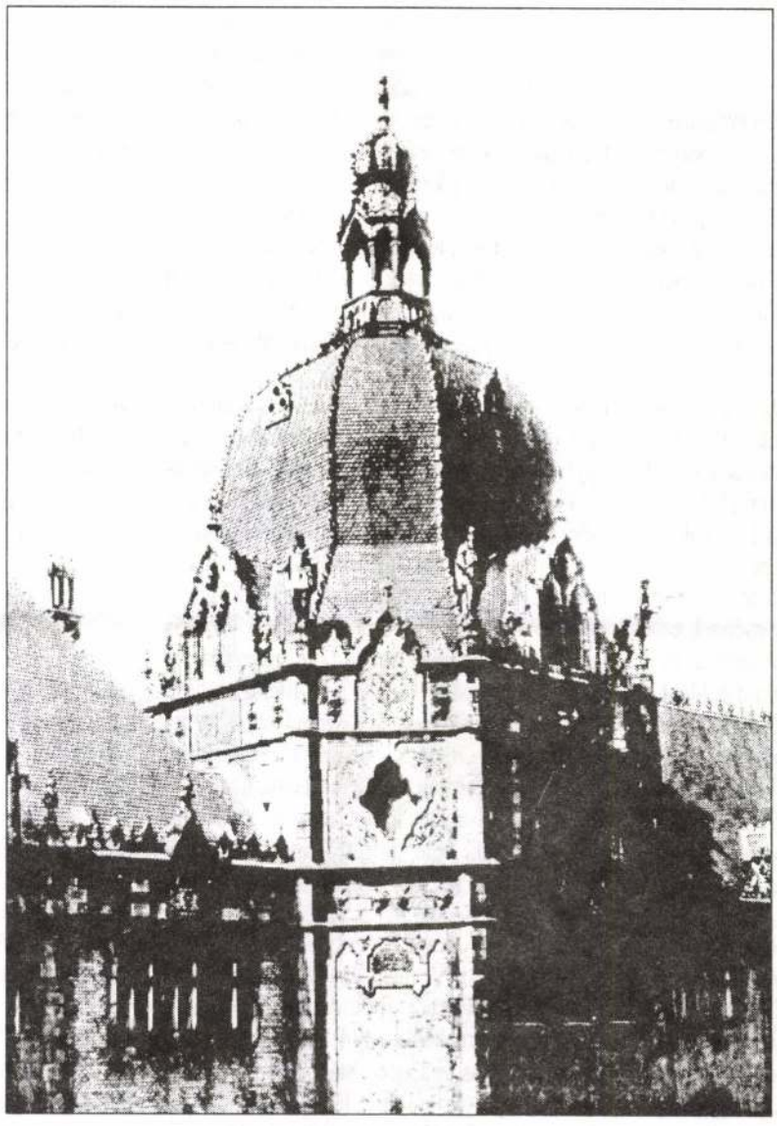

— Megfelelő szponzorok segítségével még eredményesebb lehetne ez a munka …

— Csak ilyenek rendkívül kevesen vannak. Az összes alapítvány akörül a néhány bank közül tolong, amely hajlandó adni valamit, a legtöbb vállalat örül, hogy él. Ami a magánmecenatúrát illeti: nagyon sok gazdag ember van már nálunk is, de többnyire első generációsok … Adományokat még mindig kapunk, de nem olyan mértékben, mint a századfordulón. Hiányzik nálunk az a réteg, amely számára a kultúra valóban értéket, társadalmi eseményt és ezért vonzó befektetési lehetőséget is jelentene egyben. A legutóbbi események közé tartozik, hogy a rendkívül sikeres japán herendi-kiállítássorozatunk után a Herendi Porcelánmanufaktúra alapítványt hozott léter az Iparművészeti Múzeum alaptevékenységének támogatására. Ez alkalmas lesz a kiállítások, katalógusok finanszírozására.

— Milyen a kapcsolatuk a kortárs művészekkel?

— Inkább véletlenszerű volt ez a kapcsolat, de szerintem nagyon fontos. Én ugyan régészként jöttem ide, de úgy érzem, a kortárs művészekkel való szoros kapcsolat nélkül nem lehet élő a múzeum. Éppen ezért örültem annak az ötletnek, hogy indítsuk el Műhelysarok című sorozatunkat, amely évi tizenkét kiállítást jelent, s ennél jóval több támogatót a munkának.

— Nyilván nemcsak régészként jött, de az is maradt. A kérdés az, mennyi energiája marad saját tudományos munkájára, kutatásra?

— Semmi. Arra számítottam, hogy kevés lesz, de hogy ennyire kevés, azt nem gondoltam. Ha néha följutok a könyvtárba, mindig találkozom valakivel, aki éppen beszélni szeretne velem. Amit el akarok olvasni, azt hazaviszem, de komoly munkára nem jut energiám. A múzeum nagyüzem, százhatvannyolc emberrel, építkezéssel, szponzorszerzéssel, külföldi kapcsolatok ápolásával. Próbáltam a döntéseket decentralizálni, de ez is nehéz, mert helyettes nélkül dolgozom, s nagy szükség lenne energikus, menedzser típusú helyettesre. Nem számítottam arra, hogy ennyire rohan az idő. De ezzel együtt a munka nagyon érdekes, jól is érzem magam.

— S talált már kedvenc műtárgyat?

— Nem. Nagyon sok mindenre rányílt a szemem, ami azelőtt nem érdekelt. Tényleg kellett az a százötven török szőnyeg, hogy rádöbbenjek, milyen szépek, hogy milyen lenyűgöző, ahogy ugyanaz a madármotívum különböző variációkban megjelenik. Itt tanultam meg értékelni a porcelánt, amit korábban nem szerettem. Inkább egy-egy műfajt, tárgycsoportot találtam, nem egy konkrét tárgyat. És igyekszem tanulni.

— Köszönöm a beszélgetést.

P. Szabó Ernő

Erdők-mezők illata s íze üzen

HANGULATOK AZ AGÁRDI VADÁSZ VENDÉGLŐBEN

Régi költők kalandos eposzaiban, hajdankori utazók és krónikások színes-ízes leírásaiban tallózgatván-böngészgetvén, gyakorta esik meg az emberrel, hogy — miközben sóvár szájaszélét nyalogatja, mohó éhnyálát nyelegeti — kesernyés szomorúsággal tűnődik el a „modernizált" világ cudar elváltozásain. Többek között azon is, hogy siváran szegényessé silányultak étkezési szokásaink, különösen ami a természetes választék változatosságát illeti. Magasságokba szárnyaló fantázia ugyanis manapság már józserivel csak az ételek áraiban, a jópénzű de tehetségtelen ínyű sznobokat szédítő, előkelősködő cicomákban, és a keveset bőségessé bűbájoló tálalásban mutatkozik.

Mert ugye, valaha például közönséges, mindennapos táplálóknak számított az erdők, mezők, rétek vadjainak és madarainak, valamint a tavak, berkek, folyók patakok halainak húsából százféleképpen sütött-főzött megannyi fölséges, jóízű étek. — De nem csak királyi lakomák díszes asztalai roskadoztak e szépséges és boldogító, gyomori gyönyöröket gyújtó terhek alatt. Jutott mindezekből szerteszét a pórnépnek és a csavargó szegénylegényeknek is. A magyar mezők sok-sok Tiborcának éppúgy, mint például a ködös Albion számos Robin Hoodjának. A még meg nem erőszakolt, romlatlan Természet jószívű bőséggel kínálta kincseit, a Teremtő Isten kegyes ajándékaiként. Jutott ebből mindenüvé, igazságosan: gazdag és hatalmas aranytányérjába szintúgy, mint a szegény és üldözött üres tenyerébe.

Napjainkban viszont már odáig „fejlődtünk", hogy egy kétszemélyes, többfogásos vacsora ára, valamely „jobb helyen" — italokkal, cigánnyal, tokkal, vonóval — jócskán meghaladja akár egy kezdő, akár egy nyugdíjas tanítónő; vagy egy elaggott tsz-tag; avagy éppenséggel egy obsitos vadőr egész egyhavi jövedelmét.

(Na és?! Ácsi „poulista demagógia"! Aki öreg meg szegény, az ne ácsingózzon itten vadhús után, hanem egyen krumplit meg káposztát! ...No, ebben már „fölzárkóztunk"!) — Vannak azonban még mesék. Igaz mesék. És csodák is léteznek. Valóságos csodák. Föllelhető még szüntelenül vajúdó sorsú hazácskánkban olyan gasztronómiai „kegyhely", ahol bárki betérő gyalogmagyar megengedheti magának, hogy mondjuk fácánhúslevest egyék, majd utána szarvascombot vadasan, és mindezeket jóféle Kékfrankos vörösborocskával öblögesse le. Majd azután, a számlát látván, nem lesz kénytelen ellilult fejjel csuklani ...

Ilyen hely a „Vadász", Agárdon.

A nádihorgász ínyencsége

Nem lennék őszinte, és nem lenne ez az írásom becsületesen hiteles, ha álszemérmesen eltagadnám azokat a legszemélyesebb motívumokat, melyek egy ideje engem a Velencei-tóhoz kötnek, s melyeknek szálain én az agárdi Vadász vendéglőre, úgymond, „rátaláltam". Ennek már több mint egy évtizede.

Az egész úgy kezdődött, hogy a nyolcvanas évek elején már végérvényesen kezdett elegem lenni mindenből, ami egy „emberarcú" társadalom színpadának hamis díszleteként düledezni kezdett körülöttem. Éreztem, ha maradok a porondon, kényszerbohócként hazugul pózolva, hamarosan rámszakad az egész, és maga alá temetve, halálra nyomorít. Csömörös undorom volt már a fővárosi „humánértelmiségi" lét „gyere velem, én se megyek sehova" perspektívájából; a fizikailag, szellemileg, lelkileg egyaránt fojtogató, füstös, kormos, mérgező, bűzös közegből. Mint előbb-utóbb minden értelmes és tisztességes generációt és egyént, úgy engem is egyszercsak megszállt a rousseau-i lázadás szelleme, és menekülésre ösztökélt; megkeresésére, fölkutatására valami bukolikusan tiszta, természetes törvények által szabályozott lét lehetőségének. Olyan létezés „anakronisztikus" tartalmait és formáit kezdtem kialakítgatni magamnak, ahol újjászülethet bennem a megalázott, testi-lelki beteggé fertőzött, önnön szép természete és igaz valója ellen fordított ember. — Így kerültem én a Velencei-tó partjára, istenvezérelte sorsomnak és atavisztikus ösztönű horgászszenvedélyemnek köszönhetően.

És milyen „barbár" örömei vannak egy „újászületőnek! Az egyik volt egy hat kilón felüli, hatalmas vadponty zsákmányul ejtése, a másik pedig egy felejthetetlen ízű-zamatú vaddisznópörkölt bekebelezése az agárdi „Vadász"-ban. Szerencsémre mindkettő mindjárt az első napokban esett meg, eldöntvén ezzel minden további dolgok alakulását. — Kezdetben még úgy volt, hogy amikor csak tehettem, jöttem a tóhoz, ültem a csónakomba, és bevettem magam a lagunák, nádöblök békességes, boldogságos világába. Manapság már megfordultak az arányok. Kora tavasztól késő őszig itt húzom meg magamat, testet-lelket keménnyé edző nomád körülmények között, és a kenyérkereső eszközeim, vagyis a horgászbotjaim meg az írógépem mellől havonta csak egyszer óvakodok „föl" Budapestre, egynéhány boldogtalan napra, piacra szállítván kényszerű „szépmívességem" terméseit, miként majd ezt az írást is, ha lesz belőle valami...

Ezért van az úgy egy ideje, hogyha történetesen névjegyet csináltatni támadna úri kedvem, esküszöm azt nyomtattatnám a nevem alá: nádihorgász, szépmíves és általános ínyenc. — Az első két magamon viselt „bélyegről" már valottam. Ami viszont a harmadikat illeti, hát bizony meglehetősen intim és illetlen „szféra". Az ugyanis még elfogadható és bevallható lenne, hogy könyörtelenül igényes és tudatosan élvező vagyok mindenféle művészet irányában. Az a fajta „pán-erotika" azonban, hogy egy Arany János-balladában vagy egy Beethoven-szimfóniában való gyönyörködéssel azonos értékűnek tartom az ihletett kézzel remekelt ételek és nemes italok élvezetét, már alighanem megbotránkoztató. De kellemes, és a teljességhez közelítő, tökéletes életérzést biztosít.

Most ennek jegyében térjünk be szépen a Vadász vendéglőbe, és még mielőtt ennénk-innánk ezt meg azt, afféle szibarita szertartás szerint — ismerkedjünk meg a siker egyszerű receptjével.

Amiért ide visszatérnek

„Amit én nem ennék meg, azt nem teszem a vendég elé " — mondja beszélgetés közben Szigetvári Imre, a „Vadász" jelenlegi bérlőgazdája, aki közel másfél évtizeddel ezelőtt, a vendéglátóipari szakközépiskolában leérettségizvén, pincérként kezdett el itt dolgozni. Soha az életben nem hallottam még ilyen természetközelien egyszerű, klasszikusan letisztult vendéglősi „filozófiát", mint amilyen az imént idézett mondatban benne van. Ebben a néhány keresetlenül őszinte szóban a vadas erdők-mezők romlatlan illata, forrástiszta íze üzen... Ez adja meg itt minden emberi és tárgyi motívumnak az alaphangnemét.

A gazda szüntelenül utazik, keres, kutat az országban, hogy minél szebb, jobb és minél olcsóbb alapanyagokhoz juthasson, vendégeinek minél ízletesebbé és megfizethetőbbé téve az asztali örömöket. Jól is érzi itt magát, kellemes elégedettséggel távozik innét, és megbabonázott vágyakozással tér ide vissza rendszeresen mindenféle ember. Még sehol e kies hazában nem találtam ilyen „demokratikusan" vegyes törzsközönséget, mint itt. Jár ide sok „helyi lakos" olcsó, jóízű, bőséges előfizetéses ebédért, és rendszeresen betérő vendégek még mindig az egyre jobban elszegényedő, idősödő, budapesti illetőségű telektulajdonosok, a nyári hónapokban. A téli szezon se „holt" itt! Ősztől tavaszig egyre gyakoribb vendégek ezeknél az asztaloknál „korunk hősei", a sikeres-módos vál-

LOVAG Zsuzsa: Beszámoló az MTA Régészeti Bizottsága 1991.évi tevékenységéről. = Muzeumi Hirlevél, XIII. évf.2.sz1992 27 - 27.p.

38. Gedenktafel der Herren von Montfoort, Amsterdam,

A demokrácia ára

(MTI) A tavaly őszi önkormányzati választásokra 51,4 millió forinttal költöttek *többet*, mint amennyi az előirányzott összeg volt. Az elszámolások alapján összesen 611,4 millió forintot használtak fel a választásokra, miközben az Országgyűlés az önkormányzati választások lebonyolítására 560 millió forintot szavazott meg. A tavaly lebonyolított négy országos választásra fordított, közvetlenül és közvetve jelentkező kiadások együttesen megközelítették az 1,8 milliárd forintot. A négy választás — 1989. novemberi, 1990. júliusi népszavazások, a képviselőválasztás és az önkormányzati választás — egyenlege azonban úgy alakult, hogy végül is 29,3 millió forintot takarítottak meg — ez derül ki az Állami Számvevőszék közzétett jelentéséből, amely a tavaly őszi önkormányzati választásokkal kapcsolatos állami feladatok végrehajtására juttatott költségvetési pénzek felhasználásáról, és a tavalyi négy választás pénzügyi összegzéséről szól.

Hírek a világgazdaságból

(MTI) A szovjetek komolyan gondolják a piaci reformok bevezetését, de még mindig bizonytalanok abban, hogyan tegyék ezt. A „nagy alku" (óriási nyugati pénzek a szovjet reformok fejében) a politikai fantázia világába tartozik. Ezt mondotta Robert Zoellick, a gazdasági kérdésekért felelős külügyminiszter-helyettes a The New York Timesnak. Az amerikai lap szerint a szovjet küldöttek kétféle álláspontot képviseltek: Primakov és Vlagyimir Scserbakov miniszterelnök-helyettes, Gorbacsov képviselői a szovjet elnök jelenlegi álláspontját ismertették, míg Grigorij Javlinszkij, Borisz Jelcin embere azt tükrözte, meddig mehetne el Gorbacsov, ha megkapja a nyugati támogatást.

★

(Reuter/AFP) A kubai Cienfuegos közelében épülő és a tervek szerint 1993-ban átadásra kerülő első kubai atomerőműben szovjet gyártmányú, nyomott vizes reaktorok fognak működni. Az erőmű a csernobilinél magasabb színvonalú lesz, de a nyugati szakértők szerint a megfelelő anyagok hiánya és az építők hanyag munkavégzése miatt így is túl nagy a biztonsági kockázat. A cienfuegosi erőmű léte igen súlyos aggodalmakat vált ki Floridában, mivel az csak mintegy 240 kilométernyire fekszik az atomerőműtől.

★

(MTI) Csalódottak a latin-amerikai és a karibi országok a lengyel adósságok elengedése miatt. Ezt tükrözi a jamaicai miniszterelnök tokiói nyilatkozata. Michael Manley közölte: országa hasonló elbírálásra tartana igényt, hiszen már régóta piacgazdaságot folytat, demokratikus ország. Mint emlékezetes, Lengyelországnak a Párizsi Klub márciusban engedte el amerikai kérésre hivatalos adósságának egyharmadát és további kedvezményeket helyezett kilátásba a következő években.

Nyílik az IBUSZ Bank

(MTI) Az ország legnagyobb idegenforgalmi vállalata, az IBUSZ Rt. pénzintézetet hoz létre. Az IBUSZ Idegenforgalmi Kereskedelmi Bank *egy hónap múlva*, július 1-jén nyílik meg.

A bank alaptőkéje 2,028 milliárd forint volt, s ez nagyrészt az IBUSZ, kisebb részt az Állami Biztosító Rt. tulajdonában van. Az IBUSZ részesedése 97,53 százalék, a többi a biztosítótársaságé. A pénzintézet lakossági és vállalati pénzügyekkel egyaránt foglalkozik. Átveszi az IBUSZ Rt.-től a devizaszámla-vezetést teljes egészében, új számítógépes rendszert állítanak munkába. Így várhatóan, az átállást követően a lakossági kiszolgálás ideje lényegesen lerövidül. Az átállásról levélben értesítik a számlatulajdonosokat.

A banknak lehetősége lesz arra is, hogy hitelkártyát bocsásson ki, értékpapírokkal foglalkozhat, emellett betéteket gyűjthet, hiteleket nyújthat.

Az IBUSZ az új bank létrehozásához már megkapta az engedélyt az Állami Bankfelügyelettől.

híradója

előbb említett adatokon kívül — kiterjednek a követelés mértékére, a legelső számla benyújtásának időpontjára, valamint a kiegyenlítési kísérletek számára is. Az adósokról szóló információkat bármely vállalat *ingyenesen* leközölheti ebben a katalógusban.

Vélhetően csökkenti a rizikót, hogy a lapot összeállítók az adósokat is védeni igyekeznek. Csak olyan tartozásokról fognak beszámolni, amelyek jogosságát maguk a tartozók is elismerik, sőt felkérik a hitelezőt, hogy az adatok nyilvánosságra hozatala előtt próbáljon meg egyezségre jutni a neki „lógó" céggel.

S. Z.

Menedzserkonferencia Nagykanizsán

Előnyben a régiók hátránya

A város a városért, talán így foglalható össze legegyszerűbben a Nagykanizsáért alapítvány célja, s ennek jegyében rendezték meg azt a kétnapos menedzserkonferenciát is, amelynek a hét végén *Antall* József mellett a kormány több tagja is vendége volt.

Nem engedhető meg, hogy egyik-másik régió fejlődése elmaradjon a többitől — jelentette ki *Kupa* Mihály. Éppen ezért a kormány a későbbiekben nem külön az ipar, a kereskedelem vagy a mezőgazdasági ágazat problémáit kívánja kezelni, hanem leginkább az egyes térségek átfogó kérdéseit.

Alighanem erre a bábáskodásra a nemrégiben megyei jogú várossá lett Nagykanizsának is szüksége lesz. Bár a miniszterelnök szerint a délnyugat-dunántúli régió — a keleti megyékhez képest — szerencsés helyzetben van. Közel az osztrák és a jugoszláv határ, s ez a kapcsolat most jelentősen lendíthet az itteni gazdaságon. Antall József újra kiemelte, hogy hazánknak 1992-re az Európai Közösség társult tagjává, 1997—1998-ra pedig teljes jogú tagjává kell válnia. A kormány ennek megfelelően alakítja a külgazdasági stratégiáját.

Tehát a határközeliség, ami Nagykanizsának néhány éve még hátrányt, a perifériát jelentette, most igen előnyös lehet. Feltéve, ha a város ki tudja használni a kínálkozó lehetőségeket. Nem véletlen, hogy a tanácskozásra a környék menedzserrétegét hívták, vagyis a potenciális vállalkozókat, tőkével, vagy tőkevonzerővel rendelkezőket.

Aligha várható, hogy egy csapásra meglepik a térséget a külföldi befektetők, már csak azért sem, mert több napba telne, mire hazatelefonálnának, hogy megérkeztek. S ez csupán az egyik infrastrukturális hiányosság. Nagykanizsa szívesen magára vállalná a Délnyugat-Dunántúl kapujának szerepét. Ehhez viszont korszerű vasútra, autópályára is szükség lenne.

Bod Péter Ákos ipari és kereskedelmi miniszter úgy vélekedett, hogy csakis a fejlett régiókban jelenik meg majd a külföldi tőke. Ehhez pedig hozzátartozik a helybeli szakemberek felkészültsége is. „A bölcs képviselő nem az iparért, hanem az egyetemért lobbyzik", jegyezte meg a miniszter. Ezzel minden további nélkül egyetértenek a kanizsai lokálpatrióták is, akik régóta szeretnék már, hogy a városnak újra legyen felsőoktatási intézménye.

A tanácskozás egyik kulcskérdése a privatizáció volt. Az előadók közül többen elismerték, hogy ez a folyamat még mindig lassan halad, s a privatizációból befolyt összeg sem túl magas. A kormány természetesen továbbra is igen fontosnak tartja a többségi magántulajdon kialakulását. A privatizálandó állami vállalatok 90 százalékának mindegyike akár teljes egészében külföldi vállalkozók kezébe is kerülhet. Elkészült viszont azon cégek listája, amelyek száz százalékban állami tulajdonban maradnak. Míg más vállalatoknál a többségi nemzeti tulajdont tartja célszerűnek a kormány.

(f. I.)

Egyezség Ózdon, fordulat Salgótarjánban

Menekülés a válságból

A hét végén két észak-magyarországi kohászüzemből is változásokról kaptunk híreket. Hosszú viharok után — úgy tűnik — végre egyezségre jutottak *Ózdon*, és ugyancsak fordulat előtt állnak *Salgótarjánban*, ahol az olasz Ilva cég belépésével vegyes vállalatot alakítottak.

Pénteken a vasasszakszervezet kezdeményezésére találkozó jött létre az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, a Munkaügyi Minisztérium képviselői, az Ózdi Kohászati Üzemek gazdasági és érdekképviseleti vezetői, valamint a Vasasszövetség delegációja között. A tárgyaló csoportok egy nyolcpontos megállapodást fogalmaztak meg.

Eszerint: sikerült elhárítani a tömeges elbocsátások veszélyét. Megnyílt a lehetőség, hogy a finomhengermű kft.-vé alakuljon át, amiben a dolgozók többségi tulajdonjogot szereznek. Ennek következtében azonnal ki kell alakítani a termelési vertikum gazdaságos újraindításának programját, amihez elengedhetetlen a szükséges forgóeszközök előteremtése.

Elkerülhetetlen ezzel együtt, hogy a közeli jövőben racionalizálják az üzem szerkezetét, a szükséges munkáslétszámot. Ám ez csak a munkavállalók érdekeinek szigorú figyelemmel kísérésével együtt valósítható meg.

A többoldalú tárgyaláson megállapodtak abban is, hogy a térség foglalkoztatási problémáit elsősorban a foglalkoztatáspolitikai törvényben rögzített, normatív eszközökkel kell megoldani. Ugyanakkor nem kis szerep hárul a helyi gazdasági vezetőkre, az érdekképviseleti, valamint az önkormányzati szervekre.

Mielőbb ki kell alakítani az összehangolt koncepciót, ami választ ad a kohászat jövőjével kapcsolatos alapvető kérdésekre, és felvázolja a térség szociális elmaradottságának felszámolási esélyeit.

Egyetértettek abban is, hogy minden, értelmes privatizációs lehetőség előtt — beleértve a dolgozói tulajdonszerzést is — meg kell nyitni a kaput, ami végső soron a vaskohászat gazdaságos működéséhez ad esélyt. Elfogadták, hogy a jövőben jobban kell építeni a nemzetközi lehetőségekre is. Az ipari vezetés ennek érdekében a nyugat-európai Montán Unióval, a vasasszakszervezet pedig az Európai Fémipari Szakszervezetek Szövetségével erősíti meglevő kapcsolatait a problémák rendezése érdekében. A jövőben a vasasokat bevonják a térséggel foglalkozó, tárcaközi egyeztető bizottság munkájába.

Salgótarjánban létrejött a SILCO Minőségi Acéltermék Kft. Az 1,9 milliárd forintos alaptőke 49 százalékát a Salgótarjáni Kohászati Üzemek, 51 százalékát pedig az olasz Ilva cég adja.

Az új kft. mikroötvözött szalagok gyártására vállalkozik. A tervezett évi hatvanezer tonna termékből 800 milliárd líra árbevételre számítanak. Egyelőre többségében magyar piacra dolgoznak, a termékek mindössze harminc százalékát küldik exportra.

A vegyes vállalat létrehozásának alapvető célja a piacbővítés volt. Ezt elsősorban nem a kapacitás növelésével, hanem magasabb minőségi színvonalú termékek előállításával és kínálatával akarják elérni. Az új vállalatba most bevitt finomhengermű mellett a Salgótarjáni Kohászati Üzemek újabb privatizációt készít elő. A közeljövőben a huzalműre kívánnak egy vegyes vállalatot alapítani.

(sz. I.)

Értesítem Önöket, hogy június 4-én 9 órától kezdődően utcai demonstrációt tartok

„FILOZÓFIAI FORRADALOM ELŐTT ÁLLUNK"

(Lukács György)

jelszó jegyében. Dolgozatom, amely materializmus-ellenes vitairat Barkeley, Hume, Kant és Hegel alapján, kapható lesz a demonstráció útvonalán (belvárosi egyetemek, majd a Duna-parton a Szent István parkig.)

Sztankó Nándor

Együttélő egyházak

Ami közös és ami más

Az esztergomi tárlat

Május 29-én nyílt Esztergomban az *Egyházak a változó világban* című konferencia és kiállítás. *Dr. Lovag* Zsuzsa régésszel, a Magyar Nemzeti Múzeum középkori osztályának vezetőjével, a kiállítás rendezőjével beszélgetünk.

– A *konferenciának* a címe az *Egyházak a változó világban*, ez három napos ökomenikus egyháztörténeti tanácskozás, rendkívül sokoldalú programmal, és ennek első napján nyílt meg a kiállítás, amelynek címe azért egy kicsit más: *Az együttélő egyházak*. Az esztergomi Keresztény Múzeum földszintjén rendeztük meg ezt a szándékunk szerint gazdag, de tulajdonképpen nem nagyméretű kiállítást. Mindössze a folyosó egy része és az abból nyíló két terem a mienk. Amikor tavaly novemberben fölkértek néhány múzeumi embert a konferencia szervezői, hogy javasoljanak a konferenciához illő tematikájú és vele együtt megrendezhető kiállítást, akkor először az ókeresztény emlékek bemutatásának gondolata hangzott el, Kádár Zoltán professzor úr javasolta, de ezt az ötletet ebben a formában el kellett vetnünk, mert az *ókeresztény emlékek* nagyon parányiak, nem elég látványosak és kevés van belőlük.

– *Előkerültek Magyarország földjéből ókeresztény emlékek? Mikorról?*

– A III. század második feléből valók nálunk az első nyomai a kereszténységnek.

– *A Kárpát-medence területén?*

– Nem, hanem Pannonia provincia, tehát a mai Dunántúl területén.

– *Mik ezek tulajdonképpen? Sírba tett keresztek, pénz, obulusok a szem lezárására?*

– Tárgyi emlékek inkább csak a IV. századból maradtak. A szokásos római agyag- és bronzmécseseken, gyűrűkön és fibulákon *christogrammok* jelennek meg, tehát Krisztus-monogrammok. Ki fogunk állítani egy magángyűjteményből való bronzmécsest, amelynek a fülén egy óriási kereszt van. Vannak továbbá picike *ólombullák*, akkorák, mint a kisujj körme, ugyancsak Krisztus-monogrammal. Fontos emlékek még a *ládikaveretek*. Azokon a faládikákon, amelyekben írókészleteket, egyéb apróságokat tartottak a rómaiak, vékony, préselt bronzlemezből készült díszek, veretek vannak, s ezeken nem egyszer ókeresztény típusú ábrázolások tűnnek szemünkbe, bibliai jelenetek, mint például *Lázár feltámasztása, Mózes vizet fakaszt a sziklából*, vagy *a kánai mennyegzőnek a képe*. Nem ritkán ugyanazon a ládikán láthatók még pogány mitológiai ábrázolások is, pogány istenek... Még egy tárlóban kísérhetik figyelemmel a látogatók a kereszténység további életét a mai Magyarország területén – itt a népvándorlás és a honfoglalás korának emlékeit állítjuk ki.

– *Ez megint meglepő. Mert a népvándorlás korára nem úgy emlékszünk a tanulmányaink alapján, mintha az a kereszténység kora lett volna a Kárpát-medencében.*

– A rómaiak uralmát az V. században megdöntő hunoknál nincs is semmi nyoma a kereszténységnek. Különben is nagyon szerény a hunok leletanyaga, túl rövid ideig tartott ezen a tájon Attila országlása. De a hunokkal együtt érkező különböző germán népeknél már van nyoma a kereszténységnek. *Jordanes* történetíró, akitől a legtöbbet tudhatjuk meg a germán népekről, azt írja, hogy ariánusok voltak a gótok és a gepidák, vagyis – a niceai zsinat határozata értelmében – eretnekek...

– *Milyen lelet van ebből a korból, ami kiállítható?*

– Egy szentesi gepida előkelő női sírban került elő egy kis *aranyozott ezüst ereklyetartó kapszula*. Dobozka, aminek a tetején kereszt van. Valószínűleg ereklyét tartottak benne, és temettek el vele. Ám az a kevés germán lelet mind az előkelőbb, gazdagabb sírokból került elő. A köznép tulajdonképpen se ariánus, se niceánus nem volt, hanem az ősi germán vallásnak hódolt. Ez idő tájt az egykori provincia továbbélő romanizált őslakosságának vannak elszigetelt települései, ahol megmaradt a kereszténység: Keszthely környéke volt például ilyen sziget évszázadokon keresztül. Az úgynevezett *korongfibulák* is eléggé jellemzőek a Keszthely környéki kultúrában, ezeken keresztény jellegű ábrázolások vannak – egy Szent Györgyöt ábrázoló korongfibulát fogunk kiállítani. Ugyancsak Keszthely környékén van nyoma olyan koporsós temetkezéseknek, amikor *a fa koporsó fedelére vékony bronzlemezekből összeállított kereszteket* szögeltek fel. Az avarokról az avarkor kutatói a leghatározottabban állítják, hogy nem voltak keresztények. Találtak ugyan sírokban kereszteket, Závodon is előkerült az avar temetőből egy bizánci bronzkereszt. Ismert továbbá az a huszonhárom arany edényből álló *kincslelet*, amit Nagyszentmiklóson találtak...

– *...és ami Bécsben van?*

– Igen, az. Hosszan vitatkoznak róla ma is a kutatók, hogy ez már magyar-e vagy még avar? Lényegét tekintve nomád fejedelmi étkészlet, perzsa (iráni) típusú kancsók vannak benne és bizánci stílusú edények, tehát Kelet és Bizánc adta a formakincsét ezeknek az edényeknek. Van köztük *két lapos tál, mind a kettőnek a közepén egy domborított kereszt*, és a görög nyelvű felirat vízszentelésre utal, tehát kifejezetten szakrális jellegű maga a tál. A fejedelem, akinek a birtokába került, besorolta az étkészletébe.

– *A népvándorlás korával ezáltal végez a kiállítás? És megy tovább az időben?*

– Megy tovább, sőt, a népvándorláskori tárgyakkal együtt lesznek kiállítva a honfoglalás kori keresztény emlékek is, hiszen a honfoglaló magyarok voltak az utolsó hulláma a nagy népvándorlásnak. Bizánc – úgy tűnik – az avarok térítésével nem foglalkozott. Komolyabb térítő tevékenységbe a X. században kezdett, és akkor már a magyarok körében is megindult a jelentősebb bizánci térítés. *Bulcsu*, majd az erdélyi országrész ura, a gyula, Bizáncban keresztelkedett meg, vele jött egy térítő püspök is: *Hierotheos*. István anyjáról, *Saroltáról* is tudjuk, hogy bizánci keresztény volt. Végül *István* volt az, aki egészen határozottan a római egyház mellett döntött...

– *Milyen tárgyi emlékeket lehet mindennek illusztrálására bemutatni?*

– *Bizánci keresztek* vannak a honfoglalás koráből. És ki fogom állítani a *bezdédi tarsolylemeznek* a másolatát, amelynek a közepén kereszt van, és ezt a keresztet körülölelik az életfát jelképező palmetták. A magyarok sámánisztikus hitvilágának nagyon jelentős eleme volt az égigérő életfa, és van még ezen a tarsolylemezen két mítikus állat: a *pávasárkányok*, amelyek régi iráni szimbólumok.

– *A nyugati keresztény térítés, Gellért püspök és a bajor papok időszakából is maradtak kézzelfogható emlékek?*

– Magára az egyház szervezésére vonatkozóan, Istvánnak a pápától kért és kapott koronájáról, nyugati szertartás szerint történt koronázásáról, és az ő térítő tevékenységével, a püspökségek alapításával kapcsolatban sok adat van, de kevés bemutatható tárgy. Ezen a folyosón lesznek még egyébként az *iszlám vallás* emlékei is, hiszen a Kárpát-medencében az iszlám népekkel két ízben is huzamosabb együttélésről kell szólnunk. Még a török hódítás százötven évét megelőzően, *a honfoglalókkal együtt* jöttek különböző mohamedán vallású törzsek, amelyeket a XII. századi írásos források *izmaelitáknak* vagy *böszörményeknek* neveztek. Még azt is tudjuk róluk egy XII. századi arab utazótól, aki több hónapig vagy talán több évig mai országunk területén tartózkodott, hogy egységes, tehát elkülönült falvakban éltek – bár már *Könyves Kálmán* a XI. század végén, meg *Szent László* is hozott olyan törvényeket, amelyek azt célozták, hogy ezek a mohamedán népek keveredjenek, tehát települjenek szét. A XIII. században azután valahogy tényleg megtörtént a keveredés, és nem tudjuk tovább kísérni őket a mostanáig ismert adatokban.

– *De vannak tárgyi emlékek is?*

– Inkább negatív emlékek vannak. Került elő olyan *XII. századi pénz, amelyen arab felirat van*, tehát a magyar király pénze, és mégis... Ismerünk olyan királyi rendeleteket, amelyek el akarták tiltani a mohamedánokat attól, hogy a pénzverés hasznát a maguk számára lefölözzék. A kiállításon inkább csak *a második együttélés* ismertebb emlékei szerepelnek: egy török imaszőnyeg, XVII. századi Korán, Korán-tartó, mecsetlámpa, kézmosó készlet és néhány olyan épülettöredék, amely mecsetekből és dzsámikból származik.

– *Az imaszőnyeg magyarországi emlék?*

– Van egyfajta török szőnyeg, amelyet Anatóliában, elsősorban Usak városában készítettek, azt a nemzetközi szakirodalom is *„erdélyi" szőnyegnek* nevezi, ugyanis Erdélyben különösen kedvelték és nagyban vásárolták. A főúri házaknál is, asztalterítőnek, falra, s egyházi épületekbe is. Jellemző, hogy a brassói Fekete templomnak egy XVII. századi leltára 119 török szőnyeget sorol fel a templom tulajdonában. A hideg falakra, meg az ülésekre, karzatokra tették ezeket a szőnyegeket. Ismerünk egy szultáni rendelkezést 1610-ből, ebben a kytahijai takácsoknak megtiltja, hogy a szőnyegekre a mihráb képét – tehát azét a fülkéét, amelyik minden imaházban a Mekka felé forduló falat jelzi – szőjék rá, vagy lámpát és egyéb vallási jelképeket, mert ezeket „hitetlenek is vásárolják".

– *De nemcsak izmaeliták, hanem tudomásom szerint izraeliták is éltek a Kárpát-medencében...*

– Így van. A zsidóság jelenlétére a Kárpát-medencében körülbelül abból az időből vannak adataink, mint a kereszténység megjelenésére – a III. század végéről és a IV. századból.

– *Tehát még a honfoglalás előtti időkből?*

– Igen. Római agyagmécsesen és sírköveken látható menóraábrázolás.

– *Ezek legionáriusok voltak, akik a rómaiakkal jöttek Júdeából?*

– Nem valószínű. Ezek civil emberek lehettek, hiszen a hivatalnokok között, a kereskedők között, az iparosok között is lehettek zsidók. Egy intercisai lelet – Dunaújváros helyén terült el a római időkben Intercisa – egy fogadalmi kő zsinagógát is említ a városban. Tehát biztos, kézzelfogható nyomai vannak a még a római korban beköltözött zsidóságnak, de erre vonatkozóan egyetlen tárgyat tudok csak bemutatni, egy kis római stílusú agyagmécsest menóra-ábrázolással. A legkorábbi zsidó tárgyak közül való a XVIII. századi *házzassági gyűrű* is, de csak a középkor utáni időszakból...

– *Minek tulajdonítható, hogy nem maradtak fenn emlékek? Van benne része az üldöztetésnek, menekülési kényszernek?*

– Elképzelhető. Tulajdonképpen azért is választottam ezt a kiállítási formát, vagyis, hogy a szakrális élettel kapcsolatos tárgyakat állítom ki – *és valójában nem történeti jellegű kiállítást csinálok* –, mert az együttélés története nagyon szomorú. Zsidóság és kereszténység együttélése tragikus történet, s voltaképpen – hogy most előreugorjak az időben – a protestantizmussal való együttélés történeti bemutatása is mindenféle sebeket szaggathatna fel. *Én viszont azt szeretném bemutatni, hogy a hívő emberek ugyanazt az Istent hiszik és ebben közösek.*

– *Hol zárul a kiállítás?*

– Az *1868-as türelmi rendelettel* szerettem volna zárni, azzal, amely kimondta az egyházak teljes egyenjogúságát, a zsidókat is beleértve, de miután az unitárius egyházból csak későbbi tárgyakat sikerült kapnom, eljön a kiállítás a múlt század végéig.

– *A tárgyi emlékeket tekintve mennyiben különböznek az unitáriusok vallási emlékei a többi protestáns egyházétól?*

– Például csak az unitáriusok körében volt szokás, hogy húsvétkor Jeremiás próféta siralmait énekelték. Van egy, a XVIII–XIX. század fordulójáról fennmaradt, *kéziratos kis énekeskönyv*, amely látható is lesz a tárlaton, és a próféta siralmait gregorián dallamra írt kottával örökítette ránk. De még folytatnám annak rövid ismertetését, mi került az érdeklődők elé a két nagyobb teremben. A két legkorábbi keresztény egyháznak, a római katolikusnak és az ortodoxnak a tárgyai mellett (a görögkatolikusság későbbi képződmény: a XVII. században az ortodox egyházak egy része, elsősorban a Habsburg-birodalom területén, elismerte a római pápa fennhatóságát) az evangélikusoktól és a reformátusoktól olyan tárgyakat állítok ki, amelyek egészen mások, mint a katolikus vagy az ortodox szertartásban. Ilyenek például az *úrasztali felszerelések*. Egymáshoz képest különböznek abban, hogy az evangélikusok megtartották az oltárt és az oltárképeket. *Luther* azt mondta ugyan, hogy nem tartozik a hit lényegéhez a kép és az ábrázolás, de pedagógiai, didaktikai okból mégsem vetette el teljesen. Azt javasolta, hogy az oltárkép témája lehetőleg az *Utolsó vacsora* legyen. Az evangélikus múzeumból sikerült is egy olyan oltárképet kapnom – a XVII. századból –, amely valóban az Utolsó vacsorát ábrázolja. A reformátusok a leghatározottabban elleneztek mindenfajta képi ábrázolást, de azért az Úr asztalára gazdagon hímzett *terítőket* tettek, s az Úrvacsora céljára szolgáló *poharak*, bortartó *kannák*, fém kenyérosztó *tányérok* az ötvösművészet igen szép emlékei. És mert a templomát mindenki igyekezett díszíteni, a református templomok kazettás mennyezeteire, gyönyörű festett szószékeire, karzataira emlékeztetve egy festett karzattáblát is ki fogok állítani. Valamint könyveket, bibliafordításokat, hiszen a protestáns egyházakat az Ige egyházának is nevezik, továbbá énekes- és zsoltároskönyveket.

– *Készült katalógus is a kiállításhoz?*

– Igen, és benne épp az unitáriusoknál, az ő történetüknél beszélek a maga korában egyedülálló erdélyi toleranciáról. Az 1557-es tordai országgyűlés kimondta a teljes szabad vallásgyakorlatot. *János Zsigmondtól* idézem a katalógusban azt, hogy a hit Isten ajándéka, ebben a kérdésben semmiféle kényszer nem érvényesülhet. Ez a XVI. századi Európában nagyon nagy dolog volt.

– *A XX. századi Európában is...*

Ember Mária

LOVAG Zsuzsa
Magyar Nemzet 1994. 126-a

Lovag Zsuzsa, művészettörténész 1.) Folytatás.

A Magyar Koronázási Jelvényegyüttes kutatásának hat éve.

A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Bizottsága 1984. nov.-i ülésén foglalkozott a koronázási jelvények hazakerülése (1978) óta folytatott kutatásokkal. Erre az alkalomra készült Marosi Ernő, Kovács Éva és Lovag Zsuzsa referátuma, amelyeket a Művészettörténeti Bizottság döntése alapján az alábbiakban közlünk. Az előadások jegyzetek nélkül készültek, az idézett publikációkra a szerzők a szöveg közben hivatkoznak. A közölt képek a három referátumot együttesen illusztrálják.

Művészettörténeti Értesítő, 1986. XXXV. évf. 1-2 szám, 25-old.

Lovag Zsuzsa: Művészettörténész a Korond-kutatás szolgálatában. 13. folytatás

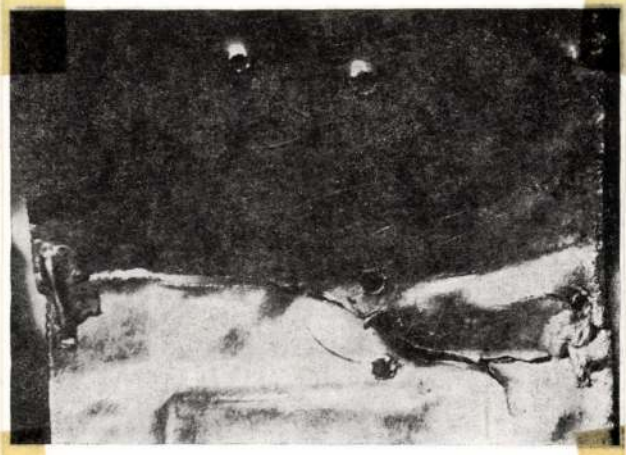

16. Ugyanaz hátoldalról

Művészettörténeti Értesítő, 1986. XXXV. évf. 1-2 szám, 45-old.

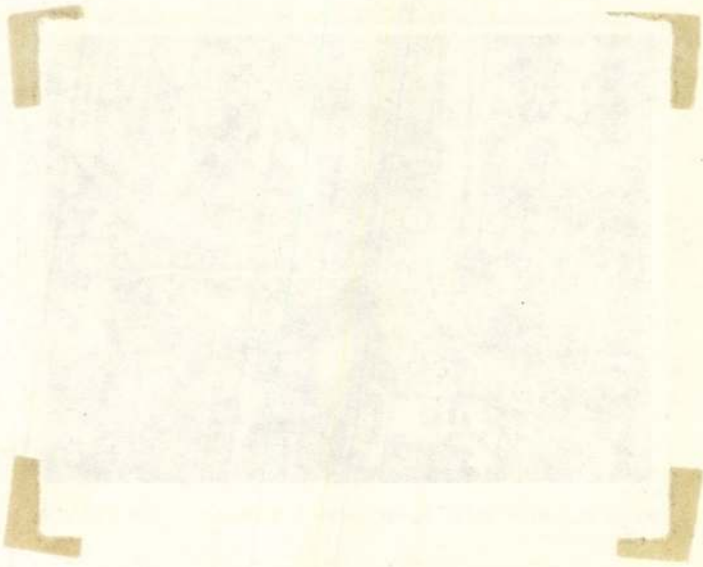

Lovag Zsuzsa, műnkrzettörténész 12. Folytatás
a Korona-kutatás vadhajtásai.

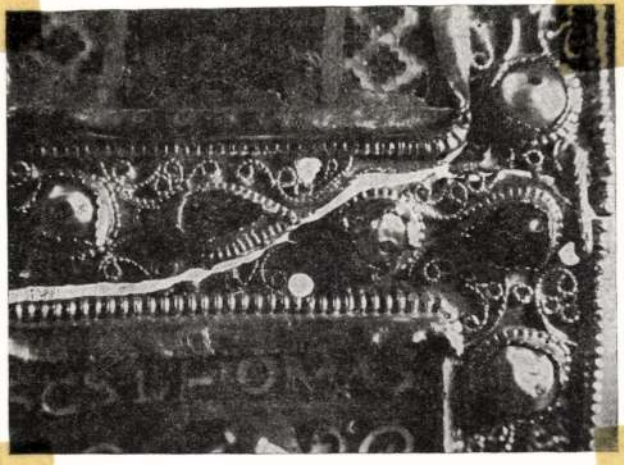

15. Repedés a korona egyik felső keresztpántján

Műnkrzettörténeti Értesítő, 1986. XXXVI évf. 1–2 szám, 45-old.

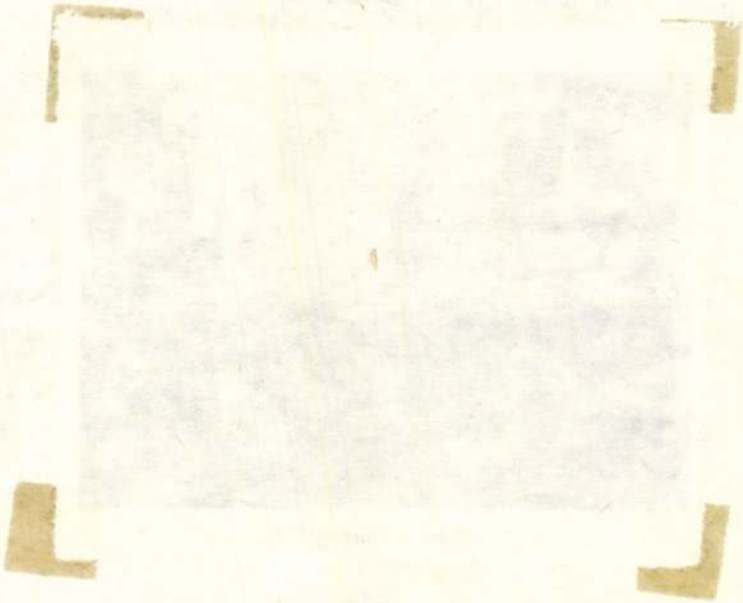

13. I. Géza magyar király alakja ugyanonnan (rekeszrajz)

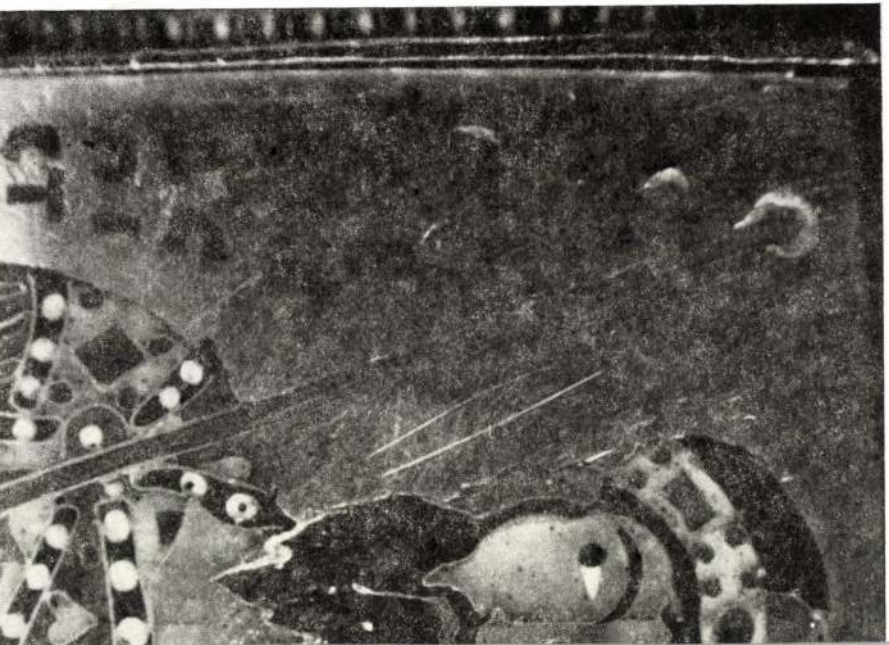

Lovagszuzsa, művészettörténész 10.) Folytatás.
a Korona-kutatás vadhajtásai.

12. Szent Demeter alakja ugyanonnan (rekeszrajz)

Művészettörténeti Értesítő,
1986. XXXV. évf. 1–2 szám, 42-old.

Lovag Zsuzsa, művészettörténész. 9) Folytatás a korona-kutatás vadhajtásai.

11. Bíborban született Konsztantinosz vagy Konsztatiosz alakja a magyar korona alsó, bizánci részéről (rekeszrajz)

Művészettörténeti Értesítő, 1986. XXXVI. 1–2 szám, 42-old.

Lovag Ernszt, művészettörténész a korona-kutatás vadhajtásai. 3.) Folytatás

10. Részlet a Pantokrator alakjából a magyar korona felső, román stílusú részéről (rekeszrajz)

Művészettörténeti kitartó, 1986. XXXVI. 1-2 szám, 42-old.

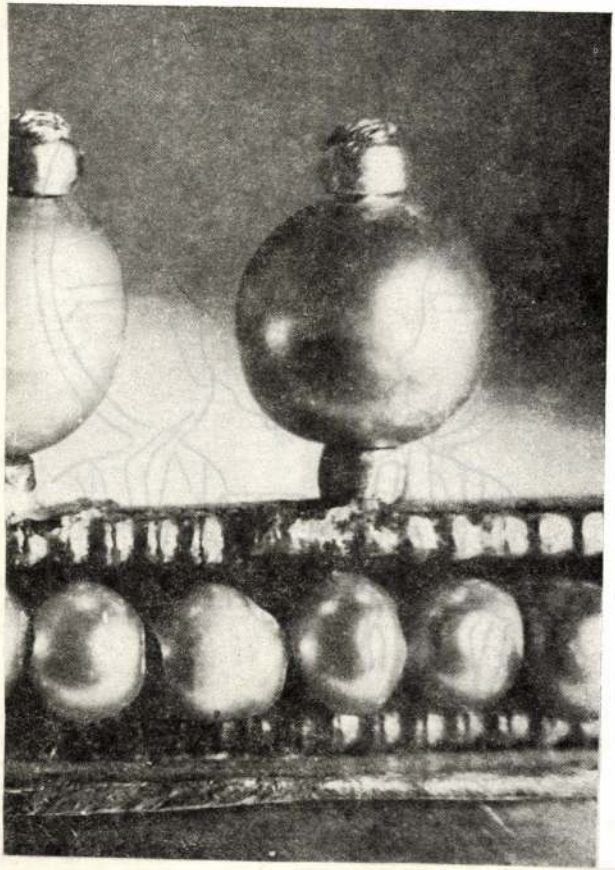

Lovag Zsuzsa, művészettörténész
A Korona-kutatás vadhajtásai.

5.) Folytatás.

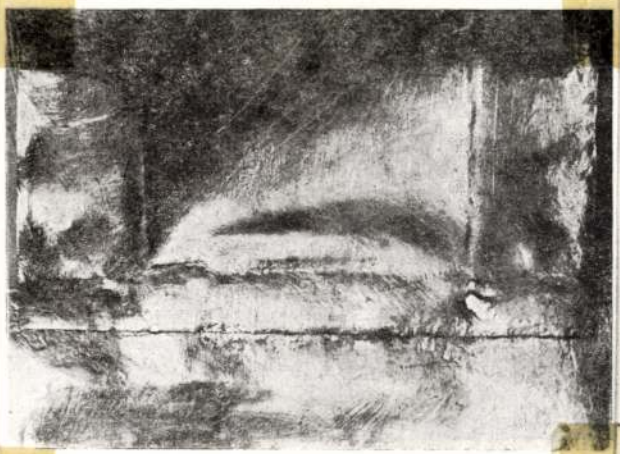

3. A másik pánt hasonló nézete

Művészettörténeti Értesítő, 1986. XXXV évf. 1-2. szám, 37-old.

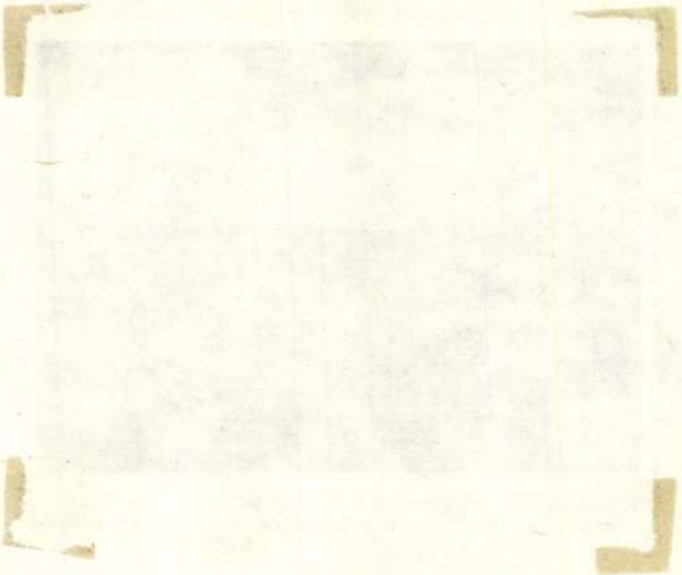

Lovag Tsuzsa, művészettörténész a Korona-kutatás Vadhajtásai.

4.) Folytatás

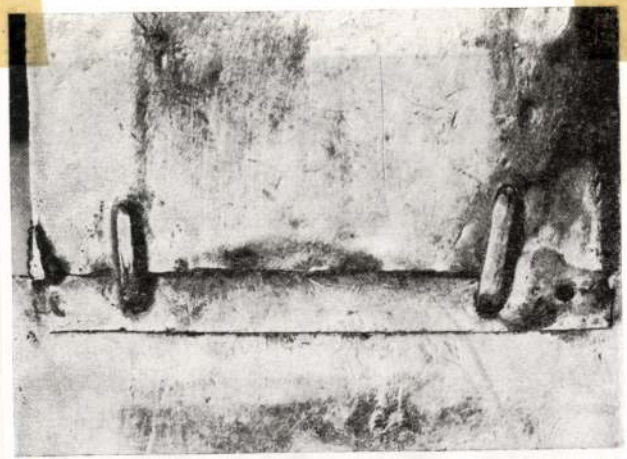

2. A korona felső része belülről nézve, részlet: az egyik pánt és a középső lemez illeszkedése kemény forrasztással és későbbi javítások

Művészettörténeti Értesítő, 1986 XXXV. évf. 1-2 szám. 37-old.

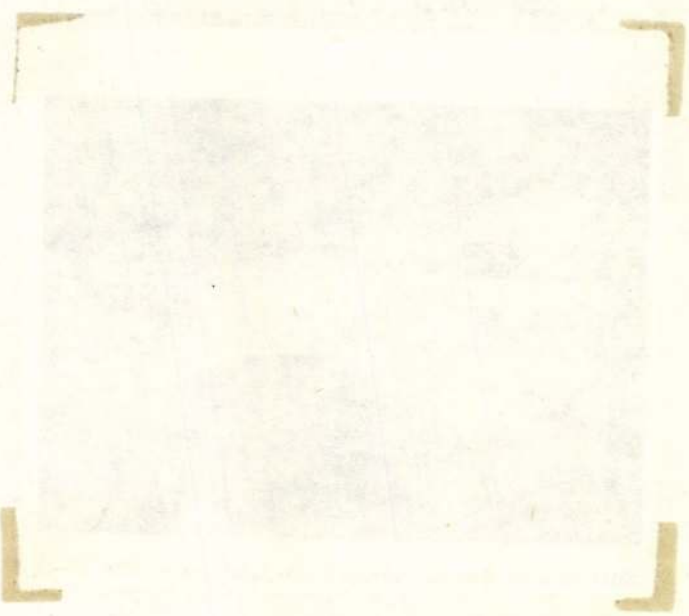

Lovag Zsuzsa, művészettörténész 3.) Folytatás
a Korona-Kutatás Vadhajtásai.

4.) a hátsó keresztpánt és az alsó koronapánt illesztése, valamint a II. Mátyás parancsára kicserélt új zafírkőnek a foglalatát tartó szegek. |repr.|

5.) az első keresztpánt és a görög korona összeillesztése |repr.|

6.) a magyar korona felső része: a középlemez és a baloldali keresztpánt illeszkedése elölnézetben. |repr.|

8.) a Dukasz Nihály császárt ábrázoló zománclemez javított, másodlagos elhelyezése eredeti foglalata előtt. |repr.|

14.) Az I. Géza királyt ábrázoló zománclap részlete. |repr.|

17.) Repedés a magyar korona egyik felső keresztpántján. |repr.|

18.) Ugyanaz a hátoldalról. |repr.|

46 oldalakon.

Művészettörténeti Értesítő, 1986. XXXV évf. 1-2 szám 38-39-41-44-

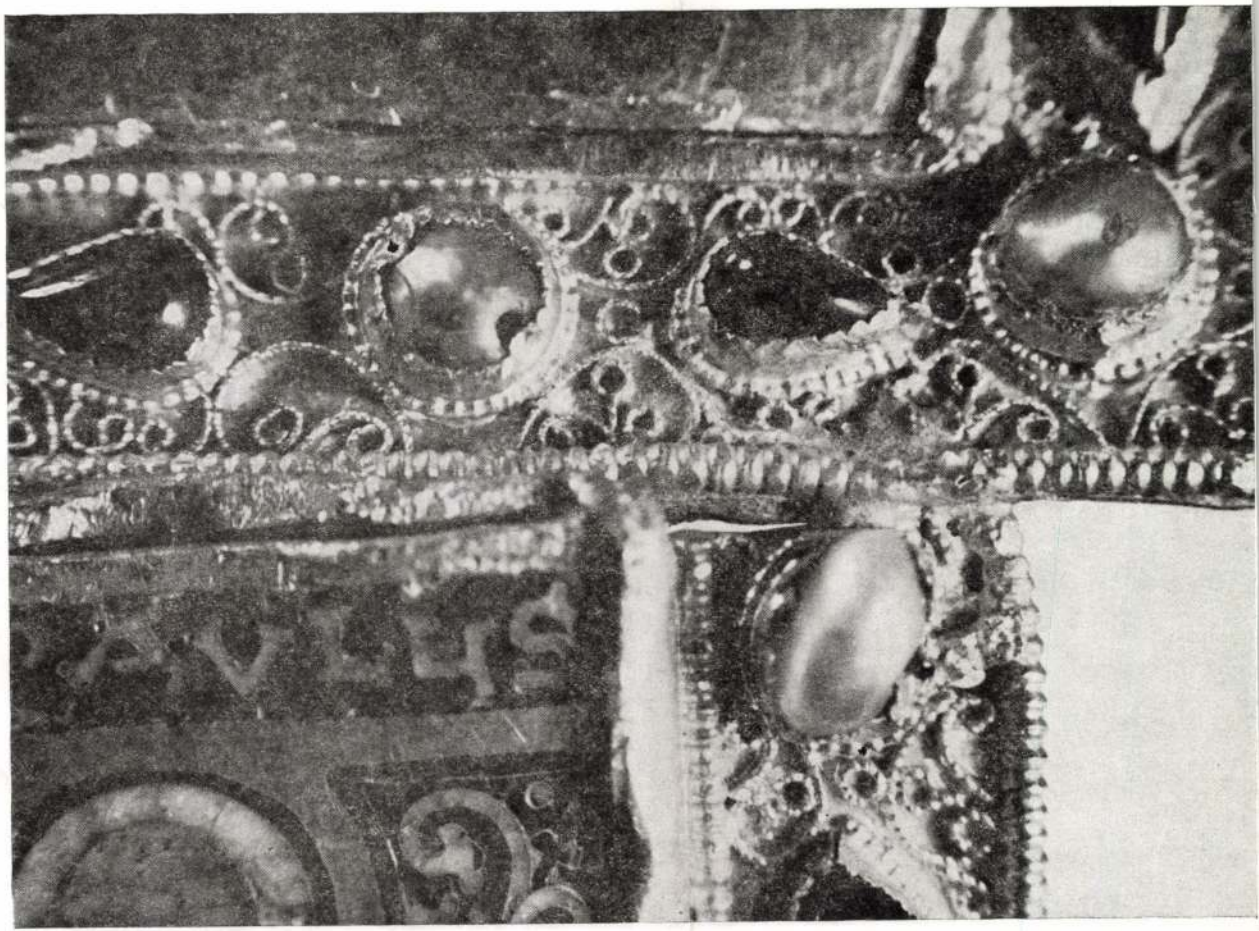

7. A magyar korona felső része: a középlemez és a jobboldali keresztpánt illeszkedése

6. A magyar korona felső része: a középlemez és a baloldali keresztpánt illeszkedése elölnézetben

Lovag Zsuzsa, művészettörténész, 2) Folytatás.
a Korona-kutatás Vadnaytásai.
Művészettörténeti Értesítő, 1986 XXXV. Kft. 1-2 szám, 36-old.

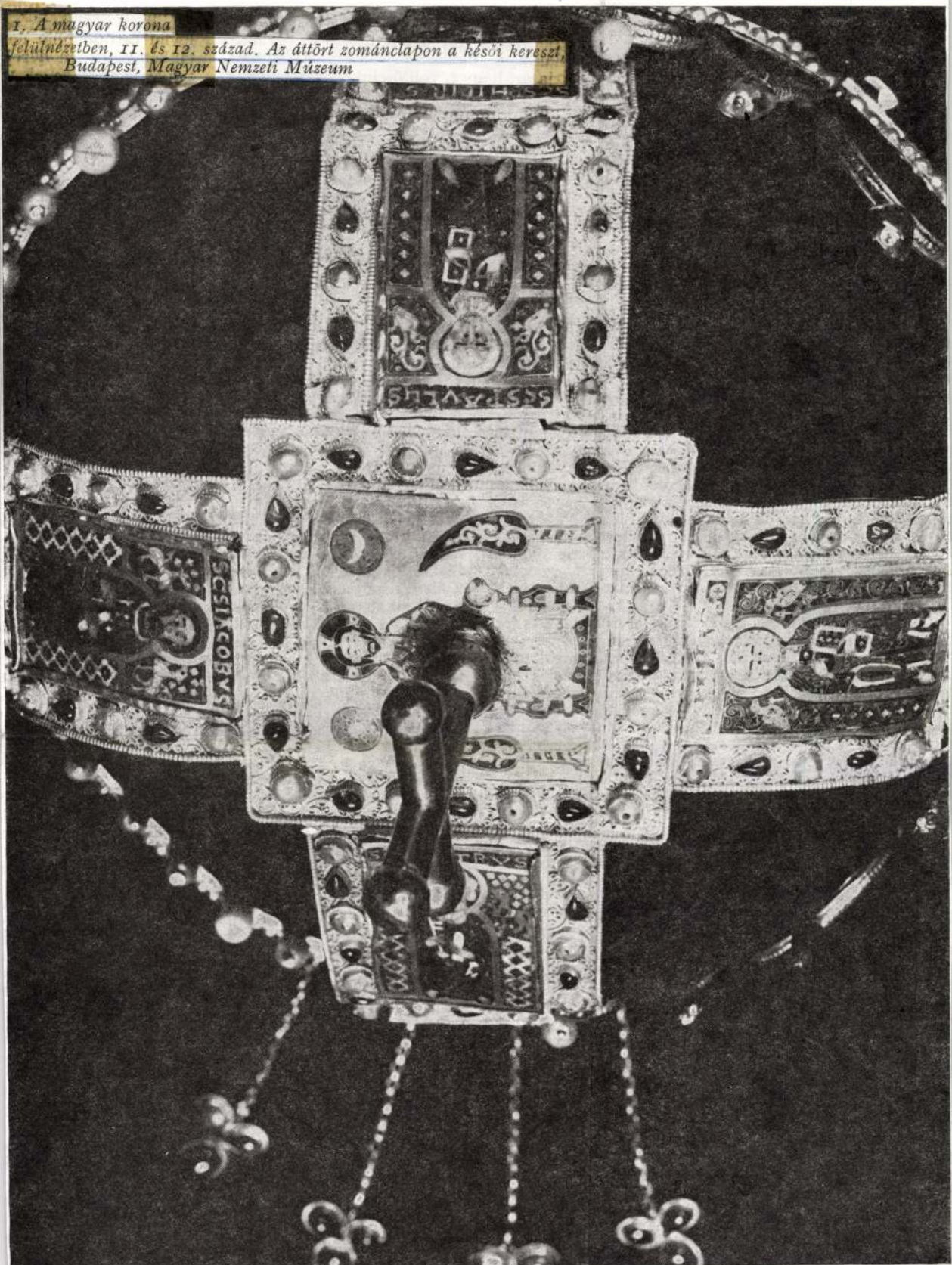

1. A magyar korona felülnézetben, 11. és 12. század. Az áttört zománclapon a késői kereszt, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum

A KORONA-KUTATÁS VADHAJTÁSAI

Mottó: „Manapság nem hiszünk a szellemekben, a boszorkányokban és az átkokban, de megtéveszthetőek vagyunk ha sugarakra, hullámokra és pszichológiai effektusokra kerül sor. Félünk az atomrobbanástól, a Stroncium 90-től meg a hasonlóktól, így aztán védtelenül állunk a tudományos szuggesztióval szemben."

(Agatha Christie)

A magyar koronát évszázadokon keresztül övezte különleges, a szent ereklyéknek kijáró tisztelet. Ennek, az állandósult „szent" jelzőben is kifejeződő tiszteletnek középkori gyökereivel, történelmi következményeivel, s a legújabb korig szívósan továbbélő hagyományával a történészek foglalkoznak. A kérdést a művészettörténet élezte ki azzal a 18. század vége óta fokozatosan kialakuló megállapítással, hogy sem az egész korona, sem annak keresztpántjai nem tartoztak Szent Istvánnak a pápától kapott koronájához. Jellemző azonban, hogy az 1880-ban lefolytatott akadémiai vizsgálatnak ezt az eredményét az Ipolyi Arnold által hat évvel később közzétett kötet csak mellékesen, apróbetűs jegyzetben tárgyalta. Ennek oka nyilvánvalóan az volt, hogy a megállapítás nem állt összhangban a széles körben elterjedt, a nemzet tudatába mélyen beleivódott hagyománnyal, amely erekyeként tisztelte koronánkat.

Érdekes módon ez az ereklyetisztelet csökevényes formában tovább él szekularizált világunkban is. Megnyilvánulási formái közé tartoznak a hazahozatala körül 1978-ban külföldön lezajlott heves viták, a publikációk szóhasználata, itthoni különleges őrzése és felemás bemutatási körülményei, amelyek világosan tükrözik, hogy magunk sem döntöttük még el, történelmünk kiemelkedő jelvényét múzeumban mutassuk-e be valóban a közönségnek, vagy az ereklyének kijáró tisztelgésre adunk-e lehetőséget. Elegendő csak arra a különbségre utalni, amely a német-római császári korona bécsi Schatzkammer-beli kiállítása és a Nemzeti Múzeum Dísztermében levő kiállítás közt van.

Bizonyos mértékig ez a továbbélő ereklyetisztelet az egyik összetevője annak a jelenségnek is, amit a koronakutatás vadhajtásai címmel jelölhetünk. Az ereklyékhez, sacramentumokhoz, transzcendens tartalommal bíró tárgyakhoz mindig is fűződtek babonás hiedelmek, a néplajz számtalan esetét ismeri a szentelt tárgyakkal űzött varázslásnak. A megszentelt tárgy valami *többet* tartalmaz, mint amit matériája, megjelenési formája látni enged, titkos tartalmát csak a beavatottak ismerik. Koronánk esetében ez a titkos tartalom természetesen nem tévesztendő össze a bármely képzett művészettörténész által felismerhető ikonográfiai programmal, itt — mint majd látni fogjuk — sokkal rejtettebb „üzenetek" *leolvasásáról* van szó.

Korjelenségnek tekinthetjük azt is, hogy jelenlegi ismereteinkkel nem magyarázható kérdéseket valamilyen tudományos vagy annak látszó módszerrel próbálnak megoldani. Ismeretesek azok a magyarázatok, amelyek az egyiptomi, amerikai indián építészetről, a sziklarajzokról és egész sor más, a múltból származó egyelőre fejtélyes alkotásról újságokban, könyvekben és filmeken megjelentek. A Däniken írásai alapján néhány éve készült film (A jövő emlékei) világsikert aratott, de számos hasonló könyv és újságcikk jelenik meg nap-nap után szerte a világban. Sikerüket azzal lehetne magyarázni, hogy robbanása okozta, vagy az általuk végzett szívműtéte leste el és örökítette meg sziklarajzán a közép-amerikai indián. Ha jól meggondoljuk, ezek sem kevésbé csodálatos események, mint az angyal megjelenése Lót előtt, de sokkal modernebbül és tudományosabban hangzanak. Nálunk az utóbbi időben a koronáról megjelent — hasonlóan tudományos köntösbe bújtatott — elképzelések jelentenek kellemesen izgalmas szenzációt a nagyközönség számára, szemben a történeti, művészettörténeti kutatás szárazabb, hétköznapibb, sok kérdőjellel megtűzdelt eredményeivel.

Teret ad a különböző elméleteknek az is, hogy a tudományos kutatás még számos kérdésben nem tudott végleges választ adni a koronával kapcsolatos problémákra, illetve egymásnak ellentmondó feltételezések kerültek nyilvánosságra. Ez természetes velejárója a kutatásnak s valószínűleg mindig is megtermelte a maga vadhajtásait. Talán csak a szűkebb publikációs lehetőségek miatt ezek ritkábban kerültek nyilvánosságra. Meg kell azonban jegyezni, hogy a jelenkori amatőr kutatásoknak is csak kis része kerül nyilvánosságra, kéziratos hozzászólások is eljutnak időnként a Koronabizottsághoz vagy a Nemzeti Múzeumhoz.

Véleményem szerint a fentebb vázolt jelenségek a főbb okai annak, hogy a koronáról újabban publikált nézetek nagy nyilvánosságot kaptak és határozott sikert arattak a közvéleményben.

A továbbiakban részletesebben tekintem át az 1978 óta itthon megjelent cikkeket, nyilatkozatokat. A külföldön megjelentekkel nem kívánok foglalkozni, mert azokról nagyon hiányosak az ismereteim. Egy-kettő véletlen szerűen jut csak el hozzám, pl. *Hallay István* Torontóban megjelent *„A „Magyar Szent Korona" körüli tévedések és félreértések tisztázása"* című füzete, amelyben a szerző újra felfedezi a Szilveszter-bullát, s ennek alapján nagy fantáziával rekonstruálja a korona-küldés körülményeit. Thietmar merseburgi püspök sokat idézett mondatát a füzet szerint utólag csempészték bele a németek a Monumenta Germaniae Historica második kiadásába, hiteles ségét a szerző dramatizált formában előadott történet rekonstrukciói cáfolják.

* * *

A korona látogatóinak, a jelvényekről szóló előadások hallgatóinak szinte minden alkalommal elsőként feltett kérdése, hogy miért ferde a tetején levő kereszt. Szintén természetes tehát, hogy az első, beszámolómba kívánkozó cikk is hangsúlyosan ezzel a kérdéssel foglalkozik. A Művészet 1975/6. számában jelent meg *Bosnyák Sándor „Aranyalma, bot, suba — Koronázási jelvényeink a népi hagyományok tükrében"* című írása, amely szerint a kereszt dőlésszöge *„néhány szögpercnyi eltéréssel egyezik a Föld tengelyének a keringés pályasíkjához hajló szögével"*.

Ez a tétel azóta is sarkalatos pontja a koronát kozm

Lovag Zsuzsa

Magyariparművészet az
ezredfordulón 2003
776.l.

LOVAG Zsuzsa müvtört, régész

Népszandság, 1992. október 16.

Múzeumi pályázat – eredményhirdetés

(Munkatársunktól)

Tegnap döntöttek a Művelődési és Közoktatási Minisztérium múzeumigazgatói pályázatán, amelyre 44-en jelentkeztek. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus élére *Keszthelyi Ferencné* került, a Műcsarnok főigazgatója *dr. Keserű Katalin* lett, az iparművészeti Múzeum élére *dr. Lovag Zsuzsát*, a Magyar Természettudományi Múzeumba *dr. Matskásy Istvánt*, a Néprajzi Múzeumba *dr. Hofer Tamást*, míg a Szentendrei Szabadtéri Múzeumba *dr. Füzes Endrét* nevezte ki *dr. Andrásfalvy Bertalan* miniszter. Bár sokan úgy gondolták, hogy *dr. Czoma László* országgyűlési képviselő kinevezését nem erősítik meg a keszthelyi Helikon Múzeum élén –, nem így történt, Czoma maradt. A Színháztörténeti Múzeum vezetői posztjára senki sem pályázott, a Petőfi Irodalmi Múzeum élére pedig tovább keresik a szakembert. A Játékszín igazgatója *Balázsovits Lajos* lett.

A Múzeum

Vitruviusnak a h
tott követelményei
igazolják. Minden
arra azonban figy
legyen a tanya kö
a hegy vagy lejtő
patak folyt, vagy

A villa rustica r
előadása folyamán
föltételei: a nivók
ződő határfalak és
ismertetője a pinc
jon fekszik a fala.
a későbbi átépítés
tött talajra alkalm
ről fölismerni.

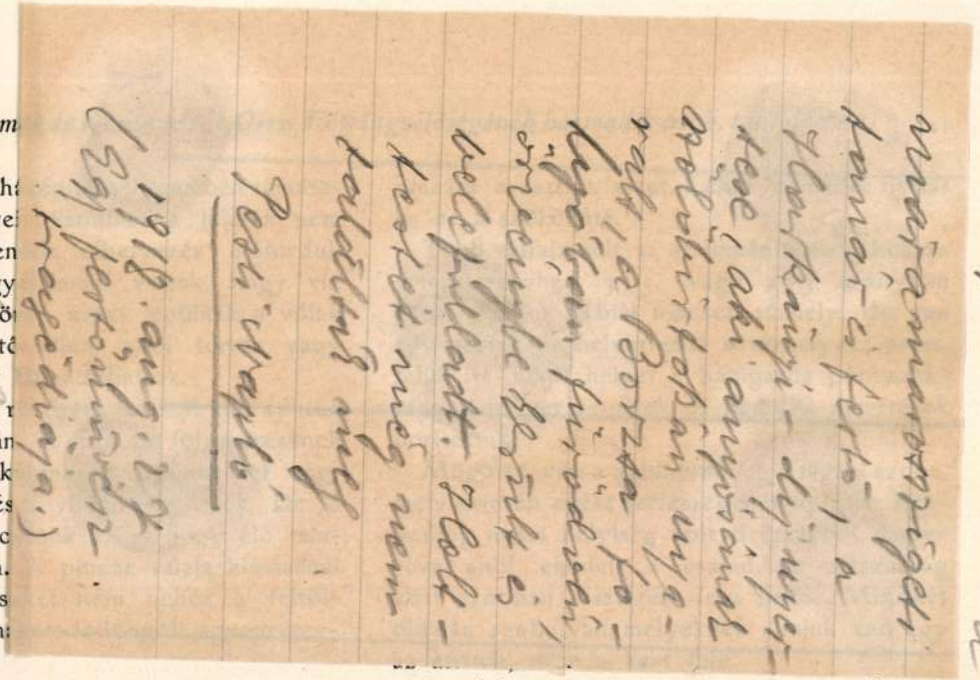

szolgáltak, melyek rendeltetését többnyire a leletek döntik el és magyarázzák.

Fontos helye a háznak a sacellum, a házi szentély, amely alacsony, oszlopokon vagy pilléreken nyugvó építmény. A rómaiak tisztelik a Laresokat, Penateseket és a házigazda géniuszát: gyakran ezek a leletek határozzák meg helyét, amelyre nézve nem lehet szabályt fölállítani, mert állhat a tablinum előtt, az atrium- vagy a peristilium-házban egyaránt.

Ami a peristilium-házat illeti, ezt könnyű fölismerni az oszlopok soráról, amelyek 2—3—4 oldalon is előfordulhatnak. Helyiségei nyitottak egész szélességükben és a triclíniummal ajtóval összekötvék. Ezek a szobák egész nyáron át szellőztek, csak télen voltak az alveust, amely egy nagyobb fürdőmedencze, a másik végén a labrumot, a mosdót.

A provinczián és Itáliában is a régebbi időkben széntartó-medenczékkel, parázszsal melegitették a fürdőhelyiségeket. A köztársaság utolsó idejében Sergius Orata találmánya terjedt el széltében, aki a középponti fűtés föltalálója. Ő rakta először a fürdő padlatát oszlopokra; négy oszlop, melyek kerek téglákból, kövekből vagy agyagcsövekből készülhettek, tartott egy fedőlapot, amely 58 cm. (két r. láb) volt négyzetben (hypocaustum).

A középponti fűtés helyéről a padlat alatt és a fürdőhelyiségekben csöveken (tubi) vezették a meleg levegőt. Ez a vezeték be volt vakolva a falba. A fütőszerkezet és alkotó-

Lovaghy Dénes festő

Népszava XXXVII.1909 dec.10.
292 sz. 5 lap.

Jubiláris tárlat a Nemzeti Szalonban.

M.D.K.

Lovaghy Dénes festőművész

A Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlatának dijai közül a Harkányi-féle 600.- /Hatszáz/ koronás dijjal tüntette ki a művészt.
"Kitüntetett festőművészek" cimmel elismeréssel ir a művészről.
A lap közli a művész fényképét.

Szinházi Élet. Bp. 1918. május 5-12. VII. évf. 19. sz.25. l.

MDK

Lovaghy Dénes, festöm.

II. terem. Az ősz harvadó szineit látjuk képén.

? Kiállitás. II.terem.

Müvészet.1918. 3.1.

MDK

Lovaghy Dénes (1887-1918)

Grafikával is foglalkozott, ilynemű művei pl. báró Perényi Zsigmond, Szőllősy Antal és báró Kövess Hermann diszpolgári oklevelei.

Művészet, 1918. 83.l.

Lovaghy Dénes

124	Őszi napsugarak	olajf.	1500.—
125	Pop Iván havas májusban	„	1300.—
126	Azalea	„	800.—

Nemzeti Szalon
1918. máj.
Kat. kiáll.

Lovaglay Dénes

Thieme Becker

XXIII. 420. l.

(Lyka)

Lovaghy Dénes

festi

Nul. Zirc 1887 jul. 25

+ Nagymuzsaly 1918 aug. 25.

Révai. XX. 577. l.

Lovaghy Dénes

1905/6 - 1909/10

Ferképzomfoiskèvk

109. l.

Schule (Leipzig, 1886). *Saarschmid*, Geschichte der Düsseldorfer Kunst (Düsseldorf, 1902). *Rotonchamp*, Die Berliner Malerschule 1819—79 (Berlin, 1879). *Waetzoldt*, Deutsche Malerei seit 1870 (Leipzig, 1918). *Koepnen*, Die moderne Malerei in Deutschland (Leipzig, 1914). *Scheffler*, Die Nationalgale-

Lovaghy Dénes

450 koronas Harkányi-dy
Ősi délutan c. festmé-
nyével-
Művészet 1918. 95. l.

Budapesti tud. egyetemi könyvtár

VII. 77.

Lovaghy Denés festő

Szül 1887 jul. 25. Zircen,
megh. 1918 aug. 25 Vagy-
mussalyon. Impresszionista
lágképeket és archépeket
festett.

Westfáliai Museum III. 159.

Lovaghy Dénes

Ungvárisk Máramarossziget

1918. tav. Ciák. 2,82.

Szerajevói Magyar Egyesület III. 171.

Lovaghy Denes

1887 – 1918.

Művészeti lexikon

449. l.

MÁRCIUS

5

Lovaghy Denes

életrajza -

+. 1918.

Művészet 1918. 82, 83. l.

jógimn. tanár

Karle Sándor, IX. 68, 69

Lovaghy Denes

festo

+ 1918.

U. 1733

a

Lovaglay Dénes

festő

U. 976.

Lovaghy Denes

festi sut. 1887 Zivcz.

vrod
z

Krück. II. 175. l.

Vaingel Jenő III. 52, 169.

Lovaghy Dénes

fiskó

Mucsanok

1915–16. sárosi

Pázmány Péter II. 38

1904. június 14 267

Krehnyay Béla budapesti hirlapirónak: engedély a könyvtárnoki tanfolyam látogatására (386/1904.)

Lovaghy Denés

Jestö † 1918.

Műveszet 1918.

82. l.

Élétr.

Kiss Lajos, (fogimn. tanár) (könyvtáros IX. 121.

Lovaghy Dénes

1913. ápr.–máj. kiáll. U. Szalon.
Vivómester archeje, olajf. 800.–
Hegytetőn, olajf. 900.–

1913. szept. kiáll. u. o.
Basa rózsák, olajf. 300.–
Falusi cirkusz, olajf. 500.–
Babi az udvaron, olajf. 600.–

1913. MGE és MAPE kiáll. u. o.
4 vízf.

1913. dec. kiáll. u. o.
Őszi délután, olajf. 1000.–

1914. máj.–pm. kiáll. u. o.
Huszti vár Máramarosban, olajf. 500.–
Máramarossziget látképe, olajf. 200.–
Nagybegyek aljában, olajf. 220.–
Tavaszi vizek, olajf. 100.–

1915. dec. kiáll. u. o.
Máramarossziget, olajf. 800.–
Őszi napsütés, olajf. 800.–

Tovább nem ismerem Ki.

Érkezett 1907. május 2.

292/1907. M.

Kultuszminiszter értesíti a főfelügyelőséget a felől, hogy a békéscsabai múzeum-egyesületnek kiutalványozott 400 kor. mint a főfelügyelőségi javadalmat, hanem az iparművészeti vásárlásokra szánt költségvetési tételből terheli (Tudományos Közlöny, 1907. V. 6; A békéscsabai múzeum-egyesület elnökségének, 1907. X. 15.)

Lovaghy Dénes

1908 (ki.ll. Nemzeti Szalonban
tavasz)

Félhomályban, olajf. 150 k.

Hajítódárda, római V. 248.

Lovaghy Dénes

1909. téli

ki-li-Nemzeti Szalonban

Csendélet, olajf. 80 k
Tükör előtt, olajf. 400 k
Napsütéses ház, olajf. 80 k
Csendélet, olajf. 150 k.

Hanau h.n. V. 148.

LOVAGHY *Dénes*, festő, • Zirc 1887 júl. 25, † Nagymuzsaly 1918 aug. 25. Budapesten végezte tanulmányait, 1913 óta állította ki u. o. impresszionista szemléletű tájképeit; képmásokat is festett (Szőllősy polgármester, Balogh püspök stb.).

Lo. G. II. 45 e

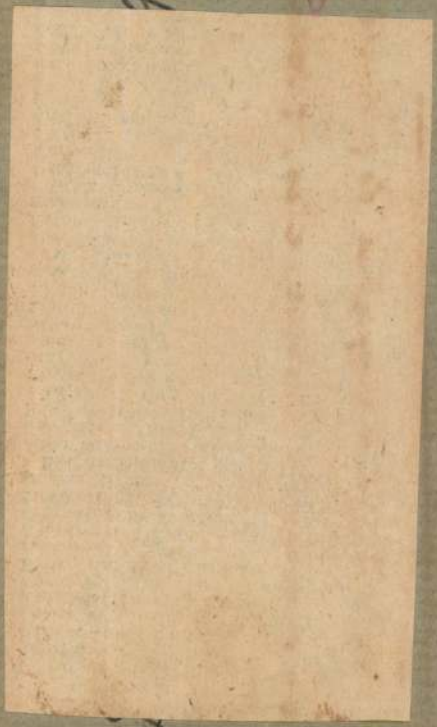

Érkezett 1905 máj. 18.

433/1905 sz. (Hódmezővásárhely, 1905 máj 16. 143 sz. a.)

Az ev. ref. főgimn. igazgatósága beterjeszti az áll. segélyből beszerzendő könyvek jegyzékét és jelenti, hogy a könyvtár a kórhasználatnak átadatott. (Válasz VI. 16. e. i. 198/905))

~~Ember János~~

tovább 2

Lovaghy Dénes

koll. kiáll. Máramarossziget en
1913 dec.

U. 976

Budapesti Hirlap

1913. dec. 2.
(Képkiállítás Máramarossziget en.)

1118. Jacopo

Sz. 1378 táj

Madonna a gyermek

Derékig látható, fejét
kezén ülő Jézusnak, ki ho
ujjú ruhája piros és sötétzöld
Jézus fehér inget hord és j
nyugtatja.

Szines stucco, magasság
1118.—Vétetett 1894 július 18
766·98 K-án. —Elszámoltatott
— Az elszámolásra nézve lásd
az 1895 május 10-iki 22919 sz
molást jóváhagyta az 1900 no
az 1901 augusztus 26-iki 373

Jegyzét. L. az 1896-iki laj
Preisliste N° 190.

III 3-

Pl.
Vét 1894

Lovaghy Dénes festőművész. MDK.

Képzőművészeti Társulatnak tavaszi kiállitásán vett részt. a Szépmüvészeti Muzeumban.

Müvészet, 1918. 2. 1.

MDK

Lovaghy Dénes, festőm.
1887-1918

746. Tél a városligetben. J.l.j. Olf.

Árverési Közlöny.1929.ápr. 3.rb.sz. 32.l.

MDK

Lovaghy Dénes (1887-1918)

Máramarosszigeten volt gimnáziumi tanár. Számos arc- és tájképe, csendélete került máramarosi magántulajdonba. Szőllősy Antal volt máramarosszigeti polgármester és Balogh Mihály püspöki helynök arcképeit festette.

Művészet, 1918. 83.l.

MDK

Lovaghy Dénes (1887-1918)

Mint a Képzőművészeti Főiskola növendéke már kiállitotta műveit. A Nemzeti Szalónban először 1913 ápr.-ban szerepelt, a Műcsarnokban 1918 tavaszán "Őszi délután" c. művével, melyre megkapta a báró Harkányi Frigyes-féle dijat.

Művészet, 1918. 83.l.

MDK

Lovaghy Dénes

Művészet 1918. 3.1.

MDK

Lovaghy Dénes

A Nemzeti Szalon tav.tárlata.A Lakás 1914.5.sz.
99.l.

MDK

Lovaghy Dénes

Művészet 1918. 61 l.

Lovaghy Dénes

Vivómester arcképe, of.

Hegytetőn, of.

M.Szal. 1913. tav. 17. 1.

Lovaghy Dénes

Csuk Jenő, Mikola András, Sándor Antal, Kövesdy Béla fiatal müvészek, Ferenczy Károly tanitványai, a Képzőművészeti Főiskolán. Ezeket a müvészifjakat kiemeli a Művészet c. rovatban közölt, "Képzőművészeti Főiskola" beszámoló, mely szerint bármelyik nyilvános tárlaton szerepelhetnének müveikkel, s ez professzoruknak, Ferenczy Károlynak köszönhető. Most szünidei munkáikból rendeztek kiállitást.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 18. XX. évf.
16. sz. 274. lap.

Lovaghy Dénes

/Márton Ferenc/ Záhonyi Géza,/ Sándor Móric, Szirt Oszkár, Csürös Béla, Englerth Emil, Csermely János, Barkász Lajos, Kampis János, művészekről irja R.M. "Kapuzárás a Nemzeti Szalonban" cimmel, hogy egyetlen szimpatikus gesztus a Szalon részéről, hogy az ifju nemzedék egy részét a nagyrészt „hajléktalan fiatalokat" beengedte a kiállitásra, s igy szóhoz jutva, frissebb, elevenebb képet kapott a tárlat, mint amilyenben eddig része volt.

A HÉT, Bp. 1914. május 31. XXV. évf. 22. sz. 358-359. lap.

Lovaghy Ilona

sikdiszités

1921–22.

Éinusk 1930. 85. l.

ssé balra nézve. Jobb kezében rózsát tart s
teritett afztal sarkán nyugtatja, hol óra van,
Bal vállánál kettős csokorra kötött fekete szala-
val. Szemöldöke fekete, szeme sötétbarna s a nya-
r fekete gyöngyből való. Teje fehér kendővel van beköt-
vetett prémes köpenye fekete, dereka elől fűzős s ma-
kek. A kocsás padlóatú teremben hátul félre-

, méretei 212.5 : 140 cm.
gyűjteményéből 140/95 № 572.

140/95 : 572

Lovaghy István

festő Műcsarnok

1931. őszi tárl. XII. 235, 244

Lovaghy József

festő

Műcs. kiáll. 1931 tél

Pipics 116. l.

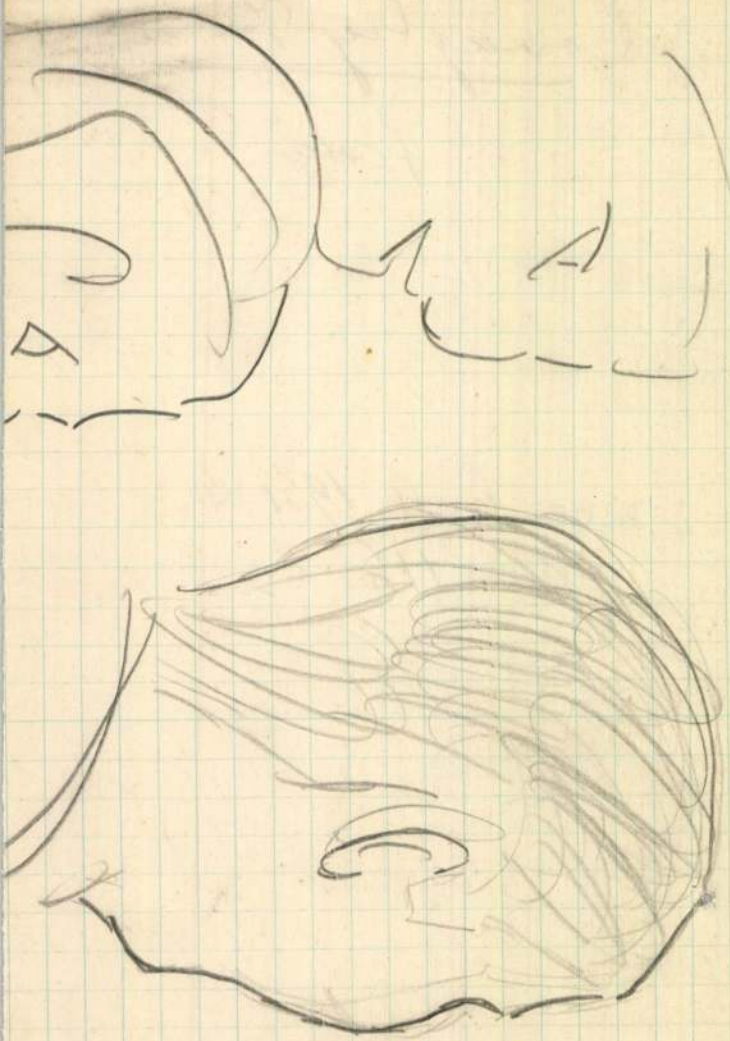

Lovaghy Istvan

Táborozás, vízf.

Nemzeti Szalon

MAPE 20. ik jub. kiáll.
Kat. 1935. dec. 20 —
1936. jan. 6 —

M. O. B. T

Név	Telefon szám	Jegyzet	
Kertész K Róbert Államtitkár	Aut. 206=37	56 melék	Lec
Vallás és Közokt Miniszterium	aut. 278= 19		Tak
Számv. igazgatóság Borbély		Szám igazg.	Tu
Aggházy lakása	aut. 542-54 Hadi/Műz. aut. 601-60		Me
Általános Beszerzés r. t. igazg.			Tá
Athenium Nyomda	J. 462-99		Kel

Lovaghy István

1918/19 – 1922/23 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

109. l.

KEVICZKY HUGÓ GR. MAILÁTH GÉZA KÉPMÁSA

gyöngyösi Vöröskereszt-kórháznak volt önkéntes és önfeláldozón munkálkodó titkára. Festészeti tanulmányait nagyobbára Münchenben végezte, azután Budapesten több művét ki is állította a Nemzeti Szalonban. A háborús viszonyok és betegeskedése egy időre megakadályozták művészeti tanulmányainak folytatásában, akkor tollal szolgálta kulturánk és mű-

vonúlva a fővárosi művésztársaságoktól, vidéken élt, Abonyban. Azzal, hogy észrevétessse magát, nem nagyon sietett, első kiállítását megelőzőleg, amelyet 1918. tavaszán rendezett a «Képírók és képfaragók» szalónja, más kiállításon még nem vett részt. Reményteljes jövő elől ragadta el a spanyol betegség járványa.

QUITTNER ZSIGMOND, közismert budapesti építész, ez év október 25-én meghalt Bécsben hosszas, nehéz betegség után. Quittner Budapesten született 1857-ben. Építészeti tanúlmányait Münchenben végezte, ahol 1874—1878. Neureuternek volt tanítványa. A müncheni polytechnikum építészeti szakosztályán 1878. az oszlopról, 1879. az építészeti műformákról írt értekezésére díjakat kapott. Budapesten letelepedve, itt építette első művét: az árvaházat, 1880-ban pályadíjnyertes terve alapján. Ettől fogva sűrűn vették igénybe tevékenységét. A Foncière-palota, a MÁV. nyugdíjpalotája s a szolnoki kórház tervpályázatán díjakat nyert,

Lovaghy Dénes. Véletlen szerencsétlenségnek lett áldozata 1918 nyarán. Aug. 25-én

Nagymuzsalyban, ahol a nyarat töltötte, fürdés közben szivszélhüdés érte s családja szemeláttára eltünt a víz mélyében, ahonnan már csak holttestét tudták kimenteni. A rokonszenves fiatal művészt Máramarossziget intelligenciája őszintén megsiratta, hisz sok művészi élvezetet köszönt neki több ízben rendezett kiállításaival, azonkivül is jelentékeny szerepet játszott e vidék kulturéletében.

Lovaghy Dénes Zircen született, 1887 julius 25-én. Iskoláit Zircen, később Budapesten végezte, növendéke volt a Képzőművészeti Főiskolának s már mint ilyen is kiállított. A Nemzeti Szalónban először 1913 áprilisban szerepelt, a Műcsarnokban pedig 1918 tavaszán, amikor is első ízben kiállított «Őszi délután» című képére megkapta a báró Harkányi Frigyes-féle díjat.

Művészi munkásságának szinhelye Máramarossziget volt, ahol egyben gimnáziumi tanár is volt. Számos arc- és tájképe, csendélete stb. ugyancsak máramarosi magántulajdonba került. A többi közt tőle való Szőllősy Antal volt máramarosszigeti polgármester és Balogh Mihály püspöki helynök arcképe. Grafikával is foglalkozott, ilynemű művei pl. báró Perényi Zsigmond, Szőllősy Antal és báró Kövess Hermann díszpolgári oklevelei.

Lelkesen csüngött művészi hivatásán, legutóbb is nagy becsvággyal dolgozott, készült a Műcsarnok téli kiállítására. S egyben buzgón terjesztette működésének színhelyén a művészet szeretetét s e téren is szép eredményt ért el.

Művészet 1918.
83 l.

Lovaghy István

festőművész

Magyar Akvarell-és Pasztellfestők Egyesületének kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Esti Kurir
1935.XII.28.

MDK

Lovaghy István, festö

Táborozás. Vizf.

Nemzeti Szalon.-MAFE XX.Jub.Kiáll. 1935. dec.2o.- 1936. jan.6. Kat.

Lovaghy István

MDK

Nyári konyha, vizf.

Műcsarnok 1931 őszi tárlat

Lovagly István

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képző művész stúdiója 1953-1963
Ber. Vajkai Aurél Bp. 1963.
38.a.

Lovaghy István MDK

Csend a Dunán, vizf.

Mücsarnok 1931 őszi tárlat

Lovaghy István

Grömrö

Cząd

Rajzoktatás

1943. IV. évf. 4. 4.

31. l.

O S B I Z O T T S Á G A

l n ő k s é g é n e k .

m, méltóztassék a Kassai dóm Sz.Istvám
, a Muzeum Országos Bizottsága rajztá-
Méltóságos Konrády Lajos kassai praela-
napi használatra átküldeni.
etes Elnökség kiváló tiszteletem

Tétel szám	Méretek és mennyiség	A munka

neme	Egységár		Összesen	
	kor.	fill.	kor.	fill.

MDK

Lovaghy István, festö

Baránsky L. László tanár növendéke.

Kajdács. Vizf.
Flaskó. "

Az OMKK Főigk.Műv.munk.kiáll. 1923 márc.13-25. Kat. 23.
Ernst Muz.

Lovaghy István, festőművész, pedagógus

A gyömrői képző- és iparművészek tárlata aug. 2.-ig tekinthető meg. –

A művész festői tanári tevékenysége, aki évtizedek munkájával készített finom vonalvezetésű akvarelleket, nevelt festővé, szobrásszá tehetséges fiatalokat.

Losonci Miklós: Üzenet jelennek és jövőnek.
Pest Megyei Hírlap, 1980. júl. 3.

Loványi Erzsébet
iparmúvész

M.D.

Fehete János Nobrán felésége.

-pli- : Fehete János
Dunantuli Napló, 1958. febr. 21 - 5 lap

Lovászy Erzsébet divattervező

Munkái kiállításon szerepelnek
a szegedi Móra Ferenc Múzeum Horváth
Mihály utcai Képtárában

Magyar Nemzet 1972 szeptember 23
Molnár

F. Loványi Erzsébet

1021

Részlet László Gyulának F. Loványi Erzsébet textíliái és Fekete János kerámiái szegedi kiállításán elhangzott megnyitó beszédéből.

A hétköznapok művészete

Egyik modern festő mondta: munka közben ő nem is gondol arra, hogy embert ábrázol, csupán a formák kapcsolására, a vízszintesek és függőlegesek monumentalitása érdekli. Hát nem szomorú ez az emberteleneddett, a természettől elszakadt világ, hétköznapjaink jövendő világa? Igaz: házainkat az ember építette, alakított anyagból alakítva zárt teret. De nézzék meg: a zárt tér otthonná nemesült, még a legszegényebb családban is az a törekvés, hogy az embert, a természetet valahogy behozzák a rideg térbe. E szempontból még az is mindegy, ha a tájképek mázolmányok, színes és színtelen fényképek kerülnek a falakra, szint, életet, lüktetést varázsolva a rideg síkra. Nem tudunk hűvös tárgyilagosságban élni, kell a szeretet, kell a líra, a líra nem halt meg, hiába akarják helyébe ültetni a „itszta formát".

Ezek a gondolatok támadtak bennem, amikor *F. Loványi* Erzsébet textiljeit, és *Fekete* Jánosnak csodás mázú és formájú edényeit nézegettem. Otthon voltam közöttük, s éreztem, hogy ezek a holmik alkotják hétköznapjaink művészetét, azokat az időket töltik meg szépséggel, amelyek művészet nélkül telnének. Ezt éreztem az iparművészet igazi feladatának: mindennapi tárgyi világunknak nemessé formálásával, színvilágának teremtő alakításával emberibbé, sőt emberivé a szürke napok színterét, az otthont, a műhelyt, hivatalt, a viselt ruhát, a divatot, egyszóval környezetünket.

Manapság az iparművészet és képzőművészet határait elmossák, a festők „dekoratívvá" akarnak lenni, az iparművészek pedig képzőművészeti igénnyel dolgoznak. Ám láttuk, hogy e két műfaj más és más alkalomra, más és más emberi együttérzésre rendeltetett. Az egyik emberségünk mélyére markol, lélekindulása megráz és felemel, a másik pedig környezetünk képét formálja harmonikussá, anélkül, hogy akár gondolati, akár érzelmi viharokat kavarna bennünk, vagy a lélek csendjén bodroződnék emlékezete. De a kettő mégis egyazon valaminek színe és fonákja: művészi élményeink, harmóniára való törekvésünk környezetünk világában, emberségében formálódik. Más a színvilága egy alföldi ember gyermekkori emlékeinek, s más egy sötét fenyvesek közt felnőtt erdei embernek, másnak örvend egy gyümölcsnemesítő szeme, másnak egy állattenyésztőé, egy bányászé, egy háziasszonyé: általában mindenükre rányomja a bélyegét a környezet és a mindennapos munka. Nos, ennek alakítása — az iparművészet nemes feladata — visszahat a belőle, s benne sarjadó képzőművészetre is, hogy az általa képpé, szoborrá formált valóság aztán visszatükröződjék a környezetalakításban. Egymást alakítva, egymásra utalva alkotják a harmónia humana két szólamát, kár lenne egyszólamúvá szürkíteni összhangjukat.

Ez a bevezető töprengés egyúttal művészeink rangját és értékeit is kijelölte. Loványi Erzsébet környezetformálása a sorozatgyártásra tervezett szép formákon és színeken keresztül teszi még nemesebbé a természet egyik csodáját: a női nemet. Figyeljék meg, miként küzd meg a sok gyáripari előírással és kötöttséggel, hogy sorstársainak megjelenését, mozgásuk finom ütemzenéjét, termetük ékességét még vonzóbbá tegye. Terveiben igen szerencsésen ötvöződik az ember természetes forma- és arányrendje, tehát a mezítelen test harmóniája a ráterülő, de még takartában is a test domborzatának árapályát sejtető szabással, a mozgás ízületeit kiemelő díszítéssel, a karcsúság-teltség játékosságával. A sorozatgyártásra készült mintadarabokban természetesen nem veheti tekintetbe az egyént, de bő választékán belül ki-ki magához illőt választhat. Ruhaterveiben, textiljeiben tiszta öröm dereng, s áttűz rajtuk népi viseleteink emlékképe is. Hát nem áldás szürke hétköznapjainkba belopni az öröm derűjét? Ezek Loványi Erzsébet tehetségének ismertető jelei.

Feke János kerámiáival más világ tárul fel előttem: a színek komolyak, a formák természet, a termés, a gyümölcsök emlékképeinek és a korong természetének ötvözetéből alakultak megkapó szépségűekké. Míg feleségének textiljei az elvont színvilág összhangjait keresik, itt a természettel való eleven kapcsolat csodáját látjuk. Fekete János a formáknak és a máz tüzének nagy mestere. Elvont formáiban a szerves világ távoli — s az ő megfogalmazásában mégis otthonosan közeli — formái elevenednek meg, színeiben pedig a sarjadó növényzet, vagy a búcsúzó ősz akkordjai muzsikálnak. A vásárhelyi fazekasművesség évszázados hagyományainak tiszteletében fogalmaz, munkái nemcsak elbírják a világszép népi fazekassággal való összevetést, de annak édestestvéreként, újkori változatként gazdagítják kerámiatörténetünket.

Figyeljük meg, milyen szépen egészíti ki egymást a két műfaj: a nők és férfiak együtt — egy világa kap hangot a játékosabb, kedvesebb textilek és a komoly, mélységeket sejtető kerámiák egymás mellett való voltában. A kettő — akárcsak az életben is — együtt alkotja a teljességet. Hétköznapjaink, környezetünk szürkéi szivárványszínekben oldódnak bennük, és otthonunkba belép az átköltött természet, nem múlandó formában, nem fakuló színekkel.

Szegedi Délmagyarország, 1972. okt. 1.

VASÁRNAP,
1972. OKTÓBER 1.

munka nélkül volt, mégis békétlenkedtünk. Valahogy élni kellett.

— *Mikor került Makóra?*

— Jó régen. Még 1934. májusában és 1945-ben már elektrikus voltam az itteni kapcsolóállomáson.

zötti jó együttműködést is?

— Nagy helyismeret kell ehhez a munkához. Zivatar, vihar esetén nem mindegy az, hogy az ember a kapcsolótáblán mihez nyúl. Ha rosszul kapcsolunk, életveszélyes. Ezért kell a nagy figyelem.

— *Hogyan tovább?*

— Szeretnék dolgozni, míg csak bírom. Nemcsak hétköznap, vasárnap is, 64 évesen is. Addig szeretnék dolgozni, míg a 120 kilowattos alállomás felépül. A jövő év végére meglesz, azt ígérik.

BÓKA RÓBERT

Mi még csupán harmadik évtizede járjuk az új társadalom építésének útját. Ezek az évtizedek maguk is rendkívüli ellentmondásosak voltak, mind a politika, mind az építés gyakorlata vonatkozásában. Sőt, jól tudjuk, volt időszak, amikor a társadalmi konfliktus a hibák miatt — az ellenforradalom idején — a legvégsőkig, a polgárháborús veszélyig éleződött, ami végül is a szocialista forradalmi erők győzelmével oldódott meg. Az új társadalom építésének ez a korszaka ma már a felszabadulás óta eltelt idő *kisebb* szakasza. Az új társadalom helyes építésének *nagyobb* szakaszát ma járjuk, s *a helyes célkitűzések és helyes módszerek nyomán sorozatos eredmények születnek, de az eredmények között átmeneti sikertelenségek is akadnak.* Utóbbinak oka lehet a társadalmi tapasztalatlanság, de oka, hogy számos kérdésben még nem sikerült mindenkivel teljes nézetazonosságra jutni.

Napjaink olyan fontos kulcskérdéseiről, mint a gazdaságirányítás reformjának közgazdasági szabályozói, a beruházások koncentrálása, és az ötéves tervnek megfelelő szabályozása, a szocialista munkafegyelem erősítése, az igazságtalanul szerzett nagy jövedelmek visszaszorítása érdekében hozott intézkedések, a közúleti autózás megszigorítása, vagy az életszínvonal helyzetének megítélése, és más kérdések *mindennapi beszédtémák.* Ezekkel, valamint egész társadalmunk továbbfejlődésének kulcskérdéseivel kapcsolatban — *a X. pártkongresszus határozataira alapozva — intézkedések születtek.* Ezen intézkedésekkel *elvben* mindenki egyetért, de a maga területén érvényesülő megszorításokkal már kevésbé. Márpedig *a kérdés nem egyszerűen elvi jellegű, az elv is csak a maga konkrétságában válhat valósággá,* amikor vállalni kell a nem kellemes következményeket is, ha a fő cél: a népgazdaság tervszerű, arányos fejlődése, az életszínvonal emelkedésének politikája így követeli. Vagy, ha már az életszínvonalnál tartunk. A statisztika, az elemzés — de a mindennapi tapasztalat is — állandó előrehaladást mutat ebben a vonatkozásban. *Akadnak vélemények viszont, amelyek szem elől tévesztik a milliók munkájával létrehozott eredményeket,* s felületesen, egyes jelenségek alapján, elhamarkodottan ítélkeznek, hamis véleményt mondanak.

Azt mondják egyesek, hogy „már sok kérdésről bebizonyosodott, hogy nem volt helyes, de annak idején mégis sokan erre esküdtek, mi a biztosíték, hogy ezután nem így lesz". *A társadalom tudatos erői azonban nem fogadhatják el a politikai szkepticizmus, a mindenben való kételkedés álláspontját.* Az embernek *kell meggyőződésének lenni,* hogy amit csinál feltétlen helyes, hiszen csak ebben az esetben tudja szívét-lelkét munkájába beleadni. Az emberek többsége ilyen is: *őszintén hisz abban, hogy társadalmunk értelmes irányban fejlődik, az új élet építése megfelel az objektív társadalmi igényeknek és lehetőségeknek,* s ennek az együttes tevékenységnek milliók, hazánk minden állampolgára használ látja. Ez a meggyőződés azonban szintén nem mindenkinél alakul ki csupán a tények hatására. Igenis *kell a meggyőző munka is!* Mind a párt politikája megismertetése, megértetése, elfogadtatása és megvalósítása szempontjából, mind *a marxista—leninista eszmék befogadásához.* Azt mondják, a szocialista építő munkában való aktív részvétel erősíti alapvetően azt az osztályszövetséget, amelyen a szocialista társadalom nyugszik. Kétségtelen, hogy az emberek mindennapi tapasztalata alapvető, de nem elegendő. Meg kell ismertetnünk a jelen és a jövő feladatait, valamint a mai tennivalóknak a jövővel való összefüggéseit. Azaz: formálni kell a szocialista tudatot, a társadalomban tevékenykedőket a szocialista társadalom *tudatos építőivé tenni.*

RÁCZ LAJOS

---

a honvédelmi felkészítés társadalmi üggyé lett ebben a városban is, mert a korábbi gyakorlattól eltérően a fiatalság nevelésével, oktatásával foglalkozó valamennyi szerv és intézmény részt vesz a katonai szolgálatra való felkészítésben. Annak ellenére, hogy honvédelmi feladatok megértésében figyelemre méltó előrelépés történt, ugyanakkor gátolja a még eredményesebb munkát a közömbösség, az, hogy egyes vezető beosztású, közéleti emberek úgy gondolják: az tulajdonképpen csak a hadsereg és az MHSZ feladata, s így személyes felelősségükről megfeledkeznek. Ami nem helyes.

MI a jellemzője Csongrádon az MHSZ munkájának? A középiskolákban 20 és az általános iskolákban 6 tanórában történik a honvédelmi felkészítés, de a hazafias nevelés nem korlátozódik ezekre a foglalkozásokra, más órákon is törődnek ezzel a tanárok. Az iskolai lövészklubok az MHSZ patronálásával működnek. Az elmúlt években minden iskola tantestületében néhány pedagógus lövészvezetői kiképzést kapott, s így alkalmassá váltak a foglalkozások szervezésére és irányítására. A gimnázium diákjainak egy része elektrotechnikai és rádiótávirász előképzést kap a városi rádióklub segítségével. Az általános iskolák szakköreiben alap- és középfokú modellezés folyik.

A honvédelmi tömegrendezvények, az új versenyformák — az eddigi tapasztalatok szerint — eredményesebbek, szélesebb tömegekre terjednek ki, mint ko-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lovas Attila

JÖVŐ MÉRNÖKE

1966 DEC 3.

1021

Képzőművészeti kiállítás a Vásárhelyi Kollégiumban

Jelentős kulturális eseményre került sor november 19-én a Vásárhelyi Pál Kollégiumban. A Képzőművész Kör rendezte meg első tárlatát, melyet nagy számú érdeklődő, a kollégium vezetősége és az alkotók jelenlétében *Masznyik Iván* festőművész nyitott meg.

A kör négy tagja állította ki munkáit. Mindegyikük külön egyéniség, más és más látásmóddal, képi világgal, de közös jellemzőjük, hogy mondanivalójuk van a világ felé, s kifejezőeszközeik a szén, a kréta, az olaj.

Lovas Attila a „rangidős", kevés képpel szerepelt. Képei egyénien komponáltak, szereti a sötétkék és zöld bizarr, fanyar keveredését. Konkrétan című képe a legmegkapóbb, legallegorikusabb. Félig nyílt sötét ajtó mögött dereng fel a remény fénye.

Koppány Attila előnyben részesíti az elvont képi látást, s ez gyakran az érthetőség rovására megy. Szép grafikája az Álomkép. Allegóriája érdekes, bár részleteiben vitatható. A kép közepén görcsös fa, lombjai szétterpeszkedve szorulnak a földre, csupán egy nagyobb hajlaton át nyúlik világos távlat a szerelmet szimbolizáló ülő pár felé.

Képi megfogalmazásban legegységesebbek *Kőszeghy Attila* munkái. Csendéletekkel, grafikákkal jelentkezett. Célja a szépség iránti igény felkeltése, a gyönyörködtetés. Figyelemre méltóak a Virágok I—II. képei, melyek sajátos, pasztellszínekkel lágyan, harmonikusan megkomponáltak. Képeiben kevés a feszültség, azonban elrejtve mégis jelentkezik. Csendélete nem nyugodt, hanem vibráló, a szokatlanul kinagyított almák élénk színfoltjai dinamizmussal telítik meg a vásznat. Legérettebb képe a Concerto, lágy vonalaival, természetes bájával.

Legindulatosabb, legproblematikusabb egyéniség *Vér János*. Képei látszólag nem egységesek, változtatja kifejezésmódját, technikáját. Kedveli a sötét színeket, még világosabb színei is ezt a benyomást keltik. Képein érzések viharzanak, talán kissé túlfűtötten. Tele van művészi invenciókkal, a képi kifejezés igényével, de sokszor gondolatai rabjává válik. Grafikái közül kiemelkedik az érdekes Táj és a formájában, színeiben megkapó, elgondolkodtató Obseccio. Olajképei adják műveinek jelentős részét. Érzelmei, gondolatai egyéni módon telítik meg a vásznat. Képein ritmikusan visszatér a „szőke lány" témája, szimbolizálva a boldogság utáni illuzórikus vágyakozást, a reménytelen szerelem szomorkás hangulatát. Érdekes az Allegória képi ritmusa, lágy vonalai és könnyedén komor színei. Nimfá-ja görcsösen vonagló, a természetből kinövő és vele egységre lépő istennő harmonikus egységét jelképezi. Quasimodó-ja új színfolt képei sorában. A gótikus katedrális transzcedens szépségére rányomja bélyegét egy kitaszított torz arc földi csúfsága. S végül az Önarcképe, mely mintegy szintézise az eddigi munkáinak. A szemek szuggesztív megfestése teremt igazi feszültséget. Nehéz szabadulni a kép elől.

Sokan látogatják a tárlatot. Főleg fiatalok. Vitáznak, gondolkodnak. Telnek a vendégkönyv lapjai. Egy kislány a következőket jegyezte be: *„Mint a festészetben teljesen laikus egyén, csak azt írhatom, hogy tetszett. Ha sokat nem is értettem egyik-másik képből, valahogy mégis közelinek éreztem. Talán mert fiatal vagyok, mint Ti, s a képek hangulatai bennem épp azokat az érzéseket keltik fel, amik között Ti ezeket megalkottátok. Kösz, mert élmény volt."*

Rományi Béla

SKARON

- félévtől néhány tanszéken, egyes negyedéves hallgatók részére lehetővé tesszük az önálló megoldásokat igénylő munkát.

Befejezésül *dr. Frigyes Andor* professzor arról beszélt, hogy előreláthatóan nem lesznek olyan módszerek, amelyek mindenütt egyaránt megvalósíthatók. Sok függ majd az egyes tanszékek, oktatók öntevékenységétől. A cél azonban egységes: *olyan módszerek kialakítása, amelyeknek segítségével a hallgatókból képességeiknek megfelelő optimumot lehet kihozni egyetemi pályafutásuk alatt.*

G. J.

JAVASLATUNK

Az új kollégiumban lakunk és olyan tökéletes lakosztályunk van, mint még eddig soha. Egy kis probléma az, hogy ide be is kell jutni. A hátsó vészbejárat (Stoczek felőli) eddig olyan sáros volt, mint tél felé egy átázott föld, amelyen nincsen út épitve.

Ez most megoldódott, mivel a sártenger befagyott és igy a közlekedés legalább télire biztosított.

De ha egyes rémhirek igaznak bizonyulnak és megszületik a kerités, melynek lyukai már ott tátonganak a kollégium körül, akkor majdnemhogy át kell utaznunk a Szabadság- és a Petőfi-hidon ahhoz, hogy be tudjunk jutni szeretett otthonunkba. A kerités felállitása előtt ezt könnyen meg lehetett oldani, kis hideggel, most majd valami mást kell kitalálni. (!?)

Irodalmi Presszó az 1000-esben

Folytatva a vári hagyományokat, az 1000-es fiúdiákotthon is hetenként rendez irodalmi műsorokat. A legutóbbi színvonalas produkciót a BME Irodalmi Színpada mutatta be. Műsorukat „A négy évszak" címmel Babits, Csokonai, Szabó Lőrinc verseiből állították összsze.

Az előadóestet tánc követte, melyhez a zenét a Vexal-trió szolgáltatta.

Továbbjutottunk

A BME kispályás labdarúgóbajnokságán évfolyamunkból részt vevő öt csapat közül a 304, 313, 314 tankköreink csapatainak már biztos a helye a 16-os döntőben. 25 villamos, és 6 vegyész csapat között harcolták ki a továbbjutást. Megvan a remény a 305-ös tankör továbbjutására is, sorsolással. Az ÉKME hasonló rendezvényei miatt átadtuk a pályát és elmaradtak mérkőzéseink. Ezeket a szerencse helyettesíti. Talán megfelelő előzetes kooperációval ezt el lehetett volna kerülni.

László ffy László
305. tk.

Kirándulás

A MAFC túra-szakcsoportja december 11-én (vasárnap) autóbuszkirándulást rendez *Martonvásár — Kápolnásnyék — Székesfehérvár — Zsámbék útvonalon.* A programban városnézés és múzeumlátogatás szerepel. Utiköltség 30 forint. Jelentkezés *Endreffy Kornéliánál.* K. I. 35.

IDRÁS TÉR 1. SZÁM

1. oldalról.)

nőknek két lehetősége van: vagy megalkuszik, vagy ma-

Lovány János

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

NM ~~[illegible]~~. 1931. II. 24.

Lovas

Budai szépművészeti társulat kiállításain panorámájával szerepelt.

M.
~~M~~. 934. II. 9.

1021

1977.VII.21.Petőfi 12.33 Gné
Nyiregyházi studiónk jelentkezik

- A piacon feltünő volt az egész közt. Mert az én csizmámba kérem benne volt a márka. Sodrony József csizmadia mester Debrecen. Kérem abba az időbe, ezt megmondom árultam jött egy paraszt gazda. Mondom tessék parancsolni mivel szolgálhatnánk. Azt mondja kérem mester úr azt mondja nem lelek egy pár csizmát az egész téren. Mondom ne mondjon már ilyet, nekem. Végigjárta már azt mondja és nem lelek egy pár csizmát magamnak. Ide figyeljen jöjjön el az én lakásomra, ha nem lel innen adom a csizmát oda, ha nem lel. Eljött a paraszt gazda hozzám és kérem kiválasztotta azt ami neki kelletet, egy Kardos Sándor nevü paraszt gazda volt. 4o éves kuncsaftom lett belőle.

- Korbul József kádármester azzal fogadott bennünket, hogy már 4 óra óta talpon van. Minden nap ilyen korán kezdődik.

- Majdnem minden nap ilyen korán kelek, mert ilyenkor lehet a hordókat összehuzni és elő kell készitenì, mert később nagyon meleg van.

- Kádármester, hol tanulta a mesterséget.

- Édesapámnál. Ő az Árpád téren dolgozott.

- Netán ő is ökkölte a szakmát.

- Nem, nem ő tanulta Győrfi Miklósnál a Nap utca 4 alatt, édesapám 35 évig én pedig már 4o. éve vagyok ebbe a szakmába.

- Nehéz volt megtanulnia.

- Hát ennek a szakmának minden egyes része nagyon nehéz. A rönkvágástól kezdve a dongakészitéstől a hordó összehuzásig, minden munkája nagyon nehéz, nagyon keményen meg kell dolgozni minden munkafolyamatér azért, hogy nagyon szépen és pontosan ezred mm pontossággal össze tudja az ember állitani a munkáját.

- Kádakat, hordókat készit.

- Káposztás kádat, boros hordót, virág edényt.

- Melyik volt eddig a legkisebb hordó, amit csinált.

- Hát a legkisebb hordó egy egy literes hordó. Hát ugyan olyan módszerrel kell csinálni ezt is, mint az eredetit, csak mondjuk ezt nem tüzeljük belől, hanem vizbe főzzük, mert ennek ugy kell megmelegiteni a fáját ahhoz, hogy meghajoljon. Hát a legnagyobbik darabot, amit csináltam az kb olyan nagyságu, mint az a mühely fölállitva. Ilyen ecetes erjesztő az 4 és fél 5 méter magas, vagy 6 méter széles azon gömbvasak vannak, és belül különös eljárással készül.

- És milyen fából volt az.

- Az fenyőből volt. Akkor még nem ugy volt mint most, hogy bejön a segédúr 7 órára és 4 órakor elmegy, hanem bentlakó volt, voltunk 4-en 5-en, hárman voltunk vagy négyen inasok, három segéd és akkor volt egy

ilyen helyiség ott aludtunk és akkor reggel 5 órakor ébresztő és este 7-ig látástól mikulásig ameddig csak kellett azt ütni kellett, sőt még vasárnap délelőtt is. Összel éjjel nappal dolgoztunk, mert végeredményben ebbe a szakmába tulajdonképpen 2 hónap alatt kell megkeresni az egész évi kenyeret. Egy 30-40 %-al könnyebb, mint ezelőtt volt, amikor mindent kézzel kellett csinálni. Hát segédek sajnos már nincsenek, mert a fiatalok inkább divatosabb szakmákat választanak, pedig ez egy nagyon nagyon szép szakma és érdemes lenne megtanulni, mert ennek jövője is van, mert míg bor lesz addig hordó is kell gondolom.

- Debrecen, Fonatos utca 1o szám. Itt lakik Lovas Lajos a házon még ott van a régi felirás, hogy Fésüsüzem. Az üzemből most mindössze csak egy kis műhely van már itt a pincében, és ahogy elmondta, az országban aktivan egyedül ő üzi még ezt a mesterséget.

- Az én tudomásom szerint, hogy a fésüs mesterség tulajdonképpen miért is maradt félbe, miért is marad el, mert megfelelő anyagot egy lelkiismeretes fésüsmester csak nagyon nehezen tud összeszedni.

- Milyen anyagból készül.

- Valamikor az un. magyar ökröket, ez a szürke magyarnak a szarvait dolgoztuk fel, a fésüt műanyaggal tudták pótolni. Van egy fiam, ugy hivják Ernő, nem azért, mert apa vagyok, nem azért, mert az én fiam, de nagy kézügyességgel van megáldva. Igy ő a magyar népművészet, népi népművészetet, faragás szarufaragás, pásztor faragást végzi, gyakorolja. Éppen a napokban jött vissza Finnországból több munkája, amelyik ott volt kiállitáson. A fiamnak, ha nincs is nagy gyakorlata a fésükészitésben, de annak idején mikor velem együtt dolgozott, az a fésü készitési méd még mindig a kezében van. És a fiam most azzal sarkal, azzal kapacitál engemet, hogy édesapám, mivel ez a mesterség kihalófélbe, illetve már kihal én szeretném ezt a mesterséget ujra felujitani. Még van idő arra, hogy édesapám nekem azokat a fogásokat, amit én eddig még nem tudok nekem még át tessék adni. És nemcsak a régi hagyományok, hanem az ujak a művészet, a népművészet munkáját is, szeretném belevinni ebbe a mesterségbe. Abba reménykedek, hogy a fésüs mesterség nem hal ki.

- Ugy érzi az ember itt magát ebben a pincében, ebben a kis műhelyben, mintha muzeumban lenne, hiszen itt még a régi mestemség minden eszköze feltalálható.

- Hát édes kislányom én tudok magának mutatni olyan szerszámot, amelyel az én apósom nem géppel, hanem anak idején kézzel vágták a fogat arra a bizonyos fésüre. Nekem azok a szerszámok legalább is egy 8o %-ban még meg vannak, amelyekkel az én apósom ezelőtt 7o évvel dolgozott. És ezt a szerszámot én a fiamnak összegyüjtöm, átadom és ő ebből fog csinálni egy un. régi kis muzeumot.

- Csinál-e még most fésüt.

- Hát most akarok csinálni. Most már akarok. Itt a következő pincébe megtudom magának majd mutatni, hogy hát ott vannak a zsákokba az anyagok, hát az hosszu évekre elég lesz a fiamnak, hát itt van az a régi gépem,

az a régi gépem, amelyik már össze van állitva, és bizonyos szerszámokat, amiket annak idején félretettem most előszedtem.

- Megtisztitja.

- Megtisztitom, kijavitom, és a fiamat elkezdem tanitani.

Lovass Ilona, ipari művész

- Kigyós Sándor Csaba kérdésére ad némi választ az a terv miszerint jövőre Kecskeméten az ipar számára tervező kerámikusok külön Biennáléját üdvözölhetjük, Pécs pedig megmarad a kerámikus művészek sregszemléjének. Az első kecskeméti biennálén szándékozik majd szerepelni az a két formatervező is, akiknek kiállitásáról Gyetvai Ágnes számol be.

- A modern design nemzetközi ütközete a közizléssel egy évszázada tart. Kőszeg már kapitulált. A Kwingerben a városerőditás öreg bástyatornyában Lovass Ilona és Minye Mária teritett asztala győzik meg az elvi igazáról a nyári kirándulókat, kiállitás látogatókat. A mindent a szemnek és semmit a kéznek. A teritéken ugyanis ezuttal maga a teritő és a tál van, az ipari formatervezett asztalnemü. És valójában a vendéglátó lányok is hadsereg nélküli tábornokok, a hazai és nemzetközi texzil és kerámia szinpozionok neves művésznői, ipari és kereskedelmi idény ipari tervezők, igy teritett asztaluk ma is megmarad étvágyébresztő mintadarabnak. A csészék, kannák, kiöntők jó csőrüek, jó fülüek, a fedők, tetők jó fogásúak, a tálak öblösek, tálalására alkalmasak. Az éerzékeny részletek a sérülékeny szélek, törékeny élek lekerekitettek, a formák általában kerekek, nyugodtak és harmonikusak, a szinek egységes melegek, a diszek szolid csikosak, derüsek, minden extravaganciát, minden nőies szeszélyt, minden nosztalgikus és biedermeyer kedélyt kerülnek. Kicsi edény a nagyobba belefér, jól tárolható a tipikus edény-család, a tipuskonyha tipuspolcain.
Lovass Ilona, aki másik kezével textilszobrász, most bebizonyitotta, hogy tud alkalmazkodni az ipari szeriális szövés gondolkodásmódjához úgy, hogy nem vesziti el a népi textiliáktól örökölt csikosra varriált téma- és dallamgazdagságot. Szinesen, változatosan játszik a szalvétáival és abroszáival a Lovass-féle használati edények sorozatához.

Láttuk, hallottuk...
1978. jún. 23. Kossuth, 2134, (M.)

Lovas Gyula

Árverési Csarnok aukciós kat.

37. sz. 1927 márc.

909 J N R monogrammista (német?)
1825-ből.

Sihenő hímoroklán. Rk.

K. 0·60.

80 m. 126 sz.

Lovas Szyula, festő MDK

„Gőszkunyhó a nagycenki szőlőben.
Rajz. 1946. tól. Fekete repr. 68 old.

Domonkos Ottó: Helytört. Adattár. A nagycenki "Hegybeli Articulusok". 1817-ből. 67.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. X. 1956. Kiadja Sopron Város Tanácsa.

Lovas Ilona.

1. „Asatás". Velem, akciófotó, 1977.

2. Bajkó Anikó – Lovas Ilona – Szenes Zsuzsa. (emlékmű).

Művészet, 1978. 11. 21. old.

Lovas Ilona

Az "V. Fal- és tértextil-biennálét" Szombathelyen a Savaria Muzeum rendezte a városi sportcsarnokban. Vadas József: "Ipari denevérszárnyak" cimmel részletesen beszámol a tárlatról. "A szakma krémjeként" az elsők között sorolja fel Szilvitzky Margit, Attalai Gábor és Szabó Mariann müvészeket.
A fiatalok közül: Doromby Mária, Holb Margit és Kubinyi Anna neve szerepel a kiállitáson. Az ismertebbek közül: Bajkó Anikó, Droppa Judit, Golarits Erzsébet, Lovas Ilona, Pauli Anna és Szilasi Anna állitotta ki müveit.

A fent emlitett Vadas-kritikát lásd: Szilvitzky Margit nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. szept. 30. XXII. évf. 39. sz. 12. lap.

Lovas Ilona, textiltervező művész

Helikon Galéria

Lovas Ilona kiállítása, 1984. nov. 18-ig.

A művész munkái a textil határesetét is elhagyják. Lovasnál az anyag megtalálása adekvát módon találkozik az őt régóta fogfalkoztató problémákkal, a szabadság és a hit kérdéseivel.

Műcsarnok és Kamaratermei, 1984. november.

Lovas Ilona, textilművészet

HELIKON GALÉRIA

V., EÖTVÖS LORÁND UTCA 8.

TELEFON: 174-701

LOVAS ILONA

kiállítása

1984. október 19–november 18.

Lovas Ilona munkái a textil határeseteit is elhagyják. Noha merített papírképek merevítésére szolgáló, átrozsdásodó drótháló halványan emlékeztet a textiles múltra, ezeket a műveket már nem kezeljük textilként. A merített papír önálló műfajjá nőtte ki magát. Az angol Janis Jeffries, a holland Vossen Ellie munkái bizonyítják, hogy nem elszigetelt esetről van szó – egy új, talán a textilnél is érzékenyebb anyag felfedezése történt meg.
Lovasnál az anyag megtalálása adekvát módon találkozik az őt régóta foglalkoztató problémákkal, a szabadság és a hit kérdéseivel.

Megnyílik: 1984. október 19-én délelőtt 10 órakor.
A kiállítás rendezője: Herczeg Ibolya

KIÁLLÍTÓTERMEINK NYITVATARTÁSA:
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 10–18 ÓRÁIG
DOROTTYA-UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM:
VASÁRNAP KIVÉTELÉVEL 10–18 ÓRÁIG

Felelős kiadó:
Néray Katalin

84-1567 GENERALART Dorogi Ny
Felelős vezető: Németh György

Országok szerint viszont a tíz íves reprezentatív – magyar-angol nyelvű – katalógus szerkesztése; az egyes fejezeteket az illető ország nemzeti biztosának előszava vezeti be, ezt követi a részletes dokumentáció. Valamennyi művész munkájának egy-egy reprodukciója jelenik meg.

A VI. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítást a Műcsarnok felújított belsővel, frissen festett fehérfalú termekkel fogadja. A triennálé Szervezeti Szabályzata kimondja: „A kiállítás célja, hogy minél teljesebb képet adjon (. . .) a kisplasztikának legaktuálisabb eredményeiről, összevesse a különféle eszközök és technikai eljárások kifejező erejét és szerepét a művészeti kommunikációban." A küldött fotóanyag és a legkorábban megérkezett kisplasztikai művek ismeretében állíthatjuk, hogy a triennálé el fogja érni ezt a kitűzött célt, vagy legalábbis – és ez sem kevés – megközelíti azt.

A kiállítás rendezője: Frank János

Lovas Ilona, textiltervező művész

Két évvel ezelőtt a szombathelyi 7. fal- és textil-biennálé díjazottja Gulyás Kati és Lovas Ilona volt. Most önálló kiállításuk kapott helyet a kőszegi Öregtoronyban.

na parnak is olyan mozgalma lenne a környezetvédőknek, mint például az NSZK-ban, akkor bizvást lehetne *Lovas Ilona* az a művész, aki elveket tisztán, programszerűen képviselt. Évek óta hajthatatlanul figyelmezteti, valósággal agitál munkával a természet védelmére. Műveinek anyaga papír és — élő, növekedő mag, fű — növény. Ha ismét az anyag vallatásába fognánk, azonnal kiderülne, hogy a papírmassza rokon a műanyagokkal, a textilalapanyagokkal. A fű, a növény pedig a len, kender családjába tartozik.

Nincs tehát ellentmondás a mű anyagát illetően. Lovas Ilona a papírmasszába tömagot „ültet", búzakalászokat, búzaszemeket kandikál ki belőle, vagy éppen régi pergamenekre emlékeztetően elmosódott írással hinti tele: *természetet idéz és emberi kultúrát.* Figyelmeztet, megóvásra int.

És győz. A fűmag ugyanis kinő, áttöri a papírmasszát, és mire a kiállítás bezár, selymes rétjé növekszik. Megjelenítve a természet erejét minden tájképnél beszédesebben. És talán azt is sugallja: ápoljátok kertjeiteket.

T. A.

T. A.: Gulyás Kati és Lovas Ilona kiállítása Kőszegen.
Nőtárd, 1984. aug. 29.

LOVAS Ilona

Új Művezet 1992/2.

A LÉLEK KÖPENYE

LOVAS ILONA ÚJABB MUNKÁI

Varga Zsuzsanna

A kívülálló interpretációja – jóllehet nem rugaszkodhat el az egyszer s mindenkorra eldöntött, megvalósult alkotásoktól, mégis – újabb vonások felszínre hozásával gazdagíthatja, némiképp még módosíthatja is azokat, mely a művészre is visszahat.

Annak ellenére, hogy nem retrospektív, nem életmű-kiállítás ez, hanem csupán egy „fészekalja" mű bemutatása, mégis igen nagy gondolati gazdagságot és jelentőséget sejtek bennük. Nemcsak a rész és egész viszonyának elve alapján, miszerint a kicsiben is megnyilvánulhat bizonyos teljesség; hanem mert általános, egyetemes érvényű kérdéseket érint; a lét csodájának saját személyében megragadott titkaiból próbál valamit megosztani velünk. Talán a zsoltárénekes sorai méltóképp fejezik ki azt az atavisztikusan mély csodálatot, amely akkor tör föl az emberből, amikor Teremtőjére tekintve ismeri fel igazán önmagát:

„Ugyan mi az ember, hogy megemlékezel róla,
az ember fia, hogy gondot viselsz rá?
Kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál
dicsőséggel és fénnyel koronáztad,
fölébe emelted kezed műveinek.
Mindent lába alá vetettél." *(Zsolt. 8, 5–10)*

Igen, úgy vélem, ehhez hasonló belső élmények involválhatták e műveket: ugyan mi az ember, hogy halandó porhüvelyében hordozhatja halhatatlan Teremtőjének életét?! Mintha valami olyan vágy űzné, hogy valamiben „tetten érje", megragadhassa és fölmutathassa a létnek ezt a titkát; ennek a hallatlan ellentmondásnak dinamikáját és harmóniáját.

Ezek után meglepő talán, hogy szó sincs holmi intellektuális, filozofikus okoskodásról. Ellenkezőleg: a művész nagyon is anyagban – és persze formában meg színekben, de nem fogalmakban – alkotja meg művét, mely attól nem is idegeníthető el. Tőről metszett vérbeli művészet ez, melyben fölcseng még a textiles indíttatás, amennyiben hihetetlen avatottság tapasztalható az anyag iránti érzékben, annak megválasztásában. Igen, ettől az anyagtól nem lehet tágítani, legalábbis egyelőre; valódi trouvaille ez.

Részletek Lovas Ilona kiállításából (Fotók Tahin Gyula)

Maga a művész is nehezen illeti fogalmakkal tárgyait; mintha igazán nem tudna megállapodni semmiféle kategóriába szorítással, hiszen minden megnevezés nagyon elszegényíti, egyoldalúvá teszi a tárgyak gazdag képzetvilágát. Kezdetben a rovarok *potrohára* hivatkozott a formát, annak áttetszőségét és a felhasznált anyagot, a marhabelet illetően. Az érhálózatokkal beszőtt felületek valóban olyan testrészre utalnak, melyben zajlik az anyagcsere, működik a létezés mechanizmusa. Később azonban, az evangéliumi hasonlatra támaszkodva, ha a búzamag el nem rothad, nem hoz százszoros termést, inkább *magoknak* kezdte nevezni e furcsa óriás orsókat. És valóban, olyan magok, melyek átjárhatók. Nyitottságukkal képesek befogadni, áthereszteni a fölülről való életet, de át is adják helyüket a belőlük kisarjadó új életnek. Elmondhatatlan finomsággal jelenik meg itt kézzelfogható, hús-vér valóság és abszolút légies szellemiség, egyidejűleg. A lepke-bábok, selyemgubók jutnak eszembe, melyekből kiröppen az új minőségű élet; vagy ahogy az ókori egyiptomiak képzelték, hogy a halál pillanatában madár alakjában hagyja el a lélek a testet.

A magok a leendő új élet teljes programját hordozzák. Ezért fontos a művész számára, hogy kihasadó formájuk telítettséget, belső feszültséget fejezzen ki. Itt azonban üres magokról van szó, pontosabban töltésük nem anyagi természetű. Ezért lép be itt egy újabb értelmezési lehetőség: a test, a forma *a lélek köpenye*, a „földi sátor", mely egykor lebomlik. Akár föl is lehetne göngyölíteni ezt a palástot. Esendősége, törékenysége cserépedény-mivoltunkra is utal, melyben üdvösségünket, egész örök jövőnket hordozzuk. Ebben az értelemben a formákon átáramló levegő a láthatatlan, örök létezőnek felel meg. Ez az élet ereje, ez tölti ki, feszíti a formát, melyet végül is *babának* nevezett a művész. Ez az, ami teremtett, „csinált", és alá van vetve az elmúlásnak.

Aki kissé ismeri Lovas Ilona eddigi munkásságát, könnyebben kitapinthatja annak közös ütőerét. A New York-i lebegő dobra szeretnék utalni, ahol először jelent meg a „lét köpenye" gondolat, valamint a marhabél anyaga. A mostani művek másik komponense pedig talán a többször is megjelenő zöld fű, kihajtó búza ötletéből került ki. Az 1984-es *Stációk* (Installáció) a zöldellő vetéssel zárulva az élet reményteljes távlatainak bizonyságát próbálta adni. Az új életnek micsoda győzelmes áttöréséről szóltak már az óriás macesszerű merített papírlapok is, melyekből csak helyenként hajtott ki a búza!

Itt kell megemlítenem egy másik, több alkotóperióduson végigvonuló elemet, az írást – és ezt most nagy Í-vel is írhatnám, hiszen bibliai szövegekről van szó, mégpedig a Jelenések könyvének próféciáiról. A betű, szöveg intellektuális jel, az emberi értelemre utal; a kinyilatkoztatott szöveg azonban Isten szellemét idézi. Az itt fekvő, illetve álló babákon szintén meg-megcsillan néhány aranyos vagy fekete sorfoszlány, betűcsoport. De érdekes módon a bábu belseje felől olvasandó, belülről kifelé nézve. Ebben lehet megragadni az alkotó gondolatvilágának egy másik csomópontját, ami a külső és belső összefüggése.

Milyen anyaggal is dolgozik Lovas Ilona? Mosott és a kasírozáshoz hasonlóan összedolgozott marhabéllel, mely az állat belsőségéből való. Mint bőrszövet, kívülről veszi körül a tartalmát, az egész azonban mégis a jószág belsejében van. Mi tehát azt látjuk itt a kiállításon, abból van a külső köpeny, ami igazából belülre való.

Az emberre vonatkoztatva a belsőnek átvitt értelme is van, mégpedig a lélekre, az animára és a pneumára értjük. Az ember legbensejét pedig a Biblia szóhasználatán alapulva a szívben szoktuk megjelölni. A szívben – a modern lélektan terminusával a személyiség magjában – dőlnek el sorsunk legalapvetőbb kérdései; a szív az imádság helye is. A szívünk fáj, ha belsőleg szenvedünk – de lehet, hogy emésztési zavaraink lesznek tőle. „Nem az fertőzheti meg az embert, ami a szájon át bemegy, hanem ami kijön a szájból… amik pedig a szájból jőnek ki, a szívből származnak" (Mt. 15, 11, 18) – mondja az Evangélium; vagy másutt: „A szív bőségéből szól a száj.", vagyis az igazi tartalom, az igazi mondanivaló belülről jön. – Az igaz ember külső megnyilvánulásai a bensejében élő igazsággal összhangban vannak. Ez az egyértelműség kulcsa, de a művészi hitelességé is.

A bábukon előtűnő szövegtöredékek is belülről vannak kivetítve, amint a sugalmazott szöveg is belülről, a szíven át jön. De úgy is szemlélhetjük, hogy a szívbe írt törvényekről van szó, mint amilyen az Isten-ismeret, a természettörvények, az élet íratlan szabályai, a kinyilatkoztatás, mely örök jövőnk felé vezet minket. Ne feledjük: „Az ember csak a szívével lát jól; a lényeg a szemnek láthatatlan".

(Elhangzott a Budapest Galéria Kiállítóházban 1991. október 18-án Lovas Ilona kiállításának megnyitójaként.)

A buddhista életkerék

Kelényi Béla

Az életkerék (szanszkrit: *bhavacsakra*) a lamaizmus, azaz a tibeti buddhizmus festészetének legrégibb képtípusai közé tartozik. Nem meditáció, vagy az isteneknek való tiszteletadás céljából készült, hanem elsősorban azért, hogy az írástudatlan hívők számára is bemutassa az állandó keletkezés és pusztulás világát, az újjászületők élőlények Körforgását (sz.:*szanszára*). Ábrázolása a hagyomány szerint magára Buddhára vezethető vissza, mindenesetre jóval régebbi, mint az i. sz. VII–VIII. századtól Tibetben kialakuló lamaizmus. Mint a világmindenség szimbolikus megjelenítése pedig mind a gnoszticizmussal, mind a késő antik vallási hagyományokkal is kapcsolatba hozható.

Az életkerék ábrázolása általában a lamaista templomok előterében, kolostorok bejáratánál található, vagy sokszorosítják, mint az itt bemutatott, a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum tulajdonában lévő, XX. századi nepáli fametszeten.

Az életkereket egy démon tartja agyarai, kezei és lábai között. Maga a kerék a középpontja körül kiterjedő koncentrikus körökből áll. Centrumában az öt „alapbűn", az Öt Erős Méreg közül három szimbóluma, három egymás farkába harapó állat látható: a disznó a balgaság (sz.: *móha*), a kakas a vágy (sz.: *rága*), és a kígyó a gyűlölet, harag (sz.: *dvésa*) jelképe. Ezek idézik elő a kerék „mozgását", azaz az újraszületések forgatagát. Körülöttük fekete félkör jelzi az alsó és egy fehér a felső világokba születő lények sokaságát.

A belső körben, a „kerékagyból" kinyúló küllők térközei között helyezkednek el a Körforgás létalakjai, a hat megtestesülési lehetőség. Felül az istenek, *aszurák* (félistenek) és az emberek világa, alsó felében az állatok, *préták* („éhségszörnyek") és a pokol. Ebbe a hat világba születnek újra a lények, tetteik, azaz a tettek következményeként, „gyümölcseként" létrejött sorsuk, *karmájuk* következté-

ben. Még az istenek is alávettetnek a karma következményeinek, ugyanúgy, mint az emberek és a különböző szférák lényei. Ezért „végső felszabadulás", ha az élőlény a tettek kötöttségétől, vagyis a karma bilincsétől megszabadul, megszüntetve az újraszületések láncolatát.

A kör felső térfelében, középen egy palotával jelezve az istenek békés, paradicsomi világa helyezkedik el. Itt is, mint mindegyik világban, egy-egy Buddha-képmás van megjelenítve, hogy más-más alakban az élőlények segítségére legyen a körforgásból való szabadulásban. Az istenek mellett jobbra, itt küllővel el sem választva, a páncélba öltözött félistenek, az aszurák világa látható. Minden aszura sorsa, hogy az istenekkel szembeni reménytelen harc közben pusztuljon el. Az isteni boldogságot irigyelvén, hiába harcolnak az istenekkel a mennyei fa gyümölcseiért, melynek lombkoronája az istenek körében, gyökere az aszurák világában nő. A felső térfél baloldalán található az emberek világa. Buddhista felfogás szerint csak az embernek van esélye arra, hogy földi létét kihasználva a körforgásból megszabaduljon.

Az életkerék alsó felében, a szenvedések világában, az emberek létszférája alatt a préták világa van, ahová a fösvénység, kapzsiság, mohóság, könyörtelenség vétke miatt születnek újra a bűnösök. Lakói „tantaluszi" kínoktól szenvedő lények, négy fő csoportjuk: akik az evésben kívülről megakadályozottak; akik „hegynyi" testük képtelenek táplálni, mert torkuk akkora, mint a tű foka, nyelőcsövük pedig hajszálnyi vastag; akik számára az ételital tűzzé, vagy éles fegyverekké válik és gyomrukban fájdalmas sebeket ejt; és akik számára az étel undorító szennyé változik át. Szemközt velük az állatok világa, a kettő közötti alsó cikkelyt pedig a pokol tölti ki, ahová gonosz tetteik miatt születnek újra az élők. Főbb felosztásukban nyolc forró és nyolc fagyos pokolban kínozzák a legkülönbözőbb borzalmakkal a vétkeseket, ám a pokloknak számtalan mellék- és alfokozata is van.

A legkülső körben húzódik az a tizenkét tagú „oksági láncolat" (sz.: *nidána*), amely azt mutatja be, hogyan kerülnek az élőlények újra a létezés folyamatába, a születés és halál körforgásába. Meghatározása mindenképpen a buddhizmus egyik legeredetibb és alapvető tételének tekinthető. A láncolat mindegyik tagja az előzőtől meghatározott, függő viszonyban jön létre. Az első kettő a múltra, az ember születés előtti létére, a következő nyolc már a jelenben alakuló személyiségre, az utolsó kettő pedig az eljövendőre utal. A legelső tagra a kereket tartó démon jobb keze mutat. A botjával az ismeretlenbe siető öreg, világtalan anyóka a *nemtudást*, minden létező mulandóságának és szenvedésteliségének, tulajdonképpen Buddha megváltó igazságának, a „Négy Nemes Igazságnak" nemtudását jelképezi. Ebből következik a *cselekedet* (2), a korábbi tettek révén a karmát alkotó erők, melyek meghatározzák és formálják a sorsot, mint fazekas az agyagot. A *tudat* (3) gyümölcsöt kapdosó majom képében az alakuló személyiség szellemi magja. Csónak és utasaként kerül tovább a *név és alak* (4), a személyiség anyagi megjelenése, melyből az *érzékelés* (5), a hat érzéket (látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás, gondolkodás) jelképező üres ház támad. Az érzékelésből következik a külvilággal való *érintkezés* (6), a külső és belső világ összefonódó emberpárja, majd az *érzet* (7), az érzékek tárgyakkal való kapcsolatának következménye, mint szeméből nyilat kihúzó ember. Ebből következik a léthez való ragaszkodás, a *szomj* (8), két ivó, örökké szomjas ember képében, majd a *tapadás* (9) a léthez, vagyis az érzéki világ birtokba vétele, akár a gyümölcsöt szakító ember. Ezt követi a *létesülés* (10), egy állapotos nőként megjelenítve, melynek okán keletkezik a körforgásban való megtestesülés, az (újjá) *születés* (11). Végül a hullacsomagot cipelő öreg a *szenvedést* (12), a születésből következő *öregséget és halált* testesíti meg, így kapcsolódva újra a láncolat első eleméhez, a nemtudáshoz. Ám visszafelé vezetett formájában az oksági láncolat az újjászületés megszüntetésének gondolatát, magát a buddhista megváltást jelenti, így utolsó és nem folytatódó tagja a létezés mulandóságának és szenvedésteli voltának felismerése, *tudása*.

A kép bal felső sarkában a legnépszerűbb tibeti istenségek egyike, Avalókitésvara meditációs bódhiszattva egyik megjelenési formája, a „Lótuszt tartó" látható. A jobb felső sarokban maga Buddha, azaz a Jelen Világkorszak buddhája, Gautama Sákjamuni. Ábrázolása arra utal, hogy az ember képes önmagát megváltani, megszabadulni a szenvedés világából.

❑

Életkerék, Nepál, XX. század, ➢
festészet
(Fotó Wágner Richárd)

Lovas Ilona

A MAGY. IS. MŰN AZ EZREDFORDULÓN

7 h.e.

...ie kell

etbe, amelyben élünk mostmár nagyon
ll, mint a füszál a viharban, munkája,
evelési lehetősége, a munkájának minden
keretei vannak veszedelemben. És ha
jának visszaidézésén keresztül is
érzi magát, minden mögött ott a kétely,
mégis valami igaz ezekben a vádakban,
mindenen? Ezerszer és ezerszer gondo-
éves korom óta, mit miért tettem? Min-
lőtt igazolni. Mindig becsületesen
Ha akkor valamikor nem is láttam még
akkori perspektivából nézve legtöbb-
at választottam s mai szempontból
. Áldozatra mindig kész voltam, sohasem
re azt mai világrendünk még megengedi.
, annak nagyrészét forditottam a jövőt

1596

LOTZ Károly

Ybl Miklós épitész 1814-1891 : A Hild-Ybl Alapitvány kiállitása a BTM-ben 1991/1992 [katalógus] Bp. : Hild-Ybl Alapitvány, 1991

Épület diszitő festményei: 27,74-75,118,121,126,128-129, 175-177,2o3-2o4,224,229,233,243,253-254. és ill.

Lovas Ilona

iparművén

Ziállítása a Bp-i Iparművészeti Boltban

Élet és Irodalom
1982 o 24. 22.

Lovas Ilona, textiltervező-iparművész

a VII. Fal- és tértextil biennálé nyújtertéseinek kiállításását most Kőszegen lehet megtekinteni: Julyás Katalin és Lovas Ilona kamarakiállítását.

Előttünk a vasárnap!

1984. IX. 2., 5.00 Kossuth / ~~[illegible]~~ JÁ.

Lovas Ilona
textilterverő

Lovas Ilona textilicit és Minya
Mariva heránnicit egy hőszegi
kiállítás mutalja be.

Molnár Aurél: Terülj, asztalkám.
Új Tükör, 1978. július 23-42. lap.

Lovas Ilona

Frank János: "Jelige: Klauzál tér" címmel beszámol a Klauzál téri piacon rendezett kiállitásról, melyen konyhakerti növényekből és gyümölcsökből összeállitott képeket mutattak be az itt felsorolt művészek:

Fajó János, Kele Judit, Lovas Ilona, Regős Imre, Steiner István és Szabó M. László.

Frank János fenti cimü kritikáját lásd:

Fajó János nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. szept. 30.
XXII. évf. 39. sz. 12. lap.

Lovas Ilona

A szombathelyi biennálén
díjat nyert a művésznő.

— : Szombathelyi biennale.
Új Tükör, 1978. szeptember 10 - 43. lap.

Lovas Ilona

Munkái a budapesti Művelődési Ház kiállításán láthatók.

P. Szabó Ernő: Textil, textil után.
Új Tükör, 1979. február 4-3. lap.

Lovas Ilona

Ásatás,
Velem,akciófotó

Lásd még: Bajkó Anikóés Szenes Zsuzsa
címszó alatt is.

Bán András: Kivonulás a Paradicsomból.
Müvészet,1978.november/ 18.oldal.

Lovas Ilona iparművész

(Bp. 1946 -

1974-ben végzett az Iparművészeti Főiskola szövött anyag-tervező szakán. 1973-ban II. díjat nyert a Milanói Triennálén.

Kiállítása a Kőszegi Zwingerben 1978.VI.2-VIII.13

- Katalógus a Könyvtárban -

Lovas Ilona iparmüvész

Az ujpesti Mini Galériában Peti János festőmüvész junius 25.-ig,
a töki Müvelődési Házban Romvári János festőmüvész junius 3o.-ig,
a székesfehérvári István Király Muzeumban Balla Demeter fotómüvész julius lo.-ig,
a kőszegi Zwingerben Minya Mária és Lovas Ilona iparmüvészek augusztus lo.-ig,
a balassagyarmati Palóc Muzeumban Réti Zoltán festőmüvész szeptember 2.-ig mutatja be müveit, -közli a lap a kulturális eseményeket tájékoztató rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. juni. 17.
XXII. évf. 24. sz. 8. lap.

Lovas Ilona, iparmúvész

L: Droppa Judit

– : Hír

8.

Nipszabadság Bp. 1978 aug. 26

Lovas Ilona

A szombathelyi Savaria Muzeum alapitotta a Velemi Alkotó Mühelyt textilmüvészek számára. A részvételhez egy pályázat megnyerése szükséges. Frank János: "Egy kerti ünnepély - Velem" cimmel ismerteti a mühely munkáját és felsorolja az ott dolgozók nevét: Attalai Gábor, Bajkó Anikó textilmüvészek, Bánáti János belsőépitész, Bárkányi Attila formatervező, Bodnár Eszter, Erdős Julia, Gulyás Kati, Harsai Ilona, Holb Margit, Kele Judit, Kelecsényi Csilla, Lovas Ilona, Sándor Eszter textilmüvészek, Schrammel Imre kerámikus, Szenes Zsuzsa, Szilasi Anna, Tábori Gabriella textilmüvészek, Somogyi Pál belsőépitész, Tóth Sándor textilmüvész. Háromnapos kiállitáson bemutatták a müvészek alkotásait. A részletes beszámolót lásd: Schrammel Imre nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 26. XXI. évf. 48. sz. 12. lap.

Lobes Ilona

A Velencei Textilművészeti Alkotó Műhelyben dolgozott 1975-ben a művésznő.

Mihály Mária: Szombathely - textil.
Művészet, 1976. augusztus - 14.oldal.

Lovas Ilona, szövött

A faliszőnyeg a színek és az anyagok viszonylag nagyfokú változatosságát teszi lehetővé. A fő követelmény csupán az, hogy a szemnek, idegeknek nyugtatóak legyenek. Lovas Ilona (1946—) szövöttanyag-tervező egyetlen alapötletre építi munkáit: fokozatosan csökkenő, periodikusan ismétlődő színcsíkokat helyez egymás mellé. Fő színei zömmel lehangolóak: barna, fekete, sárga (és sajnos előfordul az aranyszál is).

Éles Csaba: Útkeresések és formajátékok, a fiatal iparművészek kiállításáról.

Hajdúbihari Napló, 1975. máj. 20.

٦

٧

٨

٩

Lovas Ilona, szövöttanyag tervező

a Magyar Iparművészeti Főiskola Textil Tanszékének végzős hallgatói diplomakiállításán szerepelnek tervei.

Meglúvó

1974. febr. 1.

Losonczi Ilona

1975 őszén 10 művészt láttak vendégül Velencében, így a művésznőt is. A velencei alkotóműhely célja, hogy kísérleti és kutatási lehetőséget biztosítson a textilművészet számára.

------: Hírek.

Művészet, 1976. január - 42. oldal.

Lovas Ilona

Megbízták Lovas Ilonát, hogy a budapesti Hilton Szálló Anjou terme részére textilbetétcket és függönyt tervezzen.

-----:Köztéri munkák:

Művészet, 1977.május - 48.oldal.

Lovas Ilona, textiltervező, iparművész

Baján helyezkedett el a finompontógyárnál.

Bende Ibolya: Mintákba foglalt álmok

4

ESTI HIRLAP Bp. 1974. dec. 5.

Lovas Ilona

Szőnyegtextil tervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti kiállítás
Műcsarnok, 1975. jún - jul.

Lovas Imre

Magyar Viscosagyár danulon selyemüzem textilcsarnok bővitése. Épitész Almstaier Ottó, statikus Kovách Ervin, Lovas Imre, . képes ismertetés, foto Bognár János

Magy.Ép.ip. 1971.1.sz. 47-48.l.

Lovas Ilona, textilművén

L: Király József

–: Belsőépítén, Textilművén 12

Esti Hírlap, Bp. 1980 nov. 20.

Lovas Ilona -textil
kiállítás Kőbányán

Magyar Nemzet 1986. IX. 23.

Lovas Ilona

Két kiállítás

Panaszfal

HA VALAKI elindul kiállítást nézni, azt várja, hogy a falakon vagy a térben különböző műalkotások legyenek, amelyek szemlélődésre, elgondolkodásra késztetnek. Az elmúlt évek során azonban kialakult egy másik hagyomány is, az installációs tárlat hagyománya. Ebben az esetben az alkotóművész magát a tárlatot tekinti egyetlen műnek, s alkalmilag berendezi a számára adott teret. Mondjunk erre egy példát. Néhány éve egy bizonyos Lovas Ilona nevű textiles vízzel borította el a Pécsi Galériát, s ezen a vízfelületen át fűvel és szitanyomatokkal borított ösvényt vezetett át — saját életútjáról adott így számot hatásos és költői módokba bocsátkozva; s nem járhat be egy installációs teret, hogy a részekből bontakozzék ki fokozatosan, a mozgás során a vizuális élmény, hatás. *A nézői szokások próbája tehát ez a kiállítás.*

Lovas Ilona nagyméretű műve a *Panaszfal* címet viseli. Mi történne, ha a teremben mondjuk kizárólag Csontváry *Panaszfala* lógna? A többség akkor is bosszankodva távozna másfél perc után? Vagy mi lenne, ha az egyetlen bemutatott mű nem is egy ilyen hatalmas vászon, hanem mondjuk egy kicsiny klasszikus festmény lenne, egy Rembrandt, vagy egy Van Gogh-kép? Akkor is előállna a za-

Magyar Nemzet 1984. VI. 16.

Lovas Ilona
Szikly Vera tárlata a Pécsi
Galíriában

Magyar Nemzet 1985. VI. 5.

Lovas Pál, dúlettervező

a győri előadás dúlekit Tervezte

Fodor Lajos: Új rock-opera 2.

Esti Hírlap Bp. 1981 aug. 3

Lovas Ilona, Textilművész

L. Szenes Zsuzsa

Vadas József: Teszlett Textil 13.

Élet és Irodalom, Bp. 1984. júl. 27. XXVIII/30

1–5 Közvetlenül a diploma után 1974 és 77 között egyik vidéki textilgyárunk tervezője voltam. 1978-ban nem hosszabbították meg a szerződésemet. Azóta a gyári kollektíva műszaki rajzolók, technikusok terveit valósítja meg. Az eset majdnem általánosnak mondható.

Magyarországon egy iparművész, ha gyárban dolgozik, vagy otthagyja, vagy korrumpálódik, vagy állandó harcban kell állnia az adminisztratív vezetéssel azért, hogy a terveiből valamit is megvalósíthasson.

Ez nem érthető, de megmagyarázható, hiszen gyáraink legtöbbjét a nehézkesség, érdeknélküliség, szakképzetlenség köde üli meg, ami aztán gátat szab minden kezdeményezésnek, újító törekvésnek. Termékeiket természetesen el tudják adni, mivel minden gyár azonos színvonalon áll, a konkurrencia lehetősége is kizárva, a kereskedelem mindent átvesz, a vásárló meg rá van kényszerítve, hogy megvegye.

Ebben a pillanatban a minőségileg, esztétikailag silány tárgy túllép a tervező, a gyár-kereskedelem problémakörén, és társadalmi méreteket ölt. Ekkor már a környezetét, otthonát teremtő ember vizuális befogadásáról, ízléséről van szó. Az ízlés: a környezet, a kialakult szokások, szemlélet, neveltetés által meghatározott ítélet. Ez az ítélet meghatározza azt, hogy mennyire produktív embereket termel ki magából a társadalom.

Az életminőség bizonyos szintje alatt nincs értelme iparművészetről, designról beszélni. Közös programunk ezt a szintet megteremteni (embernek való lakás, munkahely, öltöző, étterem, evőeszköz, W. C., zuhanyozó, szemétkosár, utca, üzletek, temetők . . .).

Lovas Ilona

Mozgó Világ 1979/6.

hazai piac... Mivel a gyárak nem a hazai piacból élnek, nem is veszik kellőképpen figyelembe a hazai piac igényeit. Beruházásaik logikáját is ez a helyzet határozza meg... Így egyre komolyabb akadályai lesznek a változásnak hazai vonatkozásban. Sőt a gyár úgy tudja leegyszerűsíteni és ‚legcélszerűbben' kielégíteni a hazai piacot, ‚teljesítve' ezt a ‚feladatát' is, egyúttal innen is az adott körülmények között a legnagyobb haszonhoz jutva, hogy nem változtat. Itt üt vissza az ipar és a társadalom múltbeli elmaradottsága. Amikor... lehetőség volna a változásra, a lehetőség nem valósul meg. És erre az egészre ráépül egy hamis magyarázat is: ‚Ez kell az embereknek!' S az üzletekben többnyire olyan hazai piacra gyártott termék található, mely elavult, színvonaltalan igényeket szolgál ki, vagy semmilyen igényeket sem, csak egyszerűen ez van, és nincs más."

A rövid távon szükséges haszon megszerzése ily módon akadályozza a fejlődést, és alapvetően meghatározza az iparban elhelyezkedő üvegtervező iparművész helyzetét is. A megrendelő nem igényel tervezői munkát, a tervet hozza magával, vagy a hagyományos anyagból válogat. Aki járt már üveggyárak mintatermében, jól ismeri ezt az „anyagot": cifrára csiszolt „ólomkristály" edények, színes, magyaros motívumokkal festett ivókészletek, bodros, hutakész kosárkák, díszhalak s néhány reprezentatív váza, melyeken csiszolt csillagok és madarak között gravírozott vadászjelenetek láthatók. A szocialista megrendelők sem (nyilván az ottani piachelyzet miatt, mely valószínűleg nem „sajátosan magyar") formatervezőink ízléskultúrájára, művészetére kíváncsiak, inkább csak kapacitáshiány miatt gyártatják nálunk – egyes esetekben már tíz-húsz éve – például ugyanazt a lámpaburát. Ilyen körülmények között az Iparmű-

Lovas Ilona

Strukturák létrehozásával fog-
lalkozik a művésznő a 78-as
biennalen.

Torday Aliz: Textilművészeink motivumválasztása...
Művészet, 1980. május - 25. lap.

Lovas Ilona

A Fényes Adolf teremben butorhuzatokat kiállitott ki közös tárlaton

Magyar Hirlap 1981/lo/

Wagner: Butortalan but

ABBAN IS reménykedtem — és még mindig reménykedem, bevallom —, hogy mégisesak egy kiállítási sorozatról van szó, es talán az egész ciklus, önmaga keretein belül, igazolja önmaga létjogosultságát. Egyelőre azonban ezt a reményemet sem látom valóra válni. Mert az előző kiállítás függönykínálatához is meglehetősen nehéz lenne ezen a tárlaton válogatni meg a bútorszövetet. Ott legalább még voltak oldottabb, és hullámos vonalak is, sőt, virágos, kékfestő kartont is találtunk. Itt az egyetlen hullámzó felület *Lovas Ilona* ízléses, elegáns elgondolása, az *Iparművészeti Vállalat* budapesti szövőüzemének, illetve a *Kőbányai Textilművek* gyártmányfejlesztési csoportjának kínálataképpen.

nopolcikkeket árusítottak. Bá

Lovas Ilona, textiltervező

Több mint tíz éve kísérhetjük figyelemmel textilművészetünk megújhodási kísérleteit. – Az új technikai lehetőségekkel és anyagokkal élve néhányan – így elsősorban Droppa Judit, Kelecsényi Gilla, Lovas Ilona – valóban végrehajtottak egyénre szabott és méretezett forradalmukat s a textilművészet határait kitágítva új, szokatlan harmóniákat, meglepő szín- és fényhatású kompozíciókat teremtettek.

Sz. L.: Örsi Gusza gobelinjei és vázlatai.
Zalai Hírlap, 1980. nov. 5.

Lovas Ilona textiltervező

Fitz Péter: Guljás Kati és Lovas Ilona kiállítása Skószegen

Életünk, 1984. X. hó

Lovas Ilona, textiltervezőművész 1.) Folytatás

A kőszegi Öregtoronyban a két évvel ezelőtti díjazottak bemutatójától elégedetten vehettünk búcsút: Gulyás Kati és Lovas Ilona meglepőt produkált. – Az Öregtorony alsó termében Gulyás Kati fölötéstiljei sorakoznak, Lovas Ilona az emeleti helyiségben tárja fel, mire futott a Bíza óta a gipsz, a drót, a papírmasszá, a föld, a kalász, a vízaszem felhasználásával. A „mintha textil volna" élményt megszerzik vagy méretű táblái. A gipszből, papírmasszából kitörő fű, kalász látványa alkalmas különböző asszociációk elindatására, a korlátozottság és a szabadság, az élet és az elmúlás élményét kínálja a művész mindazoknak, akik hajlandók alkotásként szemlélni tábláit, akik tuljutottak a kikandikálódrótok, gipszöntetek furcsaságán. Hangulattilag legerősebbek azok a táblák, amelyeken betűmaradványok, írásemlékek jelzik, az ember létét, múltját. – Lehet, hogy saját dilemmánk tesz bizonytalanná: írvonsak-e a múfaji határok, van-e örök szabály a művészetekben, az alkotóelemek határozzák-e meg a műtárgyat? | említve és repr. |

Budai Rózsa: Látványos bizonytalanság.

Vas Néke, 1984. aug. 12.

Lovas Ilon

Lovas Ilon
Búza

évenként

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér:

3. A dijazás számitásánál alapulvett munkaidő: hónap

4. A jogviszony tartama: -tól

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott meg

Lovas Ilona textiltervező kiállítása

a Prágai Magyar Kulturális Központban
1985. okt. 31.-én nyílik Lovas Ilona
kiállítása.

Műcsarnok és Kamaraterme,
1985. okt.

Lovas Ilona

Nemzet Magyar Nemzet

Kedd, 1985. október 8.

Vászonba csomagolt híd

A textilművészet seregszemléje Párizsban

Ottjártamkor még csak az előkészületekkel voltak elfoglalva az alpinisták Párizs „klasszikus" hídján, a Pont Neufön, de a Szajnaparti könyvárusoknál és a művészeti galériákban már meg lehetett vásárolni azokat a levelezőlapokat vagy nagyméretű, színes nyomatokat, amelyek a becsomagolt hidat mutatták, a világhíres „csomagolóművész", a bolgár—amerikai *Christo* legújabb, akkor még majdani művét. Az alpinisták különféle fém tartószerkezeteket szereltek a híd oldalára, amelyek megtartani voltak hivatottak az impregnált vásznat, majd következett a bekötözés, az „ünnepi csomag" végső formára hozása. Monumentális volt ez a csomag, mint Christo összes eddigi műve is, a kilométereken át húzódó, lebegő kerítésfal, a vörös völgyzárógát, szintén puha anyagból, valamilyen igen erős fóliából, azután a becsomagolt tengerpart, vagy az óceánban létrehozott korállszín mesterséges „művészet-sziget".

Unalmas már ez a csomagolósdi, jegyzik meg a jólértesültek, igazán kitalálhatna már valami újat Christo. Mégis, valószínűleg ez az ember az utolsó a maga nagyszabású szervezőkészségével és kolosszális álmaival, aki még érvényesnek gondolja a művészetre vonatkozó tíz-tizenöt évvel ezelőtti megfontolásokat:

a művész legyen tisztában céljaival és eszközeivel,

s akarja megváltoztatni a világot. Álmokban hisz ma is a képzőművészet, de ezek nem a változtatás racionális álmai, hanem elrévedések a tudat alsó rétegeinek ősképeiről. Bárki, aki részese akar maradni a művészeti életnek, szükségképpen ugyanezzel foglalkozik, s lemond a megváltoztatás szándékáról. Kortünet, korparancs — akárhogy is nevezzük, nem tudomásul venni nem lehet.

Christo és becsomagolt hídja egy nagyszabású nemzetközi rendezvénysorozat része volt Párizsban. Hat helyszínen hat nagy kiállítás hivatott bizonyítani, hogy a textilművészet, a hagyományos és új textilesség figyelemre méltó műfaj, jelentős eredményeket produkál mostanában, nagykorú tagja a képzőművészet kiterjedt és békétlen családjának. S mellesleg arra is hivatott ez az esemény, hogy elhódítsa Párizs számára a textilt, melynek központja az elmúlt két évtizedben biennáléi révén Lausanne volt.

Az erőlködés valószínűleg hiábavaló. A megrendezett kiállítások kétségtelenül nagyszabásúak, sőt, a műfaj helyzetét bemutatni kívánó *Fibres Art 85* című, széles láthatárú tárlat, mely a Louvre egyik szárnyában kapott helyet, valóságos bűvészmutatvány, mégis... Mégis, a textilességnek, mint műfajnak, mint mozgalomnak, mint képzőművészeti eseménynek az ideje elmúlt.

Ez különösen kényelmetlenül érint bennünket, magyarokat. Hiszen az elmúlt időkben épp textileseink produkáltak nemzetközileg is számításba vehető eredeti műveket, a magyar textil már épp kezdett iskolává válni, a szombathelyi biennálék jegyzettsége is biztatóan növekedett.

A párizsi Iparművészeti Múzeumban, azaz ezen a Louvre-beli kiállításon is van magyar részvevő, igaz, csak egy, *Lovas* Ilona. S mit mondjak, igazán

nem alárendelt szereplője

a nagy nemzetközi kiállításnak. Műve kézzel merített papírból, fémszálból, kicsíráztatott búzamagokból készült (textil ez még?), és az értelem keresztre feszítésének állomásairól beszélt: a hétköznapiságba beleszövődő, berozsdásodó személyiségről, a szavak széttöredezéséről, és a kikerülhetetlen, fatális halálról, a feledésről.

Az új textilművészet történetének másfél—két évtizede alatt végül is ezt akarta elérni: megszabadulni a matéria kötöttségeitől, a szövés dekorativitást diktáló kötelmeitől (ahogy ezt Lovas Ilona is megtette), mégis kihasználni a textil személyességének azt a többlettöltését, amelylyel a hűvös szobrászati, festészeti technikák nem rendelkeznek (Lovas is ezzel él), s képzőművészeti igényességű kifejezésmódot használni (Lovas esetében ez elvitathatatlan). Nos, akkor mi a baj ezzel az „új textilességgel", hiszen nagyszerű művel állunk szemközt.

A baj az, hogy Lovas Ilona tevékenysége kivétel. A párizsi Iparművészeti Múzeumban Michel *Thomas* által szervezett és *Székely* Vera által rendezett tárlaton részt vesznek festők és szobrászok viszonylag jelentéktelen, dekoratív művekkel, részt vesznek igazi textilesek az új festőiség jegyében fogant, jobbrosszabb művekkel, s jelen vannak a kaliforniai művészek egy egészen másfajta, Európából nézve nem is igazán érthető művészetcsinálás-felfogással.

A baj tehát az — pontosabban megfogalmazva —, hogy a képzőművészek egy ilyen kiállítást elcsíphető szereplési lehetőségnek tekintenek, nem „ügynek", a textilesek meg a festészetre kacsintgatva leszámoltak saját ambícióikkal, saját külön útjukkal. Így ez az egész ügy egy műfaj, a textilesség ügye, mely másfél—két évtizeden keresztül fontos volt, példamutató volt a művészet határainak átrendezését célzó folyamatban, most zárójelbe tevődött. Be lehet csomagolni, mint ahogy Christo becsomagolta a szép párizsi hidat, és el lehet helyezni egy múzeum raktárában — ahogy Christo művét szerencsére nem.

Ezek után már csupán két dolog kell megfontolásra késztesse a művészet pártfogóit és barátait. Az egyik, hogy létezik ez a bizonyos „kaliforniai iskola". Olyasfajta textilesség, olyasfajta anyagkezelés, amelynek lényege nem a mű, hanem a tevékenység. A formálás, a kreativitás emberi öröme, a teremtés felszabadító érzete. Ehhez persze másfajta iskolázottság kell, mint a mienk, európaiaké. Olyan gondolkodásmód szükségeltetik, amelyben nem a cél, nem a siker a fontos, hanem az ok, az élmények elfogadása, a kifejezés érthetősége és gazdagsága. Persze meg lehet közelíteni ezeket az alkotásokat a mi mércénkkel, a kvalitás mércéjével, és találunk erősebb és gyengébb műveket, kiállításra méltóbbakat és magánügynek tekinthetőket. De úgy tűnik, ezeket az alkotókat nem ez vezérelte tevékenységük során.

Egészen különös keleti,

ősi vagy már majdnem elfeledett indián anyagformálási technikák kelnek életre

a kaliforniai művészek (vagy pontosabb, ha idézőjelbe teszem: „művészek") kezében: csomózásmódok, kosárfonási eljárások. Színesek, dekoratívak ezek a művek, kedvet keltően látványosak, gátlástalanul teret kitöltők — vagy épp tenyérnyi aprók. Látszik, azoknak, akik készítették őket, örömük van a munkában, s nem az alkotás kínjait szenvedik — ezért is tettem az általunk használt művészet szót idézőjelbe, nem lekicsinylésből.

E szemlélet összefoglalása Gyöngy *Laky* műve: színes szalagokkal betekert faágak, melyek egymásra estek, mint a pálcikák a Marokkó-játékban, majd véletlen helyzetüket a művész összekötözéssel, csomózással megőrizte. Az esetlegesen lehullott ágak azonban egy hárommétéres kérdőjelet formálnak, melyet a kiállítás heroikus munkát végző rendezője, Székely Vera, a tükörteremmé varázsolt klasszikus térsor végfalára helyezett — kétkedései jeléül.

Fontos ez a kérdőjel nekünk is. A magyar textilesség, a „magyar iskola" is a legjobb úton haladt egy ilyesféle szorongás nélküli, kreatív gyakorlat felé, mely sokkal inkább megfelelt volna a többségnek, mint a kiállításra dolgozást erőszakoló, mindenképpen képzőművészi koncentráltságok elérni akaró táblaképszerűség. A meggyőző, koncentrált kifejezőerő amúgy is csupán kevesek sajátja még az erre felesküdött képzőművészek körében is. Ám ahogyan a festők nem vállalják a tiszta dekorativitást a maguk görcsei miatt, a presztízsvesztéstől való félelmükben, úgy torzította el végül is ugyanez az erő a textilművészet közelmúltbeli nagy változását.

A másik megfontolásra méltó dolog: e nagy és önkritikus, tisztességes tárlat mellett egy másik is megrendezésre került Párizsban, az ottani Képzőművészeti Főiskolán. Ez utóbbi bemutató címe az volt: *Az élő tradíció*. S felsorakoztatta a negyvenes-ötvenes évek textilművészeti felfrissülésének,

az akkori „új textilességnek" a legújabb darabjait,

a Jean Lurcat, Bernard Pomey, Marcel Gromaire és mások által tervezett, s a klasszikus műhelyekben, így elsősorban Aubussonban leszövetett dekoratívfiguratív gobelineket, meg azokat a falkárpitokat is, melyeket ugyanezekben a műhelyekben Picasso, Braque, Léger, Max Ernst, Matisse, Agam, Étienne Hajdu, *Vasarely* festményei alapján szőttek. S ha Párizs ezeket a hagyományokat élesztgeti, márpedig tette ezt újabb, hasonló szellemű művek felsorakoztatásával, akkor előbb-utóbb más városok is ezt teszik majd, Budapesten is deklarálódik majd a gobelin-hagyomány fontossága. S ezzel a műteremtés, műbefogadás, műértékesítés lehetőségeinek korábbi, túlhaladottnak remélt útja lesz újra szentesítve. S az utóbbi két évtized forrongó-lázongó, renitens művészetének története mint zsákutca kerül bejegyzésre az összefoglaló almanachokba.

Bán András

A munkaszervezés és az érdekeltség

MEGÚJULÓ GAZDASÁG

Írta: Dr. Ternovszky Ferenc
a Munkaügyi Kutatóintézet
tudományos osztályvezetője

Mai gazdasági helyzetünkben — ez minden külön magyarázat nélkül belátható — jelentős szerep jut az ipar termelékenységének, a dolgozók munkateljesítményének. Gazdasági növekedésünk fő forrása a *munka termelékenységének emelkedése* lehet. Ennek ellenére hazánkban *csökken* a munkatermelékenység növekedési üteme. Amíg 1973—78 között 5,9 százalékkal, 1978—1984 között már csupán 2,3 százalékkal növekedett gazdaságunkban a termelékenység. Ez az adat már önmagában is kellőképp *megdöbbentő*, de még rosszabb a kép, ha az ipar termelékenységét más országokkal *összehasonlítva* nézzük. Egyes szocialista országok termelékenysége *negyvenhetven* százalékkal, a fejlett európai tőkés országoké pedig *kétszáz-kétszázötven* százalékkal *haladja meg* a magyar ipar termelékenységét. Bár ez az adat 1981-es, de az előbbivel és gazdasági növekedésünk mutatóival összevetve nem valószínű, hogy számottevő változásra került volna sor az elmúlt években.

A munka termelékenységét számos tényező befolyásolja. Ezek között vannak alig változtathatók — például a természeti erőforrások —, hosszú és középtávon alakíthatók — ilyen a gazdaság szerkezete —, illetve közép- és rövidtávon befolyásolhatók — mint például a munkateljesítmények. *Az elmúlt években az ipari üzemekben végzett vizsgálataink azt mutatták, hogy Magyarországon a munkateljesítmények színvonala alacsony és termelékenységbeli lemaradásunk egyik fő oka éppen ebben keresendő.*

Természetesen a munkateljesítményeket is sok tényező befolyásolja a makroszintű feltételektől az egyéni képességekig. A teljesítményhiány létét sok gyakorlati példa igazolja. Több esetben fordult elő, hogy munkamint személyel szemben a vállalat tanúsít. Az emberi viszonyok tanának oly jeles képviselői, mint A. Maslow, D. McGregor, F. Herzberg már sokkal közelebb kerültek a realitásokhoz és munkásságuknak nagy szerepe volt az ergonómia, a munkapszichológia kifejlődésében.

A két iskola egymástól eltérő útját követve azt tapasztalhatjuk, hogy még ma sem haladnak együtt, egy irányban. Esetenként hol az egyik, hol a másik iskola befolyása erősebb. A munkatudományok az utóbbi évtizedekben a tőkés világban rendkívül nagy fejlődésen mentek keresztül. Számos új és világszerte viharos gyorsasággal terjedő munkaszervezési módszert fejlesztettek ki — ilyen többek között az MTM-módszer —, jelentős gazdasági eredményekkel bizonyítja létjogosultságukat. Ezek a hazai munkaszervezésre is pozitív hatást gyakoroltak.

Hazánkban a külföldi tapasztalatok és a belső szükségszerűség hatására a harmincas, negyvenes évekre egy jól képzett, a taylori elveket követő szakembergárda alakult ki. Az ötvenes években a munkaszervezés súlyos válságba került. Gondoljunk csak az ezer százalékos (!) normateljesítésekre, az úgynevezett racionalizálási programokra, illetve arra a politikai légkörre, amely ezeket létrehozta. A szakszerű munkaszervezés valójában nemkívánatossá vált, a szakemberek többsége pályát módosított, félrehúzódott.

Fellendülés és hanyatlás

A hatvanas évek csendességét a hetvenes években jelentős megpezsdülés váltotta fel. A hetvenes évek elején született párt- és kormányhatározatok egyre inkább *előtérbe helyezték* a szervezést. Megindult a *korszerű szervezési módszerek* hazai adaptációja, alkalmazása, megkezdődött az *ergonómia*, a *számítástechnika* térhódítása. A hetvenes évek közepén a *Nemzetközi Munkaügyi Szervezettel*, az ILO-val együttműködve átvettük az MTM módszert (hazai nevén 3M: *Mozdulatelemzéses Munkatanulmányozás és Munkakialakítás*), és megkezdtük a szakemberképzést. Ez jelentős lökést adott a munkaszervezésnek. Egyre-másra jelentek meg a gyakran ötven-száz százalékos termelékenységemelkedésről beszámoló vállalati ismertetések (MMG, MOFÉM, Bakony Művek). A Bakony Művek és a Bosch Művek között pedig megállapodás jött létre szereléstechnikai eszközök gyártásáról. A Valójában azonban egy olyan helyzet alakult ki, amikor korszerű munkaszervezési módszerek birtokában vagyunk, sőt — ha lassan és nehezen is —, újabbakhoz is jutunk, vannak képzett szakembereink, viszont a vállalatok affinitása — tisztelet a kivételnek — alacsony. Akkor, amikor a vállalatoknál jelentős teljesítményhiány van, és úgymond, erős a gazdasági kényszer!

Ma nem éri meg...

Joggal hihetnénk, hogy e két tényező hatalmas vákuumot hoz létre a munkaszervezés irányába. De ez nem így van!

Vajon miért? És ezzel visszatértünk az írásunk elején már megfogalmazott alapkérdéshez. Ebben a gazdasági helyzetben, amikor a termelékenység *egyszázalékos emelkedése is országos hír* (lásd az ipar 1985. I. félévi teljesítéséről szóló jelentéseket), ugyanakkor két számjegyű a teljesítményhiány, valamint termelékenységbeli lemaradásunk, a munkaszervezés alkalmazása mégis csekély és szórványos! Nyilvánvaló, hogy ez nem a vállalatvezetők esetleges szűklátókörűségére vezethető vissza, hanem *sokkal mélyebb és az egész iparra kiható okai vannak.* Ma amennyiben egy vállalat összehangolt és tudatos munkával *megteremti* a munkaszervezés feltételeit, *végrehajtja* azt, rendszerint meglepően nagy hatékonyságnövekedés az eredmény. *Megdöbbentő módon ez nem jelent egyértelműen arányos többletjövedelmet a vállalat számára!* A termelékenység ugrásszerű, hirtelen emelkedése együtt jár a biztonságot jelentő, többszörös *belső tartalékolási rendszer* felbomlásával, ugyanakkor a vállalat *jövedelmét és fejlesztési alapjait alig befolyásolja.*

Ez a jelenség a központi adó- és jövedelemszabályozási rendszerre vezethető vissza. Ma, amikor a különböző címeken történő állami elvonások a vállalatok nyereségének jelentős részét elviszik, érthető, hogy a vállalatoknak nincs *belső késztetése* eredményeik jelentős növelésére. A hibás szabályozásunknak az a filozófiája, miszerint a magas elvonás egyre jobban készteti a vállalatokat belső tartalékaik mozgósítására. Ezt a gyakorlat, az iparvállalatok eredményei ékesen bizonyítják. Az elvonás olyan magas, hogy a vállalatoknál maradó fejlesztési és személyi jövedelmi alapok lassan *a bővített újratermelést lehetetlenné teszik.* A vállalatok a csekély haszon reményében eleve *nem vállalják* azt a jelentős ráfordítást, ami a termelékenység ugrásszerű emelkedéséhez vezetne. Ugyanígy a dolgozók sem hajlandók munkateljesítményeik növelésére, ha az nem párosul hasonló arányú személyi jövedelemnövekedéssel. Ugyanakkor hosszú távon ez a helyzet a költségvetésnek sem kedvez, hiszen az esetleges *kisebb elvonás* — például bérszabályozási kötöttségek nélkül —, a vállalatok eredményének jelentős javulását hozná létre, ami kisebb adókulcsok mellett is *nagyobb költségvetési bevételt eredményezne.*

A munkaszervezés mai negatív helyzetének — aminek általánosságán azok az újító, kísérletező kedvű vagy szervezési kultúrával rendelkező vállalatok sem változtatnak, ahol munkaszervezés folyik — természetesen több oka is van, de döntő és kiemelkedő tényezőjét az előbb leírt hibás szabályozási szemlélet és gyakorlat idézi elő.

A munkaszervezés helyzete jó *jelzőrendszerként* tükrözi a vállalatok termelékenységnövelésre irányuló akaratát. Erről pedig ma csak kevéssé beszélhetünk. A szabályozásnak kell előidézni egy olyan helyzetet, amikor az iparvállalatok érdekeltsége olyan mértékűvé válik, hogy *valóban megéri* számukra belső tartalékaikat *felszámolni*, termelékenységüket esetenként akár a duplájára *növelni.*

Mindez — ha létrejön — önmagától fogja kiváltani a munkaszervezés fellendülését, külön központi beavatkozások nélkül is.

yobb forma
Jobb
vegnyomás
tozatlan ár!
nzet!

Lovas Ilona

Kiállítás a Műcsarnokban

Lovas Ilona
Viállitás a Pécsi Galériában

Magyar Nemzet 1983. X.4.

Lovas Ilona tatiltervező

A Műcsarnokban rendezett tárlaton látható Szilasi Anna, Droppa Judit, Galarits Erzsébet, Gulyás Katalin, Lovas Ilona, Szabó Marianne műrei.

Molnár Zsolt: A kéz intelligenciája.
Magyar Ifjúság, 1980. aug. 15.

Lovas Ilona

Méltatás.

Fongács Éva: Művészetek, művészeti ágak . . .
Művészet, 1979. ~~augusztus~~ szeptember – 34. 2 sp.

Lovas Ilona

Szövött szalagok ritmikus kompozíciója szerszéssel kísérlelerett

Forgács Éva: Művészetek, művészeti ágak...
Művészet, 1979. ~~augusztus~~ – 34. lap.
szeptember

Lovas Ilona textilművész

A művész munkái szerepeltek az idei Fal- és Tértextil Biennále V. szombathelyi Kiállításán

Említve: „Vonalak" c. munkája

cikket l. Stoppa Judit „textilművész" címszó alatt

Folyamatok c. cikk „(már)" szignóval

Pesti Műsor – 1978. IX. 13

Lovas Ilona, textilkszerő

L. Szenes Zsuzsa.

Torday Aliz: Velemi textilek Grazban. 2.

Esti Hirlap, Bp. 1979. máj. 19.

Lovas Ilona textilművész

műveivel részt vett az V. Szombathelyi Fal- és Tértextilbiennálén

a rádióadás szövegét l. „Bán András művészettörténész" címszó alatt

„Láttuk, hallottuk..." Kossuth adó 1978. IX. 29. 17.40

Lovas Ilona

Megbízták a művésznőt, hogy a
hőszegi Tábornokkán klubhelyisé-
get textil falképekkel díszítse.

---------:Köztéri munkák.
MŰVÉSZET,1979.december - 47.lap

Lovas Ilona, textilgrafikusművész

A Műcsarnok meghívja Önt

LOVAS ILONA

kiállítására

1984. október 19–november 18-ig

Helikon Galéria
Budapest, V., Eötvös Loránd u. 8.

Nyitva: hétfő kivételével
mindennap 10–18 óráig

F. k.: Néray Katalin – 84-1892 GENERALART Dorogi Nyomda

LOVAS Ilona (textil)

"A másik vonal az analitikus vizsgálódások sora: ezek anyagi és technikai közelitésüek, mint Droppa Judit kötöttanyag tanulmányai, Lovas Ilona szövött és egymásba font szalag-felületei, Golarits Erzsébet pszeudo-textil felületei, Bajkó Anikó textilkémiai kisérletei, vagy ahogy Dobrányi Ildikó az eltérő sürüségü anyagok térbeli elhelyezkedéseit vizsgálta."

In. ÉITZ Péter: A magyar textil kalandjai I.
Életünk, 1986/11. 1028.p.

LOVAS Ilona (textil;

FITZ Péter: A magyar textil kalandjai I.
1030. p.

és Lovas Ilona a velemi ásatáson és a környező dombokon fehér vászoncsíkokat fektettek végig, kuporgó nőalakokat burkoltak fehér leplekbe. A gesztus hasonlatos volt a képzőművészetből ismert land-art tevékenységhez, de a táj és a textília viszonyaira utaló, olyan érzelmi, érzéki töltéssel rendelkező mű született, mely minőségileg mássá teszi, mint előképét.

Lovas Ilona munkái csak karakterüket, illetve a megformálás technikáját tekintve textilek. Alapanyagai — ablakkeret, damil, üvegszál, fémlánc — már kevésbé. De a mű, egy-egy kisablak beszőve „angyalhaj-pókháló" függönnyel, feltétlenül felidéz egy alapvető textilélményt, a függöny-ablak szituációt. Az együttes ennek a viszonynak finoman megteremtett lírai apoteózisa.

Lovas Ilona

Mürevezeli Alap
nirodij 1986.

Magyar Nemzet 1986. XII. 19.

Lovas Ilona text. ipn

Bajor Állami díjat
kapott 1984 München Vásárra

→ Gorka Géza ipn

MŰVÉSZET 1985/10/7

Lovas Ilona, [illegible]

Lovas Ilona: „Asztali textil

Látóhatár, Bp. 1979.

45.
+ 11
56.

LOVAS Ilona

VARGA Zsuzsa: A lélek köpenye : Lovas Ilona újabb munkái.
= Új Művészet, III.évf.2.sz. 1992 9 -11.p.

BP.,Budapest Galéria Kiállitóháza, 1991

F. 8x10 cm. Homlokzat, kijárat.

62015. A KŐBÁNYA Mozi és az MSZMP X. ker. Bizottság épülete. = Szalai György: Kőbánya tört.-e. Bp., 1970. p. 352-353. között. B 943/973
F. 11x17 cm. A két épület látképe magasból.

62016. A KŐBÁNYAI új filmszínház. = Granasztói Pál: Bp. egy építész szemével. Bp., 1971. p. 136. B 725/541
F. 13x19 cm. Czeizing Lajos felv. Oldalnézetből.

62017. /A HOMLOKZAT oldalról./ = M. épít. 1945-1970. (Bp.), 1972. p. 104. B 720/61
F. 11x18 cm.
Ua. M. Ép.műv. 1978. No 6. p. 62. 8x11 cm.

62018. KŐBÁNYAI Mozi. = Rados Jenő: M. épít. tört. 3. bőv. kiad. Bp., 1975. p. 383. B 720/66
F. 9x14 cm. Főhomlokzat.

62019. KŐBÁNYAI mozi. = Jékely Zsolt - Sódor Alajos: Bp. épít.-e a XX. sz.-ban. Bp., 1980. p. 119. B 725/740
F. 7x10, 10x11 cm. Erdei András felv. Homlokzatképek.

XVIII.,

62026. MAD
XVIII. k

F. 8x11

62027. /ÁT
Kozma La
ház. Bp.

R.repr.
emeleti
rajz a m
rajza, a
natív me
l. mozi
alapján.
Ua. Tér
Kböző m

62028. /H
Atrium-
1936. p

F. Kböz
járat k
ti kapu
szédos
ról,
Ua. Tér
154., 1

LOVAS Ilona

(bán) [BÁN] András]: A lelkek burka. = Népszava, 119. évf. 267.sz. 1991. nov.14. 6.p. ill.

Bp., Lajos u. kiállitóház, 1991 Lovas Ilona Installáció c. kiáll.

Igazgató helyettes

(a munkavédelmi tevékenység közvetlen irá

Felelős:

- az üzemi balesetek bejelentéséért és előzéséhez szükséges müszaki, egészsé megtételéért
- a munkavédelemmel kapcsolatos erkölcs
- a munkavédelmi megbizott képesitéséne
- a munkavédelmi szemlén feltárt hiányo
- az MTA Központi Munkavédelmi Szerveze moló elkészitéséért
- a berendezések és munkahelyek rendsze

Irányitja:

- a munkavédelmi megbizott tevékenységé
- a gazd. vezető munkavédelmi tevékenys

Elbirálja:

- dolgozók munkavédelemmel kapcsolatos

Résztvesz:

- a munkavédelmi szemlén

Gazdasági vezető

Lovas Ilona
Stáció No 39, 1999
(részlet)

ipso factum est nihil, quod factumest. In ipso vita
erat, et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris

Lovas Ilona, építész

L. Ungvári Péter

– Szövetségi hírek

Magyar Építőművészet, Bp. 1983

Borító 3

83/1

Lovas Ilona

Kiállítás a Budaiori
Iparművészeti Boltban

Magyar Nemzet 1986. VIII. 22

LOVAS Ilona

VADAS József: Sorsók. = ÉS XXXV. évf. 43.sz. 1991. okt.25. 12.

Bp., Lajos u. kiállítóterem, 1991

tekintendő.

Képző- és iparművészeti alkotások nevét, címét magyarul, magyar fordításban adjuk meg. Megmaradunk azonban az eredeti használatánál, ha az eredeti cím, név vált elterjedtté vagy lefordíthatatlan. A híres külföldi épületek neve azonban többnyire az eredeti marad. Épület, köztéri szobor, freskó helyét is megadjuk az évszám előtt.
Zeneművek azonosítására a közismert magyar cím, ennek hiányában az eredeti cím és zárójelben a keletkezés éve szolgál.

Előadóművészek életrajzi cikkeiben az évszám mellett a zeneszerző neve is közlendő.

A *színpadi szerep* leírása a szerep megnevezésével és zárójelben a szerző nevével és az opera, dráma vagy film magyar címével történik. Filmszerepnél csak címet, évszámot adjuk meg.

A *díjak* közül kötelező az Állami- (Széchenyi-), a Kossuth-, Oscar- és a Nobel-díj, valamint a fontos magyar szakmai díjak (József Attila-, Jászai Mari-, Liszt Ferenc-díj stb.) említése a szöveges rész utolsó közléseként, zárójelben évszámmal kiegészítve.

4. Művek, műalkotások, szerepek jegyzéke

A lexikoncikk tulajdonképpeni szövegét (tárgyalás) követőleg az irodalmi és tudományos művek vagy könyvek, a műalkotások, zeneművek, filmek stb. és az előadóművészi szerepek felsorolása következik.

A lista, vagy egyes részei élén a művek jellegére, műfajára vonatkozó rövidítéseket alkalmazunk. Pl. M. (Művek); F.M. (Főbb művei); F.F. (Főbb filmek) stb. (l. Rövidítések)

Irodalmi, tudományos stb. művek felsorolásának rendje: a legutóbbi kiadás címe, zárójelben a műfaj rövidítése (ha a lista nincs műfajok szerint bontva), az első megjelenés, megjelenés hiányában a keletkezés éve.

Nem magyar, de magyarra fordított műveknél:

LOVAS Ilona

SZEGŐ György: Kiűzetve : Lovas Ilona kiállítása.
= Magyar Nemzet, LIV.évf. 268.sz.1991. nov.15. 10.p.

Bp.,Óbudai Galéria Lajos u, Kiállítóterme

Igen : vidéken a szülőkből és több fiatal háza
kodást. Városon a fiatal házaspár újabban a s

Vitatja-e azt, hogy a jövőben kívánatos m
mát, illetve milyen egyéb szervezett gazdálk

Abszolút egyéni életmód lehetőségét és teljes

II. A lakók kereseti formája. Egyetért-e a
a városi ipari lakosság kereseti formáját vess

Igen ; az ipari lakosságét és a földnélküli pa

Milyen mértékben felel meg ez a feltételez
zett lakosságcsoport százalékos részaránya az

Ipari lakosság : 18 %, földnélküli parasztság
[illegible] 20 %, az ország össznépessége ar

III. A lakosság jövedelme. Milyen évi jöv
alsó rendszeres foglalkoztatású kategóriában

[illegible]

[illegible]yen bevétele van ezen kívül általában e
mekek keresete) ?

Dolgozó feleség : 600 pengő, dolgozó gyerek
pengő, földmüves gyerek : 250 [illegible]

VÍZPRÓBA

XV.

WATER ORDEAL

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA

Budapest, III. Kiskorona u. 7.

STÁCIÓ Nº 28

LOVAS ILONA

kiállítása

Megnyitja 1995. október 17-én 18 órakor

FEHÉR MÁRTA

Megtekinthető 1995.november19-ig,
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

VÍZPRÓBA
Kiállítássorozat az Óbudai Társaskör Galériában
és az Óbudai Pincegalériában

WATER-ORDEAL
A series of exhibitions at the Óbuda Club Gallery
and at the Cellar Gallery in Óbuda

Budapest
1995

A kiállítás támogatói:
Fővárosi Képzőművészeti Alap
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány

LOVAS Ilona

VÍZPRÓBA

XV.

WATER ORDEAL

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III. Kiskorona u. 7.

STÁCIÓ N° 28

LOVAS ILONA
kiállítása

Megnyitja 1995. október 17-én 18 órakor
FEHÉR MÁRTA

Megtekinthető 1995.november19-ig,
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

VÍZPRÓBA
Kiállítássorozat az Óbudai Társaskör Galériában
és az Óbudai Pincegaléria

WATER-ORDEAL
A series of exhibitions at the Óbuda Club Gallery
and at the Cellar Gallery in Óbuda

Budapest
1995

A kiállítás támogatói:
Fővárosi Képzőművészeti Alap
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány

Tisztelettel meghívjuk Önt

BERHIDI MÁRIA és LOVAS ILONA

kiállításának megnyitására a
VIGADÓ GALÉRIÁBA (Budapest V., Vigadó tér 2.)

1998.március 5-én 18 órára

Megnyitják:
PATAKI GÁBOR és STURCZ JÁNOS

Megtekinthető: 1998. március 5-től március 22-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Nemzeti Kulturális Alap
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Budapesti Tavaszi Fesztivál
Fővárosi Önkormányzat

Ilona LOVAS: Station Nº 7
30 X 210 cm, Cow Intestine

Pécsi Kisgaléria 1992. június 5–28.

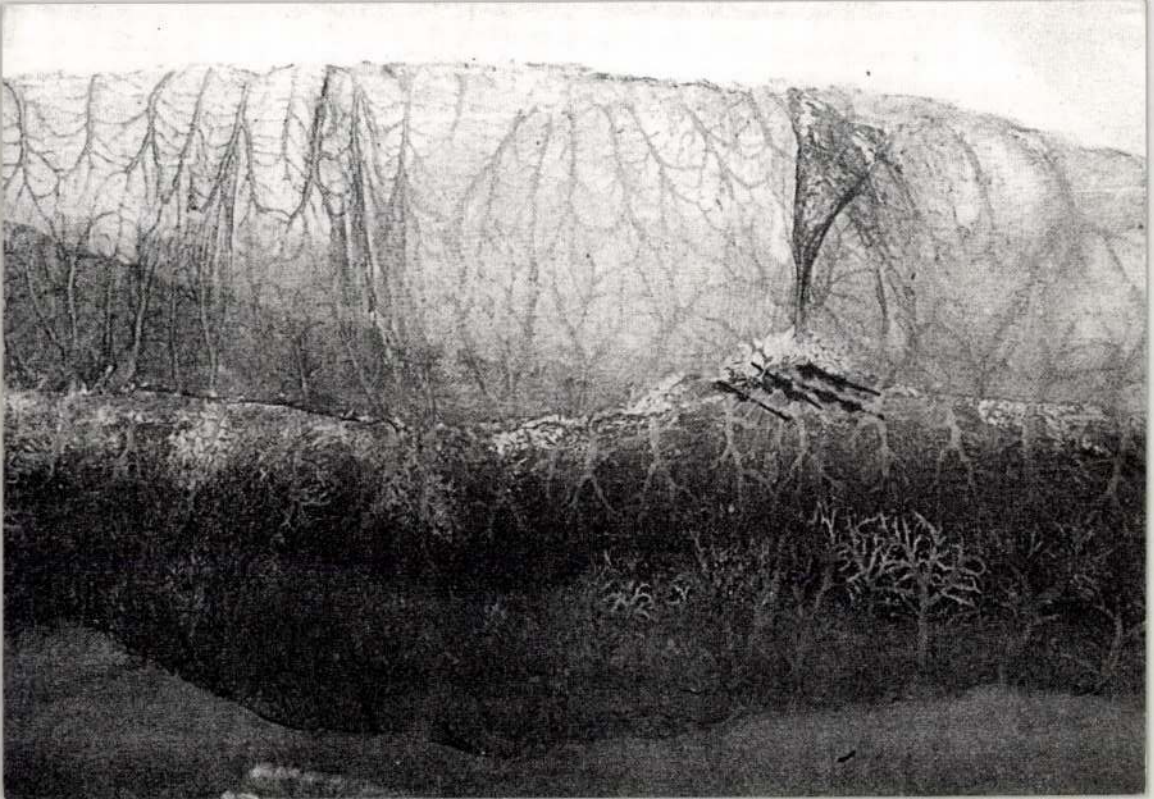

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

LOVAS ILONA
textilművész kiállítására, amelyet

Jelenits István
irodalomtörténész nyit meg

1997. október 18-án,
szombaton délután 5 órakor
a múzeum Országzászló téri épületében.

Megtekinthető: november 30-ig
hétfő kivételével, naponta 10-14 óráig

A kiállítás a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával valósult meg.

Fk.: Dr. Fülöp Gyula

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Nemzeti Kulturális Alap
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Budapesti Tavaszi Fesztivál
Fővárosi Önkormányzat

LOVAS ILONA

Tisztelettel meghívjuk Önt

BERHIDI MÁRIA és LOVAS ILONA

kiállításának megnyitására a
VIGADÓ GALÉRIÁBA (Budapest V., Vigadó tér 2.)

1998.március 5-én 18 órára

Megnyitják:
PATAKI GÁBOR és STURCZ JÁNOS

Megtekinthető: 1998. március 5-től március 22-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

VÍZPRÓBA XV. WATER ORDEAL

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III. Kiskorona u. 7.

STÁCIÓ N° 28

LOVAS ILONA
kiállítása

Megnyitja 1995. október 17-én 18 órakor
FEHÉR MÁRTA

Megtekinthető 1995.november19-ig,
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

VÍZPRÓBA
Kiállítássorozat az Óbudai Társaskör Galériában
és az Óbudai Pincegalériában

WATER-ORDEAL
A series of exhibitions at the Óbuda Club Gallery
and at the Cellar Gallery in Óbuda

Budapest
1995

A kiállítás támogatói:
Fővárosi Képzőművészeti Alap
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány

LOVAS ILONA

LOVAS ILONA

Uj művészet

2002 / ~~NOV~~ DEC

3.0.

wakei; dort 1770-72 nachw.

LOVAS ILONA

Új művészet

1996/ápr.

69.o.

. HATVANY LAJOSNAK
k

Zengővárkony, 1937. XI. 14.

eghivást, megismételve, amit
bevégzése előtt, sajnos, nem
le van kötve. Ha ezen akadály
jelentkezni fogok.

Kész hive
Fülep Lajos

LOVAS ILONA

Új MŰVÉSZET

2000/dec.

P - 9765

21.o.

1158

3
2
1

A HUNGART Egyesület és
a Vigadó Galéria meghívja Önt
a Hungart Egyesület 1998. évi első pályázatán
díjat nyert művészek

Kovács Melinda
Lovas Ilona
Szíj Kamilla

kiállításának megnyitójára
2000. február 17-én, csütörtökön 18 órára
a Vigadó Galériába
Budapest V., Vigadó tér 2.

A kiállítást megnyitja:
Kádár János Miklós,
a Hungart Egyesület elnöke és
Tatai Erzsébet
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető 2000. március 5-ig,
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

A kiállítás rendezője: **Gelencsér Rothman Éva**

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Hungart Egyesület
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

H·U·N·G·A·R·T

VIGADÓ GALÉRIA

LOVAS ILONA

DUNAÚJVÁROS 1
14. 11. 03
AL-I/a/104

MAGYARORSZÁG
≈042
FORINT

2095
Pilisszántó
Akácfa 37/9

KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET – DUNAÚJVÁROS

BERHIDI MÁRIA
IMRE MARIANN
LOVAS ILONA

megnyitó: 2003. november 21., 18 óra
a kiállítást megnyitja:

Sulyok Miklós
művészettörténész
látható: 2003. december 19-ig,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

a megnyitóra busz indul:
16 órakor, a Műegyetem elől
vissza: 21 órakor a Kortárs Művészeti Intézet elől

MODERN MŰVÉSZETÉRT KÖZALAPÍTVÁNY
KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET - DUNAÚJVÁROS
Institute of Contemporary Art - Dunaújváros
2400 Dunaújváros, Vasmű út 12. Hungary
tel/fax: + 36 25 412 220
e-mail: ica-d@dunanet.hu

támogatók: NKA, Dunaújváros Önkormányzata

NYOMT.
Timár Árpád
Budapest
Tárogató út 60.
1021

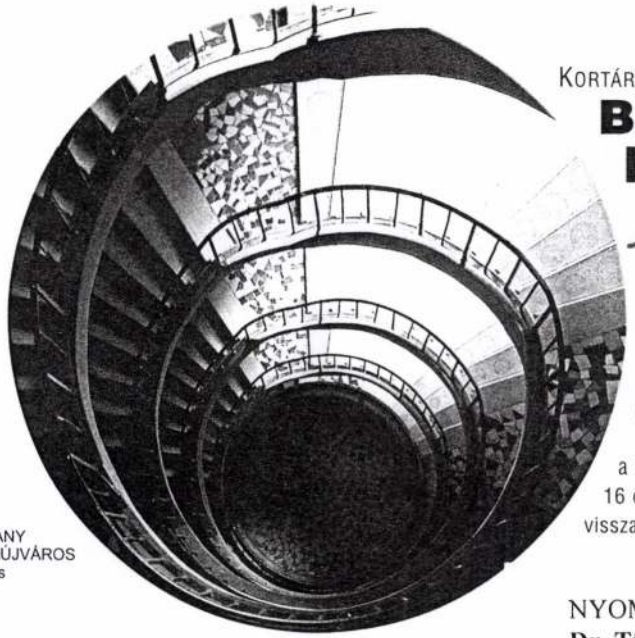

KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET – DUNAÚJVÁROS

BERHIDI MÁRIA
IMRE MARIANN
LOVAS ILONA

megnyitó: 2003. november 21., 18 óra
a kiállítást megnyitja:
Sulyok Miklós
művészettörténész
látható: 2003. december 19-ig,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

a megnyitóra busz indul:
16 órakor, a Műegyetem elől
vissza: 21 órakor a Kortárs Művészeti Intézet elől

MODERN MÜVÉSZETÉRT KÖZALAPÍTVÁNY
KORTÁRS MÜVÉSZETI INTÉZET - DUNAÚJVÁROS
Institute of Contemporary Art - Dunaújváros
2400 Dunaújváros, Vasmű út 12. Hungary
tel/fax: + 36 25 412 220
e-mail: ica-d@dunanet.hu

támogatók: NKA, Dunaújváros Önkormányzata

NYOMTATVÁNY
Dr. Tímár Árpád
Budapest
Üllői út 119. IV/65.
1091

A Szombathelyi Tavaszi Fesztivál rendezvényei keretében
a Szombathelyi Képtár bemutatja

LOVAS ILONA
FEHÉR MÁRTA
TÜRK PÉTER

ÜNNEPI ÉVKÖR

című
kiállítását

A kiállítást megnyitja:
Dr. BEKE LÁSZLÓ
a Műcsarnok főigazgatója

1997. március 19-én, 17 órakor

A kiállítás megtekinthető: 1997. március 20.-április 27-ig

Nyitva tartás:
keddtől vasárnapig 10–17 óráig,
szerdán 10–19 óráig,
hétfőn zárva

LOVAS ILONA

LOVAS ILONA

BUDAPEST GALÉRIA, 1991

Az első Lovas-mű, amelyet alaposabban szemügyre vehettem, az Ablak volt 1977-ben, a velemi alkotótelep padlásán. Akkor gyanútlanul és ellágyulva tünődtem a kicsiny parasztablak mögött lebegő damilfüggöny–üvegszál–pókháló rejtekhelyén; ma, másfél évtized távolából azt is látom, szimbolikus „ablak" nyílt akkor ott a néző előtt, előttem, amelyen át Lovas Ilona művészetének későbbi pályájára lehetett kipillantani. Mert jelen volt *még* a textiles tanulmányok diszciplinája, de *már* a perspektíva is, amely a következő években az új anyagok, technikák, méretek stációin keresztül anyagon, technikán és méreten túli, műfajokon átlépő képzelet- és gondolattartományokba vezetett. Az 1980-as pécsi installáció tanúsította, hogy ez a perspektíva hirtelen rövidülő, gyors és meredek útra ragadta Lovast, egyre beljebb sodorva egy szövevényes világba, ahol kezdet és vég egymásba ér, az ellentétek felismerhetetlenül egymásba gabalyodnak, ahol élő és holt egyként eleven.

„A nyolcvanas évek elejétől már csak kísérleti textilekkel foglalkozom" – mondja a művész: és ez a tárgyilagos megállapítás gyöngéd küzdelmet takar, érzékeny és tartózkodó egyensúlyozást azon a keskeny ösvényen, amelyen egyre távolabb jutott, egyre közelebb ért... hová is? Látható és láthatatlan, szerves és szervetlen, törvényekkel szabályozott és véletlenszerű, rend és káosz között terül el az a senki földje, ahol Lovas szelíd és kitartó honfoglalóként berendezkedett ezekben az években. A textiles múltból megőrizte a szövés technikáját, csak most gyapjúszálak helyett hajlékony drótszálakat bújtatott át meg át egymáson, vagyis feladta a tradicionális anyagot. Egészen pontosan az történt, hogy (más textilesekkel együtt) kiterjesztette az anyag fogalmát: föld, búzaszemek, csírázó növények, papírmassza, az írás sorai töltik be a hagyományban megszentelt matéria szerepét, helyét; derűs és természetes szentségtörés ez. Váratlan szabadság következik belőle, mert miközben a nyers-zöld csíraszálak, a betűcsoportok engedelmesen követik a szövet fonalainak függőleges–vízszintes raszterét, egyúttal ki is bújnak ebből a struktúrából; föléje nőnek, kijátszák, elhagyják; kimondatlan lehetőségek ígéretét csillantják fel.

A duzzadó magok ereje szétdúlja a „talaj" békéjét, a kicsírázott búza ellenállhatatlan vitalitással bújik át a szétfeszített rácson és a hatalmas, felfüggesztett papírmezőkön elhalványulva–felerősödve, olvashatóság és rejtélyesség között vibrálva, délibábosan remegnek az írásjelek, írássorok; a felszínen az elbűvölően esetleges és kiszámíthatatlan káosz uralkodik, de győzelme nem semmisíti meg a mélyben hallgató struktúra és rend törvényeit. Rend és káosz, törvény és véletlen kettősége és körforgása uralja a nyolcvanas évek elejétől Lovas Ilona műveit és ezzel egyidőben valami más is: az új anyagok használatának konzekvenciái, amelyek messze túlvezetnek magán az anyagon, túl e formán (noha szorosan kötődnek mindkettőhöz). Rebbenékeny és ugyanakkor sziklaszilárd rétegekhez érkezett az évtized közepén, az időnek és az időben megtörténő folyamatoknak labirintusába. A drótszálakat fonó, búzát szóró, papírmasszát teregető kéz jellegzetes mozdulataiban az ősi kultuszoknak, az élet, az elmúlás és újrakeletkezés szertartásainak nyomát, a magvakba, csírákba, s a belőlük sugárzó energiába vetett hitet ismerjük fel: varázslók, sámánok, jósok hite ez, amelyben az anyag és a lélek, a látható és láthatatlan, az eleven és a holt elválaszthatatlan, egymásban folytatódó végtelen láncolatot alkot. Amikor az utóbbi időben Lovas marhabelet választott új műveinek matériájául, ennek az időtlen körforgásnak átélése

Installáció • Budapest Galéria Kiállítóháza, Budapest, 1991 • 50 × 200 cm, állati bél / *Installation • Exhibition House of the Budapest Gallery, Budapest, 1991 • 50 × 200 cm, cow intestine*

Installáció • Színházgaléria, Pécs, 1980 • 900 × 2400 cm, szitanyomott selyem, fű, víz / *Installation • Theater Gallery, Pécs, Hungary, 1980 • 900 × 2400 cm, printed silk, grass, water*

és mélységes megértése vezette. Abban a formában, ahogyan ő használja, a rettenetes „anyag" ódon és finom pergamenként jelenik meg, az egykori érezet szépséges „jégvirágai" díszítik, tompa sárgás-aranya fénnyel dereng. És mégis: a pergamencsíkokból formált, hatalmas cső (vagy katlan), amely alul–fölül nyitott, bele mégsem pillanthatunk, mely tárgy és installáció, interieur és exterieur egyszerre, úgy függ a teremben, a mennyezet alatt, hogy eredetét nem feledteti. Mintha egy végtelen kanyargó rendszer kimetszett darabját látnánk, tele az élet nyomaival, intimitásával, de tárgyilagos anyagként is – valahogy úgy, ahogyan a sámánok, a béljósok, a háziasszonyok ismerik. Kezdet és vég között lebeg a különös objektum: az ember arra gondol, a levegőben nem is a rézhuzalok tartják, hanem saját léte.

Kovalovszky Márta

Installáció • Savaria Múzeum, Szombathely, 1982 • 210 × 210 cm öntött papír, fémháló, búza / *Installation • Savaria Museum, Szombathely, Hungary, 1982 • 210 × 210 cm, cast paper, wire net, wheat*

Installáció • Budapest Galéria, Budapest, 1991 • 50 × 200 cm, állati bél / *Installation • Budapest Gallery, Budapest, 1991 • 50 × 200 cm, cow intestine*

LOVAS ILONA • 1948-ban, Budapesten született • 1974-ben végzett a Magyar Iparművészeti Főiskolán • Cím: 1026 Budapest Orsó u. 55.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK • 1980, Színház Galéria, Pécs • 1981, Waldstein palota, Prága • 1982, Toldi Galéria, Budapest • 1983, Derkovits Galéria, Budapest • 1984, Zwinger Torony, Kőszeg • 1985, Magyar Intézet, Prága • 1985, Helikon Galéria, Budapest • 1986, Künstlerhaus, Graz • 1987, Vári Galéria, Budapest • 1990, G–77 Galéria, Graz

VÁLOGATÁS CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOKBÓL • 1980, „Rajz/Darwing", Pécsi Galéria, Pécs • 1980, „70-es évek", Bercsényi Klub, Budapest • 1981, „A kéz intelligenciája", Műcsarnok, Budapest • 1981, Künstlerhaus, Linz • 1981, „Papírművek 5" Csepeli Papírgyár, Csepel • 1981, Textil Múzeum, Lodz • 1982, Husfiden Galéria, Oslo • 1982, Galerie am Parktheater, Islerlohn, Németország • 1983, „Helyzet", Budapest Galéria Kiállítóháza, Budapest • 1983, „Velem", Fészek Galéria, Budapest • 1983, „Táj/Landscape", Pécsi Galéria, Pécs • 1983, „Helyzet", Miskolc • 1984, „Az új textil", István Király Múzeum, Székesfehérvár • 1985, Musee Des Art Decoratifs, Párizs • 1985, Experimental Textile Symposium, Graz • 1985, Textil Múzeum, Lodz • 1985, Válogatás a Savaria Múzeum gyűjteményéből, Nemzeti Galéria, Pozsony • 1986, Wapping Art Centre, London • 1986, Cooper Art Gallery, Bransley, Anglia • 1987, „Mágikus Művek" Budapest Galéria Kiállítóháza, Budapest • 1989, Sandra Gering Galéria, New York • 1990, Art in General Gallery, New York • 1991, „Szűk kapu", Budapest Kiállítóterem

ILONA LOVAS • born 1948, Budapest • studies: Hungarian Academy of Applied Arts, Budapest 1974 • present address: 1026 Budapest, Orsó u. 55.

SOLO EXHIBITIONS • 1980, Theater Gallery, Pécs • 1981, Waldstein Gallery, Prague • 1982, Toldi Gallery, Budapest • 1983, Derkovits Gallery, Budapest • 1984, Zwinger Gallery, Kőszeg • 1985, Waldstein Gallery, Prague • 1985, Helikon Gallery, Budapest • 1986, Künstlerhaus, Graz • 1987, Vári Gallery, Budapest • 1990, G–77 Gallery, Graz

SELECTED GROUP SHOWS • 1980, „Rajz/Drawing", Pécs Gallery • 1980, „70-es évek", Bercsényi Gallery, Budapest • 1981, „A kéz intelligenciája", Műcsarnok, Budapest • 1981, Künstlerhaus, Linz • 1981, „Papírművek 5" Csepel Paper Factory, Budapest • 1981, Museum of Textile, Lodz • 1982, Husfiden Gallery, Oslo • 1982, Galerie am Parktheater, Islerlohn, Germany • 1983, „Helyzet", Exhibition House of the Budapest Gallery, Budapest • 1983, „Velem", Fészek Gallery, Budapest • 1983, „Táj/Landscape", Pécs Gallery, Pécs • 1983, „Helyzet", Miskolc • 1984, „Az új textil", St Stephan Museum, Székesfehérvár • 1985, Musee Des Art Decoratifs, Paris • 1985, Experimental Textile Symposium, Graz • 1985, Museum of Textile, Lodz • 1985, Selected Works from the Savaria Museum's Collection, Palazzo Venezia, Roma • 1985, Selected works from the Savaria Museum's collection, National Gallery, Bratislava • 1986, Wapping Art Centre, London • 1986, Cooper Art Gallery, Bransley, England • 1987, „Magic Works", Exhibition House of Budapest Gallery, Budapest • 1989, Sandra Gering Gallery, New York • 1991, Art in General Gallery, New York • 1991, „Narrow Gate", Budapest Gallery, Budapest

LOVAS ILONA kiállítása / *Exhibition of ILONA LOVAS* • Budapest Galéria Kiállítóháza / *Exhibition House of the Budapest Gallery*, Budapest III., Lajos u. 158. • 1991. 10. 18.–1991. 11. 18. / *18. 10. 1991–18. 11. 1991.* • A kiállítást rendezte / *The exhibition arranged by:* SULYOK Miklós • Grafika / *Design by:* ELN Ferenc • Fotók / *Photos by:* MOLNÁR Géza, NAGY Tamás, ROSTA József • Fordítás / *The text translated by:* VARGA Katalin • Szövegszedés / *Type-setting:* Fényszedő Központ KFT. • Nyomda / *Printed by:* Dorogi Nyomda • Felelős vezető / *Director responsible:* MISEJE Attila • Felelős kiadó / *Editor responsible:* ZSIGMOND Attila

LOVAS Ilona

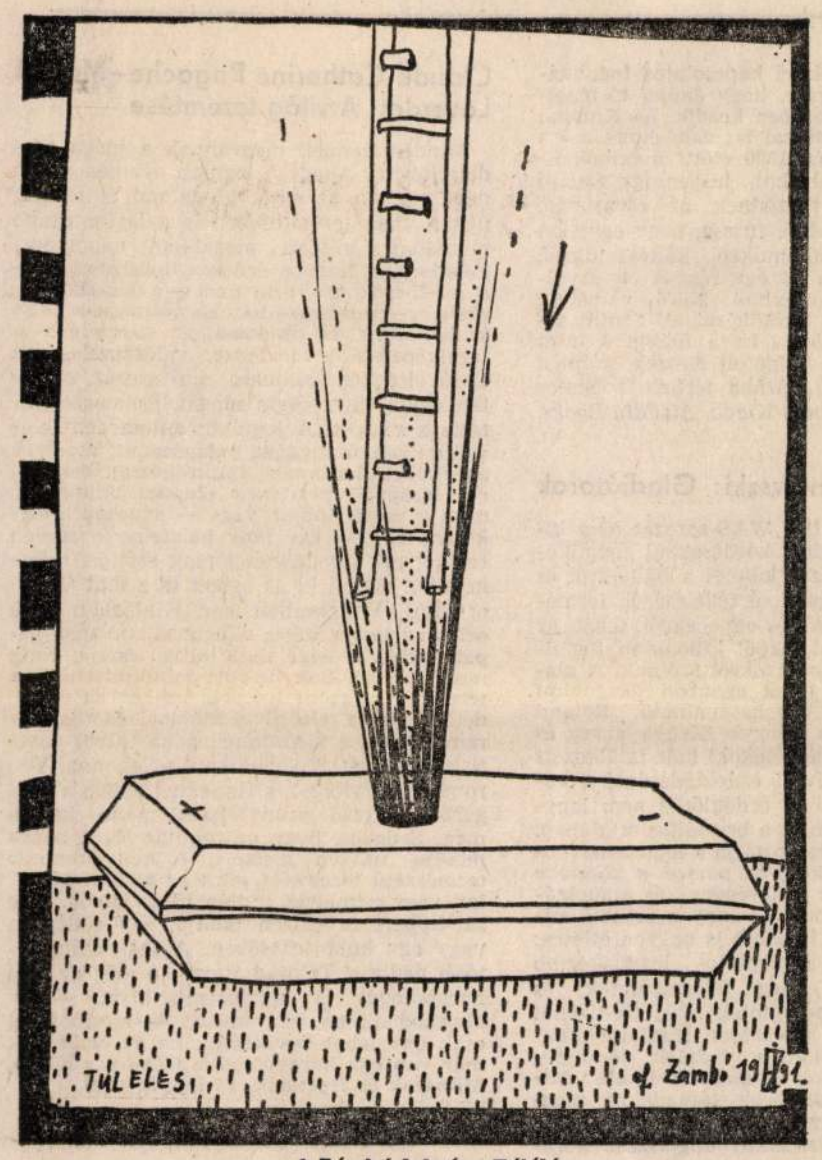

ef Zámbó István: Túlélés

Házimozi

Szívtiprók

Festők és modellek szerelmét mindig is rossz szemmel nézték a művészfeleségek, de mindig is mítosszá nőtt az utókor számára. Ezt a mítoszt a kortársak kezdik felépíteni azzal, hogy hírét viszik a műre pingált titkoknak, amíg a voyeur közönség meg nem rohanja a kiállításmegnyitót, és amíg a vevő mesebeli összegekért meg nem vásárolja a képet.

Los Angeles csúnyácska művésznegyedében forgatta filmjét az író-rendező: *Bobby Roth*. Műtermek, galériák, factoryk és kocsmák vannak itt is, de ez nem a romantikus Montmartre. A kaliforniai télben esik az eső, köd, sőt szmog van, még az ezerkilencszázhatvanas Chevrónak is füstöl a kipufogója. A műkereskedő húszszoros profittal dolgozik, a műkritikus sápot kér, a prostituáltak pedig a delikvens szívszerelmét.

A főhős festő és barátja bajban vannak. A barát agglegénységétől szenved, a festőt elhagyja a felesége, egy másik sikeresebbnek ígérkező festő kedvéért. A fiúk kicsit szenvednek — a filmből a rendező férfi önsajnálata ömlik ránk, miközben közösen próbálgatjuk „megérteni a nők titkait". Ez kalandokat jelent, amelyek valamelyest minden közhelyességük ellenére, szórakoztatóak. A *Tangerine Dream* húzza a talpalávalót, a két színész, *Peter Coyote* és *Nick Mancuso* csak picit szebbek, mint amilyen jól sajnáltatják magukat. Blue, a festő képei egész érdekesek, egy valóságos hiperrealista művész — szintén Blue a neve — festette őket. Amint a gaz csábító képei is jók, és ezeket is valódi galériában vásárolhatta a produkció. Ez egy ilyen realizmus. A környezet valódi, a rekvizitek igaziak, a színészek szívdöglesztők — a Lilianét játszó *Caroll Laure-t* is beleértve.

Ebbe a lányba végül mindkét szívtipró beleszeret és ez lesz barátságuk igazi próbája...

A végére kiderül, befut-e a művész, barátok maradnak-e Blue és Eli. Csak egy dolog biztos, a nőket továbbra sem fogják érteni. Ezt a következetességet mindenképpen a javára írnám ennek a kissé felszínes mozinak. Aki beéri egy könnyed kis leselkedéssel, akinek ez a — férfiaknak is szánt — leányregény műfaj elég, ha szerelemről, barátságról és művészetről van szó, annak melegen ajánlom a Szívtiprókat. *(Videa.)*

Szegő György

Fotó

Idegen-ismerős arcok

A jó fényképész az egyéni arcvonások, vagy a megismételhetetlen, „egyszer volt" helyzetek exponálásakor olyan információkat rögzít és tárol, amelyek mindenkihez szólnak. Nincs könnyű dolga, amikor az ember alapvető problémáiról tömören, képekbe sűrítve kell fogalmaznia; de a jó kép rádöbbenthet arra, hogy valamennyien egy metanyelvet beszélünk: az emberi érzelmek egyetemesek.

Mindez akkor jutott eszembe, amikor a *Tölgyfa Galéria*beli *Csángók* című kiállításon a két csíki fiú, *Ádám Gyula* és *Barabás Zsolt* fotói alatt hiába kerestem magyarázó képcímeket — a cédulákon csak a moldvai települések neveit tüntették fel.

A rögtön fogyasztható információkhoz szoktatott, a képpel leginkább mint újságillusztrációval találkozó ember ilyenkor úgy érzi, hogy nem szolgálják ki kellőképpen, nem mondják meg, mit is látok. Pedig csak nem rágnak semmit a számba, nem tompítják el természetes reflexeimet a szöveges információ konkrétumai; magamra hagynak ezekkel az idegen, mégis oly rettenetesen ismerős arcokkal.

Mert legalább kis időre magunkra kell maradnunk a csángóinkkal is, mint ahogy az összes bajunkkal szembe kell néznünk egyszer. Legalább magunkban el kell döntenünk, hogy vállalnánk-e őket úgy, ahogy e fotókon láthatók: mezítlábasan vagy kitaposott tornacipősen? A testvéreinknek mondjuk-e őket debil gyerekestül, fogatlan vénemberestül és kiterített halottastul is? És ami ettől fontosabb: *mi* kellünk-e nekik? Melengeti-e szívüket a levetett ruhánk, a programbeszédünkbe szőtt szóvirágunk, a lambadás—dallaszos—visszlízinges, szélingatta értékrendünk?

A két parasztszármazású, később művészeti középiskolát végzett csíki fotós olyan alázattal jár-kel közöttük, amilyenre mi már nehezen lennénk képesek. Nem használnak vakut, nem ötlenek ki pózokat és szituációkat. Saját pénzükön utaznak és laborálnak, miközben az országban gyakran hiánycikk a fotópapír és a vegyszer. A két fiú teljesen magára van utalva — talán ettől olyan szépek Ádám Gyula és Barabás Zsolt fényképei.

Bacskai Sándor

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Sorsók

Négy hatalmas orsó a földön. A következő kis teremben ugyancsak. Majd újabb három, de azok lógnak. S végül megint négy és ismét fektetve. Ennyi.

Mármint *Lovas Ilona* tárlata a *Lajos utcai kiállítóterem*ben. Csupán ennyi volna?

Mármint az élet.

Mert amit látunk, azok nem orsók. Csak hasonlítanak rájuk. Talán csak azért látszanak annak, és talán csak nekem, mert én tudom: Lovas Ilona eredendően textiles. Sőt: szövöttanyag-tervező. (Két gyönyörű abroszát őrzöm a szekrényünkben.) Aki megérinti a munkákat, az sejti: valószínűleg olajjal átitatott papírból készültek. Könnyűek és zsírosan selymes a felületük. Domborodó hasukkal, kétoldalt elvékonyodó testükkel csak távolról és csak ránézésre mondhatók orsónak.

Mint ahogy a lelőtt fácánok, a sortűz után a holttestek, a vágóhídon a feldolgozásra felakasztott féldisznók sem azok, amik voltak. Tehát: madarak, emberek, állatok.

Átlényegültek.

S nem biztos, hogy ezt a metamorfózist pozitívan kell megítélnünk.

Nemrég, ugyancsak egy kiállításon, egy másik művész hívta fel a figyelmemet (meg a másokét) arra: milyen rettenetesek azok a bizonyos trófea-fényképek. Középen a vadász, gyakran egy egész hadseregnyi van belőle, előtte-előttük a védtelen állatok. Leterítve. Még az immár örökre veszélytelen nagyvadak is: nem az emberi ügyesség (mint eddig véltük), hanem az élet értelmetlen pusztításának (mint újabban gondoljuk) megrázó dokumentumai.

Azt hiszem, Lovas Ilona is felrázni akar.

Nem mondja meg konkrétan, hogy mire és miért; mint ahogy az is talán csak véletlen, hogy éppen ezekben a napokban nyílt a kiállítása (Amerikából több év után hazajövő mostanra készülhetett el az első kollekció). De az általánossága indokolt. Elvégre folytonosan öldököl az ember. Nem kíméli sem társait, sem a többi élőlényt.

Áldozatainkat, természetesen, ritkán — csak végletes indulatokat gerjesztő helyzetben — gyalázzuk meg. Inkább az ellenkezője a jellemző. A madarakat kitömjük, az agancsot falra akasztjuk, az oroszlán és a medve bőrét az ágyunk elé vagy két fotel közé a földre teszszük. Eltüntetett ellenfelünkből esetleg bálványt faragunk. A magunk ízlése szerint. Már úgysem tud tiltakozni, s nem is árthat nekünk. Az is egy lehetőség, hogy gondosan becsomagoljuk és úgy elrejtjük, mintha sohasem létezett volna. Nem én képzelődök: Lovas Ilona hatalmas gubói erre a megoldásra is utalnak. Rajtuk vékony, írásnak vagy jelnek sem tekinthető karcolások, a kultúra nyomai: absztrakt arabeszkek. A múmiákra is mindenfélét festettek és írtak egykor az egyiptomiak.

Talán ezért — a végzet láttán —, gondolhatunk mégiscsak orsóra, amelyre fonál tekeredik. Az élet fonala. S bár itt rokkának nyoma sincs (a görög mitológiában a párkák az élet fonalát sodorják, hogy aztán egyszer csak elvágják), az vitathatatlan: kinek ilyen, kinek olyan (különböző vastagságú és formájú) orsót teker fonalából a sorsa.

Mit üzen a rádió?

A rádió a műsor címe szerint éppen üzen valamit, de hál' istennek az istennek se mond ki semmi böhöm igazságot, nem szájba rág, csak éppen kedves artikulációval reprezentál *egy* valóságot, a most létező rengetegből.

Soproni szociális gondozónő beszél egy családsegítő központról, hogy miből tartják fenn magukat. Van, ugyebár, egy költségvetés, a várostól, és vannak, ugye, a bevételek. Tanfolyamokat indítanak. Nyelv és kondicionálás, annak, aki meg tudja fizetni. A csecsemőotthon mosodájában bérmosást, a varrodában bérvarrást, a szociális étkeztetés mellett bérfőzést vállalnak. És félnek a vállalkozási nyereségadótól, bíznak abban, hogy az összeg szociális célra fordítását elismerik.

Szabálytalankodnak, hogy minél gyorsabban tudjanak segíteni, az adminisztráció ráér, ha emberekről van szó. Most fölösleges az egész riportot felidézni, elégedjünk meg még egy emberi momentummal: ott, a családsegítőben hisznek abban, hogy az államigazgatási határozat, ami alkoholelvonó kúrára kötelez, nem megoldás. Azt vizsgálják, miért iszik valaki, s az okok ismeretében próbálnak meg lehetőségükhöz mérten segíteni.

Lebámulok az iszamós kockakövekre, melyeken gyéren csattog a forgalom. Ez lenne hát az üzenet? Szerencsére a műsorvezetők nem presszúrálnak, hogy felismerjük.

És akkor a következő riport, melyből megismerhetjük Matild nénit és az ő gyermekét, aki nem a sajátja. A gyermek, Ferike szülei utcaseprők voltak, ő meg, micsoda örkényi dolog, hármasiker. Egyik testvére nem sokkal születése után meghalt. A másikat valaki halálra rugdosta. Vagy az apja, vagy az anyja. Mindenesetre azért az apa kapott nyolc évet. Az anya, aki ottfelejtette Matild néninél Ferikét, alkoholista. Most éppen egy másfél éves procedúra végére tehetnek majd pontot, amenyiben a Matild néninél élő, és egészségesen cseperedő Ferike állami gondozott lesz, de csak papíron, mert Matild néni nem adja, hiszen sokkal jobb neki itt, mint intézetben. Csak hát erre azért van szükség, hogy a Matild néni rendes pénzt kapjon, amiért eltartja Ferikét. Matild néni nem anyagias: csak megfelelő körülményeket szeretne.

Nincs már hova néznem. Untig ismerem ezeket a lerobbant házakat — az utca túloldalán. Az állam „szociális hellót" köszönve továbmegy. Fontos, megrágható üzenet nincs. Csak bámészkodom itt, tohonyán és tehetetlenül.

Murányi Marcell

PATAKI ISTVÁN:

A vattacukor kirámolása

porhintéssel kezdjük
csukott ajtónál
csukott szemmel
itt ki
se be
míg folyik
a munka
a beolvasztáson múlik
szólt a mester
habozva kezével
s bár
titkát mindenki betéve untálta merészen
immár
számos tanítvány csordálta munkáját keresve
formát
míg felforr
míg lehül
a cukrász
hogy követendő
lábát agyagba dugja mezténül. légyen az első
így adagolva halandó szemnek lába nyoma
ráma őrizze
a lelkeken áthaladót
vigyázza
a keveredési arányt
átlátszó szövevény
nőjenek szálak rúdra forogva gyötröngve
szállva
harapd
míg fűbe harapsz
kupecek
kofák
más erszényesek kezében
vehető
ehető
majdani
hajdani
tompa derű
ifjak
és vénák
idézik némán
nőmet is vatta avatta felnőtté egykori éjben
s tátva maradva nyalásra hajtja fejét a báma
s burángja szívét
a gyérzés
mily jó hogy egyszer
e városba is
tolószékelve
begurult
a mester
víg pereputtyal
míg belebuggyan
tűnő kegyszerbe
ha kigyúl műhelye
s kanális felé indul
cukorporhüvelye

Az ügyvéd ördöge

A korrektúrában még megvolt, mire a cikk megjelent, már elveszett múlt heti színikritikám *(Vissza-pillantás)* utolsó mondata. Az utolsó előtti mondat értelme is nehezen bogozható ki, bár abból „csak" egy gondolatjelet lopott ki az a bizonyos, sajtótermékek előállítása körül legyeskedő ördög. Ettől az egész írás lesántult. Arthur Miller *Pillantás a hídról* című drámájának előadásáról szólva az egyik szereplő, Alfieri ügyvéd utolsó mondatát idéztem, aki szerint a főhős, Eddie Carbone emléke, bár némi riadalommal, gyászolható. „Miként magáé a drámáé is", írtam le ezután az én — kimaradt — utolsó mondatomat. Pontosan azt akartam vele elmondani, amit mondtam, még ha ez netán bántja is a Miller-rajongókat. Talán Alfieri intézte úgy, hogy az övé legyen az utolsó szó.

Koltai Tamás

EX LIBRIS

BODOR BÉLA

Keith Lye: Országok és népek

A legutóbbi időkig büszkén viseltük a „különösen jól tájékozott nemzet" titulust. Sajnos, mind kevesebb joggal. Azok a nemzedékek, amelyek a felső tagozatban és a középiskolában a Képes Földrajz és a Képes Történelem kötetei alapján szereztek ismereteket a világról, ma tétován állnak az új világ, a percről percre változó történelem jelensége előtt. Persze, néhány év alatt rájöhetnek, hogy tudásuknak milyen jelentéktelen része az, ami valóban ideológiai manipuláció, és csak a tények közé képzelt összefüggéseket kell elfelejteniük, hogy a történelmi igazsághoz hozzájussanak. Most azonban pánik van, a minisztériumi újdonsültek attól tartanak, hogy pszeudo-bolsevik földrajztanárok keletebbre tanítják Új-Guineát, tehát az ezzel kapcsolatos segédkönyvek soha nem látott bőségben jelennek meg. Természetesen megbízható, angol nevű szerzőktől.

Lye könyve szerényebb célkitűzések alapján készült, mint a Képes Földrajz kötetei. Az általános földrajzi műveltségnek azt az abszolút minimumát tartalmazza, aminek a birtoklása nélkül nem lehet eligazodni a világban. Nem kommentál, szinte egyáltalán nem tár fel összefüggéseket, csak tényeket közöl: ezt azonban tárgyilagosan teszi. Módszerének szemléltetésére nézzük, mit ír Magyarországról: *1.* Közép-, illetve Kelet-Európához tartozik (a szerző a könyvben sehol sem határozza meg, hogy a világnak melyik része Közép-, és melyik Kelet-Európa). Itt az emberek, csakúgy, mint Nyugat-Európában, „keményen dolgoztak, hogy 1945 után újjáépítsék lepusztult hazájukat. Létrehoztak sok új iparágat, de életszínvonaluk sokkal alacsonyabb, mint nyugat-európai szomszédaiké." *2.* A Balkán-félszigettől északra terül el a Duna völgye és a magyar Alföld. *3.* Lakosságának fele, csakúgy, mint Albániában, Bulgáriában és Romániában, vidéken él, és a mezőgazdaságban dolgozik. *4.* A magyar nyelv az ural-altáji csoporthoz tartozik, csakúgy, mint a finn. *5.* Az Osztrák—Magyar Monarchia — szívében Béccsel — hatalmas és hatékony pártfogója volt a művészeteknek, ezért a 19. századi és a 20. század eleji gazdag kultúra Közép-Európából ered. *6.* Itt is akadtak nagyszerű muzsikusok, például Liszt és Bartók. *7.* A berlini fal 1989 novemberében történt lebontása Magyarországnak is köszönhető, amely 1989 nyarán tömegesen engedte át a kelet-német menekülteket az osztrák határon. Ezzel a fal elvesztette a két Németországot elválasztó jelentőségét. *8.* A II. világháború után a térség szovjet befolyás alá került. Minden függetlenségi kísérletet elfojtottak; Magyarországon 1956-ban.

Lye könyve ennyit tud Magyarországról. Lehet, hogy szűkösebb ez az ismeretanyag, mint amire vágyunk, de ennyit legalább valamennyi tárgyalt országról megtudhatunk. *(Fabula Könyvkiadó, Aladdin Kiadó, „Világunk", 144 lap, 395 Ft)*

Anton Powell: Az ókori Hellász történelme

Ezzel a kötettel az oxfordi Equinox Kiadó Világtörténet — fiataloknak című sorozatát kezdi kiadni a Holnap Kiadó. Kevés szöveg, de sok információ és célratörő képválogatás jellemzi az inkább a művészeti albumokra, mint az iskolai segédkönyvekre emlékeztető bemutatkozó darabot. Gazdag kép- és térképanyaga szemléletessé teszi a szűkszavú, de mindenki számára könnyen érthető stílusban megírt szöveget. Szinte bravúros ügyességgel sikerül elkerülnie a szerzőnek az efféle tömörítéssel többnyire együtt járó torzításokat, leegyszerűsítéseket. Bár enyhén szólva túlzás azt mondani, hogy „Ügyes költői hízelgők, mint amilyen a klasszikus korszakban a thébai *Pindaros* volt, remek költeményeket alkottak a gazdagok tiszteletére, akik ezért megjutalmazták őket." Ennél talán többről lehetett szó.

Egyébként a fordító új helyesírással örvendezteti meg az unatkozó olvasót. Aristophanes és Arisztophanész után az Aristophanés alakot használja. Aiskhylosról nem is beszélve. Tévedés ne essék, ez az írásmód semmivel sem rosszabb, mint bármelyik másik. Csak éppen valamelyikben meg kellene egyezni, és ragaszkodni hozzá, mert a kölykeinknek enélkül is éppen elég bajuk van. Mellesleg a kötetet *Steiger Kornél* fordította. Az alább ismertetendő Az ókori Hellász műveltsége címűt *Steigler* Kornél Pedig ő nem is ógörög. *(Holnap Kiadó, Világtörténet — fiataloknak, 48 lap, 267 Ft)*

Anton Powell: Az ókori Hellász műveltsége

Már az ókori görögök is ismerték az ókori görögöket. Ha műalkotásaikat, szobraikat nézem, irodalmukat olvasom, arra gondolok, hogy az ismert mondás kifacsarása a lényegre tapint. Különösen Athén népe, de talán már a krétaiak is megértették, hogy az ember életének legsajátosabb fogalmi ellentétpárja: félelem és értelem. A tudás, a megismerés; a világ — kuszának és kiismerhetetlen, természetfölötti hatalmak által irányítottnak látszó — jelenségeit makacsul megérteni próbáló kíváncsiság az egyetlen fegyver a kezünkben, amellyel az értelmünk előtt feltáruló, egyre számosabb és baljósabb fenyegetés láttán lelkünkben támadó rettegés ellen védekezhetünk. A legfőbb megfejtendő persze: az ember önmaga. Félelemmel, szánalommal, humorral erre, önmaguk megismerésére törekedtek a görögök.

Powell könyve, *Az ókori Hellász történelmének* párja, komplex szemlélettel próbálja feltárni művészetüket, tudományukat és mindennapi életüket. Itt is arra törekszik, hogy kevés szóval, tárgyilagosan fogalmazzon. Nekünk, magyaroknak, akik megszoktuk, hogy szakíróink őrülten szerelmesek a görögségbe, kissé száraznak, unalmasnak rémlik. Az az igazság, hogy Kerényivel, Devecserivel, Falussal és másokkal kegyetlenül el vagyunk kényeztetve. Olyan gondolatokat, mint hogy a dráma azért volt népszerűbb Athénben, mint másutt, mert a színpadon a szegények legyőzhették a gazdagokat, talán már az iskolai történelemkönyveink szerzői is szégyellték volna. Egyébként mindkét kötet képanyaga nagyon szép, és a könyvek nyomdai kivitele is példásnak mondható. *(Holnap Kiadó, Világtörténet — fiataloknak, 48 lap, 296 Ft)*

Nagy civilizációk (Anne Millard: Egyiptom, Anton Powell: A görögök, Simon James: Róma)

Az ilyen apróhirdetés-terjedelű történelmi könyveknek az a legelőnyösebb tulajdonsága, hogy a szétszórt, innen-onnan összeszedett ismereteket az ember végre áttekinthető formában gondolhatja át újra. Kákosy könyvei és szövegfordításai után az ember úgy érzi, mint nem ugyanarról az országról lenne szó. Persze, ezt a könyvet nem Kákosy után kell olvasni. Az efféle, lendületes mondatok: „Miután III. Ramszesz diadalmaskodott a tengeri népek fölött, megkezdődött Egyiptom lassú hanyatlásának hosszú korszaka" már a sűrítés túlzott mértékét jelentik. Ezer évről talán kicsit bővebben lehetne írni.

Powell fentebbi könyvében még fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy az olimpián csalókat súlyosan megbüntették és megszégyenítették. Itt beéri annyival, hogy „abban is hasonlítottak ránk, hogy megvásároltak mérkőzéseket, megvesztegetéssel éltek, egyszóval „bundáztak". Így fogy, egyenes arányban a terjedelem csökkenésével, a könyv információértéke, közléseinek megbízhatósága.

James a szokásosnál kissé tágabban értelmezi Róma történetét. Az etruszkokról ugyan nem esik szó, de a birodalom történetét a bukás után is tovább kíséri, és szokatlan módon a 15. századig folyamatosnak tekinti. Távirati stílusú összefoglalásai közé talán a többieknél valamivel több színes kis bekezdést iktat az élet apró eseményeiről. Azonban a rajzok az egész kötetben meglehetősen megbízhatatlanok. Egyebek mellett a grafikusok képtelenek ábrázolni a pajzs használatát. Feltehetőleg azért, mert fogalmuk sincs róla. A 78. lapon ábrázolt helyzetet pedig akkor vették fel a gladiátorok, ha csoportos öngyilkosságra készültek. Ami ennyire nem lehetett általános jelenség. *(Fabula Kiadó, Aladdin Books, 96 lap, 280 Ft)*

Nagy civilizációk (Mavis Pilbeam: Japán, Beth McKillop: Kína, Penny Bateman: Az aztékok és inkák)

Az európai történelem középpontjában a mediterrán térség története áll. Hiába tudjuk, hogy a Tigris és Eufrátesz völgyében a 11. évezred óta folyamatos a kultúra jelenléte, vagy hogy a Holt-tenger melletti Jerikó már a 8. évezred óta biztosan város volt, az európai közgondolkodás Egyiptomban tudja a civilizáció bölcsőjét, az igazi kultúrát pedig a görögöktől számítja. Rendkívül fontosnak tartom, hogy Ázsia, Amerika, Afrika, sőt: Európa északibb területeinek és a szteppéknek a múltja is bekerüljön a közgondolkodásba. Ehhez az első lépés lehet a szóban forgó kötet.

A sorozat gyakorlatának megfelelően a történet folytonosságát időrendi táblák szemléltetik. A fontosabb epizódokat néhány sorban ismertetik a szerzők, egyébként pedig enciklopédiaszerűen, szócikkekben tárgyalják az egyes történelmi korszakokkal, társadalmi csoportokkal, tevékenységekkel, vagy más kérdésekkel kapcsolatos fogalmakat. Vitatható persze, hogy Japán történelmét miért i. e. 5000-ben kezdik, ha Kínánál megelégszenek 1500-zal is; vagy hogy miért nem tárgyalják az 1300 előtti mexikói, illetve perui kultúrákat, hiszen így zavaró aránytalanságok rögződnek az olvasóban. És az is meglehetősen furcsa, hogy egyetlen szó sem esik irodalmukról, költészetükről. Kárpótlásul álljon itt egy részlet Neszavalkojotl 15. szd-i mexikói költő verséből: „Mint festmény / tűnünk mi el, / mint virág / száradunk mi / itt a földön / mint *kecál* gyurgyalag, / rigótoll öltözék, minden veszendő. / Az Ő házába térünk." (Simor András ford.) *(Fabula Kiadó, Aladdin Books, 96 lap, 280 Ft).*

Wolfgang Tarnowszki: Gladiátorok

A német WAS IST WAS-sorozat nem kifejezetten történelmi kérdésekkel foglalkozik. Eddig megjelent kötetei a bálnákról és delfinekről, az állatok érzékeléséről, természeti katasztrófákról és egyebekről, tehát az embereket valami okból különösen foglalkoztató jelenségcsoportokról szólnak. A gladiátorokról szóló kötet azonban történelmi segédkönyvként is használható. Roland Auguet szenzációs könyve (Kegyetlenség és civilizáció; A római játékok) már találkozott az olvasók rendkívüli érdeklődésével a véres játékok iránt. Az érdeklődés nem lanyhult ma sem, és, mint a brutalitás általában, a kamaszokat foglalkoztatja a legintenzívebben. Tarnowszki könyve persze a közelébe sem érhet Auguet mélységének és alaposságának, azonban tömör, könnyen érthető stílusban íródott, és tagolása is nagyon ötletes: a problémával kapcsolatos leggyakoribb kérdéseket teszi meg fejezetcímnek, és ezekre válaszol, nem több, mint tíz-tizenöt mondatban. „Mit nevezünk gladiátorjátéknak? Hogyan váltak a viadalok népünnepéllyé? Milyen volt a gladiátoriskola? Milyen volt a gladiátorok társadalmi megbecsülése?" és így tovább. A képek végig színesek, és a klasszikus angolszász ábrázoló technika eszközeivel készültek, amit az olvasók megcélzott rétege a Miki-egér után a legjobban szeret. Ez a technika alkalmas arra, hogy fotószerűen ábrázoljon korabeli jeleneteket, azonban az itt láthatóknál sokkal körültekintőbb kidolgozást követel, a legapróbb részletekben is. Ez pedig nemcsak a viseletre, hanem az emberábrázolásra is vonatkozik; például a fegyverfogásokra, amelyek ismeretében az illusztrátor nem jeleskedik. *(Tessloff és Babilon Kiadó, Mi micsoda-sorozat, 48 lap, ár nélkül)*

Joe Cribb: A pénz

Akárcsak a Mi micsoda-, a Szemtanú-sorozat sem elsősorban történelmi munkákat ad közzé; a Fegyverek és páncélok után A pénz a másik, történelmi segédkönyvként is használható kötete. A sorozat hagyományainak megfelelően inkább képeskönyvnek lehetne nevezni ezt is, hiszen a történelem során használt különféle fizetőeszközök színes fotóit tartalmazza, néhány szó magyarázattal, az alapismeretek célratörő leírásával. Funkcióját tekintve talán nem is könyv, hanem házi múzeum lehetne. Gazdag anyagában a kínai ásópénztől és a mexikói baltapénztől kezdve a kauricsigán keresztül a kiszi pennyig, (ami nem más, mint egy darab, két végén laposra kalapált vasdrót), a múzeumok szemléletének megfelelően az érdekeset és a jellemzőt igyekszik bemutatni. Sorra veszi az egyes országok pénzeit, a pénzek készítésének eljárásait, a pénzhamisítás mesterségbeli fogásait, és a pénzgyűjtéshez szükséges tudnivalókat. Természetesen van a témának magyar „rekordere": a pengő inflációja volt a világon a legnagyobb: és tudomásom szerint a legnagyobb címletű bankjegyet is 1946-ban, Magyarországon nyomtatták. *(Park Kiadó, 64 lap, 390 Ft)*

Claude-Catherine Ragache—Marcel Laverdet: A világ teremtése

Minden népnek megvannak a maga eredetmítoszai. Ahogy a legtöbb nyelven a nép neve egyben az *ember* fogalmát is jelenti, úgy a világ teremtésében is a legfontosabb mozzanat a mítoszt megalkotó népcsoport keletkezése. Nagyon érdekes foglalatosság — a sci-fi-írók gyakorta űzik — a legkülönbözőbb eredetmondák összehasonlítása, a főbb különbségek és azonosságok kiemelése. A legelképesztőbb történet valószínűleg az Ószövetségben található, ami szerint az Isten egyszerűen fogta magát, és megteremtette a világot. A legtöbb mítosz feltételez valamilyen ősanyagot, világóceánt, amelybe égi kövek hullanak (Mikronézia), fenekéről iszapot merítenek (Japán), kiköpülik, mint a vajat (India), vagy — ez talán a legkülönösebb — egy lány belefekszik, térdén fészket rak egy sas, és annak széttört tojáshéjaiból alakul ki az égbolt és a föld (Finnország). Vietnamban egy Khong-Ló nevű óriás választja szét a világot alkotó sűrű pépet földdé és éggé, és a vállán tartja, amíg megszilárdul. Sok helyütt találkozhatunk a teremtés megismétlésével, amikor az elégedetlen isten eltörli a világot, és újat teremt. Sokszor vízözönnel, néha tűzzel pusztítja el művét. A voguloknál a Sehonnai Vén rontja el a világot, a finneknél éppen a tengerből érkező aranyfejszés manó javítja meg. Érdekes, hogy az özönvíz és a bárka meséje milyen gyakori. A kényelmesebb természetű teremtők, mint az afrikai Muluku, vagy némelyik indián törzs istene, még az embert is készen találja, egy gödörben vagy egy kukoricacsőben. A legkörültekintőbb pedig a Talmud istene: ő még az első harapófogót is megteremti, hiszen — így okoskodnak az írás szerzői — harapófogót csak úgy lehet kovácsolni, ha az embernek már van egy harapófogója. *(Gulliver Kiadó, Mítoszok és legendák, 48 lap, 268 Ft)*

Daniéla Küss—Jean Torton: Az inkák

Kopár hegyek, falakat ledöntő szél, száraz, ritkás fűvel benőtt agyag és égető napfény; ilyen az a természeti környezet, amely az inkák meséiből, mondáiból az olvasó elé tárul. Azt mondhatnánk, hogy ez a kép hűen tükrözi az Andok tájának valóságát. Azonban többről van szó. Hiába tűnik ismerősnek a mítoszok némely motívuma, az égből a vademberek közé ereszkedő istenfiú, a kővé változó szerelmesek, a tűz és a víz harca, ebben a változatukban a toposzok olyan nyersen, olyan elemi brutalitással jelennek meg, amilyenre a Dionüszosz-mondakörben sincs példa. Az embernek az a benyomása, hogy ezek az emberek életük minden pillanatát eszelős rettegésben élték le, valami meghatározatlan, végzetes fenyegetés szűnni nem tudó szorításában. Talán a fenségesen sivár táj teszi, talán önnön kegyetlenségük, amivel maroknyi népük a sarka alá hajtotta a közel egymillió négyzetkilométernyi hegyvidék kisebb-nagyobb népeit, vagy a hihetetlen gyorsaság, amivel — alig száz év alatt — ezt a példátlan hódítást véghezvitték, és az ebből eredő, egyre fokozódó félelem, ami az erőfedezet nélküli, csak szerencsével járó győzteseken vesz erőt? Sohasem fogjuk megtudni. Isteneik hierarchiája mindenesetre eléggé áttekinthető: Virakocsa, a teremtő főisten, Intiilapa, a mennydörgő (ez a két isten alaptípus világszerte; az ókori zsidóknál ez a kettő olvadt össze Jahve alakjává), és Inti, a Nap, az inka dinasztia égi őse alkotják szentháromságukat, amin kívül egyes szent dolgokat, állatokat, köveket, hegyeket, csillagokat is imádtak, kultusszal övezték. Legendáikban egyébként az emberek lépten-nyomon istenekbe, és azok feleségébe, fiaiba botlanak. Talán ez volt az oka a rettegésüknek. Túlságosan közel éltek az istenekhez. *(Gulliver Kiadó, „Mítoszok és legendák"-sorozat, 48 lap, 268 Ft).*

Lehoczki István rajza

PARCZ FERENC:

(1925—1978
— 1958—),

Tandori Dezsőnek

Ez a fiú hogyan került ide?
Honnan itt ez a csodafiú?
A népmesék virágideje:
legkisebb ezüst fiú.

Kezemben tartom: egy veréb.
Pacsirta hangon énekel:
„No hadd lássam: jó. Ez szép.
Igen. (Fiú, költő leszel!)"

Az már biztos, hogy költő.
Az már biztos, hogy az
volt és még időben — Ő.
És szép. És jó. És igaz.

Budapest,
1980 Tavasz, 1991 Ősz

A hét filmjei

A KERT

A „művészfilmeket" tárgyaló kritikák általában azzal a fordulattal végződnek: ...s milyen jó lenne, ha minél többen látnák ezt a megrázó (felkavaró, megrendítő stb.) alkotást. *A kert*, az angol *Derek Jarman* most bemutatott munkája is valóban felkavaró moziélmény, ám ahogy tartalmának ismertetésébe, képi világának leírásába kezdek, érzem, ahogy sorról sorra kevesebb olvasó tart velem. Nem, ez semmilyen értelemben sem közönségfilm. S nem is mondhatok mást: akik az ismertető végén is érdeklődnek még *A kert* iránt, azon kevesek jöjjenek el a moziba.

Ahogy sorra bemutatják nálunk Jarman filmjeit, kirajzolódik életművének két vonulata: a „klasszicizáló" és a „zűrös" művek. *A kert* ez utóbbiak sorába tartozik: sokszorosan egymásba hurkolt jelenetek, zaklatott képsorok, különös megszemélyesítések és asszociációk. S ha első nézésre követni tudjuk a cselekményt, az csupán annak köszönhető, hogy a legismertebb „sztori", a Krisztus-történet mentén kanyarog.

Krisztus azonban ez esetben két tetovált, társadalomszéli, homoszexuális férfira hasad, akik együtt és egymásért szenvednek (nagyjából a feltámadás reménye nélkül), földöntúli fényben borzongató-tündöklő, fertőzött, lepusztult tájakon. Ők ketten (a háttérben Máriával) a filmfelvevőktől és fényképezőgépektől követve járják végig passiójukat, minden lépésükről tudunk, s mégis, alig tudunk meg róluk valamit.

S ha azt kérdik: mivégre? Miről szól a film? Valami olyasfajta válasszal tartozom: az ellenállhatatlanul feltoluló érzések és emlékek,. a megélt szenvedések és reménytelenségek néha csak példabeszédek révén mondhatók el. És sok példázat bizony süket fülekre talál. *(Budapest Film)*

B. A.

THELMA ÉS LOUISE

Két átlagos amerikai nő elindul, hogy együtt töltsék a hétvégét, fittyet hányva udvarló és férj akaratának. Egy picit szeretnének mások lenni, úgy gondolják, két nap megváltoztathatja kevéssé sikeres életüket. Szeretnék negyvennyolc óráig jól érezni magukat. *Ridley Scott* filmjébe a címszereplők, Thelma és Louise utazása nem úgy sikerül, ahogy elképzelték. Lelőnek egy erőszakoskodó férfit. Aztán menekülnek, miközben újabb és újabb bűncselekményeket követnek el. A lavinát nem lehet megállítani, az új életet egyre határozottabban élvezik hőseink. Miközben a nézők szurkolnak, hogy jussanak el Mexikóba, ahol valószínűleg ismét hétköznapi nők lennének. Legalábbis ez az álmuk, de mi, abban is biztosak vagyunk, hogy képtelenek lennének újra visszasüllyedni a hétköznapi szürkeségbe, unalomba.

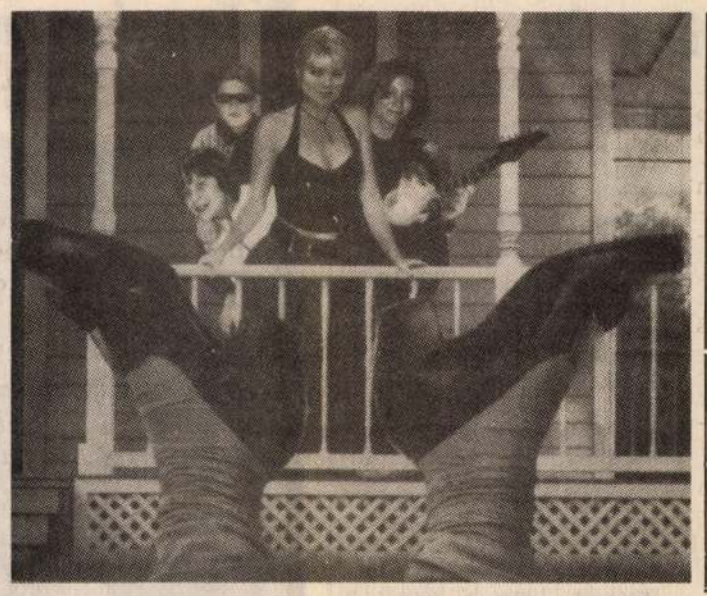

Ugyancsak ezen a héten mutatják be a mozik Stephen Herek Kipurcant a bébicsősz, anyának egy szót se című alkotását, amely legalább annyira bolondos, mint a címe. A téma nem túl eredeti, öt neveletlen gyerek hosszabb időre felügyelet nélkül marad (Intercom)

Szerencsére Ridley Scott nem követi el azt a hibát, hogy megmenti főszereplőit. Lényükből, történetükből az is logikusan következik, hogy a rendőrök sem foghatják el őket. Régen láttam hazai mozikban olyan tengerentúli alkotást, ami szakít a kötelező happy enddel. Már ezért is érdemes beülni a moziba. A másik vonzerő *Susan Sarandon* és *Geena Davis* játéka. Nyilván segíti őket, hogy valóban létező, hús-vér figurákat kell alakítaniuk és nem a szokványos kliséket életre kelteniük.

Igaz, a film befejezése némileg emlékeztet a húsz évvel ezelőtti *Száguldás a semmibe* című alkotás befejező képsoraira, no meg a százhuszonöt perces hosszból is nyugodtan lehetne kurtítani. A nézhető minősítést mégis megérdemli. És manapság már ez is nagy szó. *(Dunafilm)*

Sz. Z. L.

A KIRÁLY ISZIK

— Az alkohol a természet legnagyobb ajándéka, amely nélkül nem létezne élet ezen az ócska golyóbison — válaszolta Troszka, a részeges villanyszerelő, elméleti gondjaim legfőbb tanácsadója, mikor az „alsó" kocsmában vázoltam *Gerald Durrel: A bafuti kopók (Európa Könyvkiadó)* című regényében szereplő bennszülött király esetét. A kameruni erdőségek mélyén, rengeteg felesége, számtalan ivadéka, szerető népe társaságában gondtalanul élő uralkodó napról napra leissza magát a sárga földig.

A köznép rendszerint mimbót, azaz pálmabort vagy valami *jobbfajta petróleumra emlékeztető* szeszt fogyaszt, míg a király óriási méhkasra hasonlító *„palotájában"* mindig akad néhány bontatlan üveg gin, whisky vagy francia konyak. Mi lehet az oka e mérhetetlen szomjúságának?

— Az alkoholnak az a hallatlan előnye, hogy úgyszólván mindenből előállítható — mondta Troszka, s a pogácsa után zúdította a fröccsöt, olyan hangokat keltve, mint amikor egy öblítőtartály kiürül. *— Többnyire erjedőképes mezőgazdasági terményekből készítik, de előállítható akár egy öreg kredencből, vagy rozsdás kerékpárból is. Én például szigetelőszalagból nyerem.*

— Ezt hogy értsem?

— Harminc Béla egy gurigát két nagyfröccsre vált át.

Fejével a bárdolatlan arcú csapos irányába int. Kiürült poharát a bádogpult közepére taszigálja.

— A te királyodnak harminchat vagy mennyi felesége van. Néha egy is sok. Hát csodálkozol? Melyikhez legyen kedves? És ott az a sok anyós, meg az egész rokonság. Világos, hogy a poharat választja. Ha nem akar bajba kerülni.

Magához emeli a fröccsöt és mélyen a szemembe néz:

— Haverom, nincs unalmasabb, mint a tisztességes családi élet. Nekem elhiheted. Azt mondta az asszony tizenöt évi házasság után: eredj a francba, az agyamra mész az örökös kanoskodással... Hova menjek? Templomba, vagy kölcsönkönyvtárba? Nézz körül. Látod azt a melegítős ürgét a sarokasztalnál? Belügyes tiszt volt. Még nincs ötvenéves és korengedményes nyugdíjba kergették. Mellette az a kicsi, denevér arcú, szemüveges emberke, a vitorlázófülekkel már nyugdíjas. A világon mindenhez ért, roppant precíz, fillérre beosztja, mennyi jut a napi kocsmára. A felesége lelécelt, az isten háta mögött lakik egy ócska kúriában, amit negyvenötben az oroszok elfelejtettek szétlőni. A harmadik, az a borotválatlan haramia, a „szocialista iparban" hagyta gyomrának háromnegyedét. Már csak az italnak van hely benne. Mindenki iszik valamiért. Ki azért, mert azt a látszatot akarja kelteni, hogy megengedheti magának, ki meg azért, mert felejteni akarja, hogy nem vitte semmire. De a maga módján itt mindegyik király lehet.

Belehúz a fröccsöspoharába és csüggedten nyúl a pogácsástálba.

— Az a helyzet: kirántották a talajt alólunk. Robotolhatunk szakadásig, ha találunk munkát. De világos, hogy már nem számolnak velünk. Leírtak minket. No és, akkor mi van?

— Igyunk, mert így nem rúgunk be soha!

Gara János

Kínai Faust az Operában

Ge Yi Gy. Balázs Béla felvétele

Kínai vendégénekesek érkeztek erre az évadra a *Magyar Állami Operaházba*. Egyikőjüket, *Ge Yi*-t, a *Mózes* tenorszerepére hívták. A sanghaji fiút *Zürichben* fedezte fel *Blum Tamás*.

A meglepően magas termetű fiatalember kitűnően beszél angolul és németül.

— Odahaza édesapám énektanár volt, édesanyám zongorista. A bátyám és én az énekesi pályát választottuk. A konzervatóriumot még *Kínában* végeztem. Aztán *Amerikába* költöztünk, ott folytattam tanulmányaimat. Legutóbb *Zürichben* éltem. Januárban lesz hét éve, hogy színpadra léptem.

— Mikor mutatkozik be a budapesti közönségnek?

— November 22-én *Faustot éneklem*. Az itteni közönség zeneértő, számomra nagyon szimpatikus. Szabad időmet az esti előadásokon töltöm. Két hónapja vagyok *Magyarországon*, ismerkedem az itteni világgal. Sok időm telik el szereptanulással. Franciául tanulom *Rómeót*, olaszul pedig a *Traviatát* és a *Rigolettót*.

Lao Bai Pekingből jött, anyanyelvén kívül most tanul magyarul. Beszélgetésünkhöz Ge Yi vállalja a tolmács szerepét.

— Nem származom művészcsaládból. Gyerekkoromban szerettem énekelni, tanáraim felfigyeltek rám és szüleim taníttattak. Otthon, a konzervatórium elvégzése után a pekingi opera tenoristája lettem.

— Európai fülnek a kínai opera különleges műfaj. Ez nyilván fordítva is igaz.

— Természetesen. Azért jöttem ösztöndíjasként Magyarországra, hogy megismerkedjem a nyugati operairodalommal. Régóta vágytam *Európába*, boldog vagyok, hogy itt lehetek.

V. A.

A hét színésze

Harvey Keitel

A művészetszociológusok nyilván meg tudják magyarázni, miért is lett *New York Brooklyn* városnegyede, hogy úgy mondjam: a tehetségek televénye? Miért vannak olyan sokan az amerikai művészeti életben, akik e városrészt jelölhetik meg szülőhelyükként?

Nos, *Harvey Keitel* is itt látta meg a napvilágot 1947-ben. Tanulmányait az *Actor's Studióban* végezte, az „alapító atya", *Lee Strasberg, Fran Corsaro* és *Stella Adler* növendékeként. Ez az iskola valamikor a negyvenes években azért jött létre, hogy megismertesse és felhasználja a századelő nagy orosz rendezőjének, *Sztanyiszlavszkijnak* színésznevelői elveit és tapasztalatait. Sikerrel tette, hiszen az Actor's Stúdió hírnevét olyan tanítványok öregbítették, mint *Marlon Brando* vagy *James Dean*.

Harvey Keitel több évtizedes pályafutása után máig is vallja: *„a színész munkája nem a felvevőgép előtt, hanem már jóval a forgatást megelőzően elkezdődik"*.

Az ügynök halálában lépett fel először a *Broadway-n*. Ám hamarosan megjelent a kamera előtt is, és két évtizednél hosszabb ideje több filmben szerepelt. Igaz, soha nem került a csillogó sztárok sorába, de eddigi pályafutása alatt is kitűnő rendezők foglalkoztatták. Játszott *Martin Scorsese* filmjeiben *(Main Streets, Aliz már nem lakik itt, Taxisofőr)*. A hetvenes évek közepétől dolgozott *Robert Altannal* és *Peter Yatesszel*, az olasz *Damiano Damianival, Ettore Scolával* és a francia *Bertrand Tavernier-vel* is. És mindig szívesen szegődött tehetségesnek ítélt fiatalok mellé, játszott például *Paul Shrader, James Toback* vagy *Alan Rudolph* első filmjeiben éppúgy, mint *Ridley Scottal*, aki az 1977-es *The Duellits-ben* való találkozásuk után most majd másfél évtized elteltével hívta meg a *Thelma és Louise* egyik szerepére.

— nr —

A lelkek burka

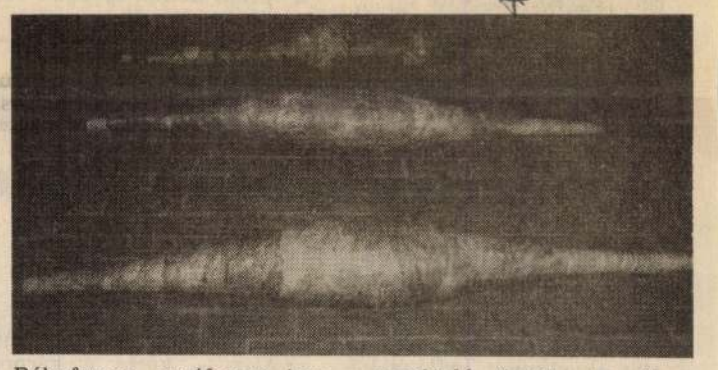

Bábuforma, orsóforma burkok fekszenek, függenek a *Lajos utcai Kiállítóház* termeiben. A bőrük érzékeny, de kiszáradt. Duzzadó hasukat hajdan élet testesítette. Belsejükben szél jár.

A művész, *Lovas Ilona* teljes mértékben ránk bízza az értelmezést. Ő csak annyit ír a művek alá címként: *Installáció*. S megnevezi az anyagot: állati bél.

Bél, belső hártya, mely most kívülre került, a külvilág bennünk való végigvonulásának folyosója, létfenntartás. Installáció, berendezés, elrendezés, a dolgok evilági elrendezettsége, a formák összekapcsolása valamilyen nagyobb, értelmes egységgé.

Lovas Ilona textilesként indult — de erről ma már nem olyan fontos beszélni. Aki végigkövette a hetvenes-nyolcvanas évek magyar képzőművészetét, az tudja: a megújuló textilesség olyan szerencsés ösvény volt a művészetpolitikai harcmező mentén, amelyen a golyózáport megkerülve is messze előre lehetett haladni. A még most is aktív akkori textilesek közül keveseket foglalkoztatnak a lágy anyagok, annál inkább a kemény gondolatok.

Mostani „lélekjárása" emlékeztet *Deim Pál* bábuvilágára. A különbség köztük nem elsősorban formai, főként világszemléleti. Deim figurái arcukat vesztették: a nagy és kis történelem préselte őket egyenalakú, behelyettesíthető lényekké. Nem így Lovas Ilona burkai, melyek finom mintázatukban, felületükben is sokban különböznek egymástól, s melyek mindig nyitva állnak arra, hogy újra és újra lélek költözzék beléjük.

(bán)

A pap, az apáca és az újszülött csecsemő

Undorító, vagy sem? Boldogok lehetünk, hogy idehaza csak a Fogyi reklám erőszakos, kopasz uráról oszlanak meg a vélemények. *Európa* és az *Egyesült Államok* polgárai mostanság inkább a *Benetton* új hadjáratától hökkentek meg.

Az egyesült színek diktátorai mindig is élen jártak a reklámpiacon. Többnyire ötletes és kedves plakátok lepték el a párizsi metró alagútjait és más nagyvárosok hatalmas méretű hirdetőtábláit. Például a különféle színű biliken ülő néger és fehér fiúcska. Az ő kézfogásukba még bizonyos harcos szellemiséget is bele lehetett magyarázni.

Ezekben a napokban azonban már semmivel nem tudják meglágyítani a kritikusok szívét és ítéletét. Két legújabb plakátjukat betiltották az *Egyesült Államokban*. Az egyiken egy pap és egy apáca csókolózik, érthető, hogy az erősen katolikus Olaszországban eleve ki se ragasztották ezeket a képeket, így ott a betiltásról sem kellett külön dönteni. Vitathatóbb viszont a másik felvétel, ami újszülött csecsemőt ábrázol, azon véresen, ahogy meglátja a napvilágot. Még a köldökzsinór sincs elvágva. Ebben az esetben már az ellentábor is lépett. Orvosok nyilatkoznak, megerősítve: ilyen a valóság, ettől nem lenne szabad viszszarettenni. Persze ezt nehezen tudják megemészteni azok, akik csecsemőt már csak lemosva, szépen bepólyálva pillantanak meg először.

Bár Budapesten is van (még?) Benetton holmikat árusító üzlet, nekünk egyelőre marad a Fogyi-vita. Ugyanis a Benetton jó néhány évvel ezelőtt küldött utoljára hozzánk reklámtáblákat, és azokat is csak az üzleteknek szánva. Az utcán soha nem jelentek meg plakátjaik.

Sz. Z. L.

Isaac Stern Budapesten

A hét végén hazánkban koncertezik *Isaac Stern*, a világhírű amerikai hegedűművész, aki 15-én a *Kongresszusi Központban*, 17-én pedig a *Zeneakadémián* lép fel.

A 71 éves, orosz származású mester egyike azoknak a kivételes egyéniségeknek, akik a klasszikus standard repertoár mellett múlhatatlan érdemeket szereztek a kortárs zene megszólaltatásában. Isaac Stern elsőként játszotta *Amerikában Bartók, Hindemith, Bernstein* és *Schumann* műveit. Pályafutása során a világ szinte minden koncerttermében megfordult, emellett számtalan ifjú muzsikus karrierjét segítette.

„Szeretném az ifjúsághoz közelebb vinni a zenét" — nyilatkozta egy beszélgetés során arra a kérdésre, hogy mivel szeretné még teljesebbé tenni munkásságát. Ezért most *Budapesten* — két fellépés között — 16-án délután a magyar zeneszerető fiatalokat éri az a kivételes szerencse, hogy a Zeneakadémia nagytermében külön koncert és pódiumbeszélgetés keretében találkozhatnak a művésszel.

EI

Máris készülnek a listák

(Folytatás az 1. oldalról.)

bé ismert, de a háttérben nagy szerepet játszott.

— Mikor nyújtják be a listát?

— Természetesen megvárjuk a köztársasági elnök aláírását.

— Az Alkotmánybíróság is foglalkozik az üggyel . . .

— Ezt viszont nem várjuk meg. *Lassan oda lyukadunk ki, hogy az Alkotmánybíróság irányítja a parlamentet!*

Baranya megye főügyésze, *dr. Tamás János* kérdésünkre elmondta, hogy megyéjükben *egyetlen feljelentést sem* tettek az új törvényre hivatkozva.

— Örülünk is neki — tette hozzá —, hiszen a jogszabály még nem látott napvilágot, így nem is tudnánk foglalkozni a feljelentésekkel.

— Felkészültek-e egy esetleges rohamra?

— Rohamra nem készültünk. Valószínű, lesz néhány feljelentés.

Érdeklődtünk más megyék ügyészségein is, ám a legtöbb helyen eddig *nem érkezett feljelentés* az említett törvény alapján. A Bács-Kiskun megyei főügyésztől megtudtuk, hogy bár 1956-ban *Tiszakécskén* repülőről lőttek a tömegre, bejelentést egyelőre ezzel kapcsolatban sem kaptak.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészségre sem érkezett bejelentés, bár közölték: *a lakók keveset tudnak a törvényről.* A Hajdú-Bihar megyei főügyész ugyanakkor elmondta, hogy *egy feljelentést* már kézhez kaptak. E szerint 1956-ban Biharkeresztesen egy „pufajkás", a forradalmi eseményekkel összefüggésben *agyonvert* egy embert. Az üggyel azonban csak akkor tudnak foglalkozni, ha a törvény életbe lép, vagyis szövege megjelenik a Magyar Közlönyben. *Dr. Varga Zoltánné,* a fővárosi főügyész helyettese közölte: feljelentésről nincs tudomásuk.

Dr. Szeredi Ervin, a Pofosz jogásza kérdéseinkre elmondta, szervezetük pillanatnyilag *semmiféle listakészítéssel nem foglalkozik.* Várják, hogy a törvényt aláírja a köztársasági elnök, illetve hogy megjelenjen a végrehajtási utasítás, valamint napvilágot lásson az eljárásjogi szabályzat. Szavaival élve: jelenleg csupán *„fülelnek"*, hogy kiderítsék, milyen módon léphetnek. Ezért például ma meghallgatják *Zétényi Zsolt* és *Dénes János* képviselő urak előadását, illetve pénteken részt vesznek azon az MDF-programon, ahol *dr. Györgyi Kálmán* legfőbb ügyész ugyanerről a témáról fog szólni.

A jogász úr még elmondta, hogy a Pofosznak *ezrével vannak élő tanúi,* következésképpen a jogi rendezést követően ők is elkezdik a törvényadta keretek között a munkát. Egyébként úgy ítélte meg a helyzetet, hogy mivel a törvénymódosításnak csupán a Fidesz volt az egyetlen teljes körű ellenzője, hiszen az óvatos SZDSZ és az ügy szempontjából nem mérvadó MSZP nem sokat tehet, a Pofosz szerint az igazságtevés ideje már nagyon közel van.

cs. a.—h. i.—sz. i.

Kiszáradt tankkal állnak az autók

Nosztalgiakép. Azelőtt milyen jókat tankoltunk . . .

(Folytatás az 1. oldalról.)

bázist. Mint emlékezetes, az akkor csúfos véget ért autópályadíj-terv megvalósulása helyett literenként 2 forint került a benzin árából az útalapba. 1990. január 1-jétől 3,20, a gázolajárból pedig 70 fillér. (Ez azért érdekes, mert a gázolaj-felhasználók több mint fele nem koptatja a közutat, e körben a vasútról, a hajózásról, illetve a mezőgazdasági munkagépekről van szó.) Ez a díjemelés egyben azt jelentette, hogy a költségvetésből nem kapott többé támogatást az országos közúthálózat fenntartása, fejlesztése, minden igényt az útalapon keresztül kell finanszírozni.

A következő fázis: 1990. október. *Kormányhatározat „rendezi" az üzemanyagok árát,* egyebek mellett duplájára véve benne az útalapot. *A következmény? — Taxisblokád.* Az új ár három napig él, majd elhal. Az útfenntartásra fordítható bevétel ismét az 1990. januári mérték szerint képződik. Egészen 1991. szeptemberéig, amikor az OKGT csökkenti a benzin termelői árát két forinttal, *megszüntetve a nyári keresletemelkedés miatti szezonárat.* A fogyasztói ár azonban *nem csökken.* Kormánydöntés következtében e két forintot az útalap kapja, literenként tehát összesen 5 forint 20 fillért. November 4-én 2 forinttal tovább nő a benzin fogyasztói ára. Ebből nem, de *a 3 forinttal dráguló gázolajból megkap az útalap, az eddigivel együtt, összesen 2,20-at.*

Ez azt jelenti, hogy jövőre várhatóan 15 milliárd forinttal gazdálkodnak az útakért felelős szakemberek, ami a *romlási folyamat lassítását vonja maga után.* Idén az elvégzendő fenntartási munkák 50 százalékára futotta, 1992-ben a szükséges feladatok kétharmadára telik. (A szeptemberi benzinárintézkedés és a novemberi gázolaj-részesedés növekedése következtében lehetőség nyílt néhány fejlesztés folytatására. Így az M0-ás, a szolnoki híd és a Győr várost elkerülő autópályaszakasz építésére.)

Közben készül az *államháztartási törvény.* Egyik tétele szerint 1993-tól az elkülönített állami pénzalapok — legalább negyven létezik — *csak törvény alapján működhetnek.* Érvényes ez az útalapra is.

Mint *Kálnoki Kis Sándor,* a Közlekedési, Hírközlési- és Vízügyi Minisztérium helyettes államtitkára hangsúlyozta, a tárca a törvényt *már januártól* alkalmazni akarja. Oka: ne kelljen minden évben a költségvetési törvényt megvárni, *lehessen a bevételekkel tervezni, kötelezettséget vállalni.* Továbbá: így az útalap bővítéséről, szűkítéséről *mindig a parlament* határozhat.

A tervek szerint ide folyna be a *gépjárműadó* egy része is. Hogy mennyi, arról *eltérőek még a vélemények.* Kezdetben mindenképpen kisebb, később fokozatosan növekvő rész. A törvény szabályozná a *visszatérítési rendszer működését is,* hogy az utakat nem használó nagy gázolajfogyasztók *ne fizessenek igazságtalanul hatalmas összegeket.*

Az útalaptörvény miatt tehát *nem drágul* az üzemanyag. Ha a Magyar Olajipari Rt. még idén emeli az árakat, attól még *abból nem kerül több pénz az útalapba,* mint eddig. Kálnoki Kis Sándor kiemelte, e forrás bővítéséről nem mondanak le, ám a többletet *nem közvetlenül a fogyasztók zsebéből akarják megkaparintani, hanem a költségvetés közlekedésből származó bevételeinek növekvő átengedéséből.*

H. K. J.

A gyógyszerrendelés új rendje

Pecsétet kapnak az orvosok

A népjóléti tárca december 1-jei hatállyal rendeletet hozott a *gyógyszerek rendelésének és kiadásának új rendjéről, a gyógyszerek társadalombiztosítási támogatásának módosításáról és az orvosi bélyegző bevezetéséről.*

A gyógyszerrendelés az orvosoknak továbbra is alanyi joga, ugyanakkor az új szabályozás alapján csak a hazánkban törzskönyvezett készítményeket írhatják fel. Egyes esetekben továbbra is lehetőség nyílik az úgynevezett „egyedi importra".

Ezentúl egy receptre csak egy gyógyszer írható fel, ugyanakkor továbbra is megmarad a *vagylagos* rendelés lehetősége. Nem változnak a kábítószerekkel kapcsolatos — eddig is szigorú — rendelkezések, valamint az, hogy a rendelt mennyiség nem haladhatja meg a 30 napra szükséges adagot. A gyógyszertárak ügyeleti szolgálatának ideje alatt kiváltott gyógyszerek esetében pedig január elsejétől lesz változás: *a recept nélkül igényelt szerek esetében azok árán kívül 80 forint ügyeleti díjat is fizetni kell.*

A gyógyszerek rendelésének, kiadásának és felhasználásának ellenőrzéséről is rendeletet hoztak. *Minden orvos saját bélyegzőt kap — melyen neve és nyilvántartási száma szerepel —, és ezt minden vényre köteles ráütni.* Ellenőrizni fogják a gyógyszertárak gyógyszerkiadását és az orvosok gyógyszerrendelését.

(MTI)

KÁRPÓTLÁSI KISKATÉ

A végrendeletben kitagadott gyermek jogai

Kárpótlási jegyre igényt tarthat-e olyan hozzátartozó, akit az elhunyt szülő életében elkészült végrendeletében nem jelöl meg örökösnek, csak a másik gyermekét? A szülő műhelyét halála előtt államosították. Fábiány Ilona kérdi Szeghalomról.

A válaszadásra ezúttal is *dr. Sepsey Tamást,* az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal elnökét kértük meg.

— A kárpótlási törvény a jogutódlás tekintetében *eltér* a polgári törvénykönyv öröklési jogi szabályaitól. *Sem végrendelet, sem halál esetére szóló ajándékozás, sem öröklési szerződés nem érvényesíthető igényként.* Itt a leszármazók jogosultak — a felmenőket megillető rész erejéig — kérni a kárpótlást. Leszármazók hiányában pedig a túlélő házastárs.

— Tehát az örökségből kitagadott gyermek is részesülhet kárpótlásban?

— Igen. Sokan sérelmezik is, hogy akit az örökhagyó életében kitagadott, az *utóbb mégis jogosult lesz abból a vagyonból szerezni,* amiből — ha megvan az örökhagyó halálakor — a végrendelet alapján *nem kapott volna.* De a vagyont az örökhagyó halála előtt már államosították, így a törvény értelmében jogosult kárpótlásra az a leszármazó is, aki végrendelet alapján nem lett volna az.

Levélírónk tanácsot kér arra is, *hogyan töltse ki a H. jelű adatlap egyik rovatát,* amelyben a volt tulajdonos adatait kérdezik. „Az útmutató azt írja, hogy ezt a rovatot ki kell tölteni, bármilyen jogcímen kéri valaki a kárpótlást. Ebbe a rovatba az elhunyt szülő adatait kell beírni, vagy az enyémet, aki igényli a kárpótlást. Kérem, ne haragudjanak a fenti kérdésért, ha ügyvédhez megyek, az sokba kerül."

— Ebbe a rovatba a volt tulajdonos adatait kell beírni, *akitől a vagyont elvették, aki a sérelmet elszenvedte.*

H. K. J.

„Overture"-program

Az Európai Közösség 1990 decemberében jóváhagyott 12 programja közül az egyik — az *„Overture"* — keretében 1991 és 1993 között 6 millió ECU összeget fordítanak arra, hogy megkönnyítsék a kooperációt, a gazdasági és egyéb kapcsolatok bővülését *Bulgária, Jugoszlávia, Lengyelország* és *Magyarország* régióival. A hálózaton belül a magyar kapcsolatokért a *Piemonti Tartományi Tanács,* illetve a Piemonti Kamarák Külgazdasági Központja a felelős. A programot tegnap, egy *Budapesten* rendezett szemináriumon keretében ismertették. *(MTI)*

Nyugdíjról és korhatárról a SOrSok fórumán

A Tv 2-n, a SOrSok című műsorban *munkavállalói fórumot* tartottak. Mai számunkban a kimaradt kérdésekre a Népjóléti Minisztérium válaszait ismertetjük.

Dávid Gábor néző kérdése az volt: *miért van szükség a nők nyugdíjkorhatárának emelésére?*

— Azért, mert megszünteti azt a jelenlegi diszkriminációt, hogy *az átlagosan hosszabb élettartamú nőknek* a férfiaknál öt évvel korábbi időpontban fel lehet mondani, az 55 éves életkor betöltése miatt.

Sebőkné azt kérdezte: az új nyugdíjkorhatárról szóló törvény *mikortól érvényes,* és jogosult-e három gyermeke után *szolgálatiidő-kedvezményre?*

— A nyugdíjkorhatár és a nyugdíj-megállapítási szabályok — a gyermekek utáni kedvezmény is ide tartozik — megváltoztatására *a jövő év első felében* törvényjavaslatot készítünk. A nyugdíjbamenetel *rugalmas rendszerét* indítványozzuk bevezetni.

Földvári János kérdése az volt: a munkanélküli-járadékban töltött idő *beszámít-e a nyugdíjba?*

— *Igen,* a nyugdíjazáskor a munkanélküli-járadék időtartamát jogszerző időként veszik számításba.

Több *kapuvári kisiparos* azt kérdezte: mennyi nyugdíjat kaphatnak, mivel valamennyien rendkívül *alacsony jövedelműek.*

— Nyugdíjukat az után a *jövedelem után állapítják meg,* amely után járulékot fizettek. Ha a nyugdíj nem érné el a jelenlegi saját jogú *minimumnyugdíjat* (5200 forint), akkor *ez az összeg jár.* (Kivéve, ha a jövedelem ennél alacsonyabb volt. Ebben az esetben a járulékfizetés alapjául szolgáló jövedelem lesz a nyugdíj. Összege nem haladhatja meg azt a keresetet, amely után a járulékot befizették.)

Tölgyesi Vilmosné azt kérdezte: az özvegy miért csak *fél nyugdíjat* kap elhalt férje után?

— A hozzátartozói ellátások rendszerének *korszerűsítési javaslata a jövő év első felére várható.*

Rádai István a következő kérdést tette fel: nyugdíjbamenetelekor a nyugdíjkorhatáron túl ledolgozott évekre *kap-e plusz 7 százalékot?* Megjegyezte azt is, hogy a négy év túlmunka-keresetének figyelembevétele a nyugdíj alapjául szolgáló jövedelem kiszámításánál kedvezőtlenebb, mint három év beszámítása esetén.

— Amennyiben olyan munkakörben dolgozott, ahol volt ösztönző nyugdíjpótlék, akkor ez az 1991. január elseje előtti időre, a túldolgozott évekre jár. Ha a nyugdíjat nem három, hanem négy naptári év keresete alapján állapítják meg, akkor *a negyedik év keresetét az átlagkeresetek emelkedésének összegével arányos módon fogják beszámítani.*

Végh Ferenc gondja: leánya megbukott az érettségi vizsgán. Azt kérdezi: *jár-e leánya után családi pótlék a pótérettségi letételéig?*

— Az osztályvizsga letételével a tanulói jogviszony megszűnik. Az iskolának alkalmat kell nyújtania a pótérettségire, de ekkor már tanulói jogviszony nem áll fenn, így a családi pótlékra leánya ettől az időponttól kezdve már *nem jogosult.*

(bonta)

A falu szíve: a gondnok

A polgármester a falu esze, a falugondnok a település szíve — mondotta *Kemény Bertalan,* a Falufejlesztési Társaság elnöke annak szemléltetésére, hogy mit is takar az utóbbi, ma még szokatlan funkció. Somogy és Baranya húsz kistelepülésén — borsodi példákat követve — ezentúl ilyen falugondnokok igyekeznek eleget tenni annak a mindenre kiterjedő feladatkörnek, ami ezzel a munkakörrel együtt jár.

A falugyűlés által megválasztott gondnok háromnapos képzését szerdán kezdték meg Balatonföldváron. Ezek közé tartozik az óvodások, az iskolások, a betegek rendszeres szállítása — erre a célra mikrobuszt kapnak — a gyógyszerbeszerzés, az ebédhordás, és minden egyéb, amire a falu lakosságának szüksége lehet. (MTI)

Kisbefektetőknek 60 százalékos nyereség

Fiaztassa pénzét a diák, a nyugdíjas!

Az utóbbi hónapokban csökkent a külföldi befektetők érdeklődése a magyar vállalkozások iránt, többségüket túl kicsinek, jelentéktelennek találják. Ugyanakkor régóta fontolgatják pénzügyi szakemberek, hogy *befektető társaságokat* kellene alapítani, olyanokat, amelyek a kisebb, 50-100 ezer forintos megtakarításokat összegyűjtik, befektetik, megforgatják, s a betevőknek a banki kamatnál lényegesen magasabb osztalékot fizetnek. Olyan osztalékot, amely *kiegyenlíti* az infláció okozta veszteséget, s ezen fölül még kamatot is jelent. Sajnos ilyen befektető cég még alig-alig van hazánkban, pedig akár a takarékos munkás, a spórolgató nagymama, a gyűjtögető diák egyaránt szívesen vállalná a magas osztalékkal járó kockázatot.

A fentieket igazolja *Tamás József,* a VOSZ Kereskedelmi és Információs Irodájának vezetője, aki elmondta, hogy június végi megalakulásuk óta nem kevesebb, mint 350 millió forint iránt érkezett *kereslet* a befektetni kívánók részéről, s a legalább 100 ezer forintot felajánlók eddig összesen 90 millió forintot kináltak „forgatásra". (E pénz nincs az iroda birtokában, csupán a Struktúra Szervezési Vállalat adatbankjában szerepelnek a felajánlók.) Az adatbank abban nyújt segítséget a lehetséges befektetőknek, hogy a pénzt igénylő vállalkozó üzleti tervéről szakvéleményt készít, ami ugyan nem jelent garanciát, de segíthet eligazodni abban, hogy „jó lóra tesz-e" valaki. Az iroda *adatbankjában* szereplő 500 vállalkozó egyharmada viszont befektetőt vár, a pénzek pedig a bankokban hevernek. Ezért ígérnek a vállalkozók a 25-35 százalékos bankkamattal szemben 60 százalék nyereséget a befektetőknek.

Az iroda munkája most fordulóponthoz érkezett. Szervezésükben tegnap 30 magyar vállalkozó tárgyalt a 25 éves és a 2,5 millió nemzetközi adattal rendelkező olasz Eise Adatbank vezetőjével. A tanácskozás ma és holnap is folytatódik, s részt vesz rajta az NKGM, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium szakembere is.

Cz. V.

LOVAS ILONA

Valódi és virtuális képek

Lovas Ilona alkotásaiból nyílik kiállítás ma este hat órakor a K. A. S. Galériában (V., Váci u. 36.). A tárlaton, amelyet Molnár Mária művészettörténész nyit meg, olyan alkotások szerepelnek, amelyek alapgondolatát Andrea della Robbia csecsemőket ábrázoló firenzei reneszánsz terrakottái adják. E klasszikus ihletésű motívumokat az alkotó különböző efemer anyagokkal társítja. (P. Sz. E.)

Magyar Hírlap
2003. máj. 28.

parművészeti Főiskolára, alkalmazott grafika szakra. A
rezentatív, igényes nyomdai és grafikai kiadványok
92-től a Spade vezető tervezője és művészeti vezetője.
1981.szeptemberétől 1985-ig. Képei a fotó és a
kvenciákat, sorozatokat, kézzel átfestett, manipulált
ezett, mail-art akciókban vett részt. Képeit irodalmi és
szurditásig vitt helyzetek groteszksége jellemzi,
. Az elnyomorított, kínzott, sanyargatott test, a Hús
a Hús együttesben. Az experimentális fényképezés, a
jellemző volt korábbi munkáira.
kiállításon vett részt. 1981. *Rend.* (Szilágyi Lenkével
epsiérzés Közgáz Klub, Budapest, *Második.* A FFS
(csoportos), *Fiatal fotó 1980 után.* Miskolci
82. (csoportos), 1983. *Húsképek* Fiatal Művészek
Galéria Budapest, 1987. *Önarckép* Liget Galéria,
zburg (csoportos kiáll)
tógaléria 1982. katalógus, *Második.* A FFS kiállítása
ıművészeti Stúdiója 1977-1984. Budapest, 1984.,
ortárs Magyar Művészeti Lexikon. Főszerk. Fitz Péter.
uzeológusok kislexikona. Összeáll. S. Püski Anikó.
rs Irodalmi Központ, 2000.

kedvelő fényképész, szakíró, (csak neked Ágnes: nem

LOVAS ILONA

Eleven textil

115.0.

RANDT

LOVAS ILONA

Lovas Ilona kiállítása
A belvárosi K. A. S. Galériában – mely a budapesti Váci utca 36. szám alatt található – szerda estétől látható Lovas Ilona képzőművész új kiállítása. *(MH)*

Magyar Hirlap, 2003. máj. 26.

A HUNGART Egyesület és
a Vigadó Galéria meghívja Önt
a Hungart Egyesület 1998. évi első pályázatán
díjat nyert művészek

Kovács Melinda
Lovas Ilona
Szíj Kamilla

kiállításának megnyitójára
2000. február 17-én, csütörtökön 18 órára
a Vigadó Galériába
Budapest V., Vigadó tér 2.

A kiállítást megnyitja:
Kádár János Miklós,
a Hungart Egyesület elnöke és
Tatai Erzsébet
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető 2000. március 5-ig,
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

A kiállítás rendezője: **Gelencsér Rothman Éva**

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Hungart Egyesület
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

H·U·N·G·A·R·T

VIGADÓ GALÉRIA

LOVAS Ilona

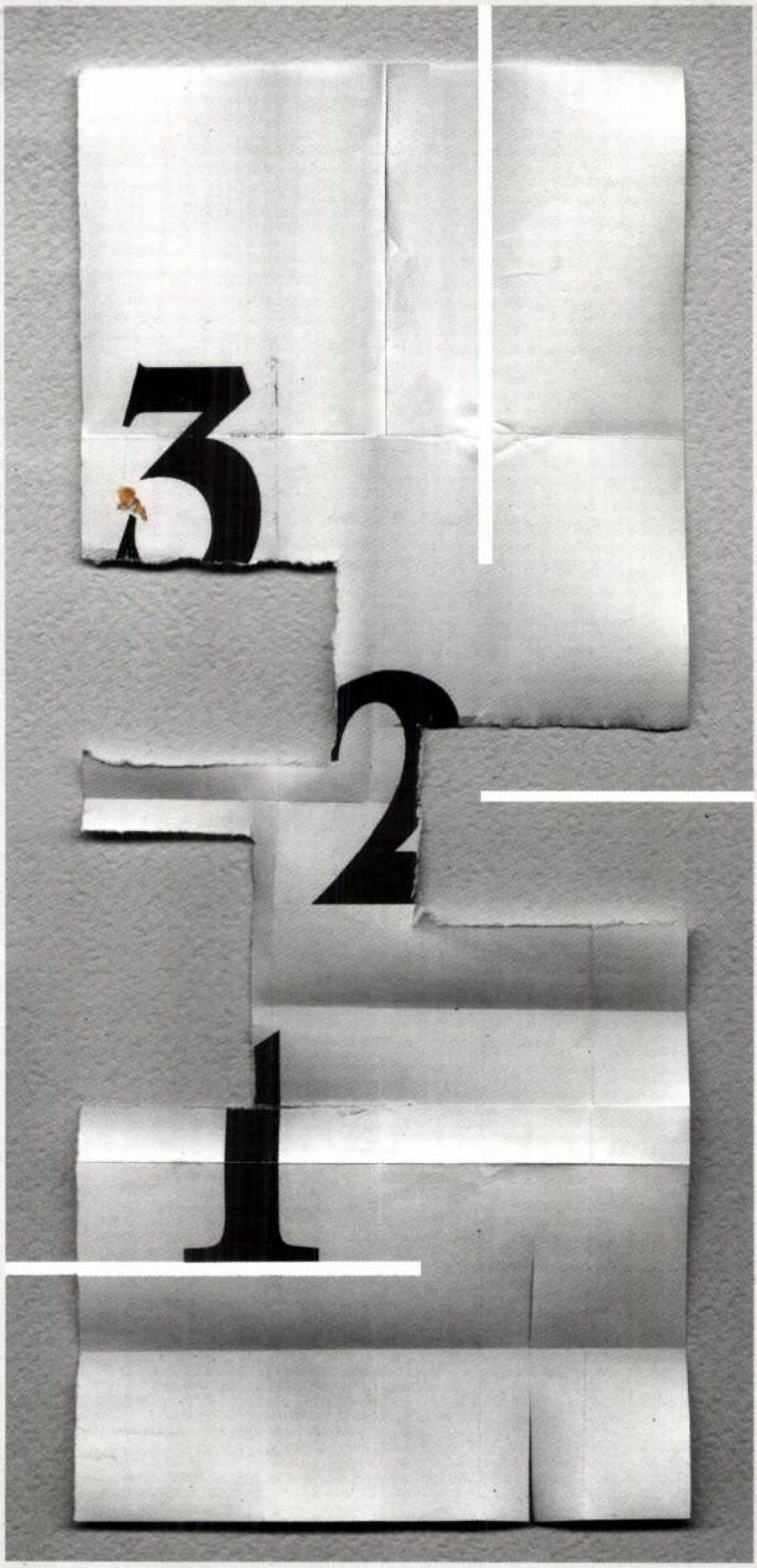
3
2
1

LOVAS ILONA

Új művészet

1997. okt. – nov.

11. o.

LOVAS ILONA

ÚJ MŰVÉSZET

1998/március.

P - 9396

40.0.

van ilyen, Kárpáti, nem sok, de
amikor nem segitség formájában
hogy van valaki, aki az emberhe
valahogy egészen görög vagyok a
nek éreztem az emberi viszonyla

Feleségemtől naponta kapok
jót - állapota rosszabbra fordu
most talán már megint fölkelhet
mikor térhet vissza Pestre, hog
operációt végre elintézhesse. E
rajta.

Ha már Babitsnál a pénz-do
nagyon szeretném, ha, közeledvé
szemét - B. [Babits] nagyon befolyásolha
muszáj tartani benne az igéret

LOVAS ILONA

ÚJ MŰVÉSZET
2000/nov.

P - 9765

3.o.

OSzK Kézirattár

Kézírás.

Budapestre írt levél.

Vas István (1910-1991) költő, műford
lője. Személyes megismerkedésükre cs
pestre látogatott Füst Milánhoz. Utó

1. A könyv: Levél a szabadságról. Ve
   Fülep Lajosnak őszinte tisztelette
2. Az ABlaknál. (=Nyugat, 1935. 9.sz.
   329.p.) ill. Versek [Szerelmes fi
   1935. 5-6.sz. 328-329.p.) c. verse

LOVAS ILONA

Új Művészet
2004. január
XV. évf. 1.

32. old.

LOVAS Ilona

Látható és láthatatlan, 1990-91. vegyes technika, 60x50

91.12 65

Új Művészet

Új Művészet

LOVAS Ilona

A Pécsi Galéria
tisztelettel meghívja
LOVAS Ilona
textiltervező
kiállításának megnyitására
a Pécsi Kisgalériába
(Szt. István tér 4.)
1992. június 5-én, pénteken
délután 6 órára.

Megnyitja:
BIRKÁS Ákos festőművész.

A kiállítás a Magyar Hitelbank Rt.
és az AGROPLAST
támogatásával valósult meg.

A kiállítás megtekinthető
június 28-ig
naponta 12–18 óráig,
szombaton 10–18 óráig.
Kedd szünnap.

Pécsi Galéria, H-7601 Pf.:142 Tel.: 72/15-623

Sinkovits Péter
művészettörténész
Budapest
Allende park 2.
1119

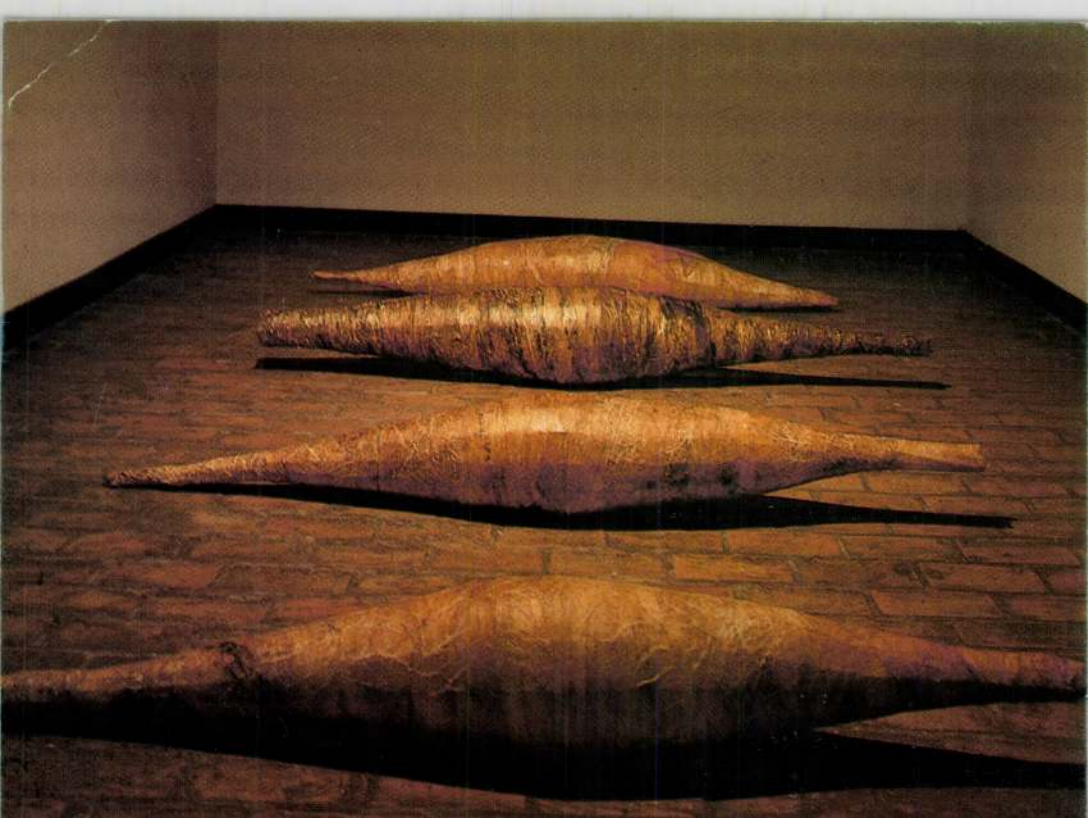

LOVAS Ilona

Szemadám György (Hard)képek c. müsorában - 1992. julius 17. - TV 2

y rátapintsunk ingerlő műhelytit-
ak küzdelmes alakulásába, hanem
úl korán lezárult — festői oeuvröt
jabb magyar művészet fejlődéstör-

asonlóan, éveken át tétovázott, ta-
ltal közvetített *Marées*-formavilág
Az a bensőség, amellyel Marées a
ok szellemes átírásában is veszített
formalisztikussá vált. Nyilvánva-
eléggé tartalmasnak ahhoz, hogy
e épített festményeket. Kernstok
vel is bővült, nem tartott sokáig, s
német expresszionizmusba.
ló, feszítő ereje nem tud megtor-
kségszerűen elnagyolt jelekre szo-
lásán nincs különösebb hangsúly.
a képzettársítás segítségével olyan

Lovas Hona

Id. Gulyás Kati

LOVAS Csilla

Múzeum-Hírlevél
1992. 11.

1992. október 1-jétől *Lovas Csilla* a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeum irodalom- és művészettörténésze.

meg az, hogy a társadalmi akara
elvárás az a müvészetben tudta
sabb a 20. század problémája, h
azonos jellegü dolog, ami azonb
a müvészetben, uj terminusokat
ugye arról beszéltünk, hogy töm
szélések ezek a szociológiai me
mit tudom én ilyen jellegü dolg
kicsit olyan tényleg ebben az ö
vallással nem lehet visszaélni,
azt mondani, hogy valamiféle va
vallás, az megint egy ugyanolya
dani, hogy "A vallás", ugye, te
vallások vannak, hiszen még a k
történelmileg létezik, mert aká

LOVAS Ilona,

résztvett Bonnban a Frauenmuseumban 1992 dec.
rendezett Lady enciánkékben c. kiállitson.

ld. PERNECZKY Géza: Boszorkányok enciánkékben.
Népszabadság, 1993. jan.4. 21.

arcképek azonban
észültek. A lengyel
erepel az az *imagoex*
ályról egy bizonyos
le valószínűleg még
ek Gyulafehérvárra,
nory Zsigmond feje-
oltriss, valószínűleg
ett — *Heinrich Wal-*
az eleve ajándékba
olyan volt, mint a
emszerű és — nagy-
n azonban Báthory
a ma is, 1586-ból,
kívül, gyakorlatilag
Iparművészeti Mú-
profilban ábrázolja,
t, alatta aranyhím-
ggallér; fején sötét-
vagy kiesett belőle
ssz állapotvan van:
ete eredeti, a többit
orgó megmaradt ré-
annyal kicifrázták.

zott réztok föltétle-
kettős babérkoszorú
ta; keskeny oldalán
apos fémkarika szo-
ANVS D G REX

LOVAS Hona

(bán): ~~Panasfol~~ Két ziallitás. Panasfol, Kavics. = MN XLVII. 269. 1984. nov. 16. 7 p.

— Pécs, Pécsi Galéria, Lovas Hona Panasfol c. ziall
— Kovács Attila g. ziall

↑ lehet nem ad meg a cikk

-

az esetlegesen igényelt
t is megjelölni, reprezentációs
sában.
üket, hogy az 1991-ben tervezett
ndezvény igényüket szíveskedjenek
felhasználásával - elkésziteni és
leértve azokat is, amelyeket már
, vagy amelyek az idei, vagy ko-
t 1991-re.

Pusztai János
mb. főosztályvezető

LOVAS Ilona

részt vett a Textilbiennálén Lausanne-ban 1992

11. 26.

Új Művészet 1992

LOVAS Ilona textiltew.

Ferencz-Noémi dij 1993. márc. 15.

A Szombathelyi Tavaszi Fesztivál rendezvényei keretében
a Szombathelyi Képtár bemutatja

LOVAS ILONA
FEHÉR MÁRTA
TÜRK PÉTER

ÜNNEPI ÉVKÖR

című
kiállítását

A kiállítást megnyitja:
Dr. BEKE LÁSZLÓ
a Műcsarnok főigazgatója

1997. március 19-én, 17 órakor

A kiállítás megtekinthető: 1997. március 20.-április 27-ig

Nyitva tartás:
keddtől vasárnapig 10–17 óráig,
szerdán 10–19 óráig,
hétfőn zárva

LOVAS Ilona

Képfelbontás c. Ziüll.-on vesz részt

Palme Ház 1993. feb. 12.-

A Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
tisztelettel meghívja Önt

LOVAS ILONA

Stáció N° 32

című installációjának bemutatójára
a múzeum első emeleti kistermébe.

Megtekinthető
2000. december 19-étől 2001. február 4-ig.

Az installáció először 1997. novemberében volt látható
a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban.

•

Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
Budavári Palota 'A' Épület

tel.: 375-9175 fax: 212-2534
e-mail: ludwig@c3.hu

VÍZPRÓBA

XV.

WATER ORDEAL

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III. Kiskorona u. 7.

STÁCIÓ Nº 28

LOVAS ILONA
kiállítása

Megnyitja 1995. október 17-én 18 órakor
FEHÉR MÁRTA

Megtekinthető 1995.november19-ig,
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

LOVAS ILONA

VÍZPRÓBA
Kiállítássorozat az Óbudai Társaskör Galériában
és az Óbudai Pincegalériában

WATER-ORDEAL
A series of exhibitions at the Óbuda Club Gallery
and at the Cellar Gallery in Óbuda

Budapest
1995

A kiállítás támogatói:
Fővárosi Képzőművészeti Alap
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány

A Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
tisztelettel meghívja Önt

LOVAS ILONA

Stáció N° 32

című installációjának bemutatójára
a múzeum első emeleti kistermébe.

Megtekinthető
2000. december 19-étől 2001. február 4-ig.

Az installáció először 1997. novemberében volt látható
a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban.

•

Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
Budavári Palota 'A' Épület

tel.: 375-9175 fax: 212-2534
e-mail: ludwig@c3.hu

Lovas Ilona

Lovas Ilona

A Szombathelyi Tavaszi Fesztivál rendezvényei keretében
a Szombathelyi Képtár bemutatja

LOVAS ILONA
FEHÉR MÁRTA
TÜRK PÉTER

ÜNNEPI ÉVKÖR

című
kiállítását

A kiállítást megnyitja:
Dr. BEKE LÁSZLÓ
a Műcsarnok főigazgatója

1997. március 19-én, 17 órakor

A kiállítás megtekinthető: 1997. március 20.-április 27-ig

Nyitva tartás:
keddtől vasárnapig 10–17 óráig,
szerdán 10–19 óráig,
hétfőn zárva

Lovas Ilona

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

LOVAS ILONA
textilművész kiállítására, amelyet

Jelenits István
irodalomtörténész nyit meg

1997. október 18-án,
szombaton délután 5 órakor
a múzeum Országzászló téri épületében.

Megtekinthető: november 30-ig
hétfő kivételével, naponta 10-14 óráig

A kiállítás a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával valósult meg.

Fk.: Dr. Fülöp Gyula

LOVAS Ilona

Kiáll Bp. Fővárosi Galéria, 1995

ism. Szegő György: A Nap katedrálisa. =
ÉS 1995 június 9. 16

BÁTONYI CSABA
dokumentum-összeállítása

Útban a sajtószabadság ... (felé)

168 ÓRA, RÁDIÓS TÜNTETÉS, EGYENLEG, ...

a

KOSSUTH KLUBBAN

LOVAS Ilona

Tisztelettel meghívjuk
1995 május 16-án, kedden este 6 órára
a Fészek Galériába

LOVAS ILONA

kiállítására

Megnyitó: 6-8 óráig

A kiállítás június 9-ig tekinthető meg,
naponta 2-8 óráig,
szombat vasárnap kivételével

FÉSZEK MŰVÉSZKLUB
Budapest VII., Kertész utca 36.
Postacím: Budapest
Postafiók 8.
1400

Lóska Lajos

Bp.

Felső Zöldmáli út 61/65

1025

Tisztelettel meghívjuk Önt

BERHIDI MÁRIA és LOVAS ILONA

kiállításának megnyitására a
VIGADÓ GALÉRIÁBA (Budapest V., Vigadó tér 2.)

1998.március 5-én 18 órára

Megnyitják:
PATAKI GÁBOR és STURCZ JÁNOS

Megtekinthető: 1998. március 5-től március 22-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Nemzeti Kulturális Alap
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Budapesti Tavaszi Fesztivál
Fővárosi Önkormányzat

Előadók
Vortragende
Lecturers

Bart DE BAERE
Museum van Hedendaagse Kunst, Gent

Joseph BAKSTEIN
Institute of Contemporary Art, Moscow

László BEKE
Műcsarnok Budapest

Cécile BOURNE
Musée d'Art Moderne de la Ville, Paris

Jana GERZOVÁ
Bratislava

Dóra HEGYI
Ludwig Múzeum, Budapest

Lóránd HEGYI
Museum Moderner Kunst Museum Ludwig, Wien

Katalin KESERÜ
ELTE, Budapest

Wolfgang KOS
Wien

Josef NÉMETH
Galerie der Stadt, Wels

Lívia PÁLDI
Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros

Christian REDER
Hochschule für angewandte Kunst, Wien

Andreas SPIEGL
Institut für Gegenwartskunst, Wien

János SZOBOSZLAI
Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros

Katalin TIMÁR
Műcsarnok, Budapest

András ZWICKL
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A rendezvény támogatói:
White Flags wird unterstützt von:
White Flags is supported by:

Österreichisches Kulturinstitut Budapest
Bundeskuratorin für Kunst Lioba Reddeker
KulturKontakt Austria
Magyar Képzőművészeti Főiskola
Műcsarnok, Budapest
Főpolgármesteri Hivatal Kulturális Ügyosztálya
Blaguss Wien & Budapest
Bezirksvorsteher Mag. Pint, Wien VI
Collegium Hungaricum Wien

© White Flags ist ein Projekt von Hans Knoll und Christian Muhr auf Anregung von Elisabeth Mach, © Budapest & Wien

Anmeldung in Wien für das Wochenende
in Budapest 31.5.+1.6.97
mit Bustransfer und Hotelreservierung bei:
KNOLL Galerie Wien, Tel. 5875052,
oder Basis Wien, Tel. 5226794

WHITE FLAGS

Budapest, 31.05.–01.06.1997.

23 művész megnyitja műtermét.
17 művészettörténész előadást tart a stúdiókban és beszélget a látogatókkal. Ezen a két napon a program keretében a Képzőművészeti Főiskola végzős festő-szakos hallgatóinak diplomakiállítása is megtekinthető.
A belépés 10 és 19 óra között ingyenes.

23 Künstlerinnen und Künstler laden in ihre Ateliers.
17 internationale Vortragende sprechen in den Ateliers und diskutieren mit den Künstlern und dem Publikum. Ebenfalls an beiden Tagen können die Abschlußarbeiten der StudentInnen der Akademie der Bildenden Künste Budapest besichtigt werden.
Eintritt frei von 10 - 19 Uhr.

23 artists open their studios.
17 arthistorians lecture in the studios and have discussions with the artists and the visitors.
In addition the degree works of the students of the Academy of Fine Arts Budapest will be on view.
Free entrance from 10 a.m. to 7 p.m.

Szervezés és információ:
Organisation und Information:
Organisation and information:

KNOLL Galéria
Liszt Ferenc tér 10.
1061 Budapest
Tel. & Fax 2673842

Művészek
KünstlerInnen
Artists

6. Thomas BAUMANN
21. Balázs BEÖTHY
2. András BERNÁT
14. Ákos BIRKÁS
10. Attila CSÖRGŐ
9. Róza EL-HASSAN
23. András GÁL
3. Hermelinde HERGENHAHN
13. György JOVÁNOVICS
7. Martin KALTNER
17. Zsigmond KÁROLYI
22. Károly KLIMO
8. Antal LAKNER
4. Ilona LOVAS
16. Csaba NEMES
20. Hajnal NÉMETH
18. Tamás SOÓS
19. János SUGÁR
15. Ágnes SZÉPFALVY
1. Attila SZŰCS
5. Zoltán TŐLG-MOLNÁR
24. Degree works
11-12. Students works

A térképet a Főpolgármesteri Hivatal Főépítészi Irodája bocsátotta rendelkezésre.

Név Name	Cím Adresse	Előadók Vortragende Lecturers	Nyelv Sprache Language	Időpont Zeit Time
1. Attila SZŰCS	*Korányi S. u. 4. fdsz. 2.*	János SZOBOSZLAI	english+magyar	Sat. 10.00
2. András BERNÁT	*Pasaréti út 151. II.*	Jana GERZOVA	english	Sat. 11.00
3. Hermelinde HERGENHAHN	*Klauzál tér 2. tetőtér*	Dóra HEGYI	deutsch+magyar	Sat. 12.00
4. Ilona LOVAS	*Orsó u. 55. I/1.*	Andreas SPIEGL	deutsch+english	Sat. 13.00
5. Zoltán TÖLG-MOLNÁR	*Pannónia u. 95 .IV.*	János STURCZ	magyar	Sat. 14.00
6. Thomas BAUMANN 7. Martin KALTNER	*Műcsarnok – Hősök tere*	Cécile BOURNE	english+magyar	Sat. 15.00
8. Antal LAKNER	*Múzeum krt. 21. III/11.*	András ZWICKL	magyar+deutsch	Sat. 16.00
9. Róza EL-HASSAN 10. Attila CSÖRGŐ	*Kelemen László u. 2. 9. ép.*	Bart de BAERE	deutsch+english	Sat. 17.00
11. Students works 12. Party	*Epreskert, Kmety u. 26-28.*			
13. György JOVÁNOVICS	*Andrássy út 86. IV./2.*	László BEKE	magyar+deutsch	Sun. 10.00
14. Ákos BIRKÁS	*Hercegprímás u. 4. III/11.*	Joseph BAKSTEIN	english	Sun. 11.00
15. Ágnes SZÉPFALVY 16. Csaba NEMES	*Beregszász u. 139. fdsz. 1.*	János SZOBOSZLAI	english+magyar	Sun. 12.00
17. Zsigmond KÁROLYI	*Hegyalja út 26. II/5.*	Josef NÉMETH	deutsch+magyar	Sun. 13.00
18. Tamás SOÓS	*Molnár u. 15. fdsz. 1.*	Lóránd HEGYI	magyar+deutsch	Sun. 14.00
19. János SUGÁR	*Bródy Sándor u. 15. fdsz. 6.*	Wolfgang KOS	magyar+deutsch	Sun. 15.00
20. Hajnal NÉMETH 21. Balázs BEÖTHY	*Múzeum krt. 21. III/11.*	Katalin TIMÁR	english+magyar	Sun. 16.00
22. Károly KLIMO	*Bercsényi u. 6. IV.*	Christian REDER	deutsch	Sun. 17.00
23. András GÁL	*Királyi Pál u. 10. fdsz.*	Lívia PÁLDI	magyar+english	Sun. 18.00
24. Degree works	*Andrássy út 69-71.*	Katalin KESERÜ	magyar+english	Sat. 19.00

Watch out for the WHITE FLAGS

Szombat 21 órakor White Flags buli az Epreskertben (12)
eső esetén a Főiskola Tanácstermében (24)

Samstag 21 Uhr: White Flags Party im Garten des Epreskert (12)
Bei Regen: White Flags Party im Tanácsterem in der Akademie der Bildenden Künste (24)

Saturday 9 pm: White Flags Party in the Epreskert (12)
in case of rain: White Flags Party in the Tanácsterem of the Academy (24)

Ingyenes belépés a stúdiókba. A művészek szombaton és vasárnap 10 és 19 óra között látogathatók.
FREIER EINTRITT in allen Ateliers. Die Künstler erwarten Sie am Samstag und Sonntag von 10 bis 19 Uhr.
FREE ENTRANCE to all studios. The artists will be present on Saturday and Sunday from 10 a.m. to 7 pm.

VÍZPRÓBA

XV.

WATER ORDEAL

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III. Kiskorona u. 7.

STÁCIÓ Nº 28

LOVAS ILONA
kiállítása

Megnyitja 1995. október 17-én 18 órakor
FEHÉR MÁRTA

Megtekinthető 1995.november19-ig,
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

VÍZPRÓBA
Kiállítássorozat az Óbudai Társaskör Galériában
és az Óbudai Pincegalériában

WATER-ORDEAL
A series of exhibitions at the Óbuda Club Gallery
and at the Cellar Gallery in Óbuda

Budapest
1995

A kiállítás támogatói:
Fővárosi Képzőművészeti Alap
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány

Lovas Imre, statikus.

Diplomáciai Testületet, Ellátó Igazgatóság központi telephelye, Bpest. Építész: Mátrai Péter (Ipartev).

Statikus: Lovas Imre.

Magyar Építőművészet, 1986. 2. 43-old.

M.D.K.

Lovas Fábos, asztalos

1733-56 között szerepel
az egri adóösszeírásokban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 361. old.

Lovas J. Wien
Festő

Der Ungar 1843. jul. 18.
(Sz.: Perther Salon 1843.)

Kalmár

mdk

Lovas János takács céhmester

1829 ben a városi tanácstól kéri h. Kis István takácsmester mesterségének betiltását mert nem céh beli. A tanács elutasította kérelmét. A takács céh 1830 ban lett privilégiális céh.

Horváth Zoltán: Egy mezővaros céhes szara 117. l

Nagykőrös 1943.

LOVAS János asztalos. Az egri városi adó-
összeirások 1733-56 között emlitik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Lovas József. fafaragó.

„Sakkfigurák" (repr.)

Művészet, 1978. aug. 12. old.

Lovas József

Sakkfigurák.

Banner Zoltán: Egy faragó művész a huszadik
században.
Művészet, 1978. augusztus - 12. oldal.

Lovas József

A diószegi Lovas József bácsi sakk-figurái (mindeu egyes figurában egy-egy falutársat, szomszédját, csa-bádtagját örökítette meg.)

Bannez Zoltán: Egy faragó szobrász a huszadik században
Művészet, 1978. augusztus – 12. lap.

Lovas József

„Faragott sakkbábuit, ezeket az apró bálvány szobrokat" Banner Zoltán: "Csillagfaragók" c. könyve után a lapban, Szepesi Attila azonos cimmel ismerteti, felsorolva a könyvben szereplő müvészeket s munkáikat.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. aug. 26.
XVI. évf. 35. sz. 10. lap.

Lovas Kálmán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD

1966 JUL 31

1027

Lovas Kálmán: Kaszás

kedett falusi tön
mai ismeretszin
zony. Melyben a
ha úgy tetszik, a
lőinknél nem pu

Ön azt mondta
nak: „Mindeneset
négyszáz is jól jö

Szomszédja ha
mint Ön, azért. S
latlanul fecsegett.

Ha mégis úgy vélekedik, ahogy én hallhattam, tisztességesebb volna átadnia helyét annak, aki a falusi népművelést hivatásnak és nem jövedelmi forrásnak látja. Példáim meggyőzhették, hogy mind többen vannak ilyenek. Olyanok, akik vállalják a nehéz szolgálatot.

Ismeretlenül üdvözli:

Barna Tibor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD
1966 SZEP 1 1.

1021

NYÁRUTÓN. Lovas Kálmán rajza

jet sakk nagymester. 65. ... Novák Vilmos (festőnk). 66. Steinbeck keresett könyve. 67. Szikla darab. 68. F. V. 69. Lásd a 63. sort.

Beküldendő: a vízszintes 1., 26., 38., 42., 68., 70. függőleges 14., 21., 30., 56., és a 66. számú sorok megfejtése.

A szeptember 4-i keresztrejtvény helyes megfejtése: Tudományos kutatómunka; Teju-gyík; Teofil; Kristóf; Zsiráf és bölényház; Cinege fejezet; Kincsem.

Könyvjutalmat nyert: Szopkó József, Salgótarján.

A könyvet postán küldjük el!

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD

Lovas Kálmán

áldozatként és példaként tűzöm magunkat a kor fölé

1988 JUL 21

1021

Lovas Kálmán: Piaci árus

— Elrontották az órá
Rosszabb állapotban van, r
javítás előtt. Mit csiná
vele?

— Semmit sem — vála
ta az órás —, hozzá sem
tunk!

Kitűnő alkalom! Előnyös

Sokféle vas- és műszaki áruból

VÁSÁ

102-es mosógép, Zuzmara fa gyalt gép, rádiókészülékek 50 x tölthető akkumu többféle háztartási eszköz és finomacél 10—40%-os árengedménnyel vásárolhatók 25-től, augusztus 13-ig.

VASÁRNAPI FEJTÖRŐ

Lengyelország

Lovas - Kunváry Lilla

Szerepelt a párizsi Grand Palais tavasi tárlatán

PSL. 1933. V. 7.

Lovas Kunváry
Lilla
nobrász
mil. Bpest.
Sidló Ferenc, Landowsky és Bottain tanítványa

l.

Párisi Salon 1931

3785, 3786. n.

Lovas L.festő

A Soproni Központi Bányászati Muz.-ban 1954-ben készitett festményeit láthatjuk.Dudar bányáról. 188.old

Faller Jenő9 A Soproni Központi Bányászati Múzeum rövid ismertetése. 179.old

Soprini Szemle.Helytört.Folyóirat.XII.1958.Sopron

Lovas Lajos

Arverési Csarnok aukciós kat.

32. sz. 1926. ápr.

retlen mester.

századból.

ixendorf.

ı van ábrázolva. Jobb kezében
balját pedig a talapzaton lévő
ıyugtatja, mely alatt keztyűk
ehajtott és vértje felett, jobb
endő halad.

ága 102 cm. — Lelt. sz. 322. —
ett a Magyar Nemzeti Múzeum
-én és 1885 április 14-én (97–885
őleg 1888 október 15-én (303–88

ad tok. 1894 : II. 53. *Ismeret-*
nleg a Nemzeti Muzeumban ke-

gtárban. Budapest, 1912. pag. 6.

schlagenwaldi porcellánból. S. jellel 1844.

porcellán, Mars a fegyverkovácsnál. (Lásd Ballet: Ludwigs-

szines.

burgi porcellán, a Medici-féle Venus. Kékjegy, XVIII. sz.

bécsi porcellán. 1853.

A. Modern.

ellán.

ellán. Kék jegy. XVIII. sz.

ljjal. Kemény cserép. Cseh.

orcellán.

Fehér.

K. sz. közepe.

208. TALPAS CSÉSZE ALJJAL, schlagenwa
Fekete S. jegygyel. 1830 körül.

209. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán. Beny

210. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán, szines

211. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán, szőlő

212. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán, sugar

213. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán, szines

214. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán szines

215. BOUILLON CSÉSZE ALJJAL, bécsi po

216. HAT CSÉSZE ALJJAL és fedővel. Mei

217. HÁROM CSÉSZE ALJJAL és fedővel.

218. HÁROM CSÉSZE ALJJAL és fedővel.

219. TALPAS CSÉSZE ALJJAL, schlagenwald
Kék jegy 1820 körül.

220. CSÉSZE ALJJAL, bécsi porcellán, szines

221. CSÉSZE ALJJAL, sévresi porcellán, lapos

—

Lovas Lajos

l. Magyar Művészet

1935.

191. l.

816. KÁVÉSKANNA, ezüst, trébelt
Kaffeekanne, Silber, mit getrie

817. KIS KUPA FEDŐVEL, ezüst
jegy. Augsburg, XVII. sz. — Kl
zeichen. Augsburg, XVII. Jh.

818. UTAZÓ ÓRA, ezüst, áttört dis
Wagenuhr, Silber, das Gehäuse

819. KÁVÉSKÉSZLET, ezüst, ová
téssel. Bécs, XIX. sz. — Kaffe
schale, mit Dekor im Empiresti

820. TORONYALAKU DISZTÁRC
tetején kis óra. Bécs, XIX. sz.
und Lapislazullieinlagen. Obena

821. HÁROMKARÉLYOS DISZTÁ
betéttel. Bécs, XIX. sz. —
Schmucksteine u. Lapislazullie

250 822. KEREK TÁLKA, ezüst, ponc
Magyarországi lelet, XVII. sz.
Arabesken. Fund aus Ungarn,

250 823. KEREK TÁLKA, ezüst, részbe
medaillon lovas szent alakjával.

. — SILBER.

1—960.

üst, gyikkal diszitett kerek talapzaton áll a bagoly,
dővel. K. mesterjegy. Augsburg, XVII. sz. — Uhu-
abnehmbarem Kopf. Augsburg, XVII. Jh.
Illusztr. XXXVI. tábla.

nyolckarélyos, peremén trébelt akantuszlevelekkel,
sburg, XVII. sz. — Schmuckschale, Silber, teilweise
nthusblätter und zwei Delfine. Augsburg, XVII. Jh.
Illusztr. XXXVI. tábla.

zva, nyolckarélyos trébelt akantuszlevelekkel és gyü-
XVII. sz. m. f. — Ovale Schmuckschale, Silber, ver-
nusblätter und Obst. Ausgburg, zw. H. XVII. Jh.

n aranyozva, nyolckarélyos, közepén trébelt virág-
z. — Ovale Schmuckschale, Silber, teilweise vergoldet
XVII. Jh.

rélyos, trébelt gyümölcsdisszel, közepén fürdő nőalak.
achtpassig, mit getriebenem Obstdekor, im Mittel

volc darabból. Bécs, Modern. — Toilettegegenstände

Lovas-Kőszeg Lajos
festő és szobrász

Fővárosi Lapok 1895. ápr. 23., 1291. old.
(Ujdonságok. Kossuth Lajos szobra
Kecskeméten.)

Kalmár

Lovas (Rösler Lajos
szobrai.
Tanulmányfej, relief
50 K

Nemzeti Szalon
1900. tav. - kiáll.

102. LOVASS (RÖSZLER) LAJOS: Illat (szobor). Ára 240 kor.

Lovas (Rószler) Lajos

Kecskeméti fiatal szobrász. 1895-ben a pusztaszeri millenniumi emlék aggagmintáját, mely a haza földjére lépő honfoglaló magyar vitézt ábrázol, a talapzaton elhelyezendő és a vérszerződést ábrázoló dombormüvel, a saját rizikójára készítette el, s kivitelre felajánlotta a szoborbizottságnak. Többszöri sürgetésére 1896-áprilisában megbízást kapott az emlékszobor segédmintájának elkészítésére. A lassan gyülő adományokból a mintáért 600 frt fizetett a bizottsága szobrásznak, aki azonban a kikötött határidőre nem mutatta azt be. 1897 tavaszára készült el a minte, mire felszólitották, adja be a szobor költségvetését. A minden várakozást meghaladós magas költségelőtranyzaton és a federet triumán szenvedett hajótörést a végleges megbiráskiadása, ami annak idején szenvedélyes vitát idézett fel a sajtóban. Ezek után a Gerenday-céget bízták meg egy emlékoszlop elkészítésével, melyet Pusztaszeren fel is állítottak:

Irod. A pusztaszeri millenáris emlékszobor ügye. Különnyomat a Pestmegyei Hirlap 1898. okt. 30. számából. Kecskemét, 1898.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Üzemek és üzelmek

Volt, hol nem volt, még a Margithídon is túl volt, szóval a Széna téren volt egy özvegyasszony. Akinek az egy szám alatt volt egy vaskereskedése. Nem is olyan hosszú idő, csak éppen harminckilenc év óta. Az özvegy fizetett évi 3800 pengő boltbért, amivel a háziúr később lement 3200-ra. És azután egy szép napon megjelent a jószívű háziúrnál a mesebeli herceg, aki nem volt más, mint az Élelmiszerüzem, tetszik tudni, Budapest székesfőváros élelmiszerüzeme és ígért a háziúrnak évi ezer pengővel többet a bolthelyiségért, mert hogy aszongya, fiókot szeretne benne nyitni, élelmiszerüzemi fiókot. Mese mese meskete, akinek pedig nem tetszik... De nekünk például mingyárt nem tetszik. Nem bizony, hogy hatóságilag megtámogatott községi üzem adófizető polgárt egyszerűen kistájgerol harminckilencéves boltbérletéből. Nem elég, hogy a közüzemek úgyis konkurenciát csinálnak a kereskedelemnek, most meg már stájgerolnak is, boltbérre felülkínálnak, régi, harminckilencéves bérletéből kiszorítanak valakit. Budapesti kereskedőt budapesti üzem. Így könnyítenek nálunk a magángazdaságon 1934-ben, amikor annak a magángazdaságnak a csordultig jól megy. Ez várospolitika? Ez népjóléti gondoskodás? Rálicitálni boltbérekre. Kereskedőt kitenni üzleti helyiségekből. Ez nem üzem, de ezek üzelmek, közüzemhez méltatlan üzelmek, amit annál is inkább meg kell szüntetni, mert sosem is lett volna szabad megkezdeni.

— **Hosszú farsang lesz jövőre.** *Hétfőre esik Szilveszter,* kedden kezdődik az újesztendő, amelyben *rendkívül hosszú lesz a farsang:* március 6-án lesz Hamvazó szerda. Vízkereszt vasárnapra esik és az újév első kettős ünnepe: *február 2—3.* Kettős ünnep van március 24—25-én, a következő kettős ünnep husvét, amely a március 20-ra eső holdtölte folytán majdnem *a lehető legkésőbbi napra* esik a naptárban: április 21—22-re. Pünkösd június 9—10-én lesz és júniusban *még egy kettős ünnep akad, mert Péter és Pál napja szombatra esik.* Az év második felében *egyáltalában nincsenek kettős ünnepek:* Szent István ünnepe keddi napon lesz, Mindszenteké pénteken. Karácsony két napját *szerdán és csütörtökön* fogjuk ünnepelni.

Megkapta a fizetését!

Siessen a Metro-Scala Filmpalotába és nézze meg

Jean Harlow

Nem vagyok eladó!

című új Metro–Goldwyn–Mayer-filmjét!

Minden pénzt megér!

Még csak néhány napig!

Első előadás félhelyárakkal!

— **Zichy Mihály művészbarátjának nyomorúsága.** A Múzeum körút 1. szám alatt az ötödik emeleten lakik egyszobás lakásában egy 69 éves öregúr, *Lovas* Lajos festő -és szobrászművész. A szoba berendezése egy láda, vadászszék és egy nyugágy. Szőnyege is van: a Szépművészeti Múzeumban kiállított Budapest című képének másolata.

Lovas valamikor szebb napokat látott. Városok, családok, magánemberek gyakran rendeltek nála szobrokat és sok képét vásárolták meg. *Kecskeméten ő mintázta Katona József emlékművét, Pusztaszert Árpád fejedelem szobrát.* Jó barátja volt *Zichy* Mihály, akinél Pétervárott félévet töltött és akinek művészete erős hatással volt Lovas Lajos képeire.

Hónapok óta nem tud házbért fizetni az öreg művész. Évek óta abból a *félliter tejből él,* amit a főváros segítő akciója számára naponta kiutal. Szobájában a villanyt kikapcsolták. Petróleumlámpával világít.

— Ha nem segítenek rajtam, öngyilkos leszek, — mondja a rongyosruhájú Lovas Lajos.

Valaha autója volt, háza volt, hírneve volt. Most kilakoltatják Zichy Mihály szegény öreg barátját.

— **Az Actio Catholica nagy családvédelmi programja.** Az *Actio Catholica* országos elnöksége most adta ki első beszámolóját és *Országos Munkatervezetét* az 1934—35. évre. A munkaprogram szerint az *Actio Catholica* sorompóba állítja az egész katolikus társadalmat *a család szilárdítása és védelme érdekében.* Az *Actio Catholica kulturális szakosztálya* fel kívánja használni a családvédelem érdekében a szülői értekezleteket s a katolikus leventék valláserkölcsi nevelését. A *szociális szakosztály* a családvédelem társadalmi feladatait akarja munkába venni, nemcsupán karitatív úton, hanem megfelelő szociális intézkedések sürgetése, keresztülvitele révén a *sajtószakosztály* oda akar hatni, hogy a keresztény család védelme a közgondolkodás orgánumaiban megfelelő helyet találjon, végül *a szervezési szakosztály* az Actio Catholica hálózatának teljes kiépítésével és elevenebbé tételével óhajtja a szakosztályok családvédelmi munkájának országos szervezetét megteremteni.

— **A csuklyás rém és a rendőr.** *Londonból* jelentik: A londoni *csuklyás rém* titokzatos ügyében váratlan fordulat állott be. A rendőrség hirtelen abbahagyta az egész Londonra kiterjedő embervadászatot. Henry *Fuller* rendőr, akit a titokzatos rém revolverrel megsebesített, *beadta lemondását.* A különös intézkedéseket a rendőrség *nem indokolja meg.*

— **Gyermeke sápadt, gyenge, nehezen tanul?** Bizonyára hiányoznak táplálékából azok a vitaminok és az a táperő, amelyet néhány kávéskanál Ovomaltine-val juttathat szervezetének. Most olcsón jut hozzá, mert 80 fillérért »Kezdő dobozt« kap, hogy utána meggyőződéssel folytathassa — a nagy doboz vétele következtében még olcsóbb — Ovomaltine rendszeres használatát.

— **A Szovjet már a jókedvet tanítja.** *Moszkvából* jelentik: Az ötéves terv valóságos hadiállapotot teremtett a Szovjetbirodalomban. Minden pénz *tankokra, ágyúkra, repülőgépekre, turbinákra* kellett és emiatt a lakosságnak rongyokban kellett járnia, a legelemibb szórakozásokról is le kellett mondania. Most már a Szovjet vezetői is érzik, hogy ez így nem mehet tovább, a nép élniakarását nem lehet tovább visszatartani. Az új jelszó tehát: *ápold testedet és öltözködj gondosabban!* Majdnem minden moszkvai kávéházban *zene szól.* Az orosz irodalom már nemcsak politikai propagandával foglalkozik, hanem *politikamentes regények és novellák* is napvilágot láthatnak. Cikkek jelennek meg arról, hogy *a férjeknek a nagy munka és a politikai elfoglaltság közepette sem szabad elhanyagolniok családjukat.* Közlik azonban fiatal lányok leveleit is, amelyekben kijelentik: nem hajlandók férjükül választani olyan munkást, aki *minden szabadidejét csak a politikának szenteli.*

— **Valeska Gert fellépését nem nézheti meg a férje Berlinben.** *Berlinből* jelentik: Különös helyzetbe került Valeska *Gert,* az ismert német táncosnő és férje, akik nemrég tértek vissza Párizsból Németországba. A táncosnő fel akart lépni Berlinben, miután azonban zsidóvallású, nem léphet fel másutt, mint *a nemrég alakult zsidó színházban.* A napokban tartja meg táncestjét, amelyre természetesen férje is szeretett volna elmenni. Itt következett be a meglepő fordulat. Valeska Gert férje *fajliszta árja.* Árjáknak viszont *nem szabad a zsidó színház nézőterére belépniök,* nehogy »megfertőzhessék« őket a zsidó művészet. Ilyen körülmények között a híres táncosnő férje Berlinben *nem nézheti meg felesége felléptét.*

— **Szélhámosok kifosztottak többszáz palesztinai kivándorlót.** *Varsóból* jelentik: A rendőrség már kiderítette, hogy azokat a lengyel zsidókat, akik Palesztinába akarnak kivándorolni, *hosszabb idő óta szélhámos társaságok fosztogatják.* Drága pénzen hamisított letelepedési engedélyeket adnak el nekik, amelyekkel *még a határon túlra sem tudnak jutni.* A varsói rendőrség letartóztatott két ilyen csaló bandát, amelyek azzal hitegették a zsidó kivándorlókat, hogy *könnyebben utazhatnak Palesztinába, ha Perzsián keresztül veszik útjukat.* Ezeket azután a perzsa határon cserbenhagyják, miután *vagyonukból kiforgatták őket.* Lodzban szintén ártalmatlanná tettek kivándorlási szédelgőket, akik *néhányszáz lengyel zsidót toboroztak azzal az ürüggyel, hogy társas kirándulást rendeznek Palesztinába és mint turisták, ott maradhatnak.* Egy nagy vitorlás hajóra szállították őket, három napon át bolyongtak a Keleti-tengeren, azután kikötöttek velük *Danzig mellett egy halászfalubán és faképnél hagyták a többszáz kivándorlót.*

— **Filmzörejek könyvtára.** Köztudomású, hogy a hangosfilmek *»külső zörejeit«* nem a párbeszédekkel együtt veszik fel, hanem utólag illesztik be a filmbe, még pedig *gramofonlemezekről.* A különféle zörejeket játszó gramofonlemezekből *egész könyvtár* van a studiókban, néhol 2000 lemeznél több sorakozik fel. A lemezek cimkéin ilyeneket olvashatunk: *Rejtélyes zörej. — Dühöngő oroszlán üvöltése. — Agyneműváltás. — Két személy gyümölcsöt eszik. Robogó vonat.* — Az utóbbi *a legrégibb zörejlemez: 1927-ben készítették.*

— **Zárt ajtók mögött tárgyalják a lett szocialista vezérek ügyét.** *Rigából* jelentik: A lett statáriális törvényszék most kezdte meg *több szocialista vezér politikai bűnpörének tárgyalását.* A vádlottak: dr. Paul *Kalnin,* a parlament volt elnöke, valamint fia, Bruno *Kalnin,* Peter *Ulpe* és Julius *Celms* volt képviselők. Valamennyiüket a nemrég uralomrajutott fasiszta kormány állította bíróság elé. A statáriális tárgyalás *zárt ajtók mögött folyik.* Külföldi ujságírókat sem engednek a tárgyalóterembe. *Huysmans* belga szocialista vezér, Antverpen polgármestere és az angol munkáspárt egy vezető tagja Rigába utazott a tárgyalásra, de közölték velük, hogy a *tárgyalóterembe nem léphetnek be.*

— **A »Hermes« Magyar Általános Váltóüzlet Rt.** igazgatósága november 29-én tartott ülésében megállapította az intézet 1934 június 30-ra lezárt mérlegét, mely *124.035 pengő 57 fillér* (tavaly 83.047 pengő 89 fillér) *nyereséggel zárult.* Az igazgatóság a december 11-én tartandó közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy *osztalék fizetése mellőztessék* és az elért nyereség a tartalékalap és a nyugdíjpénztár javadalmazása után az új üzletév számlájára vitessék át.

Mikulásra

Dreher

csokoládécsomagot!

Fegyverrejtegetés miatt több belga szocialistavezért letartóztattak

Berlin, november 30
(Az Est külön tudósítójától)

Az *Angriff* jelenti *Brüsszelből:* Fegyverrazziák voltak Antwerpenben, Genfben és Lüttichben, de más belgiumi városokban is

a szociáldemokrata szakszervezeti helyiségekben.

Feltünő nagymennyiségű puskát és revolvert foglaltak le. Köztük legmodernebb szerkezetűeket is, olyanokat, amilyeneket

Belgiumban nem szabad gyártani.

A fegyverek rejtegetése miatt *sok szociáldemokrata vezetőt letartóztattak.*

— **2260 ember lakik 775 budapesti konyhában.** Budapest lakosai általában kevéssé ismerik *fővárosunk lakásviszonyait.* Kevesen tudják például, hogy Budapesten 775 olyan lakás van, amely *csak konyhából* áll. Ne értsük félre, nem szoba-konyhás lakás; egyszerűen *csak konyhás.* Az egyszobás lakások száma 129 339, kétszobás van 64.780, háromszobás 28.650, négyszobás 13.064, ötszobás 4784, hatszobás 1642, hétszobás és ennél nagyobb 1217. A *775 konyhalakásban összesen 2260 ember él,* egy konyhában tehát átlag 3 ember »lakik«. Az egyszobás lakások lakóinak száma 442.087, tehát majdnem *négy lakó jut egy-egy ilyen lakásra.* Az 1217 hétszobás lakásban 7192 ember él, tehát *egy »óriáslakásban« átlag 6 ember lakik.* Megemlítjük még azt is, hogy a budapesti lakások közül uccai 79.071, udvari 135.288 és vegyes 29.892. Érdekes az is, hogy fővárosunkban *összesen 85 110 fürdőszoba, 110.101 előszoba és 60.594 cselédszoba van.* Az éléskamrák száma 143.802. A fővárosban 238.187 főbérlő lakik és ezek közül 47.016 tart albérlőt, illetve ágyrajárót.

— **Nyugalomba mennek az öreg angol bírák.** *Londonból* jelentik: Érdekes állami bizottság alakult meg a napokban. Az a rendeltetése, hogy *felülvizsgálja az angol felsőbb törvényszékek* ügyvitelét és megállapítsa, miért húzódnak olyan sokáig az ügyek ezeknél a magas bírói fórumoknál. E pillanatban *több mint ezer elég régi ügy vár elintézésre.* Valamennyiüket a karácsonyi szünet megkezdése előtt kellene letárgyalni, ami *szinte lehetetlenség.* A bizottság meg fogja vizsgálni, hogy milyen egyszerűsítő és gyorsító módszereket lehetne bevezetni a felsőbb bíróságok ügyvitelénél. Valószínüleg javasolni fogja, többek között, hogy *a nagyon öreg bírákat küldjék nyugdíjba* és gyorsabban dolgozó fiatalokat állítsanak a helyükre.

— »Elefántország« címmel adta ki afrikai vadász-naplójegyzeteit gróf *Széchenyi* Zsigmond. Két hosszú vadászexpedició izgalmas kalandjairól számol be az érdekes, ízléses kiállítású könyv. Szenzációs képek díszítik a sivatagról, közeli fényképfelvételek hatalmas vadállatokról, afrikai különlegességekről. Érezni az egész könyvön, amit a mű utolsó soraiban jegyez fel az illusztris szerző: »Szívem egyik felét otthagytam, ottfogták zálogba, ott, a vízreszálló nap mögött, a titokzatos őserdők mélyén, — elefántországban!«

PARISETTE kávéházban

1-től

Darvas Bobby
Czauner Ferenc
Neszmélyi Tibor
hangulatos estéi

Délután a zongoránál: **Beretvás**

Meleg-hideg konyha! *Szolid árak!*

MELYIK AZ ÉLŐ- ÉS MELYIK A JÁTÉKBABA?... A kanadai híres *öt ikertestvér* öt játékbabát kapott ajándékul. A *tíz babát* együtt fényképezték le. Tessék eldönteni, hogy *melyik az élő- és melyik a játékbaba?*

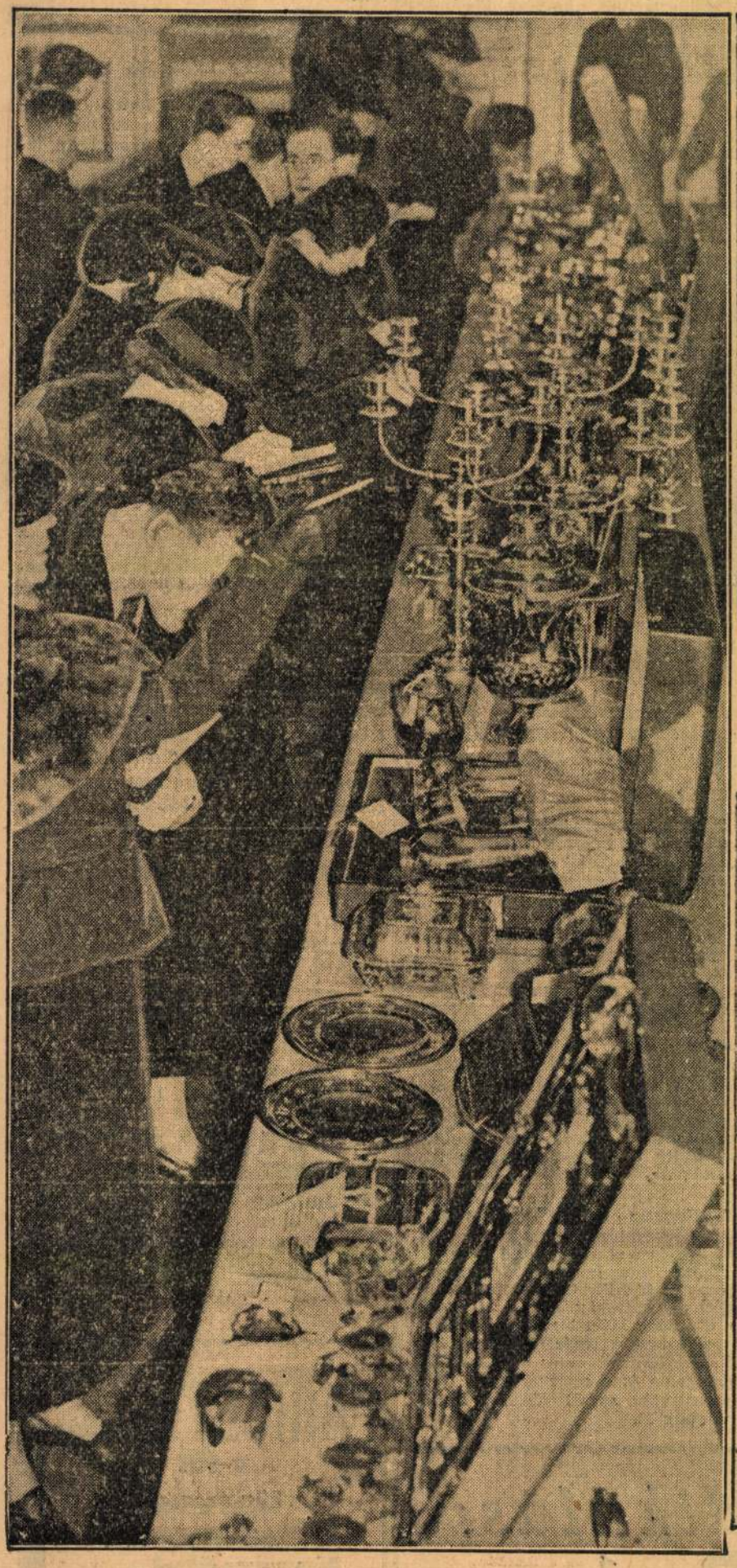

MARINA NÁSZAJÁNDÉKAIT
nézegetik a londoni *St. James* palotában,
ahol kiállították a nagyértékű ezüsttárgyakat

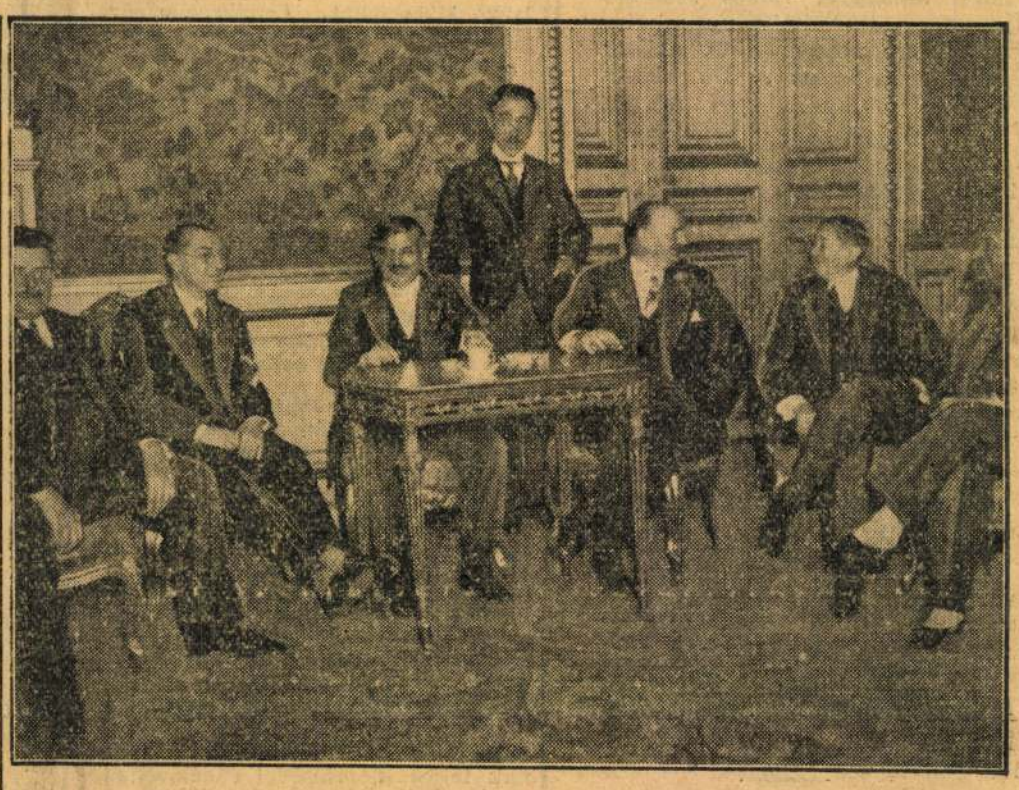

LAVAL FRANCIA KÜLÜGYMINISZTER fogadása *Titulescu* és *Tevfik Rüsdy* tiszteletére. Baloldalt ül *Herriot*, mellette *Tevfik Rüsdy*, török külügyminiszter, *Laval*, *Flandin* miniszterelnök és *Titulescu*. *Laval* mögött áll *Cesiano*, párizsi román követ

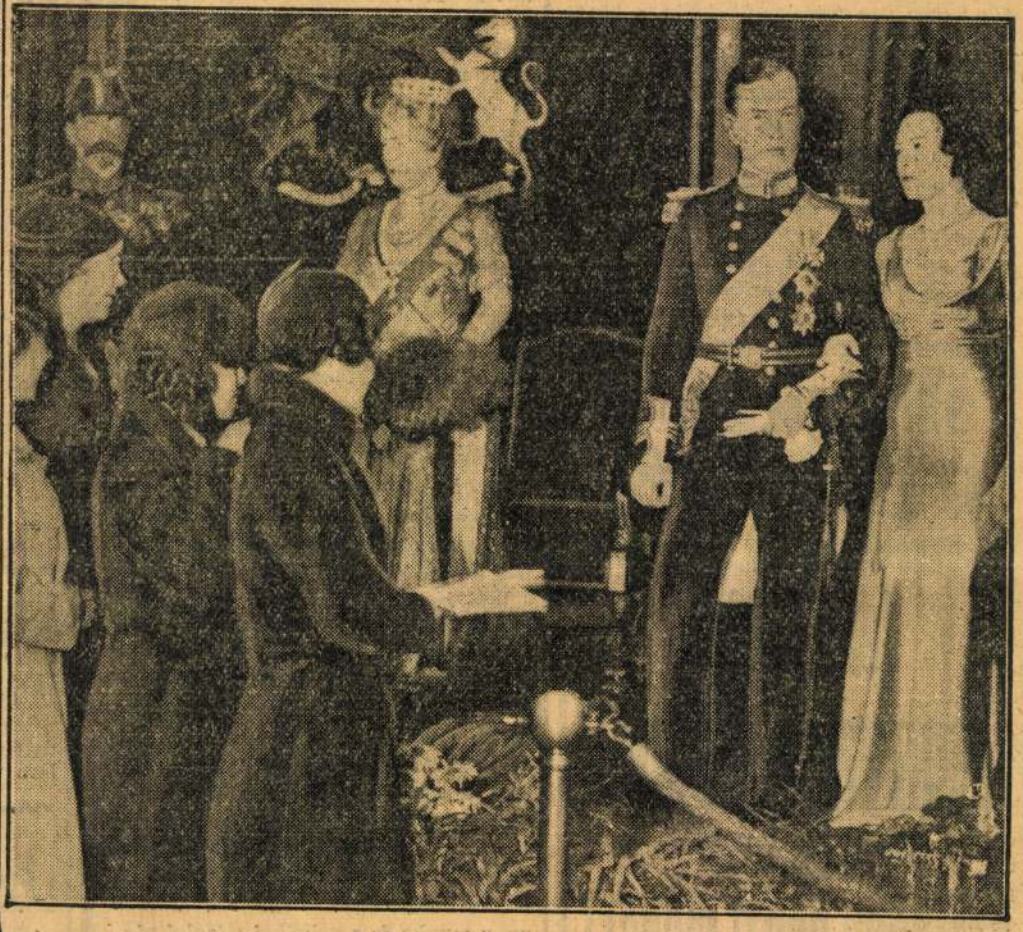

PANOPTIKUMBA KERÜLT LONDONBAN
AZ ANGOL KIRÁLYI PÁR,
GYÖRGY HERCEG ÉS FELESÉGE,
MARINA HERCEGNŐ VIASZFIGURÁJA

LOVAS *Lajos*, festő és szobrász, Szeged 1866 máj. 4. Budapesten Székely Bertalannál és Lotz Károlynál, Münchenben Eisenhut Ferencnél és Szentpétervárott Zichy Mihálynál tanult. 1913 óta Budapesten él, s arc-, figurális és tájképeket fest. 1898-tól 1901-ig több szoborművét állította ki a Műcsarnokban. Jelentékenyebb festményei: Miklós Gyula, gr. Batthyány Tivadar és Forbáth Frigyes arcképei, Valaki jön. Az út stb.

+ + Pepez
1935 máj 2

E-G II 45 l

1905. ~~október~~ 3. szeptember 28.

A pozsonyi városi múzeum igazgatóságának: értesíttetik az érem-kedvelők egyesületébe rendes tagként történt bejelentése felől és felhivatik a 7. évi tagsági díj megfizetésére (800/1905.)

Úgy őrködött fölöttem, mintha ő volna a gondviselésem. Igyekeztem megmagyarázni vendéglátó barátaimnak, hogy ki vagyok és honnan jövök, igyekeztem továbbá, hogy némi tekintélyre szert tegyek a Harold palatáblájának és az én fogkefémnek körülményes leirása által . . . Azonban vagy egy kissé nehéz volt a fölfogásuk, vagy pedig meseország sajátságai közé tartozik, hogy minden, még a legtermészetesebb megjegyzésem is nagy derültséget keltett. Barátom végetvetett magyarázatomnak, — mondván: — Jól van már, Hableány fia. Tudjuk, hogy a folyam hozott és ez elég nekünk! — A lord egy szót se szólt, a beszélgetésben nem is vett részt. Valószinü, hogy nagyon tartózkodó természetü volt.

Ebéd után a királyleánnyal s barátommal a terrászon sétálgattam és talán mondanom se kell, hogy nagyon büszke voltam új ismerősömre. Elmeséltem nekik, hogy mi akarok lenni és ő is elmondta nekem tervét, mire megjegyeztem:

— Ti valószinüleg egymáséi lesztek.

Erre ismét elkacagta magát, mint az már Meseországban szokás.

— Ha még nem vagytok házasok, — folytattam, — úgy meg kell esküdnötök mielőbb!

Ezzel csak azt kivántam jelezni, hogy egy férfi, ha rátalál a mesebeli tündérleányra, aki gyönyörü palotában lakik s nem veszi azonnal feleségül, minden hagyománynak s jó szokásnak ellenére cselekszik.

Újból nevettek aztán és a barátom azt ajánlotta, hogy menjek le a tóhoz és nézzem meg az aranyhalakat, az alatt pedig ők ketten egy kis sétát tesznek. Álmos voltam, miért is hajlottam a jó tanácsra, de mielőtt elváltunk, a barátom két darab ezüstpénzt nyomott a markomba, hogy a vízitündér többi fiának is jó napja legyen. Baráti jóindulatának újabb bizonyítéka csaknem a könyekig meghatott és nagylelküsége mélyebb benyomást tett rám, mint a királyleány kegyessége, aki lehajolt hozzám és megcsókolt.

Láttam őket, amint belemélyedtek a kert sűrűjébe. Meseországban az a szokás, hogy a férfi ilyenkor karját hölgyének dereka körül fonja . . . azután leültem a kőmedence szélére, égő arcomat odaszorítottam a hűvös párkányhoz, s elringatva a víz szelid csobogásától, a mesék országából az álom országába jutottam. Mikor fölébredtem, nem láttam már a napot, fagyasztó szél rázta a leveleket, úgy, hogy ijedve suttogtak egymásnak, a páva rikácsóló hangon pedig azt hirdette hogy eső lesz.

Vad félelem fogott el, mintha csak valami bűn nyomta volna a lelkemet. A sövényhez futottam, keresztülbújtam a nyulak átjáróján s szaladtam haza felé. Szerencse még, hogy a két ezüstpénz valóságnak bizonyult — de most az volt a kérdés, hogyan menjek ilyen rengeteg kincs birtokában a sötét erdőn keresztül, melyben kétségkivül rablók tanyáznak?

Mert hogy erdő és rablósereg elválaszthatlan két fogalom, azzal egészen tisztában voltam. S amint rámborult a fák árnyéka, amint elmaradt mögöttem a róna, olyan vad futásnak eredtem, minden hősi vitézségem ellenére, hogy elhagytam azt az őzikét is, mely rövid ideig megpróbálta velem versenyt futni.

Sárosan, halálra fáradtan, nagyon is lehangolva érkeztem haza, este felé, minden ünnepi fogadtatást mellőzve, a konyha ablakán át bejutottam a házba s igazán menynyei kegynek tekintettem, hogy büntetésem csak annyiból állott, hogy vacsora nélkül kell az ágyba bújnom. Úgy hangzott ez fülemben, — mint valami mennyei zene. Hivatalosan nem is kaptam vacsorát, de ily esetekben mindig akadt egy nemesen érző cseléd, ki titokban fölosont hozzám a hátsó lépcsőn és hideg sülttel, vajas kenyérrel meg vigasztaló szózattal ellátott.

Aztán a természet megkövetelte jogát s én az álmok országába elvándoroltam, ahol mint tekintélyes csukakirály minden uszonyom alatt egy csillogó ezüstpénzzel uszkáltam a ragyogó vízben és csak akkor dugtam ki az arcomat a vizirózsák közül, ha egy mesebeli királyleánynak kedve támad, hogy megcsókoljon.

Gyermekarckép Festette Innocent Ferenc

félelmet keltettek bennünk és már puszta zümmögésük is elővigyázatra intett.

Ebben az órában sem a falubeliek, sem a darazsak nem zavarták a csendet, a tanítás órája valószínüleg az egész nagy természetet békóba verte. Azután kis ideig a forrás vizében motoszkálva, — melyik fiu ne mártaná belé a kezét, ha elhalad mellette? Újra átmásztam egy sövényen és bölcsen elkerülve a darázsfészket, eltüntem az erdő sűrűjében.

Ha már a mezőn elhagyatottnak éreztem magamat, az erdőben valósággal tanyát ütött körültem a magány. Titkai ott leselkedtek minden fa mögött és átpislogtak a leveleken, a szederindák készakarva tartották fogva az embert s az új hajtások csintalanul csapdosták arcomat. Az erdő nagyobb is volt, mint ahogy azt a mezőre néző részéből hittem volna, egyenesen kisértetiesnek tünt föl, amidőn a végtelenbe húzódott.

Valósággal megkönyebbültem, mikor a fák koronái közt világosabban kezdett derengeni az ég s a domb lankásan ereszkedett le egy kis folyóhoz, mely a napfényben csillogott. Ott, ahol esése volt a folyónak, majd míg mély gázló következett, alámosások és mélységes öblök keletkeztek, melyekben a tengeri kalózok bizonyára kincseiket rejtegették s én nyomban beláttam, hogy mily bölcsen gondoskodott a természet a szükséges regényességről.

Fogalmam se volt arról, mióta barangolok már, mikor egy magasan kifeszített erős háló elvágta az utamat. Ez a háló sűrű sövényben folytatódott és megfosztott attól, hogy tovább is kövessem csacsogó, csevegő útitársam irányát! Izgató meglepetés volt ez nekem. A sövényen túl minden valószínüség szerint fekete zászlót fogok fölfedezni. Hisz ez a hely nem is lehet más, mint a tengeri rablók tanyája s nem lehet egyéb célja, mint az, hogy ágyúnaszádjainkat megakadályozza a fölfelé való haladásban és biztos helyről megfúrják azokat. Egy ágyúnaszádnak is bizonyára meg kellett volna állania, oly erős volt a háló és oly sűrű a sövény . . . Azonban a sövény aljában fölfedeztem hosszas kutatás után egy kicsiny lyukat, amely egy nyúlacska átjárójának látszott. Ahol pedig egy nyúl átmászik, szükségből átjut egy gyerek is, ha mindjárt hasoncsúszva és féltesttel a vízben. Keresztüljutottam, odaát voltam, megmentve, de elámulva és szinte megdöbbenve attól a látványtól, amely a szemem elé tárult.

A vadonnak és a szederbokroknak vége szakadt és a fagyökér és a száraz rőzse többé nem akadályozott engem az előrehaladásban. Egyenesre vágott apró fűvel, kőből faragott urnákkal díszített, keretekkel ellátott terrasszok huzódtak lefelé a folyóig, amely egyszerre megszelidülve csergedezett az egyik márványmedencéből a másikba. A medencékben a vízi rózsák alatt valami időnkénti vöröses villanás arra a föltevésre juttatott, hogy ott aranyhalak vannak. Csöndesen, mintegy szunyadva pihent mindez a déli nap hevében. A páva álmosan guggolt egyik terraszon, a halak nem mozogtak a tóban, a madarak csöndesek valának: magától értetődik, hogy végre-valahára eljutottam a mesebeli királyleány tündérkastélyába.

Abban az időben az emberi hivatások két képviselőjével szemben voltam nagy mértékben elfogulva: a vadőrzők és kertészekkel szemben. Mivel azonban ezek egyike sem mutatta magát, a buja virágágyak között lefelé igyekeztem, természetesen azért, hogy a mesebeli királyleányt meglássam. Az egész környezet arról tanuskodott, hogy közel van hozzám, nélküle semmi értelme sem lett volna a varázsszerü csöndnek, az álmodozásba ringató hangulatnak. Egy aranyos kupoláju, rikító jázminnal eltakart kerti ház hivogatólag intett felém. Ha valahol, úgy csak ott lehet elzárva ő! Sejtelmem és a mesebeli királyleányok szokásaiban való jártasságom ezúttal sem hagyott cserbe, mert ő csakugyan ott volt. Nem volt ugyan álomba elmerülve, hanem kacagva ült egy márványpadon és azon volt, hogy kezét a mellette ülő férfiu kezéből kiszabadítsa.

Katona József szobra
Mintázta Lovas Lajos

Ami életkorukat illeti, úgy hiszem, hogy húsz évesek lehettek, a férfiu természetesen valamivel idősebb, mint a nő. Gyermekek ilyen csekély korkülönbséggel nem törődnek, mert csak kétféle emberi lényt ismernek: gyerekeket és felnőtteket. Ez utóbbiak persze semmivel sem különbek az elsőknél, csak éppen — nagyobbra tartják magukat.

A márványpadon ülő pár a felnőtt részhez tartozott. Egy pillanatig csöndesen állva néztem őket s azon tünődtem, mért ülnek csöndesen, mikor halászhatnának és lepkéket foghattak volna. Ezalatt pedig észrevett engem a férfiu.

— Hallod-e tacskó! — kiáltott bizonyos elhamarkodással, — mit állsz itt, mintha a földből termettél volna?

— Fölfelé jöttem a folyó partján, — szólottam nagyon értelmesen és tiszteletteljesen, — azért jöttem, hogy a mesebeli királyleányt meglássam.

— Talán a vizitündér fia vagy? — kérdezte nevetve a férfiu. — No

— Nagy

— Miután é

kolták.

Erre a

elkacagta ma

felállott a pa

ideje.

— Nem

férfiu. — T

te is! Biztos

egy kis mel

Minden

csatlakoztam. Amennyire ismerem a világot, délben mindenütt terítve van az asztal, azt pedig, melyikhez telepedik le véletlenül az ember, teljesen közönyös előttem. A palota pompás volt, amilyen csak a mesében lehet s mikor beléptünk, egy jól megtermett hölgy üdvözölt minket, aki még felnőttebbnek látszott, mint a mesebeli királyleány és az édesanyja lehetett. Barátom, a férfiu olyan szíves volt, hogy bemutatott neki, még pedig mint egy Alderthotból látogatóba jött kapitányt. Hogy hol fekszik Alderthot, erről sejtelmem sem volt, de egy pillanatig sem kételkedtem abban, hogy barátomnak igaza van. Mert ami a tényeket illeti, általánosságban eléggé megbízhatók a felnőtt emberek, csak a fantázia adományát tagadta meg tőlük a természet.

Az ebéd kitünő volt és nagyon változatos. Egy másik, pompásan öltözött úr, — nyilván valami lord, — magas, faragott székbe ültetett, az asztalhoz tolt és odaállott a hátam mögé.

Katona József ünneplése. E hónap 11-én volt *Katona* József születése évfordulója, ezt a napot az ország több városa ünneplésekkel ülte meg. Így Kecskemét, ahol a nagy tragédiairó született, azután Kolozsvár, ahol a Bánk bánnal valamikor pályázott. Kolozsvárott emléktáblát helyeztek el azon a házon, amelyben Katona József lakott. Kecskeméten pedig emlékbeszédet mondottak a költő szobra előtt, amelyet Lovas Lajos szobrász mintázott. A kegyeletes ünnepély mindenütt méltó volt a nagy magyar tragédiairó emlékéhez.

—⊛—

Uj Idők 1900. VII. évf. 8-17.

Lovas Lajos

életrajz

röd.

Gókássy 109. l.

10149

e helyezett tojásdad medaillonban. Vér-
tet takaró hermelin palástón fölül her-
a kép alatt:

Hertzog von Lothringen.

6.4 cm.

n. 134-900.
2-900-87.

Lovas Lajos

festő és szobrász.

Szegeden született 1866 május 4-én. Orsz. mintarajz. iskolában végezte s Székely Bertalan mellett tanult. Amtán 2 évig Lotz K. tanítványa volt. 1894-ben Münchenbe ment Eisenhut Ferenc mintermeibe tanult. Amtán Lipcsébe, mint Drezdába ment innen Berlinbe. Onnan Olaszországba ment tájkép és figurális tanulmyokat végzett. 1901-ben haza jött. 1/2 évig Itthon, Szentpétervárta ment ezután Zichy Mihály-nál tanult. 1901-2-ben 4 hónapot, 1903 8 hónapot töltött Zichynél. Innen Olaszországba ment 1913-óta állandóan Budapesten ál. Dr. Miklós Gyula arczképe, gróf Batthyány Tivadar

arcskyje mely az orsz. vasutas-
szövetség tulajdona, dr. Forbáth
Frigyi aszkye, Valaki jön cz-
keje, Az út (reprodukálva
az Uj Időkben). Több szobra
ki volt állítva a mucsukban

A művész közlése.

Lovas Lajos

Hobráz

lásd okv.

Mücsarnok 1898. 86 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Lovas (Röszler) Lajos

Budapest.

Mincsarnok zobrász

1898/99. téli kiáll.

1900. tav. kiáll.

1901. tav. kiáll.

Kassai Hóhérbástya VI. 161

Lovas Lajos

1901. őszi Kiák. Nemzeti halom

Naplemente a Dunán,

olajf. 85 Ecr.

Nejskönyvtárak, párisi III. 60.

Lovas Lajos

1902. tav. kiáll. Nemzeti
Szalon

Ujpesti halászkunyhó,
olajf. 200 kr

Szilágyi Sándor: I. Rákóczi György.

V. 12.

Lajos festő

* (**II. Rákóczi Ferenc arcképe.**) Győr városa tavaly télen megbizta *Lovas* Lajos festőművészt, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek Mányoky Adám által festett arcképét, mely ez idő szerint György szász király magántulajdonát képezi, a város tanácsterme számára másolja le. Érdekes, hogy a Mányoky-féle eredeti kép állandóan ott függ György szász király hálószobájában, a király ágya fölött. György király a legnagyobb készséggel bocsátotta a magyar művésznek a képet rendelkezésére, hogy lemásolhassa. A művész négy hónapig volt Drezdában s ez idő alatt két másolatot készitett, az egyik Győr városáé, a másik Lovas Lajos magántulajdonában van. A másolatokról Bracht tanár, a drezdai képzőművészeti akadémia világhirü professzora, is elismeréssel nyilatkozik.

Pesti Hirlap, 1904. juin. 25.

Lovas L

Lovas Lajos

Jestö

nehány illustrácio-
ja a Művészvilág
1899 évfb.

Lovasheyis

vobra

láid

z

Mücsarnok, 1898. 97

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláirása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Lovas Lajós

1905. tavaszi

ki 11. Nemzeti Szalonban

Tél, olaff. 260 K

Hispania citerior Tarraconensis

V. 262.

Lovass Lajos

LOVASS LAJOS: SZÉKELY KAPU

Képzőművészet

1932-55 r.z.

A MAGYAR MŰBIRÁL

II.

PÉTERFY JENŐ (183

Végzetesen tragikus ember a századvég minden nyügével, lelki zürzavarával és művészi befejezetlenségével. Költő, aki azonban csak az alkotó művész passziviáit kapta, tudós a művész intuiciójával a tudományosság következetessége és rendszeressége nélkül. Ideges, könnyen kimerülő, gyakran a spleenes hangulattól meglepett és anyja halála

vala
a M
S P
nen
ezze
dig

A világgazdasági válság fejlődése

Irta: RÁTZ KÁLMÁN

A gazdasági válság kitörését az 1929 októberi nagy newyorki tőzsdeösszeomlástól szokták számítani, de kétségtelen, hogy eredete a világháborúra nyúlik vissza, melynek végső és főokozói közt a gazdasági versengések szerepelnek és így ugyancsak önkényes egyetlen hadviselőnek háborús bűnbakként való odaállítása. A pusztítás szolgálatában hatalmasan megnövelték a termelés erőit, mégpedig aránytalanul a győztesek oldalán, akik a *termelés gócait* és a nemzetközi forgalom *főútvonalait* uralták. A hadviselőknek óriási tömegek ellátásáról kellett gondoskodniok és a háború anyag- és energiafaló molochjának táplálása nagyarányú keresletet okozott. A főhadiszállító Amerika lett, mely a háborúban alaposan megszedte magát s bár azelőtt adós állam volt, Európa hitelezője lett. Mialatt Európában a gabonavetésterület csökkent, a tengerentúlé erősen emelkedett. A háború által életrehívott új nyersanyagszállító területekért a békekötés után ádáz harc indult meg a vezető gazdasági hatalmak között.

A háborúig a világgazdálkodás lassanként már kiépítette a Föld összes országainak összefüggését, de ezt a fokozatosan előállott összhangot a békekötések szétrombolták s a világ két részre szakadt. Az egyik oldalon ott állt a győztes fél, megnövekedett termelési berendezkedésével, a másik oldalon a legyőzött, melynek a *hadikárpótlás* igáját is vállára kellett venni.

Már közvetlenül a békekötés után, tehát amikor a háborús áruhiány hirtelen kielégíttetett (1919), bekövetkezett egy válság (1920/22).

Még a háború alatt megindult *infláció*, az általános összeomlás, majd pedig a Ruhr-megszállás (1923), Németországot az összeomlás szélére sodorta, úgyhogy a győztesek a Dawes-tervezettel kénytelenek voltak egykori ellenségük talpraállításához segédkezet nyujtani és a reparációk fizetését évi 2500 millió aranymárkában limitálni, majd midőn 1929-ben kiderült, hogy tartósan erre Németország képtelen, a Young-tervezet keretében a fokozatosság elvét vitték be a törlesztésbe. De a jóvátétel Pandora szelencéjének bizonyult.

A nagy háború haszonélvezője világméretekben az USA volt, ahol a háború által 22.000 ember emelkedett fel a milliomososztályba és melynek a volt szövetségesek aranyat törlesztettek; európai mértékben pedig Franciaország, mely a német jóvátétel oroszlánrészét (54.44%-át) kapta és az egész kontinensre kiterjeszthette hegemóniáját. Anglia elvesztette vezető politikai és gazdasági pozícióját. Az USA-val folytatott gazdasági és Franciaországgal, valamint Oroszországgal szembeni politikai harcban Anglia Németországra is támaszkodott, melynek szanálásában 1924-ben az angol tőke a főrészt vállalta, úgyhogy ez az aranystandard helyett »gold exchange standard«-re (főleg angol devizára) építette fel valutafedezetét.

*

Németország világpolitikailag a weimári rezsim idején aránylag nem sok vizet zavart. Hogy kötelezettségeinek eleget tehessen, minden erejét a gazdasági térre központosította. Óriási méretű racionalizálással fokozta termelését és ebben Európa többi része is kénytelen volt követni. A németek, hogy a jóvátételek céljaira devizához jussanak, a racionalizálás által tökéletesített termelési apparátusukra támaszkodva, gyilkos konkurrenciát kezdtek a világpiacon, nem törődve azzal, hogy a racionalizálások natása alatt nő a munkanélküliség és szűkül a belső piac.

A német export erőltetése és az ezt követő éles nemzetközi verseny, melynek során az országok minden módon kivitelük fokozására törekedtek, előkészítették a világválság kitörését, mely Amerikában következett be.

Az USA, a világháború utáni válság zökkenőjén átjutva, nagymérvű gazdasági fellendülés színtere lett. Európából ömlött az arany, az amerikai áruk, konkurrenciájukban a politikai hatalom által segítve, rohamléptekben hódították meg a világot. A newyorki pénzpiac jelentőségében kezdte a londdonit felülmúlni. És mindehhez járult az óriási belső nyersanyag- és fogyasztóterületnek felvevőképessége. *Mialatt Európában Franciaország politikája ásta alá a fennálló rendet, világméretekben az USA dolgozott a világ romlásán.* A neki járó háborús tartozások fizetését aranyban követelte, de ugyanakkor visszavonulva Európa politikai ügyeitől, magas vámokkal elzárkózott az idegen munkatermék felvétele elől és egyidejűleg *maga is konkurrenciát csinált adósainak* az egyre jobban szűkülő világpiacon.

A »prosperity« egyre növekedett. A racionalizálások, az agrártermékek áresései, a világpiac zsugorodása által előidézett bevásárlóképesség csökkenését az üzleti világ a belpiac nagymérvű kiterjesztésével igyekezett ellensúlyozni. Hitelre ömlött a traktor és a Ford-autó, a családi ház és a gramofón áradata. Az USA tőzsdéin kápráztató spekuláció közepette tombolt a hossz. Az európai tőke, fittyet hányva hazai kötelezettségeinek, özönlött a newyorki tőzsdére, úgyhogy Morganék tulajdonképpen Európa pénzét hitelezték magas kamatra Európának. Míg 1929 októberének emlékezetes »fekete péntekjén« bekövetkezett a newyorki tőzsde összeomlása.

*

A gazdasági válság elemei már régóta adva voltak. A 14 millió világháborús halott, az orosz polgárháború 8 millió áldozata, a kínai belháborúk és éhinségek milliókra menő halottai, a születések számának esése csökkentették az élelmiszerfogyasztók számát és százmilliók kapcsolódtak ki a gazdasági vérkeringésből. De ennél is döntőbb kihatású volt a racionalizálások következtében állandósult városi munkanélküliség, ami a vásárlóképes fogyasztók mennyiségét kisebbítette. Hozzájárult még mindehhez a kenyérmagvak jelentőségének hanyatlása is az élelmezés szempontjából. Ugyanakkor pedig az élelmiszerek termelése állandóan nőtt. A búza vetésterülete a tengerentúli államokban kiterjedt, sőt a válság kezdetén a világháború óta nem szereplő Oroszország is megjelent gabonaeladóként (bár az »orosz dömping« rémét egyelőre még feleslegesen festette a falra a megijedt világsajtó). A rozsnak takarmánycélra való felhasználása az igavonó jószágok (autó, traktor elterjedése) egyidejű csökkenésével a takarmánytermelést hozta válságba. Csakhamar kinyilt az *agrárolló*, azaz a mezőgazdasági termékek áresése erősen meghaladta az ipariét.

A gabonatermelés válságával karöltve jelent meg a gyarmatáruk és nyersanyagok termelésének válsága. »Túltermelés« következett be, azaz a fogyasztók milliói a racionalizálások és elbocsátások *circulus vitiosusában nem voltak képesek az árut megfizetni, ami a termelés újabb csökkentését és a vásárlóképesek apasztását vonta maga után.* Az 1910 óta tartó (nem számítva a rövid háborús időkbeli konjunktúrát) agrárválság félelmetes erővel lépett napvilágra.

A válság különösen a legyőzötteknél jelentkezett súlyos formákban. Németországban a fokozódó nyomor erős szociális és nemzeti erjedésnek lett az okozója. A szélsőjobb és a szélsőbal pártjai előretörtek és Curtius külügyminiszter, angol körök jóakaratában bízva, 1931 tavaszán Schoberrel, Ausztria kancellárjával vámközösségben egyezett meg. Németország e lépése ellenakcióra késztette Franciaországot, mely nagyarányú hitelmegvonással kirobbantotta Ausztria és Németország pénzügyi válságát. Ausztriában megbukott a »Credit-Anstalt« (ami kiváltotta a magyar bankzárlatot is), Németországban a három vezető bank közül kettő: a »Danat« és a »Dresdener«. A háború óta krónikus depresszióban szenvedő Anglia hitelválságát újabb súlyos csapás érte. Csakhamar kiderült, hogy Németország képtelen jóvátételt fizetni. Nyilvánvalóvá vált, hogy a jóvátételt eddig is külföldi — elsősorban amerikai — *kölcsönökből fedezte*, amennyiben 10 milliárd jóvátételi fizetéssel szemben 18 milliárd hitelt vett igénybe, úgyhogy saját ereje már a Young-tervezet első évében csődöt mondott. Külföldi (amerikai) hitelt többé kapni nem lehetett, Franciaország pedig segítségét politikai feltételekhez kötötte. Rosszabbul járt Anglia, mely teljesen immobillá vált a »befagyott követelések« révén és amikor Franciaország pénzügyi háborút indított ellene, 1931 szeptember 21-én kénytelen volt a font aranybeváltási záradékát felfüggeszteni. Anglia e napon utolsóként szakított az ősi, a liberalizmus gyökerét képező *szabadkereskedelmi elvvel*, hogy fokozatosan a védvámrendszerre térjen át, melynek betetőzése 1932 nyarán, az *ottawai konferencián* a zárt »Empire-gazdálkodás« kiépítése volt. A nemzetközi hitelélet teljes összeomlását Hoover, az USA elnökének emlékezetes egyéves moratóriuma tartóztatta fel 1931 július 1-én. A moratórium lejártával Lausanneban 1932 nyarán Németország bejelentette a jóvátétel fizetését illetően képtelenségét, amit Franciaország csak feltételesen vett tudomásul, amennyiben e kérdést a nemzetközi adósságok kérdésével kapcsolta egybe. Az USA azonban hallani sem akart a fegyverkezésekre milliárdokat költő hatalmak adósságainak elengedéséről, mire 1932 december 1-én Franciaország az esedékes törlesztést már nem utalta át.

Bármily szívesen is belement volna Hoover elnök az adósságrendezés feltételeinek megbeszélésébe, ezt nem tehette, mert az otthoni válság hatása alatt a közvélemény még erélyesebben követelte az elfordulást a »háborúra készülődő« Európától. Hoover néhány válságfékező kísérlete csődöt mondott és az 1932 őszi elnökválasztás elemi erővel söpörte el pártjával együtt. Körülbelül ezidőben érte el a szorosan vett gazdasági válság a mélypontját, a nyersanyagárak, a termelés nívója a legnagyob csökkenését.

Az USA-ban forradalmi volt a hangulat. A munkanélküli városi lakosság és az eladósodott farmerek összetüzései a karhatalommal egyre gyakoriabbá váltak. Ez volt a helyzet 1933 március 4-én, amikor az új elnök: Roosevelt elfoglalta hivatalát. Első dolga volt április 19-én sorsára bízni a dollárt, mely azóta törvényesen is aranyértékének kb. 50%-át vesztette el. Roosevelt e tettét elsősorban az a belpolitikai ok kényszerítette ki, hogy a farmereken és a 17 millió munkanélkülin segítsen, de szerepet játszott az európai adósokra való tekintet is, valamint a kereskedelmi háború követelménye.

A fontdevalváció — melyhez az angol bevitelben érdekelt északi és balti államok is csatlakoztak — ugyanis nagy előnyöket hozott Anglia exportjának és a másik konkurrens, Japán 1931 decemberében a yen 63%-os elértéktelenítésével követte e példát. Még erősebb mértékben indult meg a nemzetközi kereskedelmi háború, az angol és amerikai áruk és a »japán dömping« diktálta versengés Ázsia és Afrika piacain. A kereskedelmi harc megszüntetésére, a valuták egymáshoz való viszonyának rögzítésére — a genfi 1927-es világgazdasági konferencia, az 1929/31-es vámkonferencia, a bukaresti, varsói és stresai agrárkonferenciák, a prágai devizakonferencia (1932) sikertelenségeitől nem rettenve — 1933 júliusában összeült Londonban a nagy világgazdasági konferencia, de rövidesen eredménytelenül fel is oszlott, mert Roosevelt nem volt hajlandó a dollár rögzítésére vonatkozóan ígéretet tenni.

A krízis tehát nem enyhült. Németországban a weimári alkotmányt védő Brüning kancellár már 1932-ben csak a 48. §. alkalmazásával volt képes a helyzetet tartani: nyilt kérdés volt, hogy a birodalom a *nemzeti szocializmus*, avagy a *szovjet*

A Nemzetközi Vásár látogatói csodálattal nézik

SCHNUR HENRIK

úriszabóságának, Rákóczi út 15

kiállítását!

Önnek is érdeke, hogy megtekintse!

Raglánok, öltönyök, felöltők árban. Ízlésben minőségben utólérhetetlenek!
KÜLÖN FIÚRUHA-OSZTÁLY!
Rendelést a vásár területén is felveszünk.

A kánikula öltönye a Hollywood P 60.—
tartós, könnyű, nem gyürődik, mindig elegáns!

Nagyvállalatok figyelmébe!

GENERAL MOTORS CO.

BEDFORD TEHERAUTÓ 3½ TONNA

hasznos terhelésre. Platé 4400×2050

NEMZETKÖZI GÉPKERESKEDELMI RT.

Vörösmarty tér 4 Telefon: 81-3-34

ESŐKÖPENY Salamonovits Manó esőköpenygyár

BALLONKABÁT - RAGLÁN legolcsóbb V., SAS UCCA 25.

berendezkedését fogja-e választani. A kérdés a nemzeti szocializmus mellett dőlt el és a weimári köztársaság helyén az energikus III. Birodalom jelent meg, mely már nem hajlandó a »rólunk — nélkülünk« döntéseket szó nélkül lenyelni.

Ezzel a világválság új állomáshoz érkezett. Az európai helyzet kiélesedett — a világháborús sebek felszakadtak. A »béke, a háború folytatása más eszközökkel«, úgy lehet, visszaérkezik eredeti eszközéhez. Az 1934-es megélénkülő konjunktúra *csalóka*, mert lényegében hadiipari, az áremelkedések pedig *nem aranydollárban* és *aranyfontban* számítanak.

*

A világgazdálkodás, a világpiac egysége a közlekedési eszközök fejlődésével fokozatosan alakult ki. A kialakulás során az egyes államoknak, gazdasági fejlettségüknek megfelelően, *egyenlőtlen* szerep jutott a kollaborációban. A tendencia a pusztán nyersanyag- és élelmiszertermeléstől az iparosodás felé vezetett. Évről évre fokozódott a nemzetközi verseny az áruelhelyezés terén, amit új és új nyersanyagtermelő és fogyasztási területeknek a világgazdaságba való bekapcsolása egyre nehezebben kompenzált. A világháború e nehezen fenntartott, csupán dinamikus egyensúlyt megbolygatta. Míg egyfelől ugrásszerűen felfokozta a termelést, másfelől a legyőzöttek fogyasztóképességét lecsökkentette és olyan *óriási potenciális fogyasztási területeket kapcsolt ki a világgazdaságból*, mint a kapitalizmust átugró Oroszország vagy Kína, melynek feltárását, más ázsiai országokéihoz hasonlóan, a nemzeti öntudat felébredése nehezíti meg, sőt a *japán dömping* ellentámadást intéz a gazdasági téren eddig vezető hatalmak ellen.

A világpiac kialakulása a tervszerűtlen termelés miatt zavaroktól és periódikus válságoktól kísérve ment végbe. A világgazdasági válság ezt a tervszerűtlenséget maximálisan fokozta. A szabadkereskedelmet vámelzárkózás, kontingentálás és *autarkiára való törekvés* váltotta fel, mely utóbbinál már az esetleges *háború* szükségleteire való tekintet is szerepet játszott. A gazdasági megkötöttség végre is már egy rég meghaladott gazdasági fejlődésfokra, *a cserekereskedelemre való visszacsúszáshoz vezetett* és az arannyal kellő mennyiségben nem rendelkező államokban a legprimitívebb közgazdasági alapelveket is negligáló különböző fantasztikus »aranypótlékok« bevezetésének eszméjét vetette fel. Tény azonban, hogy az aranyfedezet tökéletes fenntartása csak három kielégítő aranyfedezettel rendelkező valutájú országnak, Franciaországnak, Hollandiának és Svájcnak sikerült, mely államok (az »aranyblokk«) a tőkeexportban erősen érdekelve lévén, nem ronthatták le külföldi követeléseiket.

*

Ha nem is egészen a politika idézte fel a világválságot, de mindenesetre nagyban hozzájárult annak kimélyítéséhez. Az egymással szembenálló hatalmi csoportosulások és érdekcélok felfokozták a kaoszt, mert engedni, *kezdeményező áldozatot* magára vállalni senki sem akart. Nem utolsósorban azért, mert teljességgel bizonytalannak látszott, hogy a többiek követték volna-e a példát.

A világgazdaságban ugyanazt tapasztalhatjuk, amit az egyes országok termelőcsoportjain belül láthatunk: termeléscsökkentés esetén a konkurrens fokozza saját produkcióját, hogy a javuló konjunktúrát magának használja ki. Minthogy tehát a gazdasági anarchia általános jellegű, alig lehet mást tenni, minthogy a problémákat a *helyi viszonyoknak és közelebbi céloknak* megfelelőképpen megoldani.

Tehát miután a világpiac mindjobban kaotikusabbá válik, a honi keretek között kell bevezetni a *tervgazdálkodást*, szemben az eddigi anarchisztikus termelési rendszerrel, mely egyes csoportoknak lehet előnyös, de a nemzet egyetemének végtelenül káros. Az egyes országok tervgazdálkodását azután a *geopolitikailag egymásrautalt* államok csoportosulásának kellene felváltani, aminek azonban az az előfeltétele, hogy a politikai ellentéteket eliminálják.

A geopolitikai alapon csoportosult államszövetségek kooperációjának további kiépítésétől azután várható lenne az egységes világpiac helyreállítása és a nemzetközi gazdálkodásnak világméretekben való új fejlődése.

— **Debrecen városa parcellázza többezer holdas nagybérleteit.** *Debrecenből* jelentik: A mult hónapban bocsátotta árverés alá a város az őszszel megürülésre kerülő haszonbérföldjeit, amelyek között többezer holdas bérleti tárgyak is voltak. Az árverés teljesen eredménytelen maradt, mert a régi feltételek mellett nem akadt vállalkozó a bérletek átvételére. A város most a bérleti feltételek módosításával *újabb árverést tűzött ki* és egyben elhatározta, hogyha a nagyobb bérletekre nem kap megfelelő ajánlatot, akkor *ötventől kétszáz holdig terjedő részletekben adja bérbe, esetleg feles művelésre.*

A vérbajokozta idegbetegségek
Irta: **dr. Franki Samu** budapesti idegorvos. **Ára 2.50 P.**
Kapható
az összes könyvesboltokban vagy megrendelhető Müller József cégnél, Bp. VI., Révay utca 10

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Szombaton megkezdték az új ipari minisztérium felállításának előkészítését. A jelöltek tömegét tekintve, még mindig kevésnek bizonyul a miniszteri bársonyszékek száma.

Több vidéki városban is mozgalmat indítottak a pincérek a borravaló ellen. Ha nem sikerül teljesen keresztülvinni az eltörlését, akkor legalább a felemelését kérik.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Harminc mandátumot támadtak meg petícióval azon a címen, hogy halottak is szavaztak.« »Ennyi jog igazán megilleti az elhúnyt polgárokat.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon miért vezetnek be a tőzsdén még kilencfilléres részvényt, amikor a régi pengős papirosok is csak filléreket érnek?«

A nap hőse: az árumintavásár, amely remekül sikerült. Erre az árumintára valóban nem lehet rámondani, hogy minta érték nélkül.

Horvátországban olyan népszerű Macsek, hogy — egy angol lap szerint — még egy lovat is megválasztanának, ha Macsekpárti programmal lépne fel. Szerencsére, a lovak ijedten tiltakoznak minden politikai szereplés ellen.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Feltalálták a robot-pilótát, elmés szerkezet, amely automatikusan vezeti a repülőgépet.« »Nagyszerű dolguk lesz ezután a pilótáknak. Kényelmesen vonaton utazhatnak a repülőgép után.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Benes a magyar kisebbségekről és az európai békéről.** *Pozsonyból* jelentik: *Benes* külügyminiszter a cseh nemzeti szocialistapárt pozsonyi gyűlésén kijelentette, hogy Csehország résztvesz a keleti egyezmény létrejöttére célzó munkálatokban. A cseh külpolitika — mondotta Benes — már hosszú évek során arra törekedett, hogy lehetővé tegye Csehországnak azt, hogy hozzájárulhasson a középeurópai biztonsági egyezményhez. Csehország e pillanatban Szovjetoroszországgal folytat tárgyalásokat kölcsönös segélynyujtási egyezmény dolgában. E tárgyalások befejezése közvetlenül küszöbön áll. Az európai politikában bizonyos átcsoportosulás várható és remélhető, hogy a fenti egyezménnyel a békét hosszú időre sikerül biztosítani, ami egyben a cseh köztársaság további fejlődésének is biztosítéka. A kisebbségi kérdésekről szólva, Benes kijelentette, hogy biztosítani fogja a cseh területen élő kisebbségek, *így a magyaroknak is az állam ügyeinek vezetésében* való résztvételt, de csak azzal a feltétellel, hogy teljesen azonosítják magukat a cseh állam eszméivel.

— **Lovas Lajos festőművész meghalt.** Hatvankilenc éves korában, hosszas szenvedés után, szombaton reggel meghalt *Lovas* Lajos festő- és szobrászművész. Az elhúnyt egyik megalapítója és hosszabb időn keresztül műtárosa volt a *Budai Szépművészeti Társulatnak*. Művészi pályafutását Zichy Mihály oldalán kezdte meg. Munkásságát a festészet és szobrászat között osztotta meg. Művei közül több darab a Székesfővárosi képtár birtokában van, leghíresebb csikós képét pedig a drezdai királyi képtár vásárolta meg. Temetése vasárnap délben lesz a rákoskeresztúri temetőben.

— **Rendelet a hordójelzésről.** A kereskedelemügyi miniszter rendeletet adott ki a hordójelző hivatalok berendezéséről és szolgálatáról, valamint a hordók jelzéséről és a jelzésért fizetendő díjakról szóló rendelet kiegészítése ügyében.

— **Módosították a gyufa kincstári részesedését.** A pénzügyminiszter rendeletet adott ki a *gyufa után fizetendő kincstári részesedés megállapítására* vonatkozó rendelkezések módosításáról és újabb gyufacsomagolások engedélyezéséről. A rendelet a Budapesti Közlöny vasárnapi számában jelenik meg.

ORION, PHILIPS, STANDARD **rádiót béreljen** havi 4, 6, 7, 9, 10 P-ért **Vermes Zoltán,** II., Zsigmond u. 5 Telefon: 50—5—11

Széttörte és lenyelte csajkáját egy nagykanizsai rab, akit súlyos sérüléseivel Budapestre szállítottak

Nagykanizsa, május 4.
(A Pesti Napló tudósítójától.)

Nemrégen a csendőrök beszállították a kanizsai ügyészség fogházába *Árvay* Géza megrögzött bűnözőt különböző cselekmények miatt. A mintegy 28 éves fiatalember már több évet ült az ország börtöneiben. Igazi »nehéz fiú« volt. A fogházban az őrök különös éberséggel vigyáztak Árvayra, hogy meg ne szökjön a hatalmas, bikaerejű ember. Árvay több ízben nagyon elkeseredetten nyilatkozott a fogházőrök előtt, és kijelentette, hogy »nem bírja ezt az életet, inkább meghal.« A fogházőrök feltételezték róla, hogy mindent elkövet, hogy megszökjék a fogházból.

Nemrégen történt, hogy ismételten az ebédhez használt ónkanalat *több darabra törte és a darabokat lenyelte*, mert mindenáron a kórházba akart kerülni, hogy az odakísérés alatt vagy pedig a kórházban megszökjön. A kanáldarabok azonban nem sértették meg annyira Árvayt, hogy kórházba kellett volna vinni. Most más tervet eszelt ki. Ebéd közben, amikor az őr kiment a cellájából, *hirtelen fogta a csajkáját és azt darabokra törte, majd darabjait lenyelte.* Olyan rosszul lett, hogy azonnal a kórházba szállították. A kórház orvosai kijelentették, hogy sürgős műtétre van szükség, amelyet csak Budapesten hajthatnak végre. Az ügyészség azonnal intézkedett, hogy Árvayt megfelelő fedezettel Budapestre szállítsák a gyüjtőfogházba. Árvay állapota igen súlyos.

— **Hétfőn benyujtják a költségvetést, kedden megkezdődik a bizottsági tárgyalás.** *Fabinyi* Tihamér pénzügyminiszter a képviselőház hétfőn délután négy órakor kezdődő ülésén nyujtja be *az 1935—36. évi költségvetést.* A miniszter nagyszabású expozét mond, azután a házelnök intézkedik a képviselőházi bizottságok összehívásáról, s a bizottságok *már kedden megkezdik a költségvetés tárgyalását.* A főelőadó *Zsindely* Ferenc lesz. Az egyes tárcák előadóját a tárcák előzetes tárgyalására illetékes bizottságok választják meg. A hétfői ülésen terjeszti be jelentését a képviselőház közoktatásügyi bizottsága a szombaton tárgyalt *kultuszminiszteri javaslatokról*, amelyeket azután *a keddi ülés napirendjére* tűznek.

— **Áramvonal.** Igen, ez az! Áramvonal! Hallották már, sőt használták is a kifejezést, hogy áramvonal. Van áramvonalas autó, áramvonalas gyerekkocsi, áramvonalas szövetminta, sőt áramvonalas áramvonal is. Állítólag a vízcseppel függ össze és az áramlás útját rajzolja, de akár így van, akár másképpen, annyi bizonyos, hogy divat lett és mindenütt mindenki használja, hogy »áramvonal«. Vannak ilyen divatok és szavak, amelyek jönnek és elmúlnak, mint a vízcsepp, mint az áramvonal. Emlékeznek még például az »ideológia« szóra? Mennyit használták önök is, mi is, mások is, a háború után következő évek tele voltak ideológiával, technokráciával, autarkiával és más hasonló szellemi és közgazdasági mozgalmakat jelentős szavakkal, divattá lett és gyorsan elmult áramlatokkal. Jöttek és elmultak, mint az »izmus«-ok legnagyobb része is. Most *az áramvonal* foglalja el a vezető helyet. Hála Istennek, nem függ össze semmiféle politikai, vagy közgazdasági mozgalommal, így hát nem is marad szomorú emlék utána. Szelíd, konstruktív áramvonal, ábra, forma és rajz, szívesen köszöntünk, mint 1935 divatos szavát. Kívánjuk, hogy ne jöjjön gonoszabb jelentésű szó a nyomodba.

— **Nem lesznek változások a főispáni karban.** Illetékes helyen megállapították, hogy azok a híresztelések, amelyek a főispáni karban várható változásokról szóltak, *alaptalanok.*

— **Munkácsy-Céh sorsjátékának húzása.** A Munkácsy-Céh a Nemzeti-Szalónban tartott sorsjátékának húzásán a következő számok nyertek 15 pengőtől 3000 pengő értékben műtárgyakat. (Festmények, szobrok, rézkarcok, akvarellek stb.) A nyereménytárgyak a Nemzeti-Szalónban vehetők át május 31-ig naponta 9-től délután 5-ig a nyerő sorsjegy felmutatása ellenében.

22 51 106 107 1096 2016 2025 2163 2256 2262 2292 2305 2847 3197 3396 3409 3451 3467 3432 3506 3673 3698 3744 4305 4493 4749 4773 4811 4982 8096 8008 8101 8150 8289 8304 8363 8091 8097 8523 8524 8531 8822 8836 8858 8947 9005 9035 9131 9222 9273 9322 9327 9383 9350 9409 9594 9658 9992 10030 10184 10534 10558 10628 10688 14091 14109 14119 14271 14297 14303 14304 14337 14431 14913 14991 14868 15024 15458 15756 15865 15880 15874 15911 16113 16211 16481 16512 16734 16764 16770 16786 16808 16821 16953 17003 17005 17008 17011 17015 17020 17027 18514 18531 18541 18587 18630 18634 18669 20091 20072 20464 20803 21190 21754 21831 21847 21968 22341 22315 22364 22400 22509 22534 22587 22633 22778 22838 22858 22824 23100 23414 23032 23629 23676 23677 23685 23089 23708 23711 23717 23732 23893 24396 24618 24636 24801 24836 24850 24877 24963 24998 25353 25356 25388 25438 25448 25522 25553 25594 25871 26397 26410 26470 26477 26485 26992 27094 27402 27463 27525 27530 27565 27771 27960 27982 28309 28318 28376 28454 28498 28605 28630 28670 28667 29346 29365 29541 29759 21876 8548 23623 27175 27155 27705 14084 27202 27766 8943 4235

SZINKRON a mindig pontos villamos óra! Óragyár, Tömő u.

CSÁKÁNY
cipő- és csizma-különlegességei
a legjobb külföldi anyagot és munkát jelentik.
Szenzációsan meglepő árak!
Elasztikus ultraneo gyógybetétek cipőbe építése.
IV., Piarista ucca 8. (Váci ucca sarok)

— **Élénk üzlet az élelmiszerpiacon.** Szombaton élénk volt az élelmiszerpiac forgalma. A nagyvásártelepre érkezett 69 vagón vasúton, 402 métermázsa hajón és 200 métermázsa tisztított baromfi. Az éttermi üzemek erősen vásároltak. *A zöldfőzelékek* piacán sok az áru, az üzletmenet élénkebb. Árak (zárójelben a nagybaniak): fokhagyma 130—160 (95—130), vörös hagyma 36—42 (30), spárga 60—200 (25—150) (pénteken 20—150), sóska 16—28 (8—15), paraj 12—24 (6—12), hónapos retek csomója 8—24 (4—22), vegyeszöldség 26—40 (16—30), kalarábé (6—10), savanyúkáposzta 24—32, csiperkegomba (200—280), saláta, darabonként 2—12 (1—5), karfiol 130—200 (80—85). *A tojáspiac* továbbra is szilárd. Árak nagyban: ládaáru 5—5.3, kosáráru 5.3—5.35 és kicsinyben tea 6—7 főző és apró 5—5.8 fillér darabonként. *A burgonya piacának* árai nagyban: őszi rózsa 7.3—8, nyári rózsa 8.5—11, Ella 7—7.5, kifli 18—20 és a kiskereskedelemben: rózsa 10—16, Ella 8—12 fillér kilónként. *A gyümölcspiacon* a narancs ára nagyban 74—94, kicsinyben 64—140. *A halpiac* árai: élő ponty 1—1.50, jegelt ponty 0.80—1.20 pengő kilónként.

Kombinált bútor ujdonságok
Nagy Zsigmond, Lázár-u. 3 (egész házban).
Sül- és antik lakberendezések is nagy választékban

— **Eckhardt Tibor sajtópöre.** *Eckhardt* Tibor tudvalevőleg följelentette a *Magyarság* munkatársát, *Katona* Jenőt, mert Katona egyik cikkében azt írta róla, hogy nemzeti és szociális szempontból tisztviselőellenes bujtogatást végez ő és pártja. Most tárgyalta ezt a pört a budapesti büntetőtörvényszék *Schadl*-tanácsa. Katona Jenő kijelentette a bíróság előtt, hogy nem érzi magát bűnösnek, cikkét közérdekből írta és kérte a valódiság bizonyításának elrendelését. Dr *Halász* Lajos, Katona védője, a valóság bizonyítására vonatkozó indítványtétel előtt arra hivta fel a törvényszék figyelmét, hogy a bűnvádi eljáráshoz szükséges magánindítvány nincs ebben a pörben, mert Eckhardt Tibor az ügyvédi meghatalmazást mint a független kisgazdapárt elnöke írta alá, pedig nem elnöke a pártnak, hanem csak a párt képviselői csoportjának. A törvényszék úgy döntött, hogy felhívja Eckhardt Tibort annak igazolására, hogy milyen minőségben indította meg a sajtópört. Dr *Halász* Lajos védő ezután kérte gróf *Bethlen* Istvánnak, gróf *Károlyi* Gyulának, *Griger* Miklósnak, *Berki* Gyulának, *Bajcsi-Zsilinszky* Endrének, *Moser* Ernőnek, továbbá *Virágh* Ferenc és *Erőss* János ügyvédeknek tanukénti kihallgatását. *Károlyi* József, Eckhardt Tibor jogi képviselője, azzal érvelt, hogy a védelem által bejelentett tanuk véleménye nem alkalmas annak igazolására, hogy a független kisgazdapárt tisztviselőellenes bujtogatást végezne. Egyébként — mondotta — a valóság bizonyítása szempontjából sem Eckhardt Tibornak, sem a pártnak nem kell és nincs oka elzárkóznia. A törvényszék ezek után elrendelte a valódiság bizonyítását és csak gróf *Bethlen* István és gróf *Károlyi* Gyula kihallgatását mellőzte azzal, hogy e tanuk bejelentése már elkésett. Emiatt dr *Halász* Lajos védő semmisségi panaszt jelentett be. A törvényszék a tárgyalást végül elnapolta.

x **Gassner,** Teréz körút 19., a Nemzetközi Vásáron, Iparcsarnok, 323. sz. fülke, ismét kézzel csomózott magyar *perzsa*-szőnyegekkel és kéziszövésű *torontáli* szőnyegekkel szerepel. Általános tetszést aratnak a 88 éve fennálló cég békésszentandrási saját telepén — ahol már több, mint 100 munkást foglalkoztat — készült valódi színekkel festett perzsaszőnyegek minőségei, melyek tartósság tekintetében a keleti perzsaszőnyegekkel már feltétlenül egyenrangúak. A torontáli szőnyegek is valódi színekkel vannak festve, csakis elsőrendű minőségben, nagyon sűrű szövésben készülnek, miáltal nemcsak mint összekötő- és ágyelőszőnyegek, hanem mint nagyobbméretű szobaszőnyegek gyanánt is kiválóan alkalmasak. Olcsó árai folytán a vásáron nagy kelendőségnek örvendenek. Újonnan megnyílt *bútor*osztályából is bemutat néhány jól sikerült modern mintadarabot.

— **Május 3 ától 13-áig éjfélután 4 órakor van a záróra.** A Budapesti Nemzetközi Vásár idejére a Szállodások és Vendéglősök Ipartestülete záróra-meghosszabbítást, a Budapesti Kávések Ipartestülete pedig zenélési záróra-meghosszabbítást kértek. A főkapitány május 4-én kelt parancsában közli, hogy *a főváros területén levő vendéglők záróráját a vásár ideje alatt, május 3-ától május 13-áig bezárólag — a belügyminisztertől kapott felhatalmazás alapján — éjfélutáni négy órában állapította meg.* A főváros területén levő kávéházak és vendéglők zenei zárórájára vonatkozólag akként szól a rendelkezés, hogy a zenezáróra meghosszabbítási engedélyt — az előírt engedélydíjak lefizetése ellenében — naponta éjfélutáni négy óráig, külön-külön kérelemre szintén megadja.

— **Egy cselédelhelyező hirtelen halála a fürdőben.** A Császár-fürdőben hirtelen meghalt *Nillitz* János 72 éves cselédelhelyező, aki a Tavaszmező ucca 7. számú házban lakott.

— **A sütők szövetségének közgyülése.** A *Magyar Sütők Országos Szövetsége* május 9-én, csütörtökön délután 3 órakor a *Fővárosi Sütőipartestület* székházában (VII., Hársfa u. 21) tartja 29. évi rendes közgyűlését.

Az idő

Az éjszakai fagy gyengül

A *Meteorológiai Intézet* jelenti szombaton este tíz órakor: Nyugat-Európában felhős és esős, Közép-Európában csendes és derült időjárás uralkodik.

Hazánkban a hőmérséklet a nyugati részeken 15—17 Celsius fokig, míg keleten csak 13—15 Celsius fokig emelkedett.

Várható időjárás a legközelebbi huszonnégy órában: Az éjjeli fagy gyengül és inkább csak a talajmenti rétegekre szorítkozik. A nappali hőmérséklet tovább emelkedik Napközben, kivált nyugaton, felhősödés valószínű. Mérsékelt keleti-délkeleti légáramlás.

— **Bethlen Mária grófnő** csodás népművészeti gyüjteményét a kormányzó úr őfőméltósága megtekintette és gyönyörűséggel szemlélte a szebbnél szebb változatos anyagot. A grófnőtől emlékül elfogadott egy kampósbotot, melyet *Nyiri* Zoltán abasári legény faragott. A főméltóságú asszony a gyimesi csángó asszonyok varrottasait dícsérte.

A **BEVÁLT** minőségü
Mat harisnyát
finom vékony, de azért nagyon tartós fonálból
P **1.85**-ért
P 1 ADOM
HEILIG
harisnyaháza, Rákóczi út 26
Vidékre postán utánvéttel.

RÁDIÓ ujdonságok megbízható beszerzési forrása cseréből származó 2—6 lámpás egyen- és váltóáramú készülékek **olcsó áron** **BODNÁR**
Kérje legújabb árlapjaimat VILMOS CSÁSZÁR ÚT 60
GRAMOFON zene- és táskagépek, összes lemezujdonságok **CSILLÁR** modellek legnagyobb választékban **VILLAMOS** cikkek, szerelése!

— **Frontharcos túraút.** Május 25-én és 26-án futják le a bajnoki huszonnégyórás autó- és motorkerékpárversenyt. Ez az *Országos Frontharcos Szövetség* harmadik országos *Frontharcos Túrája.* A verseny nevezési határideje május 7-ike. Nevezések és bővebb felvilágosítások: az *Országos Frontharcos Szövetség* autó- és motorsport osztályánál (VIII., Rákóczi út 27). A versenyzők 25-én, szombaton reggel indulnak Budapesten a Hősök teréről és másnap reggel az 12.000 kilométeres versenyút megtétele után ugyanoda térnek vissza.

— **Göring miniszterelnök és felesége Dalmáciába utazik.** *Belgrádból* jelentik: A *Vreme* szerint *Göring* porosz miniszterelnök május közepetáján feleségével Dalmáciába érkezik, ahol egy hónapot szándékozik eltölteni. Mint emlékezetes, Göring tábornok már a mult évben is Dalmáciában üdült.

— **Érettségi találkozóját** az 1915. évben a Vas uccai felső keresk. iskola felső D. osztályát végzett növendékeinek május 11-én este ½7 órakor az iskola II. em. 31. számú termében tartják meg. Utána vacsora a Britanniaszálló vörös termében.

Esőkabát műs. Crepe de Chine ..... P **23.-**
angol ballonkabát, férfi és női P **45.-**
KÁROLY-KÖRUT 30 Dentária rt. **SZERVITA-TÉR 10** Geiger Testvérek

Beküldött könyvek. Ezen a héten a következő könyvek érkeztek szerkesztőségünkbe: Julius *Hay:* Gott, Kaiser und Bauer (Oprecht & Helbling, Zürich). — *Vajthó* László: Tanulók szerepe az irodalom tanításában. *Biczó* Ferenc: Az irodalom tanítása a leányiskolákban. *Papp* István: A magyar nyelvtan nevelőereje. *Prónai* Lajos: A magyar nyelvi olvasmányok módszeres tárgyalása. *Gedő* Simon: Az irodalmi olvasmány a német nyelv tanításában. (Mind az öt füzet az Egyetemi nyomda kiadása.) — Gottfried *Hobus:* Ich oder wir. (Ein kulturpolitischer Beitrag zum Gemeinschaftsgedanken. Verlag für Kulturpolitik, Berlin. — *Szántó* Lajos: Jöjj velem. (Az Út kiadása.)

Béreljen VOGEL CSILLÁRT
a Nemzetközi Vásáron.
Mária Terezia tér 3. Telefon: 30-1-23.

— **Verskötet a nemzeti egységről.** Dr. *Mátrai* Ferenc Béla *Gömbös* Gyula miniszterelnöknek dedikálva adta ki legújabb verskötetét, amelynek címe: *Nemzeti Egység.* Hazafias verseinek az az alaptémája, hogy össze kell fognia minden magyarnak a nemzet jóléte érdekében. Verset írt a miniszterelnökről és a nemzeti egység pártjának többi vezéréről. A versekből kicsendül, hogy tőlük várja a nemzet sorsának megjavulását.

— **A MFTR társasutazásai.** A MFTR közli, hogy az „Erzsébet királynő" különhajó legközelebbi társasutazásai a következők: I. május 11—18. Felsődunára Passauig. Hajórészvételi díj 68 P-től. II. Május 22., június 2. Alduná ra, a világhírű Kazánszoroson át a Vaskapu és Ada-Kaleh szigetének megtekintésével Rustsukig. Kirándulási lehetőség Várnára, Bukarestbe, Constanzába és Konstantinápolyba. Hajórészvételi díj 86 P-től. III. Filléreshajó május 11-én Wienbe és Pozsonyba, visszaérkezés május 18-án. Egységes menetdíj oda-vissza 12.80 P. Minedennemű felvilágosítás és menetjegyek kaphatók utazási irodánkban és a MFTR utazási irodájában. (818—80.) A Nemzeti Bank 133. sz. engedélye alapján.

Beküldött hírek

A Magyar Országos Eszperantó Egyesület (V., Mérleg u. 2) május 10-én, pénteken este 8 órakor tartja évi rendes közgyűlését.

Az Iglói Diákszövetség május 11-én, szombaton este félnyolc órakor a Gellért-szálloda zenetermében tartja közgyűlését. Közgyűlés után a Gellért-szálloda nagy éttermében társasvacsora lesz.

— **A Nádasdy-huszárok hősi emléke Győrött.** A gróf *Nádasdy* Ferencről nevezett volt cs. és kir. 9. huszárezred győri bajtársi köre, a limanowai ütközetben hősi halált halt ezredparancsnok, *Muhr* Ottmár ezredes és hősi halált halt huszárjai dicső fegyverténye megörökítésére, a győrszabadhegyi lovassági laktanya udvarán művészi kivitelű hősi emléket állított. Az emlékmű leleplezése június 2-án fog megtörténni országos ünnepség keretében. A rendezőbizottság felkéri a bajtársakat az ünnepélyen való szíves megjelenésre. Részvételi bejelentés *Vörös* Károly címére, Győr, Wennesz Jenő út 9. szám küldendő. Jelentkezést május 20-ig kérik.

— **Volt hadifoglyok bajtársi összejövetele.** A volt krasznojarszki hadifoglyok máj. 11-én, szombaton este 7 órakor a városligeti *Székesfővárosi Pavillonban* (a földalatti végállomásánál) tartják bajtársi összejövetelüket.

— **Herczeg Ferenc szózata az asszonyokhoz.** A Dolgozó Asszonyok lapjának ünnepi szenzációja. Várnai Zseni verset ír, Földes Jolán a mandzsu császárnéról és Csank-Kai-Sek feleségéről mesél érdekes titkokat. Földes Éva Rachmanovával csinált interjut, Kertész Erzsébet, Szilárd Mária stb. szép cikkei egészítik ki a lapot. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I., Fery Oszkár u. 78. Telefon 519—29. Mutatványszám kapható.

— **A MINOSz nagygyülése.** A Magyar izr. Nőegyletek Országos Szövetsége május 7 és 8-án, kedden és szerdán d. e. ½10 és d. u. 4 órától 6 óráig tartja országos nagygyűléssel kapcsolatos közgyűlését VII., Sip u. 12, II. em. díszterem. Kedden, 7-én d. u. az ülés után uzsonna a Goldmark-teremben. Vendégeket szívesen lát a vezetőség.

— **A volt cs. és kir. 24. sz. tábori vadászzászlóalj** bajtársi összejövetelét május 11-én, szombaton este 8 órakor tartja a VIII. ker., Szentkirályi ucca 17. sz. alatti Kispipa-vendéglőben. Vidékieknek a Vásárral kapcsolatban utazási kedvezmény.

— **Az „Új Szivárvány"** (*Hangay* Sándor folyóiratának) **legújabb számába** *Rózsás* József, *Gáspár* Gyula, dr. *Tábori* Pál, *Kelényi* László, *Ruszkai* Sándor, *Holló* Jenő, *Pataky* Joachim, *Szalacsi* Imre, *Seemann* András és mások írtak cikket, illetve verset.

— **Életfogytiglani fegyházra ítélték a szombathelyi menyasszonygyilkos próbacsendőrt.** *Szombathelyről* jelentik: A szombathelyi törvényszék szombaton délelőtt hirdetett ítéletet *Temesi-Gregus* Sándor budapesti próbacsendőr, szakaszvezető bűnpörében. A bíróság bűnösnek mondotta ki a vádlottat egyrendbeli gyilkosság büntettében, egyrendbeli magánlaksértésben, egyrendbeli csalás büntettében, katonai őr elleni büntettben, egyrendbeli lopás vétségében, négyrendbeli fegyelem- és rendelleni vétségben s ezért összbüntetésül *életfogytiglani fegyházra,* tízévi politikai és jogvesztésre és *lefokozásra ítélték.* Az ítélet megokolásában megállapítja a bíróság, hogy a vádlott *előre megfontolt szándékkal gyilkolta meg a menyasszonyát, Kőváry* Margitot, sértett hiúságból és bosszúból. A védő föllebbezett az ítélet ellen.

— **Székelési zavarok,** vastagbélhurut, puffadtság, félelemérzés, bódultság, migrén és általános rosszullét esetén a rendkívül enyhén ható, természetes **„Ferenc József"** keserűvíz a gyomor és a bélcsatorna tartalmát gyorsan kiüríti, a bélmirigyek működését élénkíti, a vérkeringést előmozdítja s tartós megkönnyebbülést szerez.

— **Egy tisztviselőnő és egy iskolaszolga öngyilkossága.** *Lenkei* Ödönné 46 éves tisztviselőnő a Csáky ucca 46. számú házban gázzal megmérgezte magát. *Holtan találtak rá.* Egy másik halálos öngyilkosság is történt szombaton. *Polgár* János 31 éves iskolaszolga a Vaskapu ucca közelében *a vasúti sinekre dobta magát* s egy arra robogó vonat *halálra gázolta.* Búcsúlevelet találtak a zsebében, amelyben azt írja, hogy *elköltötte a fizetését s ezért hal meg.*

— **Gyomor- és bélhurut,** az emésztés hiányossága, erős bomlási és erjedési folyamatok a gyomorbélhuzamban, bélbaktérium- és gyomorsavtúltengés az enyhe természetes **„Ferenc József"** keserűvíz használata által legtöbbször rövidesen megszünnek.

Svab, ruszni, hangya, poloska, moly
elleni irtószereink tökéletes hatásukkal minden várakozást felülmulnak.
REBUS VEGYIMŰVEK
Budapest, Arany János-utca 14
Vidékre utánvéttel. Kapható mindenütt.
Magyar gyártmány.

— **A Brazil állami kávéintézet pavillonjában** — a Nemzetközi Vásár központjában — a kormányzó kísérete megízlelte a kiváló zamatú Brazil kávét. A Brazil-pavillon ingyenes kávékóstolót ad a közönségnek, sőt a kiváló Brazil kávé propagálása érdekében papirzacskókban ingyenes pörkölt babkávét is ad a mintavásár közönségének. A Brazil kiállítást az állami kávéintézet megbízásából riói honfitársunk, *dr. Kenedy* rendezte.

— **A volt krasznojarszki hadifoglyok** bajtársi összejövetelét május 11-én este 7 órakor a városligeti Székesfővárosi Pavillonban tartják meg. Levélbeli értesítések: Székely J. (V., Báthory ucca 20).

— **Bajtársi összejövetel:** A volt sappőr és pionir bajtársak e hónap 8-án (minden hó második szerdáján) este 8 órakor az „Arany Kacsa" vendéglőben Budapest, II., Kacsa u. 18. alatt összejövetelt tartanak. Felkéretnek a volt bajtársak, tisztek, altisztek és legénység, hogy minél számosabban jelenjenek meg.

A tökéletes hordozható **IRÓGÉP a TRIUMPH** 44 billentyűs, automatikus szalagváltós, raszteres tabulátor. 2 színü szalag és stencil-szerkezet
Ára **188.- P**-tól
Nagy raktár egyébb uj és használt irógépből olcsón!
Vételkényszer nélkül bemutatja **Goldberger** Jókai-utca 11
Telefon: 28-1-68

+1935-V.2.

— **A Paneuropa Unió választmányi ülése.** A Paneuropa Unio magyarországi szervezete a minap választmányi ülést tartott, melyen *Auer* Pál ügyvezető-elnök ismertette a május 16—19-e között Bécsben tartandó negyedik Paneurópa-kongresszus programját. A kongresszus *Schuschnigg* osztrák kancellár védnöksége alatt fog ülésezni és főképpen az európai népek gazdasági és kulturális együttműködésével fog foglalkozni. A választmány megvitatta a magyar csoport által a kongresszus elé terjesztendő javaslatokat, amely vitában *Hantos* Elemér nyugalmazott államtitkár, *Sötér* Sándor, *Ligeti* Pál, *Fried* Mihály, *Fodor* Márk, *Virány* Egon, *Fenyvessy* László, *Balassa* Jenő és *Lőrinczi* Jenő főtitkár vettek részt. A bécsi kongresszus látogatóinak egy része a magyar szervezet meghívására Budapestre is el fog látogatni

— **Áldott állapotban lévő nők,** ifjú anyák és többgyermekes asszonyok az enyhe, természetes **„Ferenc József"** keserűvíznek már mérsékelt adagokban való használata által is könnyű és híg ürülést, úgyszintén rendes gyomor- és bélműködést érnek el. A modern nőgyógyászat főképviselői a **Ferenc József** vizet igen sok esetben kipróbálták és azt kivétel nélkül gyorsan, megbízhatóan és fájdalom nélkül hatónak találták.

— **Eltemették Szávay Gyulát.** Szombat délután ¼4 órakor temették el a farkasréti temető halottasházából *Szávay* Gyulát, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara nyugalmazott főtitkárát, az ismert jeles költőt. Végtisztességadásán igen sokan jelentek meg a magyar kereskedelmi és ipari világból és ott voltak a koporsójánál utolsó búcsúztatóra az irodalmi világ képviselői is. Szávay Gyula lelkiüdvéért szerdán délelőtt 11 órakor mondanak gyászmisét a margitkörúti ferencrendi szerzetesek plébánia-templomában.

— **Ügyvédi hír.** Dr *Huberth* Gusztáv ügyvédi irodája V., *Pannonia* ucca 8. II. em. 1. alá költözött. Telefón: 10-8-86.

— **A Földrajzi Társaság vándorgyűlése.** Május 17-étől 19-éig Pécsett rendezi kilencedik vándorgyűlését a *Magyar Földrajzi Társaság*. Ennek keretében szakszerű vezetéssel végigjárják a Mecsek-hegységet. Jelentkezés és bővebb felvilágosítások: a *Magyar Földrajzi Társaságnál* (VIII., Sándor u. 8) vagy a cserkész utazási irodánál (V., Nagy Sándor u. 6. Telefon 18-7-64), vagy közvetlenül a pécsi egyetemi földrajzi intézetnél.

8×9 rollfilm előhívása 3 db tükörfényes másolattal összesen **96** fill.
Műterem VI., Andrássy út 39.
Párisi Nagyáruház

— **A Csaba Bajtársi Egyesület hangversenye.** Nagy érdeklődés előzi meg az egyetemi orvoskari Csaba Bajtársi Egyesület XV. tisztújító közgyűlésével kapcsolatos hangversenyt. A hangverseny műsorán a M. Kir. Operaház művészein kívül az államrendőrség zenekara és az egyetemi énekkarok szerepelnek. A tisztújító nagygyűlés és a hangverseny a margitszigeti „Márkus" terraszán lesz május 11-én délután. Az érdeklődők rendelkezésére áll a vezérség naponként reggel 9 és este 8 óra között Baross ucca 40. szám alatt. (Tel.: 33-0-53.)

— **Nem gondatlanul — hanem gondtalanul!** Köztudomásu dolog, hogy az automobilsták tetemes részének vajmi keveset törődik mindazzal, ami a pompásan kárpitozott ülések alatt történik. Alig gondolnak a sebességváltóban, a kardánhüvelyben és az öröngös differenciálműben lezajló komplikált működési folyamatokra. Igen kevés figyelmet szentelnek a tengelyek, nyomórudak, hajtókarok, bütykös és fogaskerekek munkájának, holott e szervek mozgás millióinak eredményeképpen suhan tova az automobil. A technikus generáció legjobbjai vállvetett munkával találmányt találmányra halmozva, tökéletesítve juttatták el a mai autóst abba a kellemes helyzetbe, hogy kocsiját gondtalanul vezethesse a tovakígyózó autóutakon. A leglényegesebb találmányok sorában rövid idő óta új szóval találkozunk. Ez az „új Mobilioil"! Nagy körültekintéssel végzett kimerítő kutatások, kemény próbák és nem utolsó sorban tetemes, hárommillió dollárra rúgó beruházások eredményeképpen olyan kenőolaj áll az autósok rendelkezésére, amilyent mindezideig nélkülöznünk kellett. Ez az újdonság egy csapásra megszüntette az autósok és motorkerékpárosok kenési problémáját és minden kétségét azirányban, hogy milyen olajmárkát kell választaniok. Az „új Mobiloil" ezideig elérhetetlen, magasfokú tisztasága az egész kenési technikát új utakra irányítja. Amilyen fölösleges a vezetőnek azon gondolkodnia, hányszor teszi meg a dugattyú útját a hengerben a alatt, amíg kocsija maga mögött hagy egy kilométert, éppen olyan fölösleges aggódnia ezen dugattyú helyes kenése miatt, ha ezt a feladatot az „új Mobiloil"-ra bízta. Az „új Mobiloil" a kenőolaj tökéletesítését jelenti, mely oly mértékben sikerült, hogy általa az autó automatizálódása felé jelentős lépést tettünk: hatalmas lépés ez, mely a vezetőt függetleníti kocsijától! A vezető nem eshetik többé a gondatlanság hibájába, hiszen gondtalanul ülhet a volán mellett!

Ökvetlen vegye meg a 10 filléres Hétfői Naplót

A NAGY HALLGATÓ

EGY TÖRPE ÉLET NAPLÓJÁBÓL

Már gyerekkorában karikára nyílt szemmel, apró fogai fehér csontsövénye mögül kikandikáló nyelvvel, jó magyarán tátott szájjal órákhosszat hallgatott bámészkodva az a kis mezítlábas, maszatos arcú lurkó, Lajos, aki a nagykőrösi tarlókon mindig nyomomban járó hű csatangoló társam volt, akár ürgelesen ravaszkodtunk, akár meg a kerek ég alatt hanyatfekve nézdegéltük az ég kék rétjén legelésző fehér felhő-bárányokat s hallgattuk a széltől cibált jegenyék álmosító zúgását.

Barangolásaink során Lajos csak nagyritkán kockáztatott meg egy-egy szót s ilyenkor rendszerint csak arra nógatott, hogy mondjam el neki ezt vagy azt a mesét, melyet már jóegytucatszor hallott tőlem, mindig csupafül érdeklődéssel. Úgy tudott hallgatni ez a gyerekkori pajtásom, hogy valósággal mesemondó lendületet sugallt, sőt olykor hárijánoskodásokra lelkesített. Élvezet volt neki beszélni és élvezet volt látni a melák hallgatását. Különben együgyű legényke volt, nehézfejű gyerek, de rejtőzködött benne valami ösztönös kis színészkedő képesség, amit az élénk és minden hallott szót okkal, ok nélkül illusztráló arcjátéka jelzett. Akkoriban még egyáltalán nem is álmodtam arról, hogy Lajos barátomat mimikája milyen kalandos karrierhez juttatja.

Miután szívós akarattal, bukdácsolva, de mégis legyűrte középiskolai tanulmányait, a sógorság-komaság behozta valami szerény állásba, a hivatalos ranglétra tövébe. Bizonyára ott reked, ha az élet szeszélye ki nem pécézi és fel nem röppenti.

A bürokrácia hajdani békés uralmának idején, amikor a sárga akták között ejtődző nyugalomban bóbiskolt az élet, történt azután, hogy Lajos barátom vasárnapi kivasaltságban a vidéki pikniken szembekerült egy úgynevezett „nagyfejű" úrral. Ez a busa szemöldökének ráncolásától, csillogó arany cvikkerén át egésszen a fehér kamásnijáig hűvös tekintélyt sugárzó úr szerelmes volt a hangjába, melynek zöngéiben a sűrűn hörpintgetett homoki borok autoritást növelő recsegést idéztek elő. Szóáradatával, fitogtatott szaktudásával, széles taglejtéssel és ellentmondást nem tűrő hanghordozásával mint hindu bálvány fészkelte be magát vakációja idejére a kis városba.

Azon a sorsdöntő pikniken a tisztelői gyűrűjében állva egyszerre csak szemetszúrt neki Lajos barátom minden szavát aláfestő arcjátéka, szuggesztív hallgatása. Ettől a pillanattól kezdve csak neki beszélt, szónoki kérdéseket intézett hozzá, melyekre a retorika ősi szabályai szerint nyomban ő adta meg a fölényesen ujjongó válaszokat. És Lajos hallgatott úgy, mint még soha, szinte önmagát szárnyalta túl a beszédes hallgatásban.

A mulatság végén egy gömbölyű dikció finoman kikerekített végén odaszólt neki a nagy úr:

— Ön igen értelmes ember, önnel öröm eszmecserét folytatni.

Lajosunk sápadt, irult-pirult és sejtelme sem volt róla, hogy most kapta szárnyra a karrier. A nagy úr magántitkárává fogadta és úgy tolta a szekerét, hogy hallgatásban művész barátom egyszerre csak azon vette észre magát, hogy az élet hintójába penderült. A párnázott, féderes kocsiban azután egyszerre megnőtt az önérzete, kezdett bizonyos leereszkedéssel bánni a gyalog baktatókkal és elterebélyesedett benne annak az öntudata, hogy rejtett képességek virágzottak ki az értelmében. Nagy hallgató-művészetéből kisarjadt karrierje itt jutott el a tragikus peripetiáig, ezen a ponton tört derékban ketté. Egy nagygyűlésen ő is a szónokok sorába iratkozott fel és annyi badarsággal, tudatlansággal, dadogó logikátlansággal képesztette el a hallgatóságot, hogy gejzirként buzogó beszéde után légydöngését hallató kínos csend támadt, majd mormogó sugdolódzás és sunyi nevetgélés.

A nagy hallgató saját kezeivel tépte le azt az álarcot, mely alatt elindult a siker útján. A mentora riadtan vette le róla a kezét. A szegény fiú elfecsegte a szerencséjét és elfeledte, hogy hallgatni, jól hallgatni, beszédesen némának lenni: néha karrier.

Várkonyi Titusz

Előadások

Az Országos Közegészségi Egyesület népszerű előadássorozata keretében május 7-én, kedden délután 6 órakor az *Egyetemi Közegészségtani Intézetben* (VIII., Esterházy u. 9) dr. *Torday* Ferenc egyetemi tanár tart előadást *Egészséget helyreállító nyaralás hazánkban* címmel.

A Magyar Statisztikai Társaság ülésén május 7-én, kedden délután 5 órakor a *Központi Statisztikai Hivatalban* (II., Kelety Károly u. 7) dr. *Szél* Tivadar *A rákhalandóság* címmel tart előadást.

A Magyar Írónők Köre előadóülésén május 6-án, hétfőn este ¾7 órakor a *Fészek-Klubban* (VII., Kertész u. 36) *Révay* M. Jánosné *Pillanatfelvételek San Moriceból,* — dr. *Spur* Endréné pedig törökországi benyomásairól számol be.

Az Orvosi Továbbképzés Központi Bizottsága rendezésében május 6-án, hétfőn délután 6 órakor az I. számú szemklinika termében (VIII., Mária u. 39) dr H. J. M. *Weve* utrechti egyetemi tanár németnyelvű előadást tart *Die durch die Diathermie geschaffenen therapeutischen Möglichkeiten in der Augenheilkunde* címmel.

— **A Nemzetközi Vásár és az Elektromos kiállítás.** A villamos készülékek iránt a Nemzetközi Vásáron megnyilvánuló nagy érdeklődésre való tekintettel az Elektromos Művek V., Honvéd ucca 22. sz. alatti állandó kiállításán e héten is megtartják a szokásos szerda délutáni főzőbemutató előadást, valamint a hétfő, csütörtök és péntek délelőtti főzőiskolai gyakorlatot. Ugyanott az összes háztartási villamos készülékek: kenyérpirító, porszívó, ventilátor, padlókefélő stb. üzemben megtekinthetők. A kiállítás nyitva: hétköznap c. e. 8—2 és d. u. 4—7 óráig. Belépődíj nincs.

— **A Népegészségügyi Múzeum** egy nemzetközi forgalombiztonsági kiállítás előkészítése céljából, május 2-ától 20-áig zárva marad.

— **Otto Zarek nagyszabású Kossuth-életrajza: „Kossuth — die Liebe eines Volkes" megjelent és elolvasható a Magyar Hirlap kölcsönkönyvtárában, hol naponta cserélhet havi 1 pengőért. Beiratkozás bármikor. Házhozküldés!**

— **A debreceni egyetem közgyűlése gróf Tisza István emlékezetére.)** A debreceni *Tisza István Tudományegyetem* nagy névadója, gr. *Tisza* István születésnapja emlékezetére május 6-án, hétfőn délelőtt 11 órakor az egyetem központi épületének díszudvarán közgyűlést tart. Ennek keretében dr. *Neuber* Ede egyetemi tanár *Legifjabb nemzedékünk egészségügyi megvédése* címmel tart előadást.

— **A vadőr tudnivalói.** A *Hubertus Vadászkönyvtár* kiadásában ezzel a címmel gróf *Festetics* Pálnak érdekes kötete jelent meg a vadászati törvényekről, vadászati tilalmakról, vadászfegyverekről, gyakori vadakról és a vadőr feladatairól. Az ország vadásztársadalma jó hasznát fogja venni az ügyes kézikönyvnek.

— **A Szabadság** most megjelent számában *Bajcsy-Zsilinszky* Endre írt vezető cikket. *Antalffy* Gyula helyszíni riportja a karcagi földgázkutak állapotáról. Ezenkívül több érdekes cikk, gazdag rovatok, heti rigmus teszik változatossá a lapot, amely 10 filléres áron mindenütt kapható.

Orion, Philips, Standard
rádiót béreljen
havi 4, 6, 7, 9, 10 pengőért **VERMES ZOLTÁN**
II., Zsigmond-utca 5. sz. Telefon: 50-5-11

— **Darling = kedves.** Ezt a nevet adta a dohányjövedék új kreációjának, mert kedves cigarettája lesz sok dohányosnak a *Darling*. Formára, illatra, ízre tökéletesen amerikai típusú. Két fokozatban, egyik enyhébb, a másik erőteljesebb zamatú: két alapszínű — kék és piros — csomagolásban kerül az új gyártmány a közönség elé. Ön is segítsen eldönteni: melyik a jobb, melyik csomagolás a szebb: dobja be szavazatát a mintavásári trafikok mellett felállított urnába. A szavazók között 67 díj kerül kisorsolásra. Az első díj 500 darab *Darling*.

— **Ha az arcszíne fakó, szürkéssárga** és tekintete bágyadt, ha szomorú, hangulata nyomott és nehéz álmok gyötrik, ha a bél túlságos rothadási folyamatai, gyomorfájás és epepangás kínozzák, olyankor tanácsos néhány napon át reggel éhgyomorra egy-egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserűvizet innia.

— **Meghalt Lovas Lajos festőművész.** *Lovas* Lajos festőművész, aki régi, nagy mestereink méltó tanítványa volt, ritka művészi érzékkel megfestett képeivel sokszor nagy feltűnést keltett, csütörtökön éjjel, két nappal 69. születésnapja előtt, elhúnyt. Utolsó éveiben sokat betegeskedett, de még így is kiváló dolgokat alkotott, melyek közül a „Budapest 1928-ban" és „Székelykapu" című képeinek volt legnagyobb sikere. Temetése vasárnap déli 12 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

— **Orvosi hírek.** Dr. *Nemes Nagy* Zoltán főorvos ideggyógyász külföldi tanulmányútjáról visszaérkezett és sexualpathológiai bántalmakban újból rendel. IV., Váci ucca 66. Telefón.

Dr. *Krakovits* Miklós közkórházi főorvos, fül-, orr-, gégeorvos rendelőjét VI., Andrássy út 60. szám alá helyezte át. Telefon változatlan.

SZINKRON a mindig pontos villamos óra **Óragyár** Tömő ucca

— **Magyar professzorok a szepesi orvosegyesület tátrai továbbképző tanfolyamán.** A szepesi orvosegyesület hetedik orvosi továbbképző tanfolyamán, amelyet június 8-tól 13-ig a Magas Tátra fürdőhelyein tartanak meg, Magyarországról dr. *Hetényi* budapesti egy. magántanár és dr. *Teschler* pécsi egy. magántanár tartanak előadásokat. Rajtuk kívül prágai, pozsonyi, frankfurti és bécsi orvosprofesszorok tartanak előadásokat a gyakorlati orvost érdeklő aktuális témakörökből. A szepesi orvosegyesület tátrai továbbképző tanfolyama, amelynek előadási nyelve német, ma már egész Közép-Európában igen jó hírnévnek örvend. Jelentkezések a Fortbildungskursbüro címére, Stary Smokovec, Magas Tátra.

— **A Világgazdasági Szemle** most megjelent májusi számában az aranyblokk államainak valutáris helyzetét ecseteli. *Béla* Henrik a nemzetközi politika és világgazdaság viszonylatát világítja meg. Dr. *Varga* István egyetemi magántanár az aranyklauzula kérdésének kihatásait fejtegeti. Továbbá érdekes külföldi szemle és más értékes közlemények egészítik ki az új szám gazdag tartalmát.

600 NÉGYSZÖGÖLES TELEK
SZABADKÉZBŐL ELADÓ **SÜRGŐSEN**
a Columbus ucca elején, parcellázva is.
Telefón: 93-5-45 délelőtt 10—3-ig.

x **A kamillával készült Pixavon-shampoon** a folyékony Pixavon alapanyagát képező „Pitral"-on kívül még egy olyan szert is tartalmaz, amely megelőzi a korpát és hajhullást és pedig valódi kamillaolajat, a római kamilla hatékony alkatrészét. Rendszeres használat mellett ez a szer megőrzi a szőke haj természetes, szép világos színét és még világosabbá teszi azt, anélkül, hogy a haj egészséges, természetes színét elveszítené.

x **Mindinkább kibontakozik** az az impozáns keret, amelyben a Meteor csillárgyár rt., Podmaniczky ucca 27. üzlethelyiségeit kiépíti. Az ország legnagyobb csillárüzeme most már a terézkörúti frontra is átterjedt és valóságos látványossága lett fővárosunknak. Természetes, hogy ebben az új, bővített keretben új stílusok, új modellek, új vonalak még nagyobb választéka áll a közönség rendelkezésére.

x **Fenyves Dezső mondja:** Mindig az volt az igyekezetem, hogy vevőimnek olyasvalamit nyujthassak, ami máshol sehol sem szerezhető be. Vagy különleges anyagokat kötöttem le kizárólag az áruház számára a gyárosoknál, vagy pedig különlegesen jutányos ajánlatokkal igyekeztem kedveskedni az áruház vevőközönségének. Ez alkalommal az áruház selyemosztályát keresik fel a takarékos hölgyek százai, mert valódi hernyóselyem Crepe de Chine, Crepe Marokén és Crepe Georgette Imprime és egyszerű selymek átlagos árban méterenként 3 pengő 50 fillérért kerülnek eladásra. Ez az ár olyan alacsony, hogy általában ezért az árért csak műselymet lehet vásárolni, holott a Calvin téri Fenyves Áruház valódi hernyóselymeket ajánl ezért az árért. Mintákat is készséggel és díjtalanul küld az áruház.

x **Meghiúsult egy érdekesnek ígérkező házasság!** Egy gazdag amerikai ujsághirdetés útján kívánt házasodni. A sok jelentkező levelekből és fényképekből kiválasztott egyet, melyet megfelelőnek gondolt és a megindult levelezés vége: hajójegy — utazás lett. Az amerikai boldogan várta a kikötőben menyasszonyát, már elkészített mindent a házasságkötéshez, a tanuk az anyakönyvvezetőnél türelmetlenkedtek, de sajnos, hiába. A házasságból nem lett semmi. A vőlegényt óriási csalódás érte. A kép után karcsúnak vélt menyasszony helyett egy cca 100 kilós nőcske gurult eléje. Stop. Hajójegy — visszautazás. Utravalóul a kövér kis nő egy jó tanácsot kapott: előbb használjon „Citrosal"-t, a teljesen ártalmatlan, citromos ízű, mesterséges karlsbadi sót s hetenkint 1—2 kilójától biztosan és gyorsan megszabadul.

x **GLADIATOR** márka biztosítja a borotvapenge kiválóságát. A pengét népszerűsége és olcsósága tette ismertté a borotválkozók tömege előtt.

x **A Nemzetközi Vásár alkalmából** a *Sebők* Gyula cég (Teréz körút 48) kirakataiban nyári újdonságokból pazar kiállítást rendez. Ebből az alkalomból speciál-nyakkendőket 1.50, 2, 3 pengős, nehéz, tiszta selyemből 4, 6 pengős, sportinget, higienikus, izzadásmentes 4.50, 6.80 és 7.80 pengős, habselyemből 11.50 pengős áron hoz forgalomba. Minden ing dupla hónaljban.

x **Török Ruth Deutscher Kindergarten** közli, hogy gyermeküdülőjét Bakonybélből Máriabesnyőre helyezte át. Az üdülő június 15-én nyílik meg. Felvilágosítás Erzsébet tér 1. I. 2. (Tel.: 80-4-10).

BALLET-PRÓBA

MAGYAR KÖLTŐNŐK

ELKÖLTÖZÖTT MADARAK

Jól ismerem ez édes fényözönt,
Ezüst sugárral a hold rám köszönt,
És itt van újra, lágy igézetével
A holdvilágos éjjel.

S én az ablaknál állok és lesem
Hát nem hallszik az égben semmi sem?
Hát nem hallatszik künn az éjszakába'
Az álmok szárnycsapása?

De fenn a szép hold némán csak ragyog,
Fényébe vesznek mind a csillagok
Halk éji szél csap az utcán keresztül,
De más egy hang se rezdül.

SZALAY FRUZINA

HAJÓK

Boldog az ember, akinek a szive
Könnyelmü, léha s üres a lelke,
Olyan az éppen, mint az a sajka,
Amelynek nincsen súlya, se terhe.
Az élet zúgó nagy oceánján
Gondtalan kedvvel táncol, repül
S ha útját állná valami zátony,
Átsikamlik a rejtett sziklákon:
Sértetlenül.

Ám, de jaj annak, aki teli szivet,
Mélységes lelket hozott e földre!
Olyan az, mint a nehézkes gálya,
Mely drágasággal van teletöltve.
Dús rakománya, kincse lehúzza,
A tengert mélyen járja, szeli
S az első zátony, melyre balsorsa
Viharos szárnynyal reásodorja:
Összetöri.

JÖRGNÉ DRASKÓCZY ILMA

SZOMORU ESTÉN

. . . És lassan enyészik a fény odakünt . . .
És lassan enyészik a fény idebenn . . .
A végső sugár is ahogy tovatünt,
Olyan nehéz lett a szivem.

Zsong, zúg körülöttem száz daltöredék,
Bús emlékfoszlányok kerengnek a légben,
Feltépik a multak ezernyi sebét,
— Azt hittem: feledve régen . . .

Ezüstösen ömlik a hold el az égen:
Ugy elfog a kései bánat, a vád!
S keresem a boldogragyogta fövényben
Régen eltünt léptek nyomát . . .

BOKOR MALVIN

LEHET-E REMÉLNI?

Nézlek, nézlek téged, nézem az arcképed,
Nézem a szemed, a fényeset, a szépet . . .
Az ajkam nem mondja, csak a szivem kérdi:
Lehet-e még nékem valamit remélni?
Lehet-e remélni?

Óh, be gyönyörü volt terólad az álmom!
Lelkemmel még mindég, egyre csak azt látom . . .
Nem akarok én már fölébredni többé . . .
Így szeretnék én már aludni örökké.
Álmodni örökké . . .

Pedig tünnek már az édes álomképek,
Borus reggel váltja a csillagos éjjet.
Nem ragyog a napfény, nem virul a tájék . . .
Szivemen is meggyűlt már az őszi árnyék,
A borongó árnyék.

Nézlek, nézlek téged, nézem az arcképed,
Tudom, hogy nem hallod, tudom, hogy nem érted:
Balga szivem mégis egyre csak azt kérdi:
Lehet-e még nékem valamit remélni,
Lehet-e remélni? . . .

KRÜZSELYI ERZSIKE

Kártya-legendák

A mindenféle legendák között, amelyek a régi Magyarországról fenmaradtak és közszájon forognak, tekintélyes a száma azoknak a legendáknak, amelyek a kártyáról és a kártyásokról szólnak. Ha régi embereket hallunk anekdotázni, mesélgetni, szinte azt képzeljük, hogy hazánkban egykor egyebet sem csináltak, mint folyton-folyvást kártyáztak. Ami azt illeti, ma sem igen csinálnak egyebet, ám a multak ködén át regényesebbnek, érdekesebbnek tünnek föl a régi kártyapártik és régi kártyások. Grünwald Béla írja valahol a régi Magyarországról szóló könyvében, hogy az igazi hazafinak két szenvedélye van: a politika és a kártya. Egyformán csalfa mindakettő. (Mintha a szép asszonyok mind elfogytak volna a királyságból!)

Az én tapasztalatom szerint mindegyik vidéknek megvan a maga kártya-legendája. Ez a magyar mondakör gazdagabb hősökben, mint a „hadak-útja"; ott pedig mindegyik csillag egy-egy vitézt jelent. Ha készpénznek fogadjuk el a különböző vidékek legendáit, a régi Magyarországon több vagyont veszítettek el, mint amennyi az amerikai milliomosoké. Üzleti számvetés szerint Szent-István koronájának pusztáival, folyóival, halával, vadával már régen — a kártya-kasszába kellett volna vándorolni.

A híres nagy osztók tekintélyes gárdája mellett a mondakör megemlékezik nagy nyerőkről is: alakjuk csudálatos regényességgel vázolódik a magyar horizontra és az apák beszélnek róluk fiaiknak, mint követendő példáról. Utóvégre nem lehet Széchenyi Istvánnak nevelni minden ifjut. (Milyen lenne ez az ország, ha csupa Széchenyi meg Deák lakna benne?)

A nagy nyerők — a kártyakirályok — sorában legendásan emelkedik ki az öreg Prínyi Pál alakja. Ez az egyszerü nyirségi kurtanemes még a hírneves dunántúli, füredi és bihari kártyakirályok mellett is tekintélyes kalapot hordoz. Különösen a kártyakirályokkal is úgy vagyunk, mint egyéb legendákkal. Kiderül róluk, hogy egy-ugyanazon forrásból erednek. A lelkiismeretes kutató könnyen megállapíthatná, hogy a füredi kártyafejedelem tulajdonképpen egy-ugyanazon személy a debreceni vagy biharmegyei hőssel. Nyáron Füreden kártyázott, őszi vásárkor Debrecenben, tavaszkor Biharban. De nem sajnálta a fáradságot néha másfelé is elkalandozni, ha éppen hirét vette valamely tornak, keresztelőnek. (A legutolsó évtizedek magyar kártyakirálya, a híres G., akit Berlinben, Párisban és Kairóban éppen olyan jól ismertek, mint Budapesten, Európa nagyvárosaiban mindenütt külön-külön viselte láthatatlan koronáját. Párisban: berlini kártya-királynak hívták, Kairóban meg párisi volt. Mi magyarok tudtuk csak felőle, hogy kicsoda voltaképpen.)

Az öreg Prínyi Pál a kezdetek-kezdetén amolyan egyszerü kurtanemes volt, amilyen Nagy Iván szerint tízezernél több lakott a nyírségi falvakban. Százféle legenda forog közszájon arról, hogyan mutatta meg az ördög az adósságokkal küzködő falusi férfiunak a szerencse országútját. Csak annyi bizonyos, hogy egyszer kártyázni kezdett a szomszédaival, atyafiaival és rövid néhány esztendő alatt a harmadik faluban is mezítláb jártak az egykori komposszeszorok. Prínyi a csizmájukat is elnyerte.

Épített magának egy vöröstéglás házat és ez a vöröstéglás ház arról volt nevezetes, hogy fala fehér festékkel különböző nagyságu mezőkre volt osztva. Mindegyik mezőben benne állott egy név: annak a neve, aki hozzájárult a vörösház fölépítéséhez. Egyiknek egész fal is jutott, másiknak csak egy-két tégla. Prínyi Pál nyugodalmasan pipázgatott a háza előtt s azt mondogatta:

— Visszavehetitek a téglákat, ha tudjátok. Mindenki megkaphatja a magáét, — ha tudja . . .

De nem tudták. Prínyi Pálnak a vágyai pedig nőttek-növekedtek. A debreceni nagyvásárokra mintha csak az ő kedvéért hajtották volna fel a gulyákat, méneseket; Füreden ő rá mosolygott minden szép menyecske. Nyert, folytonosan nyert. Ördöngős szerencséje nem hagyta el akkor sem, amikor a külföldi játékbankokat járta sorba. Prínyi Pál rálépett a milliomosság útjára. Amellett soha nem volt egyéb a lábán, mint az a csizma, amelyet a falusi mester varrt otthon, szeszes italt nem ivott soha és mértékletes volt az ételben. A szerencse egy percig sem tágított mellőle . . .

A végzet — ez a nagy eszkamotőr — azonban nem feledkezett meg Prínyi uramról. Volt neki egyetlen fia, aki már szatmári diákgyerek korában ezreket költött bukétákra, amelyekkel a vándor-színésznőket megtisztelte.

Az öreg Prínyi ezen is csak nevetett:

— Jól teszi a lurkó! Az apja az ő korában még a sároslábu falusi lányoknak udvarolt, de nem is volt olyan apja, mint neki.

A fiu nőtt-növekedett. Az öreg Prínyi egyszer megszámlálta a vagyonát és szépen lemondott a kártyáról.

— Elég volt, — mondta. — Aki többet

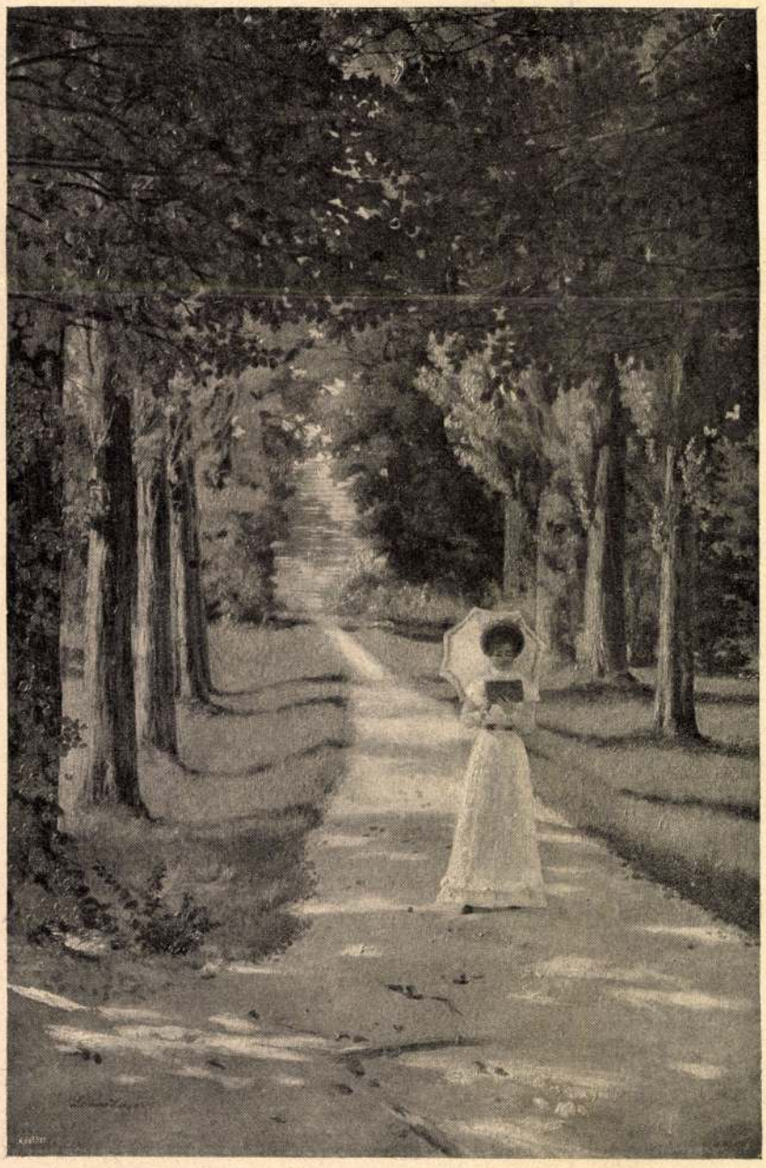

Lovas Lajos festménye

SÉTA

Uj Idők 1904-5. XI. 429

LOVAS LAJOS

szül. Szegeden, 1866. Művészeti tanulmányait Bpesten végezte. Innen Münchenbe ment, majd Lipcsében dolgozott. Itt készítette el Mányoki híres II. Rákóczi Ferenc képének másolatát, amelynek eredetijét a szász király bocsátotta rendelkezésére. 1895-ben tanulmányutat tett Olaszországban, majd ismét Lipcsébe ment. 1896-ban tért haza és Kecskemét felkérésére, elkészítette a pusztaszerárpádhalmi milleneumi emlékművet. 1901-ben, mint a cár udvari festője, hosszabb ideig dolgozott Zichy Mihály mellett. 1903-ban a Nemzeti Szalonban kiállított Illat című művével nagy sikert aratott. 1905-ben Svédországba ment, ahol gr. Sven Hamilton családi portréit készítette el. Visszajövet 1906-ban az újpesti szigeten szabadiskolát nyitott, ahol megfestette híres tájképsorozatát. 1908-ban megfestette Batthyány Tivadar gróf életnagyságú portréját. 1909 óta Bpesten dolgozik. Budapest 1928. című képe a Nemzeti Szalon tárlatán, élénk feltűnést keltett. Ezenkívül számos neves közéleti nagyság portréját festette meg. A Nemzeti Szalón alapító tagja. Több cikke jelent meg művészeti szaklapokban.

LOVAS LODOVICO

nato a Szeged, nel 1866. Studiò a Budapest. Da quì passò a Monaco, poi a Lipsia. Qui preparò la copia del famoso ritratto di Francesco Rákóczy II. del Mányoki, l'originale del quale gli venne posto a disposizione dal Re di Sassonia. Nel 1895 fece un viaggio di studio in Italia, poi ritornò a Lipsia. Nel 1896 ritornò in patria e per incarico della città di Kecskemét, preparò il Monumento al Millenio di Pusztaszerárpádalom. Nel 1901 come pittore della Corte dello Czár, lavorò per lungo tempo accanto a Michele Zichy. Ottenne grande successo nel 1903 con il suo quadro „Profumo", esposto al Salone Nazionale. Nel 1905 si recò in Svezia, ove dipinse i ritratti della famiglia del conte Sven Hamilton. Nel 1906 ritornò in patria e fondò la libera scuola d'arte di Ujpest, ove dipinse la famosa serie dei suoi paesaggi. Nel 1908 dipinse il ritratto in grandezza naturale del Conte Teodoro Battyhány. Dal 1909 in poi lavora stabilmente a Budapest. Il suo quadro „Budapest — 1928", destò grande impressione all'esposizione del Salone nazionale. Ha dipinto inoltre il ritratto a numerose personalità del mondo politico, economico e culturale della capitale ungherese. E' socio fondatore del Salone Nazionale. Scrive anche articoli su argomenti d'arte in varie riviste e giornali.

Olaszországból hazajövet, Bpesten [illegible]
le, ahonnan most már csak hosszabb-rövidebb tanulmányutakra távozott. Ismertebb alkotásai: a bpesti New-York kávéház mennyezetképei, a Bodó-kávéház (akkor Ferencz József-kávéház) falképei és mennyezetképei stb. Munkássága a festészet minden ágára kiterjed. Értékes műveivel számos kitüntetést nyert úgy itthon, mint külföldön. Megkapta többek között az állami nagy és kis aranyérmet, a Társulati nagydíjat stb. Több képe van a bpesti Szépművészeti múzeumban, a velencei Galleria Modernában, valamint előkelő hazai és külföldi köz- és magángyüjteményekben.

MAJOR HENRIK

szül. Bpesten, 1886. Itt is végezte tanulmányait. A hetilapokban és napilapokban megjelent karrikatúrái az ország határain túl vitték hírét, nevét. Tárlatokon csak ritkán szerepelt műveivel, mert egész művészeti tevékenységét a karrikatúrarajzolás foglalta le. A békekötés után a londoni Graphic szerződtette fényes feltételekkel, de egy év múlva Londonból New-Yorkba ment, ahol most az egyik legnagyobb amerikai lapkonszern népszerű rajzolója.

Roma, Napoli ed a Capri. Espose il suo primo quadro a Budapest: il dipinto venne acquistato dalla Contessa Alice Nemes. Ritornato dall'Italia, si stabilì definitivamente a Budapest, donde si allontanò solo per brevi viaggi di studio all'estero. Fra le sue opere più note sono i dipinti del soffitto del Caffè New-York e i quadri del soffitto e delle pareti del Caffè Bodo. Egli tratta tutti i campi della pittura. Ha ottenuto numerosi premi sia in patria che all'estero. Ha ottenuto, fra l'altro, la grande e la piccola medaglia d'oro dello Stato, il premio della Società di Belle Arti, ecc. Molte sue opere sono in possesso del Museo di Belle Arti di Budapest, della Galleria d'Arte moderna di Venezia, nonchè di varie raccolte statali e private nazionali ed estere.

MAJOR ENRICO

nato a Budapest, nel 1886. Studiò a Budapest. Le sue caricature apparse nei settimanali e nei quotidiani di Budapest, lo resero ben presto celebre anche oltre ai confini della patria. Raramente ha partecipato ad esposizioni, essendosi quasi completamente dedicato alla caricatura. Dopo la conclusione della pace, ebbe un contratto ad ottime condizioni dal „Graphic" di Londra, ma, dopo un anno, da Londra passò a New-York, ove ora è il popolare disegnatore di un grande gruppo di giornali americano.

Lovas Lajos festő

Pesti Hirlap 1935. máj. 5.
(Lovas Lajos festőművész meghalt.)

L. alkotta a Katona József szobrot és a puszta szeri emlékművet. II. Rákóczi Ferenc arcképét számos magyar város részére festette. Annak idején „Budapest 1928-ban c. hatalmas vászna, amely a Rózsadombról nézve mutatta be a fővárost, általános feltűnést keltett. Az elhaltban Lovas Gyula vivómester, Lovas Izsó zenciyazgató és özv. Sárközi Manóné testvérüket gyászolják.

Lovas Lajos

festő
† 1935 máj. 4.

Nekr.

Magyar Művészet

1935. 192. l.

Lovas Lajós

IN MEM

Magyar Nincsenek
1935. 6. 12. 1928

LOVAS LAJOS festő és szobrász, május 4-én meghalt Budapesten, hatvankilencéves korában. Eredetileg festőnek indult s ilyen tanulmányokat végzett a Mintarajziskolában *Székely* Bertalan vezetésével, utóbb Münchenbe került s ott szobrászattal is kezdett foglalkozni. *Lovas* Szegeden született, 1866 május 4-én és tanulmányai végeztével Budapesten telepedett le. 1902-ben rövid ideig Szent Pétervárott is tartózkodott, ahol *Zichy* Mihály tanácsaival élt. Onnan érdekes cikkeket is írt *Zichy* ottani életéről, műhelyéről. Legtöbbször a Nemzeti Szalónban állított ki képeket, a Műcsarnokban inkább szoborműveket. Egyik ilyen munkája Katona József mellszobra. Mégis inkább képmások foglalkoztatták (Lestár kecskeméti polgármester, gr. Batthyány Tivadar, Miklós Gyula, stb.). Néhány éven át titkára volt a „Budai Szépművészeti Társulatnak".

amelynek irodalma Siklóssy László, Isoz Kálmán, Novák László cikkeit és a Szendrei-Szentiványi lexikon megjelent első kötetét kivéve elenyészően csekély. Az anyag méretei olyan széleskörűek, hogy meghaladják a doktori értekezések kereteit, mert a magyar grafika története a huszas évektől kezdődik és végső határa a kilencvenes éveknél záródik. Ezalatt a hosszú intervallum alatt a könyvek, folyóiratok és napilapok nagy bőségben ontották hasábjaikon a litografált arcképeket, táj- és életképeket, a mult dicsőségét megjelenítő történelmi jeleneteket, a jelen alkalmi eseményeit és nem utolsósorban a karikatúrákat. Számos kőnyomda dolgozott Pesten, Budán és vidéken. Művészeink eleinte a külföldiek segítségével elégítették ki a közönség igényeit. Ezek az igények nem voltak túlzottak. Megelégedtek szerényebb képességű művészek munkáival is. A szerző mintegy kétszáz művész munkásságát kutatta fel és állította össze. Adatgyüjtésének eredményét a könnyenérthetőség szempontjából két nagy részre osztotta. Az első öt fejezetben szintézisét adja kutató munkájának. Az utolsó részben lexikonálisan dolgozza fel a litográfiával dolgozó művészek életét és munkásságát. A könyvnek ez a része, kétségtelen, a legnagyobb nyeresége a magyar műtörténeti irodalomnak. Több esetben (Barabás Miklós, Canzi Ágoston, Eybl Ferenc

Lovas Lajos
festő

lásd

Lex Magy Társ
350. b. l.

Lovasi Lajos

Szerepelt a Budai Szőlőművelési Társulat kiállításán.

PF. 1933. V. 2.

Lovas Lajos

Szerepelt a Budai Szépművészeti Társulat

kiállításán.

PfF. 1932. XI. 6.

Lovas Lajos

Szerepelt a Budai Képzőművészeti Társulat kiállításán.

EK. 1932. XI. 9.

MDK

Levas Lajos, festö

Nyárutó az "Avar" táján. Olf.
Tavasz. "

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat.1931.junius. Kat.

Lovas Lajos, festő

MDK

Hány vég vásznat ér egy boldogító nő? Tolnai Világlapja
1932. 12.sz. 45. l.

MDK

Lovas Lajos szobrász

A kecskeméti szoborbiz. botránya.
Mücsarnok, 1898, okt. 2o. 97 l.

MDK

Lovas Lajos, festö

Nádorkerti részlet. Olajf.

Nemz.Szalon.-Őszi Tárlat. 1931.szept. Kat.

MDK

Lovas Lajos

Magyar kiállitó művészek névsora. Műcsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

MDK

Lovas Lajos szobrász

Milleniumi-szobor tervezete Kecskemétnek.

Palkovics A: A m. szobrászat népszerüsitése.
Mücs. 1899, 9 l.

Szombathely

Herény, Szent Imre herceg utca

tengellyel, faoromzattal. 187o

/Szombathely V és MV Bp.1951. 2

Lovas Lajos, iparművész szarufaragó

Ma már „ő az egetlen képviselője az ősi pásztorművészetnek – a szarufaragásnak. Lovas Lajos is debreceni.

Rózsa László: Debreceni képek

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 17. 9.l

MDK

Lovas Lajos, festöm.

747. Tájkép. J.l.b.

Árverési Közlöny. 1929. ápr. 3. rk. sz. 32. l.

MDK

Lovas Lajos

A Budai Szépművészeti Társulat kiáll. Képzőművészet 1932. 233.l.

Három kiállítás

A *Cirpac* című nemzetközi építészeti bizottság magyarországi csoportja a Tamásgalériában mutatja be először az új építészet korszerű, szociális, egészségügyi és a gazdaságosság elvén alapuló kritika megvilágításában az ország lakásviszonyait és az ezzel összefüggő egészségügyi problémákat. A kiállítás szemléltetően és propagandisztikus erővel mutatja ki a nagy- és kislakások, az egészséges és egészségtelen lakások között való szociális és higiénikus ellentétet. Megmutatja Budapest bel- és külterületi építkezéseinek hibáit, rámutat ezeknél a külföldi építkezések modern eredményeire, amelyeket példaként állít a fejlődő magyar főváros elé. A kiállítás elsősorban talán nem művészi esemény, de az építészet szociális és egészségügyi feltárása a kultúrszolgálatnak olyan gesztusa, amelyet nemcsak a közönségnek, hanem az illetékes szakköröknek is illik észrevenni.

*

Németországon kívül vagy éppen Németország ellen létesülne. Természetes, hogy a bevezető megbeszélések a gondolat tisztázása és a lehetőségek megállapítása céljából Párizs, London és Róma között folytak le, *de éppen olyan természetes, hogy már kezdettől fogva gondoltak arra, hogy Németországot is bevonják a dunai államok érdekében megktsérlendő akcióba.*

A lap hangoztatja továbbá, hogy a középeurópai államok gazdasági csoportosulása csak akkor lehetséges, *ha abból kikapcsolnak minden politikai hátsó gondolatot és ha ez a szövetkezés nem kerül egyik vagy má-*

M. H. 932. III. 6

szerint a *Tardieu*-javaslatnak még mindig nem a gazdasági rekonstrukció a célja és csak újabb sakkhúzás történt a német-osztrák csatlakozás ellen.

A berlini *Tag* határozottan visszautasítja *Tardieu* terveit, emellett azonban Németország délkeleti politikáját is részletes bírálat

Tardieu terve: Németország rész szombati vezércikk

Párizsból jelentik: *Tardieu* miniszterelnöknek a képviselőház külügyi bizottságában tett nyilatkozatával kapcsolatban a *Temps* szombati vezércikke Franciaország külpolitikáját taglalja és fejtegetései során újból behatóan foglalkozik a dunai államok gazdasági szövetkezésének kérdésével.

A multkor már utaltunk rá — írja, — milyen rendkívül fontos ez a gondolat. A dunai államok gazdasági talpraállítása egyik lényeges feltétele annak, hogy Európaszerte helyreálljon a bizalom és visszatérjen a virágzás. A lap csodálkozik Németország magatartásán. Az Ausztriának tett német ajánlatban olyan taktikát lát, *amely nagyon hasonlít Curtius és Schober multévi kísérletéhez, amikor egész Európát az osztrák-német vámszövetség befejezett ténye elé akarták állítani.* A német aggodalmakkal szemben hangoztatja, hogy a tervezetnek nincs politikai célzata és *senki sem gondol a dunai államok olyan gazdasági csoportosulására, amely*

Lovas Lajos
festő.

Huszonöt évvel ezelőtt elhatározta, hogy Pétervárra utazik, beszélni akar Zichy Mihállyal, a cár kegyeltjével, a műrémel elhatározása meg is történt, és megnyerte Zichy barátságát.

Pesti Napló, 1926. dec. 25. (86. old.-on.)

Hamburg, den 19. Juli 1945

Liebe Mutti!

Heute ist Donnerstag, der 19. Juli. Ich habe Urlaub, und bin bei Tante Lotte. Ich habe Dir noch nicht geschrieben, weil ich nicht wußte, wo Du bist. Ich habe jetzt Deine Adresse. Ich bin gesund und munter. Ich habe Dich sehr lieb.

Deine Ursula

Lovas Lajos

"Budai tájképe", a Budai Szépművészeti Társ. kiáll.-án.

M.932.III.12.

Loves Lajos

"Budai tájképe", a Budai Szépművészeti Társ.
Kiáll.-án.

M.032.III.12.

Lovas Lajos

festőművész

Budai Szépművészeti Társulat kiállitása - Budai Kl
termeiben - képével szerepel.

Pesti Hirlap
1931.XII.17.

Lovass Lajos

festőművész

Budai Szépmüvészeti Társulat karácsonyi képkiállitása - Budai Klub Margit körüti helyiségében - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1931.XII.17.

Lovass Lajos

festőművész

Szent István heti festőhét kiállitása - elmaradt

Nemzeti Ujság 1931.VIII.19.

mdk

Lovas Lajos

szobormüvét a kecskeméti Katona-kör f. hó 23-án átvette, Lovas most a pusztaszeri emlékmü mintázásába kezdett.

Hirek.
Pestmegyei Hirlap 1896, 18. sz ápr 25 s. l

Lovas Lajos

Szobrászművész. A Pusztaszeri-emlékművel kapcsolatosan Lyka Károly a „Műcsarnok"-ban cikket ír róla.

Pestmegyei Hírlap, 1898 42. szám, ~~1. lap.~~
1, 2, 3, 4. lap.

MdK

Lovas Rösler Lajos

Jogakademiánk ifjusága megbízta a pusztaszeri Árpád szobor elkészítésével. A szobor minta megtekinthető a városháza múzeum-termében

Hírek: Lovas (Rösler) Lajos
Pestmegyei Hirlap 1897. 4. sz jan 23 6. l

MDK

Lovas /Röszler/ Lajos, szobrászm.

76. Férfiképmástanulmány. Szobormü.

Mücsarnok.1900. tav.kiáll. Kat. 32.1.

MDK

Levas /Röszler/ Lajos

Levas Gyula vivómester képmása, szobormü

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 25.l.

MDK

Lovas/Röszler/ Lajos, szobrászm.

Férfiképmástanulmány. Szobormü.

Mücs. - OMKT. Tavaszi kiáll. 1900. Kat. 32.1.

Lovas Lajos

Pomázi Váckert, paszt.

Baross ucca, sz.kréta

N.Szal. kiáll. 1927. jún. 17. 1.

MDK

Lovas Lajos

Horgászás, of.

Árv. Csarnok 1o4. aukc. 1942. máj. 9. 1.

MDK

Lovas Lajos

Budapest 1928-ban, olaj
Tabáni Kereszttér, "

N.Szal. tavaszi kiáll. 1929. jun. 8 l.

MDK

Lovas Lajos
Hadnagy ucca, olaj

Budai Szépművészeti Társ. kiáll. 1934. ápr.

MDK

Lovas László, Veszprém

Bodrogi uszályok, of.

Vidéken élő képzőműv.kiáll. Ernst Múz. 1954.nov.
9. l.

Lovass László MDK

Szerepelt a Veszprém megyei festőművészeknek az Egyetem "E" termében megnyilt tárlatán.

"Veszprémi táj"

Köröspataki Sándor: Benyomások Képzőművészeink kiállitásán.
VESZPRÉM MEGYEI NÉPUJSÁG, Veszprém. 1956.jan.1.
3.l.

MDK

Lovas László, Veszprém, Veszprém m.

Bodrogi uszályok olaj

A vidéken élő képzőművészek kiállitása.
1954.nov.20-dec.4-ig.Ernst Múzeum. 9.1.

Lovas László

tanítóképzőintézeti
vaptanajelölt

Ferkèpzomfoiskèvk

1939-41.152.l

Lovass László

illustrációival

Az Óperenciás tengeren
is túl a magyar
népmesék. Bp.
[1948]

174. kép. *Magyar szobrász 1510 körül: Feszület-torzó.*

Lovas László

áll. tanf. I. é.

Ferk. pzomfoiskévk

1935-36. 6q. l.

észletes programmot a jövő hét elején
a tek.Elnökséget,sziveskedjék értesite-
esületet kik fogják képviselni.-
ség előtt szükségtelen hangsulyoznunk
pnevelő,a magyar nép gazdasági és
an előmozditó céljait és az ezáltal el-
zövetségünk iránt táplált jóindulata
rése elegendő biztositékot nyujt nekünk
érésében minket támogatni fog.
ghivásunkat a tek.Elnökség legjobb
köszönetet mondunk.Szives válaszukat

hazafias üdvözlettel

Dr. Steinec Rezső

ügyvezető alelnök
egyetemi ny.r.tanár
miniszteri tanácsos

ES SZÖVETSÉG

Lovas László MDK

Nyári napfény, olf.

Mücsarnok 1940 A magyar müvészetért c.kiáll.

Jovan Đapić MDK

Nyári napfény, ott.

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c. kiáll.

Lovas László

rajztanárjelölt

l.

Ferkipzomfoiskvk

1939-41. 145. l.

K i m u t a t á

A Müemlékek Országos Bizottsága a

nyelvet (nyelveket) be

1. Dr. Genthon István előadó
2. Dr. Szentiványi Gyula titkár
3. Dr. Lux Kálmán müsz. tanácsos
4. Dr. Dercsényi Dezső gyakornok
5. Dr. Pálinkás László gyakornok

17.D.4.

Loras László

tv. grafikus

A Kanadában jelentősre lett Loras László tv grafikus is Marcell György növendéke volt.

Ecsony Elemér: Marcell György

Művészet 1969. február - 33 lap

MDK

Lovas László

Legelésző lovak, olajf.

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941 Jan.12. 23.1.

Lovas László

l

Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 101. l.

102. l 131. l. (2 ns)

A miniszt

Műemlékeri Ornágos Bizottsa

Lovas László

Középisk. rajztanári
oklevelet kapott
1940-ben

Ferkipzomfoisk vk
1939-41. 175. l.

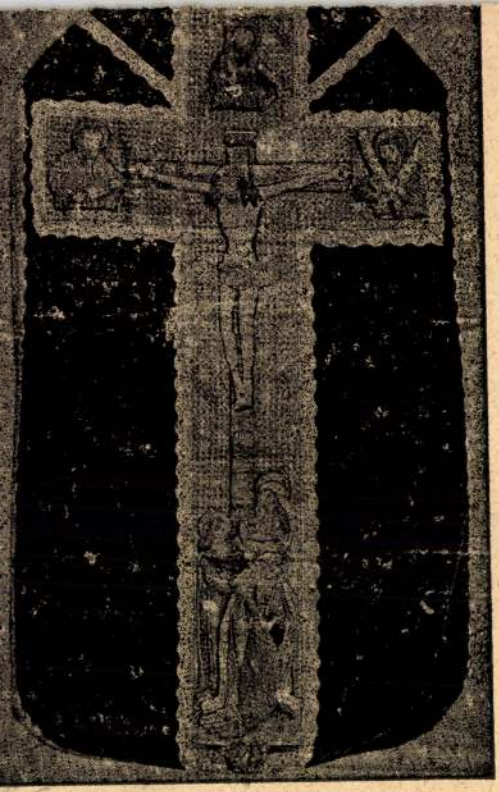

289. kép. *Miseruha, 1490 körül.*

Π 73.
művészeti topográfiája.

Lovas László

l.

Fetk pzomfoisk vk

1939–41. 177. l.

Bp. 1898., 99. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet. Bp. 1906., 286. l. — Lepold: Esztergom .... A Műgyüjtő, II. 1928., 245. l. — Lepold Adatok, 32. l. — Lepold Katalógus 85. sz.

ÚRMUTATÓ, (269. kép)

aranyozott ezüst, vert díszítéssel, piros festett zománcképekkel és drágakövekkel. Barokkstílű. A talp peremén augsburgi hitelesítőjegy és IM mesterjegy.

Mag. 94·5 cm.

Augsburgi munka, 1680—1696 között.

A hagyomány szerint Szelepcsényi prímás készíttette.

Lepold—Homor 73. l. — Gerevich PA, 196. l. — Lepold Adatok, 16. l. — Lepold—Lippay 37. l. — Lepold Katalógus 47. sz.

KERESZT,

elefántcsontból, Veronika-kendős és angyalos újbarokk keretben.

Mag. 52 cm.

Német munka, 1685 körül. Kohl Medárd esztergomi kanonok (1900—1928) hagyatékából.

Lepold Adatok, 35. l.

~~Hénel Gustáv~~

Lovas László

Nagy Gyula

Rezes Molnár Lajos

festő

megemlítve a M. Képző- és Iparművészek Szövetsége veszprémmegyei monkacsoportjának 1953. májusában rendezett veszprémi tárlatán részt vett művészek közül

Szabad Művészet

1953. 128. l. (J. P.: Képzőművészeti élet vidéken.)

Nagy Gyula főleg erckéneket és tanulmányfejeket állított ki, a többiek tájképeket. (balatoni)

tovább

K

MDK

Lovas László

Szabad Müvészet 1953. 128.o.

LOVAS LIPÓT, térképész

A sárospataki ref.kollégium régi épületeiről,amelyeket egyetlen szárny kivételével a XIX.sz-banlebontottak,eddig a legkorábbi ismert ábrázolás ~~xxxxx~~ Lovas Lipót 1819-ben készült részletes alaprajza volt./2.kép/.
41.old. 1.jegyz

DETSHY MIHÁLY: Adalékok a sárospataki refirmátus kollégium történetéhez 41.old

A Herman Ottó Múz. Évkönyve, XII. Miskolc, 1973

LOVAS LIPÓT, építész ?
---

2. kép.-Sárospatak 1819-ben készült helyszinrajza.
Lovas Lipót rajza . Fekete repr. 43.old

DETSHY MIHÁLY: Adalékok a sárospataki református kollégium történetéhez 41.old

A Herman Ottó Múz. Évkönyve, XII. Miskolc, 1973

LOVAS LIPÓT, épitész ?

A sárospataki ref.kollégiumról alaprajza 1819-ből. Lovasnál a ház keleti részén egy további szoba látható amely 1765 után épülhetett hozzá.-Az ő rajzán csak a keleti rész látható,feljarattal a tornac nyugati végén. A toldalékot talan csak tervezték,vagy ami kevésbé valószinu,utóbb lebontották. 42.old

BENDA MIHÁLY: Adalékok a sárospataki református kollégium történetéhez 41.old

A Herman Ottó Múz. évkönyve, XII. Miskolc, 1973

LOVAS LIPÓT, építész ?

A sárospataki ref.kollégiumról alaprajza 1819-ből.
Egy 1765 körüli rajzhoz viszonyítva az ő alaprajzán
a Togurórum alatt magtár és mészárszék helyezkedik el
Az udvar felől két-két diákkamrát jelöl 42.old

DETSHY MIHÁLY: Adalékok a sárospataki refirmátus kollégium történetéhez 41.old

A Herman Ottó Múz. Évkönyve, XII. Miskolc, 1973

LOVAS LIPÓT, építész :

A sárospataki ref.kollégiumról alaprajza 1815-ből.
Egy 1765-ből származó rajz a telek déli oldalán egy szintén K-Ny tengelyu öt szobára osztott épületet ábrázol. Lovas hasonlóan ábrazolja az épületet,de eltéró szamu és beosztasu,feltehetően fölgszinti szobaival. 42.old

DETSHY MIHÁLY: Adalékok a sárospataki református kollégium történetéhez 41.old

A Herman Ottó Múz. Evkönyve, XII. Miskolc, 1973

Boross Elemér

Színházi esték

Boross Elemér első darabjára, a „Vakablakra" három évvel ezelőtt nemcsak az egész magyar közönség és kritika, de a külföld és az irodalmi közvélemény is felfigyelt. Már akkor nyilvánvalóvá vált: íme egy jelentős író, akinek bátor és újszerű mondanivalója van, aki a színpadot nemcsak sekélyes szórakoztatásra, de világnézeti szószékül is használja.

Három esztendeig hallgatott Boross Elemér első darabja után. Ez a hallgatás bizonyára nem annyit jelentett, hogy nincs mondanivalója a színpad számára, mert most megszólalt újra s amit mond, az eseménye a magyar színpadnak, a kiállása Bernhard Shaw-i bátorságú, szemünk előtt született egy nagy magyar színpadi író, aki vállalni meri második darabja, a „Világrekord" első két felvonásában a kor kérdéseit és konzekvenciáit. Kár azonban hogy a „Világrekord" első két felvonása után van még egy harmadik, melyben az egész darab átevez a színpadi machinációk vizeire és önkényes, indokolatlanul ható happyendet dob a közönség elé koncul. — Nesztek, lakmározzatok, nekem elég, ha az első két felvonásban elmondhattam mondanivalómat a világról, a korról, melyben élek, a lélekről és a muszkliról, a szellemről és a sikerről, a kultúráról és a testi erőről, az isteni szikráról és a világrekordról.

Miről szól a világrekord? Conrad Müller mérnök és feltaláló tíz esztendeig dolgozik az „Isteni szikrá"-n, a rakétarepülőgépen. A gép elkészül. Conrad Müller azonban szerelmes és gyáva felülni rá, mert félti az életét. Ő tudós, a gépet kipróbálni, a testi kockázatot vállalni már nem az ő dolga. Kiráncigálnak a kórházból egy notórius öngyilkosjelöltet, Biala Péter, volt úszóbajnokot, aki az öngyilkosságnak azt a fajtáját választja most, hogy beül a rakétarepülőgépbe és elindul Amerika felé, mert megígérik neki, hogy a gép a megérkezés pillanatában úgyis felrobban. És... Biala Péter a rakétarepülőgépen 10 óra alatt megérkezik New-Yorkba.

Világrekord!

Biala Péter szobrot kap, máról holnapra gazdag emberévé válik és ő, a „muszkli embere", aki semmi mást nem tett, csak felült egy gépre, most mindent elszed a feltaláló, a szellem embere elől, vagyont, dicsőséget, szerelmet. Ő a nap hőse, ő korunk hőse, az izomember, a sofőrtípus s ezzel szemben a gép tulajdonképpeni megteremtőjével a kutya sem törődik. Valósággal kizsigereli korunk e hazugságait Boross Elemér, a világrekord és a világrekorder fekszenek a boncasztalon s a nagy sportteljesítmények, a sportemberek hasát nyitja fel az író a szatíra bonckésével.

A darab a második felvonás végén, a szoborjelenetben shawi magaslatra emelkedik. Müller, a szegény, ismeretlen feltaláló elvánszorog a világrekorder szobrához és szemrehányást tesz neki, a „muszkli szobrának", hogy jogtalanul orzott el tőle mindent. A szobor megszólal, felel a feltalálónak: „majd marha leszek, hogy lemondjak róla". Az alkotó gondolat és a világrekord vitatkoznak itt, a drámai cselekmény és a drámai gondolat csúcspontja ez, ahol Boross Elemérnek alkalma van költői és szatírikus teljességben kibontania magát és megmutatni, hogy a magyar színpadnak egyik legsúlyosabb egyénisége ő. A feltaláló leroskadt a világrekorder szobrának talapzatára, egy kisfiú megkérdi apját, ki ez az ember, aki a világrekorder szobrának talapzatán ül magábaroskadtan s a felelet, a darab rezüméje: „ez, fiacskám, a mellékalak".

Sajnos, ezután még egy harmadik felvonás, a happyend, a koncesszió következik. A feltaláló maga ül a gépbe, visszarepül Berlinbe és hat órára javítja Biala világrekordját. Kár ezért a harmadik felvonásért.

Kis Ferenc vaskos és zseniális humora az izomember szerepében, Uray mesteri félszegsége a szemüveges feltaláló alakításában az előadást hallatlan magaslatokra emelik. Somogyi Erzsi bájos. Sugár alakítása jó karikatúra, a kisebb szereplők is kifogástalanok. Csathó Kálmán rendezése mozgalmas.

Boross Elemér gratulálhat magának, darabja a mai színpad maradandó értékei közé tartozik.

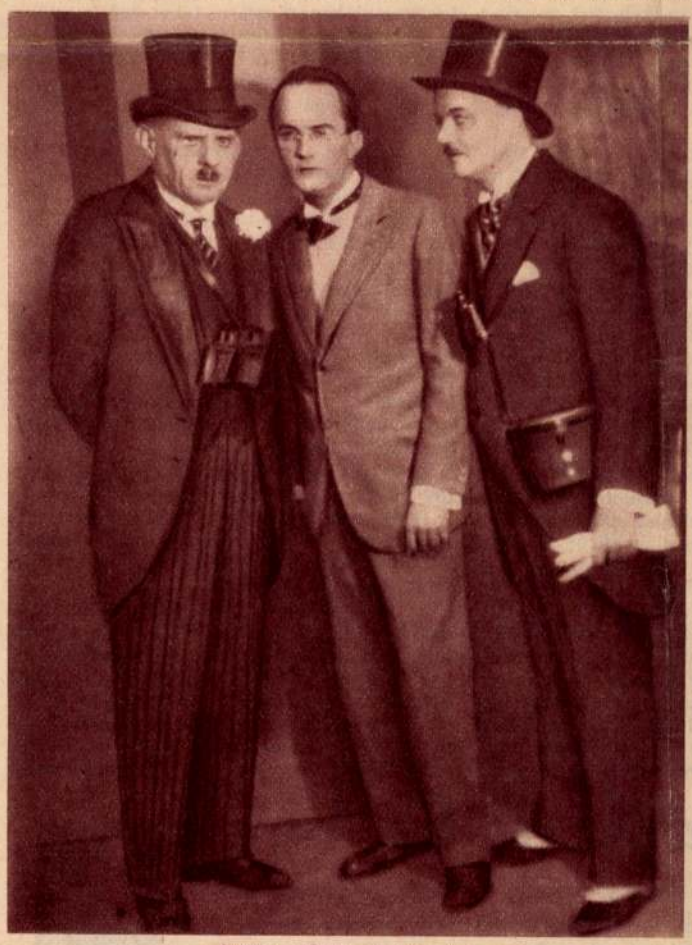

Sugár—Uray—Harasztos.
Világrekord—Kamara Színház.

Uray (Müller) és Somogyi Erzsi (Tilla.)
Világrekord—Kamara Színház. (Áldor felv.)

Hány vég vásznat ér egy haldokló nő?

Furesa képkiállítás Budán — A festőművészek visszatértek a cserekereskedelemhez — Csendélet fűszeráruért — Aki a Tabánt eladta egy porcellánkészletért — Teljes igazgyöngysor négylámpás rádióért — Mit kezdjen egy festő az írógéppel? — A Budai Szépművészeti Társulat kiállításán befolyt árukból egy egész üzletet be lehetne rendezni

Hova tünt a pénz? Hol van az a Scherlock Holmes, aki az elbújt pénz rejtekhelyét ki tudná nyomozni? Mert a pénz végleg eltünt. Panaszkodik a kereskedő, a gyáros, a színházigazgató, a pék, a hivatalnok és a művész. Nincs pénz.

Az emberek azonban mindenhez hozzászoknak két nap alatt. A pénz eltünt és az egész város, az egész ország lassan kezd berendezkedni a történelemelőtti idők csereberekereskedelmére. A suszter hentesárúért csinál cipőt, a hentes szövetért méri a kolbászt, a posztókereskedő hajlandó szövetét butorra elcserélni. A cserekereskedelem korszakát éljük.

Ez a rövid gazdasági és történelmi előzménye annak a rendkívüli furcsa és érdekes kiállításnak, melyet a Budai Szépművészeti Társulat rendezett Tölgyfa uccai helyiségeiben.

Csendes budai ucca. Az első emeleten van a társulat kiállítása. A belépőt nagy táblák fogadják:

Képet nemesak pénzért,
de bármiért
hajlandók vagyunk beeserélni.

Belépünk az előkelő és elegánsan berendezett termekbe. A kiállítás anyaga meglepően gazdag. Jónevű, ismert művészek emelt fővel vallják be, hogy egyáltalán nem szégyellik a cserekereskedelemnek ezt a furcsa fajtáját. A kiállítás külsőségekben is rendkívül érdekes. Az eladott képek alatt kis cédula, de a cedulán nem az ilyenkor szokásos szöveg áll:

Megvette X. Y. úr 200 pengőért.

Sokkal furcsább a cédulák szövege:

Ezt a képet elcserélte M. S. divatüzlet 2 tucat női harisnyáért.

Cziffery József: „Falusi nő" c. képéért egy írógépet kapott cserébe.

Itt van például Gyügyei Nagy Zsiga, az ismert művész „Az igazgyöngy" című szép képe. A művész képén ábrázolt vörösruhás hölgyet az igazgyöngysorral együtt elcserélte egy négylámpás rádióért. A rádiókereskedő jól járt, de mit fog kezdeni Gy. Nagy Zsiga a rádiókészülékkel? Kénytelen lesz lehallgatni rádión a képe árát.

Igen jó üzletet kötött Gyenes Gitta, a külföldön is ismert és kritikai körökben is kellőképpen méltányolt festőművésznő. Ő Budapest egy egész városrészét, a „Tabánt" ábrázoló igen dekoratív képét cserélte el az egyik nagy budapesti porcellánkereskedés porcellánkészletéért. Érdekes, mondja Gyenes Gitta, hogy nyolc év előtt is festettem egy tabáni képet, mely annakidején a san-franciskói nemzetközi kiállításon díjat is nyert. Ezt az első tabáni képemet annakidején 150 dollárért vette meg Charles Wills, a Roosewelt Institute egyik tanára. Mindegy, ma ennek a porcellánkészletnek is örülök, legalább lesz miben megkínálni a vendégeimet.

Cziffery József, a biztos színérzékű fiatal festő most ugyancsak törheti fejét. Neki a sors egy írógépet juttatott „Falusi nő" című temperájáért. — Nem baj — mondja Cziffery, — volt ez már rosszabbul is, mikor Berlinben koplaltam. Egy alkalommal az egyik berlini „mecenásom", egy szegény hordár hozott félkiló sajtot és én örömömben egy képet ajándékoztam neki. A „mecenás" savanyú arcot vágott: — Jobb szerettem volna pénzt — mondta. Ez volt az első csereüzletem, ez az írógép most a második. De nem baj, lesz ez másképen is. Czifferynek igaza van, mikor a gazdasági válság ellenére bízik sajátmagában, mert szakértők egyöntetűen állítják, hogy anyagilag is vinni fogja még valamire. Jelenleg szorgalmasan tanul gépírni, de közben rajzai sűrűn jönnek berlini lapokban.

Mennyit ér egy haldokló nő? Az élet ilyen furcsa kérdéseket is tesz fel néha. Itt van Sebők Margit „Halódás" című képe. Két vég vásznat kapott érte egy budai kereskedőtől. — Az lenne az igazság — mondja Sebők Margit, — ha most ezt a vásznat viszont a háziúr elfogadná, házbér fejében. Igy mit kezdjek vele? Legyen szíves, írja meg kérem, hogy vevőt keresek két vég vászonra. Sebők Margit „Halódás" című képe egyébként erős és megrendítő alkotás.

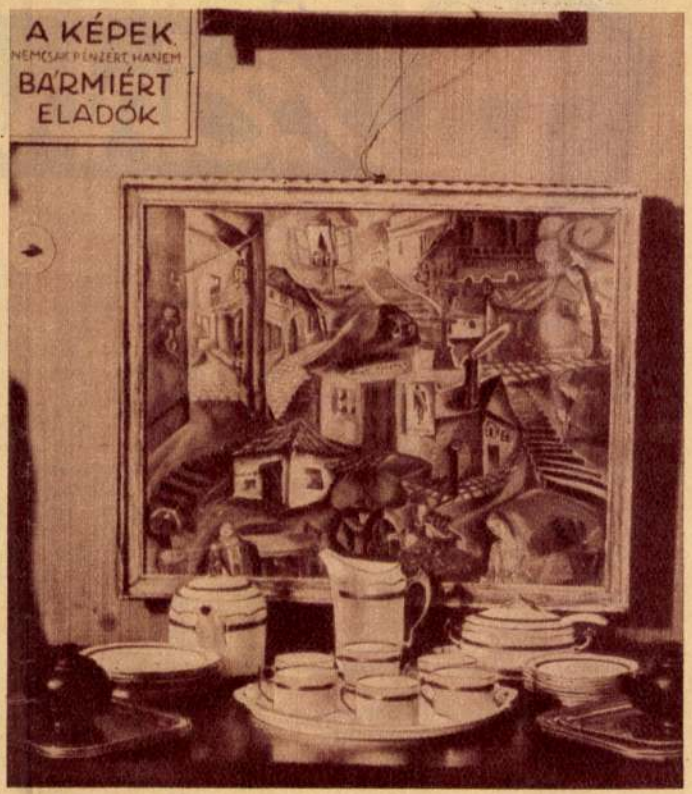

Gyenes Gitta: „Tabán"-ját egy porcellánkészletért és hat kínaezüst tálcáért vették meg.

Igen érdekes csereüzletet kötött Marocsik Benedek, a művészkörökben lengő vörös bubifrizurájáról ismert sajátos tehetségű fiatal festő. Egy műbarát borbély négyhavi borotválkozási és hajvágási bérletet ajánlott fel Marocsiknak. Jó, jó — legyint rezignáltan Marocsik, — akit kollégái egyébként sokat ugratnak ezzel a képeladással — a borotválkozási bérletet mégcsak fel tudom használni, de mit kezdjek a hajvágással?

Sári Schalk László grafikai tudását már skandináv kiállításain is méltányolta a világsajtó. Ezúttal azonban művészete sajátságos méltánylásra talált egy budai fűszerkereskedő személyében. Ötven kilogramm cukor, egy kiló tea és öt üveg rum: ez a „Karosszékben" című nagy rajztudásra és pompás színérzékre való szép képének ellenértéke. Mit fog csinálni ezzel a fél fűszerüzlettel? — kérdezzük. — Egy évig teát reggelizem és uzsonnázom. Ezúton hívom meg összes barátaimat teára.

Lovas Lajos budapesti tájképei is meglehetős kelendőségnek örvendenek.

Borbereki K. Zoltán „Önarckép"-e és „Füst"-je a kiállítás legértékesebb darabjai közé tartozik. Egy pesti kávés két hónapig napi uzsonnát ajánlott fel érte.

A legérdekesebb ajánlatot azonban az egyik kiállító festőművésznő kapta egy magát hirlapírónak nevező fiatalembertől, aki felajánlotta egyik képéért, hogy ő majd kritikát fog írni róla.

A Budai Szépművészeti Társulat csereklállításának jelentős anyagi és erkölcsi sikere van.

Használja ki Ön is,

az Orion dinamikus hangszóró-akciót. Minden rádiókereskedő, az eddigi hangszóró átadása esetén, 30—40 pengő árengedményt nyujt az Orion dinamikus hangszóró vásárlóinak.

mdk

Lovas Rösler Lajos szobrász

befejezte Katona József mellszobrát.

Hirek - Helybeli művészünk

Pestmegyei Hirlap 1896, 17. sz ápr 18. 4. l

mdk

Lovas (Rosžler) Lajos szobrász és festő

Kerskemét városa megbízta Katona József mellszobrának megmintázásával. A zobrot elküldik a millennáris kiállításra, visszajövet a Katona-kör tulajdona lesz

+ Hírek – Ly mellszobor Katonának
Pest megyei Hírlap, 1896, 5. sz jan. 25. 4. l

Lovas Rösler Lajos akadémiai festő és szobrász

Kossuth zobor mintázatai elkészültek, melyeket Budapestre és Kecskemétre fervezett. Jelenleg Olazorszagi fanulmányuton van.

Hirek - Lovas Rösler Lajos
Pestmegyei Hirlap 1895. 30 sz 3. l

Lovas /Röszler/ Lajos

Lovas Gyula vivómester képmása, szobormü

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Lovass (Röszler) Lajos

rzeźbiarz

Nemzeti Szalon

1900. tav. kiáll

Tanulmányfej, relief

Illat, szobor

Lovas Lajos MDK

A kötekedő, szobormü

Műcsarnok tavaszi nemzetközi kiáll.1901.

Lovas /Röszler/ Lajos MDK

Férfiképmástanulmány, szobor

Műcsarnok 1900. tavaszi kiáll.

I. évf. Budapest, 1898. október 9. 11. sz.

Műcsarnok

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat lapja.

Megjelenik minden hó elsején. | Szerkeszti Ambrozovics Dezső titkár. | A társulat tagjai ezt a lapot ingyen kapják.

A magyar szobrász kálváriajárása.

Mikor lehull a lepel az emlékszoborról s elhangzott az alkalmi óda és mindenfelől ünnepi mosolylyal, tüntető kézszorítással üdvözlik a szobor megteremtőjét, a szobrászt, azt hinné valaki, hogy ennél nagyszerübb, buzdítóbb momentumot el sem lehet képzelni annak az embernek életében, aki ime létrehozta ezt a művet.

Pedig a legtöbb esetben úgy áll a dolog, hogy a szegény szobrász ebben az ünnepélyes percben már éppen ott tart az összeroskadásnál. Tíz eset közül legalább nyolcban a leleplezés rá nézve egy meglehetősen hosszu és meglehetősen kínos kálváriajárás utolsó állomását jelenti. Ha ezen túl van, ismét önérzetes ember s önérzetes művész lehet egy ideig. De amíg a szoborra nem süt le a szabad nap, addig alaposan meg kell ízlelnie a keserüség poharát.

— Hogyan? — kérdené valaki. — Hát nem jelenti-e egy szebb emlékmű, egy érdekesebb szobrászati problémának megoldása a szobrászra nézve a lelki fölszabadulást, amely módot ad neki, hogy kivágja a hatvágást s ihletét, becsvágyát, tehetségét mind koncentrálja abba a föladatba, amelyet rábíztak? Teoriában csakugyan így állna a dolog, ámde a teoriák mind kudarcot vallanak ama hatalmas fórum előtt, amelyet *szoborbizottság* néven ösmer és retteg a szobrász.

A szoborbizottság tipussá vált Magyarországon, különösen a legutóbbi, szoboröntő években. A szoborbizottság az a homogén tömeg, amely csodálatos egyértelmüséggel abban keresi föladatát, hogy laikus elméből született utasításokkal és észrevételekkel megakadályozza a szobrász ihletének szabad szárnyalását, megcsonkítsa akaraterejét, bénává tegye tehetségét. A szoborbizottság majdnem mindig többet ért a művészethez, mint a szobrász A szoborbizottság, — állván városatyákból, ékestollu főjegyzőkből, ügyvédekből és derék háztulajdonosokból, — tökéletesen kompetens arra, hogy véleményt mondjon: Ez a szobor rossz, mert a kardkötő hosszabb a kelleténél. A szoborbizottság aztán indittatva érzi magát, hogy ugyanezen hibánál fogva ennyi meg ennyi száz forintot levonjon a szobrász tiszteletdijából, aki a fentemlített példa tanusága szerint nagyon silányan ért a mesterségéhez.

— Mi a szobrászat? Mi kell ahhoz? Egy marék agyag és egy marék gipsz! Hallatlan vakmerőség 600 frt előleget kérni egy szobormintához, mert 25 frtból is a felét zsebrevágja s a másik feléből fedezheti minden költségét — mondá a kecskeméti szoborbizottság egyik tagja, midőn a szobrász egy harmadnagyságu segédmintára előleget kért. Ebben a kijelentésben benn van minden, ami a vidéki szoborbizottságokat általában jellemzi. Benn van a rövidlátás, a rosszakarat, az értelmetlenség és a nyárspolgárias malicia.

Ilyesmiket kell a magyar szobrásznak lenyelnie, miközben művén dolgozik. Jól-rosszul beletörődtek már szobrászaink a kezelés e fajába, föl se veszik már a legnevetségesebb kifogásokat, túlteszik magukat a kontár utasításokon. Megszokták. Tudják, hogy egyszer mégis csak elkövetkezik a leleplezés napja s akkor, annyi béketürés után, végre megszabadulnak a kerékkötő szerepét játszó bizottságtól s abban a reményben ringatják magukat, hogy a kapott pénzen csinálhatnak majd egyet-mást, amit tehetségük szabadon, beleszólás nélkül alkothat, tisztán művészi ihletül szavára hallgatva.

Amit a föntebbiekben vázoltam, átlag ráillik a legtöbb vidéki szoborbizottságra. Most azonban egy olyan esetet bátorkodom e művészeti fórum szine elé vinni, amely az átlagos sanyargatásokat mind homályba állítja s bizonyítja, hogy Magyarországon megeshetik az is, hogy a szoborbizottság anyagilag s erkölcsileg tönkretesz egy szobrászt. Az eset rendkivüli s oly ázsiai állapotokra vet világot, amelyeket kötelességünk a nyilvánosság előtt pellengérre állítani.

A kecskeméti szoborbizottságról van szó, amely megrendelt *Lovas* Lajos szobrásznál egy emlékművet s miután három évig a legkülömbözőbb költséges változtatásokra bírta a szobrászt, végre tárgytalannak tekintette a megrendelést, egy laikusra bízza a szobor elkészítését, dacára annak, hogy a legjelesebb magyar szobrászok írásban elismerőleg nyilatkoztak Lovas művéről s kivitelre ajánlották.

E művészeti fórum figyelmét tisztelettel fölhívom e botrányos esetre, megjegyezvén, hogy az nemsokára pör tárgyává is lesz. A botrány története a következő:

Az *Országos Diákszövetség* 1894-iki kongresszusán elhatározta, hogy a Kecskemét város birtokán lévő Pusztaszer-Árpádhalmán, ezeréves fennállásunk emlékére egy emlékművet állít föl országos gyűjtés útján, minek végrehajtásával a kecskeméti jogakadémiát megbízta. E bizottságnak elnökéül *Kovács* Pál dr., kecskeméti jogakadémiai igazgató választatott meg. *Kovács* Pál dr. 1895 április 10-én a célból lépett *Lovas* Lajos szobrászszal összeköttetésbe, hogy ez tervet készítsen egy 40-től 50 ezer frtig terjedhető műemlékre, azon megjegyzéssel, hogy ha az a kívánalmaknak megfelel, úgy ezen körülménynek, mint annak tekintetbe vételével, hogy a szobrász kecskeméti illetőségü, egyenes megbizást kap a végleges kivitelre. E megbizással visszatért a szobrász külföldi tartózkodási helyére és midőn a tervekkel elkészült, hazajött azokat bemutatni, amelyek bar bevaltak, de az akkori mutatkozó csekély eredményü gyűjtések miatt kivihetetleneknek bizonyultak.

Ekkor *Kovács* Pál dr. fölszólítására többrendbeli kisebb költségü tervet készített *Lovas. L.* munkálkodása sok időfecsérléssel járt és minden egyéb működésétől teljesen elvonta.

A kecskeméti jogakadémia, mint a Diákszövetség milléniumi bizottsága, azt a javaslatot terjesztette Kecskemét város tanácsa útján a közgyűlés elé, hogy »amennyiben az Országos Diákszövetség által teljes erovel folytatandó gyűjtéssel az emlék költségei előállithatók nem lennének, a város közönsége annak fölállitását esetleg nagyobb összeg megszavazásával is tegye lehetővé «

E határozat a tanács útján a város törv. hatósági bizottságahoz tétetvén át, a közgyűlés azt 1896. április 23-an hozott végzésével egész terjedelmében magáévá tette.

Az ügy vezetését a városi millenáris bizottság vigalmi albizottsága a jogak. millenáris bizottságával vállvetve vette kezébe *Kovács* Pál dr. elnöklése alatt.

1896 május 29-én tisztelgett *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál a most három bizottságból alakult összbizottsag hét tagu küldöttsége *Kovács* Pal dr. vezetése mellett. Úgy a miniszternek átnyujtott emlékiratokban, mint a szóbeli előterjesztésekben meghívtak a minisztert a leleplezés ünnepére és előadták, hogy az emlékműre a megbizást *Lovasnak* adták, és az általa tervezett emlékművet formailag is ismertették. Az összbizottság nevében *Kovács* Pal dr., a város képviseletében pedig ifj. *Bagi* László beszed kiséretében nyujtották át képviseleteik emlékiratait. Az elfogadott emlékmű megfelelő talapzaton a »haza földjére lépő honfoglaló magyar vitézt ábrázol, a talapzaton elhelyezett és a versszerződést föltüntető domborművel.« A vázlatot ugyancsak *Kovács* Pál dr. elnöklése alatt egy kiküldött bizottság *Strobl* Alajos szobrásztanárnak bemutatta elbirálás végett. E szaktekintély véleménye az, hogy az abban nyilvánuló eszme alapján kivitelre alkalmasnak találta a mintát.

A fentiek alapján az összbizottság a következő határozatot hozta.

»Az emlékmű elkészítését tervezőjére, *Lovas* (Rőszler) Lajos fiatal szobrászra bizta az illetékes hármas bizottság. Azonban a végleges szerződés csak akkor fog megkötttetni, ha az emlékmű egyharmad kiviteli nagyságban mintázva egy erre hivatott művészekből álló bizottság által fölülbiráltatik.«

Lestár Péter polgármester, *Kovács* P. dr. elnök és számos bizottsági tag a városi székházban berendezett műtermemben megjelentek és a fenti megbizást Lovasnak átadták.

A segédminta elkészült és a szakbirálatot megejtették és pedig a bizottság jelentése szerint is, Lovasra kedvező eredménynyel. Szakvéleményt írásban is benyujtottak *Fadrusz* János és *Róna* József szobrász; helyi szakértőként *Szabó* László és *Pataky* Imre rajztanár szerepeltek. A szobor talapzata pátyi kőből és a figurális rész ércből lett volna elkészítendő 19.400 frt költségen, mely összegből a már előleg fejében *Lovasnak* adott 600 frt leüttendő lett volna.

Mindezekből kitűnik 1. hogy Lovas elkészítette az alapkő letételi ünnepélyhez szükséges munkálatokat. 2. A szobor költségeire előleget kapott. 3. S munkája megfelelt a kivánt várakozásnak az által is, hogy a hivatott szaktekintélyek véleménye kedvező volt.

Ezekután természetszerüleg a végleges szerződést meg kellett volna kötni, de ahelyett indokolatlanul — egy az ügyet, az idők végtelenségébe kitoló határozatot hoztak.

Midőn *Lovas* arra a fölfedezésre jött, hogy őt egyszerüen ki akarjak tuszkolni az ügyből és mindenéből kifosztva lehetetlenné akarják tenni, emlékiratot nyujtatott be Kovács Pál dr. és hetvenöt bizottsági tag által a közgyülés elé, amelyben a szobor fölállitásának a megallapodások értelmében haladéktalanul való keszközlését sürgetik és szent kötelességöknek tudják ehhez adandó alkalommal szavazatukkal is hozzájárulni.

Ugyanezen közgyülésen tárgyalták, egy az *összbizottság* által benyujtott előterjesztésben a tanács útján azt is, hogy a már hatályba lépett 1896 április 23-án hozott közgyülési határozatot, amely szerint a város a szobor ügyét egész terjedelmében magáévá tette, hatályon kivül helyezni kérik, azt hozván föl ennek megokolására, hogyha már a város ily nagy áldozatot hozni kötelezve van, óhajtja, hogy miután hasonló műemlékekben a város úgyis szegény, pénzeért álljon e műemlék a városban, annál is inkább, mivel nem látja okadatoltnak, hogy e műemlék künn a pusztában legyen fölállitva.

Világos, hogy úgy a bizottság előterjesztései, mint a közgyülés határozatai tele van igazságtalansággal és ellentmondással. Ilyenformán megteremtették a műemlék ügyében azt a sanyaru állapotot, amelyben az Országos Diákszövetség mill. végrehajtó bizottsága akkor volt, mint a mielőtt a segélyezést kérelmezte, mert a föntemlített határozatok közzé tartozik az is, hogy az Országos Diákszövetséggel szemben tett igéretük és határozataik alól kivonják magukat és a Pusztaszer-Árpádhalomra emelendő műemlék fölállításának további elintézésétől a város visszavonul.

A végleges szerződés megkötése helyett azt a sürgős rendeletet kapta *Lovas*, hogy a városi székházban berendezett műtermet, miután arra hivatalosan szükségük van, haladéktalanul üritse ki. Alighogy ez megtörtént, ugyanezen helyiséget egy azon időben oda érkezett vívómesternek vívóteremül adták át. Ez volt a honorárium a *Lovas* közel három évi odaadó munkálkodásának.

Hogy a kecskeméti bizottság mi mindenre ragadtatta magát, azt bizonyítja az alábbi eset is.

A helyi biraló bizottság egyik tagjának, *Pataky* Imre rajztanárnak, sikerült keresztül vinnie azt, hogy a *Lovas* által készített műemlékhez Árpádhalmán lerakott alapkőre Pataky, a rajztanár, készítse az emlékművet. Tehát ugyanaz a bizottsági tag, akit birálóul kértek föl *Lovas* szoborügyében

Az eredeti megállapodás szerint a műemlék figurális részét ércöntésre tervezte *Lovas* és már a befejezéshez közel is volt, midőn különféle presszíót gyakoroltak reá abból a célból, hogy alakítsa át az emlékmű segédmintáját, hogy az úgy ércöntésre, valamint kőbefaragásra is alkalmas legyen. Bizonyára ez az első ilyen eset a szobrászat történetében.

Lovast, akit három évi költséges munkálkodás után minden jog és méltányosság ellenére elütöttek a már formailag megrendelt munkától, a tömérdek — itt föl nem sorolandó — intrika beteggé tette. Három év kemény munkájának immár az az eredménye, hogy elvesztette mindenét s a nyomor szélére jutott. De nem csak vagyonilag ment tönkre, hanem egyúttal mindenéből kifosztva lehetetlen bárminemü szobrászi munkához fognia. Ezzel egyúttal el van vágva fejlődése, haladása sőt megélhetésének lehetősége is.

Ime egy példa, amely szörnyü világításban mutatja be, miképpen bánnak nálunk művészemberekkel.

Midőn az esetet a *Műcsarnok* olvasói elé tárom, teszem azt annak tudatában, hogy teljesen igaz a fent elmondottakból minden egyes szó. Tíznél több okiratból vettem ki adataimat, csupa oly okmányból, amelyeknek eredetijei a város levéltárában vannak. Az igazság e tudatában bátorkodom úgy a társulat, mint a többi magyar művészeti fórum figyelmébe ajánlani ezt a szomoru esetet.

Budapest, 1898. október 6.

Lyka Károly.

A műterembérház ügye.

Társulatunkban régóta él az a meggyőződés, hogy művészetünk kvalitativ élőhaladásán nagyot lendíthetne az, ha művészeink alkalmas műtermekben dolgozhatnának. Ezzel együtt érlelődött az az eszme, hogy ezt a kérdést is bevonva társulati közvetitő működésünk körébe: építsünk magunk műtermeket, hogy azokat művészeink bérlet útján használhassák.

Már a régi műcsarnokkal szomszédos bérházunk tervezésekor szóba került, hogy talán jó lenne, ha annak egy egész emeleti részét ily műtermek foglalnák el. Akkori viszonyaink között azonban, főleg pénzügyi tekintetekből, ez nem valósult meg. Csak egy műterem épült e ház padlásában, ez sem a legjobb; hosszu ideig a vallás- és közoktatási minisztérium bérelte azt; később nem mindig akadt bérlője.

Több remény fűződött az eszméhez később, akkor, midőn a főváros az *Epreskert* néven ismert telekcsoportot, nagy elismerést érdemlő áldozatkészséggel, hasonló művészeti célokra szánta. Tervezgetéseink s előtanulmányaink azonban akkor még arra a meggyőződésre vezettek, hogy állandó bérletekre bizton nem számíthatunk, tehát pénzügyi számításaink nem nyugodnának biztos alapon.

Viszonyaink azóta változtak, némi részben javultak is. Ma már mindenesetre oda érett e kérdés, hogy határoznunk kell fölötte: megvalósítjuk-e az eszmét, vagy nem; mert az epreskerti telkek közül már csak a Kmetty-utcai $3047/_2$a 4—6+3047/a 4—6 hrszámu két szomszédos telek üres s társulatunk csak e két telekre reflektálhat. Ha ezek is más kézbe kerülnének: a terv megvalósításáról, melynek első feltétele mindenesetre az, hogy a telek megszerzése pénzünkbe ne kerüljön, le kellene mondanunk.

Meg kell hánynunk-vetnünk a kérdést minden oldalról. Első sorban átalánosabb szempontokból.

Művészeink szaporodó száma mellett az általunk emelhető bérház 12 nagyobb vagy 15 kisebb műtermével kétségkivül csak nagyon kis részben elégítheti ki az igényeket, jó hatása is csak ezzel arányos lehet. S ha a műtermekben művészeink váltakozása a jó eredményt némileg fokozhatja, másrészt tekintetbe kell vennünk azt a körülményt is, hogy kiválóbb művészeink közül tekintélyes számnak van már vagy állásához kötött, vagy saját jó műterme s örvendetesen látjuk másoknál is a törekvést, hogy ilyenhez jussanak. Adja Isten, hogy céljukat mielőbb elérhessék! — De a magánvállalkozás is kezd már létesíteni bérbe adásra szánt műtermeket s bizonynyal annál többet fog létesíteni, mennél bizonyosabb lesz, hogy van, aki azokat keresi és kiveszi.

E körülmény az általunk emelendő bérháznak előbb-utóbb koncurrenciát teremt.

Ha már most ezt a szépnek és üdvösnek igérkező eszmét társulatunk működési körének, hivatásának szorosra vont szempontjából tekintjük s kellő figyelemre méltatjuk a fent elmondottakat is, azt hiszem, mindnyájunknak azon megalkuvást nem tűrő meggyőződésre kell jutnunk, hogy társulatunk e vállalkozásba csak úgy mehet bele, ha a létesítéshez saját erőit (hitelét stb.) csak mint segédeszközöket kölcsönzi oda és csak akkor, ha a művészet átalános érdekeinek ápolására hivatott anyagi erejét csorbulásnak, avagy kockázatnak nem teszi ki.

Az említett Kmetty-utcai két telek átengedésének föltételeit a székes főváros részéről még nem ismerjük, eziránt beadott kérelmünkre 34272/98. VII. szám alatt a székes főváros tanácsától csak azt a választ voltunk szerencsések kapni, hogy tervünk meleg fogadtatásban részesül; de a tanács tőlünk várja a részletes tervet és javaslatainkat.

Ezeket természetesen csak akkor terjeszt-

hetjük elő, ha társulatunk illetékes orgánumai az eszme és annak kiviteli módozataira nézve megállopodásra jutottak.

Szabad talán remélenünk, hogy a székes főváros a telkeket, ha nem is tulajdonul, de korlátlan oly rendelkezésre átadná társulatunknak, meghatározott hosszu időtartamra, mely rendelkezési jog magában foglalná azt is, hogy a telkeket s a rajtok emelendő épületet kölcsönnel is terhelhessük. Ez esetben társulatunk vagyona, hitele, tekintélye képeznék a székes főváros közönsége előtt azt a fedezetet, mely e kivételes kedvezmény megadását lehetővé tenné.

A két telek körülbelül 22 öl utcai szélesség és 21 öl mélységgel, összesen 452 $\frac{80}{100}$ négyzet ölet tesz. Ebben kellene elhelyeznünk az épületet.

Ennek belső beosztása az ismételt tervezgetések alatt többféle változáson ment keresztül. Kezdetben abból indultunk ki, hogy csak műtermeket készítsünk, legfeljebb az elkerülhetlenül szükséges mellékhelyiségekkel. Arról, hogy az egyes helyiségek bérlői azokat lakással is használják, vagy használhassák, nem igen volt szó.

A legutóbbi időben, az itt ismertetett terv készítése alatt, az a kivánság nyert alkalmazást, hogy az egyes műtermek mellékhelyiségei legalább is közepes nagyságu szobából, fürdőszobából és egy elég nagy kamrahelyiségből stb. álljanak, hogy lakásul is használhatók legyenek.

Előre bocsátottam ennek fölemlítését, mert meggyőződésem szerint ez elvi szempontból bővebb megfontolást érdemel, amellett, hogy az építési tőkét természetesen jelentékenyen emeli.

A telkek Kmetty-utcai arcvonala északnyugotnak néz; a műtermeket tehát erről az oldalról világítani nem lehetne. Diagonalis állást kellene adni az épületnek, hogy a műtermek északi világítást kapjanak, így:

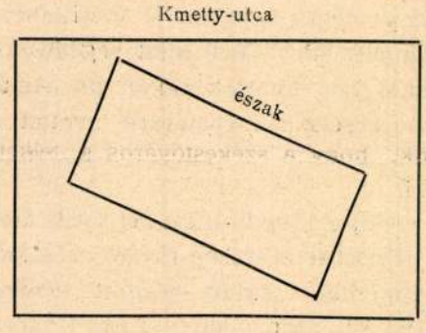

figyelve a székes-fővárosi építési szabályokra, melyek nem engednék meg, nogy az épület sarkai a szomszéd telekhez három méternél közelebb álljanak.

A műtermek ablakainak, vagyis az épület homlokzatának elhelyezési vonala ezzel meglévén adva: meg kellett állapítanunk a műtermek célszerü méreteit, hogy meghatározhassuk azt is, hogy a homlokzat vonalát mennyire lehet északi irányban előre tolnunk, mert ettől függ, hogy a műtermek szükséges mélységén túl, tehát déli irányban mily beépíthető tér marad a mellékhelyiségek befogadására.

A művészeink körében tett kérdezősködések és a már létező műtermek körül tett tapasztalatok alapján azon meggyőződésre jutottunk, hogy körülbelül nyolc-tíz méter szélesség és kilenc méter mélység adna alkalmas négyzetterületet az egyes műtermeknek; magasságnak pedig elegendő lenne öt méter. Íly méretekkel a frontban négy műtermet elhelyezve, ezek szélessége a falakkal együtt harminckilenc métert venne igénybe. Ezt azonban csak oly módon tolhatjuk a mondott északi irányban annyira előre, hogy a második traktusban a mellékhelyiségeknek elég tér jusson, ha a két sarkot egy kevéssé letompítjuk. Megkaptuk így a második traktus méreteit is, szintén figyelve az építési szabályokra és ezzel aztán elfoglaltuk a beépíthető terület maximumát.

Így keletkezett az alábbi, *Kann* Gyula műépítész által készített terv, mely egy-egy emeleti sorban 4, összesen tehát 12 műtermet foglal magában, mellékhelyiségekkel és a pincében egy kis lakással a házfelügyelő számára.

E terv két irányban módosulhat. Egyik az, ha nem 4, hanem 5 műtermet helyezünk egy sorba, mely esetben természetesen azok kisebbek lennének, leszállítva talán azoknak használhatóságát és csökkentve később azokra nézve a keresletet. A másik módosítás pedig lehetne az, ha mellőznénk a lépcsőházból nyiló közös folyosót, és e helyett két lépcső alkalmazásával elérnők azt a kényelmet, hogy egy-egy lépcsőházból két szomszédos műteremhez lenne a közvetlen bejárás, hogy egyik műterem lakói ne járjanak a másiknak ajtaja, ablaka előtt.

Ezek azonban csak a teknikai megoldás kérdései, magára a terv lényegére rossz befolyással nincsenek, talán az építési tőkét sem emelnék jelentékenyen.

A részletes költségvetés 80.000 frtra teszi az építésköltség-összegét. Mivel azonban némely tétel csak átalányösszeggel van számításba véve és a tulajdonképpi építési költségeket a kerítés, kert avagy udvar rendezésének költsége s talán más kisebb tételek is emelnék: bátran tehetjük az előteremtendő építési tőkét 86.000 frtra.

Társulatunknak oly tőkéi, amelyeket ezen

M.D.K.

Lovas Lajos, festőművész

Az 1903-as győri képkiállitáson szerepelt.

Csatkai Endre: "Győr város kultúrképe". Az 1903-as képkiállitás. 237.c.

Arrabona, 8. A Győri Múz. Évkönyve. Győr. 1966. Xantus János Múz.

Lovas Lajos
festőművész

Lovas Lajos festőművész hosszu szenvedés után 69 éves korában meghalt. Lovas régi kiállitó festő volt s egyik alapitója a Budai Képzőművészek Egyesületének. Lovas Gyula vivómester testvérbátyját gyászolja benne. Vasárnap délben lesz a temetése a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Ujság
1935. V. 5.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-sz

Utalványszám ...../BI..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára ál

Pengő

azaz

A .....Pengő .....fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

Lovas Lajos

festőművész

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

A Lajbérben erős

Uj Nemzedék
1929.IX.8.

Lovas Lajos

Festőművész

Tavaszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Feltűnik gondosan megfestett nagyméretű látképei: „Budapest 1928-ban".

Pesti Hirlap
1928.VI.16.

Tovas Lajos

Krétarajzo nezepel a Nemzeti Szalon magy. tavaszi tárlatán

Magyarság 1927 VI. 16.

Lovas Nagy Anna

Ára: 42 FORINT LII. évf. 24. szám 1997. december 15. Kiszlév 16. 5758.

ב"ה ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI HITKÖZSÉGEK LAPJA

Minden Kedves Olvasónknak Kellemes Ünnepeket Kívánunk!

(Lovas Nagy Anna grafikája)

Máoz cur...

Amikor a világ minden táján, zsidó otthonokban és közösségekben kigyúlnak a chanukka-lángok, felcsendül egy dal, a „Máoz cur", amely zsidóságunk legnépszerűbb vallási énekei közé tartozik.

Sokszor nem a tartalom és a dallam hatásából ered, ha egy ének meghódítja a lelkeket, és ezrek meg ezrek kincsévé válik. Előfordul, hogy énekben ölt testet egy ezrek és ezrek lelkéből való nagyszerű gondolat, és akkor szinte jelképpé válik az a dal, szájról szájra száll. A zsidó ember ott érzi a Máoz cur dallama mögött a történelmi emlékek hullámverését, saját múltjának, sorsának tükrözését. Az elnyomatás véres évszázadainak fájdalmát a makkabeusi győzelem emléke enyhítette, és ez ígérte a megváltást. Erővel szól e dalból a makkabeusok hősiessége, az üldözötteknek az elnyomók ellen való harca, a hitükért, szabadságukért küzdőknek dicsőséges győzelme és az isteni segítség ereje. Népszerűségét, szinte páratlan hatását egyaránt magyarázza történelmi levegője és zsidó érzést, reménységet [illegible]

egyiptomi szenvedésre emlékezik, de lelkesülten idézi a megváltást is. Isten szentélyt adott népének, de nem volt sokáig nyugalma otthonában, mert Babilónia fogságba hurcolta és csekély híja, hogy el nem pusztult ott.

De Isten véget vetett Bábel uralmának, s hazatért a fogság népe. A perzsa korszakban Hámán a zsidók elpusztítására tört, de Isten megalázta gőgjét és a bűnösnek az a sors jutott, amelyet az üldözötteknek szánt. Majd a makkabeusi küzdelmeket idézi fel a szerző, amikor falat és tornyot zúzva, templomot feldúlva törtek ránk a szír-görögök, de Isten csodát művelt a „liliom" gyermekeivel és a bölcsek ennek emlékére nyolcnapos ünnepet rendeltek el. — Izráel megjelölésére a „liliom" az Énekek Éneke hagyományos magyarázatából veszi eredetét. *„Liliom tövisek között"* (2,2). A liliom a makkabeusok jelvénye, fegyverükön és a makkabeusi pénzeken is látható. — A római üldözések emléke és a keresztes hadi[illegible]

ményeiben azonban nemcsak a szenvedést veszi észre, hanem a dicsőséget és hősiességet is, és ezt vigasznak érzi kora megpróbáltatásaiban.

A költemény öt, egyes kiadásokban hat versszakból áll. A hatodik versszak első három szava a középkori költemények gyakori záró akrosztihonját adja: *„Chazak"*, légy erős! A hatodik versszak több különböző szövegezésben maradt fenn (ez a mi imakönyv-kiadásainkból is kitűnik.) Így a kabbalista *Jesája Horowitz* a *„Söné luchausz hábörisz"* szerzője (XVII. század) három ilyen szövegezést is idéz. — Davidson a héber költészetről szóló enciklopedikus művében úgy véli, hogy Mordecháj eredetileg hat strófát költött, de az utolsót, amelyben Istentől büntetést kért népe elnyomóira, békés szándékból elhagyta.

B. Krischner e pijjutban két vonatkoztásban is a kor irodalmi hatását látja. Szerinte a rímpárok, a verselés külső formái a középkori német

Emlékülés

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem *Pákozdy László Márton* emléknapot tartott, amelynek keretében egykori nagy hírű professzorára emlékezett.

Pákozdy László Márton debreceni munkásságát, pedagógiai és irodalmi eredményeit egykori diákja, majd tanársegéde, *dr. Kocsis Elemér* nyugalmazott püspök idézte fel, felelevenítve 1945—1965 között Debrecenben kifejtett tudományos tevékenységét, a magyar protestáns bibliafordítás érdekében végzett odaadó munkáját, zsidó—keresztény párbeszéd elősegítését, az egyházak Világtanácsának létrehozásában szerzett elévülhetetlen érdemeit.

Dr. Kozma Zsolt kolozsvári teológiai professzora Pákozdy László Márton és *Tunyogi Csapó Adrás* között lévő vitáról szólt a hallgatóságnak, s a vita aktualitását fogalmazta meg. Pákozdy László Mártont, mint külföldi ösztöndíjas diákot, *dr. Marjovszky Tibor* professzor hozta emberközelbe és szólt arról az öt esztendőről, amelyet német és holland egyetemek ösztöndíjasaként végzett, hogy már mint kész teológus térjen vissza Magyarországra.

Pákozdy László Márton zsidósághoz való viszonya közismert. Az egykori debreceni rabbikat — *dr. Weisz Pál, dr. Weisz Miksa* — évtizedes barátság fűzte személyéhez. Ezt a barátság *Scheiber Sándor* professzorral, majd *dr. Schweitzer József* professzor úrral folytatódott. Ennek köszönhető, hogy meghívták Schweitzer József országos főrabbit, hogy gondolatait Pákozdy László Márton „Az Ebed Jahweh Deuterojesaja theológiájában" című művéről elmondja. Előadását személyes emlékkel kezdte. *„1942-ben kíváncsi voltam — mint rabbiképzős hallgató —, hogy ki az a Pozsonyi úton lakó református segédlelkész, aki a héber Bibliával kapcsolatos művet írt. Elmentem lakására, és a könyvszekrényen egy réz menórát pillantottam meg. Az üldöztetés éveiben ez a réz menóra oly sokat jelentett számomra, és már tudtam, hogy egy nagy tudású, különleges emberrel hozott össze a sors. Művét olvasva megértettem, hogy az Ebed Jahweh nem más, mint Izrael népe."*

Pákozdy László Márton nem véletlen, hogy e művének második kiadásában közzétette a második világháborúban mártírhalált halt rabbik névsorát, akik híveikkel a holocaust poklában vállalták a küldetést, a szolgálatot. Az emlékülés végén *dr. Marjovszky Tibor* és *Takáts Előd* a megalakult Sepphorris Kutatóközpontot mutatta be a nagyszámú hallgatóságnak. A kutatóközpont zsidó irodalmi és bibliai régészeti könyveket kíván gyűjteni, és olyan könyvtárat létrehozni, amelyben felekezeti, vallási hovatartozás nélkül lehet kutatni. Ezen túlmenően zsidó irodalmi, bibliai régészeti szemináriumot szerveznek, ezzel is elősegítve a református teológusok képzését.

Elképzelhetetlen az — mondotta dr. Marjovszky Tibor professzor —, hogy „bibliai földrajzi előadást ne hallgassanak református teológusjelöltek." Minden évben Pákozdy László Márton születésnapján emléknapot tartanak, ahol külföldi és belföldi előadók legújabb kutatási eredményeiket teszik ismertté és jelentetik meg tanulmányban.

Schweitzer József országos főrabbi hozzászólásában felajánlotta, hogy a könyvtár létrehozását szakirodalommal segíti.

Az emlékülés végén *dr. Bölcskei Gusztáv* református püspök, a zsinat lelkészi elnöke leplezte le *Bíró Lajos* festőművész Pákozdy László Mártonról készített portréját.

Halmos Sándor

Zoltai Gusztáv Debrecenben

A Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesületének (UJS) debreceni csoportja és a helyi hitközség elöljáróságának meghívására *Zoltai Gusztáv* üv. igazgató Debrecenbe látogatott, ahol a *Zsidóság múltja és jövője* címmel tartott előadást. A nagyszámú megjelentet *Petri László*, az ifjúsági szervezet ügyvezetője köszöntötte, majd Zoltai Gusztáv előadásában ismertette azokat az elvárásokat és feladatokat, amelyek a magyar zsidóságra hárulnak.

A fórumot követően a hitközség vezetősége fogadást adott az üv. igazgató tiszteletére, amelyen az UJS vezetői is részt vettek. *Weisz György* elnök pohárköszöntője és a *Heimann Sándor* által recitált asztali áldás zárta az összejövetelt.

Fogadás az Intercontinentálban

A közelmúltban az *International Christian Embassy Jeruzsálem* fogadást adott a bázeli első Cionista Világkongresszus 100. és Izrael Állam megalakulásának 50. évfordulója alkalmából az Intercontinental Szállóban.

Az ICEJ (Nemzetközi Jeruzsálemi Követség) 1980. szeptember 30-án alakult meg, központja Izrael fővárosában van. Több mint 100 országban működik, és a Biblia-hívők millióit képviseli a világ minden részében. Tagjai azok, akik megosztják szeretetüket és törődésüket Izraellel és népével. A Biblia világosan kinyilatkoztatja, hogy a Mindenható különös szereppel ruházta fel népét. Ő visszatéríti Izraelt hazájába.

A megemlékezés megnyitására *Schweitzer József* országos főrabbit kérték fel, aki meleg szavakkal köszöntötte a megjelenteket és a rendezőket, azokat a nemes célkitűzéseket, amelyeket a zsidó állam és a nép érdekében tesznek e rendezvénnyel is.

Ezt követően az ICEJ részéről *Ulla Jarvilechto*, a finn és *Leif Wellerop*, a norvég kirendeltség igazgatója szólalt fel, majd *Eszter Horesh*, a tel-avivi opera énekesnője dalokat adott elő. A fogadáson részt vett *Yaron Mayer*, az izraeli nagykövetség titkára, a Hitközség részéről *Zoltai Gusztáv*, ügyvezető igazgató, *Korn József*, a BZSH elnöke, *Engländer Tibor*, a Magyarországi Cionista Szövetség elnöke, *Eliezer Gilad*, a Szochnut igazgatója, *Israel Sea, a* Joint igazgatója, több Magyarországon akkreditált követség, az egyházak, és a zsidó felekezet képviselői.

A résztvevők megtekinthették a szolnoki születésű *Kardos Tamás* fotóművész színvonalas kiállítását. Képei a természet szépségeit tükrözik vissza, Izrael és a zsidó életből kiragadott szép, jellegzetes momentumai elkápráztatták a nézőket. Az est díszvendége Joel Alon Izrael magyarországi nagykövete volt.

L. E.

Lauder-hírek

A Lauder Javne Zsidó közösségi óvoda, elemi, közép- és szakiskola köszönetet mond mindazoknak, akik a Világi Zsidó Iskola Alapítványt személyi jö-

Elköszönünk, nem búcsúzunk

megszűnése

LOVAS NAGY Anna

Magyar Nemzet, 1992. ápr. 1.

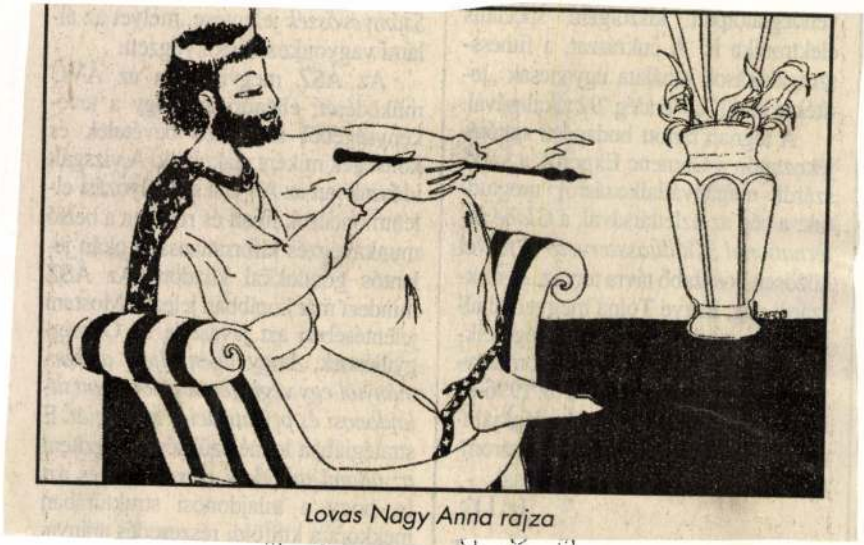

Lovas Nagy Anna rajza

Lovas Pál, díszlettervező

a Hökön kínpad két egyfelvonásosának a díszleteit tervezte.

Varjas Endre: Kis magyar zsenialitásaink. 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983. jan 7. XXVII/1

Lovas Tibor

Jubileumi kiállítással emlékeztek meg az 1959-ben alakult köre, Bíró Ferenc festőművésze, az alapító-szervezője. A Bíró Ferenc tanítványok közül láthatjuk Lovas Tibor, Horváth Tibor és még többeknek a műveit.

Lázár Imre: A szemléletformálás műhelye.
Hajdú-Bihari Napló, 1984. szept. 20.

1955-ben születtem Debrecenben.
1978-ban rajztanári diplomát szereztem Nyíregyházán.
Jelenleg a Magyar Képzőművészeti Főiskola rendkívüli tagozatának hallgatója vagyok.
1988-ban lettem tagja a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának.
1989-től tagja vagyok a MK Művészeti Alapjának.

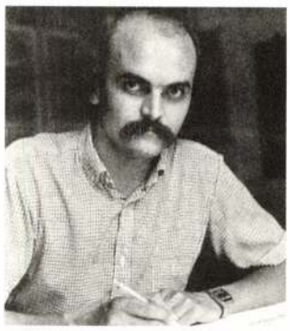

I was born in 1955 in Debrecen, and graduated as a teacher of graphics in Nyíregyháza.
I'm a student of the special course of the Hungarian College of Fine Arts.
I became a member of the Studio of Young Artists in 1988, and a member of the Hungarian Foundation of Fine Arts in 1989.

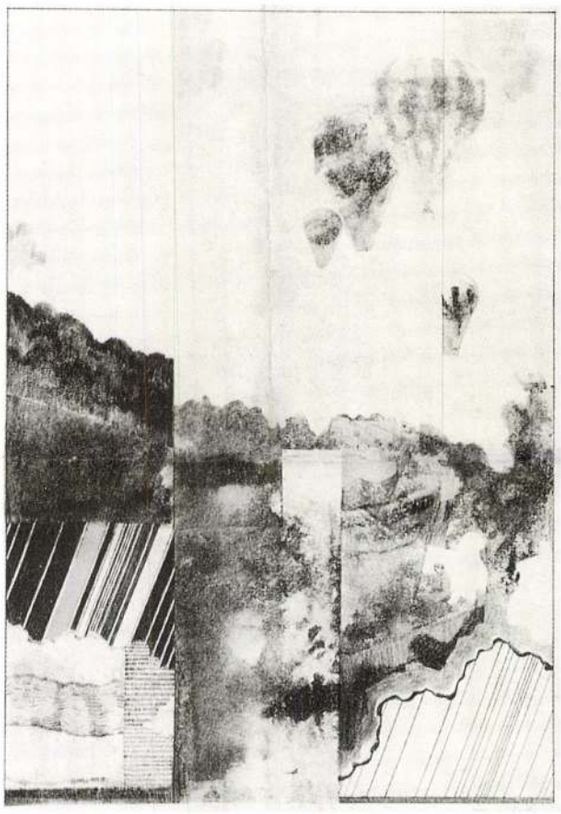

Hő-lég-ballon

Egyéni kiállításaim/Individual Exhibitions:

1986. „Felhőképek", Sillye Gábor Művelődési Központ, Hajdúböszörmény (Bognár Éva textiljeivel)
1987. „Felhőképek", Fiatal Házasok Klubja, Debrecen
1989. Városi Művelődési Központ, Oroszlány

Csoportos kiállítások/Group Exhibitions:

1983-tól Megyei Őszi tárlatok, Debrecen
1986. III. Országos Rajzbiennálé, Salgótarján
1987-től Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep kiállításai
1988. Magyar Kulturális Központ, Prága
Brno
1989. Ernst Múzeum, Budapest
Tanítóképzők és Óvónőképzők művésztanárainak kiállításai (1984. Szarvas, 1985., 1989. Kaposvár, 1987. Szekszárd)

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Lovas Tibor
1972 SEP 16

1021

Eredményes nyár, évkezdés a Medgyessy stúdióban

Az 1972. év a Megyei Művelődési Központ Medgyessy Ferenc képzőművészeti körének és stúdiójának jubileumi éve. A kör ebben az évben működésének 25 éves évfordulóját ünnepli, s az évforduló az egész év munkáját meghatározza.

A Medgyessy Ferenc képzőművészeti kör működése jelentős hatást gyakorol a megye képzőművészeti köri mozgalmára. Ezt a tényt fejezte ki az is, hogy májusban képzőművészeti köri napokat rendeztek az évforduló alkalmából, amikor 12 képzőművészeti kör anyagából tartottak bemutatót Balmazújvároson, Hajdúszoboszlón, Beretytyóújfaluban, Hajdúszováton, Tiszacsegén, Hajdúböszörményben, Szentpéterszegen, Nagyrábén, Kabán, Derecskén, Tégláson és Polgáron. Komádiban a megyében működő képzőművészeti körvezetők kiállítását láthatták az érdeklődők, a hajdúnánási művelődési központban pedig, a kiállításprogram nyitókiállításán a helyi anyagon kívül a megye képzőművészeti mozgalmának mintegy keresztmetszetét bemutató kiállítását nyitottak meg.

Ehhez a programhoz a Medgyessy Ferenc képzőművészeti kör és stúdió három kiállítással csatlakozott. Az első kiállítással a kör évfordulóját ünnepelték, majd a megyei rajztanári stúdió és a képzőművészeti kör évzáró kiállítását rendezték meg.

A nyár folyamán kilencedik alkalommal rendezték meg a képzőművészeti köri mozgalom Hajdú-Bihar megyei és debreceni művésztelepét. A művésztelepnek évekig Tiszacsege, s most harmadik alkalommal Hajdúnánás adott otthont. Résztvevői a megye és Debrecen legeredményesebb köri tagjai, a megye 14 rajztanára, valamint Budapestről, Szegedről és Békéscsabáról érkezett köri tagok voltak. Az idén első alkalommal külföldiek is dolgoztak a művésztelepen. Debrecen lengyelországi testvérvárosából, Lublinból három rajztanár, egy grafikusművész és egy amatőr képzőművész érkezett Hajdúnánásra. Az idei művésztelep igen eredményes volt, s szép szakmai sikerrel zárult, főként a fiatal résztvevők tagjai közül Bényi Éva, Szabó Piroska, Horváth Sándor; a téglási képzőművészeti kör tagjai közül Varga Gábor, Juhász Péter, Kathy Mária; Balmazújvárosról Veres Júlia; Hajdúböszörményből Lovas Tibor munkássága érdemel említést. A művésztelepnek egyre jobb kapcsolata van Hajdúnánás társadalmával, amit nagy mértékben elősegít Tarr Sándornak, a Hajdúnánási városi Tanács elnökének tevékenysége. A város termelőszövetkezeteinek megismerése által élményszerű ismereteket szerzett a művésztelep tagsága a korszerű mezőgazdasági termelő üzemekről.

A művésztelep tagjai előadás-sorozatot hallgattak végig a képzőművészetről és társművészetekről. A hajdúnánási művelődési központban a művésztelepen készített alkotásokból rendeztek kiállítást.

Október első vasárnapján nyitják meg Debrecenben, a Megyei Művelődési Központ Kossuth utca 1. szám alatti kiállítótermében a lublini és Lublin megyei lengyel amatőr képzőművészek bemutatkozó kiállítását, amely viszonzása az elmúlt év őszén Lublinban, a Medgyessy Ferenc képzőművészeti kör és stúdió anyagából megrendezett kiállításnak. Állandósul tehát a lublini amatőr mozgalommal való kapcsolat, ami főként kiállítás- és művészcserékben nyilvánul meg. 1972 nyarán öt stúdiótag üdült Lengyelországban, 1973 nyarán pedig Lublinban megrendezik a lengyel amatőrök első országos művésztelepét, ahova Bíró Lajost, a Medgyessy Ferenc képzőművészeti kör és stúdió vezető tanárát hívták meg korrigáló tanárnak.

A működésének 25 éves évfordulóját ünneplő Medgyessy Ferenc képzőművészeti körben megkezdődött a munka, amely az előző évek gyakorlatához hasonlóan változatlan pedagógiai elvek alapján folytatódik. A rajztanári stúdióban viszont két új szakcsoport indult, iparművészeti és grafikai.

A képzőművészeti kör 28 tagjának 123 munkájával az ősz folyamán részt vesz a képzőművészeti körök regionális kiállításán, amit Kazincbarcikán rendeznek meg.

MEDICOR

felvételre keres

kovács,
hengerköszörűs,
műanyag
fröccsgép-beállító

szakmunkásokat

●

JELENTKEZÉS:
a gyár
munkaügyi osztályán

DEBRECEN,
Hámán Kató utca 98. sz.

Gázolajkályhák javításában, karbantartásában gyakorlattal rendelkező nyugdíjast, valamint 16 éven felüli férfi munkaerőt felvesz a Vasipari Vállalat Debrecen, Tüzér u. 4.

A Volán 6. sz. Vállalat Szállítmányozási Főnöksége T/174-es típusú vagonkirakó gépre, E—302 kotróra, valamint Vörös Csillag forgórakodóra gépkezelőket keres felvételre. Felveszünk továbbá rakodómunkásokat jó kereseti lehetőséggel. Jelentkezés: Déli sor 5. sz.

Villanyszerelőt felvesz a Hűtőház. Diószegi út 3.

A Hosszúpályi és Vidéke ÁFÉSZ Hajdúbagos községben üzemelő egyműszakos presszóvezetői állás betöltésére pályázatot hirdet. A pályázatot az ÁFÉSZ központi irodájához, Hosszúpályi, Debreceni út 17/A. kérjük megküldeni.

Debreceni Vízmű Vállalat keres azonnali belépéssel tűzikovács szakmunkást, vízmérő leolvasót, női gépápolót és segédmunkásokat. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezni lehet: Kossuth u. 43. munkaügy.

Kereskedelmi főosztályra, önálló munkakörbe közgazdasági technikumi vagy szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők számára felvételt hirdetünk. Debreceni Ruhagyár, munkaügyi osztály.

Országos Takarékpénztár Hajdú-Bihar megyei Igazgatósága keres gyakorlattal rendelkező lakás-beruházásban jártas férfi munkaerőt.

írásban, a munkaügyi osztályra.

HUNGÁRIA MŰANYAG-FELDOLGOZÓ
2. SZ. GYÁREGYSÉGE
DEBRECEN, KISHEGYESI ÚT.

Dolgozókat alkalm

Télepvezető-helyettest alkalmaz a Kelet-magyarországi MÉH Nyersanyag-hasznosító Vállalat berettyóújfalui telepére. Jelentkezés: Berettyóújfalu, Kossuth u. 39. sz. alatt.

Árukísérőket felveszünk. Vas- és Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat Debrecen, Vágóhíd u. 7/B.

Takarítót és fűtő szakmunkást (lehet nyugdíjas is) felvesz a Kun Béla Kollégium. Pallagi út 11.

Debrecen 1. sz. Postahivatal (Hatvan u. 5—7.) táviratkézbesítőket alkalmaz. Motorkerékpár, segédmotorkerékpár-vezetői jogosítvánnyal rendelkezők a felvételnél előnyben részesülnek. Jelentkezni lehet a hivatal 6. sz. szobájában.

Bádogos, műanyagburkoló és kőműves szakmunkásokat, valamint segédmunkásokat felveszünk. Szakipari és Kislakásépítő Szövetkezet, Debrecen, Pásti u. 5.

A KLTE Gyakorló Általános Iskola 1 fő takarító-hivatalsegédet vesz fel. Jelentkezés a gondnoknál.

Felveszünk asztalost, autóbuszvezetőt legalább 3 éves gyakorlattal. Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat, Kishegyesi út. Jelentkezés a munkaügyi osztályon.

BÉRGAZDÁLKODÁSI
ismeretekkel rendelkező,
gyakorlott
munkaügyi szakembert
keres „A" kategóriájú
iparvállalat,

vezető beosztásba

Ajánlatot
„Csoportvezető" jeligére
kérjük a kiadóba.

A Ruhaipa
azonnali belé
vállalókat szab
A betanítás
tott bért fizet
zés: Bölcs u.

Azonnali be
Kelet-magyaro
anyag-hasznos
telepére teherg
udvari munk
táshoz női mu

Okleveles ve
mérnököt g
munkakörbe
megegyezés s
csak ötnapos.
lyesen a CH
cen, Monostor

1972. októbe
felügyelő-gond
Nagy Sándor
alatti művelőd
összkomfortos
Jelentkezés: I
1. alatt, gondn

Gépészeti
tőgépész vagy
levéllel, építő
ben, javításáb
korlattal re
felveszünk.
szerint. Jelen
m. Tanácsi
személyzeti
cen, Simonffy

Segédmunká
MÁV Járműja

Kőműves, v
tás, szigetelő,
sokat és kőm
munkásokat
felveszünk.
Szövetkezet I
Hatvan u. 43.

16 éven fel
keres felvétel
lag- és Zsinór
dapest XIII.,
szállás biztosí

A Lőrinci F
15 éven felül
betanulási id
1700—2100 a b
lányok részér
Cím: PIV Lő
XVIII., Gyöm

A 115. sz. Ip
Intézet Tiszav
fiúkat és lány
szergyártó sz
másfél év, a
töndíjat, inte
sítunk, A sza
munkahelyet
szeti gyár bi
het személyes
Legkésőbb 19

ŐSZI ÚJDONSÁG!

OLCSÓN VÁSÁROLHAT

FÜSTÖLT UBAMELLET

M.D.K.

Lovasné Kunváry Lilla

"Magyar szobrásznő a párizsi Grand Salon tavaszi tárlatán kitüntetést kapott."-irja a lap és bemutatja a művésznek egy szoborportréját. Azt, hogy a portré kit ábrázol, nem irja.
Repr.

Magyarok Világhiradója c. rovat
Szinházi Élet. Bp. Bp. 1933. május 28.-juni.3.
XXIII. évf. 23. sz. 69. lap.

Lovasberényi Cziráky

kastély

klasszicizáló

kepe repr.

Karoly János

Fejér vármegye

tört. IV. k.

Székesfejérvár

101.

332. l.

Lovasberényi Vk.

templom

klasszicizáló

kepe repr. u. co.

343. l.

Kastély-kápolna

(barok) kepe repr. 349. l.

az

seb

lete

ka

ge

az

ki

fe

a

qu

le

lig ásatásaim eredmé.
ének előadására a ma.
ar tudományos Aka.
nia II. osztálya részé.
l megbizatást vevén,
t ugyanazon osztály
yó évi deczember hó
n tartandó ülésében
szerencsém megtar.
ni. –
Kötelességemnek is.
rem azonban bejelen.

igazfalvai Lovass László

épitész

mil Kassa 1892

oklevelet nyert 1927

Nér jegyz műegyetem B. l

T. 5904.

vár és város felé az előtér-
ya és őrház védelmez, a háttér-
Felirata fölül jobbra:

.3 cm.
nigr. Ungarn, Frankfurt 1688.

Lovas László

II. éves Középisk. tanarjelölt.

Képrm. Fölsk. Évk

1936/37. 731.

Ferkèpzomfoiskèvk

Lovas László, igarfalvi

épitész

l.

Váljubal 445. l.

Lovass István

l.

Kalmücml

64. l. – 68. l.

82. l. 83. l.

KARDOS TESTVÉREK
BUTORÁRUHÁZA
Budapest, VII. Wesselényi u. 18
(Kazinczy u. sarok)
Telefon: 1-313-59

Ngs

Dr. S z e n t i v á n y i Gyula urnak

szépmüvészeti muzeum titkára

Budapest

Budafoki ut 19 v.lo

Lovass István

l. Gereczerajztár

219. h. 26. n.

220. h.

FÉNYVES
FÉNYVES

Lovass István

l. Gereczérajztár

371. h.

Norvégia térképe a XVII. maradból V. 25.

Lovass István

l. Gereczérajtár

439. h.

ult, de szembe nézve ül.
gtatja. Haja, szemöldöke
:álla leberetvált. Ingének
:t csokorra kötötte, mel-
lája kék. Balról a szék

ı. — Lelt. sz. 652. — Értéke
h-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 593
lis 23-án (107–95). — Átvételi
omásul vette az 1896 április

L 9

UTÉPITÉS

Szerkeszti: Dr. VIRÁG IMRE.

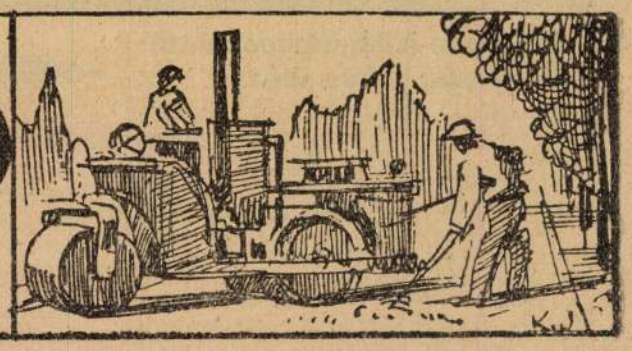

Miért nem szüntetik be a házilagos utépitéseket?

Az utépitési vállalkozóknak sajnos nincs semmiféle érdekképviseletük, igy az utépitő vállalkozók kénytelenek *az egész utépitő vállalkozói kart sulyosan érintő panaszaikat* ez uton az illetékesek elé vinni.

Köztudomásu, hogy

utépitési munka az utóbbi időben alig kerül kiirásra, s amit kiirnak, az hitelmüveletes.

Vagyis a hatóságok csak azokat az utépitési munkákat irják ki versenytárgyalásra, melyekre készpénzfedezetük nincs. Amelyekre készpénzzel rendelkeznek — kevés kivetellel — megcsinálják házilag.

A hitelben végrehajtott vállalkozás hátrányaival igen helyesen, foglalkozott a *Vállalkozók Lapja* a legutóbbi fővárosi ut- és csatornaépitések kiirásával kapcsolatban, — sajnos eredmény nélkül.

Ez alkalommal a házilag végzett utépitési munkák ellen kivánom panaszszavamat felemelni.

Erthetetlen és indokolatlan, hogy a munkáltatók

miért éppen az utépitési munkákból kapcsolják ki a vállalkozót?

Bár ez ugyanugy helytelen lenne — mégis felmerül az a gondolat, hogy miért nem végzik a többi épitést (a magas-, mély- és hidépitést stb.) szintén házilag?

Hiszen az kétségtelen, hogy a kitünő tisztviselői mérnök karunk ezt is meg tudná oldani, s az a mernök, aki a tervet és költségvetést keszíti és a munkát ellenőrzi, a kivitelezésre is képes.

Más kérdés azonban, hogy van-e ebből a rezsimunkából a köznek valami előnye.

A házilagos utépitést bizonyára előnyösnek tartják az illetékesek s előnyéül azt hozzák fel hogy

1. jobb munka,
2. nagyobb a munkások kereseti lehetsége és
3. a vállalati munkával szemben megtakaritás jelentkezik.

Nem nyujtja azonban a házilagos munka ez egyik előnyt sem, mert:

1. A vállalkozótól kapják a hatóságok a legjobb munkát, mivel az ellenőrző közegeknek minden eszköz a rendelkezésükre áll, hogy 100%-ig az előirás szerint végeztessék a munkát, s

mindenki jobban tud mást ellenőrizni, mint sajátmagát.

2. A házilagos munkák vezetői épp ugy, mint a vállalkozók, kötve vannak a kialakult egységárakhoz napszám-, illetve órabérekhez. Nem is térbetnek el ettől, mert nincs más bázis az elszámoláshoz. De a leghatározottabban állitom, hogy

a házilagos munkáknál nem keres a munkás többet, legfeljebb kevesebbet produkál.

3. Maradna a *megtakaritás*, ami valószinü leginkább szerepel indokul a házilagos munkák végzésére. Ugy gondolják az illetékesek, hogy az a közeg, aki ellenőrzésre alkalmas, helyettesithetj a vállalkozót is, s *a házilagos munkával megtakaritják a vállalkozó keresetét.* Ez lehet helyes elmélet,

a gyakorlat azonban egészen mást mutat.

A vállalkozó, akinek ez a kenyere és foglalkozása, egész másként *„fekszik bele"* a munka kivitelébe, mint a tisztviselő-mérnök, akinek emellett még más elfoglaltsága van, a kivitelben gyakorlata nem is lehet, s képzettsége is más irányu. Eppen azért, mert a tisztviselőnek igen sok egyéb teendője is van, nem állhat ugy, mint a vállalkozó, bármikor — ugyszólván éjjelnappal — készen arra, hogy a kiviteilel foglalkozzon, a munka rentabilitása érdekében gyakran jelentékeny költséggel járó helyszini és másfelé eső — pl. kőbányákban — tárgyalásokat folytasson, esetleg a helyszinen a munkaterven változásokat eszközöljön, mert erre nincs is ideje, de az ezzel járó költségeit (napidij, utazás, kocsi, autó stb.) meg nem téritenék. Nem is szólva arról, hogy ilyen kiadás bármily szükségesnek látszik is, néha meddő is lehet, a tisztviselő már csak azért sem reszkirozhatja meg.

Mindezekből következik s a leghatározottabban állitom is, hogy egyrészt a fentiek figyelembe vétele, másrészt a mai minimálisra kalkulált haszon mellett

a gyakorlott vállalkozó mindenkor el tudja készitени az utépitési munkát abból az összegből, amennyibe házilag kerül,

s abból illetékeket (nyugtabélyeg stb.) adót fizet, s szerény haszna is marad, amiből magát és családját eltarthatja, szóval egzisztál, ami nemzetgazdasági szempontból szintén fontos.

Mentesiti ezenkivül a vállalkozó munkájával a tisztviselő-mérnököt, aki ilyenformán munkaerejét és képességét teljesen eredeti hivatásának szentelhetné.

Látszólagos megtakaritás csupán legutóbb az insségmunkáknál alkalmazott „filléres tehervonatok" alacsony dijtétele által elért megtakaritás volna. Azonban ezt a kedvezményt is ki lehetne terjeszteni a vállalati munkákra is, mert végeredményben a Máv-nak mindegy, hogy házilagos munkához, vagy vállalati munkához szállit-e kedvezményes dijtétellel. Ilyenformán ez sem tekinthető a házilagos munka előnyének.

Miért nem szüntetik be hát a házilagos utépitéseket?

B. Gy.

MAGYAR ASPHALT R. T.

BUDAPEST, V., NÁDOR-UCCA 4. SZÁM. TELEFON: AUT. 83-8-41, 42, 43.

Vállal: Öntött, hengerelt és tömöritett aszfaltkocsiut és gyalogutépitéseket, fedéllemez préseltkavics, facement tetőfedést és mindennemü szigetelést.

Különleges útburkolatai: „Dernolit" öntöttaszfalt, synthetikus tömöritett aszfalt, bitumenes sétanyjárdák. Utak olajjal valo portalanitása „Pixor" anyaggal.

Gyárt és szállit: Mindenféle fedéllemezt, „Elastit" bőrlemezt, aszfalt szigetelőlemezt, különleges kiöntőanyagot, kocsikenőcsöt, gépzsirt (tovotte-ot) és mindennemü zsiradékot.

A Via Nova gépeivel állami utépitő vállalatot akarnak létesiteni

Széles körben keltett annak idején feltünést a *Vállalkozók Lapjának* az a tudósitása, mely szerint az utigépjavitó-telep utjavitóberendezéseket akar beszerezni. Ez a tudósitásunk még csak *forgódobok* beszerzési tervére vonatkozott, most azonban információnkat ki kell egésziteni azzal a szinte hihetetlen hirrel, hogy

egyesek a Via Nova ócska gépeit akarják az Utigépjavitó-teleppel megvásároltatni.

Ha a magyar utrekonstrukcióval kapcsolatban nem éltünk volna meg már kellemetlen meglepetéseket, akkor mosollyal lehetne napirendre térni eme fantasztikus tervezgetés fölött. Mivel azonban többek között épen a Via Novával kapcsolatban, már több meglepő és eleinte hihetetlennek látszó dolog történt, fel kell tételeznünk, hogy bizonyos helyen igyekeznek majd keresztülvinni ezt az, alapjábanvéve keresztülvihetetlen ötletet.

Köztudomásu, hogy a Via Nova hirtelen beszüntette a rekonstrukciós munkáit és ebből a beszüntetésből kifolyólag az állam a vállalattal szemben jelentős kártéritési követeléseket támasztott. Eddig Magyarországon az volt szokásban, hogy az állammal szerződő vállalkozónak garanciális szempontból *jónak* kellett lennie ahoz, hogy munkamegbizáshoz jusson. Annak idején, amikor szóbakerült, hogy a Via Novát feltünően alacsony egységáron sok millió pengős munka elvégzésével fogják megbizni, legelsősorban mi vetettük fel azt a kérdést, hogy milyen garanciája van az államnak a Via Novától. Rámutattunk arra, hogy a máról holnapra hirtelen megalakult Via Nova Rt. alaptőkéje sincs teljes összegében befizetve és az a néhány tizezer pengő, amit mégis befizettek, nem nyujthat garanciát a többmilliós munkamegbizásra. Ekkor a kereskedelemügyi minisztérium egyik legilletékesebb tényezője azzal igyekezett megnyugtatni, hogy

a Via Nova német anyavállalata megfelelő garanciális nyilatkozatot bocsátott a kereskedelemügyi minisztérium rendelkezésére.

Amikor a Via Nova munkabeszüntetésével kapcsolatban a magyar államkincstár a vállalattal szemben követeléseket támasztott, joggal arra gondolhatott mindenki, hogy *„lám milyen helyénvaló volt a minisztérium óvatossága, milyen helyes volt a németektől garancialevelet kérni, megvan a fedezet arra az esetre, ha a biróság a Via Nova kártéritési kötelezettségét megállapitja!"*

Az a hir, mely most a Via Nova gépeinek tranzakciójával kapcsolatban szárnyra kapott, azt az aggodalmat ébreszthetі, hogy

valami baj lehet a garancialevél tekintetében.

mert különben nem hihető, hogy

készpénz-kártérités helyett ócska gépekben keressék a kártéritési fedezetet.

Három vonatkozása van ennek a fantasztikus hirnek és igy három szempontból kell megvizsgálni.

Az egyik szempont az állam vagyoni érdekének védelme, mely azt követeli, hogy

pengőkben fizetendő kártéritést ne lehessen ócskavassal kiegyenliteni.

A másik szempont az, hogy vajjon hogyan egyeztethető össze a közüzemi leépités programja azzal a gründolással, mely

ócska gépek megszerzésével hatalmas utépitő közüzemet akart létesiteni az adófizetők pénzéből.

Ennek az ügynek harmadik vonatkozása az, hogy épen ma, amikor az utépitő vállalatok és az *utépitő gépeket előállitó gyárak* egyaránt munka nélkül vannak, hogyan lehetne válmmentesen, igen különös módon behozott utépitő gépeket munkábaállitani.

Az államnak nem szabad utépitő nagyüzemet létesiteni!

Nem szabad egy biróság előtt eldönthető, pengőre szóló követelés kiegyenlitését ócskavasban elfogadni!

És nem szabad — még az államnak sem szabad! — vámmentesen behozott utépitő gépekkel dömpingelni a magyar gépipart!

Kiváncsian várhatja most mindenki, hogy ez a fantasztikus tervezgetés megkapja-e a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyását. És kiváncsian várja most mindenki azt is, hogy azok az érdekképviseletek, melyek ennél a szövevényes tranzakciónál érintve vannak, kellő sullyal felemelik-e majd szavukat a torz ötlet megvalósitása ellen?

Annak idején, mikor néhány lelkes utépitő megalakitotta az *Országos Magyar Utépitési* Szövetséget, hogy legyen ennek a szétágazó és mégis együvé tartozó épitési ágazatnak olyan érdekképviseleti szerve, amely szükség esetén, az összefogás nagy sulyával védi a rábizott érdekeket, akkor egyes hatalmasságok azzal az indokolással kifogásolták az uj szövetkezést és tartották magukat attól távol, hogy az egyes utépitési ágazatoknak meg van a maguk érdekképviseleti szerve. Azt mondották, hogy az aszfaltosok érdekeit védi a *GyOSz*, a betonosokét a *Cementszövetség*, a kövezőkét a *Kövezők Szövetsége*, az egyéb vállalkozók érdekét pedig a *MOSz*.

Nos, most kiváncsian várhatja a *több érdekképviselet által is védett magyar utépitési vállalkozó*, hogy ezek az érdekképviseleti szervek mit fognak majd tenni az ellen a terv ellen, mely a Via Novával kapcsolatos kinos kérdéseket nem akarja megoldani, hogy egy hatalmas — igaz, hogy ócska — géppark felhasználásával a közüzemi leépités jelszavának nagy dicsőségére, létre akarja hozni a *Magyar Kir. Állami Utigépjavitó, Kátránykereskedelmi és Modern Hengerelt Aszfaltutakat Epitő* vagy valamilyen hasonló nevü vállalatot.

v. i.

Utépitési célokra

a legalkalmasabbak a

MÁVAG

uthengerlő, utgyalu- és utfelszakitó gépek, lakó és öntözőkocsik.

Teudloff-Dittrich-féle járműves kompressorok

Magyar kir. állami vas-, acél- és gépgyárak

Budapest, X., Kőbányai-ut 21

1762/1933.

Kőbányabérbeadás.

A budakeszii m. kir. állami és koronauradalmi erdőhivatal irodájában **f. évi julius hó 10-én délelőtt 10½ órakor** nyilvános szóbeli **árverés** fog tartatni a pátyi ut melletti I. számu kőbányanak 1933. julius hó 15-én kezdődő egy év tartamára való bérbeadás céljából. **Kikiáltási évi bér 400 pengő.**

Az árverési és szerződési feltételek a budakeszi erdőhvatalnál tekinthetők meg és válaszbélyeg ellenében ugyanaz ad bővebb felvilágositást.

Gödöllő, 1933. junius hó 26.

A gödöllői m. kir. állami és koronauradalmi erdőigazgatóság

Bérhengerlést

3 kerekü és tandemhengerekkel vállalunk.

Motor és Gépgyár MARTOS és HERZ

Budapest, VII., Erzsebet kiralyné-ut 87.

Telefon: 97-2-39.

Uthengerlést vállal

elsőrangu eredeti hengereivel

WOLFF ERNŐ

Budapest, I., Kelenföldi-ut 1. Tel.: 59-9-68.

Napirenden az uj uttörvény

A kereskedelmi minisztériumban *Forster* Gyula államtitkár elnöklésével minisztériumközi konferencia volt, amelyen megjelentek az összes minisztériumok képviselői, azonkivül a közigazgatási biróság és a legfőbb állami számszék kiküldöttei.

A minisztériumközi értekezlet az *uttörvényjavaslatot tárgyalta.* Kimondották, hogy

a bizottság mindaddig permanensen együtt marad, amig a tárgyalást teljes egészében be nem fejezik.

A törvényjavaslatot az illetékesek előreláthatóan legkésőbb a a jövő hét végére elkészitik és a javaslat minden valószinüség szerint még a nyári szünet után a képviselőház elé kerül.

Betonkavicsot, kvarchomokot

osztályozva is,

Quarcit nemes vakolatot

bármily mennyiségben azonnal szállit

FAZEKAS KÁROLY és TSAI

kavicsbánya vállalat és cementárugyár, VÁC.

TELEFON: 107.

Nagyobb utépitések Győrött

A mai nagy munkanélküliségben jóleső érzéssel kell regisztrálni azt az igyekezetet, melyiyel Győr város polgármestere mindig ujabb és ujabb utépitési munkaalkalmat teremt.

A város anyagi helyzete sajnos nem engedi meg, hogy készpénzfizetés mellett végeztessen utépitéseket és igy a győri utépitések csupán azoknak a vállalkozóknak nyujtanak majd munkalehetőséget, akik a hitelezés nagy anyagi terhét vállalni tudják.

A városnak a napokban tartott közgyülése határozott a piactér burkolásának vállalatbaadásáról. A közgyülés ugy határozott, hogy a piacteret *keramitlapokkal fogja burkoltatni.*

Ezzel a döntéssel kapcsolatban igen értékessé vált a város polgármesterének az a javaslata, mely *más utépitési kiviteli eljárás* számára is munkaalkalmat akar teremteni és amelynek eredményeképpen a közgyülés elhatározta, hogy a *Kossuth Lajos ucca* régi öntött aszfaltburkolata helyett a város topeka burkolatot létesit. Az erre vonakozó versenytárgyalási hirdetmény rövidesen megjelenik és hitelmüvelet mellett fog ajánlatokat kérni.

A harmadik utépitési lehetőséget az a határozat jelenti, mely a *Wennes Jenő ut* keleti oldalán és a Kálvária ucca mindkét oldalán kátrányos gyalogjáró épitését határozta el.

A Győrben elhatározott negyedik utépités egy negyedik kiviteli eljárásnak nyujt munkalehetőséget, amennyiben a közgyülés elhatározta, hogy a pápai törvényhatósági utat átépiti és itt óriáskavics (Riesenschotter) burkolatot létesit.

Megnyitották az ujjáépitett Hidegkuti utat. Az I. kerületi Hidegkuti ut, Zuhatag ucca és a főváros határa között lévő szakaszát az inségmunkával kapcsolatban az év elején teljesen átépitette és ujra burkoltatta a főváros, ugyhogy a Hidegkuti uton a közlekedés hosszabb időn át szünetelt. Az utszakasznak a burkolási munkái annyira előrehaladtak, hogy a főváros az utvonalon az eddigi forgalmi korlátozásokat megszüntette.

Akadályokba ütközik egy utépités megkezdése. Fabinyi Tihamér kereskedelmi miniszter néhány hónappal ezelőtt megigérte dorozsmai választóinak, hogy a dorozsma—szatymazi ut kiépitését felveszi utépitési programjába és gondoskodik arról, hogy ez a fontos utvonal a lehető legsürgősebben elkészüljön. A versenytárgyalást megtartották, a munkát vállalatba adták és a vállalkozó minden előkészületet megtett a munka megkezdésére. A kitüzésnél kiderült, hogy hat birtokos magántulajdonában lévő földön is keresztülvezet az ut. Ettől a hat birtokostól összesen négyszáz negyzetöl tulajdonjogát kell megszerezni akár békés megállapodás alapján, akár kisajátitás utján. Amig ez a kérdés meg nem oldódik, a munkához hozzákezdeni nem lehet.

Uti kátrány Porolaj

SZOMBATHELYI KÁTRÁNYGYÁR

Szombathely.

Az Országos Világitástechnikai Bizottság teljes ülése

Az *Országos Világitástechnikai Bizottság* junius hó 30-án a Műegyetemi Fizikai Intézet előadótermében *Dr. Pogány* Béla műegyetemi ny. r. tanár elnöklete alatt teljes ülést tartott. Az elnöki megnyitó után *Bassó* Imre az OVB titkára olvasta fel az 1932—1933. évről szóló titkári beszámolóját. A beszámoló első helyen kegyeletes szavakkal emlékezett meg az év folyamán elhunyt *Deutsch* Lajosról, a Budapest Székesfőváros Elektromosművek vezérigazgatójáról, az OVB illusztris tagjáról. Az OVB munkásságáról részletes képet nyujtott az albizottságok tevékenységét felölelő jelentés. Ezen munkásságból kiemelte az *autóvilágitás szabályrendeletének* előkészitését, az *internacionális gyertyának* Magyarország területén kötelező bevezetésére irányuló tevékenységet, végül a *fotometria* terén végzett kutatásokat. A nagy tetszéssel fogadott titkári jelentés elhangzása után az elnökség választására került a sor, minthogy annak mandátuma 1933 junius 30-val lejárt. *Pfeiffer* Ignác professzor inditványára az OVB a következő három évre elnökké egyhangulag ujra megválasztotta *Dr. Pogány* Béla műegyetemi r. tanárt, titkárrá pedig *Bassó* Imrét. A választások megejtése után *Dr. Selényi* Pál fizikus, OVB tag, megtartotta *„A fényelektromos fotometria ujabb haladása"* cimen bemutatásokkal kisért előadását, amelyben a fotometria terén végzett nagyértékü kutatásmunkásságáról számolt be. Az élénk tetszéssel fogadott, gondosan előkészitett előadás elhangzása után az elnök zárószavaival véget ért az OVB idei évadzáró teljes ülése.

Jár-e munkadij az épitési tervekért?

Fenti cimmel lapunk junius 14-én megjelent számában közöltük a Kuria egy itéletét, mely szerint „az épittető a hozzá benyujtott ajánlatok közül szabadon választhat és *a tervek kidolgozásáért az ajánlattevő — ellenkező kikötés hiányában — kárpótlást, vagy dijazást nem igényelhet,* mert ajánlatát kivitelre való megbizásra nem fogadták el."

A tervező épitészmérnökök köréből történt felszólalás folytán, félreértések megelőzésére hangsulyozzuk, hogy *a Kuria hivatkozott itélete csak az épitési vállalkozóktól és épitőiparosoktól bekért, illetőleg benyujtott árajánlati tervekre vonatkozik,* nem pedig a tervező épitészmérnököknek, mérnöki megbizás folytán készitett terveire, akik hivatásszerüen, kizárólag tervezéssel és ezzel rokon szellemi munkával foglalkoznak és ebből élnek. A mérnöki rendtartásról szóló 1923:XVII. tc. 33. §-a értelmében: „a mérnöki kamara tagját a teljesitett munkáért és az e körül szükséges eljárásokért dijazás illeti", tehát *az épitészmérnöktől megrendelt tervért, ha az a megrendeléskor közölt épitési programnak megfelel, dijazás jár* tekintet nélkül arra, hogy a megrendelő a terv alapján utóbb akar-e épiteni, vagy sem, van-e az épitkezés céljára elég pénze vagy nincs, van-e telke vagy nincs.

Szállodákat épit a Máv a Balatonon

Dr. Gonda Henrik ny. miniszteri tanácsos — akinek irása többször jelent meg lapunk hasábjain, — a Balatoni Szövetség idegenforgalmi propagandának vezetője azt a javaslatot terjesztette Imrédy Béla pénzügyminiszter elé, hogy miként pl. a Délivasut annakidején a Semmeringen tette, — az Államvasut épitsen szállodákat a balatoni fürdőhelyeken. Négy-öt nagy szálloda épitését javasolta a Balaton Szövetség idegenforgalmi propaganda osztályának elnöke és erre a célra körülbelül 1,000.000 pengő hitelkeret megállapitását kérte. A pénzügyminiszternek tetszik a terv és rövidesen a pénzügyminisztérium, a kereskedelemügyi minisztérium, az Államvasutak igazgatósága és az idegenforgalmi szervezetek, a pénzügyminiszter kiválságára közösen fogják megtárgyalni dr. Gonda Henrik tervét s igy könnyen lehetséges, hogy jövőre négy-öt hatalmas szállodát kezdenek épiteni a Magyar Tenger partján.

A Baross Szövetség akciója a városok vizmüveinek kiépitésére. Kendi Finály István mérnök a napokban egy közleményében ismertette azt az akciót, amit a Baross Szövetség kiván megindítani a közegészségi szempontból olyannyira fontos városi és községi vizvezetékek létesitési lehetősége érdekében. Oly módon véli ugyanis a közületeket támogatni, hogy igénylésükre speciális szakértőket ajánl, akik az érdeklődő közületet részletesen tájékoztatják az ajánlott eljárás közelebbi módjai iránt és ezuton megadják azokat a számadatokat, melyek az elvi elhatározást lehetővé teszik. A Szövetség ugy véli, hogy ebbeli akciójával felkelti az érdekelt közületekbne azt a ma sajnálatosan hiányzó magyar öntudatot, mely minden kezdeményezésnek gátja és amely hiány folytán összetett kézzel szeretjük várni a idegen segitséget.

MELOCCO

Cső- Lap- Mű kő- Födém- Burkoló- Parketta- és Kőmény- toldó osztály.

HIREK

Kinevezések

A most megtörtént nagyobbarányu állami kinevezések között természetesen megfelelő számban szerepeltek a műszaki állásokban keresztülvitt előléptetések, kinevezések és cimadományozások is. Nincs terünk e műszaki kinevezések taxativ felsorolására; nincs is rá szükség, miután a hivatalos lap nyomán összes napilapjaink felsorolták többezer kinevezett nevét és uj pozicióját. Mi ez alkalommal csupán örömünknek adunk kifejezést, hogy — ha nem is teljes mértékben — az állam mégis, mai nehéz helyzetében is, igyekszik méltányolni azt az államfenntartó, értékes működést, amelyet magas szinvonalon álló köztisztviselő-karunk az elmult, megpróbáltatásokkal teljes években is, lelkiismeretesen, hazafias érzéssel eltelve és önzetlenül kifejtett, valamennyiünk, az egész nemzet érdekében. Nem szükséges külön hangsulyoznunk, hogy köztisztviselő-mérnöki és technikus gárdánk is, mint az egész köztisztviselői kar egyik tekintélyes része, nagyszerü felkészültségének, világszerte elismert tudásának és hivatása nobilis gyakorlásának adta e nehéz időkben ujból és ujból tanujelét és annak bizonyságát, hogy övezte légyen bár az erőszak megcsonkitott országunkat Balkán-légkörrel, ez az ország: Magyarország megmaradt — megpróbáltatása közepette is — kulturországnak. És ebben nagy része és érdeme van kiváló, hazafias és müvelt köztisztviselő-osztályának és ezek sorában a magyar tisztviselő-mérnöknek!

A legolcsóbb, hivatalos bizonylat szerint pedig legjobb a

Kizárólagosan gyártja: *ÁDLER és GLATZ* cementárugyár és épitésianyag nagykereskedés, Pestszenterzsébet, Horthy Miklós ut 5. (volt Soroksári ut).

Negyven órás munkahét az épitőiparban?

Ez a gondolat abból az alapjában véve helyes felfogásból indult ki, hogy ha 100 munkás által — 10 órás munkanap mellett elvégzett munkánál egy munkásra heti 60 munkaórát juttatunk, — akkor heti 40 munkaórára leszoritott időtartam esetében 150 munkásra volna szükség ahhoz, hogy ugyanezt a munkát egy hét alatt elvégezhessék.

Ma meg lehetne tenni azt, hogy több munkás alkalmaztatása érdekében leszállitják az eddigi béreket, hogy igy a hetibérek végösszege továbbra is olyan arányban terhelje a termelést, mint eddig. Mivel azonban a munkabérek a gazdasági válság következtében ugyis alacsonyak, ez az itt most ismertetett uj megoldási terv odavezetne, hogy a munkában állók száma ugyan szaporodnék, de azoké, akik kereselükből nem képesek megélni, ugyanolyan arányban növekednék és igy a válság megoldásától csak oly távol lennénk, mint amennyire most vagyunk.

Az épitőiparban azonban a maiakhoz még további sulyos bajok járulnának. Az épitkezések tudvalevőleg zárt területen folynak le és egy-egy épitkezés folytatásához rendszerint nem lehet egyidőben több munkást alkalmazni a megállapitottnál, hacsak azt nem akarjuk, hogy az egyik munkás a másikat akadályozza munkájában. A 40 órás munkahét tehát csak azt eredményezné, hogy az épitkezés végrehajtására szükséges időmennyiség volna megnövelve, vagyis az a 3 emeletes ház, mely eddig 6 hónap alatt készült el, — a leszoritott munkahét mellett 9 hónap alatt épülne fel, sőt adott esetekben és időviszonyok mellett még hosszabb idő alatt. Az épitkezés idejének ily módon 50—60%-kal történő elhuzódása folytán az épitési tőke interkaláris kamatai megfelelő mértékben szaporodnak. Az ilyen drágulási irányzatnak még további hatásai is volnának. Vegyük figyelembe, hogy küzhatóságaink folyton óvnak mindenkit, hogy épitkezzenek. Ennek, valamint a fent emlitett másik tételnek az összeházasitása csak azt eredményezné, hogy a mai csekély épitkezésnek is a jövőben meg kellene szünnie.

Orczy Gyula — kormányfőtanácsos. A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére *Orczy* Gyula nyugalmazott Budapest székesfővárosi tanácsnoknak 35 éven át teljesitett érdemes szolgálata elismeréseül a magyar királyi kormányfőtanácsosi cimet adományozta.

Lovas László épitész meghalt. A Balaton-környék épitőgárdája egy értékes tagjával szegényebb lett: Lovas László épitész, szükebb pátriájában, Balatonalmádiban tragikus váratlansággal, 42 esztendős korában elhunyt. A megboldogult ugyszólván pályájának kezdetétől fogva a speciális témakört alkotó balatoni épitkezések tanulmányozására, majd gyakorlati megvalósitására irányitotta ambicióját és tehetsége révén számos szép alkotásban örökitette meg a Balatonért rajongó elképzeléseit. Több modern villatervezésen kivül ő tervezte meg Almádi elegáns strandfürdőjét és egyik legpoétikusabb alkotását: az almádi-i strandon, a Balaton partján őrtálló emlékezést: az irredenta örökmécsest. De a tervezéseken kivül a környék egyéb műszaki ügyei is érdekelték s csak legutóbb is az ottani villamosmű igazgatóságába választották be. Élénk résztvett az egyre fejlődő Almádi társadalmi életében is, természetes tehát, hogy váratlan halála nemcsak családját: feleségét és két gyermekét döntötte a mély gyászba, de fájdalmas megdöbbenést keltett barátai, ismerősei és kartársai nagy seregében is. Nagy részvét mellett temették el.

Kiirják a debreceni stadión versenytárgyalását. A debreceni stadión részére szolgáló tribünök épitési munkáira Debrecen városának műszaki hivatala a versenytárgyalást a napokban irja ki.

Három hir . . .

A kereskedelemügyi miniszter utasitotta a másodfoku iparhatóságokat, hivják fel az iparosságot iparteslületeik utján, hogy az épitőiparban a nagy munkanélküliségre való tekintettel szakmunkára csak szakmunkások-at alkalmazzanak.

*

A szobafestőmesterek országos szövetsége tiltakozott az ellen, hogy Szolnok város az inségmunkánál iparosmunkákat közvetlenül alkalmazott iparosségédekkel végeztessen. A tiltakozás miatt Alexander alispán szigoruan utasitotta a szolnoki polgármestert arra, hogy inségmunka cimén is csak iparengedélyjyel biró iparosokkal lehet iparosmunkát végeztetni.

*

Vitéz Endre László, gödöllői főszolgabiró, aki járásában mintaszerü rendet tart, hirdetményben hivta fel a járás közönségét arra, hogy mindennemü iparosmunkát csak arra jogositott iparossal végeztesse, mert az iparos adót csak ugy fizethet, ha ő jut munkához és nem a jogosulatlan iparüző kontár, aki semmi közterhet nem visel.

(—6)

A városi mérnökök debreceni kongresszusa

A *Városi Mérnökök Országos Szövetsége* ezidei kongresszusát *Debrecenben* tatotta meg. A város vezetősége előzékeny fogadásról és tartalmas programról gondoskodott s a maga részéről megtett mindent abban az irányban, hogy a magyar vidékről Debrecenben összegyült városi mérnökök minél több kellemes emlékkel és minél gazdagabb tapasztalatokkal hagyják el Keletmagyarország fővárosát.

A résztvevők Budapestről indultak autóbuszon. Utbaejtették Ceglédet, majd Szolnokot és tanulmányozták a városokat.

A csoport pénteken, junius 30-án délben érkezett Debrecenbe. A város határában Borsos József müszaki tanácsos fogadta őket több városi mérnökkel s mindjárt befelé jövet megtekintették a külső utburkolásokat.

Délben dr. Vásáry István debreceni polgármester fogadta és üdvözölte a városházán a mérnököket. Ugyancsak a városházán tartották meg a városépités jelenlegi állapota és jövő feladatai ismertetését célzó előadást. Este a nagyerdei Vigadóban a város vezető társadalmának és a Magyar Mérnökök és Épitészek Egyletének tagjai részvételével ismerkedési estély és vacsora volt.

Másnap, szombaton az intézmények részletes tanulmányozása, melynek során a különböző városi üzemek bemutatása történt meg.

Vasárnap délelőtt a még a hátralévő intézmények megtekintése és azután utazás a Hortobágyra. Ismét a hajdu városok tanulmányozására rándultak ki a városi mérnökök, akik egy jól megrendezett és tanulságos összejövetel eredményeivel tértek vissza saját pátriájukba.

Harmincezer pengős költséggel a Sajó partján klubházat épit a miskolci jogakadémia. Miskolcon a Sajó partján ebben az évben is lesz néhány csolnakházépités. Ezek közül emlitésreméltó a miskolci jogakadémia épitkezése. A jogakadémia harmincezer pengős költséggel épit klubházat. A szép épületet Bócsy Gyula okl. mérnök tervezte s ő fogja elvégezni az épités munkálatait is.

Százezer pengő költséggel átalakitják a kecskeméti piarista gimnáziumot. A kecskeméti régi piarista gimnázium átalakitási munkálataira vonatkozóan most döntött a rend. Ennek értelmében 100 ezer pengő költségelőirányzattal a régi gimnáziumot átépitik és pedig részben lakásokat, részben internátust létesitenek.

Magánosok épitenek hidat a Zagyván. Az álcsi és ugari gazdák Malomszeg község mellett saját költségükön fahidat épitenek a Zagyván. Az alispán az épitési engedélyt megadta.

BRISTOL.....
BRISTOL.....
Bristol Szálloda Budapest, Dunapart, árban és szolgáltatásban vezet! Szoba teljes ellátással személyenként napi 12.— pengőért.

Felhivás előfizetőinkhez!

Julius hó 1-én uj előfizetést nyitottunk lapunkra. Sosem élt nehezebb órákat a magyar vállalkozás, mint most, amikor megfeszitett inakkal küzd a világgazdasági krizis számumával és **lapnak, olvasónak egyaránt szüksége van az egységre, az összetartásra, az egymástsegitésre.** A közös célt csak közös munkával lehet elérni. A régi jó barát és harcos bajtárs hűségével állott 54 esztendőn keresztül olvasóinak és előfizetőinek széles tábora mellett a Vállalkozók Lapja. Most, a nehéz harcok idején a lap fordul kéréssel előfizetőihez és olvasóihoz, arra kérve, méltányolják több mint öt évtizedes munkánkat és **küldjék be előfizetési dijaikat,** ne nehezitsék meg az előfizetési dij késedelmes beküldésével amugyis tulterhelt adminisztrációnkat, ne vonják el energiánkat a vállalkozói kar érdekében vállalt munkától.

ELŐFIZETÉSI DIJAK:
(A szakmellékletekkel együtt):
Negyed évre — 10 Pengő.
Fél évre — — 18 „
Egész évre — 32 „

Ki épiti fel családi házamat, cserébe kis bérháztelekért?
VI., HUN-UCCA 4/B. KÁKONYI. 5019

A Közszállitási Szabályzat módositása. Mult hó 23-án tartotta meg a Budapesti Szücs Ipartestület nagygyülését, amelyen a szakma panaszait tárgyalták. Egyik kiemelkedő pontja volt a nagygyülésnek a Közszállitási Szabályzat módositására vonatkozó szabályzat, melyet a nagygyülés egyhangulag elfogadott. A javaslatot felterjesztik a kereskedelemügyi miniszterhez.

(—) **Radiowelt.** A sok német nyelven irt rádiószaklap közül ez a hetenként Bécsben megjelenő ujság kétségkivül egyike a legtartalmasabbaknak. A legrészletesebb müsoron kivül érdekes szakcikkek, gazdag amatörrész, — mely minden ujitást rajzokkal és bőséges magyarázó szöveggel tartalmaz — hangosfilm- és gramofonrész, valamint érdekes regény egészitik ki a tartalmas füzetet, amelyet rádióhallgatóinknak a legmelegebben ajánlhatunk. — Mutatványszámot szivesen küld a kiadóhivatal, Wien, I., Pestalezzigasse Nr. 6, előfiztéseket pedig könyvosztályunk (Budapest, VI., Podmaniczky u. 27) elfogad.

KOHN LIPÓT
FUVAROS
III., BÉCSI-UT 263.
TELEFON: 62-2-42, 62-5-33.
TEHER ÉS FÖLDMUNKA VÁLLALKOZÓ.

Szabolcs vármegye alispánja.
16272/1933. K. sz.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETMÉNY

Szabolcs vármegye

székházai fütőberendezésének racionalizálására és kiegészitésére, valamint a vármegyei Erzsébet közkórházban a kazánházak hazai széntüzelésre való átalakitására

nyilvános versenytárgyalást hirdetek.

Az ajánlatokat folyó évi julius 22-én, déli 11 óráig kell beadni a vármegye iktatóhivatalában, ahol azokat 12 órakor felbontjuk.

Az ajánlatokat a vármegye által kibocsátott ürlapokon, két tanu előtt cégszerü aláirással ellátva, zsinórral összefüzve, lepecsételt boritékban kell benyujtani. Kivül a következő cimzéssel kell ellátni:

„Szabolcs vármegye alispáni hivatalának, Nyiregyháza". „Ajánlat a vármegye székházai és kórháza fütőberendezésének kiegészitésére".

Az ajánlat 2 P bélyegre, a költségvetés és a többi mellékletek ivenként 1 pengős bélyegre kötelezettek.

Az **ajánlati ürlapok** kaphatók 2 P előállitási költség megtérítése ellenében **Nyiregyháza (államépitészeti) hivatalában, valamint Ujj Gyula tanár, gépészmérnök tervező irodájában (Budapest, I., Horthy Miklós ut 65, fszt. 6). A tervek az utóbbi helyen megtekinthetők.**

Minthogy a vármegyének nem áll rendelkezésére az épitési összeg, **a vállalkozás hitelnyujtással kapcsolatos.** A pályázók **2% bánatpénz** letételét igazolni tartoznak, amit a pályázat odaitélése után azonnal, a pályanyertes vállalkozók pedig az első kereset benyujtása alkalmával visszakapnak. Biztositékul a hitelezett összeg fog szolgálni.

Egyébként a közmunkák odaitélésénél szokásos, illetőleg előirt módon fogunk eljárni.

Nyiregyháza, 1933 junius hó 27.

Virányi, alispán

Lovass Nagy Viktorné

Karton mintaterv, textilminta

Ernst Muzeum. I. iparmüvészeti kiállitás. 1952.

14 l.

285

Sza

Tör
tiz
hú
156
ság
birt
/Ip
ná
Koh
sít
a X
ágy
név
a P
Szi
Rut

Lovass Nagy Viktorné

Abrosz

Ernst Muzeum. I, iparművészeti kiállitás. 1952.

1. 1.

Pásztó /Bojár/ 35

Szabadság-utja 90. Járás
Jellege: Klasszicista, X
Külseje: Egyemeletes, szá
sából adódó háromszögü t
ugró középrizalittal. 2
emeleti középablak felet
zol, jelenleg a tüzoltós
kok, félkörives, bemélyi
ebben még egy jobban bem
Hasonlóan kiképzett bejá
gely. Emeletek között sí
szögü ablakok /4/ félköri
Udvar felül 7 tengely, né
vakablakok. Cserépfedésü
Belseje: Kapualjának folyo
melyek mélyitett falsikol

MDK

Lovass Piroska

Place de la Concorde, Paris.

La fontaine de Medicis "

N. Szal. kiáll. 1927. jun. 17. 1.

MDK

H.Lovass Piroska

Kertvége, paszt.

Kultúra kiáll. 1941. dec. hucs. 22. l.

MDK

H.Lovass Piroska

Teknővájó cigány, paszt.

Plenair csendélet,

A holt Tisza Alpárnál, paszt.

M.képzőm.nők 24.ziáli. N.Szal. 1953.

5.1.

Lovass Piroska

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

EK 1931. II. 24.

H. Lovass Piroska MDK

Férfiarckép

Műcsarnok 1941 Arcképkiállitás

H. Lovass Piroska

Kertvége, pasztell

Műcsarnok 1941-42 téli kiállítás

MDK

H.Lovass Piroska festő

Fák alatt, of. repr.

Krj: Kiállitásokról. M.N.Művészet. 1958.
4.sz. 80. o.

MDK

H.Lovas Piroska, festö

Édességek. Pasztell.

Nemzeti Szalon.-MAFK XX.Jub.Kiáll. 1935.dec.20.-
1936.jan.6. Kat.

MDK

H. Lovass Piroska, festö

Az uram arcképe. Olajf.

Nemzeti Szalon. - 1933. Téli tárlat. 1933.dec. hó.

MDK

H.Lovas Piroska ,festö

Almahámozó leány. Pastell.

Nemzeti Szalon.-MAFK XXIII. kiáll. 1938.nov.-dec.4.
Kat.

MDK

Lovass Piroska, festö

Kora tavasz. Olf.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat.1931.junius. Kat.

MDK

Lovas Piroska

e.a: N.Szal. gyüjt. kiáll. Ujság. 1933.
,árc. 5.

MDK

H.Lovass Piroska festő

MTárs őszi kiáll. 1938.nov. Mücs.

36 l.

MDK

H.Lovass Piroska, festö

Férfi arckép. Pasztell.

Nemzeti Szalon.-Öszi Tárlat. 1932. szept. Kat.

MD K

Lovass Piroska, festö

Halpiac Veneziában. Olajf.
Utolsó napsugarak Assisiben. "

Nemz. Szalon.-Öszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

H.Lovas Piroska

Almahámozó leány,past.

A Magy.Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete
XXIII.kiáll.kat.1938.nov.20-tól dec.4-ig.

MDK

Lovass Piroska

középisk. rajztanári oklevelet nyert

Képzőm. Főisk. Évk. 1914-15. 65.l.

H. Lovass Piroska MDK

A Balaton Szabadinál, olf.
Partrészlet Aligánál, olf.

Balatoni Társaság V. kiállitása
Nemzeti Szalon 1933. máj.

MDK

H.Lovass Piroska

Gitározó, paszt.

Műterem őszi kiáll. 1938. okt.

H. Lovass Piroska MDK

Kertrészlet

Műcsarnok 1936. máj.jun. Jub. kiáll.

H. Lovass Piroska

MDK

Kártyavetőnő

Műcsarnok 1936. okt.-nov.
A nő a művészetben kiáll.

H . Lovass Piroska MDK

Bábszinház, pasztell

Mücsarnok 1939
Derü a müvészetben kiáll.

MDK

H.Lovass Piroska, festö

Napsütés. 17.1.
Favágó. 18.1. Pasztel

OMKT.-Mücsarnok. IV.Nemzeti Képzömüv. kiáll.
Bp.1937.ápr.29.-jun.2o. Kat. 17.1. és.18.1.

MDK

H.Lovass Piroska

Mit mond a kártya?, paszt.

Horthy jub. kiáll. Mics. 1939. dec. 23. 1.

H. Lovass Piroska

90 Tavasz a Balatonon, olaj

91 Ősz a Zugligetben, olaj

Uj Szalon Őszi Kiállitása, 1934. szeptember
Budapest, katalogusa

Lovas Piroska

Firenzei részlete, az Uj Szalon tav. tárlatán.

M. 934. V. 27.

H. Lovass Piroska

Szerepel a Képzőművészeti Társulat ősi Tárlatán a Műnarnokban

Lipóg 1938

Nemzeti XI 9

H.Lovass Piroska

A "Ponte Vecchio" c. művével szerepelt a Műcsarnok kiáll.-án.

P.H.933.IX.10.

H. Lovass Piroska

Virágmendelesekkel nagyjel a lengyel és magyar művésznők kiállításán a Vigadóban

Nemzeti Lyság 1936 X. 16

H. Lovass Piroska

Szerepel a hagyat Kéjzőműsésmők
Egyesülete „lenegel-magyar"
kiállításán a Vigadóban

Ujság 1936 X. 17

H. Lovas Piroska

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1933.III.5.

H. Lovas Piroska.

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Az akadémikus iskolát készítette.

Est.
1933.III.5.

H. Lovass Piroska

„Gitározó" i. képe nerepel a „műterem" őszi kiállításán

Nemzeti Lyság 1937 X. 12

Lovas Piroska

festőművésznő

Csoportkiállításon - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Tájképek.

Magyarság
1933.III.5.

H. Lovass Piroska

festőművész

Magyar Képzőművészek Egyesülete kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Esti Kurir
1933.II.19.

H. Lovass Piroska

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Sok jó mándékkal s becsületes arsko-zűtkel keresi a festőiességet -

Nemzeti Ujság
1933.III.5.

H. Lovas Pirovska

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képeivel szerepel. Kollekciójában számos csendéletek váltakoznak, női aktokkal, parasztfejekkel, városrészletekkel. Egyik legjobb vázna itt a „Venezia halpiac" feltűnt még a „Fürdés után" festett női alakja és a „Nyári szomorlisok.-

Pesti Hirlap
1933.III.

Lovas Piroska

festőművész

Csoportkiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

A Reggel
1933.III.6.

Lovass Piroska

Szerepelt a műcsarnok Tavasi tárlatán.

M. 1930. III. 15.

Lovass Piroska

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Szórai Újság 1930. III. 15.

H. Lovas Piroska

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Néhány szép tájképet és akttanulmányt mutat be és kellemes benyomást kelt.

Reggeli Ujság
1933.III.6.

H.Lovass Piroska

Festőművész

Magyar Képzőművészek Egyesülete kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Ragyogóan szines plein-air gyümölcscsendéletével, piros teritőn és Teknővájó cigány tanulmányával.

Pesti Hirlap
1933.II.19.

H. Lovas Piroska

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Budapesti Hirlap
1933.III.5.

H. Lovas Piroska

festőművész

Csoportkiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Uchány fórzándékkal megfiszelt tuj- és arcképpel illeszkedik a kiállítás keretéke.

Magyar Hírlap
193[illegible].III.5.

H. Lovas Piroska

Szerepelt az V. balatoni kiállításon.

EK 1933. V. 9.

H.Lovas Piroska

festőművész

Magyar Akvarell-és Pasztellfestők Egyesületének kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Esti Kurir
1935.XII.28.

MDK

H.Lovass Piroska

Szentendrei Dunaág, olaj

Papsziget Szentendrénél, olaj

Duna-kiáll. N. Szal. 1933. jan. 7 l.

Bakonszeg (Hajdú)

Ref. templom, homlokzat előtti, hegyes záródású szentéllyel, síkmennyezetes kórsó, 1784. Terítő, 1765-ből, br. 1676-ban, 1715-ben és 1928-ban meg

(Kovács J. István: Magyar református templ 1955)

MDK

H.Lovas Piroska

Firenzei részlet, olaj

Uj Szalon tav. kiáll. 1934. máj.

MDK

H. Lovass Piroska

Pihenő, of.

Akt kiáll. Uj Szal. ~~1945~~ 1934. nov. 6 l.

H. Lovass Piroska

Mi t mond a kártya?

Micsarnok 1939 dec-1940 január

H. Lovass Piroska MDK

Bábszinház, pasztell

Műcsarnok 1939 Derű a művészetben

H. Lovass Piroska

MDK

Fák alatt

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

H. Lovass Piroska

Férfiarckép, pasztell

Somogyi menyecske, pasztell

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

H. Lovass Piroska
Jó hir a harctérről, pasztell
Kert végén, pasztell

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás. Nemzeti Szalon, 1942, december, 8 l.

1a lap: Francia naptár.

A lap külső szélét szalagszerűen elhelyezett ornamentika díszíti, könnyed indákból, mezei virágokkal. Hasonló lapszéldíszítés még a következő lapokon: *1b; 2a; 2b; 3a; 3b; 4a; 4b; 5a; 5b; 6a; 6b; 8b; 9a; 9b; 10a; 10b; 11a; 11b; 12a; 12b; 13a; 13b; 14a; 14b; 16b; 17a; 17b; 18a; 18b; 19a; 19b; 20a; 20b; 23b; 24a; 26b; 27a; 27b; 28a; 29a; 33a; 33b; 34b; 35a; 37a; 38a; 38b; 39b; 40a; 41b; 42a; 44b; 45a; 46a; 46b; 47a; 47b; 49b; 50a; 50b; 51b; 52a; 54b; 55a; 55b; 56a; 56b; 57a; 59b; 60a; 60b; 61a; 61b; 62a; 63b; 64b; 65a; 65b; 66b; 67b; 68b; 69a; 71b; 72b; 73a; 73b; 74a; 74b; 78b; 80a; 82a; 84a; 86a; 86b; 88b; 93a; 95a; 95b; 96a; 96b; 97a; 100b; 102b; 103b; 104a; 105a; 105b; 106a; 106b; 107a; 107b; 108a; 108b; 109a; 109b; 110a; 110b; 111a; 111b; 112a; 112b; 113a; 116b; 117a; 118a; 118b; 119b; 120b; 121b; 122a; 122b; 124a; 125b; 126b; 128b; 129a; 130a; 130b; 131b; 135a; 136a; 137a; 137b; 140a; 141b; 143a; 144a; 145a; 146a; 147b; 149a; 150a; 151a; 152b; 153b; 154a; 155a; 156a; 157a; 157b.*

7a lap: Üres.

7b lap: Egy miniatura (117×73 mm) a *Kálvária* jelenetét ábrázolja. Zöldessárga sziklás, mélyben nyúló táj előtt középen, barna kereszten a nyugodt testtartású Krisztus. Keresztberakott lába valamint keze sebtől vérzik. Alsó testét fehér kendő borítja. A kereszt fölött fehér táblán kék betűkkel I. N. R. I. A kereszttől jobbra áll a fehér fejkendős Mária, élénkkék

Lovas Sándor építész.

Magyar Nemzet.
1946. XI. 24.; II. évf. 265.
(:Riport.:)

H. Lovass Piroska festőművész

Született Csurgon (Somogy m.) 1898-ban. Tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán Réti István és Rényi Imre vezetése mellett végezte. Külföldi tanulmányúton volt Német-Francia és Olaszországban. 1927 óta vesz részt a fővárosi és vidéki kiállításokon.

Gyűjteményes kiállítást rendezett 1933-ban a „Nemzeti" Szalonban. Művészi munkássága során főleg figurális kompozíciókkal portrékkal szerepelt a tárlatokon, azonkívül tájkép és csendélet témákkal is foglalkozik. N.-ban alap. tag

H. Lovass Piroska

Sz. 1898 jan. 30 Csurgó (Somogy
képe Fořsk. Réti 1920
1927 – Tól állít ki
N. Szabon, Műcsarnok
1933. szept.
olaj, paszt.
portrik, tájképek
M. képzmnök Egcs. } Tajfa
M. képe Egcs.
Tan. út Páris, Fr. ország
München – Colarossi
1926, 1928
Halasi Horváth Istvánné

a mérvény Szemdyes Kőfleše

H. Lovass Piroska MDK

Ponte Vecchio, élf.

Műcsarnok 1933 Fiatal művészek kiáll.

H. Lovass Piroska

Ponte Vecchio, Bir.

H. Lovass Piroska MDK

Arcképtanulmány, olf.

Mücsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

H. Lovass Piroska MDK

Kertrészlet

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Lovas Piroska MDK

Erdőrészlet, pasztell

Műcsarnok 1931 őszi tárlat

Lovass Piroska

MDK

Szentendrei Dunaág

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Lovass Piroska MDK

Erdei ut, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

H. Lovass Piroska MDK

Napsütés

Mücsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőm. Kiáll.

H. Lovass Piroska MDK

Favágó, pasztell

Mücsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőm. Kiáll.

H. Lovass Piroska MDK

Nyári csendélet, pasztell

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

MDK

H. Lovass Piroska MDK

Kártyavetőnő

Műcsarnok 1936 Nők a művészetben c. kiáll.

H. Lovass Piroska

MDK

Favágó

Műcsarnok 1934 emlék- és gyüjteményes kiállitás

Lovass Piroska

festő.

l.

Karikás

1932. aug. szám

15. l.

Bpest, 928. II. 11.

Igen tisztelt Tittkár úram,

Köszönettel megkaptam a szekrés arcképet, – örültünk, hogy ilyen szép rendben látjatunk.

Mellékelten megküldöm az esedékes 10 (tíz) pengő honorásiumot és szérem fogadja ismételten szíves köszönetünket.

H. Lovas Piroska

koll. kiáll.

l.

Nemzeti halon

80-ik gyűjt. kiáll.

1933

„EUROPA"
filmi, könyvi, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp. V., Rothermere-u. 12.
Telefon: [illegible]-837.

nyomtatvány

Buda Pest

H. LOVASS PIROSKA

75. Virágoskert, pasztell 600.-

Nemzeti Szalon

1911. jan.–febr.

téli tárl

H. LOVASS PIROSKA

134. Kártyavető, pasztell

135. Arcképtanulmány, pasztell

Nemzeti Szalon

1940. nov.-dec.

MAFE 25. kiáll.-

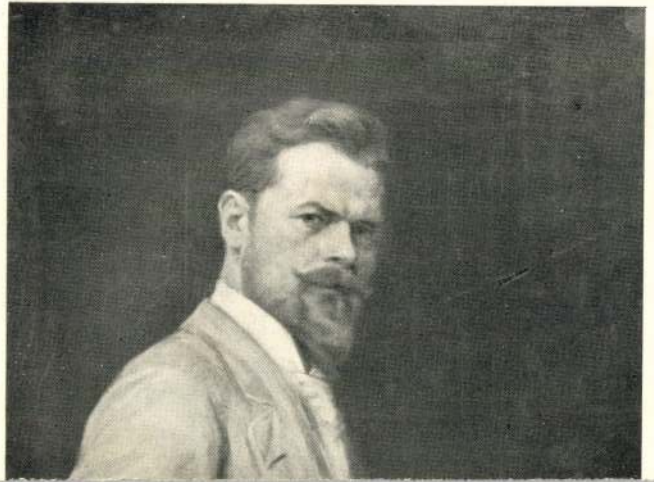

H. Lovas Piroska

Nyár, dáff.

Nemzeti Szalon

Őszi kiáll. 1939 - szept.

H. Lovass Piroska

Férfi látcsővel,
pasztell

Tenniszütős férfi,
olaff.

Nemzeti Szalon

1939-es Szalon

Lovass P

Erdő belje, olaj.
Assisi-i utca részlet,
olaj.

Nemzeti Szalon
téli kiáll. 1932 jan

Karperecz bronzból VII. 158.

H. Lovass Piroska

H. Lovass Piroska: „Tenniszütős férfi"

Képes Krónika

1939. 26. sz.

H. Lovas Piroska

Kiáll-

Nemzeti Szalon

1933. márc.

Föv. képt

Lovass Piroska

111	Női arckép	pasztell	150.—
112	Téli hangulat	pasztell	100.—

Nemzeti Szalon
[Akv. past kiáll. 1933 máj-jun.]

meretlen festő.

zadból.

dám, nyitrai püspök.

ılt, de szembe néz, tojásdad
göndör parókát és cima-
ylánczon ékköves keresztet
me szürke, arcza és bajusza
ája széles, reverendájának
a piros. A háttér szürke.
lmus ac Rendissimus Dnus
Erdődy Ecopus Nitriensis
Aulicus« szöveg olvasható.

m. — Lelt. sz. 1233. — Véte-
jánlat szerint Engels Jánostól
tetett 1908 augusztus 17-én. —
6-án (1763–908). — Az elszá-
ius 11-iki 11525 szvsz. határozat

Lovass Piroska

Kertrészlet, olaj.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1930.

A

1900 - ban

[illegible]

H. Lovass Piroska

Piroska c. gyer-
meharcheje repr.

Magyar Sors
1937. 2. n.

H. Lovas Piroska

Gitározó c. képe
repr.

Magyar Sors
1937. 5. v.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lovass Piroska

festő, Képzőművésznők Egyes

KMTÁRS művesoptok

1931 feb-márc kiáll.

XIII. 40.

1931. őszi tárl. XII. 300

1932. tav. tárl. 62, 329

DR. GUSTAV WICKE

BUCH- UND STEIND

Debreczeni hadsegélyző hivatal

X. 91.

H. Lovas Piroska

l.

Nemzeti Szalon

80 ik gyűjt. kiáll. kat.

1933. márc.

Könyvkáramban

H. Lovass Piroska

Műcsarnok
1933. szept. Fiatal művészek
kiáll. - 91 -

H. Lovass Piroska

l. Művész-Élet
1932. okt. 4.
10. l.

EUM AUKCIÓI
V.

BERENDEZÉS
GYAK ÉS BUTOROK

lya és a tompaorrú balettcipő, de riadtan tiltakozott minden mozdulat és minden elv ellen, amely erre a régi művészetre emlékeztetett.

Béklyók helyett szabadságot az egész emberi testnek! Ez volt az első formai megnyilatkozás. Mieder helyett egy kis görög ing, balettcipő helyett mezitelen láb és mögöttük a nagy naturalista principium, a test szabad és természetes mozgása. Ősi forrásokhoz vágyódtak vissza, amikor ebben a szabad és tiszta mozgásban szólaltak meg szépséges ritmusok, mint emberi érzések és indulatok kifejezői. S ime, az új elv, az új gondolat, amely ki akarja emelni a tánc és a balett művészetét a csak a szem számára szép formajátékból, a lélekkel és élettel teli művészi alkotás felé, amelynek kifejező ereje és képessége is van. Csak látszólag jelent ellentétet mindezzel, hogy ennek az új kísérletnek első megnyilatkozása még tapogatódzik és támasztékot keres. Isadora Duncan még nem mer magában keresni új mozgásformákat. Még görög amphorákat tanulmányoz és fekete, vagy szépia díszítések női figuráitól les el mozdulatformákat, helyenként talán nem kevésbbé megkötötteket és stilizáltakat, mint egy-egy régi attitude. A Wiesenthalok régi bécsi keringőkhöz menekülnek segítségül, hogy lendületes forgások játékában keressék az új utat. De fokról-fokra több szabadságot szándékok és célok, mi pedig lent a nézőtéren ültünk és vártunk, hogy végül is mi és hogyan fog ebből egységként kialakulni? Láttuk azokat, akik a táncot, mint indulatok és érzések kifejezőjét nagyon szigorúan értelmezték legősibb és legösztönösebb érzések kifejezésére. És láttuk azokat, akik szabadabb és tágabb értelmezéssel történeteket és novellákat táncoltak el, illusztrátorként s egy más művészettel, a pantomimal kacérkodva. Láttuk, akik a primitívekhez fordultak forrásért és láttuk, akik Kelet egzótikumát akarták táncritmusokban fölváltani. Láttuk azokat, akik mindenáron akár egy középkori fából faragott szobor, akár egy kubista, vagy expresszionista kép testi átköltésére vállalkoztak és láttuk az abszolut tánc csak sajátmagáért való hirdetőit. Láttuk azt, amint az úgynevezett egyéni produkciók a különböző pódiumokon és színpadokon fölvonuló szólótáncosnők (egy-egy olyan ritka kivétellel, mint Niddi Impekoven) önmagukat és másokat ismételték meg, hogy aztán újra szóhoz jusson és jelentőséget kapjon a csoportos munka és esetleg a belékomponált szóló produkció. Ebben a csoportmunkában aztán ugyanennyire különböző kísérletek, valóságos ábrázoló munkával eljátszott némajátékoktól egészen mozgásszimfóniákig. Mindezen keresztül pedig egészen tagadhatatlanul egyre gyarapodott és szaporodott az a közönség, amely valóban sok érdeklődést és hajlandóságot mutatott ez új művészi kísérletek felé. Itt tartott ez a

6 1926

munka a befejezés felé közeledik, sőt, már új elvek, új principiumok bontogatták szárnyukat (talán nem ilyen egységes, átfogó erővel, de nagyon hatásosan és eredményesen). Aztán egyszerre, hogy, hogy nem, fölfedeződött még egy terület, amely annak ellenére, hogy a legmozgalmasabb művészet, a legmozdulatlanabbul őrizte a maga évszázados merev és kialakult tradicióit. A régi nagy balett művészete volt ez, egy régi nagy kultúra végső kiérettsége, amely ebben a századokon át való megmerevedésben fokozatosan vesztette el lelki tartalmát, hogy nagyon dekoratív és nagyon ornamentális stilus kissé üres formalizmusa legyen belőle. Ma már még azokon a szinpadokon is, ahol tovább őrzik ezeket a klasszikus tradiciókat, tiszta és változatlan formájában ritkán látjuk igazi valóságában ezt a régi balettet. Azóta a merev derekak és a kicirkalmazott táncformák közé sok mindenféle ujság csempésződött bele. De akik emlékezni tudnak egy-egy ilyen igazi régi klasszikus balettelőadásra, azok önkéntelenül is érezhetik, hogy milyen végletes ellentétben állt ez a régi művészet a szabadságnak és a fölszabadításnak azokkal az elveivel szemben, amelyet a naturalizmus hozott. A naturalizmus szellemének képviselői ott láttak maguk előtt egy olyan színpadot, amelyen egy rideg páncélba lebéklyózott emberi test, csak a lábak és a karok mozgásával alakul át zenei ritmusokban ornamensekké, csoportbalett merev formáit föl lehet oldani, hogy új elemeket lehet belévetni, hogy a megoldott fűzőpáncél szabadabb mozgást ad ugyanezeknek az elveknek az alapján, de a régi balett mozdulatvagyonának gazdagságával és fölhasználásával új művészi fejlődés lehetőségeit hozza. Az oroszok híres balettje jelentkezett ezen a részen a maga komoly produkcióival. De velük szemben áll egy új iskola, amely egyszerűen hátat fordított lényegben és formában mindannak, ami a régi balettből eredt. Piros posztó volt számára nemcsak a merev páncélfűző és tüllszoknya, nemcsak a táncosnő torz moso-

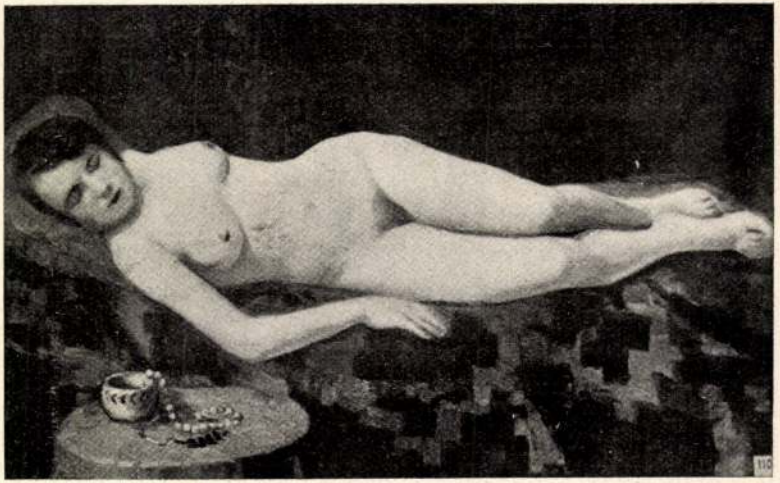

H. Lovass Piroska: „Akt" *(A Nemzeti Szalon kiállításáról)*

Művészet
1933, 5-6 sz. 5. l.

Máramarosvidéki szegény tanulókat segélyező

egyesület VIII. 150.

Lovass Piroska

festő, Bajnok u. 8

Műcsarnok

1930. tav. Eiáll 14. 39. 47

bizonytalanul úgy látszott, hogy ez a nagy átalakító munka a befejezés felé közeledik, sőt, már új elvek, új principiumok bontogatták szárnyukat (talán nem ilyen egységes, átfogó erővel, de nagyon hatásosan és eredményesen). Aztán egyszerre, hogy, hogy nem, fölfedeződött még egy terület, amely annak ellenére, hogy a legmozgalmasabb művészet, a legmozdulatlanabbul őrizte a maga évszázados merev és kialakult tradicióit. A régi nagy balett művészete volt ez, egy régi nagy kultúra végső kiérettsége, amely ebben a századokon át való megmerevedésben fokozatosan vesztette el lelki tartalmát, hogy nagyon dekoratív és nagyon ornamentális stilus kissé üres formalizmusa legyen belőle. Ma már még azokon a szinpadokon is, ahol tovább őrzik ezeket a klasszikus tradiciókat, tiszta és változatlan formájában ritkán látjuk igazi valóságában ezt a régi balettet. Azóta a merev derekak és a kicirkalmazott táncformák közé sok mindenféle ujság csempésződött bele. De akik emlékezni tudnak egy-egy ilyen igazi régi klasszikus balettelőadásra, azok önkéntelenül is érezhetik, hogy milyen végletes ellentétben állt ez a régi művészet a szabadságnak és a fölszabadításnak azokkal az elveivel szemben, amelyet a naturalizmus hozott. A naturalizmus szellemének képviselői ott láttak maguk előtt egy olyan színpadot, amelyen egy rideg páncélba lebéklyózott emberi test, csak a lábak és a karok mozgásával alakul át zenei ritmusokban ornamensekké, csoportbalett merev formait föl lehet oldani, hogy új elemeket lehet belévetni, hogy a megoldott fűzőpáncél szabadabb mozgást ad ugyanezeknek az elveknek az alapján, de a régi balett mozdulatvagyonának gazdagságával és fölhasználásával új művészi fejlődés lehetőségeit hozza. Az oroszok híres balettje jelentkezett ezen a részen a maga komoly produkcióival. De velük szemben áll egy új iskola, amely egyszerűen hátat fordított lényegben és formában mindannak, ami a régi balettből eredt. Piros posztó volt számára nemcsak a merev páncélfűző és tüllszoknya, nemcsak a táncosnő torz moso-

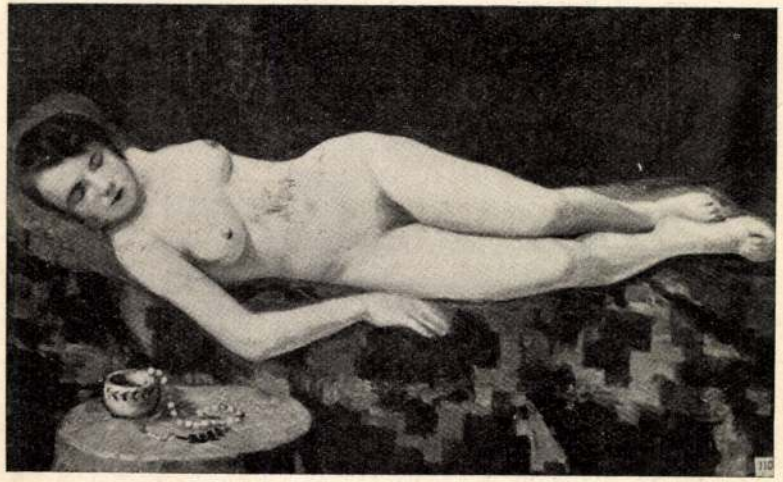

H. Lovass Piroska: „Akt" *(A Nemzeti Szalon kiállításáról)*

Művész-Élet
1933. II. 5-6. sz.

lya és a tompaorrú balettcipő, de riadtan tiltakozott minden mozdulat és minden elv ellen, amely erre a régi művészetre emlékeztetett.

Béklyók helyett szabadságot az egész emberi testnek! Ez volt az első formai megnyilatkozás. Mieder helyett egy kis görög ing, balettcipő helyett mezitelen láb és mögöttük a nagy naturalista principium, a test szabad és természetes mozgása. Ősi forrásokhoz vágyódtak vissza, amikor ebben a szabad és tiszta mozgásban szólaltak meg szépséges ritmusok, mint emberi érzések és indulatok kifejezői. S ime, az új elv, az új gondolat, amely ki akarja emelni a tánc és a balett művészetét a csak a szem számára szép formajátékból, a lélekkel és élettel teli művészi alkotás felé, amelynek kifejező ereje és képessége is van. Csak látszólag jelent ellentétet mindezzel, hogy ennek az új kísérletnek első megnyilatkozása még tapogatódzik és támasztékot keres. Isadora Duncan még nem mer magában keresni új mozgásformákat. Még görög amphorákat tanulmányoz és fekete, vagy szépia díszítések női figuráitól les el mozdulatformákat, helyenként talán nem kevésbbé megkötötteket és stilizáltakat, mint egy-egy régi attitude. A Wiesenthalok régi bécsi keringőkhöz menekülnek segítségül, hogy lendületes forgások játékában keressék az új utat. De fokról-fokra több szabadságot

szándékok és célok, mi pedig lent a nézőtéren ültünk és vártunk, hogy végül is mi és hogyan fog ebből egységként kialakulni? Láttuk azokat, akik a táncot, mint indulatok és érzések kifejezőjét nagyon szigorúan értelmezték legősibb és legösztönösebb érzések kifejezésére. És láttuk azokat, akik szabadabb és tágabb értelmezéssel történeteket és novellákat táncoltak el, illusztrátorként s egy más művészettel, a pantomimal kacérkodva. Láttuk, akik a primitívekhez fordultak forrásért és láttuk, akik Kelet egzótikumát akarták táncritmusokban fölváltani. Láttuk azokat, akik mindenáron akár egy középkori fából faragott szobor, akár egy kubista, vagy expresszionista kép testi átköltésére vállalkoztak és láttuk az abszolut tánc csak sajátmagáért való hirdetőit. Láttuk azt, amint az úgynevezett egyéni produkciók a különböző pódiumokon és színpadokon fölvonuló szólótáncosnők (egy-egy olyan ritka kivétellel, mint Niddi Impekoven) önmagukat és másokat ismételték meg, hogy aztán újra szóhoz jusson és jelentőséget kapjon a csoportos munka és esetleg a belékomponált szóló produkció. Ebben a csoportmunkában aztán ugyanennyire különböző kísérletek, valóságos ábrázoló munkával eljátszott némajátékoktól egészen mozgásszimfóniákig. Mindezen keresztül pedig egészen tagadhatatlanul egyre gyarapodott és szaporodott az a közönség, amely valóban sok érdeklődést és hajlandóságot mutatott ez új művészi kísérletek felé. Itt tartott ez a

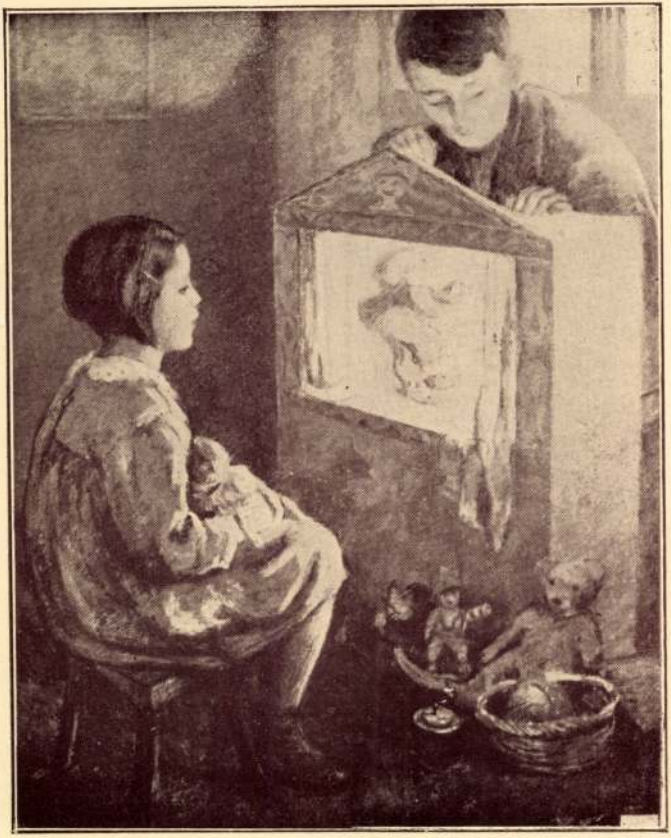

Bábszinház, H. Lovass Piroska festménye
(Műcsarnok, Derű a művészetben)

Magyar Nemzeti Múzeum
1939. 2. 27.

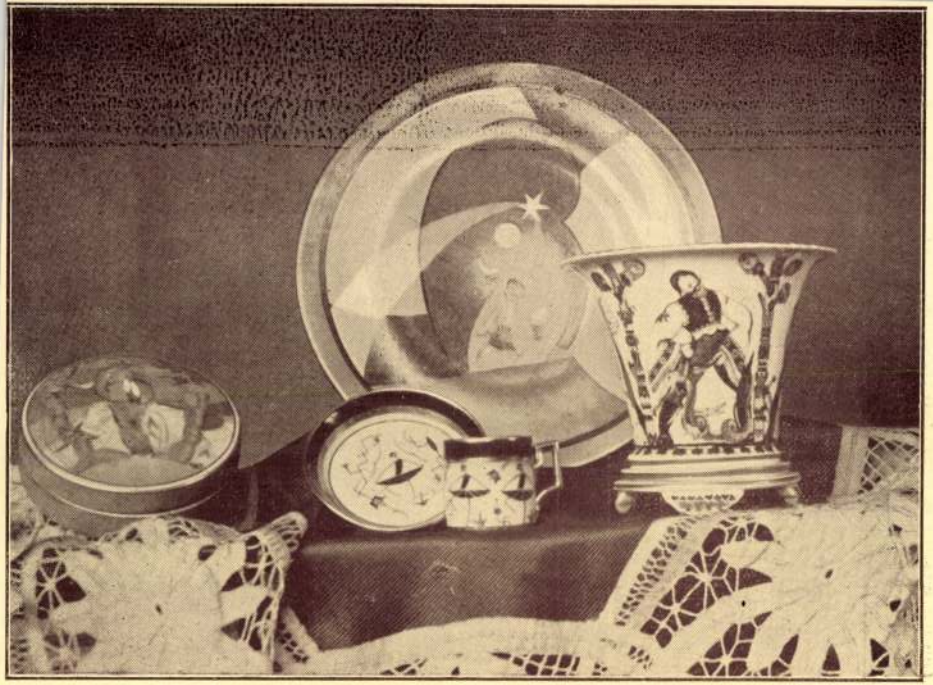

Berend Józsefné kézi festésű porcellánjai

Lovas Piroska

1910/11 - 1913/14

Ferkèpzomfoiskèvk

109. l.

H. Lovass Piroska

festő

Műcs. kiá. l. 1927-től
Pipics 116-l.

ELMÉLET.

Radnai Béla dr.: Az egységes magya[illegible]írás tanításának módszere 7.— „
— Gyorsíráselméleti tanulmányok — — — — — — — — — — — — 1.— „
Traeger Ernő dr.: Az egységes magyar gyorsírás alapokmánya — — 1.60 „
— Az egységes magyar gyorsírás első éve — — — — — — — — 1.— „

A gyorsírás tanulásának nélkülözhetetlen segédeszköze a

GYORSÍRÁSTUDOMÁNY

Havi folyóirat az egységes magyar gyorsírás terjesztésére és fejlesztésére.

Főszerkesztő Radnai Béla dr., Budapest, IV., Egyetem-tér 5. — A

GYORSÍRÁSTUDOMÁNY

minden száma 16 oldal gyorsírási olvasmányt és diktáló anyagot tartalmaz. Olvasmányai, feladatai és a tankönyv menetének megfelelő gyakorlatai érdekesek és tanulságosak. Részletesen tájékoztat a hazai és külföldi gyorsírási mozgalmakról. Nagyszabású pályázatai önálló tevékenységre serkentenek. — A

GYORSÍRÁSTUDOMÁNY

a legváltozatosabb, legtartalmasabb és legolcsóbb gyorsírási folyóirat.

Előfizetési ára tanulóknak, egy évre 3 pengő. A *Diákgyorsíróvilág* című melléklettel együtt 4 P. Csak az autografált rész (160 oldal gyorsírás és diktátum) 2 P.

Kedvezmények.

Tipográfiai Műintézet (Tul.: Maretich Testvérek) Budapest, V., Báthory-utca 18.

keltetik a tenger felett vibráló szabad levegőt.

Néhány komorabb szinekkel megfestett, köznapiasabb hangulatu képe művészetének szélesvonaluságát és sokoldalaságát bizonyítja.

Nem egyszer meglepő erőt árul el, minden finomsága mellett Kubassné csendélet gyüjteménye. Bizonyos mértékben észrevenni rajta férjének és mesterének irányát, — természetesen művészetének előnyére. Puhán megoldott fehér virágaitól szinekben tobzódó tarka szobarészletig az átmenet minden fokán egyaránt megtalálja a tárgyhoz tartozó helyes formát és megoldásmódot.

Csengery István mozgalmas lovasképekkel sorakozott fel. Falkavadászatok, versenyjelenetek, méntelepi és sok egyéb, a ló és a lovasember életéből ellesett jelenet elevenedik meg a szemlélő előtt.

művészi üvegszobraival Hiesz Géza nyujtják a kiállítás értékes munkáit.

Külön kell megemlíteni a kiállítás plasztikai anyagát, legelsőbben Tóth Gyula megkapó, stilusos domborművét és „Szent József" szobrát, (a rendezés nagy hibája, hogy ez a szép szobor a földre került) művészi alkotás Ohmann Béla „Madonná"-ja.

Turchányi László, Kalmár Elza, Hiesz Géza, Lux Elek, Vargha Oszkár, Zölley Gyula finom plasztikáit és Madarassy Walter újszerű, szellemesen komponált, remekbe készült érmeit illeti dicséret.

A kerámiai részben Kovács Margit, Zilzer Hajnalka, Molnár Kálmán, Endrő Margit, Eschenbach Jenő és Szécsi Jolán tüntek ki alkotásaikkal.

Kfj.

Fák alatt. H. Lovass Piroska olajfestménye
Műcsarnok, Őszi Tárlat

Bájos és igen tökéles két vázlata egy kis csikóról, míg egy-két képe előtt úgy éreztük, hogy a ló strukturájának és kihangsúlyozása a kép művészi értékének nem vált javára.

—y—

*

Elismerést érdemlő rendezésben nyilt meg az Iparművészeti Tárlat a Valéria-utca 21. sz. alatti új székházban.

Iparművészeink legjobbjai vonultak fel izléses és művészi munkáikkal.

Korszerű, gyönyörű butorokkal Zrinszky, Faragó és Gróf, Nagy Károly és Minár Pál szép acélmetszetekkel, Horváth Endre remek grafikákkal, Jaschik Álmos, Végh Gusztáv és ifjabb Richter Aladár ötvös munkákkal, Iván István, Tálos Gyula, mint a diszitő festészet reprezentánsai, Dióssy Antal és Szűcs Pál, kerámiákkal Gorka Géza, Márkus Lili, Kovács Margit szőnyegekkel, Lakatos Artur, Kontuly Béláné,

A legőszintébben csodálkozunk, hogy az u. n. „progresszív" művészek fémjelzett „reprezentánsai" — csatlósaikkal egyetemben — még most, a nemzeti megujhodás előestéjén is ki mertek állani s betegesé fajult izlésük termékeit ilyen nyiltan, szinte kihivóan mutogatni merik.

Kinek kell ez az általuk újnak nevezett, valójában azonban már több évtizede ugyanabban a kátyuban fetrengő állitólagos művészet? Mi magyarok, kiket az Isten egészséges szépérzékkel áldott meg, a leghatározottabban visszautasítjuk.

Nem tudjuk megérteni azokat a magyar művészeket, akik le engedték rántani magukat abba az új művészetnek nevezett szellemi pocsolyába.

Művészi szempontból nem tudjuk értékelni a kiállítás anyagát, mert amit a Nemzeti Szalonban láttunk, azt mi nem ismerjük el igaz művészetnek. A mi szemünk és lelkünk még egészséges s ilyen szemmel és lélekkel csak idegorvosi szempontból

Magyar Nemzeti Múzeum
1938. 4. sz.

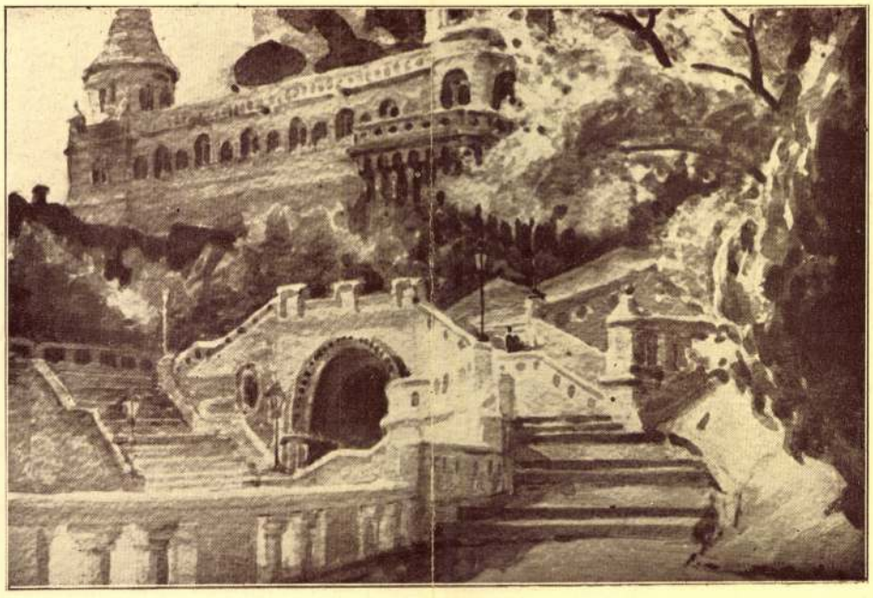

Halászbástya. Rimanóczy Géza vízfestménye

hazugságok tarthatatlanságára s azt jóvátenni törekszik.

Már virrad! Világosodik a láthatár, a magyarok napja felkelőben. A sötétség zürzavaros összevisszasága megvilágosodik. A szenvedések tisztitó tűzében tisztább fogalmak születnek s a láthatárt megvilágítja a magyar napnak dicsséőges ragyogása.

A sebek begyógyulnak. Begyógyítja a szeretet, a közösség érzése, a vágyak beteljesedése, a Hazához való tartozás minden más érzést elsöprő szent hevülete.

Bizzunk a jövőben, de ne vakon és tétlenül de hittel és munkával. Mindenki végezze el munkáját ott, hova sorsa állította, az iró tollal, a festő ecsettel, a szobrász vésővel, a szántóvető ekével, de mindenki végezze el munkáját azzal a szent meggyőződéssel, hogy az szükséges és a köznek hasznára válik.

Bizzunk a magyar kultúra jövőjében, mely legerősebb fegyverünk, de ne feledkezzünk meg a még idegenben élő testvéreinkről, akik sóvárogva néznek a magyar Haza felé és nélkülözik testvéreik meleg ölelését.

Bizzunk a magyar Igazságban, melynek ereje megrendíthetetlen s beteljesül a nemzet imája, melyet minden időben megrendült kebellel küldünk a magasba: Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában. Amen. *Szász István*

Kiállításokról

A nemzet nagy napjainak idejében a Műterem vezetősége nem nyitott újabb kiállítást, hanem a minden ízében magyar művészetű Kubass házaspár és Csengery István kiállítását hosszabbitotta meg.

Kubass Árpád bravurosan meglátott és finom mozaikszerüségig csoportosított szinfoltokkal megoldott marseillei kikötőrészletei, déli szinpompájuk izléses tükrözésében az egyszerű szemlélő előtt a szépet, a hozzáértő előtt pedig ezenkívül a felkészültséget és a rutinnak a művészlélek rostélyán való megszürtségét képviselik. Képeinek nagy részét erősen elárasztja sajátos, alig látható fátyolszerű szürke rózsaszín alapszinezettel, s ennek révén ezek a művei szinte viziószerüek és mégis reálisan érzé-

Öreg fűzfa. Csányi Lajos olajfestménye
Műcsarnok, Őszi Tárlat

Lovass Piroska

festö

mit. Csurgó (Somogy m.)

Láid

Bozdagyarolex

616. h.

44. vroba.

H. Lovass Piroska

Nous publions le portrait de l'artiste exécuté par sa femme, Mme Piroska Lovass, qui, elle aussi est une artiste de renom.

H. Lovass Piroska festőművésznőnek férjéről készült portréja.

Mrs. Horváth née Piroska Lovass's portrait of her husband.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES A
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZÓNYI ISTV

A fentnevezett magya
egybetömörülve szépm
külföldön s eréven fej
vészet egy kétségtele
megvalósitása érdekéb
kézi szinezésü, sorsza
kőrajz gyüjtemény köz
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi f
ára 9 műlappal együtt
Midőn eme nem csekél
Nagyságod nagybecsü

H. Lovas Piroska: „Napsütés"

s Nyomdai Műintézet Rt. mélynyomása. — Nyomdaigazgató: Angermayer Károly

Magyar Kepz. művt. 1937 nov. 7

H. Lovas Piroska

AZ EST KÖN

BUDAPEST, VII. ERZ
Telefon:

E heti olcsó

J.Conrád: Öregek és fiatalok. Regé
R:Donald: Trianon tragédiája, 260
C.Farrére: Titkárkisasszony. Regén
Egyetemes tankönyv Tartalmaz: Mag
földrajz, fizika, számtar
Fayard: Szeretni gyötrelem Regény
Ferenczi: A magyar irodalom történe
G.Flaubert levelei, 256 oldal
G.Geijerstam: A házasság komédiája
Knut Hamsun: Álmodok Regény 158 ol
Knut Hamsun: Az uj nemzedék. Regén
Knut Hamsun: Pán Regény 190 oldal
Knut Hamsun: Tóbiás király varosa.
Knut Hamsun: Rosa. Regény 222 oldal
E Fuchs: Az ujkor polgári korának
50 képpel 208 oldal
Hanstein: Az aranysárkány birodalmé

Lovass Piroska

Szefelslex. 191. l.

Életr. arck

u. o. 816. l.

zatot. Ezeken kívül számtalan magyar főurat, főpapot, politikust, stb. ábrázoló kőrajzokat kénített, melyeknek jegyzékét Lexikonunkban nyújtjuk. — Ezek ~~talán~~ ~~sokkal~~ talán jóval több magyar vonatkozású kőrajzot kénített, ~~mint ő~~, de Kriehuber hatása kétségtelenül jelentékenyebb előbbinél. —

Az osztrák történeti- és genre-kép festők is igyekeztek magyar témákat feldolgozni, s ~~többen körülük~~ gyakran megfordultak Magyarországon, s 1840-től kezdve állandóan szerepelter a müegylet kiállításain.

[illegible] k. P. [illegible] ~~hamar~~

H. Lovas Piroska

Édességek, pasztell

Nemzeti Salon

MAFE 20-ik jub.
kiáll. kat.
1935. dec. 20 –
1936. jan 6.

BUDAPEST
935-AUG.17. E 9
4

BUDAPEST
935 AUG. 17-6

Lovass Piroska

Mücsarnok festő

1927/28. téli kiáll. 328

1928. tav. kiáll.

Bajnok u. 8.

1929. tav. kiáll. 482

Soproni múzeum X. 6

H. Lovass Pirorka

1933 márc. koll. kiáll.
a Nemzeti Szalonban.
Életrajz nincs. Arc, táj,
fig. képek, olajf. és pasztell.

VÉNY.

k Országos Bizottságától az alább megnevezett

ényképp, rajz	
címe	jelzése és száma
uisminiatur	M 527

hó 26.

Aláírás: Nagy Lottán

Lakás: Nücmlékek Odz. Biz..

egy hónap.

LOVASS *Piroska*, festő. Budapesten, hol tanulmányait is végezte. 1927 óta kiállítója a Műcsarnoknak. 1933-ban gyüjt. kiállítása volt a Nemzeti Szalónban. Arc-, táj- és figurális képeket fest.

K. G. II. 45 l

1905 · XII · 2

Selmecz és Bélabánya tanácsának: a főfelügyelőség kérte a minisztert, hogy a 1900. 10836 szám rendeletet hatályon kívül helyezve a selmecz és bélabányai kötelés példányoknak az Erdélyi Múzeum Egyesület könyvtárát megillető anyagból való kiválasztásától tekintsen el. (891/905)

Nemzeti Szalon Lovass Piroska

1927: Place de la Concorde Páris
La fontaine de Medicis " } olaj

1928. Őszi: Önarckép, Interieur. Peoniák olajok.

1929 Őszi: Rózsák, Mezei virágcsokor.

1930 Tavaszi: Kertrészlet olaj

1931 " : Kora tavasz "

1931 Őszi: Halpiac Veneziában.
Utolsó napsugarak Asszisziben.

1932 Téli: Erdő mélye olaj, Assziszii utcarészlet

1932 Tavaszi: Női arckép. Téli hangulat.

1932 Őszi: Férfi arckép pasztell.

1933 Balatoni: Balaton Szabadinál, Partrészlet Aligánál.

1933 Dunai: Szentendre Dunaág, Papsziget Szentendrénél.

1935. Aquarell és pasztellfestők: Édességek.

1939 Őszi: Nyár olaj.

1941 Tavaszi: Arckép tanulmány olaj,
Dr. Ortutay Gyuláné pasztell.
Mezengő olaj.

1944- Téli: Virágos kert pasztell.

PÉTERFI HERBÁRIUM
Tudományos név:
Magyar név:
Cozdanövény:
Gyűjtési hely:
Gyűjtési idő:
Gyűjtő:

Műcsarnok. Lovass Piroska

1927-28 Téli tárlat : Medici-kút Párisban olaj
1929- Tavaszi " : Virágcsokor. Olaj
1930 " " : Női akt, Vidéki kuria, Merengés olaj
1931 Őszi " : Őszi táj, Erdőrészlet. pasztell.
1932 Tavaszi " : Szentendrei Dunaág olaj.
1935 Téli " : Arcképtanulmány olaj
1936 Nő a műveszetben : Kártyavetőnő pasztell.
1936 Jubileumi kiállítás : Kertrészlet. olaj
1937 Téli tárlat : Nyári csendélet.
1937-ben Nemzeti kiállítás : Favágó pasztell, Napsütés olaj.
1940 Tavaszi tárlat : Férfiarckép pasztell, Somogyi mengecske pasztell.
1941- Arcképkiállítás : Férfiarckép olaj.
1943 Tavaszi tárlat : Részlet a Luxembourg parkból.

Lovass Piroska

MDK

Merengés, olf.

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

H. Lovass Piroska MDK

Favágó

A magyar akvarellistáik és pasztelfestők egyesülete
Műcsarnok 1934. márc.-ápr.

MDK

Lovas Piroska, festöm.

a régebbi kiállitók közül firenzei reszletet ábrázoló festmenyével szerepel.

/d.a./: Tavaszi Tárlat az Uj Szalonban.
Magyarság. 1934.máj.27. 19.1.

MDK

H.Lovass Piroska
műve:

Kertrészlet.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 39.1.

H. Lovass Piroska, festöm.

557. Velencei zöldséges. Olf. 40x50 J.l.b.
558. Csendélet. Olf. 50x60 J.l.b.
559. Firenzei részlet. Olf. 53x60 J.l.b.

Árv. Közl. 1933. dec.hó. 4.rk.sz. 68. aukció. 27.l.,

MDK

H. Lovass Piroska

Magyar Nemzeti Művészet 1938.4.sz. 63.l.

MDK

H.Lovass Piroska, festöm.

Arckép tanulmány.	Olf.
Dr.Ortutay Gyuláné.	Pasztel
Merengö.	Olf.

Nemz. Szal. - Tavaszi kiáll. 1941.jun.15-29. Kat

MDK

H.Lovass Piroska, festöm.

Kiskapu. Olf.
Napsütéses kert. Pasztell.
Kertészek. "

Magy. Képzőm.-nők Egyes. XXVIII.,iáll.-a a Magy. Diva csarnokban. 1946.márc.30.-tól ápr.16.-ig. Kat.

MDK

H. Lovass Piroska

Fák alatt, of.,repr.

Kfj.: Kiállitásokról. Magyar Nemzeti Müvészet 1938. 4. sz. 80.l.

H.Lovass Piroska festőművész

Kártyavetőnő

"Nő a művészetben"kiállitás katalógusa 1936.Műcsarnok.

MDK

H. Lovass Piroska, festöm.

71. Férfi látcsővel. Paszt.
72. Teniszütős férfi. Olf.

Az 1939-es Szalon katalogusa.
Nemz. Szal. 1939.jun.10.-25.-ig.

MDK

H. Lovass Piroska

Fiatalok a Nicsarnokban. Művész-Élet 1933. 14-15.sz. 7.l.

H Lovass Piroska festőművész

Favágó

1934.évi emlék- és gyüjteményes kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok.

H.Lovass Piroska festőművész

Ponte Vecchio /Firenze/

Fiatal Müvészek Kiállitása katalógusa 1933.
Mücsarnok

H. Lovas Piroska MDK

Firenzei részlet, olf.

Uj Szalon 1934. máj.
Tavaszi kiállitás

Lovass Piroska MDK

Vidéki kuria, olf.

Mücsarnok 193o tavaszi kiállitás

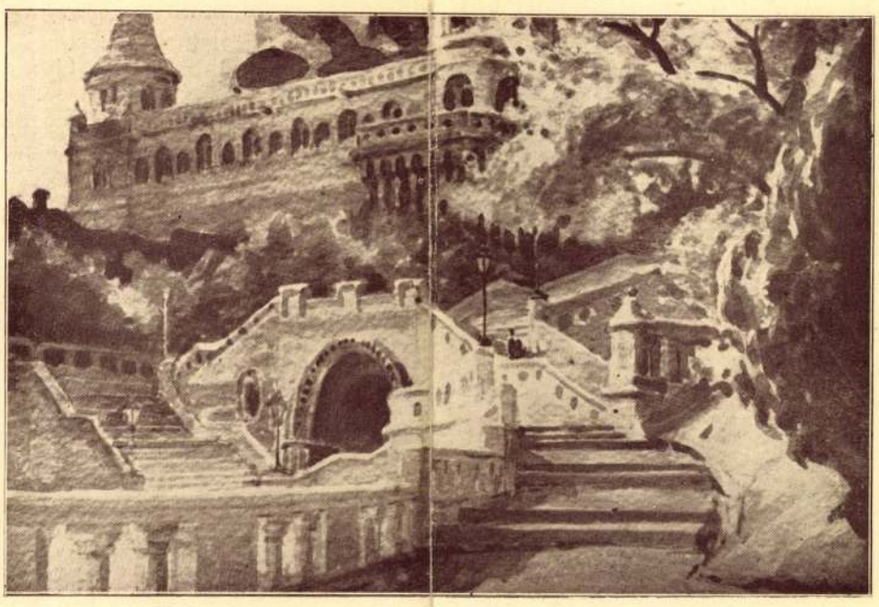

Halászbástya. Rimanóczy Géza vízfestménye

hazugságok tarthatatlanságára s azt jóvátenni törekszik.

Már virrad! Világosodik a láthatár, a magyarok napja felkelőben. A sötétség zürzavaros összevisszasága megvilágosodik. A szenvedések tisztitó tüzében tisztább fogalmak születnek s a láthatárt megvilágítja a magyar napnak dicsséőges ragyogása.

A sebek begyógyulnak. Begyógyítja a szeretet, a közösség érzése, a vágyak beteljesedése, a Hazához való tartozás minden más érzést elsöprő szent hevülete.

Bizzunk a jövőben, de ne vakon és tétlenül de hittel és munkával. Mindenki végezze el munkáját ott, hova sorsa állította, az iró tollal, a festő ecsettel, a szobrász vésővel, a szántóvető ekével, de mindenki végezze el munkáját azzal a szent meggyőződéssel, hogy az szükséges és a köznek hasznára válik.

Bizzunk a magyar kultúra jövőjében, mely legerősebb fegyverünk, de ne feledkezzünk meg a még idegenben élő testvéreinkről, akik sóvárogva néznek a magyar Haza felé és nélkülözik testvéreik meleg ölelését.

Bizzunk a magyar Igazságban, melynek ereje megrendíthetetlen s beteljesül a nemzet imája, melyet minden időben megrendült kebellel küldünk a magasba: Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában. Amen. *Szász István*

Kiállításokról

A nemzet nagy napjainak idejében a Műterem vezetősége nem nyitott újabb kiállítást, hanem a minden izében magyar művészetű Kubass házaspár és Csengery István kiállítását hosszabbitotta meg.

Kubass Árpád bravurosan meglátott és finom mozaikszerűségig csoportosított szinfoltokkal megoldott marseillei kikötőrészletei, déli szinpompájuk izléses tükrözésében az egyszerű szemlélő előtt a szépet, a hozzáértő előtt pedig ezenkívül a felkészültséget és a rutinnak a művészlélek rostélyán való megszürtségét képviselik. Képeinek nagy részét erősen elárasztja sajátos, alig látható fátyolszerű szürke rózsaszín alapszinezettel, s ennek révén ezek a művei szinte viziószerüek és mégis reálisan érzé-

Öreg fűzfa. Csányi Lajos olajfestménye
Műcsarnok, Őszi Tárlat

keltetik a tenger felett vibráló szabad levegőt.

Néhány komorabb szinekkel megfestett, köznapiasabb hangulatu képe művészetének szélesvonalúságát és sokoldalúságát bizonyítja.

Nem egyszer meglepő erőt árul el, minden finomsága mellett Kubassné csendélet gyüjteménye. Bizonyos mértékben észrevenni rajta férjének és mesterének irányát, — természetesen művészetének előnyére. Puhán megoldott fehér virágaitól szinekben tobzódó tarka szobarészletig az átmenet minden fokán egyaránt megtalálja a tárgyhoz tartozó helyes formát és megoldásmódot.

Csengery István mozgalmas lovasképekkel sorakozott fel. Falkavadászatok, versenyjelenetek, méntelepi és sok egyéb, a ló és a lovasember életéből ellesett jelenet elevenedik meg a szemlélő előtt.

Bájos és igen tökéles két vázlata egy kis csikóról, míg egy-két képe előtt úgy éreztük, hogy a ló strukturájának és kihangsúlyozása a kép művészi értékének nem vált javára.

—y—

*

Elismerést érdemlő rendezésben nyilt meg az Iparművészeti Tárlat a Valéria-utca 21. sz. alatti új székházban.

Iparművészeink legjobbjai vonultak fel izléses és művészi munkáikkal.

Korszerű, gyönyörű butorokkal Zrinszky, Faragó és Gróf, Nagy Károly és Minár Pál szép acélmetszetekkel, Horváth Endre remek grafikákkal, Jaschik Álmos, Végh Gusztáv és ifjabb Richter Aladár ötvös munkákkal, Iván István, Tálos Gyula, mint a diszitő festészet reprezentánsai, Dióssy Antal és Szűcs Pál, kerámiákkal Gorka Géza, Márkus Lili, Kovács Margit szőnyegekkel, Lakatos Artur, Kontuly Béláné, művészi üvegszobraival Hiesz Géza nyujtják a kiállítás értékes munkáit.

Külön kell megemlíteni a kiállítás plasztikai anyagát, legelsőbben Tóth Gyula megkapó, stilusos domborművét és „Szent József" szobrát, (a rendezés nagy hibája, hogy ez a szép szobor a földre került) művészi alkotás Ohmann Béla „Madonná"-ja.

Turchányi László, Kalmár Elza, Hiesz Géza, Lux Elek, Vargha Oszkár, Zölley Gyula finom plasztikáit és Madarassy Walter újszerű, szellemesen komponált, remekbe készült érmeit illeti dicséret.

A kerámiai részben Kovács Margit, Zilzer Hajnalka, Molnár Kálmán, Endrő Margit, Eschenbach Jenő és Szécsi Jolán tüntek ki alkotásaikkal.

Kfj.

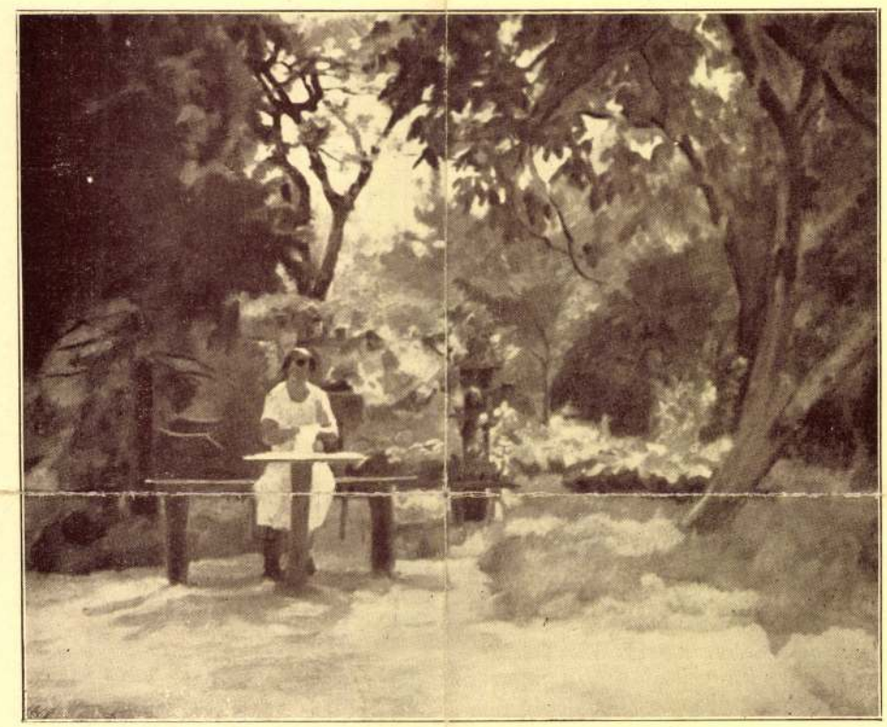

Fák alatt. H. Lovass Piroska olajfestménye
Műcsarnok, Őszi Tárlat

A legőszintébben csodálkozunk, hogy az u. n. „progressziv" művészek fémjelzett „reprezentánsai" — csatlósaikkal egyetemben — még most, a nemzeti megujhodás előestéjén is ki mertek állani s betegesen fajult izlésük termékeit ilyen nyiltan, szinte kihivóan mutogatni merik.

Kinek kell ez az általuk újnak nevezett, valójában azonban már több évtizede ugyanabban a kátyuban fetrengő állítólagos művészet? Mi magyarok, kiket az Isten egészséges szépérzékkel áldott meg, a leghatározottabban visszautasítjuk.

Nem tudjuk megérteni azokat a magyar művészeket, akik le engedték rántani magukat abba az új művészetnek nevezett szellemi pocsolyába.

Művészi szempontból nem tudjuk értékelni a kiállítás anyagát, mert amit a Nemzeti Szalonban láttunk, azt mi nem ismerjük el igaz művészetnek. A mi szemünk és lelkünk még egészséges s ilyen szemmel és lélekkel csak idegorvosi szempontból

A

LXXX. GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSNAK

KATALOGUSA

~~GYÖRE GYÖRGY~~
H. LOVAS PIROSKA
őrgróf PALLAVICINI ALFRÉDNÉ
~~GALLIA ANDORNÉ~~
FESTŐMŰVÉSZEK
~~FORGÁCH HANN ERZSÉBET~~
SZOBRÁSZMŰVÉSZNŐ
MŰVEI

NEMZETI SZALON

H. Lovas Piroska

KATALOGUSA

ALELNÖKÖK:

GELLÉRT JENŐ HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY ANDOR

IGAZGATÓSÁGI TAGOK:

ILOSVAY LAJOS NÁDLER RÓBERT
KÉZDI-KOVÁCS LÁSZLÓ EDVI ILLÉS ALADÁR
RUBOVICS MÁRK
Dr. KEPESSY JÓZSEF

GYÖRE GYÖRGY

Olajfestmények:

1	Arckép. Edna	Mgtul.
2	Kompozició. Kenyérosztó	500.—
3	Őserdő	625.—
5	Dunapart	375.—
6	Templom	300.—
7	Tihany	575.—
8	Gyermek születése	375.—
9	Tihanyi út	250.—
10	Balaton partján	250.—
11	Castel Gandolfó. Pápai palota és régi romok	625.—
12	Chigi herceg kertje Ariccia (szarvassal)	425.—
13	Chigi herceg kertje Ariccia (szamárral)	375.—
14	Castell Gandolfo (akttal)	450.—
15	Soproni Szt. Mihály templom	250.—
16	Madonna	500.—
17	Szüz és lovas	500.—
18	Női arckép	375.—
19	Erdő	400.—
20	Beszélgetők	125.—
21	Castel Gandolfoi templom	375.—
22	Arricciai kertben	475.—
23	Arricciai hid	350.—
24	Sashegy	250.—
25	Margithid rózsadombról	200.—
26	Buzaföldek	375.—
27	Templom	450.—
28	Icici	350.—
29	Soproni táj	250.—
30	Óbudai táj	350.—
31	Arckép	Mgtul.
32	Margithid	425.—
33	Lovranai kikötő	400.—
34	Narcissok	375.—

35	Szőlővásár	375.—
36	Kompozició	1000.—
37	Köszöntő	500.—
38	Olasz ucca	375.—
39	Várók	375.—
	Akvarellek:	
40	Monte Mario	225.—
41	Fiumara	100.—
42	Nyárfák	100.—
43	Falusi ucca	100.—
44	Görömbölyi táj	100.—
45	Romai táj	125.—
46	Tihanyi táj	145.—
47	Capitolium	80.—
48	Miskolci táj	190.—
49	Istenhegyi táj	100.—
50	Tihanyi táj	100.—
51	Pálma	100.—
52	Lillafüredi táj	100.—
53	Arricciai kertben	140.—
54	Castel Gandolfoi erdő	225.—
55	Castel Gandolfoi pápai palota	150.—
56	Castel Gandolfoi templom	200.—
57	Tihanyi apátság	125.—
58	Tihanyi házak	180.—
59	Sashegy	140.—
60	Bánfalva	140.—
61	Arricciai parkban	200.—
62	Piramid	200.—
63	Soproni erdő	150.—
64	Margithid	130.—
65	Cserkész	80.—
66	Coloseumnál. Róma	120.—
67	Fiumei kikötő	120.—
68	Pálmák	150.—
69	Viteboi vasuti hid	150.—
	Uj akvarellek és rajzok:	
70	Pap	65.—
71	Beszélgetők	65.—

72	Falun	65.—
73	Kézimunkázó	70.—
74	Nő gyermekkel	70.—
75	Iró nő	85.—
75a	Zenésztársaság	85.—
76	Krisztus	80.—
77	Férfi	85.—
78	Vadász	70.—
79	Önarckép	85.—
80	Fiatal lány	100.—
81	Két lány	60.—
82	Kékruhás nő	65.—
83	Arc	25.—
84	Nő sárga háttérrel	75.—
85	Velence és Marino	35.—
86	Forum Romanum	85.—
87	Szt. Péter	85.—
88	Sienai Dom	85.—
89	Ponte Ferro	100.—
90	Hidak a Dunán	50.—
91	Ponte S. Angelo	75.—
92	Piramid	40.—
93	Vénusz	55.—
94	Romai rajz	25.—
95	Női fej	25.—
96	Iró lány	20.—
97	Ülő nő	35.—
98	Ülő fiu	15.—
99	Pálmák a Giamicolán	100.—
100	Hunyady	50.—
101	Imádkozó	100.—
102	Nő virággal	
103	Margithid télen	
104	Anya és leánya	
105	Uton	
106	Asztal	
107	Nő lámpával	
108	Angyal	

H. Lovass Piroska

N. Szalon, 1937 márc. egyszt:

Női arabép
Fürdés után
Pirenő
Merengés
Szobasarok
Nyári egyszerűlesőt
Sztendrei Dunaág
Papsziget Sztendre
Ponte S. Apostoli Velence
" Vecchio Firenze
Szt Ferenc Teplom Assisi
Canale Grande portra
Veneria a lidóról
" -i halpiac
M. csendélet
Utca Assisiben
Párisi parkrészlet
Részlet a párisi
Monceau-parkból

of

M. Képzőművek Egyes
1946 márc.-ápr. (M. Szivatcsarnok)
Kiskapu, of
Napsütéses bert
Kertészek

Somogyi parasztlegény
Favágó egyéz
Holt Tisza ág
Dunapart
Virpart

part

H.Lovass Piroska

H. LOVASS PIROSKA

108a	Női arckép	olajf.	300.—
109	Fürdés után	olajf.	250.—
110	Pihenő	olajf.	250.—
111	Merengés	olajf.	200.—
112	Szobasarok	olajf.	150.—
113	Nyári gyümölcsök	olajf.	150.—
114	Szentendrei Dunaág	olajf.	150.—
115	Papsziget Szentendre	olajf.	100.—
116	Somogyi parasztlegény	pasztell	150.—
117	Favágó cigány	pasztell	100.—
118	Holt Tiszaág	pasztell	100.—
119	Ponte S. Apostoli Venezia	olf.	100.—
120	Ponte Vechio Firenze	olajf.	100.—
121	Szent Ferenc templom Assisi	olajf.	100.—
122	Canale Grande portra (Venezia)	olajf.	80.—
123	Venezia a Lidóról	olajf.	80.—
124	Dunapart	pasztell	80.—
125	Veneziai halpiac	olajf.	80.—
126	Magyar csendélet	olajf.	80.—
127	Utca Assisiben	olajf.	80.—
128	Utcarészlet Assisiben	olajf.	80.—
128a	Vizpart	pasztell	80.—
128b	Részlet a párisi Monceau parkból		80.—
128c	Párisi parkrészlet	olajf.	60.—

őrgróf PALLAVICINI ALFRÉDNÉ

129	Barabás Béla arcképe	Mgtul.
130	Károly Sándorné arcképe	Mgtul.
131	Tanulmány	250.—
132	Elemisták	300.—
133	Tanulmányfej	100.—
134	Félakt	250.—
135	Göncöl bácsi	150.—

LXXX.gyüjt.kiáll. N.Szal. 1933. márc.

H. Lovas Piroska
festő
II. Tégla u. 16.

MKSz 1947

Lovas Piroska

e. a

— **A Nemzeti Szalon gyüjteményes kiállitása.** A Nemzeti Szalon, mint olvashattuk, uj vezető keze alá került. Nem tudjuk, mi a programmja Hubay Andornak, az uj igazgatónak s ebből a kiállitásból (de az ezt megelőzőből is) nem szeretnénk következtetni reá. A Nemzeti Szalon néhai Déry Béla ideje alatt a dilettantizmus tenyésztőhelye volt. Bizonyos anyagi feltételek teljesitése fejében bárki kaphatott benne nemcsak falat, de egész termet is. Kiszolgált állami tisztviselők, nyugdijas katonatisztek, idősebb és ifju hölgyek magán-ambiciójának nyilvánossá szélesitését végezte a Nemzeti Szalon kicsiben és nagyban éveken át. Ezt a káros munkát folytatni müvészeti kulturánk ellen való bün lenne. A dilettánsok nem valók a nyilvánosság elé, hanem a maguk házi körébe. Az olyan kiállitásnak, amely se gyönyörködtetni, sem okulásra alkalmat adni nem képes, nincsen értelme. Mindezeknek előrebocsátása szükségesnek látszott, mert a Nemzeti Szalon vasárnap megnyiló gyüjteményes kiállitása a fent jellemzetteknek kategóriájába tartozik. Egyetlen kiállitója, aki müvész-számba megy, ~~Porgács-Hann Erzsébet~~ szobrász. A többinek nevéhez nincs mit hozzáfüznünk. Ime, a névsoruk: ~~Györe György~~, H. Lovas Piroska, őrgróf Pallavicini Alfrédné, ~~Gallia Andorné~~. *(e. a.)*

Magyarság 1933. márc. 5.

Lovas Piroska

7/84

sága szabnak határt. A vasúti gördülőanyag pótlása terén megtesszük mindazt, ami megtehető, sőt az eleddig elhanyagolt folyami közlekedést is fejlesztjük új uszályhajók, vontató gőzösök, sőt kétezernél nagyobb tonnatartalmú Duna-tengerjáró hajók építésével. Vasúti gördülőanyagban és hajókban építünk annyit, amennyi építőanyag és termelőképesség rendelkezésünkre áll, sőt fokozzuk is vasúti kocsi- és hajóépítő gyáraink termelőképességét.

Újabb nyersanyagkincsek felkutatása- és feltárásánál véleményem szerint elsősorban az energiatermelésre kell súlyt vetnünk. Nemcsak arra kell törekednünk, hogy a keleti országrész szénterületeit kutassuk fel, hanem egyéb energiaforrások megépítését és feltárását is kezdeményeznünk kell. Nem felelne meg ugyanis az előrelátó energiagazdálkodás követelményeinek, ha a szénben szegény keleti országrész energiaellátását nem igyekeznők vízierőművek kiépítésével is biztosítani, a

A

BALATONI TÁRSASÁG

V. KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

NEMZETI SZALON
1933. MÁJUS HÓ

A
BALATONI TÁRSASÁG ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE:

FŐVÉDNÖKÖK:

József kir. herceg tábornagy

† Herceg Festetics Tassiló

FŐVÉDNÖKNŐ:

Magdolna kir. herczegnő

ORSZÁGOS ELNÖK:

Dr. vitéz József Ferenc kir. herceg

ORSZÁGOS HELYETTES ELNÖK:

Herczeg Ferenc

A NEMZETI SZALON TISZTIKARA:

ALELNÖKÖK:

GELLÉRT JENŐ HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ:

HUBAY ANDOR

IGAZGATÓSÁGI TAGOK:

ILOSVAY LAJOS NÁDLER RÓBERT
KÉZDI-KOVÁCS LÁSZLÓ EDVI ILLÉS ALADÁR
RUBOVICS MÁRK
Dr. KEPESSY JÓZSEF

Bevezető a katalógushoz.

A Balatoni Társaság V-ik kiállítása azokról a benyomásokról tesz tanuságot, amelyeket művészei, a Balatonon szereztek. S bár művészi hitvallásuk különbözik egymástól, törekvésük mégis oda irányul, hogy a Balaton karakterét hűen adják vissza.

Sokan közülök a Balaton nagy ismerőjével, Rákosi Jenővel egy elvet vallanak, aki a Balaton hangulatait a dalhoz hasonlította. „A magyar tehetség" című vezércikkében azt írta, hogy a balatoni kép akkor igaz, ha egy-egy dalt fejez ki a Balatonról, a milyen, egy-egy meglesett pillanatában volt.

Mivel pedig közismert dolog, hogy a Balaton, a kontinens egyik legnagyobb változataiban leggyönyörködtetőbb, szinpompájában pedig legdúsabb tava, tündéri szép, színjátékaival valósággal megbabonázza a szemlélőt.

Szépségei azonban, nem csupán földrajzi tagozottságában, etnográfiai vonatkozásaiban találhatók, úgyszintén sem a faunája, sem pedig a flórája nem nyujthat annyi végtelen szép benyomást, mint csodaszép színhangulatai, vizének mozgása, lélekzése . . .

Érthető, hogy a festők érdeklődése a Balaton iránt, mindig nagyobb mértékben nyilatkozik meg.

A Balaton művészeit nemes törekvésükben, igaz megértéssel s nagy lelkesedéssel támogatták úgy Dr. báró Wlassics Tibor, volt országos elnök, valamint Déry Béla, a Nemzeti Szalon volt igazgatója, akik korai elhalálozásukkal szinte pótolhatatlan veszteséget jelentenek a balatoni művészek részére.

Wágner Géza
a Balatoni Társaság elnöki tanácsának tagja.

	Adámi Sándor			
1	Tihany			120.—
	Ádámffy László			
2	Alkonyat a szántódi parton		olajf.	80.—
3	Csónak a parton			80.—
	gróf Andrássy Géza			
4	Hullámverés a Balatonnál		olajf.	Mgtul.
5	Napkelte a Balatonnál		olajf.	Mgtul.
6	Napnyugta a Balatonnál		olajf.	Mgtul.
7	Vihar		olajf.	Mgtul.
8	Vitorlás a Balatonnál		olajf.	Mgtul.
	Baranski E. László			
9	Reggel Tihanyban		vizf.	150.—
10	Felhők mögött a nap		vizf.	150.—
11	Készül a balatoni műut		olajf.	800.—
	Barna Szögyény Bertalan			
12	Szeles Balaton		vizfestmény	100.—
13	Téli pihenő Siófokon		vizfestmény	100.—
14	Vihar után		vizfestmény	100.—
	Barta Mária			
15	Balatonfüred		aquarell	50.—
16	Balaton partja		pasztell	60.—
17	Balatoni táj		pasztell	50.—
	Berend Ilona			
18	Lellei pensio			200.—
	Boskó Lajos			
19	Balatoni partrészlet		olajfestmény	100.—
	Büky Zoltán			
20	Tanya Kenesénél			150.—
	Csabai Rott Margit			
21	Halászbárkák a Sión			300.—
	Csabai-Wágner József			
22	Tihanyi ucca		pasztell	250.—
	Czencz János			
23	Hullámzó Balaton		olajfestmény	250.—

24	Borongó Balaton	olajfestmény	350.—
25	Nyaraló hölgy	olajfestmény	350.—
	Csók István		
26	Rózsaszinü hajnal	olajfestmény	1000.—
27	Strand a Balatonnál	olajfestmény	Mgtul.
28	Naplemente	olajfestmény	1000.—
	sz. Csorba Tibor		
29	Balatonberény	aquarell	50.—
	Dittrich Zoltán		
30	Futó zápor	olajfestmény	600.—
	Edvi Illés Aladár		
31	Tehenek a Balaton partján	olajf.	220.—
32	Kepék a Balaton partján	olajf.	250.—
33	Estefelé a Balatonon	olajf.	220.—
34	Fürdőkabin a Balaton partján	olajf.	200.—
35	A szigligeti öböl	olajf.	200.—
36	Balaton	olajf.	250.—
37	Zalai Balatonpart	olajf.	220.—
38	Györöki fürdőkabin	olajf.	220.—
	Edvi Illés Panni		
39	Alkony	vizfestmény	60.
40	Alkony a Balatonon		60.—
41	Almádi	vizfestmény	60.—
42	Fenyők a Balaton partján	vizf.	80.—
	Egry József		
43	Badacsonyi kertből	olajf.-pasztell	600.—
44	Téli rész	olajf.-pasztell	600.—
45	Balaton partról	olajf.-pasztell	Mgtul.
46	Szigligeti est	olajf.-pasztell	1000.—
	Ember János		
47	Öreghegyi út Almádiban	olajf.	150.—
47a	Balatonalmádi	olajfestmény	250.—
	Farkasházy Miklós		
48	Balatoni reflexek		600.—
49	Balatoni reggel Keszthelyen		350.—

	Fayl Frigyes		
50	Kilátás Csobánc várából a Balatonra	pasztell	50.—
51	Egregyi templom	pasztell	50.—
	Futásfalvi Márton Piroska		
52	Napfelkelte a Balatonon	vizf.	50.—
53	Balaton Ábrahámnál	vizf.	50.—
54	Balaton a Zalai oldalról	vizf.	80.—
	Galbavy Gyula		
55	Reggeli hangulat	olajfestmény	300.—
	Gál János		
56	Erdős parti részlet		200.—
57	Csendesvizü öböl	olajfestmény	200.—
58	Az aligai partok forró déli napsütésben		250.—
59	Estefelé	olajfestmény	180.-
	Gombos Lilly		
60	Strandon	olajfestmény	700.—
61	Fürdőzők		300.—
	Guzsik Ödön		
62	Balatoni részlet		150.—
	H. Lovass Piroska		
63	A Balaton Szabadinál	olajf.	120.—
64	Partrészlet Aligánál	olajf.	120.—
	H. Schuschny Erna		
65	Balatonföldvár		200.—
	Hadzsy Olga		
66	Hullám vázlat	olajfestmény	300.—
67	Hajó javitás	olajfestmény	200.—
68	Vitorlás a Sióban	olajfestmény	200.—
69	Vihar után	olajfestmény	200,—
70	Viharos hangulat	olajfestmény	300.—
71	Esti felhők	olajfestmény	200.—
	Halasi Horváth István		
72	Agyagos part Aligán	pasztell	100.—
73	Aligai partok	pasztell	120.—

74	Dél (Siófok)	pasztell	100.—
75	Őszi délután	pasztell	250.—
76	Akaratyai partok	pasztell	100.—
	Hallósyné Nágel Ida		
77	Délutáni hangulat	olajfestmény	120.—
	Havalda Endre		
78	Balatonföldvári félsziget	pasztell	120.—
	Haranglábi Nemes József		
79	Akarattyai partok		250.—
	Herman Lipót		
80	Kabin előtt	olajfestmény	300.—
81	Kék balatoni táj	olajfestmény	500.—
82	Sötét felhők a Balatonon	olajf.	500.—
	Horvai János		
83	Kicsi furulyám . . .	bronz	Eladó
84	Szomjas arató	bronz	Eladó
	Horváth G. Andor		
85	Balatoni esthangulat		100.—
86	Nádas		150.—
87	Kenesei agyagpartok	olajfestmény	150.—
	Idrányi Tibor		
88	Balatoni táj	olajf.	350.—
89	Balaton partján	olajf.	200.—
	Iványi-Grünwald Béla		
90	Balatoni naplemente I.	olajf.	1000.—
91	Balatoni naplemente II.	olajf.	1000.—
	izeri Izsák Olivér		
92	Jön a fergeteg a Balatonon	olajf.	35.—
	nagyenyedi Jeney Zoltán		
93	Fürdő mólón		80.—
94	Balaton partján		80.—
95	Itatás a Balatonban		80.—
	Kárpáthy Jenő		
96	Régi molo Balatonfüreden		1000.—
	Kézdi Kovács László		
96a	Balaton a fonyódi partról	olajf.	1000.—

Király Jenő

97	Szepezdi udvar	vizfestmény	100.—
98	Part részlet Szepezdnél	vizf.	80.—
99	Csónakok a Balatonon	vizf.	70.—

Király Jenő

100	Balatoni bárkák	vizfestmény	100.—

Kiss Farkas Imre

101	Felhős Balaton	olajfestmény	180.—

Klimó István

102	Balaton parton	olajfestmény	370.—

Komjáti Gyula

103	Balatongyöröki táj	rézkarc	30.—
104	Balatoni horgászok	rézkarc	30.—

Konkoly Thege Sándorné

105	Reggel a Balatonon	olajfestmény	200.—

Kosztolányi Gusztáv Zoltán

106	Haldokló tél	olajfestmény	250.—

Köves Boldizsár

107	Delelés a Balatonnál	olajf.	250.—

Kugler Ede

108	Badacsony	olajfestmény	120.—
109	Balatonföldvári táj	olajfestmény	180.—

Kunwald Cézár

110	Szepezdi táj	olajfestmény	220.—
111	Révfülöpi táj	olajfestmény	230.—
112	Révfülöpi táj (pirkadás)	olajf.	200.—
113	Révfülöpi táj	olajfestmény	160.—

L. Hilberth Irén

113a	Sütkérezés		800.—

Magyar-Mannheimer Gusztáv

114	Siómenti táj	olajfestmény	500.—
115	Kilátás a kenesei partvidékre		700.—

Magyar-Mannheimer Nelly

116	Balaton	olajfestmény	120.—
117	Alkonyat	olajfestmény	Mgtul.

	Maitz Ede		
118	Balaton az Öreghegyről		500.—
119	Tihany		150.—
	Mendly Attila		
120	Vihar	olajfestmény	180.—
	Mészárosné Kisfaludi Mária		
120a	A Balaton szigligeti vidéke	olf.	500.—
	Morvay Kálmán		
121	Balatoni nyár	olajfestmény	300.—
	Mosdóssy Imre		
122	Kabinok a Balaton partján	vizf.	150.—
123	Vihar előtt a Balatonon	vizf.	150.—
	nádasdy Sárközy Elemér		
123a	Kenesei strand	olajfestmény	250.—
	Nádler Róbert		
124	Virágoskert a Balaton partján	olajfestmény	700.—
125	Tehéncsorda		800.—
	Nagy Nándor		
126	Sziklás hegyoldal	vizfestmény	100.—
127	Eső a Balatonon	vizfestmény	100.—
128	Balatonpart	vizfestmény	Mgtul.
	Nótiné Kálnay Boriska		
129	Hajnalodik a Balaton	olajf.	240.—
	Novák Erzsi		
130	Balatonakaratya	pasztell	200.—
	Örkényi István		
131	Jön a vihar		150.
	Páris Ila		
132	Angol kisasszonyok kikötője	tempera	100.—
133	Csopak	olajfestmény	500.—
	v. Pataky Ferenc		
134	Balatoni horgászók	tempera	200.—

R. Reissmann Gizella

135	Balaton	aquarell	200.—
136	Kilátás Zamárdiról	aquarell	350.—
137	Balatoni hangulat	aquarell	200.—
138	Vihar a Balatonon	aquarell	350.—

Raabe Ottó

138a	Balatoni pecézők	olajfestmény	50.—

Ruttkay Mária

139	Vitorlák a Balatonon	olajf.	150.—
140	Reggel a Balatonon	olajf.	150.—

Say Géza

141	Balaton	olajfestmény	200.—
142	Tihany	olajfestmény	200.—
143	Csopaki dombok	olajfestmény	400.—

Scholler Rezső

144	Borus Balaton	olajfestmény	130.—
145	Balaton	olajfestmény	250.—

Siuda Nándor

146	Borulás		130.—
147	Szeptember a Balatonon	olajf.	100.—
148	A Tihanyi félszigetről	olajt.	120.—

Soós Elemérné báró Korányi Anna

149	Köd a Balatonon	olajfestmény	80.—
150	A Balaton esőben	olajfestmény	80.—
150a	Őszi reggel a Balatonon	olajf.	80.—

Steller Gizella

151	Tájkép	olajfestmény	250.—

Szabó István

152	Badacsonyi jegenyék	olajf.	150.—

Székely Géza

153	Ingyen strand Keszthelyen	olajf.	Mgtul.

Szlányi Lajos

154	Györöki part	olajfestmény	350.—
155	Balatoni szürke hangulat	olajf.	800.—

gy. Takách Béla

156	A Balaton Kereszturnál	vizf.	200.—

Tobisch Ilona

157	A tavasz	olajfestmény	200.—

Udvary Pál

158	Badacsonytomaf		250.—
159	Kabinok	olajfestmény	350.—

Wágner Géza

160	Borulás	pasztell	300.—
161	Szellős Balaton	pasztell	300.—
162	Meleg naplemente	pasztell	300.—
163	Jégzajlás a Balatonon		1000.—
164	Balaton vihar előtt		800.—
164a	Yacht kikötő Almádiban		800.—
165	Őszi hangulat	pasztell	300.—
166	Estefelé	pasziell	300.—
167	Naplemente a Balatonon	pasztell	Mgtul.
168	Balatoni hangulat	pasztell	300.—
169	Balatoni hangulat	pasztell	300.—
170	Hullámzó Balaton	pasztell	300.—
171	Borulás a Balatonon	pasztell	300.—
172	Tél a Balatonon	pasztell	300.—
173	Balatoni hangulat zivatar után	pasztell	300.—
174	Tükröződés	pasztell	300.—
175	Mozgalmas felhők	pasztell	300.—

Wágner Sándor Pál

182	Napnyugta a Balatonon		50.—
183	Napnyugta a Balatonon	pasztell	50.—
184	Napnyugta a Balatonon		50.—

Zemplényi Mitrovics Viktor

185	Balaton		200.—
186	Balaton		200.—
187	Balaton		200.—
188	Balaton		200.—
189	Balaton uszályokkal		500.—

Lovass Piroska MDK

Virágcsokor, olf.

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

MDK

Lovass Piroska

Férfiarckép, festm.

Tavasz a művészetben. Bp.1940. 25 l.

Lovass Piroska MDK

Őszi táj, olf.

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállítása

Lovass Piroska MDK

Női akt, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Lovass Piroska
Szentendrei Dunaág

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április,
21 l.

I—XIII. kötet.

H. L$^{\cup}$vas Piroska

Somogyi leány, paszt.

Magy. Képzőművésznők Egyesülete jub.kiáll. N.Szal.
1938. jun. 8 l.

H. Lovass Piroska
Kártyavető, pasztell
Arcképtanulmány, pasztell

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás. Nemzeti Szalon, 1940, november, 12 l.

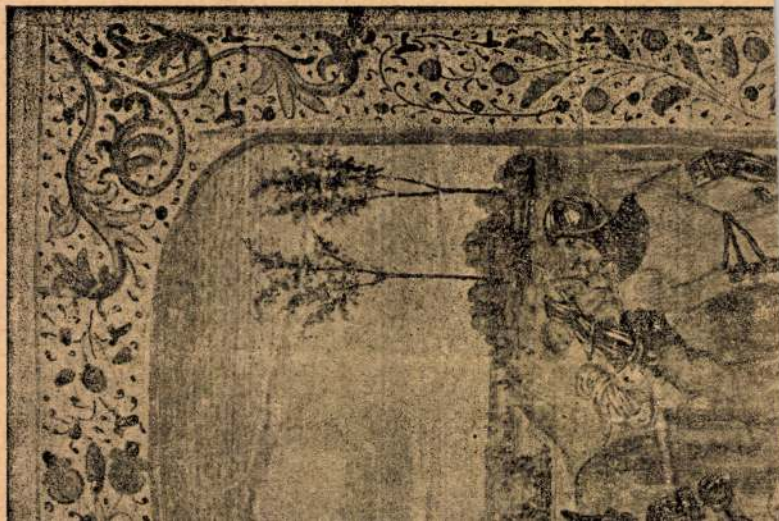

H. Lovass Piroska
Arçkép tanulmány, olaj
Dr. Ortutay Gyuláné, paszt.
Merengő, olaj

Tavaszi kiállítás. Nemzeti Szalon. 1941. ju
junius 9 l.

L. vass Piroska
Erdei ut

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április 7 1.

BEVEZ

Magyarország műemléki topográfiájánal
sága régi terve és szükséglete. Első terveink k
Bizottsága tanácskozó szervből szakhivatallá a
lemnek a materiális, műszaki, technikai stb.
dokumentációra és állandó éber kritikai ellen
is láttunk a munkához, aminek sikere a helye
erőkön, az egybehangolt ütemen fordul meg.

Az országot műemléki kerületekre oszto
expedícióban egy-egy építész, művészettörténe
hogy már a helyszínen, az első felvételezésen
lehessen venni, minden szükséges adatot le le
Dunántúlt, Abaúj és Szabolcs, Heves és Bors
gazdagabb vidékeket. Közben dolgoztunk na
fehérváron, Szombathelyen, Visegrádon, s mu

MDK

H. Lovass Piroska

Nyári csendélet, paszt.

Lengyel és Magyar Képzőm.nők Egyes.kiáll. katalóguss 1936.okt.

6.l.

MDK

H. Lovas Piroska

Somogyi leány, paszt.

Magyar Képzőm.nők Egyesülete jub.kiáll.katalógusa
1938 jun.3-18.

8.1.

B. Lovas Piroska

Szeretni tanít, hazát.

B.L.

MDK

H. Lovass Piroska

Arcképtanulmány, of.

Téli Kiállitás. Mücs. 1935. nov.
30.l.

MDK

H. Lovass Piroska

Férfiarckép. Paszt.

Somogyi menyecske. Paszt.

Tavaszi Tárlat. 1940. ápr.-máj. 25.l.
Mücs.

MDK

H. Lovas Piroska

Somogyi leány, paszt.

M. képzőm.nők Egy. jub. kiáll. 1938. jun.

12.1.

MDK

H.Lovass Piroska

Erős nap, of.

Balaton, "

Balatoni Társ. 6.kiáll. Új Szal. 1934. okt.
8 l.

MDK

Lovass Piroska

Női arckép, paszt.

Téli hangulat, "

Akv. és paszt.kiáll. N.Szal. 1932. máj.

91.

LOVAS SÁNDOR
szobrászat

Budapest
Népliget
TMK 533

3. old.

t, kann unter Chiementi

Á.MIKÓ
(?), nachweisbar im 14. Jh. in

15.
in Kolozsvár (Cluj), 1766-83
irche in Erzsébetváros

sébetváros monográfiája,
96, 97, 103.
vi), Zinngießer-Familie in

eisbar 1796.
eisbar 1817-51.
bar 1785-1828.
ũemléki Topográfiája, Bd.VII-
gye műemlékei, Bd.1-2, Red.
Voit, Bp. 1969-72.
aler, *1899 Besenyszög, +1981

1988.

ZS.BEKE
966 Tîrgu Mureş, seit 1989 lebt

H. Lovas Piroska, festő, MDK
munkája külön publikált érdemel a
(?) kiáll. bő anyagából.

D: Jajczay J. - Képrőm. 1934. - 87. l.

MDK

H.Lovas Piroska, festö.

Parasztlegény. Pasztell.

Az Uj Szalon Szent István-i kiállitás. 1934. aug.
Katal.

MDK

H.Lovass Piroska

Ponte Vecchio, of.

Fiatal művészek kiáll. Mücs. 1933. szept. 15 l.

H. Lovas Piroska

Nyár, olaj

Őszi kiállitás. Szenzeti Szalon, 1939. szept. 8 l.

Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — Maszlaghy II., 125. szám. — Lepold—Homor 97. l.

HÄYDRICH, FRIEDRICH (osztrák festő, XIX. sz. eleje)

Női képmás

Ovális miniatűr, alabástrom, tempera, 8×6 cm.
A San Marco-gyüjteményből.
Gerevich PA, 262. l.

Király mellképe

Ovális miniatűr, alabástrom, 10×8 cm.
A San Marco-gyüjteményből.
Gerevich PA, 262. lap.

ITTENBACH, FRANZ (német festő, 1813—1879)

Madonna

Csúcsos felső záródással, fa, olaj, 89×42 cm.
Simor prímás vásárolta, 1875.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 45. szám. — Az érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1875., 77—78. l. — Esztergom, II. évf. 1875., 4. szám. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 37. és 109. l. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — Esztergom, 1878. V. évf., 370. l. — -ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 29. szám. — Rényi 22. l. — Z.: Az eszter-

MDK

H.Lovass P.

Tükör előtt, paszt.

Piroska, "

Grafikai kiáll. Műterem, 1937. aug. 3 l.

MDK

H. Lovass Piroska

Fák alatt, of. Repr.

Kiállitásokról. Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 80.l.

MDK

H. Lovass Piroska

Művével résztvett a kiállitason.

KmTárs. 1943. márc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállitó művészek névsora. 27.lap

H.LOVASS PIROSKA

Jó hir a harctérről. Pasztell.
Kert végén. Pasztell.

MAPE kiáll. Nemzeti Szalon 1942.dec.-1943.jan.

H.LOVASS PIROSKA

Nyári csendélet. Paztell.

MDK

H.Lovass Piroska

Férfiarcképe a Nemzeti Szalon 1939-es kiállitásán.

(esszi): Kiállitásokról.

Magyar Nemzeti Művészet,1939.4.sz.95,96.l.

MDK

H.Lovass Piroska, festöm.

jeles portréfestö.

A Nemz. Szal. rendes évi tagkiállitása.

/ b.m./: Tavaszi kiállitás.
Esti Kurir. 1941. jun.14. 2.l.

Lovass Piroska MDK

Medici-kut Párisban, olf.

Műcsarnok 1927/28 téli kiállitás

Lovass Piroska, festöm. MDK

Olf.-k, vizf.-k, pastellek.

328. Medici-kut Párisban.

Képzöm. Társ. 1927-28. téli kiáll. Kat. 19.1.

Lovas Piroska.

Kiállitotta müveit a Nemzeti Szalon 1933-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat,

MDK

H. Lovass Piroska

Tenniszütős férfi, repr.

Rónay K.: Az 1939-es Szalon. Képes Krónika 1939. 63-64.l.

MDK

Lovas Piroska, festőm.

3oo. Erdőrészlet. Pasztel.

Műcsarnok. Kiállitás. - XII. terem.?
Kat. 39.l. Evsz. ?

MDK

H. Lovass Piroska

Kártyavető, pasztell
Arcképtanulmany, pasztell

A Magyar Akvarell- és Pasztell-festők Egyesülete kiall.katalogusa.1940.Nov.24-Dec.8.
12.lap

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Kedden kővel dobálták meg Mosley angol jobboldali prófétát. Arról nem érkezett tudósítás, hogy ő vajjon kenyérrel dobta-e vissza a támadót.

Villamoson utazik a spanyol ex-király. Igaz, hogy olyan óriási magánvagyonnal rendelkezik, hogy ezt a luxust is megengedheti magának.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Az osztrák-magyar válogatott mérkőzésen győzött a budapesti iskola.« »Az igaz, de a bécsi óvoda ellen.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon kaftános galiciaikat leszólítani az uccán nem ütközik az erkölcsrendeletbe?«

A nap hőse: a névtelen polgár, akit a polgármester megdicsért, mert pontosan fizeti az adót. A végén még szobrot állítanak az adófizetőnek, — a saját adójából.

Megjelent az országban az első hó. A munkanélküliek egyelőre nem örülnek neki, mert Kékesen jelentkezett, márpedig onnan nem kell eltakarítani.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Figyelmeztették a kereskedőket, hogy vigyázzanak a légvédelmi gyakorlatok idején, nehogy a betörők garázdálkodjanak.« »Nagyon helyes. A kereskedők legalább üzletvédelmi gyakorlatokat fognak tartani.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Az angol uralkodópár hazatért Londonba.** *Londonból* jelentik: Az uralkodópár tízheti skóciai pihenés után kedden *visszaérkezett Londonba.* Az udvari vonatot a király kívánságára nem fogadták semmiféle formaszerű ünnepélyességgel. *Eden* ugyancsak az udvari különvonaton érkezett Londonba és a pályaudvarról a külügyminisztériumba hajtatott.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Taksony* Sándor szekszárdi államilag segélyezett községi polgári leányiskolai, *Máté* András szegedi állami gyakorló polgári fiú- és leányiskolai, özv. *Dudogh* Imréné *Mezey* Julianna kecskeméti állami polgári leányiskolai, *Németh* István nagykanizsai állami polgári fiúiskolai és *Pető* Lajos magyaróvári állami polgári leányiskolai II. osztályú altisztet szolgálati helyükön való meghagyásuk mellett állami polgári iskolai I. osztályú altisztté kinevezte.

— **Megkezdődött a kisantant gazdasági értekezlete.** *Prágából* jelentik: Trencsénteplicben *megkezdődött a kisantant gazdasági tanácsának értekezlete.* A megbeszélés október 19-éig tart.

— **A német hadügyminiszter az Azori szigetekre utazott.** *Párizsból* jelentik: *Blomberg* német hadügyminiszter hétfőn este Madeirából *az Azori szigetekre utazott.*

— **Uj plébánosok.** *Virág* Ferenc pécsi megyéspüspök *Curilovic* Ottokárt beremendi, *Petheő* Gyulát értényi plébánossá nevezte ki.

— **Elhagyja állomáshelyét a bécsi olasz követ.** *Bécsből* jelentik: Külföldi és bécsi lapokban az a hír bukkant fel, hogy *Salata* bécsi olasz követ rövidesen elhagyja állomáshelyét és a bécsi követség vezetését *Ghigi* kairói olasz követ veszi át. A hírt hivatalos helyen még nem erősítették meg, de bécsi politikai körökben elterjedt értesülés szerint *Salata távozása valóban már a közeljövőben várható.*

— **Gömbös Gyuláról uccát neveztek el Sopronban.** Sopron vármegye törvényhatósági bizottsága *Hőgyészy* Pál főispán elnökletével közgyűlést tartott, amelyen *Ujhelyi* Dezső indítványára egyhangúlag elhatározták, hogy a Honvéd utat *vitéz jákfai Gömbös Gyuláról* nevezik el. A közgyűlésen *Pinezich* István országgyűlési képviselő méltatta Gömbös Gyula izzó, fanatikus magyarságát.

A Balatonfüredi Szanatórium általános **renoválás** miatt november 1-től december 20 ig zárva. **A Grand Hotel** és a **szénsavas fürdők** azonban ez idő alatt is nyitva **vannak**

Légvédelmi gyakorlat...

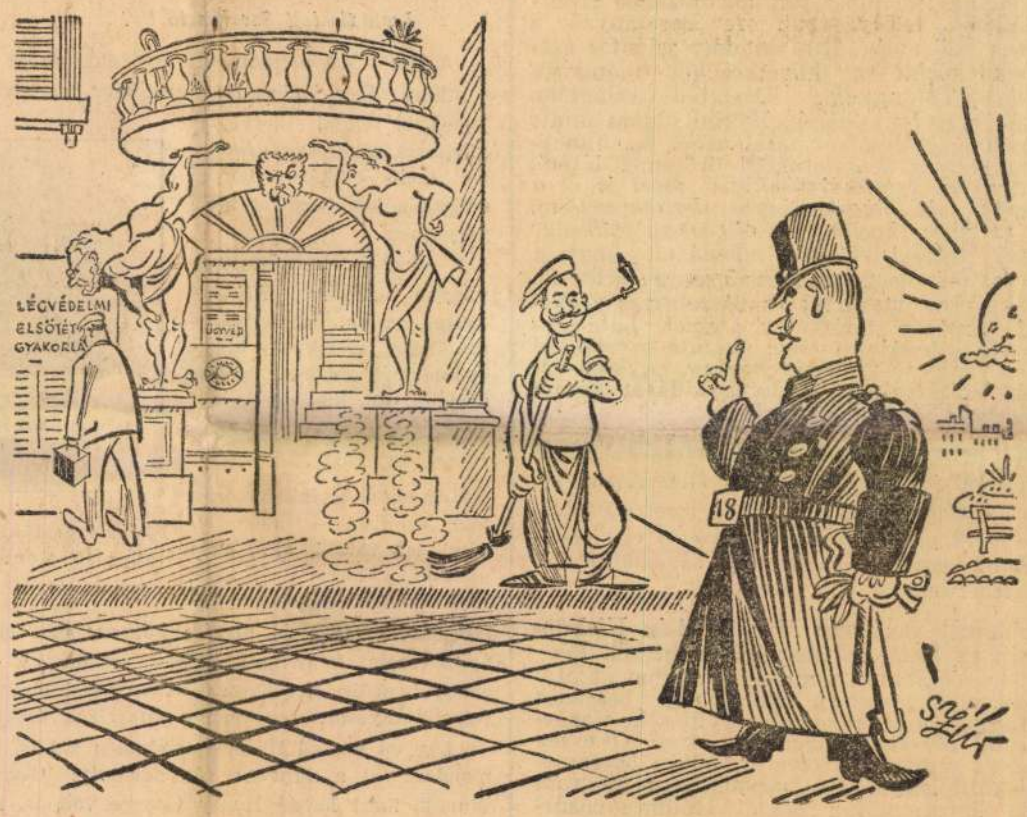

Aztán ahol Tungsram lámpa ég, duplán vigyázzanak — mert annak igen nagy a fénye!

— **Vittorio Mussolini Washingtonban.** *Washingtonból* jelentik: *Roosevelt* elnök hétfőn este teát adott Vittorio *Mussolini* tiszteletére. A teán résztvett *Suvich* washingtoni olasz nagykövet is. A *Petit Parisien* newyorki jelentése szerint hétfőn délelőtt *antifasiszta olaszok és amerikaiak tüntettek a washingtoni nagykövetség előtt,* ahol Vittorio Mussolini tartózkodott. A rendőrség *szétkergette a tüntetőket.*

— **Dr. Rátz Kálmán előadássorozata.** Dr. *Rátz* Kálmán országgyűlési képviselő, az ismert publicista 14-én este félhétkor a múzeumkörúti bölcsészeti fakultás előadótermében *»Geopolitika és geostratégia«* címmel megkezdi előadássorozatát a Szabadegyetemen.

— **Szekszárd új városi pénztárost és adótisztet választott.** *Szekszárdról* jelenti tudósítónk: Kedden töltötték be a város képviselőtestületének két fontos főtisztviselői állását. Az alispáni hivatal néhány héttel ezelőtt pályázatot hirdetett *Nádasi* Géza volt városi pénztáros helyére, akit időközben sikkasztás címén a törvényszék kétévi fegyházra ítélt. *Fekete* Jenő városi adótiszt helyére is pályázatot hirdettek, mert Feketét nemrégen a szekszárdi törvényszék szabálytalanságokért hathónapi börtönbüntetésre ítélte. A városi pénztárosi állásra *Fejős* László számvevőségi gyakornokot választották meg, az adótiszti állásra pedig *Takács* László közigazgatási gyakornokot.

— **A keresztény összefogást sürgették az alsóborsodi reformátusok közgyűlésén.** *Miskolcról* jelentik: Az alsóborsodi református egyházmegye keddi ülésén *Pósa* Péter esperesi jelentésében az *ellentétes világnézetek harcáról* számolt be. Ez a harc nem mindig ott a legerősebb, ahol az ellentétes világnézetek képviselői *fegyveresen* mérkőznek egymással. Néha még ennél is veszedelmesebb *a csendben végzett földalatti munka,* a lelkek tervszerű megmérgezése, aminek végső célja a meglévő társadalmi és egyházi rend felborítása, a családi tűzhely összerombolása, a gyermekeknek a szülők ellen való harcbaállítása. A jelentés szerint mi sem volna természetesebb, mint az, hogy *a kereszténység összes felekezetei erre a harcra összpontosítanák erejüket, de Róma merevséget tanusit a többi keresztény felekezettel szemben,* amelyet nem ismer el magával egyenrangúnak. Báró *Bottlik* István főgondnoki megnyitójában kijelentette, hogy *a felforgató törekvések előfeltételeit csak akkor lehet megszüntetni,* ha azokhoz az eszközökhöz nyúlnak, amelyek a százezrek és milliók számára biztosítani tudják az életet.

— **Villamoskarambol a Városligetben, egy sebesült.** Nagy pánikot keltett kedd délben egy *villamoskarambol.* A Városliget felé haladt a Podmaniczky uccában a 8-as villamos pályán egy *különvonat iskolásgyermekekkel.* Szembejött vele egy 46-os villamos, amely az úttest másik oldalára hajtott a végállomáshoz. *A két villamos összeütközött.* A karambol óriási ijedelmet keltett, a gyerekek sikoltozva ugráltak le a kocsiról, de kiderült, hogy *szerencsére csak egy sebesülés történt.* A 46-os villamos perrónján utazott Hajdu Julia 16 éves gyári munkásnő, aki megsebesült. A mentők elsősegélyben részesítették. A rendőrségen vizsgálat indult, hogy megállapítsák, ki felelős a karambolért, mert ezen a helyen már több villamosszerencsétlenség történt.

— **Budapesten tartják az Utazási Irodák kongresszusát.** Az *Európai Utazási Irodák Szövetségének Nemzetközi kongresszusát* Genfben tartották meg. Az értekezlet folyamán a szövetség elnöke *Junod* bejelentette, hogy az *Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal* meghívta az utazási irodák szövetségét, hogy a jövőévi kongresszust Budapesten tartsák meg. Ugyanilyen meghívást kapott a nagy nemzetközi utazási vállalatok szövetsége az *AGOT* is s így a jövő évben mindkét nagy nemzetközi utazási szövetség Budapesten fogja megtartani közgyűlését s itt fog intézkedni a két szövetség ügyeit intéző Commission mixte is.

— **Faulhaber bíboros Rómába utazik.** *Münchenből* jelentik: *Faulhaber* bíboros-érsek a KKK jelentése szerint a közeljövőben *Rómába* utazik, hogy *Pacelli* bíboros-államtitkárral a katolikus egyház németországi helyzetéről tanácskozzék. Visszatérése után a német püspöki kar konferenciát tart Berlinben. A konferencián küldöttséget jelölnek ki, amely kihallgatást kér *Hitler* kancellártól. A küldöttség a kihallgatás alkalmával *nyilatkozatot ad át Hitlernek,* amelyben leszegezik a német katolikusok és a Vatikán álláspontját.

— **A négus perel.** *Párizsból* jelentik: A párizsi törvényszék kedden délután kezdte meg annak a pernek a tárgyalását, amelyet *Hailé Szelasszié négus indított az olasz kormány ellen* az addisz-abeba—dzsibuti vasútvonal kötvényei ügyében. Tulajdonképpeni tárgyalásra azonban nem került sor. A per tárgyalását két hétre *elhalasztották.*

— **A Frontharcos Szövetség elnöke a kormányzónál.** *Horthy* Miklós kormányzó kihallgatáson fogadta gróf *Takách-Tolvay* József nyugalmazott altábornagyot, a Frontharcos Szövetség elnökét, aki jelentést tett az országos frontharcostalálkozó lefolyásáról. A kormányzó a Frontharcos Szövetség által kiadott jelentés szerint többek között a következőket mondotta grőf *Takách-Tolvaynak:* »Őszintén sajnálom, hogy egyéb nagyfontosságú elfoglaltságom miatt nem tudtam megjelenni a találkozón. Az ünnepséggel kapcsolatos jelentésekből örömmel látom, hogy *a magyar frontharcosokban most is él a régi, fegyelmezett hagyományos katonaszellem, amelyre szegény hazánknak oly nagy szüksége van.* Jóleső érzéssel vettem tudomásul, hogy a Frontharcos Szövetség az egész ország területén példaadó bajtársi megértés és összetartás jegyében végzi hazafias munkáját s ezzel hatalmas nemzetnevelő szolgálatot tesz. Őszinte szeretettel gondolok a magyar frontharcosokra, egykori világháborús bajtársaimra és Isten áldását kérem további fegyelmezett munkájukra«.

— **Vasúti szerencsétlenség Franciaországban: 12 sebesült.** *Párizsból* jelentik: *Genevillers* állomásának közelében vasúti szerencsétlenség történt, amelynél *tizenkét utas sebesült meg.* A szerencsétlenséget egy tehervonat kisiklása okozta, a személyvonat ugyanis ráfutott a kisiklott tehervonatra.

— **Eckhardt vasárnap Makón, 24-én Kiskúnfélegyházán és Hódmezővásárhelyen beszél.** *Eckhardt* Tibor szombaton délután Szegeden át Makóra utazik, ahol vasárnap délelőtt nagy beszédet mond a független kisgazdapárt gyűlésén. Vasárnap délután Mezőkovácsházán beszél. Október 24-én délelőtt résztvesz *Horváth* Zoltán beszámolóján Kiskúnfélegyházán, ugyanaznap délután *Kun* Béla beszámolóján beszél Hódmezővásárhelyen.

— **Egyik koldus agyonverte a másikat.** *Sátoraljaújhelyről* jelenti tudósítónk: Zemplénagárd község mellett két koldusnak — *Bognár* Lajosnak és *Tóth* Ferencnek — két sárputrija volt. A keddre virradó éjszakán a koldusok összeveszték a kunyhók miatt, majd a fiatalabb Bognár fejszét ragadott és 18 csapást mért a 67 éves Tóth Ferencre, aki a helyszínen meghalt. Bognár reggel jelentkezett a csendőrségen és beismerte, hogy *a gyilkosságot előre megfontolt szándékkal követte el.* A gyilkost letartóztatták.

— **Vízbefordult egy társasautó Egyiptomban.** *Kairóból* jelentik: Az alsóegyiptomi Damanhournál egy társasgépkocsi belefordult egy *csatornába. A gépkocsi nyolc utasa megfulladt,* négy pedig súlyosan megsebesült.

— **Ülést tartott kedden az evangélikus Országos Zsinat.** Kedden ülést tartott az evangélikusok egyházi parlamentje: az *Országos Zsinat.* Jelen volt *Sztranyavszky* Sándor képviselőházi elnök és *Fabinyi* Tihamér pénzügyminiszter. *Kapi* Béla püspök-elnök imája után báró *Radvánszky* Albert felügyelő-elnök megnyitójában közölte, hogy a mostani ülésszaknak azokat a *módosításokat és kiegészítéseket* kell letárgyalnia, amelyeket a *kormányhatóságok* kívánnak eszközölni az új evangélikus törvénykönyvön. *Mikler* Károly rámutatott, hogy az egyes minisztériumok részéről kért módosítások, kiegészítések *messzemenő jóindulatra* vallanak. A Zsinat Mikler javaslatait minden vita nélkül elfogadta. *Kemény* Lajos és *Vladár* Gábor a törvénycikkekre vonatkozólag megkívánt, inkább technikai módosításokról számoltak be. Ezután báró Radvánszky Albert jelentette, hogy előreláthatólag megtarthatják *a Zsinat hatodik ülésszakát is,* az új törvénykönyv kihirdetésével kapcsolatban.

— **Turista országzászló avatás.** A Gyopár Turista Egyesület vasárnap népes jubileumi vándorgyűlést tar-

Pikler Gyula levele

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

A *Pesti Napló* finomtollú írójának: Szász Zoltánnak a minap »Egy ismeretlen nagyság« cím alatt megjelent és rólam, illetve az úgynevezett »*George-izmus*«-ról szóló cikkére legyen szabad a következőket megjegyeznem.

Pikler J. Gyula mellszobra (Lovasné Kunvári Lilla műve)

A cikknek természetesen nagyon örültem. Ki ne örülne annak, ha nyilvánosan megdicsérik és ki ne örülne még jobban, ha érdemén túl dicsérik meg? Hiszen ez adja meg a dicséretnek az igazi fűszerét!

Még ennél is inkább örültem azonban — akár elhiszi ezt valaki, akár nem — annak, hogy a cikkíró, ami pedig nagy ritkaság, teljesen korrekte és precize körvonalazta cikkében az úgynevezett »George-isztikus« tannak a lényegét, amelyet pedig legtöbbször még szakkönyvekben is vagy hiányosan vagy pedig eltorzítva szokás jelezni.

Legyen szabad itt megmondanom azt is, hogy azért mondom ezt a tant az »úgynevezett« George-isztikus tannak, mert habár Henry George volt az, aki a tant egy teljes közgazdasági rendszer keretében fejtette ki és tette magát ezzel világhírűvé, az igazság mégis az, hogy úgy ő előtte (mint ezt H. George maga is mondja), mint ő utána is és tőle egészen függetlenül, nagyon sokan és köztük az emberiség legkiválóbb egyéniségei, hogy csak néhányat említsek: egyházférfiak mint Nagy Gergely pápa, Manning kardinális, Nulty püspök stb., bölcsészek mint Aristoteles, Kant, Schopenhauer, Herbert Spencer, Alfr. R. Wallace, Th. Carlyle, Leo Tolstoj stb., közgazdászok mint J. St. Mill, Adam Smith, D. Ricardo, A. Wagner stb., a legkiválóbb angol jogtudósok hosszú sorozata, államférfiak mint Gladstone, Campbell-Bannerman, Asquith és más angol miniszterek és miniszterelnökök, Miquel, a németek »nagy pénzügyminisztere«, Bethman-Hollweg német kancellár, nálunk II. József császár, Kerkápoly Károly stb., gyakorlati emberek, mint Henry Ford stb. stb., hangoztatták vallási, valláserkölcsi, igazságossági, közgazdasági stb. szempontból az utánuk, illetve előttük Henry George által teljes közgazdaságtani rendszer keretében kifejtett alaptételnek a morálisan feltétlenül parancsoló voltát.

Végül egy szerény személyi helyreigazítást, amely azért szükséges, mert Szász Zoltán megtisztelő cikke folytán nagy számban kapok gratulációkat állítólagos »70-ik születésnapomhoz«. Nehogy annyiszor kelljen ezt levélben helyreigazítanom, mint ahány ilyen levelet kapok, legyen szabad itt helyet kérni annak a megmondására, hogy én az én 70-ik születésnapomat életemben csak *egyszer* szoktam megülni, ezt pedig már megtettem 3 és fél év előtt.

Most csak annyi történt, hogy egy Franciaországban nagyon jó nevet szerzett, de most hazaköltözött, rendkívül tehetséges szobrásznőnknek: *Lovasné Kunvári* Lillának kedve támadt mellszobrot csinálni rólam és az egyenesen pompásan sikerült, azt hiszem, kiváló művészi értékű ezt a mellszobrot az én kedves tanítványaim bronzba öntötték és egy intim vacsora keretében nekem ajándékozták.

Hetvenéves azonban, dacára ennek, már régen elmúltam. Mint minden öreg embernek, úgy lassanként most már nekem is az éveim magas száma az egyetlen megmaradt dicsekedni valóm. Szász Zoltán kedves cikkéből azonban meghatott örömmel látom azt, hogy van még egyéb dicsekedni valóm is és hogy »magvető« működésem nem volt egészen meddő.

Köszönetet mondva szerény soraim közléséért, kiváló tisztelettel

Pikler J. Gyula

— **Új református lelkészek.** *Sebestyén* Sándort a tomori, *Nagy* Lajost az apostagi, *Papp* Istvánt a magyarladi, *Szabó* Józsefet a makó-újvárosi reformátusok választották lelkipásztorukká.

— **Bajtársi összejövetel.** *A volt m. kir. 2. honvéd tábori ágyúsezredből alakult 51. honvéd tüzérdandár* kötelékébe tartozott, Versecről származó tüzéralakulatok volt tényleges és tartalékos tisztjei október 16-án este 8-kor a Gellért-szálló különtermében, családtagjaikkal együtt, bajtársi összejövetelt tartanak. A résztvevők közöljék címüket *Ráczbolyi* Ferenc cégvezetővel, Péti Nitrogén Rt., Nádor u 21. — A volt m. kir. 39. honvédtüzérdandár kötelékében szolgált háborús bajtársak október 17-én, vasárnap délelőtt féltíz órakor találkoznak a Belvárosi-kávéházban és onnan együttesen vonulnak fel a tüzéremlékmű ünnepélyes leleplezéséhez. Ugyanaznap este nyolc órakor a Pannonia-szálló éttermében bajtársi összejövetelt tartanak.

— **Hóman kultuszminiszter dinerje Jaakson észt miniszter tiszteletére.** *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter kedden este szűkkörű dinert adott a belügyminisztériumban Aleksander *Jaakson* észt miniszter tiszteletére. A dinert a belügyminisztérium dísztermében fogadóest követte, amelyre a magyar közélet, a tudományos és művészvilág kiválóságai közül mintegy ötszázan voltak hivatalosak. A fogadáson megjelent *József* főherceg és Auguszta főhercegasszony, *József Ferenc* főherceg és *Anna* főhercegasszony. *Serédi* Jusztinián bíboros-hercegprímás, *Darányi* Kálmán miniszterelnök és felesége, résztvettek a kormány tagjai, az államtitkárok, a minisztériumok főtisztviselői, az állami hivatalok vezető s sokan a tudományos és művészvilág kitűnőségei közül. *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter mutatta be Aleksander *Jaakson* észt miniszternek az érkező előkelőségeket, akik éjfél utánig voltak együtt a belügyminisztérium dísztermében.

Elutazott Budapestről Funk német államtitkár. Bárczi*házi Barczy* István miniszterelnökségi államtitkár és felesége Walter *Funk* német államtitkár és felesége tiszteletére hétfőn a Hungária-szállóban villásreggelit adott. Este báró *Apor* Gábor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a külügyminiszter állandó helyettese adott estebédet a Dunapalota szállóban Funk államtitkár tiszteletére. Kedd délben Otto von *Erdmannsdorff* német követ és felesége adott villásreggelit Funk államtitkár tiszteletére, aki kedd délután utazott el Budapestről.

AZ IDŐ (*Erősebb talajmenti fagyok.*) Az időjárás jellege, amint azt utolsó jelentésünkben előre megírtuk, továbbra is változó és hűvösödő volt, mert a Sarkvidéki hideg levegő beáramlása nem szünetelt egy pillanatig sem, sőt időközönként megerősödött és viharossá vált. A nagy páratartalom folytán erős felhőképződésre is alkalom maradt és így történt, hogy a vasárnap folyamán hazánk valamelyik területén mindig volt eső. Kapott ebből a Dunántúl, a Duna—Tisza köze és szerencsére kapott a Tiszántúl csapadékban szegényebb területének nagyrésze is.

Ez az utóbbi eset különösen a kedd reggelig tartó 24 órában történt meg, amikor a Zagyvától és a Körösöktől északkeletre fekvő vidékeknek, Mátészalkának, valamint Putnok, Szendrőlád, Kékes, Eger, Jászapáti vidékének négyszögméterenként öt liternél is több nedvesség jutott. Ennek a páratelt levegőnek köszönhetjük azt is, hogy az éjelen át a talajmentén még nem süllyedt a hőmérséklet a fagypont alá, azt azonban már nem tudta megakadályozni, hogy a nappali hőmérséklet tartós szép napsütés ellenére tovább süllyedjen. Így történhetett, hogy amíg vasárnap az ország keleti részein még 20—21 fokot is mértek, addig hétfőn 15 fokos hőmérséklet már csak néhány helyen alakult ki, tehát rövid időn belül 5—6 fokkal szállt alá a hőmérséklet.

Keleten délelőtt csak a Tiszántúl nagyrésze kapott újabb esőt, azonban még a délelőtti órákban is olyan hideg volt az idő, hogy a hőmérséklet, mint Budapesten is, csak 10 fok volt. A hűvös időt kellemetlenné tette még az állandóan eléggé élénken fújó északi szél, amely különösen a városokban most, hogy az utcák locsolása kissé csökkent, meglehetősen nagy porfelhőket vert fel és kergetett. Egyébként a keddre forduló éjjelen megjelent az országban, éspedig az ezermétéres Kékesen az első hószállingózás is. Ehhez hasonló esemény a tőlünk nyugatra fekvő országokban már alacsonyabb hegyeken is napirenden volt. Napközben az ország sok részén voltak újabb, de csak kisebb esők. Kecskemét az esti órákban daraesést is jelentett.

A hőmérséklet Sopronban, Baján, Békéscsabán, Egerben 12, Budapesten 13, Kalocsán 14 fokra emelkedett és az esti órákban, amikor az időjárás túlnyomóan derült volt, a hőmérséklet már mindenütt 10 fok alá szállt. Az időjárási helyzet egész Közép-Európában, sőt még délen, Olaszországban is hasonló a mienkhez. Mivel pedig lényegesebb változás nem várható, megmarad az északnyugati szél, néhány helyen futó eső, a magasabb hegyeken hó és éjjel a mélyebbfekvésű területeken talajmenti fagy. A nappali hőmérséklet alig változik. *Dr. Massány Ernő* m. kir. főmeteorológus.

*

Október 14-én, csütörtökön a Nap kél 6 órakor, lenyugszik 16 óra 59 perckor, a Hold kél 14 óra 05 perckor, lenyugszik 24 órakor.

Várható időjárás a következő 24 órára: Északnyugati szél, néhány helyen futóeső, a magasabb hegyeken esetleg hó. Erősebb éjjeli lehülés, a talaj mentén a mélyebb fekvésű és szárazabb jellegű helyeken fagy. A nappali hőmérséklet alig változik. Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet 8 fok.

— **Vízállás. A földmüvelésügyi minisztérium vízrajzi osztálya jelenti:** A **Duna** Bécs—Ujvidék közt apad, máshol árad; Mohácsig közepes, lejjebb magas vízállású. **Dunai vízállások:** Schärding 216, Passau 354, Aschach 188, Struden 340, Stein 65, Bécs 58, Pozsony 225, Komárom 346, Budapest 304, Paks 224, Baja 351, Mohács 399, Gombos 576, Ujvidék 482, Zimony 456. A **Dráva** Barcsnál 210, Drávaszabolcsnál 348, Eszéknél 396. A **Szávа** Brodnál 624. A **Tisza** Záhony—Tokaj között árad, máshol apad; igen alacsony vízállású. **Tiszai vízállások:** Tiszaújlak —118, Vásárosnamény —162, Tokaj —86, Tiszafüred —64, Szolnok —96, Csongrád —101, Szeged 41. A **Szamos** Csengernél —37. A **Berettyó** Berettyóújfalunál —94. A **Körös** Körösszakálnál 6, Békésnél —10, Gyománál 40. A **Maros** Makónál 16. A **Balaton** Siófoknál 72. A **Velencei tó** Agárdnál 33.

Lovasné Kunvári Lilla

1924/25 – 1926/27

Ferkèpzomfoiskèvk

109. l.

Lovasy Ákos festő

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 10. sz. 336.o. A hadadnerve-
ret körbemérnyei.

Egri csop.

Lovasy Ákos

Festő

Eger

l.

Szabad Művészet

1948. 336. C.

államtitkár.

ságának,

B u d a p e s t.

Lovassy Ákos festő

grafika

Lovasy Ákos

festő

Eger

l.

Szabad Művészet

1948. 270: l.

Drága „Bandi Anyu

Tesnek megbocsátani, amiért sor
annak, hogy névnapja alkalmával
A jó Isten gazdag áldását kére
a jövőben minden bánat és keseri
csak a nyugalom és boldogság, a
Sajnos virágot nem tudok sorai
füreden pihenem ki – mint Otba
sárát. Igérem a hónap végén ha

Lovassy Ákos

1925/26 - 1928/29 I.,
1929/30

Ferkèpzomfoiskèvk

109. 6.

MDK

Lovasy Ákos

Sportkarikatura kiáll. Testnevelési Tudom. Tanács Sportmuz. 1958. 28 l.

Lovassy Ferenc

Vas. Gyó. 1882. 642. l

Lovassy Ferencz, Biharmegye egyik köztiszteletü családjának sarja, mivelt és a festészettel nagy előszeretettel és tehetséggel foglalkozó ifju, ki gyógyulást keresni Olaszországot, Spanyolországot és Afrikát is meglátogatta, 26 éves korában, Nagy-Szalontán. —

Lovasberény

(Fejér vm.)

gróf Csiráky-kastély

120, 121, 178, 376,
377, 380. l.

Kép: 188. n.

Plébániatemplom

105, 167, 323. l.

Kép 50, 63. n.

Zádor-Rados

Zsinagóga 178. l.

n. o.

< Lovasberényi ev. ref.
egyház >

Biczó Pál: A < >
Története.
Nagykőrös, 1896.

LOVASBERÉNY

Kastély

Péter András: Könyvismertetés. Budapesti Szemle, 225 – 1932, 157 l.

Lovasberény kastély

A BANDAGAZDA FELOLVASSA A RIGMUSOS FELKÖSZÖNTŐT.

TÁNCZ.

ARATÓ-ÜNNEP LOVASBERÉNYBEN. — Balogh Rudolf fényképei

A LOVASBERÉNYI KASTÉLY PARKJÁBÓL.

— Tehát csak ne féljék kis leány. Utánnam atyafiak!

Az öreg kivonult a konyhából s gyors léptekkel a tisztás szélére sietett. Onnan jókora ritkás meredek húzódott aláfelé a «Lunca plasevica» völgybe, honnan báró Bubna ezredes osztrákjait várták.

A félhomályban ki lehetett venni, hogy egy hepehupás hólepett vágáson csakugyan fölfelé iparkodik egy csomó osztrák baka. A tisztek kardja hol itt csillant meg, hol ott.

— Csehül vagyunk, fiúk . . . — mormogta fejcsóválva az öreg — sokan vannak. Már pedig semmi szin alatt sem szabad átvergődniök a hegyen, ez a parancsolat. De mert igazán sokan vannak és nekünk kell visszatartanunk őket, mig a kapitány úr a svadronnyal fölérkezik és segítséget kapunk: azt mondom, hogy most az egyszer ne bizzatok semmit a jó Istenre . . . Tehát dologra és egy pissz se legyék. Abfájern!

A karabélyok eldördültek. Alulról harsány kiáltás hangzott. Vezényszók, sípjelek kavarogtak a levegőben. Azután hatalmas sortűz villant bele a párázatba . . .

— Vannak vagy kétszázan . . . — dörmögte az öreg — allzo, abfájern!

Négyszer egymásután dörögtek egyszerre a karabélyok azután szétfutottak a huszárok s vagy hatvan lépésnyi tűzvonalat képezve, egyenként lövöldöztek a fölfelé kapaszkodó osztrákokra. Azokat a nem remélt támadás nyilván zavarba hozta, mert a tüzelést beszüntették s valami félóráig általános csend támadt mindkét részen.

— Tünőköznek . . . — vélte az egyik huszár.

A távolságból most egy rendkívül kellemetlen, fürészráspolyhoz hasonló éles hang szűrődött keresztül a levegőn.

— Hejnye, az árgyélusát! — riadt fel az öreg strázsamester — ez a Bubna báró hangja. Esmérem Lembergából. Enmaga van itt a gonosz . . . csak látnám merre!

Pár percz múlva friss vezényszó hangzott alulról.

— Bajonett auf!

Tárkányi Mózes tudta, hogy ez mit jelent. Feltolta sipkáját a fejebúbjára s rákiáltott a mellette kuporgó huszárra.

— Szuronyrohamot rendelt a gonosz! Lódulj be fiam iziben a házba, bugyeláld bé jó melegen azt a kis leányt, tedd föl a lovadra és állj mellette, hogy magunkkal vihessük, ha az Úr Jézus nem segél meg. Mert úgy látom, muszáj lesz czurukkolni . . . a rézangyalát ennek a büdös hegynek!

— Értem, őrmester úr! — mondotta a huszár és elrohant.

— Einrücken! — parancsolta most az öreg — ide mellém! Ehun-é itt az oldalba ez a sok bolond kő. Ki kell feszíteni őket, azután lefelé a vastagjából vagy tizet . . . tizenötöt! Hadd tapossák le a Ludvigokat.

Néhány percz múlva az első mázsás kődarab már lezúdult a vágáson, s a gurulás közben ráragadt hóval is megnövekedve, pusztító bomba gyanánt valóságos véres utczát gázolt a fölfelé igyekező sorok között. Káromkodás, jajgatás, egy-egy fájdalmas sikoly jelezte útját.

A vérszemre kapott huszárok egyik nehéz követ a másik után zúdították le az osztrákokra. Dőlt róluk a verejték, karjaik megnehezedve mozdították ki helyükből az iromba szikladarabokat, s taszitották lefelé a többi után. Az öreg Tárkányi azonban hamarosan belátta, hogy ezt a munkát sokáig nem birhatják. Az utolsó két-három szikladarab nyilván már üres csapáson rohant le a mélybe, mert semmi hang sem kisérte őket, az osztrákok bizonyosan más úton, szétválva, iparkodtak feljutni a «Királykő» tisztására.

Letörölte homlokáról a verítéket és kiadta a parancsot:

— Vissza!

Ezzel megfordult, s oly gyorsan, a mint csak lábai birták, a kunyhó felé futott. Emberei mindenütt a nyomában. Egyszerre érkeztek a kunyhóhoz, mely előtt Kerekes János várakozott rájuk, lován a kis leánynyal.

— Csak bátran, kis leány! — biztatta az öreg — Most egy kicsit czurukkolni fogunk, egyébként azonban nincs semmi baj! Hé, Varga öcsém, vess tüzet ebbe a putriba, hogy jobban lássuk a Ludvigokat, ha majd felgyünnek ide.

A házikó pár percz mulva lángbaborult.

— Igy e! Most pedig utánam, fiaim . . . mars mars!

Megsarkantyúzta lovát és beugratott az erdő fái alá, hol mindnyájukat elnyelte a sötétség, ott aztán meghagyta, hogy a lovak száját azonnal be kell kötni, nehogy elnyerítse magát valamelyik. Éjjeli tizenkét óra lehetett, midőn az égő kunyhó vörös fényében az osztrák szuronyok megvillantak. Óvatosan, lassan nyomultak előre . . . azután messzehangzó *hurrá*-zást hallatva, egyszerre, egy tömegben gázolták a havat a kunyhó felé.

— Nix da, Herr Oberst! — jelentette egy kapitány a leghátul lépkedő száraz, magas termetű katonatisztnek, kinek okos, szúró tekintete szinte átfúrni látszott az erdő sötétségét. Ott azonban nem mozdult semmi.

Tárkányi Mózes beharapta az ajakát, tekintete elkeseredéssel szegődött a magasrangú osztrák főtisztre, azután gyorsan arczához emelte a huszárkarabélyt . . .

De ismét leeresztette.

— Agyonlőhetném ezt a Bubna bárót — zúgta fogai között a legényeknek, — de ha lövök, rajtunk ütnek . . . és akkor mi lesz ezzel a kis leánnyal?

A huszárok komolyan bólintottak: bizony, *mi?* Megkérgesedett sziveik nemes megindulása legyőzte őket. Aképen éreztek, mint apjuk, az öreg Tárkányi — legkeményebb katonája az egész huszár regimentnek. Kerekes Jancsi meg sem várta, hogy mit határoznak; megfogta lova kantárját, s befelé indult az erdőbe a leánykával. Ha már megmentették a becsületét — meg kell menteni szegénykének az életét is.

A többiek utána mentek.

Egy szó sem hangzott. Óvatosan, csöndesen bujkáltak mindegyre tovább és tovább a hóval belepett fenyők között.

Egyszer csak megharsant valahol messze hátuk mögött, az égő kunyhó közelében egy lovasrohamra hivó trombitahang. Utána puspuskaropogás, hurrázás, szilaj ordítozás rázta

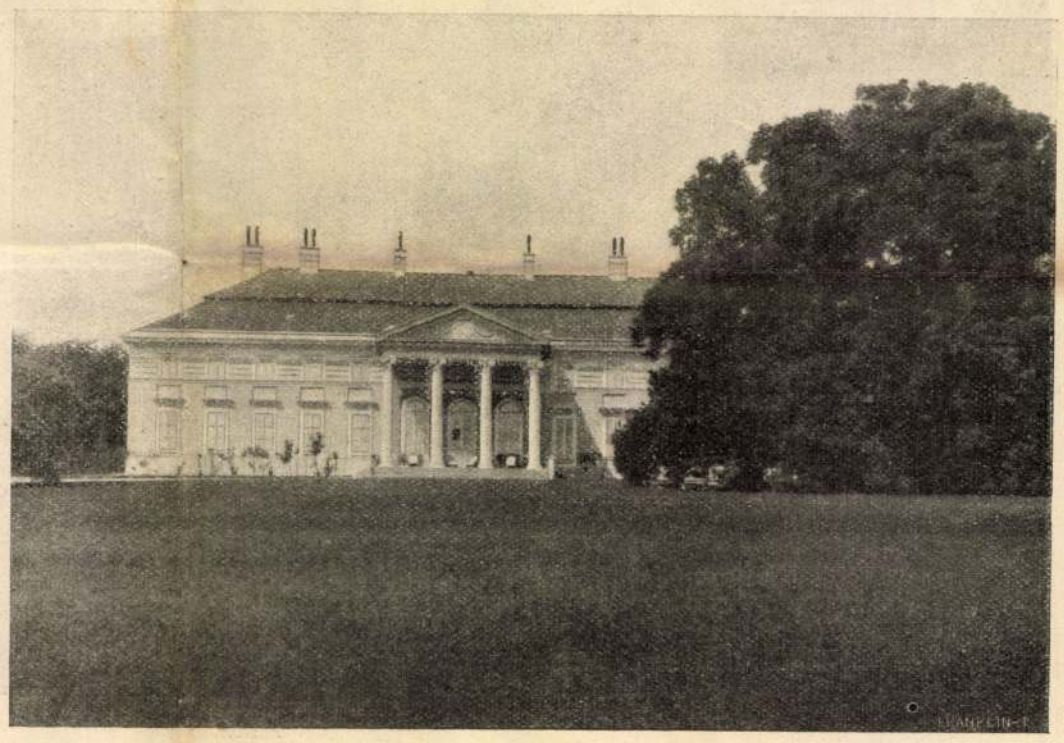

GRÓF CZIRÁKY ANTAL LOVASBERÉNYI KASTÉLYA.

165. — LOVASBERÉNY: Oszloprend
Säulenordnung — Ordre des colonnes — Arrangement of the columns

Lovasberény

Kastély

Épült 1800-as
évek elején.

Rádos Jenő dr.
Magyar Kastélyok
N. C.

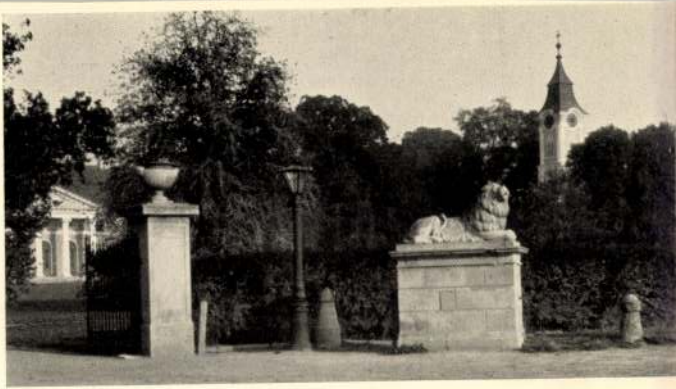

206. — LOVASBERÉNY

Kertrészlet — Gartenpartie

Lovasberény. Czirády-kastél

Radosfenö dr. Magyar kas-
tefok. 171. l.

nt a l'aide des illustrations et des reproductions
:s résidences seigneuriales hongroises et, par là,
e cet art qui était le précurseur en Orient de là
eu des plus grandes luttes.
dans la Hongrie démembrée actuelle mais pour
Trianon avait attribués aux États voisins. Le nom

r des résultats définitifs: il reste encore à éclaircir
e soit sa contribution à la connaissance des arts
n'aura pas été inutile.

Dr. ing: arch: E. Rados.

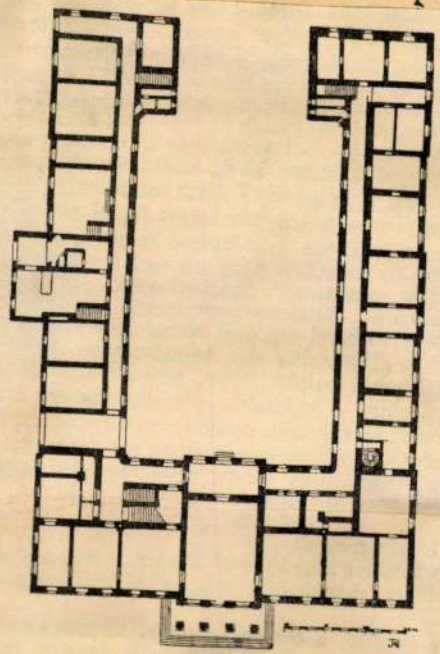

229. — Lovasberény kastélyának földszinti alaprajza.

Lovasberény
Cziráky-kastély

LOVASBERÉNY (Fehér megye)

fődísze a gróf Cziráky kastély. A fehérvár-alcsuti országút mentén Lovasberény első házaival szemben megkapó kép tárul az arra utazó szemei elé (158. ábra). Hatalmas fákkal szegett mélyen elnyuló pázsit hátterében álló kastély, mely arányaiban oly kiegyenlített, környezetével oly tiszta összhangban áll, hogy a mult század építő- és kertművészetének minden szépségét véljük benne összecsendülni. Pedig csak a XIX. század elejéről való átalakítás és kiegészítés előtt állunk, mely a XVIII. század homályába vesző rész (valószínűleg az északi földszintes szárny) további kiépítését jelentette. S bár ez a kiépítés egyik legharmonikusabb alkotásunkká avatja, részleteiben határozottan érezhető némi előző kori befolyásoltság, s ezt jelenlegi állapotának színezése inkább aláhuzza, mint elpalástolja.

Feltünő gazdagon kiképzett római jón oszloprend mögött (165. ábra) három félköríves záródású ajtó vezet a középső (az emeletbe is felnyuló) nagyterembe. Ehhez kapcsolódik jobb- és baloldalon három-három díszesebb szoba, s hátul a fogadó előcsarnok, mely oldalra szorítja az emeletre vezető lépcsőt. Az U-alak szerint hátranyuló földszinti szárnyakban sorakoznak baloldalon a gazdasági és személyzeti, jobboldalon pedig a lakóhelységek. Szemben az U-alak nyitott részével egymásnak fordított L-alakú épületek egészítik ki a komplexumot zárt egésszé.

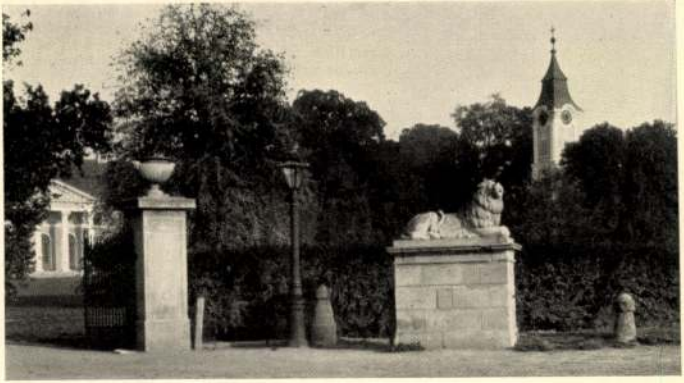

206. — LOVASBERÉNY

Kertrészlet — Gartenpartie —

158. — LOVASBERÉNY: Gróf Cziráky-kastély
Schloss der Grafen Cziráky — Château des Comtes Cziráky — Castle of the Counts Cziráky

Lovasberény

LOVASBERÉNY (Fejér)

Ugylátszik átalakították, mert klasszicista, oszlopos.

R. K. TEMPLOM szent András tiszteletére. Kéttornyos, épült 1748-ban. Benne bútorok a majki kolostorból.

Kértés?

CZIRÁKY-KASTÉLY, a XVIII. szból. Építtette a Baracskai Pálffy-család. Klasszicista stílű.

Lovasberenyi rlf. Kmplom

Biczó P.

A lovasberenyi ref.
egyház története

Petrik 1886-1900

165. — LOVASBERÉNY: Oszloprend
Säulenordnung — Ordre des colonnes — Arrangement of the columns

Radics Jenő dr.
Magyar Kastélyok

mdk

Lovassy Sándor, mezőgazd. akad. ig.

alapította a Balaton Múzeum természet-
tudományi gyűjteményét s a múzeum a-
lapításától kezdve igazgatója volt + 1946-ban

Keszthely Műemlékei 1962, 138. l

Lovasi VR. templom

(Zala vm.)

l. Pehm. 462. l.

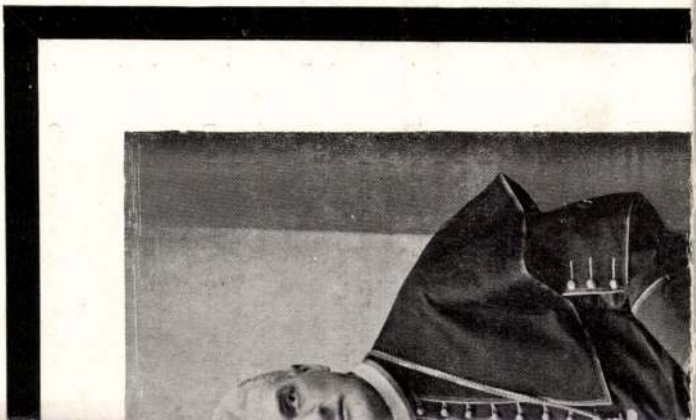

ségesebb fekvésű. Nagy kert déli növényekkel. Minden szoba a tengerre nyilik. Tulajdonos: Klügl József.

*

Abbazia. Hotel Restaurant Dávid. Reichstrasse központján, polgári ház. Jó konyha és borok, pilseni hordósör. Tulajdonos a Stefánia-szálló volt konyhafőnöke.

*

Abbazia. Lokey József szálloda, pensió és kávéháza. Bécsi udvari sörpincze. Kitünő ellátás, figyelmes kiszolgálás.

*

Abbazia. Pensio Villa Schlosser. Pompás tengeri kilátás egész Fiuméig. Modern berendezés. Villanyvilágítás, vízvezeték a Monte-Maggioreról.

*

Abbazia. Hotel-Pensio Plesch. Első diätikus konyha Abbaziában. Modern kényelemmel a központban, tengeri kilátás, egész éven nyitva. Th. Plesch tulajd.

*

Abbazia. Pensio Wienerheim. Hotel International. Minden kényelemmel berendezve. Mérsékelt árak. Friedr. Klein tulajdonos.

*

Abbazia. Pensio Kuben. Elsőrangú családi ház a tengerpart mellett, elegáns szobák, árnyas kert, fürdők a házban, jó bécsi konyha. Pius Kuben tulajdonos.

*

Abbazia. Hotel Pensio Lakner Villa «Alloro». Előkelő családi pensio a központban. Uj kényelmes berendezés. Villanyvilágítás fürdők. Mérsékelt árak.

*

Cirkvenica. Tengeri szálloda Kitünő konyha és italok, m szállodás.

*

Cirkvenica. Therapia nagy jesen újonnan átalakítva. A lodát Csilléry Sándor fej bérbe és ajánljuk a magya ezen kitünően vezetett szál

*

Csorbató. Nagyszálloda. M zett elsőrangú szálloda. Ki díjak. **Téli** és **nyári** tartóz

*

Dona Döme és Társa, IV., Ré és névjegyek. Papir, irodai tára. Poprádi papirgyár rak

*

Dresden. Hotel Bellevue. K és az opera mellett, gy terrasszal. Auto-garage. A kráczia találkozóhelye. Iga

*

Elsner Oszkár Budapest, IV., legnagyobb csipkeárúháza.

*

BENOID-GÁZ

Lovasberenyi Zsidó

templom

Neumann Sándor:

A lovasberenyi Zsidó hitközség története.

Lovasbereny 1912.

<Lovasbereinyi [rk.] plébániatemplom>

Emlénya < > felszentelésének fél-évszázados évfordulójára. 1844. szept. 1.

4

A BANDAGAZDA FELOLVASSA A RIGMUSOS FELKÖSZÖNTŐT.

TÁNCZ.

ARATÓ-ÜNNEP LOVASBERÉNYBEN. — Balogh Rudolf fényképei

A LOVASBERÉNYI KASTÉLY PARKJÁBÓL.

— Tehát csak ne féljék kis leány. Utánnam atyafiak!

Az öreg kivonult a konyhából s gyors léptekkel a tisztás szélére sietett. Onnan jókora ritkás meredek húzódott aláfelé a «Lunca plasevica» völgybe, honnan báró Bubna ezredes osztrákjait várták.

A félhomályban ki lehetett venni, hogy egy hepehupás hólepett vágáson csakugyan fölfelé iparkodik egy csomó osztrák baka. A tisztek kardja hol itt csillant meg, hol ott.

— Csehül vagyunk, fiúk . . . — mormogta fejcsóválva az öreg — sokan vannak. Már pedig semmi szin alatt sem szabad átvergődniök a hegyen, ez a parancsolat. De mert igazán sokan vannak és nekünk kell visszatartanunk őket, mig a kapitány úr a svadronnyal fölérkezik és segítséget kapunk: azt mondom, hogy most az egyszer ne bizzatok semmit a jó Istenre . . . Tehát dologra és egy pissz se legyék. Abfájern!

A karabélyok eldördültek. Alulról harsány kiáltás hangzott. Vezényszók, sípjelek kavarogtak a levegőben. Azután hatalmas sortűz villant bele a párázatba . . .

— Vannak vagy kétszázan . . . — dörmögte az öreg — allzo, abfájern!

Négyszer egymásután dörögtek egyszerre a karabélyok azután szétfutottak a huszárok s vagy hatvan lépésnyi tűzvonalat képezve, egyenként lövöldöztek a fölfelé kapaszkodó osztrákokra. Azokat a nem remélt támadás nyilván zavarba hozta, mert a tüzelést beszüntették s valami félóráig általános csend támadt mindkét részen.

— Tünőköznek . . . — vélte az egyik huszár.

A távolságból most egy rendkívül kellemetlen, fürészráspolyhoz hasonló éles hang szűrődött keresztül a levegőn.

— Hejnye, az árgyélusát! — riadt fel az öreg strázsamester — ez a Bubna báró hangja. Esmérem Lembergából. Enmaga van itt a gonosz . . . csak látnám merre!

Pár percz múlva friss vezényszó hangzott alulról.

— Bajonett auf!

Tárkányi Mózes tudta, hogy ez mit jelent. Feltolta sipkáját a fejebúbjára s rákiáltott a mellette kuporgó huszárra.

— Szuronyrohamot rendelt a gonosz! Lódulj be fiam iziben a házba, bugyeláld bé jó melegen azt a kis leányt, tedd föl a lovadra és állj mellette, hogy magunkkal vihessük, ha az Úr Jézus nem segél meg. Mert úgy látom, muszáj lesz czurukkolni . . . a rézangyalát ennek a büdös hegynek!

— Értem, őrmester úr! — mondotta a huszár és elrohant.

— Einrücken! — parancsolta most az öreg — ide mellém! Ehun-é itt az oldalba ez a sok bolond kő. Ki kell feszíteni őket, azután lefelé a vastagjából vagy tizet . . . tizenötöt! Hadd tapossák le a Ludvigokat.

Néhány percz múlva az első mázsás kődarab már lezúdult a vágáson, s a gurulás közben ráragadt hóval is megnövekedve, pusztító bomba gyanánt valóságos véres utczát gázolt a fölfelé igyekező sorok között. Káromkodás, jajgatás, egy-egy fájdalmas sikoly jelezte útját.

A vérszemre kapott huszárok egyik nehéz követ a másik után zúdították le az osztrákokra. Dőlt róluk a verejték, karjaik megnehezedve mozdították ki helyükből az iromba szikladarabokat, s taszították lefelé a többi után. Az öreg Tárkányi azonban hamarosan belátta, hogy ezt a munkát sokáig nem birhatják. Az utolsó két-három szikladarab nyilván már üres csapáson rohant le a mélybe, mert semmi hang sem kisérte őket, az osztrákok bizonyosan más úton, szétválva, iparkodtak feljutni a «Királykő» tisztására.

Letörölte homlokáról a verítéket és kiadta a parancsot:

— Vissza!

Ezzel megfordult, s oly gyorsan, a mint csak lábai birták, a kunyhó felé futott. Emberei mindenütt a nyomában. Egyszerre érkeztek a kunyhóhoz, mely előtt Kerekes János várakozott rájuk, lován a kis leánynyal.

— Csak bátran, kis leány! — biztatta az öreg — Most egy kicsit czurukkolni fogunk, egyébként azonban nincs semmi baj! Hé, Varga öcsém, vess tüzet ebbe a putriba, hogy jobban lássuk a Ludvigokat, ha majd felgyünnek ide.

A házikó pár percz mulva lángbaborult.

— Igy e! Most pedig utánam, fiaim . . . mars mars!

Megsarkantyúzta lovát és beugratott az erdő fái alá, hol mindnyájukat elnyelte a sötétség, ott aztán meghagyta, hogy a lovak száját azonnal be kell kötni, nehogy elnyerítse magát valamelyik. Éjjeli tizenkét óra lehetett, midőn az égő kunyhó vörös fényében az osztrák szuronyok megvillantak. Óvatosan, lassan nyomultak előre . . . azután messzehangzó *hurrá*-zást hallatva, egyszerre, egy tömegben gázolták a havat a kunyhó felé.

— Nix da, Herr Oberst! — jelentette egy kapitány a leghátul lépkedő száraz, magas termetű katonatisztnek, kinek okos, szúró tekintete szinte átfúrni látszott az erdő sötétségét. Ott azonban nem mozdult semmi.

Tárkányi Mózes beharapta az ajakát, tekintete elkeseredéssel szegődött a magasrangú osztrák főtisztre, azután gyorsan arczához emelte a huszárkarabélyt . . .

De ismét leeresztette.

— Agyonlőhetném ezt a Bubna bárót — zúgta fogai között a legényeknek, — de ha lövök, rajtunk ütnek . . . és akkor mi lesz ezzel a kis leánnyal?

A huszárok komolyan bólintottak: bizony, *mi?* Megkérgesedett sziveik nemes megindulása legyőzte őket. Aképen éreztek, mint apjuk, az öreg Tárkányi — legkeményebb katonája az egész huszár regimentnek. Kerekes Jancsi meg sem várta, hogy mit határoznak; megfogta lova kantárját, s befelé indult az erdőbe a leánykával. Ha már megmentették a becsületét — meg kell menteni szegénykének az életét is.

A többiek utána mentek.

Egy szó sem hangzott. Óvatosan, csöndesen bujkáltak mindegyre tovább és tovább a hóval belepett fenyők között.

Egyszer csak megharsant valahol messze hátuk mögött, az égő kunyhó közelében egy lovasrohamra hivó trombitahang. Utána puspuskaropogás, hurrázás, szilaj ordítozás rázta

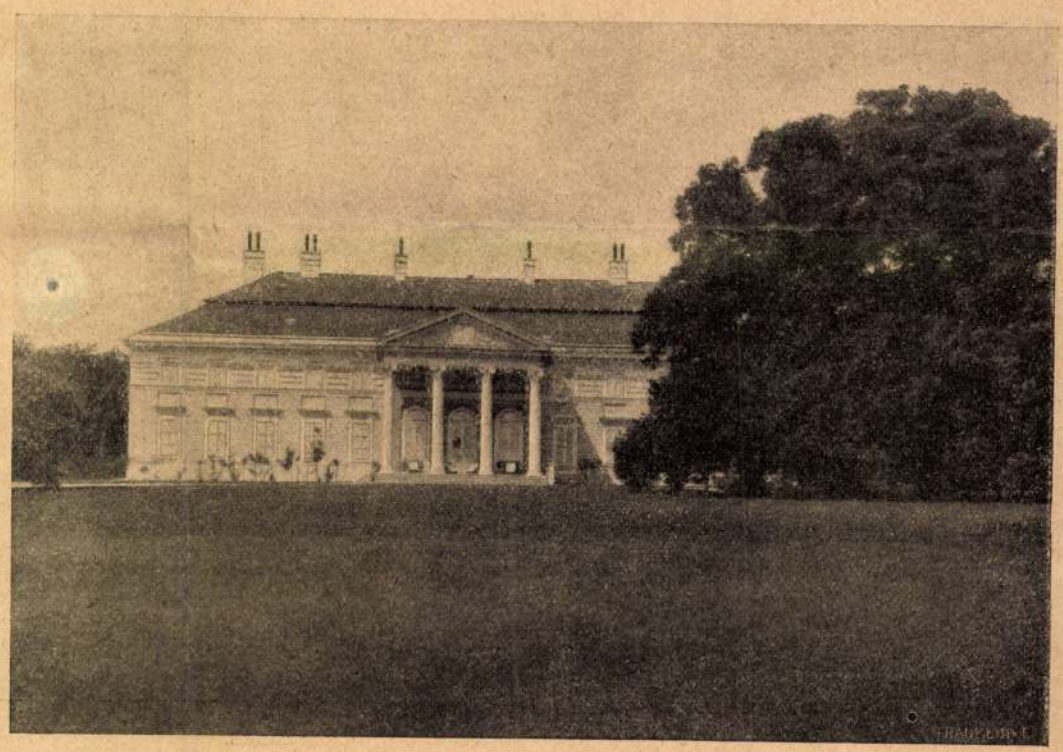

GRÓF CZIRÁKY ANTAL LOVASBERÉNYI KASTÉLYA.

Pénteki Portré

Harminc éve a csodák birodalmában

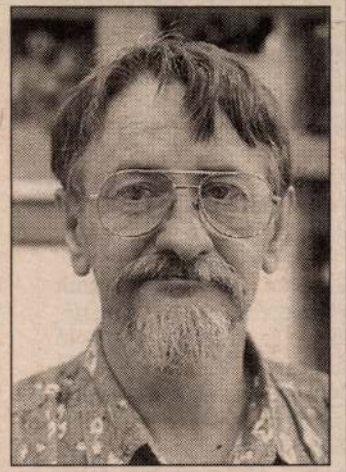

FOTÓ: PERL MÁRTON

Amióta az eszét tudja, bábozik; faragja, varrja, ragasztja, és ki tudná felsorolni, hányféle módon készíti a mesefigurákat *Lovasy László*, bábtervező és bábkészítő művész, az egri *Harlekin Bábszínház* tagja.

Kezei alatt életre kél a suhogó selyem, és libbenő ruhájú, rövidke életű, aranyszőke tündérlány bújik elő belőle; a rossz madzagból durva kezű gonosz boszorkány születik, haj gyanánt égnek meredező ládapántokkal a fején. Méltóságos, rózsaszín arcú királyfi tekintget naiv, óriási szemekkel erre a világra gyöngykoronájában.

A művész képzelete teremtette csodák megelevenednek, ha lelkes lények mozgatják őket, de némán is egy világot hordoznak magukban.

– Hogyan születnek meg ezek a bábok?

– Mindegyik szereplő figurájába beleélem magam. Napokon, heteken keresztül jár a fejemben valamennyiük monológja. Közben továbbírom a szerepüket, keresem a szavaikhoz, tulajdonságaikhoz legjobban illő arckifejezést, testformát, tartást. Jelmezük szabásával, színével, anyagával is segítek élővé válásukhoz. Amikor látom már a jellemüket kifejező mozgásokat, akkor születik meg egy-egy mozgó, beszélő báb.

– Ezért szereti a műfajt?

– A lehetetlenségek színháza ez, ahol minden megtörténhet, ahol nincs emberi méretekkel mért anatómia. Öntörvényűség uralkodik. Szabadon szárnyalhat a fantáziám, nincs megkötve a kezem.

– Harlekines pályafutásának 30., alkotói útjának 40. évfordulóját ünnepli...

– Már gyermekkoromban felléptem édesanyám iskolai és MNDSZ-csoportjaiban. A bábok között nőttem fel. A markazi *Bagolyvár* együttes után a Harlekin amatőr korában húsz évig játszottam, terveztem, kiviteleztem, díszleteztem, mint jó néhányan közülünk. A bábszínház profivá válása óta, tíz éve jobbadán tervezek. Tavaly rendeztem először *Móra-meséket*, majd Muszty Bea–Dobay András: *A kék csodatorta* című mesejátékát.

– Alkalmaz-e különleges megoldásokat a bábokon?

– Mindig azon gondolkodom, hogyan szolgálhatná a technika a legjobban a mozgathatóságukat és a velük játszó színészeket. A *didergő királynak* – aki öreg is, szenilis is, fázik is – rugóra tettem a fejét, hogy külön életet élhessen. A *három kismalacnak* hosszú, göndör farkat sodortam, amit ha kihúztak, megnyúlt, ha elengedték, visszaugrott. Továbbfejlesztettem a *jávai vayang technikát* egyszerűbben kezelhető szerkezetűre...

– Miként tervezi az állatfigurákat?

– Szeretnem kell őket hozzá, ez a titkom. Egyébként ugyanolyan tulajdonságaik vannak, mint az embereknek.

– Kedvenc darabja?

– Mindig a legutolsó. Az első önálló számommal még főiskolás koromban a legjobb egyéni teljesítmény díját nyertem a pécsi fesztiválon. Arról szólt, hogy az ember, miközben lelkesen csodálja saját művészi alkotását, eltapossa a valódit, amelyből merített. Nagy gyűjtögető vagyok. Elrakok minden csillogó-villogó mütyürt: gombot, szalagvéget, brosst, fél pár fülbevalót. Hátha jó lesz valamihez.

Bizonyára egy ámulatba ejtő csodameséhez, mely a felnőttekéből vétetett.

Császi Erzsébet

„Határtalan" per

Torgyán József – személyiségi jogai védelmében – bepereli a román külügyminisztert. A bukaresti tárgyaláson személyesen is részt akar venni.

Az FKGP elnöke az ügy kapcsán pusztán annyit árult el, hogy a feljelentés hátterében az az MTI-beszámoló áll, amely április 27-én jelent meg az *Új Magyarországban*. A cikk az *Erdélyi Napló* című nagyváradi hetilap *Melescanu*-interjúját ismertette. Ebben a román külügyminiszter a Magyarországon tapasztalható szélsőséges nézetek kapcsán említette meg Torgyán Józsefet. Annak a feltételezésének is hangot adott, hogy szerinte a magyar politikus román származású.

Gyöngyösön a megtakarítás ott marad, ahol keletkezett

Czövek Ágnes alpolgármester vezetésével ülésezett csütörtökön délután *Gyöngyös* város képviselő-testülete. *Napirend előtt* született döntés az idei *hulladékszállítási díjakról*, amelyek ilyenformán *szeptember 1-jétől* igazodnak az ingatlanokról elszállított szemétmennyiséghez. *Július 1-jéig* kell javaslatot tenni az alap- és a differenciálási lehetőséget biztosító kiegészítő díjra, a Városgondozási Rt. bevonásával.

Ezt követően a város vezető testülete jóváhagyta a lakásügyi bizottságnak a lakásvásárlás és -építkezés helyi támogatásáról, valamint az oktatásügyi bizottság óvodai és iskolai körzetek kialakításáról átruházott hatáskörben hozott döntéseit.

Nyilvános ülésen csak *egy* napirendi témát tárgyalt a testület. *Kis József* irodavezető számolt be az elmúlt évi költségvetés teljesítéséről és a tavalyi pénzmaradványról. Több képviselő elismeréssel szólt az önkormányzat 1995. évi gazdálkodásáról. Hangsúlyozták, hogy *nem volt szükség az elmúlt évben tervezett 90 millió forint hitelfelvételre*, sőt a korábban felvett hitelek törlesztésére csaknem 92 millió forintot is befizettek. A képviselők végül is mintegy 4,1 milliárd forint bevétellel és 3,8 milliárd forint kiadással a tavalyi költségvetés teljesítését egyhangúlag elfogadták.

Az elmúlt esztendei *292,6* millió forint pénzmaradványról úgy határoztak, hogy maradjon *ott, ahol keletkezett*. Így *az intézmények dologi kiadásainak kiegészítésére 86,6 millió, a szociális ellátásra 14 millió, a lakásfelújításokra 76 millió, az intézmények tb-finanszírozására 13,3 millió, a céltartalékra pedig 102,5 millió forintot hagytak jóvá.*

A testület ezután több napirendet *zárt* ülésen tárgyalt, amely még lapzártakor is tartott. Ezekről a holnapi számban tájékoztatjuk olvasóinkat.

(Horváth)

Heréden a tervezettnél később választhatnak polgármestert

Hivatalosan egy pályázó már van

Amint *Fazekas András* polgármester benyújtotta lemondását, azonnal összeült a választási bizottság *Heréden*.

Az első ember akaratának tudomásul vételén túl azonban érdemben nem sok mindenben dönthettek, mivel *a munkaviszonya hivatalos megszűnésének vége május 31*. Hiába van tehát az elmúlt hét vége óta szabadságon, *jogilag még mindig ő tölti be az állást*. A választási szerv így csak *június első napján* határozhat a tennivalókról.

Mint arról *Kovács Ilona*, a bizottság elnöke tájékoztatta a *Hírlapot*, a fentiek miatt az új választások kiírására legközelebb ebben az időpontban kerülhet sor. *Polgármesterjelölt az lehet, aki összegyűjti a lakosság legalább 5 százalékának ajánlását.*

Ami a lehetséges vezetőket illeti, a községben máris *találgatások láttak napvilágot az esetleges jelöltek és önjelöltek személyéről*. Nyilvánosan idáig csak *Sánta Lajos* jelentette be, hogy megpályázza a címet, mellette azonban *Juhász Mihály, Szekszius József, Zsíros István* és *Magasvári Gyula* neve is mind gyakrabban kerül szóba.

(tari)

ERZSÉBET LOVÁSZ

1077 Budapest, Wesselényi u. 19. III/14. HUNGARY

She was born in 1954 in Budapest. She took her degree at the **Academy of Fine Arts at the painting section. She is a member of the H.F.A., the S.Y.A. and the Active Art Gallery in Szentendre.**

One-man shows:

1983 Sportcsarnok, Budapest
1984 Erzsébetvárosi Kisgaléria, Budapest
1986 Liget Galéria, Budapest
FMK Budapest
1988 Stúdió Galéria, Budapest
1990 Herman Terem, Budapest
Fészek Klub, Budapest

Group exhibitions:

1980 FMK, Budapest
1986 „Stúdió '86, '' Budapest
1987-88 Varsó, Warsawa Wroclaw
1988 SZAFT-kiállítás, Budapest, Győr, Dunaújváros
Vajda Lajos Stúdió, Pincemühely, Szentendre
1989 Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba
KRACHHH, Győri Műcsarnok, Győr
Vajda Lajos Stúdió, Pincemühely, Szentendre
Nádasdy-vár, Sárvár
SZAFT 2, KLTE Debrecen
Legújabbkori Történeti Múzeum, Budapest

Prizes:

1986 Studio-prize

Exhibited works:

Variations to the tree of the Knowledge 1990 xerox (triptychon) 422x265 mm 422x297 mm és 422x263 mm
Variációk a Tudás fájához 1990 xerox (triptychon) 422x265 mm, 422x297 mm és 422x263 mm

LOVÁSZ ERZSÉBET

1. NGB

MEGHÍVÓ

LOVÁSZ ERZSÉBET

ÉS

GYŐRFFY SÁNDOR

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA
A MARGITSZIGETI VÍZTORONYBA
1995. AUG. 25-ÉN PÉNTEKEN 19.30 ÓRÁRA

MEGNYITJA
CZIRÁNKU SÁNDOR
ÉS
KOVÁCS TIBOR

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 1995. SZEPTEMBER 17-IG
NAPONTA 10-18 ÓRA KÖZÖTT.

MAMŰ

A MAMŰ TÁMOGATÓI:

MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS
FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA
BP. VII. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM

LOVÁSZ Erzsébet

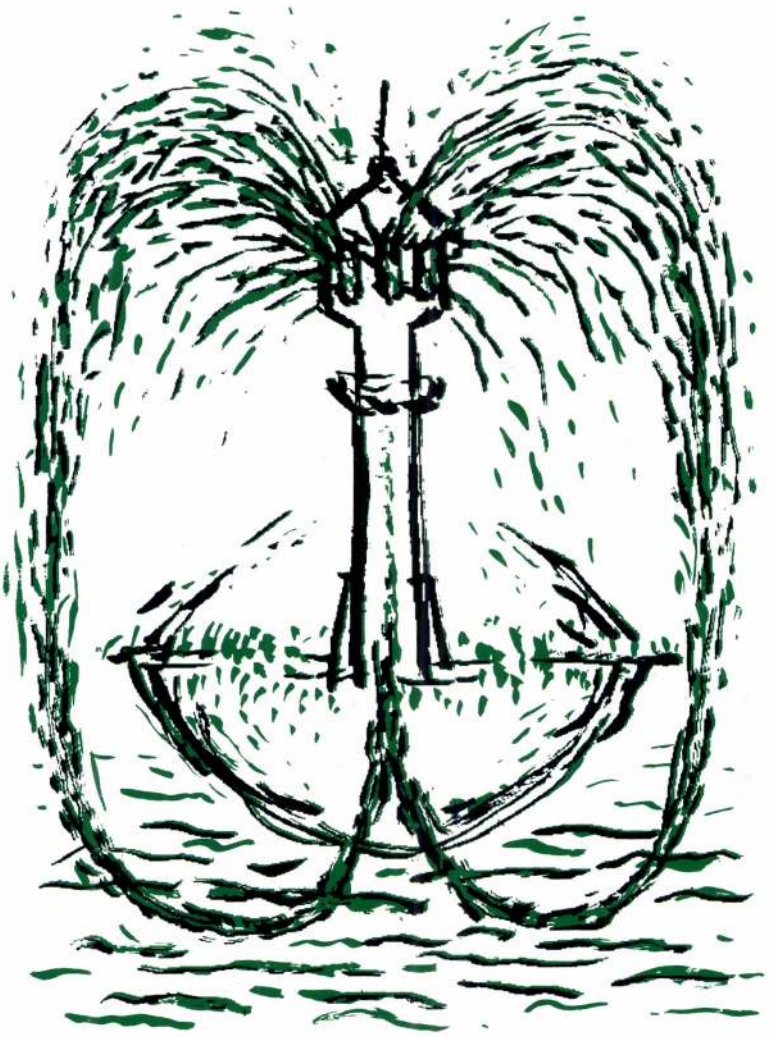

Pirk László

Szentendre,
Lukács fivérek u. 3—5. 2000

1953-ban született Szentendrén.
Tanulmányait a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola díszítőfestő és a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán végezte.
Mesterei: Iván Szilárd, Barcsay Jenő voltak.
A diploma után két évig a főiskola művészképző hallgatója volt.
1976-tól a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának,
1979-től a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának,
1980-tól a Szentendrei Grafikai Műhelynek,
1985-től a Győri Grafikai Műhelynek,
1986-tól az Art-éria Galériának tagja.

Önálló kiállításai:
1979 PMKK, Szentendre
1980 Kertészeti Egyetem, Budapest
1981 Ifjúsági Ház, Szeged
1983 Ferencvárosi Pincetárlat, Budapest
1984 Erzsébetvárosi Kisgaléria, Budapest
1985 Művésztelepi Galéria, Szentendre (Rényi Krisztinával)

1986 Kaposvár Galéria, Kaposvár, (Rényi Krisztinával)
1987 Fiatal Művészek Klubja, Budapest
Stúdió Galéria, Budapest

1953 born in Szentendre
studied at the Faculty of Decorative-painting of the Polytechnic of Fine and Applied Arts and the Faculty of Painting of the Academy of Fine Arts his masters were Szilárd Iván, Jenő Barcsay spent two years post-graduate studies in the Academy of Fine Arts
1976 member of the Art Fund of the Hungarian People's Republic
1979 member of the Young Artists's Studio
1980 member of the Graphic Workshop of Szentendre
1985 member of the Graphic Workshop of Győr
1986 member of the Art-éria Gallery

One-man shows:
1979 PMKK, Szentendre
1980 Academy of Horticulture, Budapest
1981 Youth Cultural Centre, Szeged
1983 Ferencváros Gallery, Budapest
1984 Erzsébet város Gallery, Budapest
1985 Gallery of the Artists' Colony Szentendre (with Krisztina Rényi)
1986 Kaposvár Gallery, Kaposvár (With Krisztina Rényi)
1987 Young Artists' Club, Budapest
Studio Gallery, Budapest

1

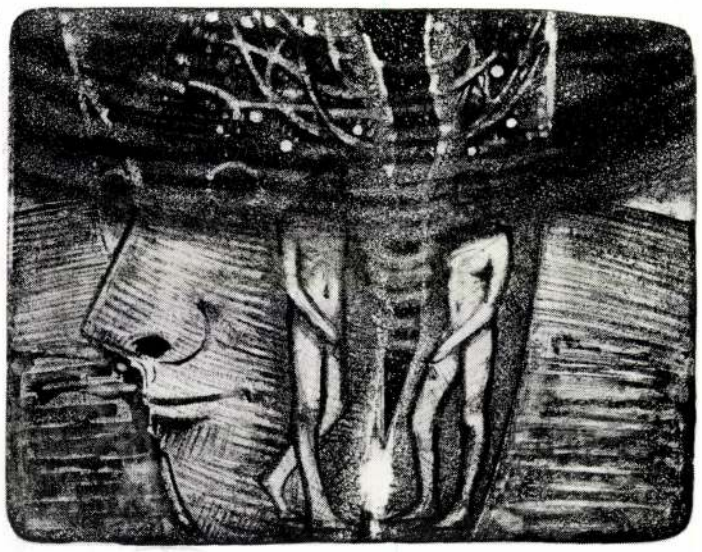

2

3

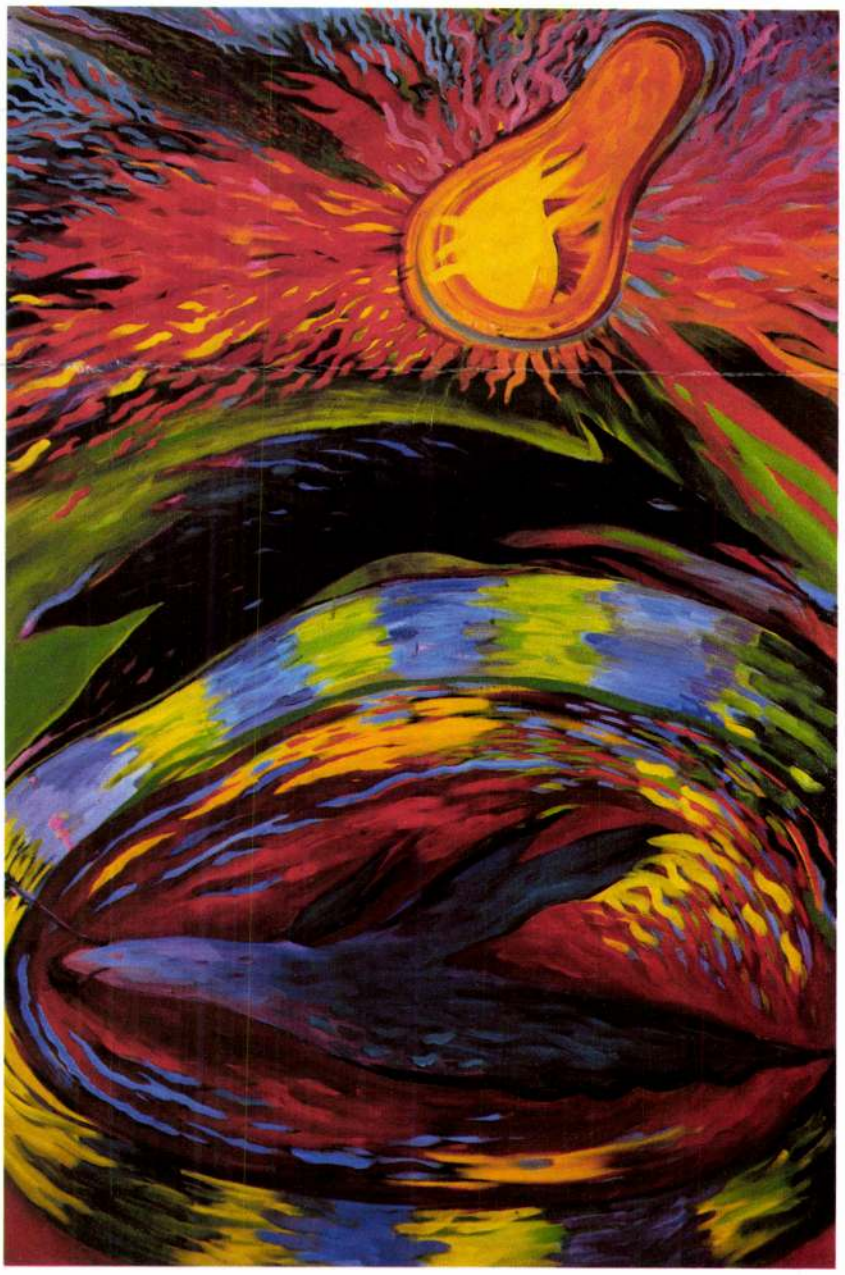

1. **Vidrás kép kesztyűvel,** olaj, farost, 194×84 cm, 1986.

2. **Madárcsóva,** olaj, vászon, 130×200 cm, 1986.

3. **A csiga repülése,** olaj, vászon, 200×130 cm, 1986.

1. **Otter with Gloves,** 1986
oil, wood-fibre, 194×84 cm

2. **Flush of Birds,** 1986
oil on canvas, 130×200 cm

3. **Flying of the Snail,** 1986
oil on canvas, 200×130 cm

2

3

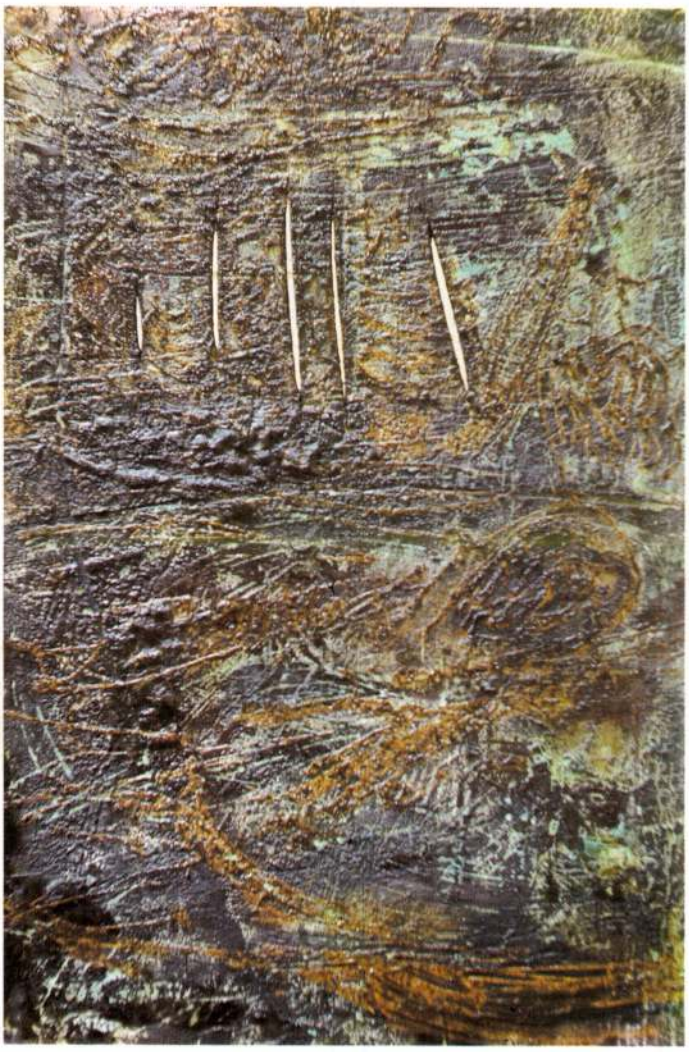

1. **„NŐNEMŰ" No. 2.**, vegyes technika, 150×72 cm, 1987.
2. **„NŐNEMŰ" No. 3.**, vegyes technika, 150×100 cm, 1987.
3. **„Medalion" No. 3.**, vegyes technika, 170×150 cm, 1987.

1. **"Female", No. 2.**, 1987
   mixed technique, 150×72 cm
2. **"Female", No. 3.**, 1987
   mixed technique, 150×100 cm
3. **"Medalion", No. 3.**, 1987
   mixed technique, 170×150 cm

Lovász Erzsébet

Budapest,
Wesselényi u. 19. III/14. 1077

1954-ben született Budapesten.
1973-ban a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola díszítőfestő szakán végzett. Tanárai: Sebestyén Jenő, Szkok Iván voltak.
1980-ban diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán. Mestere: Sváby Lajos volt.
1980 óta a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának,
1986 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja.

Díjak:
1986 Stúdió-díj

Önálló kiállításai:
1983 Grafikai Körkép, Budapest Sportcsarnok, Budapest
1984 Erzsébetvárosi Kisgaléria, Budapest
1986 Liget Galéria, Budapest

1954 born in Budapest
1973 graduates from the Polytechnic of Fine and Applied Arts where she studied painting her masters were Jenő Sebestyén, Iván Szkok
1980 graduates from the Academy of Fine Arts (Painting Faculty)
her master was Lajos Sváby
1980 member of the Art Fund of the Hungarian People's Republic
1986 member of the Young Artists' Studio

Prizes:
1986 grant from the Young Artists' Studio

One-man shows:
1983 Graphic Exhibition, Budapest Sport Hall, Budapest
1984 Erzsébetváros Gallery, Budapest
1986 Liget Gallery, Budapest

1

KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ:

Film

Naplóírás kora

Nem feltétlenül minősíti negatívan a filmet, ha az ember ül a moziban, s egészen máson tűnődik, kalandozik el, mint amit lát. Azon például, hogy a huszadik században egyenesen élni a magyar történelemben eleve képtelenség. Hiszen (hagyva most a mindenki által jól ismert történelmi eseményeket) minden újabb rendszer úgy véli bebiztosítani magát, mint személyt és hatalmat, hogy még az írmagját is kiírtja annak, amiből maga is következik, vagy csupán amit követ. Mintha az orosz cári dinasztia teljes lemészárlásával jeladás történnék: öld meg, prédáld fel, lődd agyon, gázolj bele tankkal az élő húsba (1956-ban, de 1989-ben is) — abból nem lehet baj. Az újabban egészen kedvesen hangzó UTÓPIA szóval illetett népboldogítási kísérletet csak úgy lehetett fenntartani — adjuk meg neki: úgy is volt az csak lehetséges —, ha kiírtanak mindenkit, aki másképpen gondolja s tevegetné... A maradékkal, a *naplóírókkal* — szóval, képben, fejben — majd csak elbánunk lassacskán: ellopjuk filmtekercsüket, elégetjük füzetüket, a félhomály jól táplált éveit bocsátjuk emlékezetükre. Azt a pár izgágát — vagy csak férjet, apát gyászolót — szinte már bocsánatkérően gumibotozzuk meg. Komolyan beszélek: van abban némi hamiskás mosoly, atyás szórakozottság s nagy-nagy tolerancia, hogy egy elhanyagolt sírkertben, afféle temetőárkában ver agyba-főbe két asszonyt és egy gyereket három tagbaszakadt lovas rendőr, paripahátról. Olyan Kádáros-atyás, nem? S lehetett volna olyan Berecz-atyusos is, ha el nem fogy a történelmi piros szőnyeg a talp alól. Mert verethetett volna a Kossuth téren is, s végső soron nem tette. Hogy a kezdetekkor még élénk gumibotcsattogás, sortűzropogás, akasztófakötél-megfeszülés csak egy igen szűk kör titka maradt, arról a milliók nem tehetnek.

Nem is közvetlenül szól erről *Mészáros Márta* új filmje, a *Napló apámnak, anyámnak*, csak épp eszébe juttathatja az embernek. S mielőtt folytatnám: íme, egy újabb alkotás 1956-ról (is), nagyszerű erényekkel és fájó hézagosságokkal, a filmmel példázva mutatnék rá arra, ami ellenében lángolt föl forradalmunk és szabadságharcunk, s ami a leghátborzongatóbb Mészáros Márta alkotásában. A legélesebb benyomást a hatalom birtokosai teszik az emberre a történetben: a sarokba szorított Magda visszabújása a „szekrénybe", a pisztolyért, s ugyanő, amint szétvetett lábbal, komisszárnősen várja a szilveszteri igazoltatókat... vagy azok, akik épp őt rugdossák le a teherautóról... vagy ez a menekülés, mely furamód, a szörnyű visszatérést és bosszút anticipálja... majd ismét Magda (Anna Polony) életveszélyes női sóvársága, mindaz néhány mozdulatban, amit *nem adott meg cserében* a mozgalom... Az ötvenes évek kemény rendszerfenntartó apparátusa és testvéri segéderői szinte még akkor is jelen vannak a filmben, amikor nincsenek ott úgy, mint a pofonok tornatermében. Ez a mozaik-játék, mely nem az ötvenes évekről szól, tán még tulajdon célkitűzését is el-elhomályosítva szól annak lényegéről, bemutatva az egy funkcióra redukált embert, illetve a bigottság életveszélyességét.

És hát 1956 a vásznon! Paradox módon akkor jobb, amikor nehezebb. A fő külső, a Sztálin-szobor, kimetszhető a térből, s ennek lehetőségeit az alkotó jól kihasználja. Példásan vonulgatnak az igaziak a dokumentumokon, s közéjük vágva, hitelesen, izzón, történetünk hősei. Bejáratott, adódó út nagyon jól bejárva; alkalmasint sokszor találkozunk még e megoldással, mielőtt valaki mást is képes kezdeni vele, mint amit Mészáros Márta kezd; de lehet, hogy ott az út vége, ahová ő eljutott.

A bajok akkor kezdődnek, amikor végre abbamaradhatnának. Amikor megírt helyzeten, színészen, rendezőn áll vagy bukik minden. Olyan bensőséges, békés, felhőtlen, borosüveges vacsorát mindenkinek kívánok, mint ahol János (Jan Nowicki) eldönti, hogy kiszökik Bécsbe. Egyáltalán, mindenki borzasztóan nyugodt és tárgyilagos, kivéve azokat a jeleneteket, melyekben például verik őket; röviden, amikor valami közvetlen ingerre kell reagálniok. 1956 ehhez nekik nem elég. Jánost még az se nagyon zavarja, hogy mindjárt akasztják; sőt, halálos ítélete kimondásakor történelmi látnokba megy át, az ember szinte már várja, hogy azt is bírái arcába vágja: „de eljön majd a májusi pártértekezlet...", mielőtt elvonszolnák.

Mert hát a film mégsem 1956-ról szól, hanem — olyan sutyiban, hogy szinte elnézhető — a kádári konszolidációról. Ehhez azonban édeskevés az a bizonyos 1957-es május elseje, a színes dokumentumfilm. Az nézhető el, hogy Jánost tulajdonképpen miért is végzik ki. Mert ül valami ásatag műhelyben, s azt mondja: sztrájkoljunk? Mert munkatársai dulakodnak egyet az államhatalom békekövetével?... Nem, nem. A Kádár-kormány és a működő munkástanácsok rövid történelmi időszaka még túlságosan kusza, feltáratlan, forró, s ami ennek ellentmondani látszik, immár fényévekre van tőlünk, hogysem olyan egyszerűen megfilmesíthető lenne. S ebből kivégzést, voltaképpen hősi halált levezetni...

Érjük be annyival, amennyit a Julit alakító *Czinkóczi Zsuzsa* istenadta (s tán maga is pallérozta) tehetségéből sugárzik felénk: az igazságra ráébredő ifjú ember tisztaságával. És persze azzal, ami ebből (is) az egész filmre érvényes: Mészáros Márta millimikron-pontosságú gondolati levezetésével. Hogy ez mikor ömlik át filmbe —, s mikor jelzi csak a Juli-Márta, kamerája a Jancsó Nyika fényképezte játékban —, hos, ez egy kissé esetleges.

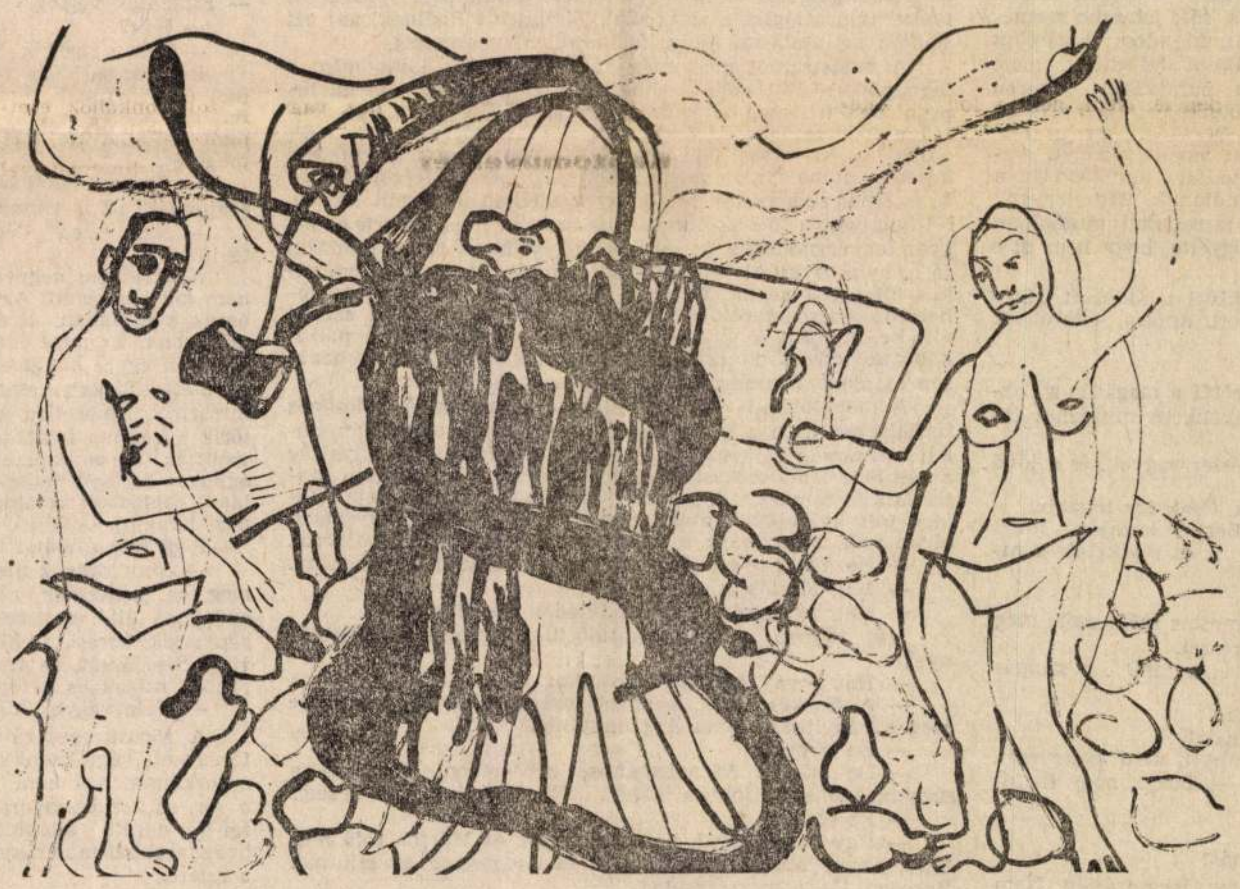

Lovász Erzsébet: A tudás fája

KOVÁCS ZOLTÁN:

Televízió

Egy sikeres cáfolat

Vegyük úgy, hogy az esetnek csupán mondattani jelentősége van.

A televízió Híradójában június 6-án, a szlovákiai választások kellős közepén, a következő összetett mondat hangzott el: „A Független Magyar Kezdeményezés (továbbiakban FMK) nagykaposi csoportjának alapító tagjai felszólították a tagságot, hogy szavazzanak a 12-es számú listára, az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom koalíciójára."

Ez a mondat azt követően hangzott el, hogy egy reggeli napilapunk közölte a hír cáfolatát, bár tudjuk, hogy a tévé Híradójának munkatársai nem kötelesek újságot olvasni. Sőt megjegyezve azt is, hogy ha elolvasták is, nem kötelesek azt figyelembe venni, még kevésbé utánajárni, ellenőrizni, esetleg telefonon megkeresni az érintetteket. Annál is inkább, mivel úgyszólván mindennapos eset, hogy egy párt vezetősége a választások előtt néhány órával arra szólítja fel híveit, hogy ne saját pártjukra, hanem egy másikra szavazzanak. A fönti mondat el is hangzott hát.

Még nem ért véget az első kiadás, amikor az FMK egyik vezetője telefonon fölhívta a Híradó szerkesztőjét, hogy a hír alaptalan, nem szólított fel senki senkit, kérve a cáfolatot.

Egy mondat cáfolata a szokásos köznyelvi fordulat szerint kezdődhet úgy, hogy „nem felel meg a valóságnak az, hogy", esetleg: „minden alapot nélkülöz az, hogy". De kezdődhet úgy is, hogy „téves közlések alapján hírül adtuk azt, hogy". És végül, nem említve most többet: „nem igaz, hogy".

A stáb azonban nem elégedett meg holmi szimpla nyelvi fordulatokkal, hanem a következő adásban ennyit tett közzé: „Az FMK alapító tagjai felszólították a mozgalom tagságát, hogy szavazataikat a 12-es számú listára adják."

Minthogy az alaphírt közlő mondathoz képest csak az első tagmondatban van eltérés, elemezzük azt. Mit állítunk? Hogy felszólította, ez az állítmány. Ki, mi szólította fel? Előbb az FMK nagykaposi csoportjának alapító tagjai (ez az alany, vagyis az egésznek csupán része), a másodikban az FMK alapító tagjai, vagyis az egész mozgalom megalapítói, s mivel történetesen a cáfolatot kérő maga is alapító tag, ilyenformán ő is a felszólítók közé került.

Sikertelen cáfolatkérés. Még kevésbé az, ha föltesszük azt a kérdést is, hogy kiket, miket szólítottak föl? Előbb a tagságot, [(ez a tárgy)], másodszorra szintén a tagságot, ez is tárgy, ám egy újabb kérdésre — kinek a tagságát? — ott a válasz: a mozgalom tagságát. Birtokos jelző, alápontozzuk, kis bé betűt írunk a szó fölé. Vagyis megállapítható, hogy a tévé Híradójának hírszerkesztői egy olyan mondatot, amelyben egy részközösség fölkér egy birtokilag közelebbről meg nem határozott csoportot valamire, úgy cáfolnak meg, hogy az állítást kiterjeszti az alanyok elképzelhető legnagyobb számára, egy füst alatt konkretizálja a tárgyat a mozgalom szavazati joggal bíró polgárainak összességére, belemosva az ügybe — biztos, ami biztos — magát a cáfolat-kérőt is.

Nyelvtani bravúr, de még nincs vége.

A harmadik kiadásban az alábbi szikár bejelentés hangzik el pontos cáfolatként: „Nem a Független Magyar Kezdeményezés zselizi helyi csoportjának tagjai, hanem a nagykaposi alapító tagok szólították fel tagságukat, hogy szavazataikat a 12-es listára adják."

Ez már többszörösen összetett mondat, amit tartalmilag az tesz igazán szuggesztívvá, hogy az első tagmondat olyat cáfol, amit az est folyamán addig senki sem állított.

Ami az állítás mondattani részét illeti: jó a kezdőszó. *Nem.* A legteljesebb tagadás, a tökéletes cáfolat. Igen ám, csakhogy most meg a zseliziek, akiknek az előbbi hírek szerint semmi közük a nevezetes fölszólításhoz. Hanem kiknek? Hanem a nagykaposi alapító tagoknak, tehát ők — a nagykaposi alapító tagok — szólították föl a tagságot.

Most vagyunk helyben, az első kiadásban ez hangzott el, egy híradónyi kitérővel, a zseliziek váratlan fölemlegetésével sikerült ismét csorbítatlanul képernyőre hozni ezt az állítást. Mindössze a harmadik tagmondat maradt változatlan: *„szavazatai at a 12-es számú listára adják"*.

Az ember ilyenkor tölt még egy kis konyakot — ha van még az üvegben —, aztán lefekszik, mivel nincs negyedik kiadás.

MOZI

DIADAL

Kalózok (szín. francia—tunéziai—amerikai)* 21-én f4, f6, f8.
Love story (szín. amerikai) 22-én 4, h6, f8.
Kabaré (szín. amerikai)** 23-án. IM. f4, h6, 8.
Távol Afrikától I—II. (szín. amerikai) 24-én. IM. f4, 7.
Zabriskie point (szín. amerikai)* 25-én. IM. f4, f6. f8.
Törvénytől sújtva (amerikai)* 26-án. IM. f4, f6, f8.
Sophie választása I—II. (szín. amerikai)* 27-én. IM. h4, f7.

HONVÉD

Eden boldog-boldogtalannak (mb. szín. francia) *** f10, f12. f2.
Swann szerelme (mb. szín. francia)** f4, f6. IM.
Elefántember (mb. angol)* f8. IM.

KAMARATEREM
Ragtime I—II. (szín. amerikai) 21—22., 25—27. h10. IM.
Óslények országa (mb. szín. amerikai rajzfilm) 23—24. h10, f12.
Danton (szín. franca) f4.
A dolgok állása (NSZK) 6, 8.

KINIZSI

Narajama balladája (szín. japán)** 21., 23—27. 7.
A szarvasvadász I—II. (amerikai)* 21—27. 4.
Balázs Béla Stúdió retrospektív: Amerikai anzix (magyar) 22-én. 8.
A koppányi aga testamentuma (magyar) 23—24. de. 10.

MÁTRA ÖRÖKMOZGÓ

A vihar kapujában (r. Kurosawa Akira) 21-én 6.
Hét szamuráj (r. Kurosawa Akira) 21-én este 8.
A testőr (r. Kurosawa Akira) 22-én du. 6.
Hét mesterlövész (r. J. Sturges) 22-én este 8.
Egy maréknyi dollárért (r. S. Leone) 23-án du. 6.
Dodes'ka-den (r. Kurosawa Akira) 23-án este 8.
Rötszakállú I—II. (r. Kurosawa Akira) 24-én du. 6.
Egy maréknyi dollárért (r. S. Leone) 25-én 6.
Dersu uzala (r. Kurosawa Akira) 25-én este 8.
A véres trón (r. Kurosawa Akira) 26-án du. 6.
Berlin fölött az ég (r. W. Wenders) 26-án este 8.
Az árnyéklovas I—II. (r. Kurosawa Akira) 27-én du. 6.

MŰVÉSZ

CHAPLIN-TEREM
Az istenek a fejükre estek 2. (mb. szín. amerikai) 10, 12, 2, f5
Amadeus I—II. (mb. szín. amerikai)* 7. IM.
Párizs, Texas (mb. szín. NSZK)* 22-én éjjel 10. IM.
Törvénytől sújtva (amerikai)* 23-án éjjel 10. IM.

HUSZÁRIK-TEREM
Imagine: John Lennon (mb. szín. amerikai) de. 10, 1.
Meteo (szín. magyar)** 4. 21—25., 27-én 6 is. IM.
Metro (szín. francia)** 8.
A rajzoló szerződése (szín. angol)* 22—23-án éjjel 10. IM.
Az ünnepélyes áldozás (fracia filmklub, eredeti nyelven) 26-án 6.

BODY-TEREM
A szép fogolynő (szín. francia)** f8, 22—24-ig f3 is.
Yves de Peretti: Budapest, köztes föld — 4, n6, f7, 9. 22—23-án éjjel 10 is.

TANÁCS

A rádió aranykora (mb. szín. amerikai)* 21—22-én 10, 12, 2, 23—24-én 12. 2. IM.
Diótörő (szín. amerikai mesebalett) 23—24-én de. f11. IM.
Hannah és nővérei (mb. szín. amerikai)* 25—27-ig 10, 12, 2. IM.
Egy szív megáll (magyar) du. 4.
Aszex (szín. magyar) 6.
Eltávozott nap (magyar) 21-én este 8. IM.
Holdudvar (magyar) 22-én este 8. IM.
Széplányok, ne sírjatok (magyar)* 23-án este 8. IM.
Szabad lélegzet (magyar)** 24-én este 8. IM.
Örökbefogadás (magyar)* 25-én este 8. IM.
Kilenc hónap (szín. magyar)*** 26-án este 8. IM.
Ők ketten (szín. magyar)** 27-én este 8. IM.

TINÓDI

Tango és Cash (mb. szín. amerikai)* f4, h6.
Cinema Paradiso (szín. olasz—francia)* IM. 8.

TOLDI

Caravaggio (szín. angol)* 21-én f4, f6. IM.
Zabriskie Point (amerikai) 22-én f4, f6. IM.
Az amerikai birodalom hanyatlása (szín. kanadai) 23-án f4, f6.
Nagyítás (szín. angol)* IM. 24-én f4, f6,
Psyché I—II. (szín. magyar)** 25—26-án f4.
A dolgok állása (NSZK) 27-én f4, f6.
Holt költők társasága (mb. szín. amerikai)* h8.
Erotikus fantáziák (szín. olasz)*** 22-én éjjel 10.
Figyelem (szín. olasz)** 23-án éjjel 10.

VÖRÖSMARTY

Lambada! A tiltott tánc (szín. amerikai)* n5, 6.
Berlin fölött az ég (NSZK) h8.
A légy II. (szín. amerikai)** minden éjjel 10.

ZRÍNYI

Kincsvadászok (mb. szín. amerikai) 4.
Jákób rabbi kalandjai (mb. szín. francia) 6.
Az utolsó csepp (mb. szín. amerikai)* 8.
Könnyű vér (szín. magyar)** minden éjjel 10.

— A műsorváltoztatás jogát a Budapest Film fenntartja —

BICSKEI GÁBOR:

AZ UTOLSÓ MENETOSZLOP

Ha történetünk záróakkordja miatt Móczár Pistit a körzeti orvos, Bodor doktor meglátásai alapján kívánjuk jellemezni, azt kell mondanunk, hogy bizonyos értelemben a község, de talán az egész környék legegészségesebb emberéről van szó, akinek fizikuma és agyműködése masszívan ellenállt az idő romboló hatásának. Kissé alacsony növésű, de görög atlétákra emlékeztető termete, barna bőre, egészen rövidre nyírt fekete haja, nagy, szintén mélyfekete szeme szinte már a férfiszépségek sorába emelte. Ez az arc és ez az alkat olyan öltözéket kívánt, amely még inkább kiemeli környezetéből, s megfelel Móczár István szilárd, férfias és szolgálatkész jellemének is.

Az öltözék valamikor a nyolcvanas években kezdett kialakulni, és végleges formáját nemsokára el is érte. Először kapott egy kiselejtezett tűzoltó-egyenruhát. A község önkéntes tűzoltóságát ugyanis megszüntették, holmijait eladták, elajándékozták vagy kivitték a szeméttelepre. Pisti itt talált rá egy egérrágta derék- és antantszíjra, valamint egy őrmesteri rendfokozatú váll-lapra.

A külsőségekben is megmutatkozó, de végül is igen lényeges változás Pisti életében nagyjából akkor következett be, amikor valamelyik, mindenki által ismeretlen helyen állomásozó szovjet seregtest felfedezte a községet, mint átvonulási terepet. Éjjel vagy nappal — teljesen mindegy volt nekik — hetenként legalább három-négy alkalommal hosszú menetoszlopok vonultak végig a falu főutcáján, jöttek a dombok mögül északi vagy nyugati irányból, és eltűntek dél vagy kelet felé. Legalább ötven-hatvan hatalmas nyitott, de inkább zárt, gyakran páncélozott teherautó egymás után, megfelelő távközökben, valamennyinek elején és hátulján szabályos T betű, jelezvén, hogy most a kiskatonák vezetni tanulnak. Az emberek lassan megszokták őket, csak akkor dühöngtek, ha a dübörgés éjszakai álmukból verte fel őket. Valaki, akivel a rádió más ügyben készített interjút, fel is panaszolta ezt a helyzetet, de az ide vonatkozó rész valami okból nem került adásba.

Valószínűleg egy szeles hajnalban egy nyitott teherautón ülő katonáról lesodródott a ködvágó sapkája, más néven pilotkája. Pisti ezzel az árok szélén talált sapkával egészítette ki egyenruháját, melyet stoplámpafényű ötágú csillag ékesített. Időközben zubbonyát is díszíteni kezdte. Kért, kunyerált és kapott MHK- és József Attila-olvasómozgalmi jelvényt, II. világháborús kisezüstöt, arany, ezüst és bronz fokozatú sportérmeket, köztük egy országos tekebajnokságét, gazdászbáli emlékplakettet és egy Szocialista Kultúráért kitüntetést is.

Amikor — csakis ünnepi alkalmakkor — ebben díszelgett, mindenkinek keményen tisztelgett, sőt: jelesebb személyek előtt még díszlépést is produkált. Mondom: kizárólag ünnepi alkalmakkor vagy ha szolgálatot teljesített, mert egyébként szakadt overállban, télen pufajkában, nyáron klottnadrágban és trikóban végezte munkáját; szedte le az üres sörös- és pálinkáspoharakat a Deszkás gyorsan telő asztalairól, rohant velük a pulthoz, fát vágott, iszonyú erejével egy nap akár egy egész télre valót; vagy keverte a moslékot a szódagyáros félszáz disznójának. Mit tegyen? valamiből élni kell, és a szolgálatot társadalmi munkában vállalta. Járta a falut éjszakánként, figyelte, hogy nem üt-e ki tűz valahol.

Ha új egyenruhájában olyan valakivel találkozott, akire úgy nézett fel, mint soha nem látott apjára, odarohant hozzá:

— Csókolom, tanár bács!

— Jó napot, Pisti! — A tanár részéről a magázás a tisztelet viszonzása volt, hiszen Pistit egyébként mindenki tegezte a faluban.

— Na, mit szól, tanár bácsi? Őrmester vagyok, és a jövő héten előléptetnek.

— Gratulálok. Őszintén gratulálok. Csak így tovább.

A tanár egy téli éjszaka, autóval Pestről hazajövet meglátta Pistit az út szélén. Egy buckán ült és reszketett a hidegtől. Éjfél már rég elmúlt.

— Maga mit csinál itt?

Móczár István címzetes tűzoltó őrmester szája széle még jobban remegett, mint testének egyéb részei.

— Szolgálat — hebegte — a szol... a szol... a szolgálat...

— Jöjjön! Hazaviszem. Megfagy itt.

— Nem lehet, neeem lehet. A szolgálat...

Látszott rajta, hogy ivott valamennyit, nem is keveset.

— Ez parancs — mondta a tanár. — Tudja, hogy én főhadnagy vagyok.

— Főhadnagy? És az egyenruha?

— Most civilben vagyok. Na, nyomás!

Hazáig vitte. Pisti némileg lakható fáskamrájáig. Nem ment be, nem akart körülnézni, különösen körülszagolni.

Egy késő délután, amikor Pisti a kocsmából hazafelé ballagott, hogy egyenruhába öltözve felvegye a szolgálatot, nem messze tőle az útkereszteződésnél csikorogva fékezett egy szovjet rajkocsi. Fehér sisakos, fehér derékszíjas, fehér gumibotos kiskatona ugrott le róla, s míg az autó tovább robogott, ő leállt a hármas út találkozásánál a virágosbolt elé, megigazította szerelését, majd könnyedén lóbálva a gumibotokat, nagy komolyan nézett a falu főutcája felé. Mongol képű, fiatal kölyök volt, lehetett tizennyolc éves. Cigarettázott, fütyörészett. Pisti érdeklődve bámulta. Nagy fekete szeme maga volt az elismerés és a csodálat, hiszen ez a srác jóval fiatalabbnak nézett ki, mint ő. Talán arra gondolt, milyen jó lenne neki is egy ilyenféle egyenruha.

A kiskatona egyszercsak hirtelen vigyázzba vágta magát. Fönt. az ABC-áruházon túl feltűnt az első gépkocsi.

Hatalmas alkotmány. Kerekei embermagasságúak. Reflektorai, bár még nincs sötét, ezüstösen csillognak, szinte húzzák előre az egész szerkezetet. A rakfelület borítása olyan magas, mint az utat körülvevő házak. Dübörgése, ahogy közelít egyre erősebb, rázza-remegteti az ablakokat.

Közelít a sarokhoz. Ekkor a mongol képű kiskatona gumibotot tartó jobb karját előre, a teherautó felé lendíti, ezzel le is zárja a másik, a Márton felől jövő utat mindenféle hangyányi Lada vagy Mercedes elől, a bal kezében lévő gumibot is lendül, és mutatja az Alsószászi felé vezető utat.

A monstrum lassít és elfordul. Rögtön utána jön a másik, fordul az is. A kocsiparancsnok kiint a menetirányítónak, aki úgy áll ott két karját felemelve, mint önmaga hősi szobra.

Pisti elbűvölten nézi a jelenetet. A gépek pedig jönnek, jönnek, az elsőt már nem látni, eltűnt a faluvégen, az utolsót még nem, az fel sem tűnt a távoli dombvonulat mögött. De itt a sarkon int egyet ez az Iván (vagy Szerjózsa vagy akárki) s a szörnyű nagy dögök arra fordulnak, amerre ő akarja.

Meglódul és sebesen vágtázik hazafelé. Szinte beesik a sufnijába, ahol a rengeteg lom, rongydarabok, fűtésre váró fahasábok, újságokból kivágott fényképek, törött székek, üres és poshadó maradékkal félig telt sörösüvegek, a szalmazsák és egy rondán festett csempe Szűz Mária-szobor között kialakított tisztás közepén egy állófogason függ díszegyenruhája, zubbonyán összes kitüntetésével.

Azonnal átöltözött. Mosakodni nemigen szokott, fésülködnie nem kellett, így perceken belül rohanhatott vissza. Egy idő után, amikor elérte a főutcát, versenyt futott a teherautókkal, s meg is előzte őket. Mire a sarokhoz ért és átfutott a túloldalra a mongol képű kiskatona mellé, még rengeteg zöld szörnyeteg érkezett hozzájuk.

Bokáit összecsapva, kezét ködvágójához emelve katonásan tisztelgett. Iván (vagy Szerjózsa vagy akárki) viszonozta, és vigyorogva, kedélyesen meg is veregette a vállát. Pisti néhány méterre tőle, szemben az érkező gépkocsikkal megállt, és pontosan utánozta szovjet bajtársa mozdulatait. Jobb kar előre, bal kar hátra lendül. Az autó fordulása után tisztelgés a kocsiparancsnok felé. Legalább huszonöt hatalmas jármű vonult el előtte, míg megérkezett a menetzáró rajkocsi, amire társa egy barátságos tisztelgés után felkapaszkodott. Rövidesen eltűnt ő is a távolban.

Hihetetlen boldogság töltötte el Pistit. Ugrándozva, harsányakat kiáltozva futott megint, s otthon lerogyott a szalmazsákra. Szinte egész éjjel nem hunyta le a szemét. Mert mi a tűzoltószolgálat ehhez képest?! Hiszen azért csak akkor kapna dicséretet, ha esetleg tűz lenne valahol és azt ő oltaná el. De ez? Itt a sarkon ő a hadsereg főnöke. Mit főnöke? Ura, parancsolója. Mert mi történik ha ő nem balra, hanem jobbra mutat? Akkor ötven-hatvan-százhatvan teherautó, egy egész hadosztály vonul másfelé. De nem, ez nem lenne tiszteséges. De hátha egyszer, mégis...

Hogy mennyire igaza volt, már másnapra kiderült. Kora reggel kint volt az utcán, egyenruháját szépen kikefélte és módosította azzal, hogy még két-két ezüstpapírból kivágott csillagot ragasztott váll-lapjaira. Így mint főtörzsőrmester állhatott ki a sarokra és várt, várt. Közben egy üveg pálinkát elrejtett a virágosbódé mögé, gondolván arra, hogy talán estig kell várnia. De nem. Már kora délután megérkezett az újabb rajkocsi, erről is leugrott egy katonagyerek, csak ez nem mongolos képű volt, hanem kerek arcú, pufók, és szőke haja kilógott a sisak alól. Tisztelgett Pistinek, aki ezt szintén szalutálással és szelíd mosollyal viszonozta.

A monstrumot most még hatalmasabbnak látta, mint a tegnapiakat. Jött vele szembe, mintha a földbe akarná taposni, de Pisti, meg se várva, hogy társa mit csinál, egy sebtében fehérre meszelt seprűnyéldarabbal előre, egy másikkal balra, Alsószászi felé intett. A szovjet katona, pillanatnyi késéssel utána. Talán megfordult szőke, kerek fejében, hogy ki is lehet ez a ritkán látott egyenruhában idekerült idegen. Nyilvánvalóan főtörzsőrmester, de mert kevéssé ismerte a magyar fegyvernemeket és sok kitüntetést látott rajta, ráadásul jó irányba is intett — nem szólt semmit. Pisti szinte euforikus állapotba került. Minden intésére elfordult egy-egy teherautó vagy páncélos. Amikor a vonulásban némi szünet állt be, befutott a virágosbódé mögé, húzott egyet a pálinkából és táncolt, táncolt, mint valami kunsági legény, hevesen csapkodva gumicsizmájának szárát.

A menetoszlop vége estére ért a sarokhoz. A kölcsönös tisztelgések után a szőke legény is elment a menetirányítókat összeszedő rajkocsival, Pisti pedig önfeledt mosollyal az arcán betért a Deszkásba egy üveg sörre. A kocsmában Majer Miklós támasztotta a pultot; fröccsel a kezében, feje búbjára tolt kalapjával, overállban, örökké cinikus vigyorával olyan volt, mint maga a munkásosztály, századunk végéről.

— Na, Pisti, te ezt jól elintézted — mondta szánakozóan.

— Mit, Miklós bácsi?

— Hát hova az istenbe küldted a ruszkikat?

Már többen is álltak körülöttük, figyelve a fejleményeket.

— Hát hová? Ahova menni akartak.

— A fészkes fenét. Lengyelországba akartak menni, te meg elirányítottad őket Afganisztánba.

— Én nem...

— De bizony. Afganisztánba, gyermekem. Mert, ha a sarokba kiállsz és jobbra intesz... Na, melyik a jobb kezed?

— Ez e!

— Úgy van. Szóval, ha ezzel intesz és Márton felé mutatsz, akkor Mártonon, Pereglén és Gyapulyon át eljutnak Varsóba. És te merre mutattál?

— Hát arra, amerre először az a Szerjózska vagy hogy hívják mutatta.

— Látod, gyermekem. Hát honnan tudhatja azt egy kiskatona, amit csak a vezérkar tudhat. Ő, esetleg véletlenül Alsószászi felé mutatott, te is arra és kész a balhé. Mert Alsószászin át Afganisztánba lehet jutni, nem Varsóba. Ott meg már vége a háborúnak. Most cseszheted. Csak azt tudnám, mit mondasz majd Reagan apádnak, ha rád kérdez, hogy minek küldtél oda megint annyi ruszkit?!

— Afganisztán... De hát én nem...

Már az egész kocsma visszafojtottan röhög, csak Pisti áll dermedten Majer Miklós súlyosra vett szavai alatt.

— Higgye el, én nem akartam, hogy Gilisztánba...

Pisti elkomorodik, aztán felderül az arca, szeme, a gyakran háttér nélküli tekintete tele lesz élettel, gyorsan felhatja a sörét és öntudatos tartással kimegy a kocsmából. Csak azt tudja, hogy most igazán valami más következik a sorsában, mint eddig. Egy higanygőzlámpa fénykörébe áll és tiszteleg megnyúlt árnyékának. Hazasiet. Fel se kapcsolja a villanyt, csak ledől a szalmazsákra, összeteszi a kezeit és imádkozik.

— Én Istenem, jó Istenem, becsukódik már a szemem — eddig emlékezik a rég tanult imából, majd folytatja: — Én Istenem, jó Istenem, segíts nekem. Nélküled nem merek, pedig el kell mennem a parancsnokhoz, aki legalább őrnagy, és meg kellene kérni, hogy vegyen fel engem menetirányítói állásba, hiszen úgyis főtörzsőrmester vagyok. Nemsokára negyvenéves leszek, de még nem volt rendes állásom sose. A kocsmáros Gabiék se vesznek fel mosogatni, mert mindig is aztat mondják, hogy mosakodjak rendesen, akkor mosogathatok is. De most lehetnék olyan tűzoltó katona, aki rendesen kap pénzt azért, mert irányítgatja az autókat. Rendesen és mindig. És akkor nem kellene azt a büdös moslékot kavargatnom, meg kihordanom mindig is a disznószart és nem üvöltözne velem senki... senki. Csak állnék mindig is a sarkon és intenék mindig is Gilisztán felé...

Félálomba mormolja magát, s az izgalom meg a szesz által elszíneződött álomfélében meg is jelenik a jóisten, fehér palástja alól kilátszik szovjet tiszti egyenruhája, a glória, amit a templomban Pisti olyan sokszor megcsodált, a tányérsapkáját veszi körül, áll ott a ruhafogas mellett és megáldja az elalvót.

Reggel kissé nyomottan ébred, de azonnal indul is, ki a sarokra — várni a menetoszlopot.

És ez már így megy jó ideje. Vagy jönnek a teherautók szépen, sorban, vagy egy-két napra elmaradnak, de Pisti mindig ott van a helyén. Minden este azzal fekszik le, hogy másnap reggel megkeresi a parancsnokot, de reggel mégsem meri és és persze azt se tudja, hol is lehetne megtalálni. Közben egyéb munkáit szinte teljesen elhanyagolja. Egyre jobban undorodik a mosléktól meg a trágyától, már csak kocsmai szolgálataiból él, mert a szódagyáros kirúgta, s rég elfelejtette az eddig legfontosabbat, a tűzesetek megelőzését. Némi lelkiismeret-furdalást érzett ugyan, amikor egy este hiába várta a sereget s közben a falu túlsó szélén leégett egy ház, benne két öregasszonnyal, de tudja, hogy neki már örökre itt a helye a sarkon, a többi dolgot csinálják mások.

Nem sokkal — néhány hónappal vagy egy-két évvel azután — ki tudja mikor, úgy összefolyik az idő — amikor egy március 15-én kokárdát tűzött sapkájára a stoplámpafényű ötágú csillag helyére, körbe-körbe meg rengeteg virágot tűzött s beállt a menet élére, hogy megkoszorúzzák a 48-as hős sírját, szóval ez után az őt is megható élmény után egy nap délfelé, megint kint állt szolgálati helyén. Elég sokáig kellett várakoznia, a menet akkor indulhatott el valahonnan messziről, nyugat felől, titokzatos hegyvidékről, sziklákra épített várakból, amikor ő már megitta a bódé mögé rejtett pálinkája felét, s régen beesteledett, amikor az utolsó teherautó is bekanyarodott a sarkon. A menetirányítók rajkocsija is elment, hátsó lámpái egyre messzebbről világítottak, míg végül eltűntek a falu végén emlékbe ottmaradt gémeskút tájékán. Pisti sokáig nézett utánuk, de megrázta az őszi este hűvöse, így átballagott az úttesten és bement a kocsmába. Tisztelgett a biliárdozóknak, a pult és az asztalok körül álldogálóknak.

— Na, mi van? — kérdezte Marci, egy éppen munkanélküli faesztergályos, aki általában is, de különösen most, hogy munkahelye csődbe jutott tele volt gyűlölettel a világ iránt. — Elmentek a haverjaid?

— El, el. De jönnek megint. A jövő héten biztosan.

— Ezek már nem. Ezekbe te fújhatsz egy kiló tollat.

— Tudom én aztat. Kanyarodnak egy jó nagyot és amíg az egyik kanyarog vagy megjárja a Gilisztánt, indul a másik csapat.

— Nem indul!

Pisti közben kér egy felest és csak akkor, amikor felhajtotta érzi meg, hogy Marci valami szokatlant akar mondani.

— Mi az, hogy nem indul?

— Hát nem hallottad? — egészen közel hajol Pistihez. — Elmentek végleg.

— Kik?

— Hát a ruszkik. Soha többet nem integethetsz utánuk.

Pisti szája széle remegni kezd, mint valami halálfélelmet érző nyúlnak. Szembogara akkorára tágul, hogy szeme fehérjét szinte nem is látni, felkap a pultról egy üveg sört, nem is tudja, kié, húz belőle de ez sem szünteti meg a remegését.

— Ez nem igaz! Nem igaz! Nem igaz! Nem, nem! Visszajönnek, itt is vannak és minden héten háromszor...

— Nem érted? Végre elmentek! Végre elmentek örökre, te hülye!

A majdnem negyvenéves Pistinek ezt itt a faluban még nem mondta senki. Azt nap mint nap hallotta, hogy az emberek kocsmában, utcán, akárhol lehülyézik egymást, de őt még soha. Ez most mélyen belevág és megindítja benne a motorok egyre hangosabb dübörgését. Mér látja is őket maga előtt. Jönnek embermagasságú kerekeiken, indulnak messziről, ismeretlen sziklaváraikból, már itt is vannak, áttörik a kocsma falát, omlik tégla és vakolat, fényszóróik elvakítják az embereket, jönnek és hatalmas fegyvereket, ágyúkat húznak maguk után, széttiporják a pultot, a pofátlanul röhögőket beletapossák a padlóba, ő int nekik és jönnek, hangjuk betölti a kocsmát, a néma mindenséget...

Pisti megpróbálja túlüvölteni ezt a hangot:

— Nem vagyok hülye! — de érzi, hogy csak tátog és remeg, és reszketnek, rázkódnak a körülötte egyre szorosabb gyűrűben álló emberek, a fejük fölött táncoló páncélosok, gépkocsik, keresi, de hiába keresi ebben az iszonyatban Ivánt vagy Szerjózsát, az istenné vált őrnagyot, egyik sincs, csak röhögő szájak és a fejek fölött vibráló gépek vannak...

— Nem vagyok hülye! Visszajönnek, érted?!

A sörösüveget rávágja a pultra és a kezében maradt, töredezett végű csonkkal elindul Marci felé, egyenesen neki a torkának. Azt nem veszi észre, hogy csuklójából spriccel a vér, rá a zubbonyára, le a padlóra, csak egy, a riadtságtól fel-le ugráló ádámcsutkát lát maga előtt, a dárdahegyű üvegdarabbal már majdnem eléri, amikor hatalmas ütést kap a fejére.

És most minden csendes. Elhalt a motorok dübörgése, csak néha hallatszik távolról valami halk brummogás, mintha kicsike állat szuszogna álmában. Körülötte minden fehér, a falakon nincsenek aktfotók, mint a kocsmában voltak, fémtárgyakat lát és nem sörszagot érez, hanem valami egészen mást. Emelné a jobb kezét — nem megy. A szemét is csak nagy nehezen tudja kinyitni. Amikor végre sikerül, egy szűk résen át meglátja Bodor doktor föléje hajoló arcát.

— Na, nyugi, Pisti, nyugi. Ne mocorogjon!

Oldalt, magasan egy ruhafogas-féleségen üvegtartály lóg, valami folyadék csordogál belőle egy vékony csövön át, le a karjába.

— Doktor bácsi! — suttogja.

— Mondom, hogy nyugi öregfiú. Mindjárt itt vannak a mentők.

— Doktor bácsi! Ugye, nem mentek el örökre? Ugye, visszajönnek

Az orvos felegyenesedik, elhúzza a száját.

— Tudja, Pisti, ha majd alhadnaggyá léptetik elő, akkor már meg kell tanulnia írni és olvasni. Lapozgatni fogja Magyarország történelmét.

— Na és, doktor bácsi?

— Hát majd lapozgatja. És megtudja belőle, hogyan is van ez.

Az orvos az ablakhoz megy, kitárja, a falu közepe felé vezető úton egy elkésett, érdektelen teherautó, mögötte pedig a mentő kék jelzőlámpája tűnik fel.

Aztán még arra gondol, hogy betege hamarosan meggyógyul, valószínűleg rekordidő alatt, hiszen agyműködése és fizikuma elég hosszú időn át ellenállt az évek romboló hatásának.

LOVÁSZ BRZSÉBET

LOVÁSZ Erzsébet

SZAKOLCZAY LAJOS

Kortárs 2000/10-11

Rácsszerkezet, illetve mitologikus teremtéshimnusz

CSENGERY IBOLYA ÉS LOVÁSZ ERZSÉBET MŰVÉSZETÉRŐL

A mitológia mint a *belső* – lelki – *érést* segítő *folyamat* nem csupán a születendő festményre, grafikára van jó hatással, hanem az ősök tiszteletére is. Egyszerűbben: Lovász Erzsébet nem a fantáziavilágát megpezsdítő holt és élő mesterekre emlékezik – például Chagallra vagy Molnár Sándorra –, hanem a rokon elődre, Csengery Ibolyára (1900–1990). Arra a – betegsége miatt sajnos kiteljesedni nem tudó – festőre, a Csók István- és Rudnay Gyula-tanítványra, aki neki a kezét fogta: rajzolni tanította. Ebben az *hommage*-ban szeretet van, köszönet van; mintha viszonoztatnék az, amivel a matróna – a művész nagyapjának testvére – őt és a megannyi segélyre szorulót elhalmozta.

A Csengery Ibolya-portré emberi színei, melyek közül a közösségért végzett szolgálat: a szeretettel energiát adó a legfontosabb, ennyiből is látszanak. De milyen alkotó volt? Mit látott meg a körülötte forrongó világból? Posztimpresszionista színes pasztelljei – a kékes vízen lebegő csónak, a mezőn száradó sárgásbarna szénaboglyák, a cserépkorsóból virító három napraforgó, a kövekkel teli vízpart átkelőinek időtlen téblábolása, a fák és hegyek zöldjéből a sima víztükörbe hasító hajó stb. – harmonikus életképek.

Ám Csengery Ibolya mégsem ekkor ért a titok közelébe, hanem öregkorában. Amikor már levetette a korábban szépnek gondolt élet külsőségeit, és – Zsennyén szemlélődve – a táj keresztjeit létesszenciává sűrítő fekete-fehér lapokon, bölcs belenyugvással, a halál rettenetét fogalmazta. Ezek az expresszív szén- és filcrajzok arról tanúskodnak, hogy a tájban fölfedezett, a fénynek csak igen kis jelentőséget tulajdonító *rácsszerkezet* már kitörülhetetlenül ott van – szinte fulladást okozva – a művész bensőjében. A csaknem absztrakt képet adó vonalháló *sötét éjszakája,* a leküzdhetetlennel való viaskodás drámai jelleget kölcsönöz eme sajátságos – a természetelvűből lételvűvé avanzsáló – érési folyamatnak. Csengery Ibolya ekkor a legmegrendítőbb, grafikája ekkor a legösszefogottabb, legfájdalmasabb.

Lovász Erzsébet emlékező gesztusa, öntörvényű parádéja azért is különleges érték, mert egy karakteres életmű hitelesíti. Életmű, amelyen ugyan néhány mester szellemujja, ha halványan is, nyomot hagyott, de szimbólumrendszerét, ikonográfiai újdonságát tekintve annyira egyéni, a kortárs művészetben annyira egyedülálló, hogy csak ámulunk épülésének következetességén. Ebben a víziószerű, a mitológiából és a Bibliából igencsak merítő – a belőlük vett „történéseket" erkölcsi parafrázisként megjelenítő – *időutazásban* az a nagyszerű, hogy az időnek nincs kezdete és vége, hanem csak – szinte kizárólagosan – *kimerevített* pillanatai vannak.

De bennük csupán az organikus létté torzított, eme torzítás által az egészet több irányból feszítő szerkezet az állandó (viszonylagosan állandó). A többi a nagy *ősokra,* a világteremtés pillanatát megidéző gesztusrendszerre visszavezethetően állandóan forr, gomolyog. Az így keletkezett – tudatosan ilyenné tett – örvénylést az artisztikusan megválasztott, több technikával (olaj-vászon, olaj-kréta, tus-akvarell-pasztellkréta) fölvitt színvilág éppúgy erősíti, mint az égi

Lovász Erzsébet: Szent Sebestyén II. (2000)

értékmeghatározó.) Ez az identitással küszködő tudatgubanc sem speciálisan magyar bennszülött jelenség/betegség. Gion Nándor *amerikai* fordítója például – semmi köze a magyarokhoz – arról győzködte a szkeptikus írót, hogy Amerikában pontosan a nemzetiségi együttélés problematikáját értik meg novelláiban, mert szerinte Amerikának pillanatnyilag az a legfontosabb dolga, hogy újradefiniálja önmagát, és azok a nemzetiségi dilemmák, amelyek nálunk társadalmi szinten jelentkeznek, ott a magánéletet befolyásolják.

Minden ellentmondásosságával együtt is fontos állomása a kárpátaljai magyar irodalomnak Balla D. könyve, és jó lenne, ha – főként *ott* – parázs viták fogadnák. Pontosan azt fogalmazza meg, hogy a kommunista diktatúrák összeomlásával egészen más helyzet állt elő, mint az az első remények szerint képzelhető volt. Hogy sem a diktatúrák összeomlására nem volt fölkészülve a kárpátaljai magyar társadalom, sem (még kevésbé) arra, hogy szabadulásával a schengeni határvonal mentén újabb brutális fal épül, és már az az illúzió sincs, hogy a keményen kapitalizálódó Magyarországgal egy karámban marad. Kiderült, a segítő kezek ellenére is *magára van utalva*. Hogy bármennyire abszurd, az Internetre kell kapaszkodnia a kenyérgondok, a mindennapos nyomorúság közepette is, mert máskülönben tragikusan és végzetesen leszakad, elcsángósodik, elindiánosodik.

Persze tudom, nem muszáj Kárpátalján magyarnak megmaradni. De ruszinnak se. Máshol románnak se, franciának se, angolnak se, kínainak se. Sőt, egyáltalán megmaradni sem muszáj.

Utoljára pedig csak annyi bizonyosságom maradt, Balla D. Károllyal szólva, hogy: „Magunkra találni: nehezebb, mint gondoltuk volna." *(A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága kiadása, Budapest, 2000)*

Lovász Erzsébet: A kávéfőzőfejű Éva (1990)

ból is (nem lehet *csak* író, mert felelős azokért, akik a nevüket se igen tudják leírni). Csakhogy ez az ezer/kétezer év azt is megmutatta, hogy nem lehet csak úgy vállat vonni, jóllehet – éppen a globalizáció miatt – egyre kisebb az egyéni önrendelkezés érvényességi köre, a szolidaritásvállalás hatékonysága. (Erre mondja Balla D.: sajnos, nincsenek gazdag olajkutak Kárpátalján, így az ott élők világpiaci árfolyama is igen alacsony.)

A médiából áradó magyarországi közöny arcpirító. Valójában csak Erdélyért érez bűntudatot és tenni akarást a magyarországi magyar. Talán vagy főleg azért, mert – korunk terminus technicusát alkalmazva – az *erdélyi lobbi* (az áttelepültek, elmenekültek, a repatriáltak tízezrei, nemzedékek Trianon óta, valamint az otthon maradók magas szellemi, kulturális foka és az a szellemi hagyomány, örökség, amit Erdély jelent még ma is) volt annyira erős, hogy a romániai magyarság létveszélyét föl tudta mutatni, a kárpátaljaiak meg se túl sokan nincsenek, később is szólalhattak csak meg, s akkor sem látszottak elég szalonképeseknek. Mint a kiscsikó, akit több hónap után engednek ki az udvarra: járni tanul bizony, és korántsem mutatkoznak rajta Kincsem nemes képességei. Végül is tudomásul kell vennie a kárpátaljai magyarságnak, hogy annyi figyelem irányul rá, amennyit maga föl tud kelteni. Amennyit ki tud lobbizni Magyarországon vagy az EU-ban, esetleg az amerikai parlamentben. Ehhez pedig elsőként iskolák kellenek, aztán világjárás, kapcsolatok, profi menedzselés, otthon pedig: legfőképp megélhetési minimum.

Töredék hazácska

Egyik írásában Balla D. a kárpátaljai magyar irodalom újabb termését, antológiáját *(Töredék hazácska)* elemezve megállapítja, hogy a kárpátaljai irodalomban a legfontosabb gondolat a haza értelmezése, a hazához való viszony megvallása. Ironikusan konstatálja, hogy a kárpátaljai írók gyógyíthatatlan hazakomplexusban szenvednek – rögtön hozzáteszem: akárcsak a szerző, Balla D. is, hiszen az ő írásai sem szólnak másról, mint a szűkebb hazáról. De igaza van, az avatag pátosz, a nemzeti romantika, a bukolikus tájélmény, a heroizmus provincializmusából ki kell lépni.

Balla D. Károly kötetének legmegrendítőbb és legemberibb, leg*szabadabb* vallomása az, amikor arról beszél, hogy *ő nem szereti a saját hazáját* – ha jól értem, nemcsak az országot, hanem már a szülőföldet sem. Azt hiszem, igazából ennél a pontnál vált valódi tabudöntővé és – sejtésem szerint – egyfajta kollektív tudatalatti elementáris megfogalmazójává. Természetesen a megvalósult kommunizmusban elképzelhetetlen lett volna, sőt ma sem diplomatikus és illő megkérdezni, hogy szabad-e szeretni azt az országot és szülőföldet, amelyik nem képes eltartani fiát, amelyik nem képes mást adni, mint nyomort és megaláztatást. Azonban ebből a *nemszeretem* élményből éppúgy születhet nagy, hiteles, esztétikailag érvényes konzervatív meg (poszt)modern irodalom, mint a *szeretem*ből. Lehet, hogy ez a sokféle óvatosságból ki nem mondott, önmaga előtt is titkolt, eddig bevallatlan élmény, éppen ez a hiteles. Nemcsak a legendás osztrák, Thomas Bernhard utálkozását, de azt is el tudom fogadni, hogy borzongását egy intoleráns országban, Ausztriától keletre, szubkulturális élményből egy kisebbségi fogalmazza meg (másként, tehát mást). És születhetnek abból a dilemmából is művek, hogy melyik a kisebbik rossz: ha valaki ragaszkodik az anyanyelvéhez, de közben már csak konyhanyelven képes reprodukálódni, azaz deklasszálódik, vagy ha kínlódva bár, de föladja identitását, és a következő generáció már fájdalommentesen simul bele a többségi nemzetbe. Születhetnek művek a nyelvi önfeladásról, ami szükségképpen bekövetkezik, minél kisebb egy nyelvi közösség. Születhetnek művek abból, hogy eltűnik alólunk, belőlünk valami. (Természetesen elfogadva Tőzsér Árpád állítását, hogy a témasovinizmus semmilyen esetben sem esztétikai

és földi motívumok, az egymással egyenértékű, az érzékelés más-más sarkát fölvillantó szimbólumok-jelek.

Ez utóbbira egyetlen példa: a gyakran szakramentumként kezelt bibliai jegyek (Tudás fája, kígyó stb.) fenségét sohasem kezdik ki – még az egymás melletti létükben sem – a hétköznapi tárgyak, illetve a kávéfőző, a kesztyű groteszk imádatában megnyilvánuló profanitás. Az amőbaszerűen elnyúló testekbe, arcokba *beépített* különféle üregek-tölcsérek, amelyek máskor jelképiségük mellett térkitöltőként funkcionálnak, a világot figyelő szemet jelképezik (például a Szent Sebestyén-lapokon). A sófárból eredeztethető hallójáratok-kürtök meg – Bosch elátkozott kertjében érdemes-e riadót fújni? – úgy szervülnek testrésszé, hogy a tapadókorongok másik vége, jelezvén a motívumkincs kozmikusságát, az univerzumban van.

Lovász Erzsébet művészetét tehát nem az újexpresszionizmushoz valamennyire köthető expresszív lendület, kiváltképp nem a szürrealizmus – grafikáin ugyancsak nyomot hagyó – álomrévülete jellemzi. Sokkal inkább valaminő *filozófiai burokban* megjelenő *létimádat*. A figuralitásról – mert groteszkké torzított alakjai az absztrakt felé nyújtóznak – úgy mond le, hogy közben organikus jegyeket mutató sejtelemvilága ezer szállal kötődik (igaz, a mitológia által) valamely jellegzetes figura vagy szinte élőlénnyé emelt természeti rekvizitum (Ádám, Éva, illetve báránykígyó-fa) megjelenítéséhez. Ahogyan Weöres Sándor orfikus költészete, bohócmaszk ide vagy oda, egyfajta teremtéshimnusz volt, mitikus lubickolás egy, így sohasem volt őskorban, úgy Lovász Erzsébet egyszerre archaikus és mai, hallatlan belső energiákról – lázadásokról, félelmekről, kitörésekről – árulkodó érzelemleltára is mitológiába oltott képi varázslat: a teremtés dicsérete.

Az, hogy a művész folyamatokban, sorozatokban – ciklusrendet előhívó témaegységekben – gondolkodik, nem kevéssé magyarázza világtágító próbájának elevenségét. Aki látta a több mint egy évtized előtti *Édenkert* (Stúdió Galéria, 1988) vörös lobbanású, a mélykék tengert vagy eget belső vizekre – a lélek áramába – emelő különleges *bestiáriumát*, az sosem feledheti az élénk színek nyugtalan vibrálását. Ez a villódzás a későbbiekben szinte egészében megmaradt, de a tisztán érzéki módon szerveződő, nagy foltok – expresszív állat-láncsóvák – helyére egy többszörösen összetett, a képfelületet gyakran meg-megszakító s egyúttal a motívumokat összehálózó szimbólumrendszer lépett.

A *Variációk a Tudás fájához* című sorozat képei, a nagyobb méretű olajfestmények éppúgy, mint a vegyes technikájú grafikák, a hagyományos ikonográfiát sutba dobták – egyik jellegzetes példája emez új képszervező erőnek az *Ádám, báránykígyó-fával* (1991) –, és úgy tették aktívvá a szerkezetet, hogy a megszokott vérbő alakok helyébe egy átszellemült emberpár (vagy annak egyik tagja) került, a mítoszt kiegészítő elemek (a fa, az alma) társaságában. Némelykor maga a Fa (és a bárányfej) lesz – a kígyóval vagy a kígyó nélkül – a képegészt kitöltő mitológiai rekvizitum.

A *Csiga repülése* című sorozatból, bár az 1991-es vászon sem elvetendő, nekem a 2000-ben készült festmény a legszebb, a legmegrázóbb. Talán mert szellősebb, mint a kilenc év előtti, mert a kék térben a barna-sárga, a csigát közrefogó faágak-emberkarok valaminő bölcsőfélét szimbolizálnak. Jóllehet a kép eszközrendszerében is sokkal bonyolultabb, mint ahogyan az elsőre látszik, a Lovász Erzsébet-i mitologikus vizuális példatár esszenciája, filozófiája ilyesféléket közvetíthet. A pogány isteneknek áldozni nem akaró Szent Sebestyén, akinek fához kötött testét számtalan nyílvessző szabdalta, a törhetetlenség keresztény mártírja. A művészt nyilván a vértanú erkölcsisége ragadta meg, ám ez kevés lett volna vegyes technikájú képeinek hitvallásához. Lovász Erzsébet képszerkezetein a gyökerével *dantei* pokolmélységekbe ereszkedő fa – néha úgy is mint a mártír teste – élő bábu lesz, akit Isten báránya is megérintett. A felületet élénkítő jelimádat, drámai érzékenységű színvilágot vonva a megfeszített test köré, attól megejtő, hogy mitológiai érrendszerében, tisztaságkereső próbáiban benne a festőművész lénye is.

N. PÁL JÓZSEF

A pokol köreinek enciklopédiája

STÉPHANE COURTOIS, NICOLAS WERTH, JEAN-LOUIS PANNÉ...: A KOMMUNIZMUS FEKETE KÖNYVE

E vaskos kötet bemutatóján – ez év június 20-án volt a Jogtudományi Kar aulájában – legalább félezren tolongtak, a hallgatóságból még a karzatra is jutott. Forgatott a televízió, a beszélgetés elnöki tisztét az igazságügy-miniszter vállalta, a szerzők közül ketten jöttek el, hozzászólt a Történeti Hivatal elnökhelyettese s még két történész meg egy politológus is. Vagy három órán át tartott az egész, a hallgatóság néhány tagja is elmondta a magáét. Volt ott a teremben valami, amit talán feszült várakozásból, visszafojtott türelmetlenségből és a megkönnyebbült föllélegzés titkon őrzött reményéből gyúrt össze a mögöttünk fölgyűlt idő; a sóhajokból, az indulatot leplező fészkelődésből vagy az elharapott közbeszólásokból is érezni lehetett, itt szinte senki sem arra kíváncsi, hogy milyen színvonalú szakmunkával bővült a történettudomány. Mindannak, ami elhangzott, elsősorban morális tétje volt az ott ülők többsége számára, mint ahogy vélhetően morális tétje van e nyolc és fél száz oldalas munkának is. Mindez akkor világlott ki egyértelműen, amikor a több mint négy évtizede Párizsban élő jeles politológus fogott bele a maga hosszúra nyúlt mondandójába. Korrektnek és szikáran tudományosnak indult Kende Péter fejtegetése, de aztán – saját egykori emlékeit is fölhozván – minduntalan az 1953–1956 közötti reformkommunista (pártellenzéki?) csoport érdemeinek ecsetelésére tért vissza, amiből a hallgatóság csak azt hallhatta ki, hogy itt már megint mentegetőzik valaki, avagy megint magyarázni igyekszik azt, ami magyarázhatatlan. Feszengeni kezdtek az emberek, itt-ott halkan még szitkozódni is, többen elhagyták a termet, mások megpróbálták „kitapsolni" a szónokot. Gyanítom, hogy nem annyira a tényszerű megállapításokkal volt igazán bajuk az indulatosabbaknak, hanem az elhangzottak mögül fölsejlő látószöggel. Egy – minden demokratikus hitvallás és értékigény ellenére a „köldökzsinórt" végképp elvágni képtelen – gondolkodásmóddal, amely ma is úgy véli – Kende Péter három éve megjelent könyvéből idézek –, hogy „a kommunizmus sikereivel és kudarcaival, felmagasztosulásaival és megszégyenüléseivel együtt *közös kaland*, az egész társadalmat magával ragadó s együtt sújtó *közös vállalkozás*. Aki ezt nem akarja tudomásul venni, az teljesen félreismeri az elmúlt fél évszázad magyar nemzeti történelmét."

Valahol itt lehet a kutya elásva. Stéphane Courtois a könyvet bevezető esszéjében *(A kommunizmus vétkei)* többször is megfogalmazza azt a morális indulat földobta kérdést, ami őt és szerzőtársait e gigantikus méretű munkára sarkallta. Miért nem kerültek eddig igazán mérlegre a kommunizmus bűnei sem történelmi, sem erkölcsi szempontból? Miért a kommunista bűntettekről szóló vallomásoknak a „bágyadt visszhangja"? Miért nem vagyunk képesek a kommunizmus elemzésének középpontjába állítani a tömeges, módszeres bűntettet, ha erre – teljes joggal – képesek vagyunk a nácizmus esetében már 1945 óta? Avagy: miért hallgat a világ e bűnökről, *ha* a nácikét annyit és okkal emlegeti; mi az oka a kommunizmus iránti intellektuális és morális elnézésnek, *ha* a fasizmus méltán esik anatéma alá (a két totalitárius rendszer „összevetése" *csupán ennyi* a kötetben). A szerző a bűnök takargatásának három okát is elem-

A VIGADÓ GALÉRIA
VÁRJA ÖNT

LOVÁSZ ERZSÉBET

festőművész kiállítására

megnyitja
SZAKOLCZAY LAJOS
2003. február 27-én
(csütörtökön) 18 órakor

1051 Budapest, Vigadó tér 2.
Telefon: 318-7070
megtekinthető március 16-ig,
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány,
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

Lovász Erzsébet.

Fiatal képzőmű-. stúdiója

M. Remsat.

1987. I. 21.

LOVÁSZ Erzsébet

91 2. 63 - 64.

Új Művészet

LOVÁSZ ERZSÉBET

Variációk a tudás fájához VI, 1990, olaj, vászon,
70x100 - 91.2.64

Új Művészet

Lovász Gyula

Zsille Kálmán

Bpesti templomfestők Wälder Gyula tervei szerint végezték 1921-22. a gyöngyösi szt. Bertalan templom belső díszítő festését.

Bachó gyöngyösi templ

48. l.

1387

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Erdőbénye, Templém.	Ref. egyhár harangvirág alaku Jödelesserlege

M.D.K.

Lovász Gyula
iparművész

A belső díszítő-festéssel bírnak meg

Bachó László: A gyöngyösi templomok története - 48 l.
A Szent Bertalan templom története.

Lovász Gyula

a lenti templom dekoratív festése Zsille Kálmán mal együtt 1921-ben

ród Wälder Gyula tervei szerint.

Schlosser János. A gyöngyösi szent Bertalan templom. Gyöngyös, 1922. 14. l. - 18. l.

Lovász Gyula

ivád

Schlosser

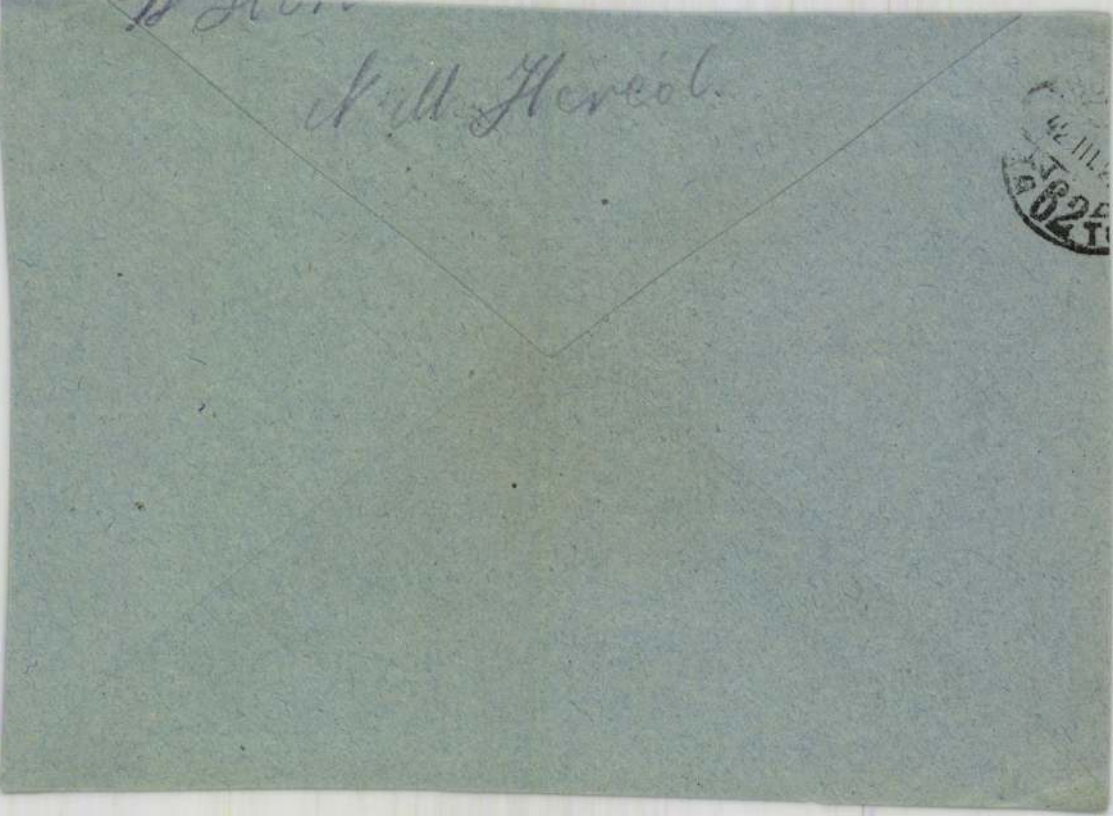

Lovász Gyula

Zsille Kálmán

Mines
cid
s

~~[illegible]~~
s
az alábbi templom
belső helyreálli-
tásával a város
fentiket bízták
meg, a kik a freskó-
hat ~~is~~ kiváló magyar
falfestőkkel ké-
szittettek el.

Csem Bárt György

17. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lovász Gyula

és Zsille Kálmán

Bpesti templom festők
készítettek az alábbi tem-
plom dekorativ festését
1921-ben.

Schlosser János

A gyöngyösi kent Ber-
talom templom. Gyöngyös
1922. 14, 15. l. 18. l.
19. l.

Munczy
cód

61/1944

Hivatkozással a Min
kelt 77.864/1942.III.számu ir

Lovász Gyula
templomfestő

l. Ladányi II.
II. r. 77. l.

Lovászy

esztergomi antalos

az 1860-as években

készítette az esztergomi

Szent Anna-templom

prédikáló székét

Szárnyord 24. l-

vegyes

f. 87.

6 köt. 8°

Jakab
Elek

Kolozsvár története.

I. Oklevéltárral. Ős-, ó- és középkor (513 Kr. e.–1540 Kr. u.).

Kiadja nab. kir. Kolozsvár város közönsége.

1.–640. ll. ——————————— Buda

M. K. Egyet. nyomda

Lovászy Károly

Feld Mátyás szinmüvészről készitett rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1931. szept. 19. V. évf. 38. sz. 34. lap.

Lovászpatonai rk.
templom

l

Mihályifalucgylim

38. l –

Báthori Zsigmond: Miterjeftet

Mellig, kissé balra fo
lonban. Lelógó hosszú üst
~~be van öltözve, mely~~ felett a
vállától jobb csipője felé ken
lött babérgalyas jogar~~t~~ral és
~~kal és~~ A felhők közül fé
rá Fortuna s jobbrá bab
nál a tudományok jelve
mely fölött háromszorosan
kok ~~állati testekkel~~ kötik
sik mögött zerge látható.

Rézmetszet, méret

Lovászy László

építész

szül. Ada 1894

oklevelet nyert 1926

Névjegyzmüegyetem 13 l.

T. 5905.

vár és város felé az előtérből
s őrház védelmez, a háttérben
rata fölül:

cm.
Friedens Begebn, Nürnberg 1686.

-95

MDU

Lovászi Imre (munkás-festő)

Mérleglakatos; a szolnoki munkás-szakkörben fest. Gyermekkorában verseket írt, aztán sárból csinált figurákat. Festő szeretne lenni.

Fedor Ágnes: Színek a Tiszaparton.

Nők Lapja, Bp. 1955. augusztus 25. [8-9.l.]

301. KÜNSTLER-MONOGRAPHIEN c. sorozatból: M.Boehn: Lorenzo Bernini, O.J.Bierbaum: Stuck, H. Zügel, Berthold Daun:P.Vischer u. A. Krafft, Siemering, Veit Stoss, Walther Gensel: Millet u.Rousseau Corot u. Troyon, C.Meunier, O.Grautoff: Rodin, G.Gronau: Leibl, W.Liges: M.Munkács Heyck: Feuerbach, L. Cranach, L.Kemmerer: Chodowiecki,H.u. J.v. Eyck, H.Knackfuss: Raffael, Rembradt, Michelangelo, Dürer, Veazquez, A.v.Menzel, Franz Hals. Holbein der jüngere, H. Mackovsky: Verocchio, A.G.Meyer:R.Begas, Donatello, M.Montadon: Segantini, R.Oertel:F.Goya. M.Osborn: E.Bracht, Fritz v. Ostini: Böcklin, L.Pietsch, Herkomer, R.M. Rilke: Worpswede, A.Rosenberg: Thorwaldsen, Leonardo da Vinci, Lenbach, E.v.Gebhardt, Fr.A. von Kaulbach, Eberlein, H.Rosenhagen: W.Trübner, Liebermann, O.v. Schleinitz: Ph.A.v.László, M.Schmid: Klinger, Fr. Servaes: Anders Zorn, H. Thode: Giotto, M.Wingenroth: Angelico da Fiesole, E.Zabel: Wereschtschagin. Leipzig, Velahagen & Klasing. G.Hermann: Die deutsche Klassiker im 19.Jahrhundert. Er. vkts 49 kötet. Tokokban. 50.--

302. KYSPENNING, HENRICUS VENDONENSIS, Precationes Christianae. Coloniae Agr., 1681. 12r., fve, Calendariummal. 5.--

303. LAMARTINE, ALPHONSE, Geschichte der Februar-Revolution in Frankreich. Leipzig,1849. 8r., Vörös félbőrkötés. A szerző acélmetszetü arcképével. 0.50

304. LAMBEAU, LUCIEN, L'Hotel de Ville de Paris. Ouvrage illustré de 64 planches hors texte.Paris, 1908. K.4r., vkts 3.--

305. LANDSBERGER, FRANZ, Breslau. Mit 156 Abbildungen. Leipzig,1926. K.8r., er. vkts 1.--

306. L' ART DECORATIF. Revue de l'art ancien & de la vie artistique moderne. XIVe année numéro 171. 0.50

307. L' ART ET LES ARTISTES. c folyóirat 1912 májusi száma. 0.50

308. LASSU ISTVÁN, A lengyel királyság és a krakaui szabad státus statistikai, geographiai és historiai leirások. Pest: Landerer Lajos.1828. 8r., fve 0.80

309. LAYMANN, PAULUS, Theologia moralis. Bambergae: Schönwetter.1688. Folio, egyk. /kissé rong./ pergtkts Egy rézmetszetü képpel. 2.--

310. LÁZÁR BÉLA, Ladislas de Paál. Un peintre Hongrois de l'école de Barbizon. Paris, 1904. 4r., fve 1.50

311. ---, A magyar müvészet jövője. Képekkel. Bpest, 1916. K.8r., fve 0.50

312. LENGYEL ALFRÉD, Győr város levéltára. Győr, 1939. 8r., fve 1.--

313. LESSING, JULIUS, Gold und Silber. Mit 110 Abbildungen. Berlin,1907. K.8r., er. vkts 1.--

314. LEUTSCH ALBERT BR., A magyar honvédhad ajánlva a nemzet képviselőinek. Sárospatak, 1861. 8r., fve 1.--

315. LEWIS,L., Wesen und Geschichte der Freimaurerei.Bpest, 1876. 8r., fvkts 1.--

316. LÉMONON, ERNEST, Naples et son golfe. Ouvrage illustré de 121 gravures. Paris, 1911. 4r., er. vkts 3.--

317. LIBER PSALMORUM, Hebraicé, cum versione Latina Santis Pagnini. Basilieae, 1691. 12r., egyk. pergtkts 1.50

318. I.LIPOT /1657-1705/ magyar király nemességadományozó oklevele CSEMETERY FERENC és SZALAY ZSUZSANNA részére.Bécs, 1695. kelettel. Diszes kiállitásu hártyaoklevél Lipót s.k. aláirásával és a család kézifestés- diszes miniatür cimerével, selyemzsinoron függő fatokban elhelyezett királyi nagypecséttel. 30.--

319. LIPP VILMOS, A keszthelyi sirmezők. Háromszázhatvanhárom rajzzal. Bpest, Akadémia. 1884. 4r., fve 1.--

320. LIPPS, THEODOR, Die ästhetische Betrachtung und die bildende Kunst. Hamburg u. Leipzig, 1906. 8r., er. fbőrkts 2.--

321. LISZNYAI KÁLMÁN, Uj palócdalok. K.8r., er. vkts 2.--

322. LIUDPRAND,Történeti munkái. Ford.: JURKOVICH EMIL, GOMBOS F. ALBIN, GAÁL LAJOS.Bpest, 1908. 8r., fve 1.--

323. LONGFELLOW, HENRY WADSWORTH, The poetical works. With illustrations by JOHN GILBERT.London. 8r., /erősen rong./ er. vkts 1.50

324. LOTI PIERRE, Matelot. Paris, 1898. Titayna, Voyafe autour de mon amant. Paris.- RICHARD O' MONROY, Pour être du club. Paris. 8r., 3 kötet, fve és kötve. 2.--

325. LOVÁSZ IMRE, Értekezés a' magyar nyelvujitásról és annak némelly nevezetesebb hibáiról. Pest, 1835. K.8r., fve 3.--

326. LOVÁSZY KÁROLY, Budapest. Irta és rajzolta... Számtalan rajzzal. Békéscsaba,1913. 8r., fve 1.--

327. LÖSCHHORN,H., Museumsgänge. Eine Einführung in Kunstbetrachtung und Kunstgeschichte. Bielefeld u. Leipzig,1903. 8r., er. vkts. Illusztrációkkal. 1.--

328. LUDORFF,A., Die Bau- und Kunstdenkmäler des Kreises Coesfeld. Münster i.W. 1913. 3 Karten, 443 Abbildungen auf 84 Tafeln und im Text. 4r., vkts 3.--

329. LÜBKE,WILHELM, Geschichte der deutschen Renaissance. Mit Illustrationen. Stuttgart. 1873. 8r., 2 kötet, fvktsek 3.--

330. ---, Grundriss der Kunstgeschichte. Bearbeitet von MAX SEMERAU. Esslingen a.N. 1907-1910. Lex.8r., 4 kötet, er. vktsek Sok illusztrációval. 10.--

331. LÜTZOW, CARL VON, Die Künstschätze Italiens. Mit Radierungen und zahlreichen Textillustrationen, Autotypien und Holzschnitten. Herausg. von JOSEF DERNJAC. Gera. Imp. 4r., er. /Rong. hátu/ diszes vászonkötésben. 6.--

332. LYKA KÁROLY, Kis könyv a müvészetről. Bpest, 1908. 8r., vkts 1.--

333. MAC GRATH,HAROLD, The lure of the mask. Indianopolis,1908. - ANITA LOOS, Gentlemen prefer blondes. London 1926.- MAUDE ROBERTSON, A woman of many moods. London, 8r., 3 kötet, er. vktsek 2.50

334. MADARÁSZ GYULA. Rendszeres névsora a magyarországi madaraknak és az ezekre vonatkozó irodalom.- Systematische Aufzählung der Vögel Ungarns. Budapest, 1881. K.8r., fvkts 2.--

335. MAGYAR FÉNYKÉPÉSZEK LAPJA. IV. évf. 1. szám. 8r., fve 0.50

Lovász Károly

festő

l.

Schlosser János

A gyöngyösi szent

Bertalan templom

Gyöngyös 1922

14. l. 18. l.

ro készenlétbe helyezése/.
ti helyekre:/.
k az átk.intézkedés szerinti teendői.

2 h-ig : átkelés rohamcsónakokkal és
vontatott pontonokkal.Áthajózási/:
gok összeállitása és kikötőhidak ve-

4 h-ig : áthajózás rocs-okkal vonta-
kal.

tól : hidverés majd átkelés a hido
rep.tevéken ység miatt nem lehetséges
folytatása a hidhelynél tagokkal.
ó rocs-ok a lőszer,eü.anyag,sebesülte
zását tovább folytatják.

Lovász Jakab

1864–68. a pesti József fiárvaházban nevelkedett.

Hangszerész mesterségre adatott.

Schmall fiárvaház

108. l

210. kép. *Dávid-sorozat: Dávid Sá*

MDK.

Lovász József

Tóth Elemér irása

Nógrád 1967 junius lo.

MDK.

Lovász József

Tóth Elemér irása

Nógrád 1967 junius

Lovász József

Emlitve

Szabó János: A Hivatalos, rendszerjelen, Petőfi Népe, kaszkeret 1970. fab 5.

LOVÁSZ KÁROLY, gombkötőinas

65.-Molnár Ferenc műhelyében tanultak ki a mestersé-
get: Lovász karoly,/settendorfi/ 1856.dec.28.-1859...-
Németh József,/csepregi/ 1863.apr.8.-1865.okt.29.-
fia,József, 1871.maj,11. 414.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek
a cén keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

Lovász László MDK.

szedő

Árjegyzék, pályadíjat nyert munka. Szivmotívum dísszel. Miskolci nyomdában készült.

—: Borítékunk és mellékleteink

Grafikai Szemle 1908. 7, 145 l.

mon

- Lovász László és Gerő Sándor
nyomdászok

Közös munkája a harmadik melléklet
Mikolcon készült, pályadíjat nyert.

÷ Bonitékunk és mellékleteink.

Grafikai Szemle 1908 évf. 7 z 145.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

KISIPAROS ÚJSÁG

Chiovini tanítványa

A KIOSZ V. országos küldöttgyűlésén sokan megcsodálták az ajándékok között egy „vietnámi lámpát". A lövedékek, a robbanó bomba hatásosan fejezte ki készítőjének művészi elgondolását. A díszlámpát *Lovász Imre* csinálta. Másodfoglalkozásban műlakatos kisiparos. Főállásban karbantartó lakatos Szolnokon, az egészségügyi szakiskolában.

Még csak most rendezgeti be kis műhelyét, de munkája máris van bőven. Ideje, az nincs. Mégis — bár 31 éves, családos fiatalember — működési engedélyt kért. Miért?

— Nem is annyira a mellékjövedelem, inkább az ambíció fűtött, a művészi kiélés vágya — mondja el, miközben végigvezet a szakiskola folyosóin, termein, ahol minden szemnek tetsző falidísz, berendezési tárgy, virágállvány, vasba formált szép mondanivalók a fiatal Lovász Imre ötletgazdagságát, művészi látásmódját, ügyes kezét dicséri. Minél több alkotását mutatja, annál kevésbé értem, hogyan jutott el idáig. Milyen műhelyben, miféle iskolában lehet mindezt elsajátítani?

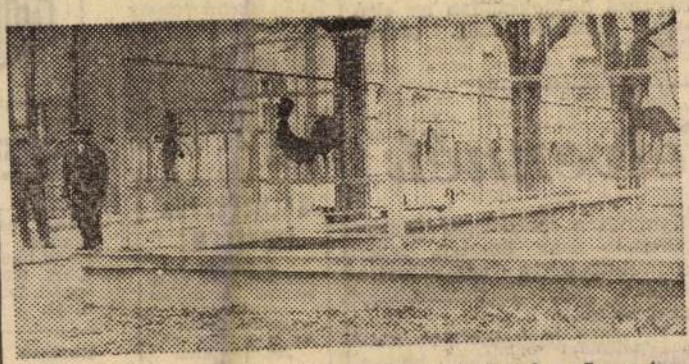

A színház mögötti napközi kerítését is Lovász Imre tervezte, készítette

— Hosszú évekig dolgoztam, tanultam a szolnoki művésztelepen *Chiovini Ferenc*, a neves festőművész mellett — fedi föl a titkát ő maga. — Chiovini tanított meg rajzolni, egységben látni a művészi elgondolást, eldönteni, mi a lényeges a megfogott témából és mi az elhagyható.

Nagy, világos terembe érünk.

— Ez a társalgó. Itt szokott énekelni az iskola énekkara. Azért terveztem ide ezt az egyszerű falidíszt.

— Meg lehet elégedve magával. Fiatal kora ellenére nagyon sok szépet alkotott.

— Igen, szokták mondani a dolgaimra, hogy jaj de szép de gyönyörű. Én magam meg örökké elégedetlen vagyok a elkészült művekkel. Még több bet szeretnék megmutatni közvetíteni, és még jobban.

G. Gy.

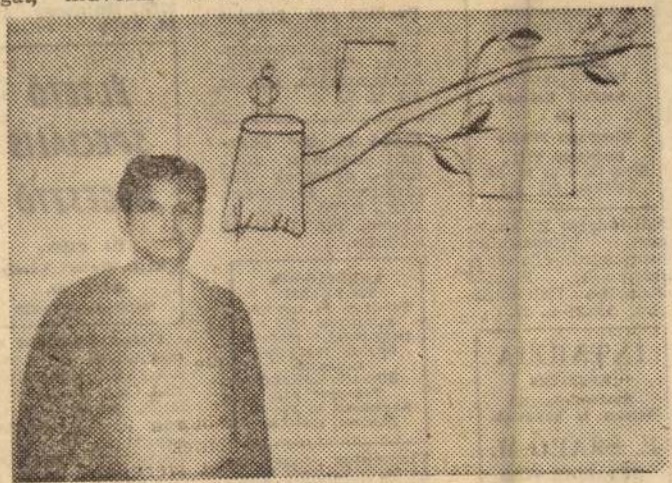

— Itt szokott énekelni az iskola énekkara

selgáncs bajnokságban az első apata szerezte meg. (Edző: Ferenc.)

felvennék

fiammal a szabóságot, aztán jöhetett csak hozzám, hogy a bőrkabátokra specializálja magát. Mert mégiscsak más szakma ez.

Egyelőre csak javítást, alakítást vállal, legfeljebb hozott anyagból készít új kabátokat. Tisztít, fest mindenféle bőrt — borjút, sertést, antilopot, műbőrt.

— Sokan rá sem ismernek lestrapált, agyonhordott kabátjukra festés, alakítás után. Múltkor is háromszor megkérdezte egy hölgy — „biztos az enyém ez a kabát? Jól megnézte Szigeti bácsi?" Alig akarta elvinni.

— Tanulót nem neveltem, mert ahhoz több anyag kellett volna. Nem elég, ha csak a javítást tanulja meg valaki. De most tavaszra szerződtetne egy gyereket.

— Ha akadna olyan, aki komoly, szorgalmas és akit érdekel ez a szép szakma!

Kádár

gáltatások díjai

ú utasítás és az A. T. 1/1968. alapján ismertetjük a legmás női fodrászatban.

ppanozással, kívánság szerint

Dobozkészítő
VIII., Bródy S. utca 13.
Tel.: 340—019.

Pulóver, kardigán kötés, összeállítás divatlap szerint vékony és vastag fonalból. Átalakítás, javítás, átszabás. Kötött holmik művészi műszövése, vastag fonal leválasztása. Reiter kötőde, Bp., V., Kecskeméti u. 1. Telefon: 184—633.

KELMEFESTŐK FIGYELEM!
Üzemképes, komplett, 45 kg-os benzines berendezés centrifugával, desztillátorral, kazánnal sürgősen, jutányos áron ELADÓ.
Dunaharaszti, Kossuth u. 38/a.

Belgatükrök (torzításmentesek), üveg bútorfogantyúk, bútorüvegezések készítője: Wágner üvegcsiszoló mester, Akácfa utca negyvenegy. 222—368.

TÜKÖRKÉSZITÉS, BUTORÜVEGEZÉS,
üveg- és fémhomokfúvás, bérmunkában is,
Neufeld Rezsőné
és
Eisemann Mihály
Budapest VIII., Mező Imre út 21—23. Telefon: 341—213

Női fodrász fiatalembert, kifogástalan munkaerőt állandóra felveszek. Bognár Józsefné Balatonfüred, Jókai u. 29.

INTARZIA KESZITES
Kazettaintarziák készen is kaphatók.
E. SZAPÓ M.
BUDAPEST VIII., Szentkirályi u. 11. Telefon: 144—637

MULNÁR
fodrászati cikkek és kellékek szaküzlete,
Budapest VIII., József körút 62. sz.
Telefon: 335—468

Fém- és vasöntést pontos munkával, rövid határidőre vállalok. Körmendi, Alsógöd, Dózsa György u. 31.

Keresek olyan kozmetikus kisiparost, aki vidéki kijárást vállalna. „Tavasz" jeligére a kiadóba.

ÚJ CÍM!
GESZTENYÉS SZUFÉ
VÁCI U. 46.

Perfekt női fodrász elhelyezkedne azonnal, Budapesten. Cím: Tápai Klára, Kiskunmajsa, Bajcsy Zs. u. 7.

Eladó 45 pár használt kaptafa, női-, férfi-, gyermek sorozatban. Budapest, XIII., Béke út 126. II. lépcső, fsz. 7. Pesti Kálmán.

KARPITOSOK FIGYELEM!
Fotelágy és heverőállványok, rugós felnyitóval, modern fotelok raktárról kaphatók
SUGÁR LÁSZLÓ
Budapest VI., Nagymező u. 37—39. Telefon: 294—180

Vízmentes ponyva új és használt kapható. Újravízmentesítést vállalok. Ungár impregnáló, Bp.,

próbapadon GARANCIAVAL, Warszawa, Moszkvics, Skoda, Wartburg, Opel 8 napon belüli vidékre utánvéttel.
EICHLER
autómotorjavító,
Bp. XIII., Jász u. 42, Petneházi utca sarok,
Telefon: 405—719

Fűrészgép eladó 30—35 gr-os. Tóth Istvánné, Rákosszentmihály, Vörösmarty u. 29. Csömöri úton. János utcánál balra.

Cipész stoppoló és felsőrész-készítő gép eladó. Fehér Istvánné, Budapest, I., Fő u. 37/c.

„Z" karú, 40 literes dagasztó-keverőgép tésztafélékhez, vegyianyagokhoz kapható. Bpest., XII., Hajnóczy utca 20. Soós.

ÉLTETŐ SPECIÁLIS HEGESZTŐ
ÚJ CÍME:
XIII., Róbert Károly körút 58.
Telefon: 409—329

Üzletlakásomat elcserélném 1 szoba konyha komfortosra. Gáz, víz, villany, pince van. Cipész felszereléssel együtt is 40 négyzetméter. Érdeklődni: I., Mészáros u. 64. Németh, de. 8—18-ig.

1968 AUG 19
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

1021

A vas művésze

A Rózsa presszó térelválasztója és készítője, Lovász Imre

Tisza menti táj:

a halász bográcsban főz a parton, távolabb egy göcsörtös öreg fa alatt ladikot ringat a víz. Mindezt vasba álmodta, abból készítette a 32 esztendős, fiatal díszműlakatos, *Lovász Imre*. Szolnokon, az egészségügyi szakiskola ebédlőjét díszíti ez a kép. És ugyancsak Szolnokon, a campingben levő szépvonalú, érdekes megoldású virágtartók éppúgy az ő munkáját, fantáziáját dicsérik, mint a Marx parki óvoda kerítésén levő mesefigurák. Ezek a kisebb alkotásai. Első nagy munkája nemrég készült el. Térelválasztót csinált a törökszentmiklósi Rózsa eszpresszóba. Amikor említettem, hogy tetszik a munkája, kutatóan nézett rám: őszintén mondom, vagy csak udvariasságból? Amikor látta, nem színlelésből dicsérem, meghívott Avar utcai műhelyébe, hogy megmutassa újabb, most készülő munkáit.

Felújítják, korszerűsítik Szolnokon a Béke Éttermet. Lovász Imre készít oda különböző térelválasztókat, faliképeket és öt, nagyméretű csillárt, ugyancsak kovácsolt vasból.

— *Amikor megkaptam a megbízatást, kérdeztem, mégis mit szeretnének, milyen legyen. Csupán annyit mondtak, magyaros motívumot válasszak. Két hétig törtem a fejem, különböző terveket készítettem. Végül is ezeket fogadták el.*

Kétségtelenül újszerű, érdekes megoldásnak ígérkezik mindhárom térelválasztó. Kulacsok, pipák adják a mintát, s meglepő, hogy a vas, amelynek eddig mindig keménysége, súlya kapott hangsúlyt a művészek kezében, most milyen kecsesen, könnyen ível, milyen könnyed, játékos vonalú. Az egyik faliképen üvegeket ábrázol, míg egy másik a zene hangulatot, vidámságot teremtő erejét.

— *Október 30-ra kell készlernem. Sokszor már hajnali fél négykor itt vagyok a műhelyben. Nem vagyok fáradt. Ez az első igazán nagy megbízatásom, szeretnék rászolgálni a bizalomra. És félek is egy kicsit. Szolnokon még nincs hasonló. nem tudom mihez mérni az én térelválasztóimat, csillárjaimat. Kíváncsi vagyok, hogy fogadja majd a közönség ezeket a munkáimat.*

Aztán beszélt arról, hogy gyermekkorától kezdve művésznek készült és mégis lakatos lett a járműjavítóban. Ám önszorgalomból tíz éven keresztül járt tanulni Chiovini Ferenc festőművészhez és olvasgatott művészettörténeti könyveket. Saját szórakozására próbálkozott szobrászattal, festészettel, grafikával és csak azután nyúlt a vashoz. Sok sikertelenség előzte meg az első eredményt. Kétségbeesett, kételkedett és újra kezdett. Először csak ösztönösen. Érzései után készített kisebb tárgyakat. Most már komponál, tervez este és hajnalonként. Mert jelenleg, mint lakatos dolgozik Szolnokon az egészségügyi szakiskolában. Három évvel ezelőtt kapott iparengedélyt díszműlakatos szakmára. Azóta önti formába — vasba — álmait.

— Sok munkája van? Kap megrendeléseket?

— *Igen. Most azonban addig semmit sem csinálok, míg ezzel a nagy feladattal nem végzek.*

— És a család?

— *Feleségem tündéri asszony. Elképzeléseimről nyugodtan beszélhetek otthon. Mi ketten mindent megtárgyalunk. Ötéves kisfiunk van, már szépen rajzolgat. Úgy látszik, apja fia.*

— Elképzelései, tervei?

— *Nem tudom miért, de valami belső feszítőerő van bennem. Szeretnék sok kovácsoltvas munkát csinálni, megmutatni, milyen kifejezőerő és mégis könnyedség, szépség van abban a hidegnek ismert anyagban.*

Varga Viktória

A Szolnok Megyei Állami Építőipari Vállalat

azonnali felvételre keres

statikus tervezésben jártas építészmérnököt, továbbá: **építőipari technikusokat, mélyépítési technikusokat, mélyépítő** munkában jártas **művezetőket.**

Jelentkezni lehet a vállalat személyzeti osztályán Szolnok, Ady E. u. 117/c.

AZONNALI BELÉPÉSSEL FELVESZÜNK gyakorlattal rendelkező

vasszerkezeti lakatos, géplakatos és esztergályos szakmunkásokat

Vidékiek levélben jelentkezzenek. — Felvétel esetén útiköltséget térítünk. A vállalat lakást biztosítani nem tud.

Jelentkezés: Jászberény, Aprítógépgyár, Üzemgazdasági Osztály.

Fajtiszta szamóca palán

rendelést azonnali szállításra még elfoga

fajtákra:

Marie France

Surprise

Eszterházi korai

1000 db-on felüli tételnél 35 fillér/db, ezen alul 50 fillér/db áron+csomagolás. Utánvéttel szállítja a szeptember 15-i határidőig:

LENIN Mg. Tsz Tiszaföldvár
Telefon: 20 és 52.

Hirdessen a NEPLAP-ban!

MŰSZAKI GYAKORLATTAL RENDELKEZŐ NYUGDÍJAST FELVESZÜNK.

Jelentkezés: Tiszamenti Vegyiművek Munkavédelmi Iroda.

---

ig a gyár személyzeti oszt

Felvonul épületek anyagok

A Szolnok megyei Állam nok város Tiszamenti Ve felvonulási épületekbe b anyagait megvételre alac ajánlja állami és szövet

Szolnok megyei Vállalat, Szolna

Ügyintéző: Krasznai Mikl

Lovász Imre MDK

Merengő, szén

Mücsarnok 1960.Képző- és Diszitőművészeti körök Kiáll.

Lovászy Károly

A müvész, aki eddig költő, iró, konferanszié, szinész, szinigazgató, Berlinben Tonfilmstatiszta, lapkiadó, fényképész, most beiratkozott a berlini Rajzfőiskolára és egyike lett a legjobb portrékarikaturistáknak.
A lap bemutatja „Kmochné"-ról készült karikaturáját.
Repr.

Délibáb, Bp. 1931. juli. 11. V. évf. 28. sz. 31. lap.

„Kritikai lap vagyunk"

Eötvös Pál, a Népszabadság főszerkesztője

Az 1989-ben önállósult Népszabadság – korábban az MSZMP lapja – a rendszerváltás után is a legnagyobb példányszámú magyar napilap maradt, s az egykori szovjet tömb országainak központi pártlapjai közül szinte az egyetlen, amely pénzügyileg és szakmailag is megerősödve vészelte át az átalakulást. Az MSZP választási győzelme után viszont sokan attól tartanak, hogy a Népszabadságból ismét párt- vagy kormánylap lehet, annak ellenére, hogy fejlécéről lekerült a *Világ proletárjai, egyesüljetek!* jelmondatot felváltó *Szocialista napilap* megjelölés. A Szocialista Párthoz fűződő viszonyról, a lap és a magyar sajtó helyzetéről kérdeztük Eötvös Pál főszerkesztőt, aki lapját – a többi országos napilappal együtt – korábban „nemzeti intézménynek" minősítette.

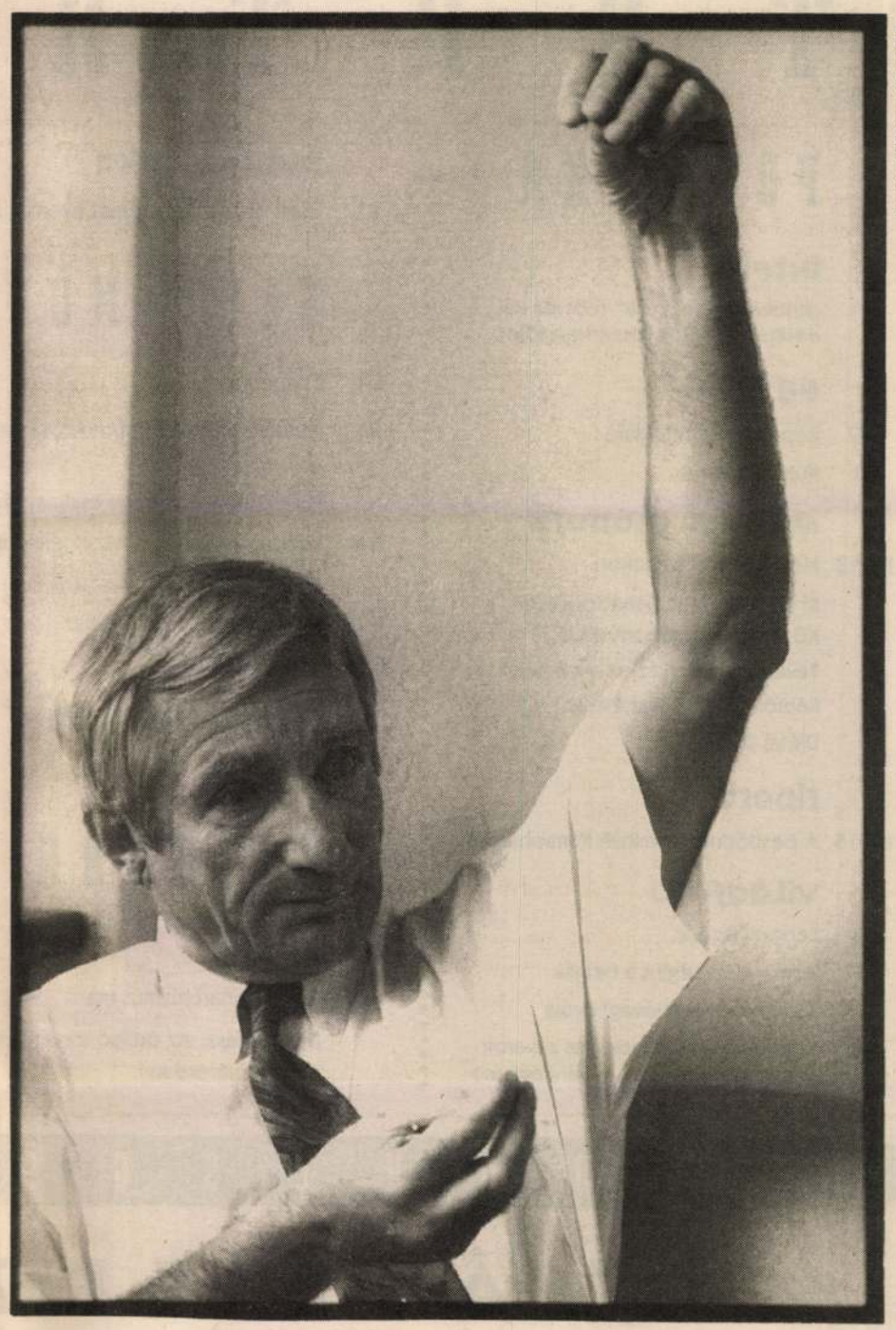

Fotók: Pohárnok Gergely

Magyar Narancs: Nem kapcsolja a Népszabadságot fonák módon az MSZP-hez az, hogy a fejléc szövegének szimbolikus változásai – előbb a párt szétszakadásakor, most választási győzelmekor – mindig a párt helyzetének változásaihoz kötődnek?

Eötvös Pál: Hát hogy mondjam: ismerjük ezt a szituációt. Önök is küzdenek a saját identitásukkal. Mennyire köti a Fidesz választási plakátja a Magyar Narancsot a Fideszhez? Önök is nyilván hosszan tudnának erről mesélni nekem, ez természetesen nem egyszerű dolog. Szóval igen is meg nem is, nyilván inkább nem. Én nem fedezem föl, ahogy a Magyar Narancson sem fedezem föl, hogy a plakát és a lap neve között nagyon szoros összefüggés volna. Körülbelül ennyire saccolom a Népszabadság és a Magyar Szocialista Párt közötti kapcsolatot is. Ez egy „eressz el"-típusú kapcsolat, ami ugye úgy kezdődött, hogy mi ezt a pártot lerúgtuk magunkról. Leváltunk, lázadtunk, elküldtük a fenébe a Bereczet – de ezt nem mindenki vette tudomásul. Ebben Nyers nagyon karakán volt és rengeteget segített, de ez nagy harc volt. Eszük ágában sem volt bennünket elengedni. Tehát akkor odatettük, hogy *Szocialista napilap*, és néhány dologra nem voltunk hajlandóak. Én nem voltam hajlandó innen senkit kirúgni – egy embert kivéve, akit megkértünk, hogy menjen el. A másik ok az volt, hogy amikor a szocializmus szitokszó lett, amikor megbélyegeznek ezzel, akkor ezt a bélyeget viselni kell. Egy idő óta mindig azt mondtam, hogy ebben van egy kis dafke. Azért is.

MN: Most pedig kiment a talaj a dafke alól.

EP: Hát kiment a talaj a dafke alól. Volt még emellett más is. Farkas Zoli ezt jól fogalmazta meg két, két és fél éve: háromszázezer megrendelője van a lapnak, éppen annyi, mint az utána következő öt lapnak együttesen, hát hogy is van ez a szocialista párti szimpátiával? Ha nem a fejléce miatt, de a szellemisége, múltja, a korábbi ragaszkodások miatt ennyien olvassák ezt a lapot, akkor ennyien ragaszkodnak ehhez az eszmerendszerhez? Ilyen értelemben van összefüggés, de erről nem mi tehetünk. Erről az olvasó tehet, akit mi kiszolgálunk. Mi azt adjuk neki, amit ő kér, igyekszünk objektívek lenni az ő szája ízének megfelelően – vagy a magunk szája ízének megfelelően. Ezt vagy visszaigazolják, vagy nem. Nyilván a Pesti Hírlap is igyekezett objektív lenni a maga szája ízének megfelelően, csak az nem jött vissza. Szóval más fogalmaik vannak az objektivitásról. A miénk meg hálistennek visszajön. Tehát most kiment a dafke alól a talaj, és ez volt az a pillanat, amikor ezt meg lehetett csinálni. Még valami: az a furcsa akusztikája volt az egésznek, mintha széles körű reagálás lett volna erre. Ezt mi csináltuk így, elég marhán, mert minden levelet leközöltünk, de nem írtuk meg, hogy összesen ennyi jött. Összesen tán hat vagy hét levél érkezett. Lehetett látni, hogy ezt meg kell csinálni, és most kell megcsinálni.

MN: Említette, hogy annak idején összesen egy embert távolítottak el a laptól, és ennek éppolyan gesztusértéke lehetett, mint a fejléc megváltoztatásának. Ebben a stratégiában is lesz most változás?

EP: Nem, nem. A két dolgot el kell választani. Annak, hogy nem rúgtunk ki senkit, nem gesztusértéke volt. Én ebben a két dologban nem engedtem. Miért? A fejlécben valóban volt gesztusérték, de én tudtam, hogy ez üzletileg is kifizetődő tisztesség. Az olvasó a tisztességet honorálta, mert nálunk '91 közepe óta nem esett a példányszám. Eszmeileg valóban van kapcsolat a lap és a Szocialista Párt között, de ugyanilyen erős a híd az SZDSZ és a lap között is. Tehát a két dolognak nincsen semmi köze egymáshoz, nem kezdődik most semmilyen tisztogatás, akiket visszatartottunk eddig, most nem fogjuk elengedni. Ha ezt morális alapon közelítjük meg, akkor a végén a portás se maradhat itt – egyébként költő portásunk van, balos verseket írt –, mert a társaság vagy meg tudja emészteni, hogy mi történt a világban meg vele, vagy nem. Ha nem tudja megemészteni, azon az sem segít, ha végtagamputációkat hajt végre önmagán. Itt mindenki mindent tudott a másikról, hiszen nagyon régen együtt dolgoztunk. Senkinek nem kellett magyarázkodnia, mindenki tudta, hogy ki hogyan éli meg a saját sorsát. Volt, aki csalódással élte meg a rendszerváltást, mások pedig felszabadulásként élték meg.

MN: És az akkori sebek mára nyomtalanul behegedtek?

EP: Réges-régen. Néha belecsípnek kívülről egy-két emberbe, és azokat ez kicsikét bántja.

MN: Itt nem történhet meg, amitől sokan országos szinten is tartanak, hogy akik négy évig nyeltek, azok most visszaadják a kölcsönt?

EP: Itt bent? Olyan távoli a kérdés, hogy még eszembe se jutott. Ennek semmi nyoma nincsen, senki nem akar senkivel leszámolni, hát milyen alapon? A kérdés jó, csak ahogy én hallgatom, nekem förtelmes. Ennek semmiféle realitása nincsen, ki, kivel, hogyan? Ezen rég túlvagyunk, sokkal inkább van itt egy akolmeleg ehhez képest. Romantikus, könnyes történet lesz a végén, de mégsem tudok mást mondani: valóban van egy meglehetős sokszínűség, és ebből jön ki, amit mindennap megcsinálunk. Ezt nem takargatják, hanem viccet csinálnak belőle, így működik. Ha megfeszülnék sem tudnék frontvonalakat felállítani a szerkesztőségben.

MN: Generációs frontvonalak sincsenek?

EP: A fiataloknak mindig nagyobb a szexuális potenciájuk, ezt az idősebbek mindig irigylik, ennyi.

MN: Nem folynak belső küzdelmek azért, hogy ki írja a napi publicisztikákat?

EP: Sajnos ez éppen fordítva van: most teli vagyok dörgedelmekkel és nagy asztalcsapkodásokkal, mert csomó marhaságot csináltunk. Esett a színvonal, hülyeségeket írtunk.

MN: A koalícióval kapcsolatban?

EP: Nem, nem. Megjelent egy olyan mondat, amitől nekem frászom van, hogy figyelünk, vagy valami ilyen hülyeség. Azt hittem, megeszem az újságot fél hétkor.

MN: Csak reggel találkozik ezekkel az írásokkal?

EP: Nem, általában nem, de van, amikor csak reggel, mert nagyon le vagyok kötve az egyéb ügyekkel. Azért a harmadik oldalt nagyon gyakran megmutatják, de van, amikor nem vagyok itt. Nem fogok most erről mesélni, mert házon belül könnyen lehetne azonosítani, hogy kiről van szó, mindenki ismeri a cirkuszt.

TARTALOM

POLITIKA

interjú

6–7. „Kritikai lap vagyunk" (Eötvös Pál, a Népszabadság főszerkesztője)

egy hét

8–9. Képes hírösszefoglaló

10. Kulturális hírek

magyar glóbusz

11–13. Média: Élet a romokon

Ki kicsoda a médiaháborúban: Közlegények, tábornokok

Tévé: Felgereblyézett aknamező

Rádió: Közös hullámhossz

Diétai levlap

riport

14–15. A pestlőrinci Terminál: Kamionszeráj

világfalu

16. Lengyel Bizánc

17. Korfu: Már megint a belgák

A „gáncsnélküli lovag" órája

18. Konferencia: Szerepek és zavarok (Az új Németország az új világban)

publicisztika

23. Eörsi István: Össznémet nyomorúság

ÉLET+MÓD

24. Szépen sorban

25. Korunk hőse: Az unterwasser rögbi-spíler

BodyGuide: Sportolni csakazértis

26. Rend+szer váltás (Összefoglaló egy kutatásról)

27. Kutyaszorító: Tibeti terrier

Csarnok Étterem

snobleSSe oblige

19–22. Heti kalauz

KULTÚRA

kritika

28. Könyv: Anarchizmus ma

Mozivadász: Az utolsó törvényenkívüli a halott városban

interjú

29. „Nyereg alatt puhított magyar szobrászat" (Csiky Tibor szobrászművész)

melodiq

30. Békebeli Rag

Narancsfül: John Scofield/Pat Metheny: I Can See Your House From Here

rockfront

31. Narancsfül: Pretenders: Last of the Independents

Csillagok között

focivébé

32. Hogyan kell nyerni? (Svédország–Szaúd-Arábia 2-0)

Hadzsi (Hagi)

33. Maradona, Escobar

Eurohülye a Eurosporton

Béke van

apró hirdetés

34–36. Boldog, boldogtalan

színes+mód

38. ***Alko*HOLNAP**: José Cuervo Tequila

NARANCSGALÉRIA

LOVÁSZ ERZSÉBET

Lovász Erzsébet 1954-ben született Budapesten. 1973-ban a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola díszítő-festő szakán végzett. 1980-ban diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán, mestere Sváby Lajos volt. 1981-ben fejezte be tanulmányait. 1980 óta a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának, 1986 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja. Ugyanebben az évben Stúdió-díjat kapott.

a szerk.

1982 kivételével az utolsó húsz évben vagy a németek nyertek vébét, vagy az argentinok. Az argentinok idén már nem nyernek. Diego Maradona kisszerű és szűklátókörű félreállítása megtörte a pampák népét; a balkáni birkapásztoroktól elszenvedett vereségük csak kecskesajt volt a puliszkán. Diego Maradona bukott angyal volt, aki éppen újra – utoljára – felemelkedni látszott. Már 1978-ban is szerepelhetett volna világbajnokságon, de Carlos Menotti akkori szakvezető még nem játszatta a gyerekzsenit abban a – tegyük hozzá őszintén – kevéssé szimpatikus argentin csapatban. Megjelent '82-ben, világbajnokként mennybement '86-ban – még akkor is, ha volt kézilabdacentereket megszégyenítő eredményes megmozdulása is Gary Linecerék ellen. '90-ben a labdarúgás világtörténete a mélypontra jutott; dögunalmas meccseken fantáziátlan darálógépek gyalázták a *játékot*. Diego közben kicsit leromlott, már a legendás közbiztonságáról és szigorú erkölcséről nevezetes Nápolyban sem ő volt az isten, kokain-ügybe keveredett, csapatról csapatra csúszott. Az argentin tömegóhaj azonban visszahozta őt a csapatba – hozzá képest Mario Kempes is csak halovány árnykép, nagysága csak Di Stefanóhoz mérhető, de őrá csak az igen idős gauchók emlékeznek; akkor nem volt még tévé meg videó a tághorizontú Patagóniában –, és Maradona megembelni látszotta magát. Fogyott egy tízest, kezdőjátékos volt, rúgott egy gólt (na jó, csak a görögöknek), de ahogy kirohant a partvonalra, nyilván azt ordította igen artikulálatlanul: *Visszajöttem!* Vissza is jött, és a foci is, mert ez a vébé nagyon jó volt az elején, és akkor itt ez az ephedrin-dolog, ami a Novorin nevű lengyel orrcsepp hatóanyaga, és minden magyar bölcsődében tonnák vannak belőle raktáron a KGST mámoros gyógyszerkereskedelmének állítva el nem múló emléket, és kész; vége. És talán a focinak is. Az európai csapatok halottak (kivéve Svédországét). Dél-Amerika elvérzőben (kivéve a brazilokat), Afrika még nem találta meg magát. Megint győznek ezek az össznyomorúságos össznémetek, akik amúgy is (lásd: Eörsi). Vége. Nincs remény – vagy csak egy kicsi, már ha reménynek lehet nevezni egy román–bolgár döntő perspektíváját.

Ezenközben, a hírek szerint Pálfy G. Picur a bajorországi Kastl magyar gimnáziumában folytatja össznémet mintájú nyomorúságos kútmérgezését. A híreket cáfolják. Picur lehet, marad. De reméljük, még annyi időre sem jön vissza, mint a Maradona. Az egész négymillió-nyolcszázezres végkielégítésen pedig vegyen ephedrines orrcsöppet, és használja is el üzemszerűen a teljes mennyiséget. Aztán küldjük el egy összmagyar doppingvizsgára, és vizsgáljuk meg nettó a magyarságteljesítményét.

ANDREAS LOVICH, textilfestőmester

1820-ban hat Liptó-megyei helység/Liptószentmiklós, Rózsahegy, Német-Lipcse, Tarnóc, Szelnice és Hibbe/ közös festőcéhet alakitottak szentmiklósi központtal, 19 mester részvételével.-Ezek egyike:
17.- Andreas Lovich, Szjelnice,/Szelnice/
124.old. 42.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA? A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

M.D.K.

Lovich, fényképész

Kassán Róth Imre festővel együtt nyitott fényképműtermet, 1864-ben. 215.o.

Fejős Imre: Fényképészetünk első virágkora, 1855-1885. 209.o.

Folia archaeologica. A. 1958. Bp. Képzőműv. Alap Kiadóvál. Bp. 1958

M.D.K.

Lovich, fényképész

Budai származású. Veduták, ipari felvételek, reprodukciók, fotomechanikai sokszorositó eljárások meghonositója. 218.o.

Fejős Imre: Fényképészetünk első virágkora, 1855-1885. 209.o.

Folia Archaeologica. A. 1958. Bp. Képzőmüv. Alap. Kiadóváll. Bp. 1958

92. aug. 21.

HARGITA NÉPE

LÓVÉSZ

Csíkszentmihályhoz tartozó, attól, és Szentmihály másik falujától, Ajnádtól északra, északkeletre létrejött, tipikusan hegyvidéki település.

A Csíki-medence egyetlen román faluja. A település kialakulásáról, időben, a XVIII. század első felében beszélhetünk. Megjelenését kapcsolatba hozhatjuk, talán, azzal is, hogy az 1694-es tatárjárás elnéptelenítette az addig eléggé számos, 1000-en felüli lélekszámú Csíkszentmihályt.

Csíkszentmihály korábbi lakosságának többsége 1694-et követően nem került haza soha. Bár egy részüket kiváltották, vagy más módon szabadult meg. A lakosság pótlására főként moldvaiakat, de erdélyi román embereket is telepítettek le Szentmihály területén.

Az első adat, úgy hisszük, a lóvészi lakosságról az 1721-es összeíráskor jelentkezik. Ekkor 23, nyáron havast bérlő, de télire leginkább Moldvába költöző családfőről tesznek a statisztika összeállítói említést. A 23-as szám valószínű magában foglalja a mai Felsőlok területén, szentmihályi legelőket, kaszálókat használatba vevők számát is. A tulajdonképpeni lóvésziek csoportját tehát nem 23, hanem kevesebb család képezhette. Bunea Augustin 1901-ben közli Petru Aron görög katolikus vikárius 1750-es összeírását. Ebből az tűnik ki, hogy egyházilag a szépvízi görög katolikus plébániához tartozó Ajnádon, vagy a környékén 213 görög katolikus hívő élt. (A szám túlzottnak tűnik.) Ekkor még nem beszélhetünk a különvált többé-kevésbé önállósult Lóvész nevű településről.

Az 1754-es adófizető családfők nevét lejegyzők minden kétséget kizáróan lóvészi férfiak nevét is felírták. Ilyenek: Oláh André (Olah Andrei), Orosz Vaszily (Oros vagy Rus Vasile), Budáka Vaszily (Budaca Vasile), Oláh-Karácson (Olah Crăciun), Csilip Konsztandi és Tódor (Cilip Constantin és Toader vagy Tudor), Posztoláki Simon és Miklós (Postolachi Simion és Nicolae), Nyáguly Vaszily és Miklós (Neacşu Vasile és Nicolae). 1754-ben Szentmihályon 50 szabad renden lévőt, 39 jobbágyi rendhez tartozó családfőt regisztráltak. Akkoriban, jobbágyokon értették az

Faluról falura

örökös jobbágy-házhelyeken, örök falu terhét (adóját) viselő, marhás, állandó embereket, akár magyarok, akár oláhok (románok), nem pedig Havasalföldről, Moldvából, vagy máshonnan jött és ideiglenesen ott tartozkodó zsellléreket. A lóvésziek úgy néz ki, 1750 körül, részben jobbágyoknak, részben zsellléreknek számították.

A falu nevére 1801-ből származó iratban bukkantunk, tudtunkkal eddig ez a legrégebbi említése: „Szent Mihály falva territóriumán, Lóvészben". Az 1802-es adatunk Lóvészi Vrencsán (Vrîncean) Tódor... zsellér egy elszökött fiának felkeresésére megy Moldvába. A település alapításáról, keletkezéséről maguk a lóvésziek 1805-ben mondták el a következőket: „ennek előtte bizonyos számú esztendőkkel mü antecessoraink (elődeink) árendáltak volt egy darab helységet a Cs. Sz. Mihályi Lovas és Gyalog Katona Rátz familiától, a Sz. Mihályi határ Lóvész nevezetű helységében, az mely akkor ép, nyers erdő lévén, azután sonyorú kézi munkánk által irtottuk, pusztítottuk (az erdőt) szénabeli termesztésre nézve...". Haszonbérbe évente 8 magyar forintot fizettek. E mellett a földesúrnak, Sándor Zsigmondnak, ajándékként, évente adtak egy fiasjuhot.

A Lóvész elnevezés olyan erdőirtást, irtványt jelentett, ahol lovakat legeltettek. Csíkban számos ehhez hasonló elnevezéssel találkozunk (Borjúvész, Nagyvész, Kicsivész, Málnavész, Veszes, Vészpatak). A ma ismert Livezi forma a magyarból románosodott névalak.

A statisztikák az évek során — megközelítőleg — Lóvész lakosságáról a következő képet mutatják.

1850-ben 33 család és 185 lélek volt Lóvészen, az 1910-es népszámláláskor 334, 1930-ban 483, 1966-ban 613, 1977-ben mintegy 642 ember élt ebben a hegyvidéki faluban.

Két évtizeddel ezelőtt Lóvészről megjelent egy kis monográfia. (Szerzői: N. Bucur és C. Costin.) Átvettük néhány adatát.

A falu, mint a hegyvidéki települések általában nagy területen fekszik, hét szerre, úgynevezett szektorra oszlik. A faluban a Bucur, a Cilip, a Voşloban nevek a leggyakoribbak. A lakosság régi foglalkozása az állattenyésztés.

Lóvész területén áthalad a madéfalvi-gyimesi vasútvonal, amelyet 1897. október 18-án adtak át a forgalomnak. Már korábban megejtették a krakkói (karakói) völgyhíd és az alagút próbáját. A híd kipróbálásakor jelen volt Pál Antal főmérnök és Vidor Jenő építésvezető. A vasút a lóvésziek életében igen fontos helyet foglal el. A lakosság jó hányada vasúti alkalmazott.

Lóvész jó példa arra, hogy egy kisebb csoport megőrzi, megőrizheti anyanyelvét, kultúráját, identitását, ha külön saját közösségi élete van, ha ilyen közösségi életet élhet.

SZŐCS JÁNOS

A Csíkszeredai
CONTRAST Kft.

GYÁRT és ELAD 240x115x63-as méretű tömör téglát 20 lejbe darabját. Igénylés esetén a házhoz szállítását is vállaljuk.

Érdeklődni a 958-21063-as telefonon 7—15 óra között; vagy a 958-15660-as telefonon, 15—22 óra között. (3773)

A Brassói
CASA JAN Kft.

Csíkszereda, Obor u. 2 szám alatti üzlete

eladásra kínál

korlátlan mennyiségben kétszer finomított osztrák cukrot 50 kg-os zsákokban. Nagybani eladási ár (1 tonna) 240 lej/kg, kisárú-forgalomban 255 lej/kg. (3797)

Apróhirdetések

PETRES KLÁRA, BALÁZS ILONA, KURKÓ ANNA, SZILÁGYI KATALIN, JANKÓ PIROSKA, KOVÁCS ERZSÉBET — megkérjük jelentkezzenek a 21221-es telefonon naponta, délután 16 órától a bizományi holmik átvétele végett. (3793)

VÁSÁROLNÉK forintot. Ajánlatot a 13876-os telefonon, 16 óra után. (3791)

BÚTOROZATLAN 2—3 szobás lakást bérelnék hosszabb időre, Csíkszereda területén, havi 3—6 ezer lejért. Telefon

ELADÓ egy jó állapotban lévő IMZ, dízelmotorral. Érdeklődni Csíkcsomortán 171 szám alatt. (3802)

ELADNÁM vagy ELCSERÉLNÉM 6 tonnás teherautómat kisebb kapacitásúra (egyéb ajánlatot is elfogadok). Telefon 958—16461. (3803)

ELADÓ Csíkszeredában egy azonnal beköltözhető, 2 szobás tömbházlakás, I. emelet. Érdeklődni a 12937-es telefonon, 12—18 óra között. (3806)

ELADÓ 2 szobás tömbházlakás a csíkszeredai vasáruüzlet felett, beüvegezett erkéllyel. Érdeklődni a 16320-as telefonon. (3810)

Augusztus 14-én egy férfikerékpárt találtam Gyergyószentmiklóson, a Bucsin utcában. Tulajdonosa megtalálja Fórika Máriánál, Tekerőpatak, Fő út 213 szám alatt, dél. után. Érdeklődni délelőtt Gyergyószentmiklóson, a 61076-os telefonon.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy drága nagymamánk,

LACZKÓ ISTVÁNNÉ,

szül. Borbély B. Mária

életének 86., özvegységének 4. évében, 1992. augusztus 19-én szerető szíve megszűnt dobogni. Temetése augusztus 21-én, 15 órakor lesz a csutakfalvi temetőbe. Gyergyóremetén. Jelen értesítést gyászjelentőnek is szántuk. A gyászoló család. (3799)

Szívünk legmélyebb fájdalmával tudatjuk, hogy szeretett édesanyánk, nagymama, testvér, rokon és jó szomszéd,

özv. GERGELY JÓZSEFNÉ

szül. Petres Mária

Emléke legyen áldott, nyugalma csendes. Jelen értesítést gyászjelentőnek is szántuk. A gyászoló család. (3807)

Szívünk mély fájdalmával tudatjuk, hogy a drága jó férj, szeretett édesapa, nagytata, dédnagyapa, testvér, rokon és jó szomszéd,

TRIPPAN DÉNES

életének 74. évében, 1992. augusztus 20-án elhunyt. Temetése szombaton, 14 órakor lesz a családi gyászháztól a csomortáni temetőbe. A gyászoló család. (T)

Lovay Zsuzsanna

Magyar Iparművészet az
ezredfoRdulón 2003

Ufl.

az összes tervezéssel és tanácsadással foglalkozó magánmérnökök felvétessenek, tehát a vállalkozók is, ha tervezéssel foglalkoznak. Ehhez a javaslathoz a jelenlevő 55 tag közül 2-en csatlakoztak.

*

Megjegyezzük, hogy a tagértekezleten tárgyalt tervező és tanácsadó magánmérnöki tagcsoportba, illetőleg ennek névjegyzékébe való felvétel nem jelent a mérnöki munkák végzésére való jogosultság tekintetében a Kamara többi tagjaival szemben való megkülönböztetést, mert a mai jogállapot szerint a Kamara minden tagja a Mérnöki Rendtartás 3. és 29. §-ában foglalt rendelkezések és fegyelmi felelősségének korlátai között minden olyan mérnöki munka önálló vállalására és végzésére jogosult, amelyre megfelelő szaktudással bir.

A tervező és tanácsadó magánmérnökök különleges tagcsoportjának, illetőleg névjegyzékének csupán az volna a rendeltetése, hogy abban együtt legyenek azok a kamarai tagok, kik csupán és kizárólag tervező és tanácsadó magánmérnöki tevékenységet folytatnak és foglalkozásuk tekintetében sem alkalmazotti, sem másfajta függő viszonyban nincsenek.

A Kamara új tagjai. A Kamara közhírré teszi, hogy

a) a Mérnöki Tanács által *jogerős* határozattal a Kamara tagjai sorába felvétetett 1930. évi április hó 11-től:

Weymann Ervin, sz. 1877, Bpest (gépészmérnök);

b) a Kamara választmánya által hozott *jogerőre emelkedett* határozattal fevétettek 1930. évi május hó 9-től:

Dorner (enesei) Sándor mérnök, Békéscsaba, Máv. oszt.-mérnökség. — *Faragó* András gépészmérnök, Székesfehérvár, Gyümölcs-u. 11. — *Göllner* János mérnök, Debrecen-Pallag, Gazd. Akadémia. — *Hajós* István gépészmérnök, Budapest, II, Ponty-u. 4. — *Jankó* Béla mérnök, Bpest, IX, Üllői-út 119. — *Just* Kornél mérnök, Bpest, VII, Kertész-u. 29. — *Lovászy* László építészmérnök, Bpest, VII, Wesselényi-u. 63. — *Marosi* Lajos gépészmérnök, Tiszaföldvár, Kossuth-u. 39. — *Méray* (vitéz) József mérnök, Pécs, Diska Győző-u. 16. — *Polcsa* János építészmérnök, Budapest, VIII, Eszterházy-u. 19. — *Scherer* Lajos mérnök, Pécs, Ráth Mátyás-u. 37. — *Sternberg* Pál gépészmérnök, Bpest, V, Tátra-u. 20/b. — *Suhayda* Károly erdőmérnök, Balmazújváros, Csegei-u. 18. — *Szőke* Sándor Béla mérnök, Bpest, II, Várfok-u. 11. — *Szücs* Gábor vegyészmérnök, Rákoscsaba, Mikes-u. 30. — *Végh* József mérnök, Békéscsaba, Máv. oszt.-mérnökség. — *Zsendovics* József erdőmérnök, Abaújszántó, Marcinfalva 4.

1930. évi május hó 13-tól:

Lehoczky György építészmérnök, Balatonzamárdi, Dr. Purébl Győző-u. 62.

Hirdetés a Mérnökök Nyilvántartásába való felvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1930. évi május hó 16-án tartott ülésében

Reich Sándort, sz. 1891, műszaki tisztv., 70. §. Budapest, VIII, Tisza Kálmán-tér 3

a Mérnökök Nyilvántartásába felvette.

A felvételről szóló értesítés 1930. évi május hó 17-én kifüggesztetett. *Nevezett felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 70. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1930. évi június hó 16-án déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1930. évi május hó 16-án tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Bukoveczky István, sz. 1895, okl. mérnök, Füzesabony. — *Fa* László, sz. 1903, okl. építész, Pápa, Hunyadi J.-u. 5. — *Fenyves* Aladár, sz. 1881, okl. gépészmérnök, Budapest, VI, Csengeri-u. 68. — *Gaál* (ifj.) Elemér, sz. 1903, okl. mérnök, Budapest, II, Ilona-u. 10. — *Kulich* Oszkár, sz. 1866 (a M. R. 70. §-a alapján a Mérnökök Nyilvántartásába jogerősen felvett építészmérnök), Budapest, VI, Bajza-u. 25. — *Pethes* Aladár, sz. 1894, okl. gépészmérnök, Budapest, I, Csaba-u. 6. — *Reich* Sándor, sz. 1891, műszaki tisztv., 70. §, Budapest, VIII, Tisza Kálmán-tér 3. — *Reményi* Aladár, sz. 1877, villamosmű üzemvezető, 70. §, Hajdúböszörmény. — *Somló* Emil, sz. 1877, okl. építész, Budapest, VI, Szív-u. 11. — *Wimmer* László, sz. 1900, okl. építész, Budapest, I, Márvány-u. 40. — *Zollschan* Ede, sz. 1885, okl. gépészmérnök, Bpest, VI, Podmaniczky-u. 16.

A fevételről szóló értesítés 1930. évi május hó 17-én kifüggesztetett. *Nevezettek felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 9., illetve 70. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1930. évi június hó 16-án déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

Budapesti Mérnöki Kamara
A. 376/1930/4.

Felhívás.

Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala az Ügyvédi Kamara kezdeményezése folytán teljes statisztikai adatfelvételt készített a szellemi foglalkozásúak egyes csoportjairól. Ebbe az akcióba a mérnöki kar Budapesten lakó tagjai is bevonatnak.

A munkálatokat a Székesfőváros Statisztikai Hivatala bonyolítja le saját költségén, saját közegeivel, akik a mérnöki kar Budapesten lakó minden tagját — tehát nemcsak a kamarai tagokat — fel fogják keresni és nekik a mérnökök számlálólapját a Kamaránk által A. 376/1930/3. szám alatt megállapított szövegű, az adatfelvételre vonatkozó felhívással együtt kézbesíteni fogják.

Ezek a számlálólapok a kitöltő nevének feltüntetésével vagy aláírása nélkül lesznek kitöltendők s így a névtelenül beszolgáltatott adatokból senkinek semmiféle kára nem származhatik. Az adatfelvétel közérdeket szolgál. Emellett azonban a mérnöki karnak is nagy előnyére fog szolgálni, ha a kari érdekek védelménél a Kamara állításainak igazolására megfelelő statisztika fog rendelkezésre állani.

Ezúton is tisztelettel kérjük tehát Budapesten lakó t. Kartársainkat, hogy a fentnevezett hivatal által kikézbesítendő számlálólapot pontosan töltsék ki.

A Kamara választmányának határozata alapján a Statisztikai Hivatal felvételre irányuló akcióját a kari érdekek védelme alá helyezzük és nyomatékosan felhívjuk a t. Kartársakat, hogy ezen nagyjelentőségű és ez alkalommal kedvező körülmények között rendelkezésükre álló statisztikai adatgyüjtést tőlük telhetőleg támogassák.

Budapest, 1930. évi május hó 15-én.

Thoma Frigyes s. k., titkár. — *Dr. Kossalka János* s. k., elnök.

A Kamara helyisége: VIII, Scitovszky-tér 2.
A Kamara telefonszáma: József 388—18.
A Kamara postatakarékpénztári csekkszámlájának száma: 28.844.

Szakirodalom

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1929/30-ban a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

VI. közlemény. (CXVII.)

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

Schreiber Automobilisták Zsebkönyve. Nyolcadik, javított és bővített kiadás. Az „Autó- és Motorujság" kiadása. Budapest, 1929. 16°, 624 l., nyolc térképmelléklettel. Dénes és Friedmann rt. nyomása.

Foerk Ernő építész, ipariskolai tanár: *A magyar építőművészet rövid története,* magyar műemlékek nyomán. Szerző kiadása. Budapest, 1929. 16°, 222 l., számos szövegképpel és ábrával. A kecskeméti Hungária nyomda és lapkiadó r.-t. nyomása. Ára kötve 6 pengő.

Az útkérdés Magyarországon. Forster Gyula, Lappert Rezső, Méhes Zoltán, Schäffer István, Sámy Sándor, Király Kálmán, Ujhelyi László és Buday Béla előadásai. Tartották a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet út-, vasút- és hídépítési szakosztályának 1928. évi május hó 4-én és 5-én rendezett útügyi előadássorozatán. Sajtó alá rendezte: Hász Sándor műegy. adjunktus. Budapest, 8°, 244 l. 110 képpel és ábrával. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet megbízásából kiadta a Vállalkozók Lapja könyvosztálya. Ujságüzem r.-t. nyomása. Ára vászonkötésben 20 pengő.

Közlemények a Kir. József Műegyetem műszaki mechanikai laboratóriumából és a vele kapcsolt kísérleti állomásból. IX. füzet. *A technikai anyagvizsgálat.* Irta: *Bresztovszky Béla dr.* Különlenyomat a Technikai Fejlődésünk Története című műből. Budapest, 1930. Lex. 8°, 18 l. 4 ábrával. Stádium-nyomda sajtóvállalat r.-t. nyomása. Ára füzve: 80 fillér.

A Soproni Automobil Egyesület második *évkönyve 1930.* Az igazgatóság megbízásából összeállította a szerkesztő-bizottság. Sopron, 1930. 32-ed rét. 192 l. Székely és Tsa soproni könyvnyomdájának nyomása.

Molnárok és gépészek kézikönyve. 1930. Kiadja a „Molnárok Lapja" Budapest VI, Podmaniczky-utca 31. 16°, 414 l. Thália-Kultúra műintézet r.-t. nyomása.

Schreiber: Automobilisták zsebkönyve. Nyolcadik, javított és bővített kiadás. Az „Auto és Motorujság" kiadása. Budapest, 1929. 16°, 624 l. Világosság r.-t. nyomása. Ára 6 pengő.

Bádogosok és szerelők zsebkönyve az 1930. évre. Szerkeszti: Farkas Izor szerelő-bádogosmester. VI. évf. 16°, 200 l. Világosság r.-t. nyomása. Ára 4 pengő.

Erdészeti Kísérletek. A m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola erdőmérnöki osztályának és a m. kir. Erdészeti Kísérleti Állomásnak tudományos folyóirata. *Forstliche Versuche — Forest Researches — Rechearches Forestières.* Szerkesztik: Roth Gyula, Fekete Zoltán. Sopron, 1929. XXXI. évf. Lex. 8°. *1. szám:* 116 l. egy táblamelléklettel — *2. szám:* 117—264 l. — *3—4. szám:* 1930. év. 265—370 l. a szöveg közé nyomott ábrákkal és táblázatokkal. Röttig—Romwalter-nyomda részvénytársaság Sopron nyomása.

Dr. Szilas Oszkár: Kisugárzás és levezetés. Budapest, 1930. Kis 8°, 29 l. 11 ábrával. A Magyar Elektrotechnikai Egyesület kiadása. Weiss L. és F. nyomdája.

a közgyűlés az indítványt kiadja a választmánynak azzal, hogy a Közszállítási Tanács létesítését szorgalmazza.

Kossalka János elnök: Javasolja, hogy a Közgyűlés nagybányai vitéz Horthy Miklós kormányzót hódolattal üdvözölje.

A Közgyűlés a javaslatot egyhangúan elfogadta.

Elnök megállapítja, hogy a tárgysorozat ki van merítve, a Közgyűlést berekeszti.

K. m. f.

Hitelesítik:
Dr. Quirin Leó,
Strasser Miksa,
kamarai tagok.

Jegyezte:
Thoma Frigyes s. k.
titkár.

Látta:
Dr. Kossalka János s. k.
elnök.

A Kamara választmányának 146. üléséből. A választmány 1930. évi május hó 16-án rendes ülést tartott, melyben örömmel vette tudomásul a leirat tartalmát, melyet a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter úr intézett a Kamarához a különböző mérnöki szakba tartozó létesítmények terveinek megosztott megbízás útján való beszerzése tárgyában.

Egy kamarai tag panaszára a választmány foglalkozott Győr város színháza, valamint ugyancsak Győr városában építendő iparostanonciskola terveinek beszerzése céljából kiírt tervpályázat kérdésével és elhatározta, miszerint a m. kir. belügyminiszter úrhoz intézendő felterjesztésben felhívja a figyelmet arra, hogy a város polgármestere úgy a színház, mint az iparostanonciskola kiviteli terveinek elkészítésével nem az I. pályadíjat nyert építészmérnököt, hanem másokat bízott meg.

Kamaránk a m. kir. belügyminiszter úrhoz intézett felterjesztésben a következőkre mutatott rá:

A Kamara álláspontja szerint a tervpályázatok kiírásának az a célja, hogy a kiíró fél ilyen úton a legjobb tervekhez jusson. Ha azonban a bíráló bizottság döntése egyszerűen figyelmen kívül hagyatik és ebből rendszer lesz, a döntéssel szemben indokolatlanul mások kapják a megbízást, az ilyen eljárás a tervpályázatok lejáratására fog vezetni. Tudvalevő ugyanis, hogy a tervpályázaton résztvevők nem azért vesznek részt a pályázaton, hogy díjakat nyerjenek, hanem azért, hogy a tervpályázati bíráló bizottság döntése alapján a megbízást is elnyerjék. Áll ez az esetre is, ha ki van kötve a tervpályázati kiírásban, hogy a tervpályázati bíráló bizottság döntése a megbízás tekintetében az építtetőre nem kötelező.

Ettől eltekintve, még súlyosabban sérelmezendő Győr város polgármesterének a tervpályázati bíráló bizottság döntését negligáló határozata abból a szempontból, hogy a város olyan egyénnek adott megbízást, aki 21 éve külföldön él, Magyarországon adót nem fizet, a Budapesti Mérnöki Kamarának nem tagja s így a kereskedelemügyi miniszter úr által a Mérnöki Kamara tagjainak fenntartott munkák végzésére nem is jogosult.

A városnak a döntése azt a látszatot kelti, mintha Magyarországon nem volnának jeles színházépítők. Ezzel szemben a valóság az, hogy kiváló építészeink vannak, akik színháztervezésben és építésben gyakorlattal rendelkeznek és az építészek általában jelenleg munkában szűkölködnek.

A választmány tárgyalta az 1930 május 2-án tartott tagértekezlet jegyzőkönyvét; elvben magáévá tette a tervező és tanácsadó magánmérnökök csoportja nevében a tagértekezleten megjelent 55 tag közül 36 tag csatlakozása mellett előterjesztett javaslatot e tagcsoport megszervezéséről. A részletekre vonatkozó előterjesztés kidolgozását bizottság elé utalta.

A választmány a Magyar Cementgyárak és Mészégetők Országos Szövetsége által vasbeton mennyezet- és tetőszerkezetekre kiírandó pályázat számára a szövetség kérése folytán bírálóbizottsági tagot küldött ki *Uy* Károly építészmérnök személyében.

A kereskedelemügyi miniszter leirata a kamarai tisztújító választásokról tett jelentés tárgyában. Az 1930. évi tisztújító közgyűléssel kapcsolatos választás eredményéről tett kamarai jelentésre a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrtól az alábbi leirat érkezett.

„M. Kir. Kereskedelemügyi Miniszter.

3268/930. sz. K. M. II.

Tárgy: Az 1930. évben tartott tisztújító közgyűlés választásának eredménye. A. 267/930/5. sz.

A Budapesti Mérnöki Kamarának,
Budapest, VIII, Scitovszky-tér 2.

A kamarának folyó évi március hó 28—30. napjain tartott tisztújító közgyűléséről folyó évi április hó 3-án A. 267/930/5. szám alatt hozzám felterjesztett jelentésére értesítem a mérnöki kamarát, hogy a mérnöki rendtartásról szóló 1923:XVII. t.-c.-ben foglalt rendelkezések betartásával és egyébként is szabályszerűen lefolyt közgyűlésen történt választások eredményét tudomásul vettem.

Amidőn erről a kamarát értesítem, egyúttal annak a várakozásomnak adok kifejezést, hogy az új tisztikar és választmány a magyar mérnöki társadalom erkölcsi és anyagi érdekeinek közérdekű védelmét és előmozdítását célzó törvényes hivatásának a jövőben is az eddigelé tanúsított buzgalommal fog megfelelni.

Ebbeli törekvésében a kamara mindenkor számíthat a legmesszebbmenő támogatásomra.

Budapest, 1930. évi április hó 8-án.

A miniszter helyett:
Forster s. k., államtitkár."

A m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter leirata mérnöki tervezési megbízások megosztása tárgyában. A Kamara az illetékes hatóságokhoz felterjesztést intézett, melyben kérte, hogy az olyan közpénzen létesülő mérnöki alkotásoknál, amelyek keretében különböző mérnöki szakba vágó és egyenkint is számottevő, a fenntartott mérnöki munkakörbe eső mérnöki munkák szükségesek, a tervezői és művezetői megbízások lehetőleg mérnöki szakonként elválasztva, külön-külön szakmérnöknek adassanak ki.

A m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter úr kérelmünk nyomán az alábbi leiratot adatta ki.

„Magy. kir. Népjóléti és Munkaügyi Miniszter.

1658/eln. szám.

Tárgy: A tervezés megbízások megosztása.

A Budapesti Mérnöki Kamara Elnökségének
Budapest.

Értesítem az Elnökséget, hogy a különböző mérnöki munkakörbe tartozó létesítmények terveinek elkészítése tárgyában hozzám intézett felterjesztésben elfoglalt álláspontot annálinkább osztom, mert a tárcám ügykörében elrendelt munkálatoknál eddig is ezeket az irányelveket követtem.

Budapest, 1930 május 9.

A miniszter rendeletéből:
Kádár s. k.,
miniszteri tanácsos."

Az 1930. évi május hó 2-án tartott tagértekezletből. A Kamara tervező és tanácsadó magánmérnöki csoportjának kérelmére ez évi május hó 2-án általános tagértekezlet volt. A tagértekezlet jegyzőkönyve szerint a tagértekezleten *Hoepfner* Guidó építészmérnök, kamarai tag, a tervező és tanácsadó magánmérnökök nevében a következő javaslatot terjesztette elő:

„Kérik a vezetőséget, hogy az Ügyrend 107. §-ának 1. pontja alapján alakítsa meg a tervező és tanácsadó mérnökök tagcsoportját. És pedig akként, hogy a magánmérnököket két csoportra osztva: egyik csoportba csak azok kerüljenek, akik kereskedelemmel és iparral semmiféle összefüggésben nincsenek, míg a másik csoportba azok tartozzanak, akiknek az iparral és kereskedelemmel kapcsolatuk van. Kérik továbbá, hogy arra az időre, amíg az Ügyrendnek ehhez esetleg szükséges módosítása keresztülvihető lesz, készíttesse el a választmány a magánmérnöki működési kör tagjainak névjegyzékét és pedig a fentieknek megfelelő két csoportra osztva; kérik végül, hogy ideiglenesen az Ügyrend 109. §-a szerinti különleges tagcsoportnak tekintessék a tanácsadó és tervező mérnökök ezen tömörülése, amelynek működését az Ügyrend 110—117. §-ai szabályozzák."

Ez a javaslat a tárgyalás során akként helyesbíttetett, hogy csak a magánmérnökök működési köréről, illetve a tervező és tanácsadó magánmérnökök különleges tagcsoportjáról van szó.

A tagértekezleten jelen volt 55 kamarai tag közül 36-an csatlakoztak ehhez a javaslathoz.

Ezzel a javaslattal szemben *Berger* Benő mérnök kamarai tag azt kívánta, hogy az alkotandó tagcsoportba

Upea näyttely Unkarista:

Valokuvataiteen kavalkadi

Unkari on eurooppalaisen valokuvataiteen pioneerimaita. Kun Ranskan akatemia oli 1839 julistanut valokuvakeksinnön tapahtuneeksi esitteli Pestin tuolloin vielä Budasta erillään ollut kaupunki taideyhdistyksensä näyttelyssä seuraavana vuonna kesäkuussa metallilevylle ikuistettuja ns. daguerrotyppioita eli varhaisia valokuvia. Kaksi kuukautta myöhemmin, elokuussa 1840 unkarilainen Anatol Vallas valmisti Unkarin taideakatemian kokouksessa daguerrotypiansa. Keksintö sai tuulta purjeisiinsa ja 1800-luvun puolivälissä oli Budan ja Pestin kaupungeissa jo 18 rekisteröityä valokuvaajaa.

Alkuaikoina valokuvaus oli hidasta puuhaa ja tapahtui yksinomaan sisällä. Jozsef Petzval kehitti jo uudentyyppisen objektiivin, jolla aikaisempi 10—15 minuutin valotusaika lyheni 8—10 sekuntiin. Kuvaus tapahtui edelleen studoissa ja käsitti muotokuvia tai lavastettuja henkilöryhmiä. Näitä studiokuvia 1850-luvulta edustavat vanhimmat otokset parhaillaan Helsingissä Valokuvataiteen museon studiossa esillä olevassa Unkarin valokuvaus 1840—1981 näyttelyssä. 1850-luvun alussa keksittiin ns. märkälevyn käyttö, mikä mahdollisti retusoimisen eli valokuvien korjailemisen asiakkaan toivomuksesta kauniimmiksi.

Sisältä maisemaan

Kuivalevyjen myötä kamera saatettiin kantaa ulos luontoon 1870-luvulla ja nyt oli mahdollisuus ikuistaa niin rakennuksia kuin maisemia sekä luonnollisesti myös ihmisiä oikeissa maisemissa. Ensimmäiset värivalokuvat otti Unkarissa Ferenc Veress 1881 ja hänen taitonsa näyttöjä oli esillä Pariisin maailmannäyttelyssä 1889. Sanomalehdessä oli Unkarissa julkaistu ensimmäinen valokuva viisi vuotta aikaisemmin.

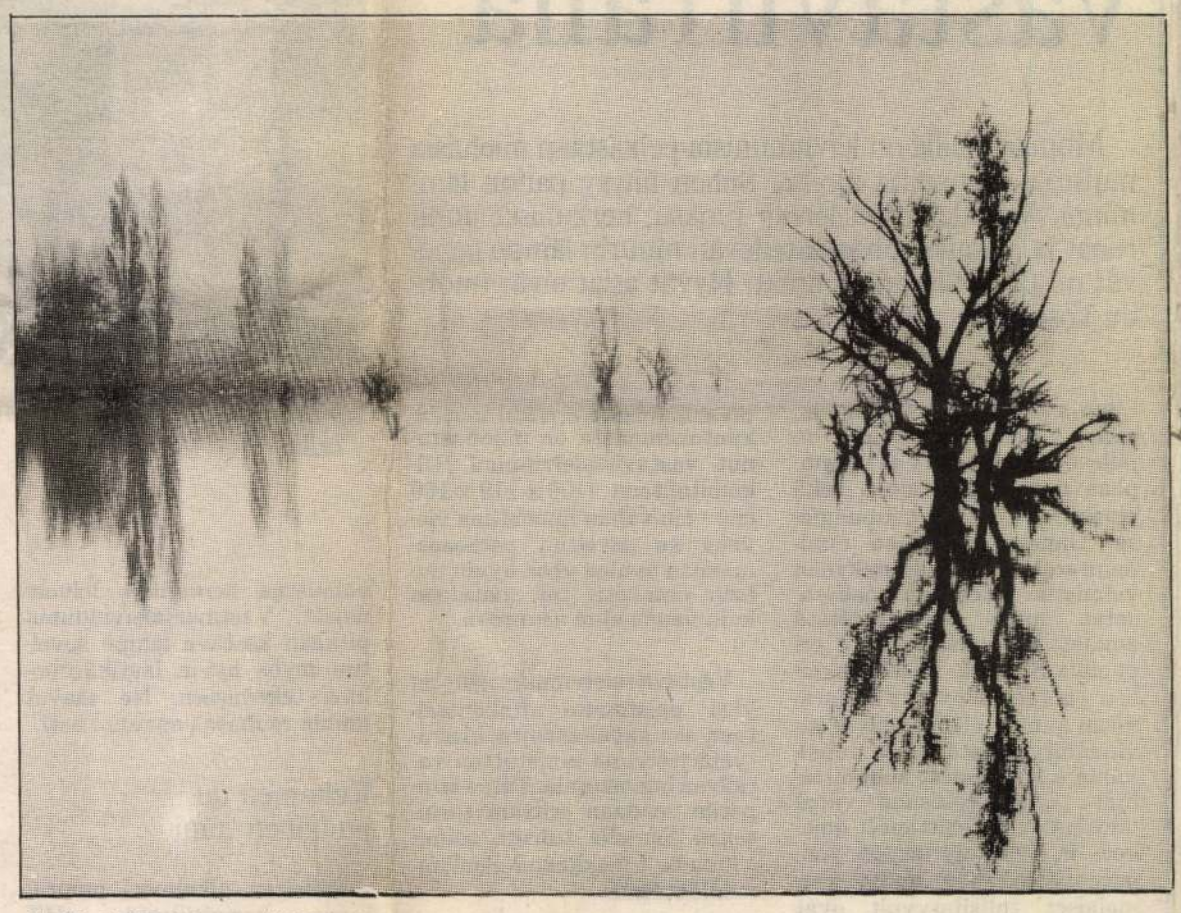

Szilárd Kabáczy (1930—): Syksy järvellä 1968

Antal Lovich: Tulva Buda'ssa, Dezsö Szilágyi-aukio, 1876.

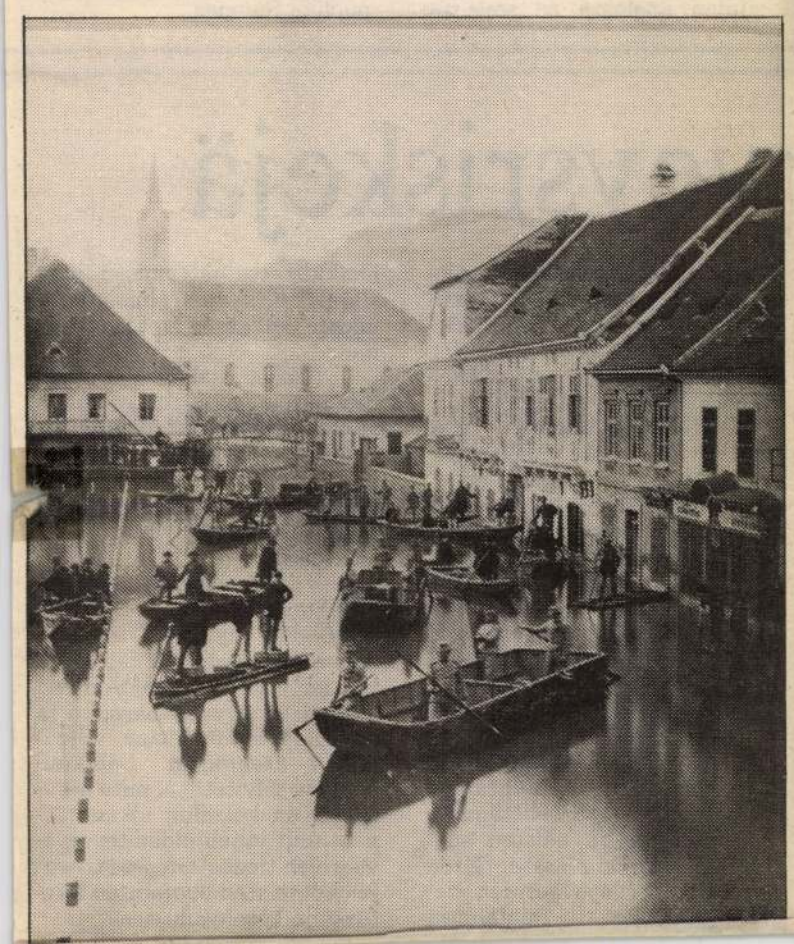

Maalauksellisuutta valokuvauksessa

1890-luvulla muotiin tullut maalauksellisuuden tavoittaminen valokuvauksessa sai pioneerinsa myös Unkarissa. Tällä tempulla yritettiin ostaa valokuvan arvostusta — sitähän ei yleensä pidetty taiteena. Pyrkimys vapautuneisuuteen ja luonnonmukaisuuteen näkyi myös luopumisena niin studiokuvista kuin jäykistä asetelmallisuuksista. Maailmansota haittasi valokuvaharrastusta ja uuden nousun toi 1930-luvulla tapahtunut pienkameroiden ja filmirullien läpimurto. Tällä vuosikymmenellä pyrittiin jo irtaantumaan maalauksellisuudesta ja löytämän valokuvan omat taiteelliset mahdollisuudet. Kuvattiin arkipäivää, ihmisiä työnsä parissa mutta otettiin myös taiteellisia kuvatutkielmia alastomista malleista. Ns. "unkarilaisen tyylin" toisena näyttönä olivat yhteiskunnallia epäkohtia tallettavat valokuvat.

Fotografiikka valtaa alaa

Sodan jälkeen ei valokuva ensin päässyt samaan asemaan muiden taiteiden rinnalla, mm kokeileva valokuva tuomittiin formalistina. 1950-luvulla kiinnostus kasvoi ja 1958 perustettiin valokuvataiteilijoiden liitto. Seuraavalla vuosikymmenellä valtasi alaa fotografiikka, pyrittiin eroon kaikesta keinotekoisuudesta ja tähdättiin ohikiitävän hetken vangitsemiseen mikä näkyi muun ohella kuvajournalismina. Myöhemmin siirryttiin osaksi suuriin aiheisiin. Samoinhin aikoihin syntyi virallisia ja epävirallisia samanmielisten valokuvaajien ryhmiä. Viime vuosikymmenenä valtasi alaa käsitetaide, pienillä kuvasarjoilla pyritään korostamaan ideaa tai ajatusta.

Kaksi mestaria

Suomessa aikaisemminkin esittäytyneet André Kertés (1894) ja Lészló Moholy-Nagy (1895—1946) kohovat komeaan yksilölliseen mestaruuteensa maailmansodan jälkeisissä valokuvissa. Edellinen lähti 1925 Ranskaan ja sieltä USA:han ja hänet muistetaan erityisesti Pariisin-aiheistaan. Näyttelyssä hän on edustettuna hienolla kuuden unkarilaisaiheen sarjalla. Kertés oli kameran runoilija ja näkijä. Moholy-Nagy puolestaan tutkija, taiteensa alueen tiedemies. Tunnettuahan on hänen mukana olonsa maineikkaassa monitaiteellisessa Bauhaus-suuntauksessa mm. fotomontaaseillaan. Hänen näyttelyssä oleva yksi työnsä ei ehkä anna tarpeeksi laajaa näyttöjä tekijästään.

Rinta rinnan elokuvan kanssa

Valokuva raivasi kokeiluillaan tietä elokuvalle ja niinpä Unkari oli myös elokuvan eurooppalaisia pioneereja. Varsinaisen omaleimaisen nousunsa elokuva on kokenut 1960-luvulla eli samoihin aikoihin uuden valokuvan kanssa. Tämän hetken valokuvassa näkee samaa kansallisuuden ja kansainvälisyyden taitavaa yhteen sitomista kuin elokuvassakin, Painopiste on kuitenkin viisaasti omaleimaisuuden puolella. Rohkeat valotus- ja rytmiratkaisut, mielenkiintoiset retken poikkitaiteellisin päämäärin ovat kiinnostava lisänsä tässä monessakin mielessä upeassa katselmuksessa.

Kata Sugár (1910—43): Käsityöläinen, 1938

Kulttuurihistoriaa

Vierailulla oleva katselmus on koottu Unkarin valokuvausliiton 25-vuotisnäyttelyssä kotimaassa olleesta 1300 valokuvan määrästä. Muun ohella siinä on kulttuurihistoriallista tuntumaa. Niinpä vanhimien kuvien joukossa on runoilija Endre Ádyn muotokuva Aladar Szekelyn ottamana, samoin Ede Ellingerin kuvaamana Lajos Kosuth samoin kuin Manó Main tallettama näkymä Kossuthin hautajaiskulkueesta 1894. Unkarin kävijälle mieluisia ovat monet kaupunkikuvat tai maisemat, joista osan ovat sodat ja muut mullistukset hävittäneet mutta tuttuakin on joukossa.

Näyttely on 29.5, saakka Helsingissä ja siirtyy sitten Lappeenrannan taidehalliin. Se on kokonaisuuten parasta mitä meillä on valokuvataiteen historian merkeissä ollut nähtävissä. Omalta osaltaan se antaa vakuuttavan näytön valokuvan asemasta muiden taiteiden joukossa.

LEO STÅLHAMMAR

André Kertész (1894—): Suuteleva pari, 1915

Endre Friedmann (1935—): Koulu maalaistalossa, 1969

Koskenlaskua 50 vuotta

Suomalaisten sulatejuustojen grand old man, Koskenlaskija, täyttää 50 vuotta. Koko tämän pitkän ajan Koskenlaskija on säilyttänyt ulkoisen muotonsa (= pakkauksensa) sekä hyvän makunsa samanlaisena.

Sulatejuustojen kotimaana pidetään Sveitsiä. Pitkällisten kokeilujen jälkeen sen valmistus aloitettiin 1912. Suomessa sulatejuustoja on tehty 1920-luvun puolivälistä. Koskenlaskijan asiantuntijana oli juustomestari Josef Mösle. Viime vuonna sulatejuustoja myytiin Suomessa 4,5 milj. kg eli 12% koko juustonkulutuksestamme.

Koskenlaskijasta voi valmistaa vaikkapa juustokastikkeen kalalle: Kuumennetaan 2,5 dl maitoa, johon sulatetaan 150 g Koskenlaskijaa. Maustetaan sitruunapippurilla, tillillä ja ruohosipulilla.

*

Juhlavuoden kunniaksi Valio on laskenut liikkeelle muutamia juustouutuuksia. Sulatejuustoja ovat Savuporosulatejuusto, jota myydään irtopaloina, sekä Kevyt sulatejuusto, joka sisältää rasvaa vain 9%. Myös Viola on uudistanut pakkauksensa ja sitä myydään 200 g:n kuviollisessa juomalasissa. Tuorejuustovalikoimaan on tullut Hovijuusto, joka on notkea, kermainen ja raikkaan happoinen juusto. Siitä saa varsinkin maukkaita piiraita.

*

Myös Valion viilirintamalta kuuluu uutta. Uusin kevytviili -maku on omena-kaneli, täyteläinen ja kotoisen pehmeä.

Leivinuuni vastavirralla

Monilla meillä on leivinuunista pelkästään mieluisia muistoja menneiltä ajoilta. Siihen liittyy paljon lämmintä. Vastaleivotun leivän tuoksu, herkulliset uuniruoat ja pitkälle yöhön säteilevän muurin lämpö lienevät niistä päällimmäisimmät. Hyvät asiat eivät unohdu koskaan.

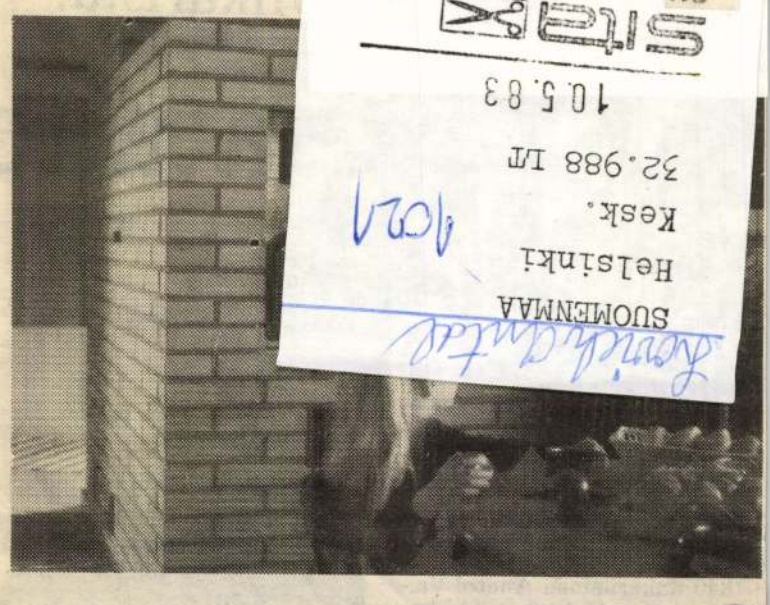

Vastavirtauunissa paistuvat useat ruokalajit samalla kerralla.

SUOMENMAA
Helsinki
Kesk.
32.988 LM
10.5.83
SANOMALEHTIEN ILMOITUSTOIMISTO OY

Siinä myös selvä syy siihen, miksi kotoinen leivinuuni on jälleen palaamassa yhä useampaan uuteen pientaloon sekä maaseudulla että kaupungissa. Onneksi vanhojen uunimuurareiden rinnalle nykyään valmistuu vuosittain nelisensataa uutta ammattimiestä ammattikurssikeskuksista eri puolilla Suomea. Heistä jokainen tuntee ja pystyy muuramaan minkä tahansa niistä leivinuunityypeistä, joita tulisijoihin erikoistuneet suunnittelijat ja tiiliteollisuus viime vuosina ovat kehittäneet omakoti- ja rivitaloja varten. Asiantuntijapiireissä uudet suomalaiset tulisijatyypit ovat herättäneet laajaa huomiota myös ulkomailla.

Vain vähän tilaa vievä

Varaavien tulisijojen tyypivalikoimasta erääksi mielenkiintoisimmista on muodostunut vastavirtaleivinuuni. Ulkomitoiltaan (106 x 119 x 160 cm) vain vähän huonetilaa vievänä se soveltuu perheenemännän avuksi yhtä hyvin uuteen omakoti- tai rivitaloon kuin vapaa-ajan asuntoon.

Vastavirtaleivinuunissa on yksi paistouuni. Rakenteeltaan sen savukaasujen kierrätysjärjestelmä muistuttaa varaavaa huoneuunia. Täten lämpötila saadaan erittäin tasaiseksi. Samalla tulisija toimii asunnon tehokkaana lisälämmönlähteenä.

Perheen aterioihin vastavirtaleivinuuni tuo uutta monipuolista ulottuvuutta. Yhdellä lämmityskerralla voidaan paistaa tuore leipä, tehdä maukkaita uuniruokia sekä valmistaa herkulliset leivonnaiset. Vastavirtaleivinuunin pitkään kestävä lämpö soveltuu myös hyvin laatikkoruokien tekemiseen. Ne saavat muhia rauhassa aamuun asti.

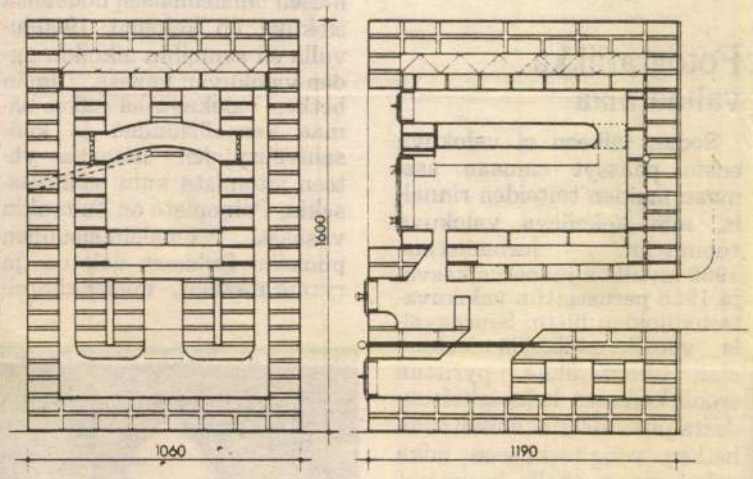

Savukaasujen kierrätysjärjestelmä vastavirtaleivinuunissa muistuttaa varaavaa huoneuunia.

Keltainen tai punainen uuni

Tulisijan ulkokuori muurataan hormitiilestä (HT 257 x 123 x 57 mm) joustavalla savilaastilla. Tiiliä on saatavana punaisena, keltaisena, ruskeana ja kirjavana useaa eri vivahdetta. Suoraan tulen kanssa tekemisiin joutuvat sisäosat puolestaan tehdään taloustulitiilestä ja tulenkestävällä laastilla.

Sydänmuurin hormiin kytkettynä vastavirtaleivinuunin tekemiseen tarvitaan ainoastaan 560 hormi- ja 135 taloustulitiiltä. Lisäksi tulevat suuluukut, savupellit, laastit, tulensuojalevyt yms. aputarvikkeet. Mikäli uunin perusta ei ole lämpöeristetty, tulee lattiatason alapuolelle muurata vähintäin kolme lapetiilikerrosta.

Kodin lämpöturva joka tilanteessa

Sydänmuuri on samaan hormistoon yhdistettyjen tulisijojen yhdistelmä. Varaavien tulisijojen ansiosta se soveltuu hyvin päälämmitysjärjestelmäksi energiarunkoisiin täystiilitaloihin, mutta myös edulliseksi kaksoisjärjestelmäksi öljy- tai sähkölämmityksen rinnalle. Uusille pientaloille tätä edellyttävät voimassaolevat rakennusmääräykset ja asuntohallituksen lainoitusohjeet.

Kiinteää kotimaista polttoainetta on Suomessa aina saatavana. Halkojen ja jätepuun lisäksi varaavien tiilitulisijojen polttoaineeksi kelpaavat kaikki helposti palavat paperit yms. roskat. Näin menetellen pientalojen omistajat voivat aikaansaada itselleen 20—50 % säästöjä lämmitys- ja jätehuoltokuluihin.

Yksilöllisiä ratkaisuja

Sisustussuunnittelijalle aito tiili suo joustavat mahdollisuudet yksilöllisiin ratkaisuihin. Paitsi runsaana värivalikoimana, poltettuja tiiliä on saatavana useana eri pintakäsittelymuotona. Niitä ovat harjattu, sileä, kare- ja antiikkipintainen. Vaihtoehtoja ja valikoimaa riittää.

Yksityiskohtaisia muurausohjeita ja rakennepiirustuksia erilaisia leivinuuneja ja varaavia tulisijoja varten on saatavana vapaasti mm. Tiilikeskuksen piirikonttoreista eri puolilla Suomea.

Tieto vähentää terveysriskejä

Tutkimusassistentti Ritva Virolainen

Viljelijöiden terveyshaittojen ehkäisy olisi tarkoituksenmukaisinta liittää jo tuotannon suunnitteluun. Jo käytössä oleviin tuotantorakennuksiin ja -menetelmiin on tietenkin mahdollista tehdä rakenteellisia muutoksia. Jos terveysvaaroja ei voida poistaa rakenteellisin ratkaisuin tai työmenetelmämuutoksin, on henkilökohtaisten suojainten käyttö ainoa vaihtoehto. Näin toteaa tutkimusassistentti Ritva Virolainen kirjoituksessaan Sosiaalivakuutus-lehdessä n:o 2. Lehti on omistettu viljelijäväestön terveys- ja sosiaalikysymyksille.

— Työterveyshuoltoon kuuluu ainoastaan tiedottaminen ja suositusten antaminen, Ritva Virolainen toteaa. — Viljelijän itsensä päätettäväksi jää, toteuttaako hän terveysvaarojen poistamiseksi tarpeellisia muutoksia vai ei. Vuonna 1979 tehdyn työterveyskyselyn tulokset osoittivat, että viljelijät eivät tiedosta työnsä terveysvaaroja. Parhaiten tiedostettiin ergonomiset ongelmat. Nautakarjatilojen viljelijät, jotka osallistuivat lannanpoistoon, säilörehuruokintaan ja eläinten juottamiseen, kokivat nostot erittäin haitallisiksi. Traktoritöitä usein tekevistä viljelijöistä vain joka seitsemäs piti melua terveysvaarana. Viljelijöistä, joiden työssä kemialliset aineet ovat terveysvaara, vain vajaa viidennes koki ne merkittävänä vaarana. Maanmuokkausta, viljanpuintia ja -kuivatusta tekevistä vain viidennes piti pölyongelmaa merkittävänä.

— Viljelijöiden itsensä odotukset suuntautuvat tutkimuksen mukan paljolti sairaanhoitoon ja terveystarkastuksiin. Työolosuhteiden selvittämistä odotti vain kolmasosa kyselyyn vastanneista.

— Henkilökohtaisten suojainten käyttö on monessa tapauksessa tarkoituksenmukainen tapa ehkäistä terveyshaittojen syntymistä. Yleisimpiä suojaimia olivat kuulosuojaimet, suojakäsineet ja hengityksensuojaimet. Yleisimmin olivat suojaimia hankkineet nuoret viljelijät. Miehet olivat hankkineet yleisemmin suojaimia kuin naiset. Miehistä noin 70 prosentilla ja naisista noin 37 prosentilla oli vähintään yhdet suojaimet. Työtehtävien erilaisuus ei riitä selittämään eroa miesten ja naisten suojainten hankkimisessa. Eroa on myös terveysvaarojen tiedostamisessa. Suojainten hankkimatta jättämisen yleisimmäksi syyksi ilmoitettiin niiden hankaluus tai tarpeettomuus.

— Naiset osallistuvat maataloudessa pölyisiin työvaiheisiin ja käyttävät miehiä vähemmän hengityksensuojaimia. Suojakäsineitä käyttää vain vajaa neljännes maitoastioiden pesussa ja viidesosa taloustöissä.

— Viljelijäväestön työterveyshuoltokokeilussa (1980—82) pyrittiin terveyskasvatuksella lisäämään viljelijöiden tietoa maatalouteen liittyvistä terveysvaaroista ja samalla vaikuttamaan viljelijöiden asenteisiin. Lähikuukausina selvitetään, mitä muutoksia on kokeilun aikana tapahtunut viljelijöiden terveysvaarojen tiedostamisessa, henkilökohtaisten suojainten käytössä ja työolosuhteissa.

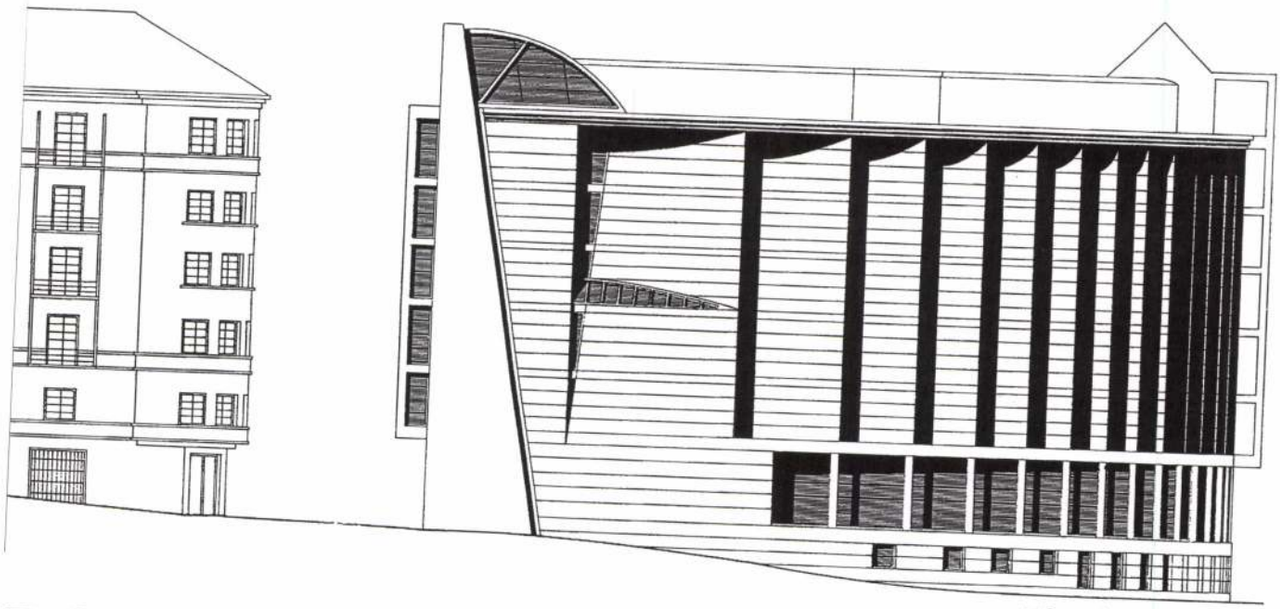

A KÖZTI SZÉKHÁZÁNAK TERVE

Részletképzés és kompozíció

Az építésszel Locsmándi Gábor beszélgetett

Lenzsér Péter építészt, a Műegyetem Középülettervezési Tanszékének tanárát ez év tavaszán Ybl-díjjal tüntették ki. Az elismerés indoklása szerint munkássága „a településtervektől a belsőépítészetig felöleli a valamikor egységes építészhivatás teljes területét" ... benne ... „a különböző szakterületek egyensúlyban vannak, sőt harmonikusan egymáshoz kapcsolódnak."

Korábbi munkáidat ismerve, az újabbakat most megismerve igen pontosnak tartom az indoklás szövegét. De mi az oka annak, hogy terveid, házaid alig mutatnak valamiféle jól felismerhető formavilágot, saját „stílust", ugyanakkor határozottan érzékelhető bennük az alkotói megközelítés, a szellemiség egysége?

Nemrég felkértek, hogy mutassam be a munkásságomat az építészhallgatóknak egy választható tárgy keretében. Az alkotói szabadságról, az ahhoz való személyes viszonyomról beszéltem nekik. Egyebek mellett arról, hogy az útkeresés bonyolult folyamatában az ember néha félelmet érez, nem veszít-e el valamit azzal, ha rátalál az „egyetlen útra". Sokan vannak a legkiválóbbak között is, akik erre törekszenek, becsülöm, tisztelem is őket, de én mindig az adott feladat által feltett alapkérdést keresem, és munkáimmal arra kívánok válaszolni.

Munkáidat nyugodt egyszerűség, kiegyensúlyozottság, a túlbonyolítás, a mesterkéltség, a túlcizelláltság kerülése jellemzi. Szépek is a házaid. Persze nem a mai közízlés szerint, hanem természetszerűségükben, a mindenkori környezetre adott pontos válaszaikban, jó arányaikban, jól kitalált részleteikben. Mai házak, de soha sem érzékelhető rajtuk valamelyik éppen dívó irányzat, mondjuk a ma sokat citált transzparencia, a „fátyolszerűség", a minimalizmus csábítása, hogy olyanokról, mint az „Új-Bauhaus" szó se essen.

A külső szemlélő biztosan jobban meg tudja ítélni mindezt. Az biztos, hogy a „minimalizmusba" hajló egyszerűség soha sem vonzott, mert ugyanúgy mesterkéltséghez vezethet, mint bármely, az adott feladatból nem fakadó „napi stílus" keresése. Fontosnak tartom az absztrakciót az építészetben, ugyanakkor szeretem a részletek tervezését, az Egyetemen Radványi Györggyel tanítjuk a „Részletképzés és Kompozíció" tárgyat, kőfaragó, asztalos és más mesterek műhelyeibe visszük el hallgatóinkat.

Tudom, hogy végzésed után modelleztél, mellette városépítészeti - sőt szabályozási - terveket készítettél, műemlék felújításokon dolgoztál, különleges megbízók számára terveztél családi házakat, sokat pályáztál, Szolnok főterére készített nyertes pályázatotok talán meg is valósul. Mosonmagyaróvári iskolád Pro Architektura díjat nyert, majd elkészült eddigi főműved, szülővárosod egyetemén a Biotechnológiai Központ. Újabban Budapesten is épülnek házaid. E sokféleségben mely munkáidat tartod a legfontosabbaknak?

Törekedtem is arra, hogy semmilyen feladatnak ne álljak ellent, de akaratlanul is sokfélével találkoztam. Hadd kezdjem azzal a munkával, amit jó 15 éve veled együtt készítettünk, az egyik hegyeshalmi bányató köré osztrák beruházók által elképzelt üdülőfaluval. Bár a terv nem valósult meg – az osztrák előkészítés igen gyenge volt – visszatekintve igen izgalmas volt az a kísérletem, hogy a lehetséges építési formák mindegyikét egyazon alapgondolatból fejtsem ki, és így teremtsek gazdag változatosságot. A másik meghatározó jelentőségű várostervezési munkám a még az osztrák-magyar monarchia idején létesült magyaróvári lőporgyár területére nővéremmel, Ágnessel együtt készített rendezési terv volt. Nem csak a kö-

telező területfelhasználási-szabályozási tervet dolgoztuk ki, hanem megfogalmaztuk, sőt előírtuk azokat a kompozíciós elveket is, amelyekkel az eredeti, tengelyekre szerkesztett, értékes téri világ legalább részben visszaállítható.

Tudom, hogy sok vitátok volt a várostervezést rutin feladatként végző „profikkal", de ott Nyugat-Magyarországon végül ők is befogadtak benneteket. Emlékszem arra, hogy a Pro Architektura díjat nyert iskolád tervezését is környezetelemzés, sőt

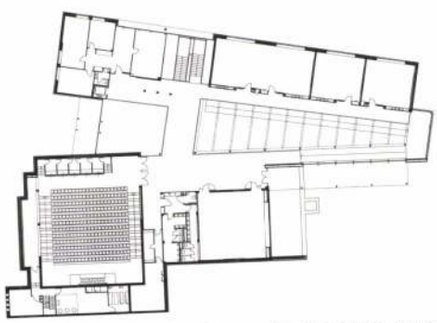

A PANNON AGRÁREGYETEM ÚJ OKTATÁSI KÖZPONTJA, ALAPRAJZ

rendezési terv előzte meg. Elkészülte után megmutattad a házat, a gyerekek által igen csak szerethető az iskolád, egyszerűségében is izgalmas belső téri világgal, aulája is van, és minden részlete pontosan kitalált.

A meglévő általános iskola több telken és épületben működött, a tömb, a korábbi városmajor telekrendszere, tulajdoni viszonyai igen zavarosak voltak. Miközben ezek rendezésére törekedtem, az új iskolaépületnek, amely már mérete miatt is főépületté kellett váljon, úgy tudtam karakteres bejáratot, hangsúlyt adni, hogy két teleknyél közterületté alakításával egy új, megtört vezetésű utcát nyitottam. A ház kompozíciója egyszerű: a tantermek négyzetes alaprajzú egységei az árnyékoló szerkezetekkel együtt adják a tömeg alapkarakterét. „Színes" házat akartam építeni, a belső tér gazdagítása, az általános iskolákban ritka aula kialakítása érdekében pedig egyszerűen kihagytam egy tanterem egységet, ezzel értem el a téri tágasságot.

Az egyetemi épületed szikárabb, „komolyabb" ház, de mintha annak tervezésénél is a hely, a városi szituáció befolyásolt volna.

Igen, így volt. A magyaróvári vár, egy műemléki malom, értékes zöldfelületek környezetében, azaz igen érzékeny helyen egyrészt az épület súlyponti szerepét kívántam hangsúlyozni, másrészt reagálni kívántam a környezet minden adottságára és lehetőségére. Ennek érdekében kissé eltértem az érvényes rendezési terv beépítési vonalától, hogy az utca végén a beépítés tölcsérszerűen megnyíljon. Szerencsére a helyi főépítész megértette az elképzelésemet, nem gördített akadályt.

A környezetből való kiindulás a ház belső térvilágában és tömege, homlokzatai formálásában is megmutatkozik.

Hadd idézzem e véleményeddel kapcsolatban Cságoly Ferenc tanszékvezetőm egy gondolatát, melyet erről az épületről írt. „A tömegek közötti felnyílások mindegyike komponált képekre néz. A nyiladékok felszippantják a környezet festői képeit és egyesítik őket bent, a belső térben. A belső tér ellentétes hatásokból építkező, összetett tér. A tömegek statikusságát erős színhasználat, illetve kontrasztos anyaghasználat hangsúlyozza a szinte elröppenő dinamikus arányok ellenpontjaként."

Úgy tudom, hogy Budapesten, a józsefvárosi Futó utcában más jellegű „igazodásra" is szükség volt, a szomszédos épületek tervezővel való kooperáció is segítette a sűrű városi környezetben való tervezést.

Az OTP Ingatlan Rt. beruházásában épül ott négy lakóépület. Szerencsére a megbízó nem ragaszkodott önálló építési telkek előzetes kialakításához, az építési terület a tervezés kezdetén egyben maradhatott. Így három másik tervezővel, akiknek építészeti alapállása közel áll az enyéméhez, közösen készítettünk el egy beépítési tervet, ami később, folytonos egyeztetés után a rendezési tervbe is beépült. A közös beépítési terv után, az igazodás eszközeinek lefektetése után már önálló, szuverén épületek épülhetnek, azok a „közösséghez" tartoznak, de kifejezik egyediségüket is.

Ahhoz, hogy ennyi munkád sikeresen megvalósulhatott, biztosan hozzájárult az is, hogy jó kapcsolatot tudtál kiépíteni a megbízóiddal.

Azért nem mindenkivel. Az iskola tervezésénél valóban jó volt a kapcsolatom a megbízókkal, anélkül a tömbbe való előnyös beavatkozás szóba sem jöhetett volna. Az egyetemi épületnél, amelyhez PHARE pénzek is jöttek, a már elhunyt Iváncsics Jánossal sikerült igen elmélyült kapcsolatot kiépítenem. Jól tudtam együttdolgozni a PHARE pénzeket menedzselő Uszta Józseffel is. A legérdekesebb azonban a mosonmagyaróvári-lucsonyi családi házam története. Megbízóm Svájcban élt a tervezés idején. Nem hozott, mint sokan, saját kialakult térbeli elképzelést, fokozatosan, a család életformájáról, értékrendjéről beszélgetve jutottunk el a megoldásig. Két hétig svájci lakásában együtt éltem velük, mert úgy érezte, csak így tudok igazán ráérezni az elképzeléseire, vágyaira.

Azt jelenti ez, hogy soha nem kívánod saját elképzelésedet ráerőltetni megbízóidra? Az oktatásban is ezt az elvet követed? Sok olyan tervet látunk az építészkari vitrinekben, amelyekről azonnal látszik, hogy ki volt a hallgató konzulense.

A már említett előadásomon Daidalosz mesterről, minden építészek mitológiai őséről is beszéltem. A krétai Minosz király egy erős kapu tervét kérte a mestertől, ami megakadályozza a Minotaurosz, a mondabeli bika kitörését. Daidalosz azonban más megoldást választott, rá tudta beszélni a királyt a kapu nélküli labirintus építésére, ami mindenképpen szellemesebb, „építészibb" megoldás volt. Valahogyan én is így vagyok megbízóimmal - és a hallgatóimmal is. A beszélgetés elején mondtam, hogy idegenkedem a biztos, kitérők nélküli úttól, a labirintust, a mindenkori újat keresést jobban szeretem, élvezem, hogy mindig ki kell találjak belőle. Sok erőfeszítés kell ehhez a magatartáshoz, de remélem, hogy nem jutok az athéni mester későbbi sanyarú sorsára.

KAUPPA JA KOTI
Helsinki
310.983 IT 1027
Lovich Antal.
N:o 5 83
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

Antal Lovich: Tulva Buda'ssa, 1876.

Museoon päiväksi

Toukokuun 18. päivänä vietetään kautta maailman kansainvälistä museopäivää, nyt viidennen kerran.

Ellet vielä koskaan ole käynyt museossa, mene nyt. Siellä ihminen tajuaa mittasuhteensa.

Kallistakaan se ei ole. Moneen museoon pääsee ilmaiseksi tai pääsymaksu on muodollinen.

Valokuvamuseon studiossa Hesassa on toukokuun loppuun asti unkarilaisen valokuvauksen näyttely. Vanhimmat kuvat ovat 1840-luvulta.

RVARIT
ttäreitä

Liimatainen, K. F. Paulamaki, Pekka Tervo, Pekka Lukkarila, Sven Siltanen ja K. A. Korhonen sekä johtaja Aarne Toivonen Pohjanmaan Kauppiaiden Oy:stä. Myöhempinä vuosina Oulun Seudun Kauppiasyhdistyksen näkyvänä johtohahmona oli kaikkien pohjalaisten hyvin tuntema kauppias Janne Rajamaa.

Kauppias Tapio Poukkanen Martinniemestä on ollut kauppiasyhdistyksen puheen-

johtaja vuodesta 1981. Hänellä oli suuri joukko luotsattavana, kun yhdistysväki kokoontui viettämään seuransa 50-vuotispäivää. Kaupungintalon historiallisesti arvokkaassa juhlasalissa vietetyn tilaisuuden jälkeen väki siirtyi lähes yhtä muistorikkaaseen Kauppaklubiin, jossa ohjelma keventyneenä jatkui vielä puolenyön jälkeenkin. Kauppiaathan ovat tanssitaitoisia ensi tahdista saakka.

östori

tuotteita sekä juustoja.

Elintarvikkeiden lisäksi valikoimissa on kodin jokapäiväisiä taloustavaroita sekä käyttötekstiilejä. Kauppias Kimmo Kilpeläinen kertoo panostavansa lisäksi päivittäisiin erikoistarjouksiin.

Illonkylässä teh kylätoimikunta

■■ Vammalan Illonkylässä on esimerkki todella toimivasta kyläyhteisöstä. Kylässä ei ole liiemmälti palveluja. Keskustasta löytyvät kuitenkin tärkeimmät: posti, pankki, koulu ja kauppa.

Kauppa oli viime syksynä vaakalaudalla, kun paikallinen E-osuusliike ilmoitti lopettavansa myymälän. Aktiivinen kyläseura oli kuitenkin päättänyt, että kylässä on kauppa oltava.

Kyläseuran puheenjohtaja Pekka Pekkala otti yhteyttä tukkuriin, Wihuri Oy Aarnioon Tampereelle ja kertoi vapautuvasta kauppapaikasta sekä kyläyhteisön tuesta.

Heti seuraavana päivänä soittikin entinen kyläläinen, Marjatta Virtanen ja ilmoittautui yrittäjäksi. Tästä alkoi T-lähikauppa Illon puodin historia.

Lovonics László, szobrász

Tegnap nyílt meg öt fiatal Békés megyei képzőművész – Gubis, Lovonics, Mayerhofős, Fajó, Mengyán – fém, terplasztikáit bemutató kiállítás Békéscsabán.

Békés Megyei Népújság, 1977. okt. 1.

Lovránics János, szabósegéd

A soproni sztrajkban részt vett 1872-ben. Neve a többiekkel együtt csomagolópapirra irva maradt fenn. 35.old

László Ernő: A soproni szabólegények sztrájkja 1872-ben. 29.old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XIII. 1959. Sopron

LOVREKOVICS MÁTYÁS, fazekasmester

Szigetváron 1833-1850 között 32 fazekasról történik említés. Közülük 4 folyamatosan Szigetváron tartózkodhatott Lovrekovics Mátyás is, mivel neve többször is szerepel. 266.old

KNÉZY JUDIT: A Benesik fazekascsalád története
261.old

A Janus Pannonius Múz. évkönyve, XIV-XV. évf.
1969-1970. Pécs, 1974

LOVRENCSICS FERENC, fazekasmester

A szakma hanyatlását mutatják a szigetvári járás tanoncszerződései. 1893-1907 között négy izben történt szerződéskötés, ebből három szigetvári mesterrel. 1896-ban Lovrencsics Ferencfazekasmesterhez szegődött tanonc.
267.old. 29.jegyz.

KNÉZY JUDIT: A Benesik fazekascsalád története
261.od

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV- XV.évf.
1969-1970. Pécs, 1974

LOVRENCSICS FERENC, fazekasmester

Maracsek Károly elszegődött szigetvárra Lovrencsicshez 1896.febr.18-tól 1899.ápr.4-ig.A szerződésben:"A gazda ad ákást,élelmezést,két pár cipőt,egy pár csizma fejelést,az összes költségeket a szülők viselik,kárpótlás 20 forint. 259.old. 7.jegyz

KNÉZY JUDIT: A Bencsik fazekascsalád története
261.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV-XV. évf
1969.-1970. Pécs, 1974

LOVRENCSITS, fazekasmester

Baroson dolgozott.-Kis műhelyében már 1920 ban kézi hajtású agyagőrlőhengerrel dolgozott,Ez Bencsikéknél Hedrehelyen még nem volt akkor. 270.lld. 41.jegyz

KNÉZY JUDIT: A Bencsik fazekascsalád története
261.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve. XIV-XV. évf.
1969-1970. Pécs, 1974

LOVRENSITS család, fazekasok

Barcsi mester.-A Barcson müködő Lovrensist fazekascsalád a kályhásságon kivül edénykészitéssel is foglalkozott.Ez jól jövedelmezett. 267.old. 36.jegyz

KNÉZY JUDIT: A Benesik fazekascsalád története
261.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV-XV. évf.
1969-1970. Pécs, 1974

Lovrich Gizella dr

városrendezési kér-
désekről itt ikket
a Magyar Építőmű-
vészet 1943. évfolya-
mába.

ja során játszott főszerepet. A főkamarás
a főudvarmester (curiae magister) a kül-
vezette, szerepe az udvari ünnepségek,
ályainak megállapításában és ellenőrzé-
ran előforduló másik elnevezése (senos-
vadászmesternek is, hiszen Nagy Lajos
sságú volt. Az udvartartás vezető tiszt-
rnokok, apródok egész légiója szolgálta
kicsinylendő jelentősége van az udvari
erepük nemcsak egy lelkületében még
archikus megkötöttségében van, hanem
formája úgy volt kidolgozva, hogy egy
a, de nem fajult még üres parád'vá".
Eduárd angol király számára a burgundi
nily tisztelettudó, csaknem skolasztikus
sságú kérdéseiről.
királynő rendelkezésére is. Így egészen
gba való távoztáig Nagy Lajos és fele-
agati életstílusnak megfelelő udvari élet.
ból is fordulópontot jelentenek az udvari
az anyakirályné lengyel kormányzása.
irálynő — udvarának. Ekkor tűnik fel
klós. Emlékedését a királynőnek köszön-
álynő tárnokmestere, unokaöccse, Garai

< O. dr. Lovrich Gizella >

cikke

< > Szerelt épit-

kezés.

Magyar Építőművészet

1943. 273. l.

teológiai tanárai közül, hanem a kor le
kor ott forr az egyetemek tantermeib
állítja a nominalizmus filozófiáját, a b
Cicerot, hogy megszülessen az új eszm
humanizmus két forrásból táplálkozik,

Míg a káptalani iskolák és az egye
észrevétlenül, később tudatosan tápot
mozgalmának, melyet humanizmus név
musban csak a klasszikus írók s az an
reneszánszát látjuk, úgy a XIV—XV. s
lenne több Nagy Károly udvari-, vagy a
nizmus több, a latin auktorok tenulmár
a művészeti reneszánsznak is csak eg
feltárása és utánzása. A humanizmus
adva voltak, ha külön-külön is a közé

Zsigmond, Mátyás korának ma
gyökereit a magyar középkorba, mélyel
ott tudjuk kimutatni első jelentkezését.
benne él a Karoling reneszánszban, ami
díszes akanthuslevél is antik továbbélés
reneszánsz Magyarországon pannoniai-
század közepéig. Az antikitás tehát élő
és művészetben egyaránt. Elég ha arra
szikus kéziratok kutatása csak úgy lehet
könyvtáraikban a latin auktorokat. Kép

Lovrits Kalmán fest

Május 23., 1861 — 135 éve
Kaposváron született **Rippl-Rónai József** festőművész, a modern magyar festészet egyik vezéralakja. (Meghalt Kaposváron 1927-ben.)

Május 29., 1991 — 5 éve
Balatonfüreden meghalt **Zákonyi Ferenc**, a Balaton Európa-hírű kutatója, Siófok és Balatonfüred díszpolgára, számos monográfia szerzője. (Romonyán született 1909-ben.)

Május 31., 1951 — 45 éve
Csurgón megalakult a Napsugár Ipari Szövetkezet.

Június 4., 1976 — 20 éve
Balatonszemesen öngyilkos lett **Latinovits Zoltán**, a kiváló színművész. (Budapesten született 1931-ben.)

Június 6., 1931 — 65 éve
Hetesen született **Markója Imre** jogász, volt igazságügyminiszter.

Június 6., 1896 — 100 éve
Kaposváron született **Nagy Imre**, 1956 mártír miniszterelnöke.

Június 22., 1891 — 105 éve
Kézdivásárhelyen meghalt **Miklóssy Gyula** színigazgató. (Kaposváron született 1839-ben.)

Június 23., 1901 — 95 éve
Kaposváron született **Lovrits Kálmán** festőművész, rajztanár. (Meghalt Kaposváron 1972-ben.)

Július 7., 1981 — 15 éve
Budapesten meghalt **Gyergyai Albert** irodalomtörténész, író, műfordító. (Nagybajomban született 1893-ban.)

Július 10., 1926 — 70 éve
Kaposváron meghalt **Szalay Fruzina** költő, **Kisfaludy Atala** költő lánya. (Kaposváron született 1864-ben.)

Július 20., 1956 — 40 éve
Budapesten meghalt **Babay József** író, újságíró. (Nagyatádon született 1898-ban.)

Július 21., 1856 — 140 éve
Kaposváron született **Bereczk Sándor**, a város főmérnöke. Kaposvárról írt könyve (1928) ma is forrásértékű.

Július 29., 1861 — 135 éve
Rádón született **Gönczi Ferenc** néprajztudós, megyei múzeumigazgató. (Meghalt Kaposváron 1948-ban.)

Augusztus 4., 1896 — 100 éve
Marcaliban született **Lengyel József** Kossuth-díjas író, költő, újságíró. (Meghalt Budapesten 1975-ben.)

Augusztus 8., 1921 — 75 éve
Kaposváron született **Hanák Péter** történész, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja.

Augusztus 11-21.
Kárpát-medencei honismereti találkozó a mesztegnyői faluházban.

Augusztus 17., 1926 — 70 éve
gróf Bethlen István miniszterelnököt Inke díszpolgárává választották.

Augusztus 28., 1896 — 100 éve
Tabon meghalt **Szegfi Mór** író, újságíró. (Szill-ben született 1825-ben.)

Szeptember 1., 1976 — 20 éve
Budapesten meghalt **Mozsonyi Sándor** gyógyszerész, orvos, egyetemi tanár. (Kadarkúton született 1889-ben.)

Szeptember 13., 1811 — 185 éve
Nemeskisfaludon született **Madarász László** ügyvéd, politikus, **Madarász József** bátyja. (Meghalt az Egyesült Államokban 1909-ben.)

Szeptember 15., 1881 — 115 éve
Kaposváron született **Földes Imre** író. (Meghalt Budapesten 1958-ban.)

Szeptember 24., 1911 — 85 éve
Kaposváron meghalt **Németh István** polgármester, a modern városfejlesztés elindítója. (Buzsákon született 1849-ben.)

Október 5., 1921 — 75 éve
Rinyaújlakon született **Garami László** szobrászművész.

Lovrits Kálmán

Kaposvárott élő pedagógus - művész.
Részt vett a Szadáról Dunaujvárosba települt művésztelep tagjainak a Művelődési házban rendezett tárlatán.

Juhász Antal: A Székely Bertalann nyári művésztelep munkabemutatója
Rajztanitás 1962. V.sz. 31.l.

Lóvrich Kálmán

Berzsenyi Társaság dunántuli őszi
találkán Szombathelyen szerepelt.

PH. 929. X. 16.

MDK

Lovrits Kálmán,

Glatz Oszkár tanár növendéke

214. Tanulmányfej.
222. Tanulmányfej.

Az Ernst Múz. OMKK Föisk.Heliken kiállításai.
Az OMKK Föisk Növ.Munk.Kiáll. Bp.1923 márc.18-26.
Kat. 14.

MDK

Lovrits Kálmán /Kaposvár/

dicsérő oklevelet kapott

A dunántuli tárlat dijai. Képzőművészet 1929. 25. sz. 233.l.

MDK

Lovrits Kálmán festő

Kaposvári festőművész, mint a Berzsenyi Társaság tagja, meghivást kapott a munkácsi Mpm.Fiz. által ott rendezett kiállitásra. Balatoni pasztellje Munkácson maradt, megvásárolták.

Cikk: Kaposvári művészek ...

Uj Somogy (Kaposvár) 1943.márc.5.

Lovrits Kálmán kaposvári,
festőművész

Dunántúli őszi tárlaton Berzsenyi
Társaság oklevéllel tüntette ki.

PH. 929. X. 13

Tovtics Kálmán

népviselet a kaposvári kiállításon. Művészeti lapok. Szabad művészet. 1947. 6-7. sz. 129 l.

Fiola Pál: Vaszary János bibliográfia és bibliográfia, Kaposvár, 1970.

75 P

Lovrovits Kálmán

Művével nerepel a dombo-
vári „Vas Gereben" Művé-
heti Kör kiállításán.

m. 934, xi. 24.

M.D.K.

Lovrityi Imre, fazekasmester

Baján dolgozó, jónevü fazekasmester volt. 102.o.
8.ábra.

J.István Erzsébet: Sárközi népi cserépedények. 91.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múzeum Évkönyve. XLVI.
1964. Bpest. Akad. Kiadó. Bp. 1964

M.D.K.

Lovrityi család, fazekasok

A XIX. században tünnek fel Baján. A céhjegyzőkönyveken és az adatközlők rövid tájékoztatásán kivül nem sokat tudunk. 101.o.

J. István Erzsébet: Sárközi népi cserépedények. 91.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múzeum Évkönyve. XLVI. 1964. Bpest. Akad. Kiadó. Bp. 1964

M.D.K.

Lovrits Kálmán
festő

A Rippl Rónai Múzeum kiállításán
részt vett.

Lajos Sándor: Találkozások
Művészet, 1963. március – 38 kép

Lovrits Kálmán

festő Kaposvár

Dombóvári kiáll. 1934

Tanulmányfej olaj.
Virágcsendélet "
Udvarrészlet "
Magyarruhás leány, pastell
Holt Tisza Mártélynál "
Zalaparti malom "
Tanulmányfej; olaj.
Sokác kislány, ceruza
Tanulmányfej "

~~1126. Ismeretlen művész.~~

A XIX. századból.

1126. I. Ulászló.

Egy Sima karimájú e

Csaknem térdig, bal
son, a melynek csak félrevont c
Jobb kezét úgy tartja, mi
melines palástját tartja.
sel. Balról az asztalon ke
Felirata a vonalkörön belü

I. ULÁSZLÓ 31-DIK

~~Karimája és hátla~~

Ezüstözött rézére
Becsértéke 40 K. -- Havas
907-82).

Lovrits Kálmán

festő Kaposvár

Berzsenyi 1933. dec

kiáll

Haránt B. archépe, mgt.

Debreceni nagyerdő,

pasztell

Ivánfai hegy, olaff.

Tanulmányfej

Fürdőzők a Zala part-

jára

Az utóbbi kettőről

nincs említve

milyen technika

Lovrits Kálmán festőművész

A dunántuli képzőművészek tav. tárlatán, a Berzsenyi Társaság ezüstplakettjét kapta.

N.U.931.IV.8.

Lovrits Kálmán

Kaposváron a dunántuli tavaszi képzőművészeti tárlaton díjat nyert.

NU.932.V.10.

tovább ~~Döbröczöni Kálmán~~

~~Gauss László~~

Lovrits Kálmán

Lossonczy Tamás

Rozgonyi Alfréd

az 1928/29. tanév folyamán iparostanonciskolai tanítói oklevelet kaptak

Képzőm fősk. évk

1928/29. 22. l.

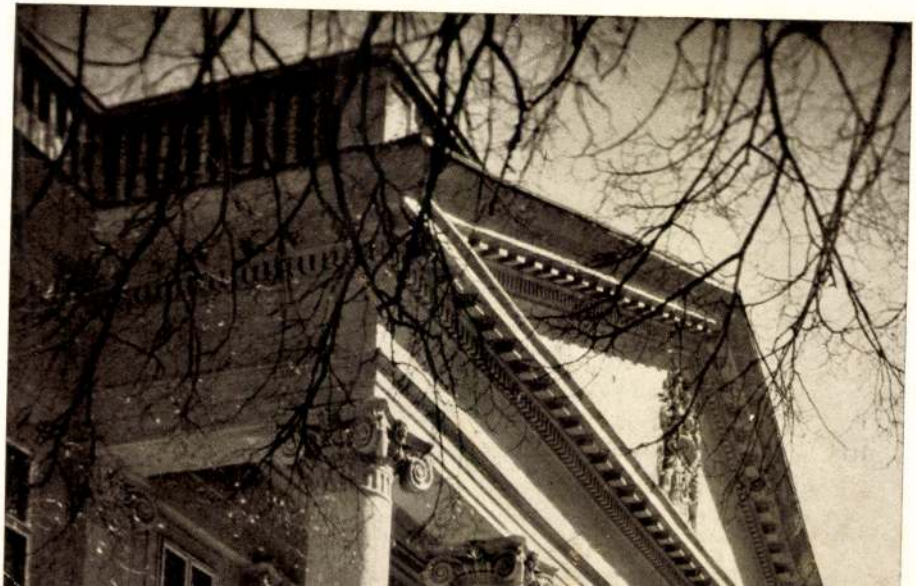

Lovrits Kalman

III. é-

seminárium

Ferkápzomfoisk vk

1935-36. Fil.

A hivatalos másolat hiteléül:

miniszteri s. hiv. igazgató.

MDK

Lovrits Kálmán ~~szobr.~~ festő

Dunántúli tav. tárlat. Képzőművészet, 1932. 51. sz.

136.1.

MDK

Lovrics Kálmán

Kaposvári hir. Szabad Művészet, 1947. 6-7.sz.
129. l.

Lovrits Kálmán festő. MDk

„Szakmunkásavatás" o. kapét diczén.

„A Kaposvári festők kiállítása"

Dunantúli Napló. 1957. VIII évf. márc. 17

4.

MDK

Lovrits Kálmán,festö
Kaposvár.

Haránt B.ur arcképe.
Debreceni nagy erdö. Pasztell.
Ivánfai hegy. Olajf.
Tanulmányfej.
Fürdözök a Zala partján.

Turul-szálló.Kaposvár.-Berzsenyi Irodalmi és Müvészeti Társaság. Dunántuli téli tárlata. 1933.dec. Kat.

LOVRITS KÁLMÁN

Pasztellek:

Ciniák.
Patvar ajtó
Leány arckép
Arckép
Fénnyel szemben

1948. dec.kiáll.Kaposvár. Kat.

LOVRITS KÁLMÁN

Ajtó mellett. Paszt.
Udvarrészlet. "
Sárga virágok "
Sárga dinnye "
Őszi délután "

1948.dec.kiáll.Kaposvár. Katalógus

MDK

Lovrits Kálmán festő, Kaposvár

Dunántuli Tav. Tárl. kitüntetettjei. Képzőművészet, 1928. 1o.sz.

MDK

Lovrits Kálmán, Kaposvár

Vidéki centrumok. Képzőművészet, 1929. 19.sz. 1o2.l.

Lovrits Kálmán festő MDK.

„Holdusasszony" c. parilelje kiváló tanulmány
„Reggeli hangulata" igen jól sikerült.

Nikolsky Géza – „Kaposvári képzőművészek
tárlata Pécsett"
Dunántúli Napló 1948. V évf. máj. 23.
6. l.

MDK

Lovrits Kálmán

Művével szerepelt a somogyi művészek reprezentatív kiállításán.

Cikk: Somogyi ...

Képzőművészet, 1954. 78.sz. 229.lap

MDK

Levrits Kálmán, Kaposvár

oklevelet kapott

Képzőművészet 1929. 19. sz. 103.l.

MDK

Lovrics Kálmán festő

Szabadszervezeti közlemények. Szabad Művészet 1949. 48. l. /Somogymegyeiek csop. Kaposvár/

Lovricsné Zajgha Vilma MDK

Alföldi szélmalom, olf.
Sárga rózsacsokor, vizf.
Naplemente

Pécsi Képzőm.és Műbarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

Lovits Kálmán

„Ifjúmunkásavatás" c. képét a Kaposvári múzeumból a pécsi városi múzeumba vitték kiállításra. (emlékbe.)

Somogyi Néplap, 1951, ápr. 15.

MDK

Lovrits Kálmán, Kaposvár

dicséretet kapott

A Dunántuli Tav. Tárlat kitüntetettjei. Képzőművészet 1928. 10. sz. 137.1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lovrics László

SOMOGYMEGYEI NÉPLAP

1984

— Lovrics Kálmán festőművész a Cukoripari Technikumban képkiállítást rendez. Megnyitás december 29-én de. 10 órakor. A kiállítás időtartama: december 22-től 1984. január 4-ig. (184)

— Decemberben

Lovrits Kálmán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SOMOGYMEGYEI NÉPLAP
1963 DEC 15.

postán küldjük el.

LOVRITS KÁLMÁN festőművész a cukoripari technikumban képkiállítást rendez. Megnyitás december 22-én de. 11 órakor. A kiállítás időtartama: dec. 22-től 1964. január 4-ig. (194)

— **Áramszünet.** A Dél-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat üzemvezetősége értesíti a lakosságot, hogy

szek átkutatták valamennyi roncsot, s nagyon szép ókori

1948. dec. Miáll Kaposvárott fd.

KATALOGUS

Z. Soós István:

8.	Kertészné	mgt.
9.	Műteremben ...	mgt.
10.	Révfülöpről-Badacsony felé	mgt.
11.	Vitorlabontás ...	300 Frt.
12.	Cica mama	200 „
13.	San Marco	350 „
14.	Eső után	500 „
15.	A 80 éves Gőnczi Ferenc	mgt.
16.	Ablak fények ...	1000 Frt.
17.	Meleg szobából ...	1000 „

Pazsitzky Sándor:

18.	Ősz aqvarell	400 Frt.
19.	Balatoni uton ...	400 „
20.	Őszi gondok ...	500 „
21.	Hazafelé	400 „
22.	Parádi erdőrészlet	400 „
23.	Régi vadászkert ...	400 „
24.	December	400 „

Ruisz György:

25.	Verandán ... of.	mgt.
26.	Beteglátogatás of.	800 Frt.
27.	Decemberi este of	800 „
28.	Delelő ... ... of.	600 „
29.	Ősz ... ... paszt.	500 „
30.	Sakkozók paszt.	300 „
31.	Kanász ... paszt.	200 „
32.	Dülő ut ... paszt.	250 „
33.	Somogyi par. szén	150 „

Gerő Kázmér:

34.	Alkonyatkor paszt.	500 Frt.
35.	Kettős arck paszt.	mgt.
36.	Ablak előtt paszt.	mgt.

Lovrits Kálmán:

37.	Ajtó mellett paszt.	600 Frt.
38.	Udvarrészlet „	500 „
39.	Sárga virágok „	600 „
40.	Sárga dinnye „	600 „
41.	Őszi délután „	500 „
42.	Ciniák „	500 „
43.	Pitvar ajtó „	mgt.
44.	Leány arckép „	mgt.
45.	Arckép „	mgt.
46.	Fénnyel szemben	300 „

A művek részletre is megvásárolhatók.

FARKAS KÁLMÁN NYOMDA, KAPOSVÁR

Lovrits Kálmán

Lovrits Kálmán

festő Kaposvár

A Berzsenyi Társaság
1942. évi ezüst érmé
nek nyertese

Berzsenyi 1943 febr

munkácsi kiáll.

Párás Balaton, pasz-
tell

Balaton a fonyódi hegy-
ről, pasztell

Munka után, olajf.

Koldusasszony, pasztell

Csónak a Balatonon,
olajf. mgt.

Balaton-part, olajf.

Fibula bronzból, római VIII. 126.

Lovrits Kálmánné

festő

Szabad Művészet

1957. 33. l.

Lovrits Kálmán

Rippl-Rónai díjat "Őszi színek" c. pasztellképével nyerte.

PH.932.V.10.

ga.661/912 szám.

gazgatóság már 1910.évi január hává-
helyreállitásának költségvetését,
ette észrevételeit és a most ujon-
nak megfelelően dolgoztatott át.Idő-
án a mateóczi plebános a munkálatok
bi utasitásukkal szemben a templom
betonlemezekkel leendő elkészitésére
ünk Sztehlo Ottó másodépitész megen-
ala tett intézkedéshez - tekintettel
seje eredeti jellegét nagyrészt elvesz

Lovrits Kálmán

festő

Szabad Művészet

1957. 33. l.

unk.

eptember hó 9-iki r. üléséből.

és közokt. Miniszteriumnak.

ásolat hiteléül:

Lovrits Kálmán festő

Pesti Hirlap. 1932. máj. 10.7

Képzőmüvészeti hirek

Lovrits Kálmán festő

Szabad Művészet. 1951 V. 1. 32-33

K. I. A sanoggmegyei képzőművészek
Kiállítása

Rippl-Rónai díj, Lovrits K.

Pesti Hirlap. 1932. máj. 10.7

Képzőművészeti hírek

Lovrics Kálmán festő, grafikus

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 1. sz. 48. o. Szabadszervezeti körlevelek.

Lovrics Kálmán

Kaposvár Zárda festő n-30

Vizimalom

Szeged XXX

Krasznahorkaváraljai körjegyzőség.

Gömör és Kishont vármegye, rozsnyói járás.

5102 /1942

Müemlékek ors

A rimaszombat
1942.dec.11.kelt megkeresés
a krasznahorkai gróf András
őr lakása hátrálékos adója
kamatban 18.28 P,összesen 1
Krasznahorkv

Stádium Rt., Budapest.942—1701

Lovrics Kálmán

festő Kaposvár?

l.

Szabad Művészet

1947, 12 g. l.

HEGYESD

Rom.

Römer Flóris: Archaeologiai levél Zalamegyé-
Vöf. VV 1863, 346.l

Lovrics Kálmán
festő
Kaposvár
Nemeth I. utca
50.

MKSz 1947

Lovrits Kálmán

IV. éves, tanársegéd,
95 f. áll. öntöndij

Képzőm. Försk. Erk
1936/37 53. l.

Lovrits Kalman

IV. éves polg. isk.

Szanárjel.

Ferkèpzomfoiskèvk

1936/37. 75 l.

Drámváltoztatás (

Lovrits Kálmán

1921/22 - 1922/23
1924/25 - 1925/26

Ferkèpzomfoiskèvk

109. l.

Lovrits Zálmán

1937/38. tanév végén polgári iskolai tanári oklevelet kapott.

Ferképzőmfoiskévk
1937/39

182. l.

Lovrits Kálmán

festő

1942-ben Kaposvárt rendezett Dunántúli Téli Tárlaton a következő díjat nyerte.

Egyenlő művészi értékeléssel *ezüstplakettet npertek:*

Lovrits Kálmán 50. sz. „Koldusasszony" című megkapó finomsággal kezelt pasztellje.

Somogyi Újság

(Kaposvár) 1942. dec. 12.

(Kiadták a Berzsenyi-sálat díjait.)

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Lovrits Kálmán festő

Egyenlő művészi értékeléssel *ezüstplakettet* nyertek:

1. *Lovrits* Kálmán 50. számú »Koldusasszony« c. megkapó finomsággal kezelt pasztellje.

Uj Somogy
(Kaposvár)
1942 dec. 12

3.

4.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD

Lowry L.S.

1957 FEB 5.

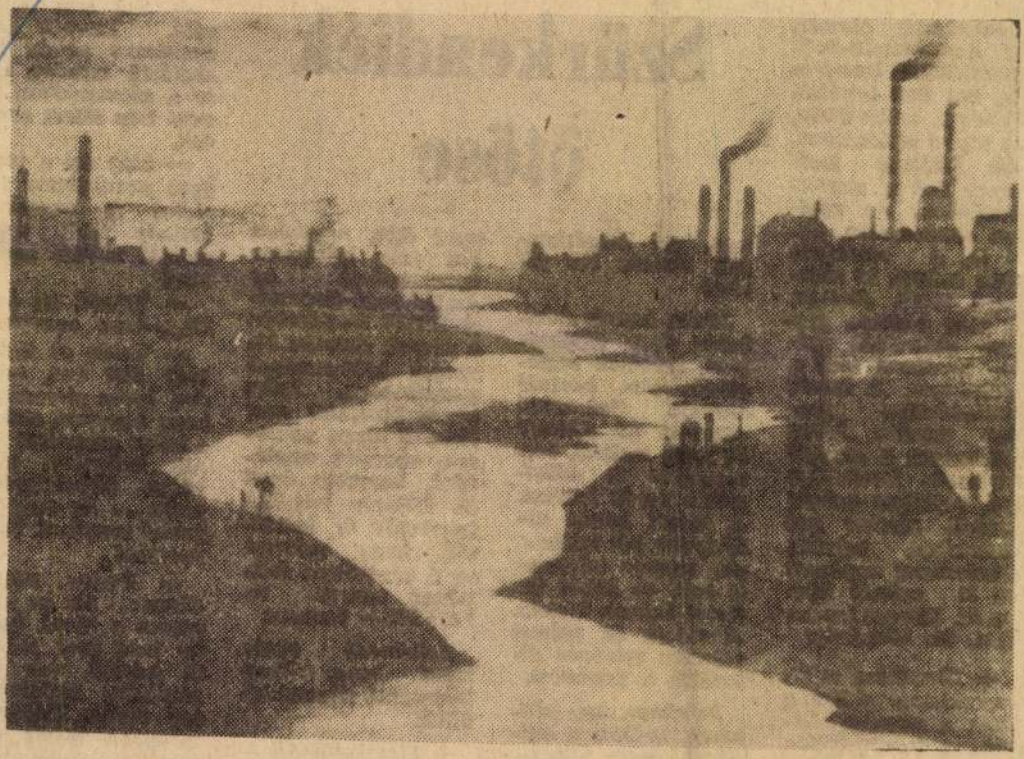

L. S. Lowry festménye: Kilátás az Irwell folyóra

Szürkendiék ötöse

Szürkendi Elemér, az Asztalkendő-Fodrozási KTSZ irattárosa, hat éve lottózik. Minden csütörtökön, az utolsó pillanatban, két kitöltött szelvényt dob a szerencseládába. Az egyiket személyesen tölti ki, a befordúló busz száma, az elrobogó taxik összege, a még zsebben maradt cigaretták száma kerülnek erre a szelvényre. A másik lottócédulára azonban minden héten ugyanazok a számok kerülnek. Ismeretlen erő, rejtélyes kabala vezérli, amikor hat esztendeje, minden alkalommal ugyanazt az öt számot húzza át. Hitvese immár évek óta könyörög:

— Elemikém, miért ragaszkodsz ehhez a buta öt számhoz? Látod, a másik lottón mégiscsak nyerünk olykor-olykor valamit, de ezt az öt számot, ezt megátkozták. Évente 170 forint!

Hiába beszélt Adelheide ilyen ékesszóláan, érveinek vaslogikája sem használ semmit. Szürkendi kitartott az állandó öt szám mellett, bármennyire is szidalmazta derék hitvesé. A másik lottón néhányszor két találata, sőt egyszer hármasa is volt. — 328,50 forintot kaptak kézhez. A másik öt számot azonban szívósan elkerülte a szerencse.

És ekkor, egy pénteken, beütött a csoda. A rádió bemondónője Szürkendi Elemér öt számát csicseregte, azt a bizonyos ötöt, amelyhez hat évig hűségesen ragaszkodott. Az Asztalkendő-Fodrozási KTSZ irattárában e péntek délután bizonyos hiányosságok mutatkoztak. Szürkendi hivatalát nem látta el olyan pontosan, ahogyan egyébként, harminc éven át. Délután négykor telefonált és igazolták, hogy valóban az ő öttalálatos szelvénye nyerte az 1 673 958.— forintot.

Szürkendi taxin ment haza, otthon hitvesével rögvest leültek.

— Elemikém. Aliszkának veszünk egy hűtőszekrényt, és egy TV-t.

— Szó sem lehet róla. Tizenöt éve éneklecke címén itt skálázik minden este a szomszédban... nem kap tőlem semmit.

— Még azt a rongyos tizenkétezer forintot is sajnálod, amikor több mint másfél milliót nyertem?

— Megáll az ész! Hogy-hogy nyertem?

— Talán te nyerted? Hat éve, minden héten elmondod, hogy hagyjam ezeket a hülye számokat. Ha rád hallgatok, már régen abbahagytam volna... És még te mered mondani, hogy nyerted!

— Ugyan, ugyan Elemi... Ha én nem rágom a füled, hogy ne tedd meg azt az öt számot, már régesrégen, abbahagytad volna. Végeredményben mégis nekem köszönheted... Nincs igazam?

Nádass József

MDK

Loy goldschmidt

ötvös 1576

Mih. Pars. lo7, lo8, llo.

Loy János (Johann)
puskaműves (Büchsenmacher)
Sopron
1796-ban polgárjogot
nyert Sopronban.

Gratkól

M.D.K.

LOY Sára

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola
x tagja

Réti: Nagybánya.... Sp. 1954. 335.1.

M. D. K.

LOYDL Tamás épitész hallg.

a szigligeti öböl nyugati partján

Balatongyörök közelében létesülő

fürdőtelep tervét dolgozta ki

(diplomterv)

Gárdonyi Jenő: Toroynszálloda, uj üdülőtelep, sportpály

Érdekes témákat dolgoztak fel a végzős épitész hallgat

Magyar Nemzet 1962. julius 18. 3.1.

Loydl Tamás

Kaposvár igazgatási központjának tervpályázatán megvételben részesült 7. és 11. sz. pályamű egyik szerzője.

Thurzó László: Kaposvár igazgatási központjának tervpályázata, 1970. - Magyar Építőművészet, 1970. 5.sz. 2-8. l.

Loydl Tamás

a miskolci Tiszai pályaudvar 1968-as tervpályázatán II. díjban részesült 32.sz. pályamű egyik tervezője.

Molnár Péter: A miskolci Tiszai pályaudvar tervpályázata, 1968. - Magyar Építőművészet, 1969.2.sz. 3. l.

M.D.K.

Loydl Támás

A korszerü iskolabutor tervpályázaton a fogasok kategóriában dijazva

III dij 5oo Ft

Társtervezö: Tóbiás László

Magyar Épitömüvészet 1964/4. 12. l.

Loydl Tamás, építész

L: Ungár Péter

–: Szövetségi hírek Borító 3

Magyar
Épltömüviszel Bp. 1983 83/1

Loykó Miklós M.D.K.

Sávoly Pál tervezö munkatársa az Erzsébet-hid ujjáépitésénél

Magyar Épitömüvészet 1965/1. 60-66.l.

Lowry

Hadik András gr:

Mellig, négynyolczad jobbra, talapzatra helyezett kerek medaillontan. Parókája egyszer fodritott s arcza s bajusza leberetvált. Téhér nyakkendője körülcsavart, ingének mellfodra látható s kabátjának paszomántszegésre tölgyleveles. A medaillont, melyet tölgylevél füzér vesz körül, fölül sisak, pajzs, parancsnoki bot s vesszőkötég díszít. Feliratai a kép alatt két sorban:

„Andrew, Count Haddik,
Commander in Chief of the Austrian Forces, &c."

s alól jobbra: „Lowry sculp."

Rézmetszet, méretei a vonalkeretnek 15.6 : 9.7 s a réz-lapnak 17.7 : 11.3 c/m.

Ltha 7626

55/93 N° 901.

Low, Leonhardt

Az illavai plébániához tartozó Perete fiskeghár harangját öntött 1647-ben Bécsben.

MOB 614/1917.
v. akta

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Charisse Loxton Peacock

festő

Sok angol, francia és amerikai táchalon szerepeltek festményei; Londonban hitcivenhiht rendernek műveiből tárlatot.

Belrits Anna: Magyar festőművésznő Angliában

Nők Lapja, 1969 febr. – 6 szám

Clarisse Loxton-Peacock

festő.

A chelsea-i tanulóévek után képei minden akadémiai kiállításon ott vannak. Elgutottak New-Yorkba és San Franciscóba is.

Bebrits Anna: Magyar festőművesinő Angliában.
Nők Lapja, 1969. febr. – 6 szám

Clarisse Loxton Peacock

festő.

A művesznő érettségi után 1939-ben eiherett Bristolba, hogy ott nyelvehet és művészettörténelet tanuljon. Kitört a háboni, ott rehedt.

Bebits Anna: Magyar festő művesznő Angliában

Nők Lapja, 1969. febr. - 6 szám

Clarisse Loxton-Peacock
festő-

A művésznő festészetében ott ragyog-
nak a magyar természet színei és
szikány képén magyar népi moti-
vumok fedezhetők fel.

Bebrits Anna: Magyar festőművésznő Angliában
Nők Lapja, 1969. febr. – 6 szám

Clarisse Loxton-Peacock

festő

A művésznő magyar származású. Harminc éve él Angliában, férje angol mérnök, gyermekei beszélnek magyarul.

Bebrits Anna: Magyar festemű résznő Angliában. Nők Lapja, 1969. febr. – 6 szám

Clarisse Loxton Peacock

festő

„Fakesi táj"
„Kék ábránd"
„Csendélet"

} repro

Bebrits Anna: Magyar festemű vesznő Angliában.
Nők Lapja, 1969. febr. – 6 szám

Clarisse Loxton-Peacock

festő

„Nő virágokkal"
„Kompozíció"
„Virágas emlék"
} repro

Bebits Anna: Magyar festőnővesinő Angliában.
Nők Lapja, 1969 febr. – 6 szám

Clarisse Loxton Peacock

festő

A művésznő Angliaba feljhet
ment a háború alatt és jó néhány
évmulva háromfestménye alap-
ján, felvettik a chelsea-i művészeti
iskolaba.

Belsits Anna: Magyar festőművésznő Angliában
Nők Lapja, 1969. febr. - 6 szám

Loy Goldschmidt

ötvös

Kőmagyötvj. 1734. n.

B C D E F G H I J K L

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

I II III IV V VI VII

Glasner Ernő

Bpe

35.

1.	2388. n. sala		
11.	2422. " "		1
28.	1306. " "	H	
12	1805. " "	H	
	1306. " " Storno		
21.	2471. " "		1
22.	2485. " "		
27.	2534. " "		
3.	2594. " "		
6.	2725. " "		1
8.	2750. " "		
10.	2752. " "		1
10.	2753. " "		1
10.	à conto		
11.	2771. n. sala		1
11.	2772. " "		
15.			

LOY HERING, éremművész

243.-MIKSA és ANNA.-/II.László leánya,a császár jegyese
E/.-IMP+CAES+PIVVS+MAXIMILIANUS+P+F+AVG+mellkép j.ször
més kabát.Aranygyapjas rend.--H/.-ANNA+RE+PAN+FI+IN+RO+
IM+MAXI+DESPONSATA+Kor.mellkép b.nyaklánc.-1515.öntvény.
55 mm.ezüst. Loy HERING müve.- 7.old

HUSZÁR LAJOS:A régi magy.emlékérmek katalógusa a legré-
gibb időktől 1600-ig.I.Ujkor.1526-1637-ig.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadása..5.csoport,10.sz.
Bp. 1975

Joannes Loy

1532-ben mit a Porta Portica városnegyedben lakott s már elhunyt centumvir fordul elő (281. l) A mesterkönyv szerint, 1523-ban az ötvösök egyik céhmestere volt.

Vallagi A. Brassai ötvösök és ötvösnüvek. Arch. ért. 1890. 391.-

és irod.

281. l.

Loy Hans

Ötvös

irod 1522 cöhm
1523 "

G. Branó Szárados

233

.... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számú .....

m

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Loy Hans

ötvös 1572

Lasá

Gyárfás Brassó 84

Loy Johann

ötvös

1523-ban céhmester

BRASSO
RE. 20.l

Loy János

ötvös

XVI sz. Brassó

Szendrei. Erdély műkincsei Magyar
műkincsek. Bpest. 1901. III. k.

79.

1980, VIII, 2. Kossuth, 14.01 (Anél.)
Városépítők.

Loyd Tamás, építész

- Talán azért is nehéz elfogadni a lakótelepi lakásokat, mert készen kapott lakásbeosztással, amihez igazitania kell sokszor még az életformáját is, veszi át az ember. Milyen is lehetne a lakótelepi lakás? Ezen nagyon sokat vitatkoztak, én most Loyd Tamást kérdezem, aki párhuzamosan tervez családi házakat, társasházakat és lakótelepi épületeket.

- Én azt hiszem, ha a döntési jog azoknak az embereknek a kezében van, akiknek készül a környezet, és azt a teljes szervezeti strukturát befolyásolni tudják, akkor ez a döntési joggal rendelkező különböző közösségben, egy lakásnál a család, egy 200 lakásból álló lakótelepnél esetleg egy szövetkezet, egy városnál egy városi kommuna, és itt hangsulyozni szeretném a városi társadalmak szerepét, addig azt hiszem, hogy igazi városi tér élménnyel rendelkező együtteseket nem fogunk tudni létrehozni, amig nincsenek olyan városi kommunáink, akik ezt társadalmilag igénylik. Ez nem épitészeti probléma. Az épitész csinálná, ha a struktura és a szervezeti rendszer igy állna fel, nos, én azt hiszem, hogy ha a döntési jog azoknak az embereknek a kezében van, akik a különböző szinteken megélik, használják és teljes életüket, esetleg az utódjaik életét is belegondolják a döntés pillanatában, akkor a tervezésnek a kompetenciája helyreáll, hogy mit, hol, meddig szabad tervezni. Kizárt dolognak tartom, hogy a döntési joggal rendelkező egyén, csoport, kommuna vagy szervezet olyan megbizást adna, ami nem felel meg az érdekeinek.

- . -

LOY Sára
Kolozsvár, 1907.
Szépm. Főisk. Kvár, festő

Banner Erdély

Loydd Béláné

Loydd Béláné aranyhímző, rangjelző, csillagjelvény készítő iparművész, IX. Páva-u. 35. 130-796

Bptávb 1940 szept.

Leopold Bäbler

Loydl Tamás

az alábbi pályázaton rangsorolás nélkül megosztott első díjat /50.000 Ft/ nyert 5. sz. pályaterv egyik szerzője.

Hofer Miklós: Szombathelyi városháza tervpályázata 1970. - Magyar Építőművészet, 1971. 2.sz. 2-8. l

Loydl Tamás, építész . Mon

Társával együtt I. díjat nyert.

Bende Ibolya: A lábakon álló városrész 6

TSTI HIRLAP, bp. 1965. szept. 14.

Loydl Tamás [épített?]

Tervezték: Magyarországon

Tanulságos kiállítás nyílt szerdán a Városépítési Tudományos és Tervező Intézet Krisztina körúti épületében. Bemutatták a Vietnami Demokratikus Köztársaság budapesti kereskedelmi képviselőinek, valamint a magyar szakembereknek a *Hong Gai* város és környéke fejlesztési tervjavaslatát tartalmazó makettet, térképeket, rajzokat és más műszaki dokumentációkat.

A tervjavaslat a VÁTI, a VÍZITERV, a Budapesti Geodéziai és Térképészeti Vállalat, illetve a Kartográfiai Vállalat mintegy 50 szakemberének több éves munkája. Irányítója *Loydl Tamás*, a VÁTI műteremvezetője volt.

— Mint ismert, az egész szocialista közösségben mozgalom bontakozott ki a VDK újjáépítésének támogatására és meggyorsítására — tájékoztatta lapunkat Loydl Tamás — Ennek keretében a Szovjetunió például Hanoi és környéke, Lengyelország Haiphong, az NDK Vinh és körzete, Bulgária pedig Thai-Binh és környéke fejlesztésére dolgozott ki tervjavaslatot. Mi, magyarok, a Haiphongtól mintegy 100 kilométerre északkeletre fekvő Hong Gai város és környéke komplex fejlesztési tervjavaslatának elkészítésére szerződtünk vietnami barátainkkal, még 1972-ben.

A szóban forgó terület mintegy 80 kilométer hosszú és 25 kilométer széles tengerparti sávot foglal magában, tehát nagyjából akkora, mint egy közepes nagyságú magyar megye. Ma 300 ezer ember él e térségben. A terület központja, Hong Gai, mintegy 40 ezer főt számlál. A város igen nagy háborús pusztításokat szenvedett az amerikai terrorbombázások idején.

A körzetben van a VDK legnagyobb — nemzetközi szempontból is igen jelentős — antracitmedencéje. A szén nagy része felszíni művelléssel is kitermelhető. Ezenkívül a tengerparti részen található a világ egyik legszebb tájaként emlegetett *Leszálló Sárkány öble*, ahol több ezer különböző alakú, 30—200 méter magas szikla áll ki a tengerből.

E kedvező feltételeknek, valamint a növekvő bevándorlásnak tulajdonítható, hogy — a szakemberek szerint — az elkövetkező 15—20 évben megkétszereződik a körzet lakosságának száma. A komplex fejlesztési tervjavaslat ennek megfelelően új antracitbányák nyitására, nagy teljesítményű erőművek, regionális vízművek építésére, új kikötők létesítésére, további rizstermesztő területek kialakítására, új üdülőterületek feltárására tesz indítványt. A komplex tervjavaslat szerint Hong Gai — és a tartományrész másik, mintegy 40 ezer lakosú városa — 160 ezres településsé fejlődhet a jelzett időszakban. Pontosan felsorolják azt is, hogy a tartományrész többi városát és falvát milyen mértékben ésszerű fejleszteni.

A Loydl Tamás vezette 5 tagú magyar tervezőgárda október közepén Hanoiba, majd pedig Hong Gaiba utazik, hogy átadhassa a kisebb teherautórakományt megtöltő tervdokumentációkat. Egy héttel később a VÍZITERV 5 szakembere is követi őket a VDK-ba. A magyar tervezők mintegy két hónapot töltenek a baráti országban, mert kezdetét vette a munka második szakasza: Hong Gai város általános és részletes rendezési tervének készítése.

Magyar László

Színes riportfilm a vietnami delegáció látogatásáról

A *MAFILM* híradó- és dokumentumfilm-stúdiójának kollektívája színes riportfilmben örökítette meg a vietnami párt- és kormányküldöttség magyarországi látogatásának eseményeit. A filmet *berei:* néhány órával azután, hogy a testvéri vietnami nép küldötteinek repülőgépe Ferihegyen a levegőbe emelkedett, a körúti Híradó moziban máris műsorra tűzték a „*Talál-*

pai kommunista és munkáspártok konferenciájának előkészítésével foglalkozó munkacsoport ülésén.

Dr. Martos Istvánné, a Szakszervezetek Budapesti Tanácsának vezető titkára, a Skót Szakszervezeti Kongresszus nőbizottságának meghívására szerdán Skóciába utazott, hogy részt vegyen a nők nemzetközi éve alkalmából rendezendő glasgow-i nemzetközi konferencián.

k

lákért

De a mozgalomnak ezzel nincs vége. Mindig akad tennivaló. Apró munka, de — jól jön a pedagógusnak is, gyereknek is. Szemléltető eszközök, tárlók... Tablók, amiken a

Loydmann v. Auen

J.

1788

l.

Eperjesy 1929

54. l.

Loykó Miklós

építész

szül. Zólyom 1901.

oklevelet nyert 1926

Műegyetem 13 l.

T. 5911.

szitett két czimerpaizszal ékesi-
~~[illegible]~~ a várost az előtérben
elirata fölül:

szemléljük

OLIS.

de Wit excudit.
gol nyelvü leirás melletti ma-
lete: 1. t'Palays van de Turckse
Jacobs Kerck.

n.

0-95

JOSEPH LOYP, orgona-zongora-verkli épitö

Halper Janosnak aszófői, felsőiszkazi és vaszolyi 10 val tozatu orgonain tovább megy a romantika irányaban. Itt ar már feladta az alapvető barokk elvet.-Ezekre akkszegi orgonaépitészetben nem találunk Halper előtt példat. De gyakran szerepelnek a bécsi Loyp orgonain. Kétségtelen, hogy Halper ezeket Poyp mellett töltött vandorévein ismerte meg. 316.old. 38.jegyz

SZIGETI KILIÁN: Halper János /1817-1888/ orgonaépitő-mester élete és müködése 307.old

SOPRONI SZEMLE, Helytörténeti Folyóirat, XXVI.évf. 1972. 4.szám

JOSEPH LOYP, zongora-orgona-verkli épitő

1858-ban VÉRTESTOLNÁN épititett orgonajan is alkalmazott fugara 8'regisztert.Bécsi mester és ott is gyakran alkalmazta ezt. Halper Janos balatoncsicsói orgonajan is hasznalta ezt,valószinüleg a Loypnal eltöltött van dorévei alatt tanulta el tőle ennek alkalmazását. 316.

SZIGETI KILIÁN: Halper János /1817-1883/ orgonaépitő-mester élete és működése 307.old

SOPRONI SZEMLE, Helytörténeti Folyóirat, XXVI.évf. 1972. 4.szám

JOSEPH LOYP, orgonaépitő

Halper János 1845-ben Bécsben Loyp műhelyébe ment. Loyp korának legtevékenyebb bécsi orgona-zongora és verkli épitője volt. Mintegy 40 ismert orgonája közül kb. 20 ma is jó állapotban van. Magyarországon is dolgozott.
VÉRTESTOLNA-i hét változatu pedalos orgonaja ugyancsak jó karban és használható állapotban van.
311.old

SZIGETI KILIÁN: Halper János /1817-1888/ orgonaépitő-mester élete és müködése 307.ol

SOPRONI SZEMLE, Helytörténeti Folyóirat, XXVI.évf.
1972. 4.szám

136. Loza, (Polyanka), g. k. fatemplom.

1733. „ligneum actu aedificatum". (O. L.; C. P. D. A. 1733. jan. 26.)

1737. „Ecclesiae structura est lignea, existit in statu bono, scandulis quidem novis indiget, quas suppeditare tenetur communitas." (O. L.; C. P. D. M. 1737. szept. 4. No. 1.)

1738. „Ecclesiae structura lignea, in statu bono, scandulis novis indiget." (O. L.; C. P. D. M. 1738. máj. 14. No. 1.)

1747. „Ecclesia in statu bono." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „Eccl. Lig. ad Nativitatem B. M. V." (Schem. Munk. p. 30.)

1868. „Eccl. nova mur." (Schem. Munk. p. 27.)

Lásd még: Lehoczky IIIb. p. 660.

(Bereg m.)

Dompaep.

Löbné Szidony Mária

készítette az alábbi cikk fényképeit.

dr. Ábrahám Kálmán: A budapesti Metró építészete. - Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 28-35. l.

Löbné Szidon Mária

felvételei illusztrálják

Budapest c. folyóirat 1971. 12. számát

5.l.

Löbl Andor

alakja

Érmiuk 1930. 85. l.

570.

s kissé balra kilépoe. Jobb kezével a derekát
oldalán lógó kard markolatát fogja. Egy
éséi prém kucsmáját forgó disziti; rövid ha-
dóke, szeme s körszakála sötétbarna. Vállra vetett
piros, szűk nadrágja barna s rövidszárú to-
hegyes vidék jobbról várral s balról a várson
égbolt felhős.

a, méretei 234: 140 Cm.
gyűjteményéből. 140/95 № 594.

140/95: 594

MDK

Löbl Dávid
nyomdász

egyike volt a legelsőknek aki tapóső sajtó-
ját felállította a bazárnak csufolt fabodék-
ban a „sugár" jelenlegi Andrássy uton.

Firtinger Károly: Budapest nyomdái
Grafikai Szemle 1894 évf. 1 z. 4 l.

Löbl Éri, [iparművész? textiltervező] MDK

A Goldberger Gyár

fiatal textiltervezője.

Ágoston Éva: Hat lány és egy műterem gondjai 7.1.

NÉPSZABADSÁG, Dp. 1964. márc. 10.

Löb Ernő

IV. é. ép. hallg. 1942-43

Kotsis-tannák

Zeneiskola. Rp. III Ex.
(Terveret)
Minnaki rajzokkal

Technika 1943
154, 155 l.

Münch.

LXV

1 Rötl. Folio.

Kärcher,

Karl

Handzeichnungen für die Mythologie und Archäologie des klassischen Alterthums.

1. Mythologie in 13 Tafeln. I. – XIII. képes tábla.
2. Kriegs - Schiffahrts - und Fechtwesen in 13 Tafeln. I. – XIII. képes tábla.
3. Hauswesen in 11 Tafeln. I. – XI. Képes tábla.

Löb Ernő G.

III. é. ép. hallg. 1941-42.

Kotsis-tanszék.

Technika 1942.

265. l. (ábrával)

Üzletes karóhár

terve

Kraków
Drukarni ~~Jagg~~ Uniwersyt.
Jagiellońsk.
1873

LÖB, Georg, hegedűkészítő Pozsonyban

G. Leb, bürgerl. Geigenmacher, 20 éves lánya meghalt. (1816, 45 l)

—

Leb Instrumentmacher, a meghalt Georg Leeb fia, Pozsonyban működik. (1823, 1. kötet, 186 l)
Ugaz, hegedűit, brácsáit, csellóit, gitárjait, hárfáit, citeráit stb. ajánlja. Hirdetés. (1826, 757, 793, 817 l)
Preßburger Zeitung
(Genthon)

LÖB, Johann Georg, narancsi hegedűkészítő

G. Löb, bürgerl. Geigenmacher, 2 heten lánya meghalt. (1789, 910 l)

—

G. Löb, bürgerl. Lauten- und Geigenmacher, katonaállításra 8 forintot adott. (1794, 738 l)

—

G. L. Geigenmacher, kadiadót fizet (1796, 1079 l)

—

G. L. bürgerl. Geigenmacher, 11 éves lánya meghalt. (1797, 968 l)

—

G. Löw, bürgerl. Geigenmacher, 18 éves lánya meghalt. (1805, 789 l)

—

:/.

J. G. Löw, bürgerl. Geigenmacher, 26 éves leánya meghalt. (1809, 651 l)

—

G. Leeb, bürgerl. Geigenmacher, + 58 éves korában, Pozsony, 1810 ápr. 8. (1810, 429 l)

—

G. Leeb, Instrumentmacher, már meghalt, hangszereit bel- és külföld vásárolta. (1823, I. kötet, 186 l)

—

Pressburger Zeitung
(Genthon)

LÖB József, rozsnyói zsidó ötvös

J.L. israelitischer Goldarbeiter, 9 hónapos lánya meghalt. (1843, 547.1)

(Michalik J. Múz. é. Kt. Évk. 1911, nem ismert)

Preßburger Zeitung
(Gutthon)

Löb Magda
ötvös

l.
Budiparrajzisk
1938-39. 15. l.

741.

Haja s szemöldöke fekete, szeme sötétbarna
edig leberetvált. Mellét kitüntetés érinti. Nyak-
llérja kilátszik s paszomántgallérú atillája zsi-

, méretei 63.5 : 52.2 cm.
ereklyemuzeumból. 107/95. № 79.

107/95 : 79

Ignaz Löb

ötvös 1842

lásd

Mih. Pozs. 96

Löb Ignácz, pozsonyi zsidó ötvös V. 96.

Han3 Heinrich Lo3e,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1685-től:"Han3 Heinrich Lo3e Von braunschweig geyburtig hat gelernet 3 Jahr bey Meister Ludwig Korner" 106.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalozmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Kantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz. Évkönyve

---

Loze,Hanz,Heinrich,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosleg-
nyek jegyzéke:"Loze,Hanz,Heinrich,Braunschweig,
~~1688~~ 1686 v.87-1689.". 11?.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosművességének
történetéhez 93. old

Arrabona,9. - Xantus János Múz.Győr,1967
A Győri Múz. Évkönyve

Lozsádi ref. templom

egyházi edényei.

400

Debreczeni László

1930. 59. l.

Ezekután nézzük meg, melyek azok a jogszabályok, amelyek segítségével a magyarság Romániában jogait igényelheti és kire vonatkoznak ezek.

Az 1919 december 9-én Párisban aláírt kisebbségi szerződés valamennyi kisebbségi állampolgárnak egyenlő jogokat köt ki. Biztosítja bármely nyelvnek a magán, vallási és üzleti életben, sajtóban és gyüléseken való szabad használatát. A kisebbségi polgároknak saját költségükön joguk van vallási, jóléti intézményeket, iskolákat létesíteni és oly területeken, ahol kisebbségiek jelentékeny arányban laknak, a román kormány köteles módot adni arra, hogy az elemi iskolákban a gyermekek saját nyelvükön tanulhassanak.

A székelyek és szászok „közületeinek" ezenkívül ebben a szerződésben vallási és tanügyi önkormányzatot ígértek.

A román törvények ezen kívül is tartalmaznak a kisebbségek jogaira szabályokat. Ezek gyüjteményének tekinthető az az 1938 augusztus 4-én megjelent királyi rendelet, amelyet a hozzácsatlakozó minisztertanácsi jegyzőkönyvvel dr. Rónai András a Külügyi Szemle 1938 októberi számában ismertetett. Az ebben idézett jogszabályok a fentebb említett jogokon kívül a kisebbségi kultúrintézményeknek közhatósági támogatáshoz való jogát is biztosítják és a többi jogokat valamivel részletesebben körülírják.

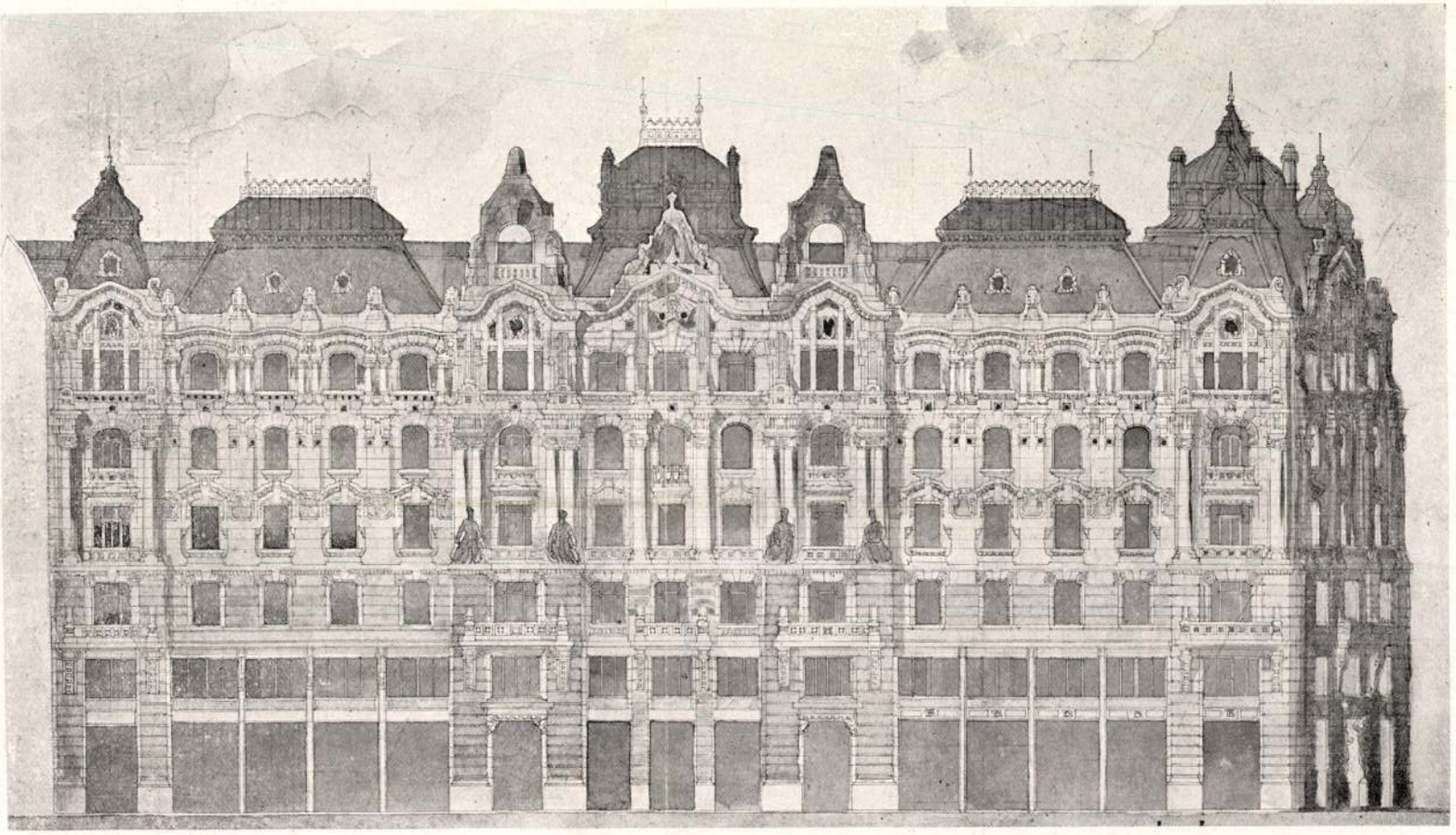

FŐHOMLOKZAT.

MEGVETT TERV. — JELIGE: DANTE.

LÖBL FERENC, BÉCS.

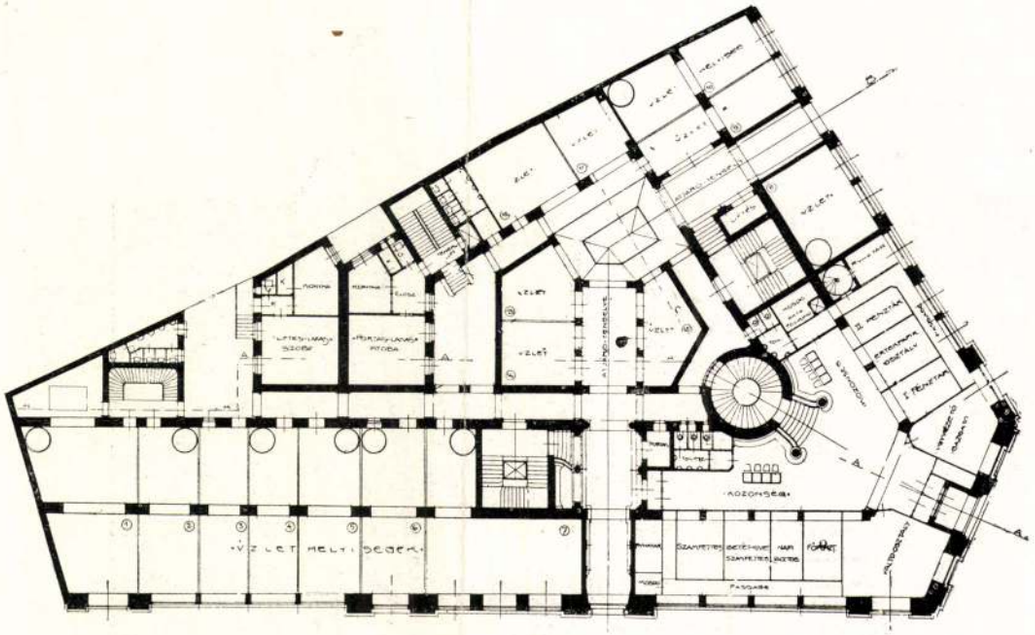

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

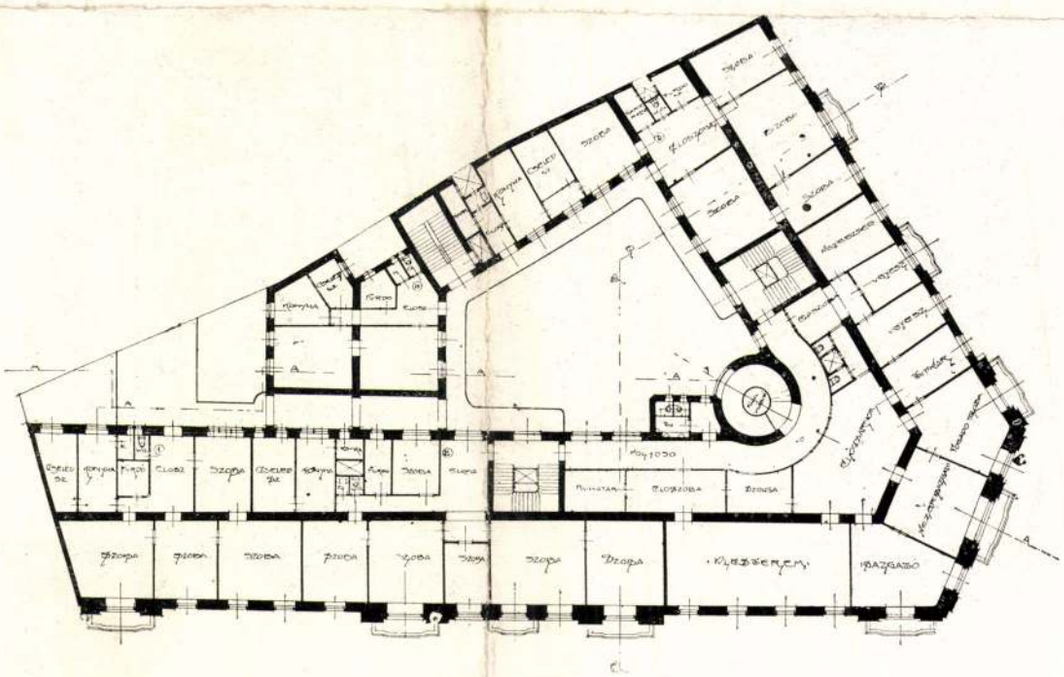

I. EM. ALAPRAJZ.

MEGVETT TERV. — JELIGE: DANTE.

LÖBL FERENC, BÉCS.

Löbl Ferenc

Univerzet 1907.71.

20000.

220 98

Folyószla / Tak Pénzt. és Hitel

Váltónak

17. O Takarékpénztár és Hitelbankunk, hben, a köv. váltó remittálom: E: Szomor Sa dor, Debrecen.

lej. Febr. 14.

Folyószla / Király Gábor,

Árúnak

20. Király Gábornak, hben, eladok 2.900 kg Jávát.

lej. Febr. 20.

Átvitel

Löbl Ferenc

építész Bécs

Lód
2

Magyar Építőművészet

1908. 67. 17. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Löbl Ferenc

épitész Bpest

Magyar Pályázatok.

1906. 12. n. (A nagy-
náradi Központi Ta-
karékpénztár pálya-
tervei, mintaki rajzok-
zal.)

diszéret

MDK

Löbl Ferenc

A nagyváradi közp. takptár pályatervei. Magyar Pályázatok IV.1o. Művészet 19o7. 71.l.

Löpl Reverse

Löbl Ferenc, ép.
Bécs.

8.sz."Dante" jeligéjü müvéért 2000 koronát kapott.
ill. lett megvéve az intézet részére.

A belvárosi takarékpénztár tervpályázata.
Váll.Közl. Bp.1908 ápr.1. 9.l.

MDK

Löbl Ferenc, ép.
Bécs

8.sz."Dante" jeligés müvet 2000 koronáért megvásárolták az intézet részére.

A budapesti"Belvárosi Takarékpénztár r.t." bérháztervpályázata. - ÉP-IP 14.sz. 1908 ápr.5. 153.l.

Löbl Ferenc, ép. MDK
Bécs.

A Belvárosi Takarékpénztár igazgatósága márc. 25.-én döntött a tervpályázat ügyében.
Az 5., 8., 18., 21., és 42. sz. pályaműveket egyenként 2000 korona árban az intézet részére megvásárolja.

A 8. sz. "Dante" jeligés mű szerzője L.F.

A Belvárosi Takarékpénztár tervpályázata.
Magyar Épitőművészet. 1908. 6. sz. 31.l.

Löbl Ferenc

Löbl Ferenc
bécsi müépitész

is, a császárváros egyik legkeresettebb épitészmérnöke, kinek nevét a modern stilusu bécsi bérpaloták és számos magyar monumentális alkotás hirdetik. Löbl Dezsőnek, az Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár kiváló tisztviselőjének bátyja. Mint alig 19 éves fiatal ember került el Nagyváradról Budapestre, ahol kitünteséses szigorlatokkal nyerte el a képesitést a müegyetemen, azután Bécsbe ment fel, hogy praxisát folytassa. Néhány évig egy nagynevü bécsi mérnöknél dolgozott, de nemsokára őnállósitotta magát és ma már Bécs egyik legismertebb épitész mérnöke. De nemcsak Bécsből, hanem Magyarországról is elhalmozzák megbizásokkal. Több értékes pályadijat is nyert. Többek között *Löbl* Dezső nyerte az eszéki városháza tervezésére kitüzött második pályadiját, az ő tervei alapján készült el a Belvárosi Takarékpénztár impozáns palotája Budapesten. Ő tervezte a Nagypiac-teret ékesitő monumentális Ullmann palotát. Ausztriában alig van nagyobb város, ahol nem lehetne találni egy-egy *Löbl* Dezső által tervezett bérpalotát vagy középületet. Mint érdekes kuriozumot emlitjük meg, hogy a nagyváradi zsidó hitközségnél fekszik *Löbl* Dezsőnek az uj nagyváradi zsidó templom épitésére vonatkozó terve, akik látták a terveket, ugy mondják, hogy az uj templom egyike lesz Nagyvárad legmonumentálisabb alkotásainak. A sulyos gazdasági viszonyok miatt egyelőre még nem aktuális az uj zsidó templom felépitése, de amint a helyzet feszültsége enged, a *Löbl* Dezső tervei alapján megkezdik a grandiozus épitkezést.

Nagyvárad tehetségeket termő talaja az osztrák-magyar diplomáciának is adott egy kiváló talentumot

Nagyváradi Napló 1913. dec. 25. (Akik Váratról elkerülnek.)

1979

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Alsó-Bajom, Kis-Kükülló" vm.	Evang. templom leírása, adatai.

Löbl Károly

Löbl Károly ékszer-műterem, IV.
Kristóf-tér 2. 182-647

Bptávb 1940 szept.

Löbl Károly

aranyműves

Bp. IV. Kristóf tér 2.

Nemzetk. 1941

194. l.

1

LŐBL Ferenc

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 23.p.

LÖBL FERENC építész (1880-?)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 **128.p. és ill.**

Löbel Lőrinc

üvegesm.

l.

Ságüvegesipar

218. l

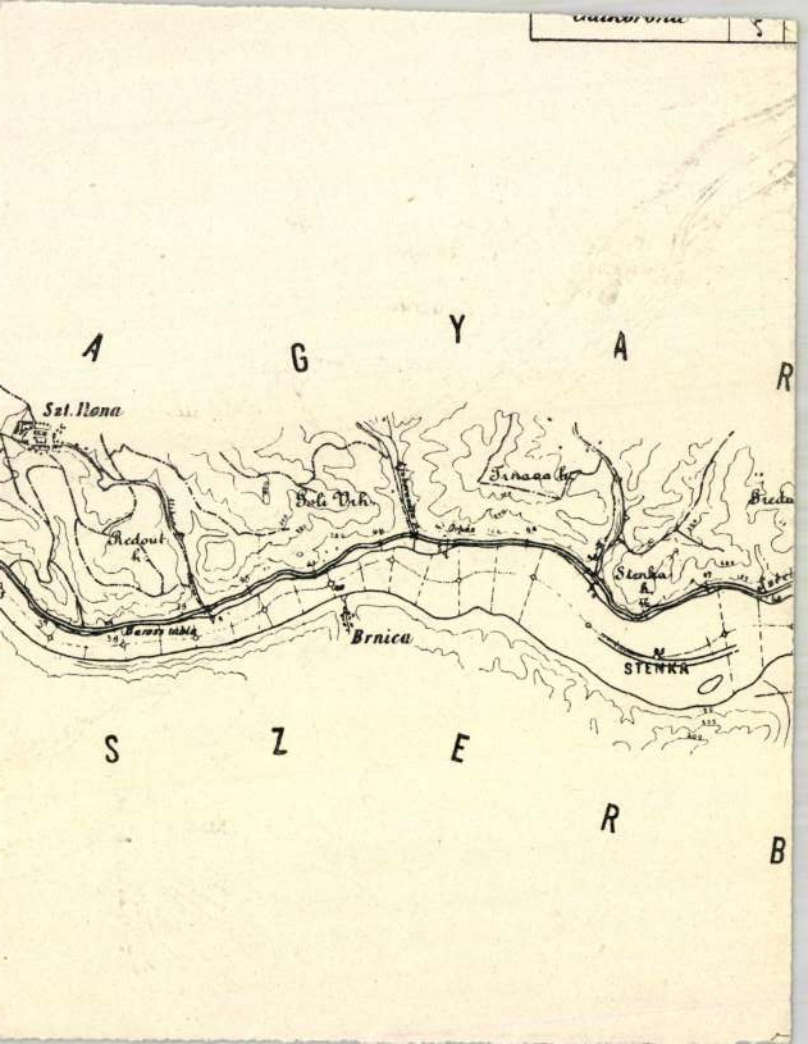
A G Y A R
Szt. Ilona
Redout
Bela Vrh
Brnica
STENKA
S Z E R B

M D K

Löbl Heinrich judaeus, Zombor.

festő

Kapossy János: Épitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Miv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

Löll Elma

1872/73 – 1875/76

Ferkèpzomfoiskèvk

109. l.

Lőcze József

mikesten

Pécs

l.

Betnár

132-l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉSI

FÉNYKÉP, RAJZ

Löbl Márkus

pesti ügyvéd.

l.

Ságüvegcsarnok

212. l.

213. l.

Löbl Miksa

Otvös

1885–88.

Éimisk. 1930. 85. l.

vé jobbra nézve. Jobb kezével a derekát szorí-
ntja ékkövekkel van kirakva s baljában gom-
a melyet számtalan drágakő ékesít. Piros
zíti fehér tollakkal; haja, szemöldöke, szeme, baju-
Prémgallérú mentéje, atillája, a melynek szűk ujai
k nadrágja piros, magasszárú csizmája pedig
g. A háttér hegyes vidék várral és balra csatarend

a, méretei 233: 140.5 c/m.
yűjteményéből 140/95 № 592.

140/95: 592

Löblin Judit

Tipográfiáját díjazták

A könyvkiadók 1964. évi díjazott és diszéretben részesített kiadványainak értékelése

Magyar Grafika 1965 5 sz. 21. l.

Liebe Hilde

Typographie der Postkarte

Die Briefmarke ADPH ein Jahr alt & dreifarbig
Farbenfreudig Ausdrucksmittel Aktualität

Morgen Sprechen 1951 Tu. 21.2.

Löblin Imre

A „Sikeř" könyvekeř tipografizálta:

Dijař kapoř

A szép magyar könyv, 1962, 33 old.

Löblin Gyulit

hénítette Couperin-Gát: Pièces de clavecin T. c. műve kottájának kötéstervét.

Díjazott (nyép magyar könyv 69 ")

magyar Grafika 1969 nell.

Löblin Jnolit

Couperin: Pièces de clavecin
feolölapja Repr.

Magyar Gratika 1969 mell.

Löbl Ede

ékszerész

Nagyvárad

l

"Közlerkiall

291 l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Löbl Ede

1877/8. I. esti taufolyam
zul. 1861 dec. 15. Budapesten
7 tr. 5 reál. Ekszerész tanonc.
1878/9. I. esti taufolyam
Ekszerész a Laczkó - tesvérchnél.
1878/9. II. esti tauf.

Mannheimi Kunsthalle VI. 215.

Löblin Judit, könyvtervező-művész

Csejdy Virág és Löblin Judit könyvtervezők kiállítása a Helikon Galériában e hó 12.-ig látogatható. – Löblin Judit a műfaj szinte minden s.káláján díjazott művész.

Műcsarnok és Kamaratermei, 1983. június

Löblin Judit, tipográfus.

A Vigadóban látható az 1981-ben legszebb könyvei kiállítása. –
Löblin Judit az „Urihimnusz" c. könyv kivitelezéséért a fiatal tipográfus-díjban részesült.
/említve/.

Gy. L.: Szép magyar könyv, 1981.
Külföld, 1982. jún. 12.

Löblein Judit típográfus

Papp Julia: Típográfiai kiállítás

Művészet, 1983. május

LÖBLIN Judit

(Hgy.) [Hainum György] J.: Löblin Judit.
= M. Grafika, XXVIII. évf. 3. sz. 1989
26 – 31. p. ill.

und wohl auch unerweisbar gelten[75].

Auszüge daraus erhalten, die Dom Estiennot im 17. Jh. gemacht hatte. Diese Auszüge (früher Paris, Bibl. de l'Arsenal ms. 1009, jetzt Bibl. Nat. nouv. acq. lat. 2057 = Recueil Dom Estiennot Bd. 17 ann. 1684) enthalten jedoch den erwähnten Passus nicht (oder nicht mehr). Einzig Dom Ruinart hat den Passus noch überliefert. Die Suche nach weiteren entsprechenden Anhaltspunkten in den sonstigen Aufzeichnungen von Dom Estiennot (Coll. de Bourgogne 15 und BN. nouv. acq. lat. 2057), sowie in den Obituaires von Molinier in den Arbeiten von Laurent, besonders in dessen Edition der Cartulaires de l'abbaye de Molesme, hatte wiederum keinen Erfolg. In den Aufzeichnungen von Dom Estiennot findet sich als Hinweis auf Urban II. nur noch auf S. 378 *Julius ... IIII kalend. aug. obiit domnus Urbanus papa* (Excerpta ex necrologio veteri monasterii Molismensis).

[72] Das Letzte vermutete wahrscheinlich nicht zu Unrecht bereits A. Remy, Hist. de Châtillon-sur-Marne, (1881) S. 27.

[73] Watterich, Pont. Rom. Vitae 1, 571 (Anm. 1); vgl. Duchesne, Lib. Pont. 1, S. CLXVIIII und 2, S. XIX zu Vaticanus 629.

[74] MG. SS. 24, 146 zum Jahre 1088.

[75] Bereits André Duchesne vermochte in seiner „Histoire de la Maison de Chastillon" (1621) keine Beweise für die Abstammung Urbans aus diesem Hause zu erbringen. Guibert von Nogent, Ordericus Vitalis, Donizo (Vita Mathildis) oder Ivo von Chartres (ep. 48), die Duchesne als Gewährsmänner heranzog (S. 24), liefern dazu absolut keine Belege. Die gleiche Genealogie Urbans II. findet sich auch in der offensichtlich von Duchesne abhängigen Kompilation (Illustres viri Cluniacenses) des 17. Jhdts. aus Cluny (Paris, Bibl. Nat. ms. lat. 9876, Fol. 165 = S. 327); in dieser Handschrift wird (165') u. a. Ciaconius (Vitae et Res Gestae ...) benutzt. Vgl. auch Delisle, Bibl. Nat. Fonds de Cluny Nr. 132 S. 229; François Duchesne hat dann 1660 in seiner „Histoire de tous les cardinaux françois" 1, 53, sich von dieser Ansicht abgewandt: „non de la Maison de Chastillon sur Marne, comme feu mon

Löcherer Sebestyén eperjesi harangöntő

A sárospataki rk. plébániatpl részére a régi harangok bronzából és rézből 372 forintért 4 új harangot öntött domborművekkel és feliratokkal s ezeket 1739-ben szállította le.

– Bétsky Mihály –

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Akadémiai Kiadó Bp. 1972
92. old.

Löcherer Sebestyén

eperjesi harangöntő 1739-ben pálitott 4 harangot a sóros patakí rk. templom számára.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem, Budapest, 1969-70. 1972 940

Lőcsei Medvés Márton

munkáinak szakirodalmának összeállítása:

Détshy Mihály: I. Rákóczi György fundálói.
Éptud. 1971. /III/, 4.sz. 348-378.l.

353-354.

Löcse váraskár II hepes

Miskovac 1878.

1) földszinti alapraje - 4 mm 1 m

2) Iem alapraje.

3.) nyugati oldal. 18''' = 9'.

4.) Keleletek 2'' = 1 láb bejáró ajtó. oszlop vasalás villkö. -

5) Távlati kép.

6. keleti oldal.

---

7) 1 privatkár (Thurzo) hamlokrata

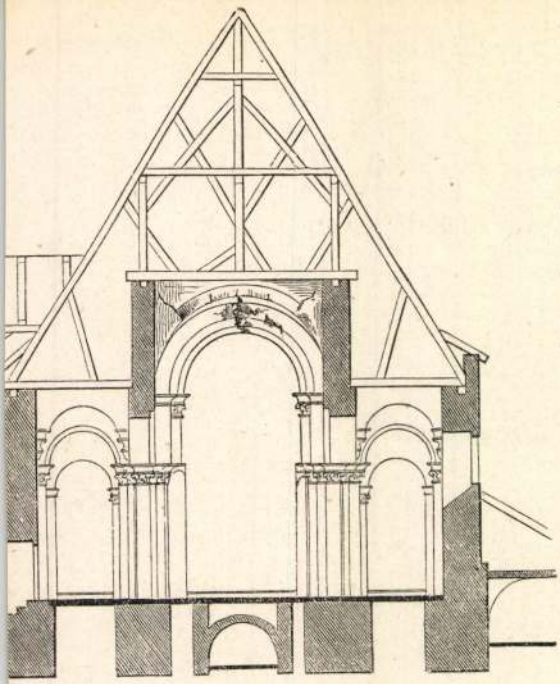

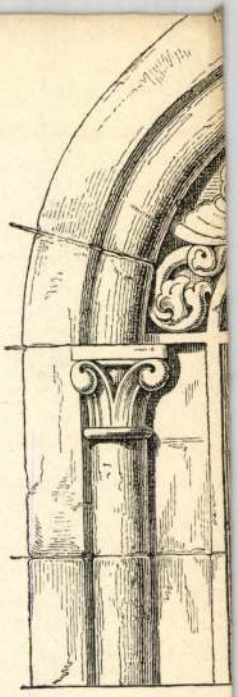

10.

Löcse. III.

Fritz Oskár. 1908.

1) a város eröditésemek felmérése
vele i mappába
28 db részletfelvétel..

Lepe

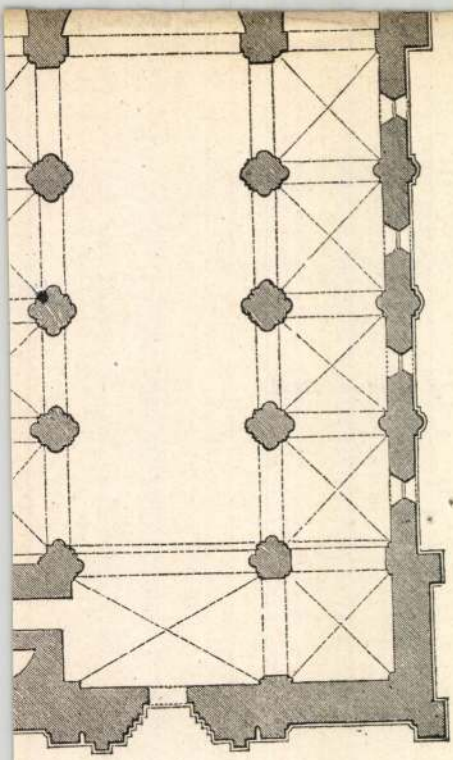

7.

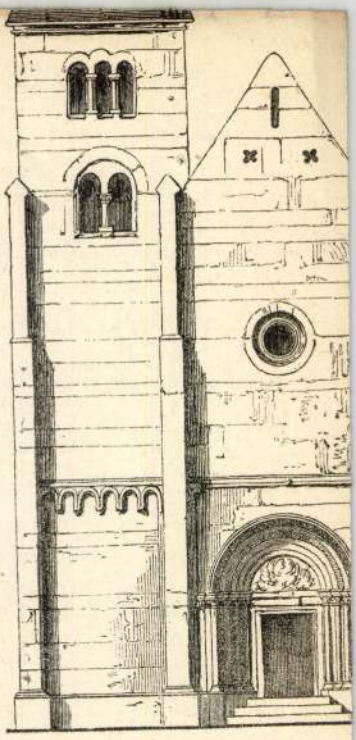

8.

15.

13.

14.

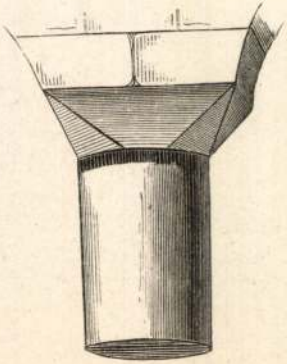

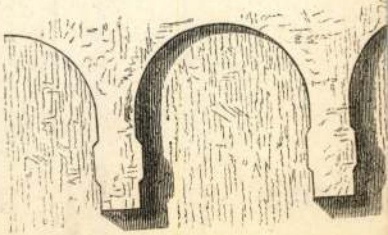

16.

Löcse

Halász L.

A löcsei kir. kath.
főgymnasium tör-
ténete
Petrik 1886-1900

Lőcse I hepes

Sz. Jakab templom.

1) alapraje Henszlmann 1874, III=i öl

Myskovszky 1874.

2) templom tárlati képe.

3) Szentsy alapraja 1878. ból

4) " vasajtók nevei.

5). Bör festisek a tárda templomból

2 részlet.

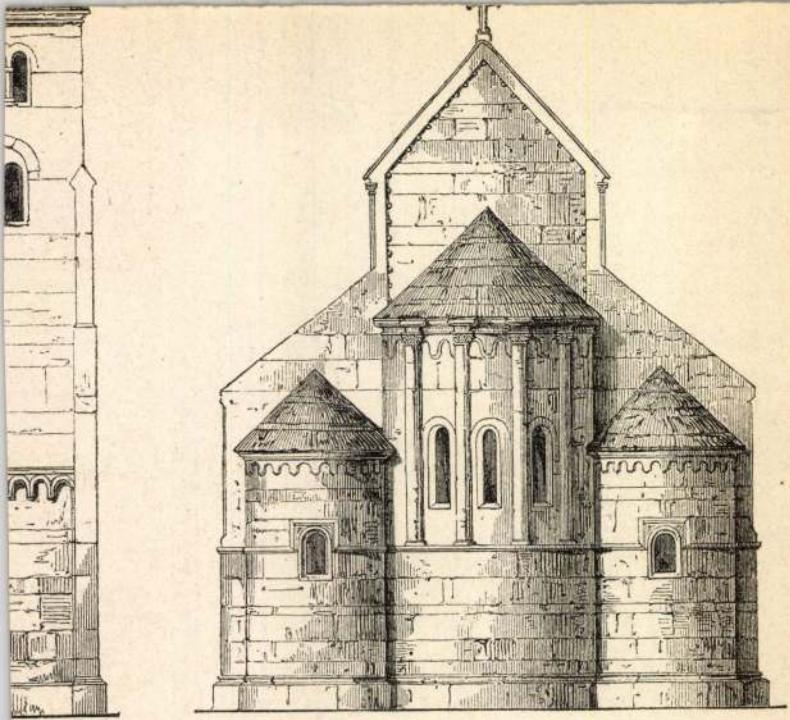

9.

19.

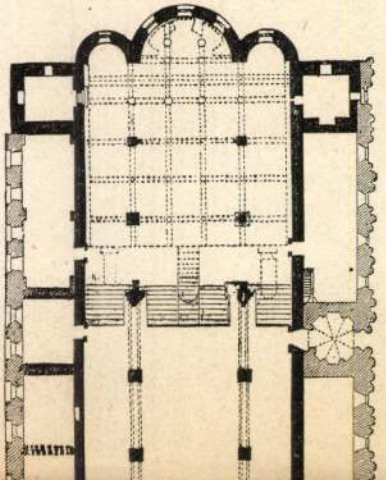

32.) Facciata di una casa di Lőcse, sec. XVI.

Lőcse

Ev. templom, 190, 323. l.
Kép: 36. 7
Megyeház · 194. l.
Képek 68, 79. 7.
Probstner - ház
201. l.
Szűcsház 195, 347, 348. l.

Zádor — Rados

Lőcse

[Ballagi Aladár:]

Die Kunstdenkmale
Leutschau's.
Separatabdruck aus
den Literarischen
Berichten aus Ungarn.
1879. III. Bd. 3. Hft.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"
címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Lőcse

Mirkvay G.

Lőcse szab. kir. város kalauza és műtörténelmi emlékei, é. n.

Nagyságos

dr. vitéz Nagy Zoltán urnak,

I.o. muzeumi segédőr

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-u.

Lőcsei plébánia

templom

1484-ből és 1513-ban
öntött harangjai.
Wagner János ígloi
mester munkái voltak. Elpusztultak
az 1550-iki nagy
tűzvészben.

Pajdussák 21. l.

rodának

398/1934.

Lőcsei szt Jakab tem-

plom Szt Anna oltára

képe repr-

Kampis ~~[illegible]~~ Antal:

A szent Anna oltá-

rok mestere.

Bp. 1937. 4. l. ~~[illegible]~~

11, 12. l.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Lőcsei v Jakal

templom

keresztelő medencéje

Repr.

29. l.

Pajdussák 28. l.

melléklete

A mester ismeretlen.

A kiállított műtárgyak jegyzéke:

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Lőcsei középkori misekönyv

THEOLOGIA.

Megjelenik negyedévenként.

Szerkeszti: IVÁNYI JÁNOS.

Szerkesztőség: Bpest. IV., Pázmány Péter-tér 1—3. — Előfizetési ára egész évre 10— P.

1938. **április** **V. k. 2. szám.**

Schütz Antal: Az Eucharisztia helye a hitrendszerben. *Pataky Arnold:* Az Oltáriszentség tana az ősegyházban. *Hajnóczy Iván:* A lőcsei középkori misekönyv. *Korányi Ferenc:* A kamatkérdés erkölcstudományi problematikája. VII. *Kontor Lajos:* A házasság szabályozása a háború utáni konkordátumokban. *Br. Brandenstein Béla:* Az okság elvéről. *Móra Mihály:* Magister Gratianus, mint perjogász. I. SZEMLE. *Pataky Arnold:* † Lagrange Mária József. *Tóth Tihamér:* Homiletika. — Irodalom.

PAPÍR
NYOMTATVÁNY

Ujságoort

FOTÓ
IRÓGÉP

NYIREGYHÁZA, BETHLEN-UTCA 2. SZÁM

Európa kapterjentő

Budapest

V. Visegrádi u. 36.

Lőcsei Thurzó (Csáky)

kúria

restaurálás előtt és után

Lechner Jenő: Tanulmányok a renaissance és felsőmagyarországi renaissance építészetről.

MMÉE-ből.

1913. 447, 448. l.

'AN. FAUN LUDAKKAL.

Lőcsei Spillenberger-ház

Képe
repr.

Lechner: Tanulmányok

MMÉLKözl
1913. 449. l.

Löcsei (v. Jakab templom)

Szent Dorottya legendája
(Falkép a löcsei 7-ben.

Képe repr.

Pétermagyarnuv.
Vesecke V.k. 33.1

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, J

FÉNYKÉP, RAJZ

Lőcsei nem Jakab

templom főoltára.

1574 – 1578

Lőcsei Pál műve

Flehler Ung. 67. l

8a –

OSZTRÁK

8. c. Magyar festő, XV. sz. első fele: Apostolok, predella. Fa, tempera

35 × 243 cm.

—

Pigler Evag. 131–132 l.
Blasius Höfel 1839, 13 sz: Mária koronázása-oltár: Szárnyképek 8a–b és 9a b: predellája – Bécs, Semann-Ipolyi.

—

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde... Bécs 1839.

Löcsei Szent Jakab templom

A Vir dolorum
oltár predellája
Keje repr.
Horvkézmű
II. 590. C.

Lőcsei szent Jakab

templom

betlehemes csoportja

Reálet

Repr

Magyarmelodtott

II. 132.

Lőcsei Pál?

Löcsei Szent Jakab

templom

főoltárának szekrénye

Löcsei Pál 1508

komb

Repr.

Bal XV – XVI. szám

II. 556 l.

Tulics Lászlóné
m. kir. dohány kisáruda
Magyarlápos

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Löcsei Kent Jakab

templom

belseje

Kepe repr.

Magyarmivelödtort

II. 423. l.

Bács feketehegy.
Tampa u 1410.

Lőcsei szent Jakab-egyház

Flandriai falkárjat
a XV–XVI. századból.
Egykor a fenti egyház
tulajd, most a
M. N. Muzeumban.

Repr.-
Magyarországtól
II. 284. l.
668. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Löcsei Kent Jakab

Templom.

Herodes lakadalmát
ábrázoló nárnyrép
1520

Repr.
Magyarországtört
II. 318. 1.

Lőcsei szent Jakab

templom

Thurzó János és fiá
síremlékei a
fenti templomban
XVI. sz

Repr.

Magyarmivelődtört

II. 193. l.
651. l.

Lőcsei városháza
és emeleti kéthajós

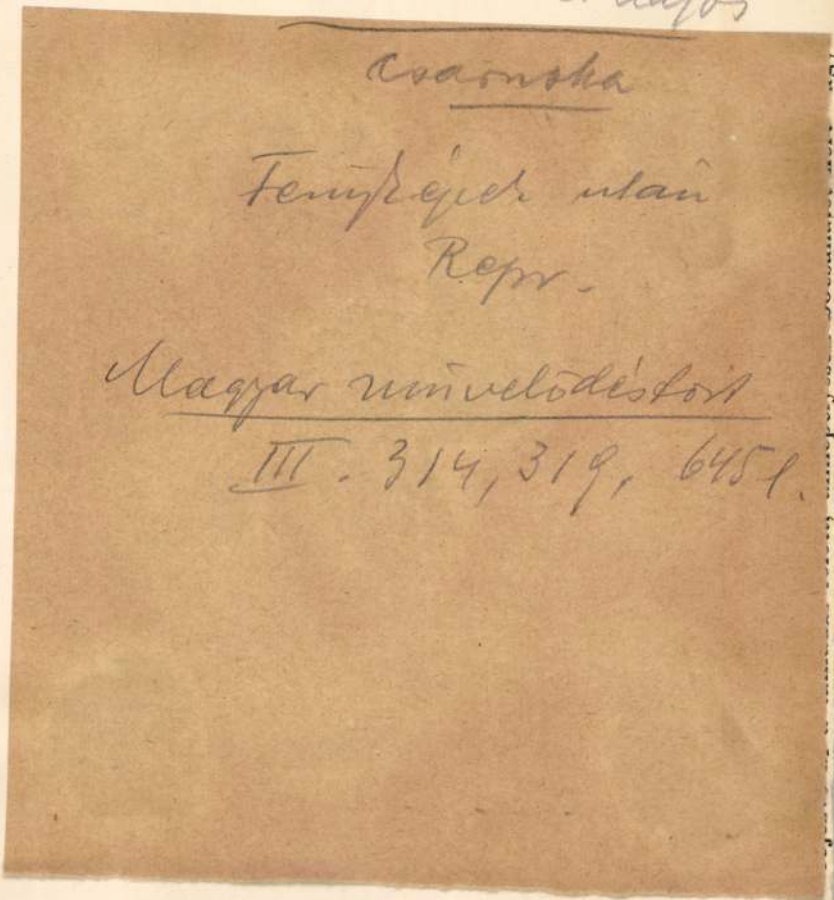

Csarnoka

Fényképei után
Repr.

Magyar művelődéstört
III. 314, 319, 645 l.

rosának és átnyujtottam neki egy ötszáz forintról — ezer koronáról szóló saját aláirásommal ellátott elfogadványt. Hoványi Gézával korábban gyakran volt hivatalos érintkezésem, ugyanis ő elnöke volt a biharmegyei hatvanhetespárt nagyváradi pártszervezetének s én mint a félhivatalos lap szerkesztője többször tárgyaltam vele. Persze ilyen alkalmakkor sohasem észleltetett, hogy ő bankvezérigazgató, én pedig esetleg még hitelkereső ügyfele lehetek. Privát ügyeinkben hüvös távolságban maradtunk egymástól. Hoványi ezuttal is azt hitte, hogy politikai ügyben látogattam meg és nem tudta titkolni meglepetését, mikor elmondtam, hogy váltót kivánok a vezetése alatt álló takarékpénztárnál leszámitoltatni.

— És milyen összegről szól a váltó, igen tisztelt szerkesztő ur? — kérdezte Hoványi.

— Ezer koronáról — válaszoltam.

— Tyhü, ez bizony csinos összeg! — jegyezte meg a vezérigazgató ur és hát bizony mi türés-tagadás, ezer korona 1906-ban óriási pénz volt, pláne ha valaki minden fedezet nélkül, személyi hitelként igényelte.

— Meghaladja a hatáskörömet — mondotta Hoványi —,

Ötvöscréh, löcsei, pecsétje VI. 291

Löcsei ötvös céh

Mur. és Kit. Ét

Lőcsei fóoltár

részlete

XVI. sz.

Repr.

Magy. Művelődtört

II. 95. l.

Lőcsei Pál ??

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lőcsei gimnázium

templom

gótikus

1.

Forum (magyar rév)

1936. 39-1-

~~Tiepolo, festo' IV. 41~~

Lőcsei műemlékek

restaurálása

1923 - után

L.

Forum

1934. 252. L.

Pg. 84.

...III.

...e.

)

...dul[illegible] marcielben látható. Jobb kezében
...yeret tart és baljában olvasót pár, hóna
... zarándoktorot szorongat. Fejét dics-
...hosszú hoja vállaira omlik, szemöldöke dús,
...la gyér. Köntöse bő ujjú és köpenyege

...a, méretei 43:32 cm.
...
...ános Lapló ajándéka.

Lőcsei plébánia templom

Czobor - Szalay II. 299.l.

Mihalik József kiderítette, hogy gróf Rueber Jánosnak, Felső-Magyarország és Kassa katonai főparancsnokának a sírszobra, a mely a grófnak 1584 márczius 12-én történt elhalálozása után a kassai székesegyház déli kápolnájában állíttatott föl. A szobor, mely a kassai székesegyház első helyreállítása alkalmából került a Nemzeti Múzeumba, nyugodt álló helyzetben mutatja be az elhunytat. Arcza egyéni kifejezésű, fegyverzetének egyes darabjai nagy technikai készséggel vannak kifaragva.

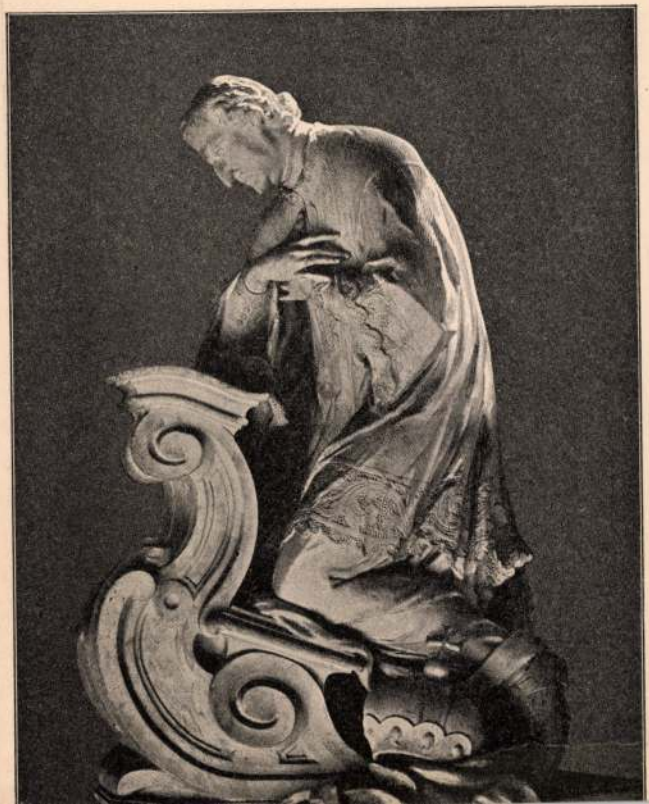

A XVIII. században szobrászatunk teljesen Donner Rafael bécsi szobrász (1692—1741) befolyása alatt állott, a ki azonban, mint Esterházy herczegprimás udvari építőmestere és szobrásza, műveinek legnagyobb részét nemcsak Magyarország számára, hanem Magyarországon is alkotta meg. Tőle való az itt reprodukált szobor is (347. ábra), a mely Esterházy Imre herczegprimást ábrázolja. Donner Rafael, a ki 1727-ben telepedett meg Pozsonyban, e művével abban a korban egészen ritka, életteljes naturalizmust mutat, a mely úgyszólván teljesen ment a haldokló barok túlhajtásaitól és felfujt czifrálkodásától. Az erős hajlás, a részletek barok formái daczára a térdelő főpap alakja sokkal természetesebb, egyénibb, mint e kor alkotásai általában. Donner az újabb szobrászat legkiválóbb mestereinek egyike, hasonló szerepet játszott Bécsben, mint Schlüter Berlinben. Nemcsak a bécsi Neuer Markton levő kút híres alakjait készítette Pozsonyban, hanem még egész sor más rendkívül érdekes művet is alkotott Pozsony számára. Ő építette a koronázási szt. Márton-templom baloldali mellékhajójához csatlakozó ú. n. elemosinarius kápolnát, tőle valók a kápolna domborművei. Este-

mindenekelőtt azonban az elhunytat teljes realismussal, látható arczképhasonlatossággal s a mi ezen sírköveknek nagy érdekességet kölcsönöz, costumetanilag híven ábrázolja. Ezen sírkövek legnagyobb része a XVII. század második feléből, nehánya a XVIII. század elejéről való s többeknek különös élénkséget kölcsönöz polychrom voltuk.

Ezeket a sírköveket az erdélyi teremben állítottuk ki, a melynek jellegzetes voltát nagyban emelték. Legkiválóbb közöttük Apaffi Györgynek, I. Apaffi Mihály fejedelem atyjának, († 1635) és családjának díszes tumbája, melynek azonban csak fedőlapja és az egyik hosszoldala volt gypszmásolatban kiállítva; a fedőlap Apaffi Györgyöt ábrázolja vértezetben (337. ábra), jobbra fordulva, párnán nyugvó helyzetben, a vértezet oly gondos kivitelű, hogy okvetlenül az eredeti hű másolatának kell lennie, a fedőlap pazar ornamentikájú foglalatát szőlőindák közé foglalt hadijelvények, az élet és halál jelképei és családi czímerek képezik. Hasonlóan gazdag diszítés veszi körül az egyik hosszoldal fel-

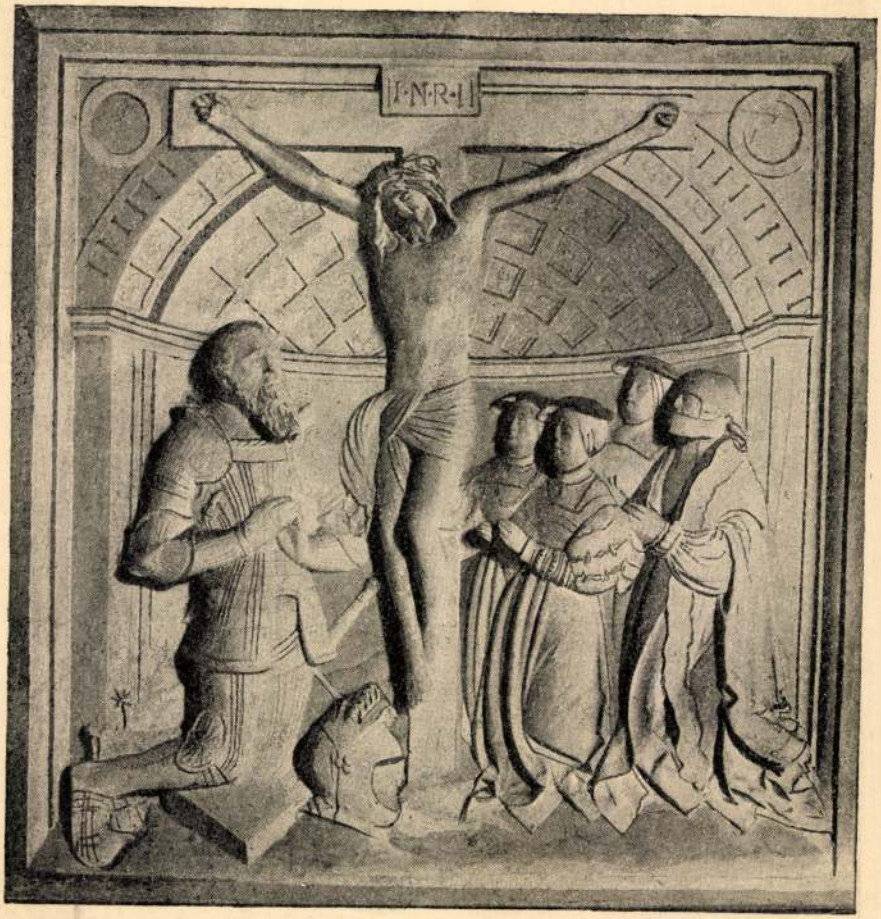

345. ábra. Thurzó Elek sírtáblája a lőcsei plebánia-templomban.

Löcsei gimnáziumi
semplom

Dr. Felsöm
279. l.

Epitettek a ferencren-
dick a XIV. sz-ban.

ı kelt 10.870/1946. számu iratára
elmi törvény tervezetét a Müemlékek
elkészitette s az jelenleg a
és stádiumában.

ORSZÁGOS

Lőcsei ág. hitv. ev.

templom

klasszicizáló épület

Dr. Fehérm

282. l.

A Fővárosi Közmunkák Tanács

Lőcsei rk. pléb. templom

belső felszerelése –

92 tétel alatt

Drv Felsőm

268 és Ev. M.

BUDAPEST

Varrottasok, sümegvidéki VI. 148.

Löcse eröditmenyei

és műemléki jellegű

házai.

A Körtér öszes házai.

Div. Felsőm

261–267. l.

A vásárhaza és

campanilleje –

Steinhausz Sándó:

cikke: Épitő Ipar 1898. cif.

Vizváry Mihály kéziratai VI. 146

Lőcsei minorita

templom

XVIII. sz.

Div Felsőm

277. l.

Vaikoshuzatok, sümegvidéki

VI. 148.

51.) Epitaffio di Alessio Thurzó 1543. Lőcse, Chiesa di San Giacomo.

Lőcsa szent Jakab

templom

45.) Pietra tombale di Giovanni Thurzó 1558. Chiesa di San Giacomo, Lőcse.

Lőcsei Szent Jakab

Scriptom

Lőcsei ötvösök

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

~~Gerevich Tibor~~
~~elnök~~

Mihalik József:
Lőcsei ötvösökről a
XVIII. században.
Arch. Ért. 1906
59-61. l.
Céd

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

.....

Budapest

.....

Lőcsei szent Jakab

templom

falképei

l.

Dívald 1927

90. l.

91. l.

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

.y ma hiányzik egy geometrikus alapból
rtotta

Löcsei ötvöscéh hitelesítő jele IV. 83.

Mur és Kotlost

Löcsei ötvöscéh

Lőcsei plébánia templom IV. 83.

Murai Ker. Ed.

Lőcsei plébánia templom

Lőcsei szent Jakab

templom

tz irgalmasság
testi cselekedeteit
ábrázoló
falképek
Repr.

Kiss Szikl Nath Magy

243. l.

A hés főbűn
Repr.

n.o. 247. l.

Lőcsei rk. plébánia

templom

szent János oltára

reneszánsz

Mátyás Király ajándéka

Repr.

Kisszikelkath Magy

446-l

Löcsei rk plébánia

templom

Szent István oltára

2 Eeppel

Repr.

Kiss Szikl kath. Magy

448, 449 l.

Lőcsei Mária-hegyről
nevezett hegyelemoltár
képe repr

Kiss Bibl kath Magy
528-l.

Lőcsei Szemere-ház

Szemere Géza-féle lőcsei ház
műemlékké nyilvánítása
VIII. 23i.

Lőcsei szent Jakab

templom

~~erőd~~

Loisch (Divald

cikke) 156. l.

A főoltár (repr. 1508

u. o. 158. l.

Szent János-oltár reszlete

1520.

Repr. u. o. 159. l.

Falkepei u. o. 162. l.

M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

ÁRVERÉSI CSARNOK

BUDAPEST, IX., LÓNYAY-UTCA 30/32. SZÁM

3515 szám.

193

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula ur
igazgató ~~urnő~~

Bp.

Hőgyes E. u. 10

Hivatalból
dij átalányozva.

Á. 4—59.

BUDAPEST 1909 FEB. 21 15 B 91 B

Lőcsei gimnázium (volt ferencrendi) templom

kepe repr

Loisch (Divald cikke)

154-l.

M. KIR. HONVÉD VEZÉRKAR FŐNŐKE
7./k. osztály (egyben H. M. 7./k. osztály.)

58216/rk

Müemlékek

Hivatalból" Díj átalányozva.

Lőcsei városhará

kéje repr. –

Loisch 24. I –

ORSZ. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT BUDAPESTEN

A műtárgyak eladási árai minden teremben ki vannak függesztve.

A vásárlásokat kizárólag Paur Géza ügyvivő közvetíti; más úton létrejött egyezségek tekintetbe nem vétetnek. A műtárgyak vételárai a vásárlási nyilatkozat aláírásától számítva 8 nap alatt fizetendők be a társulat pénztárába; a művészek beleegyezésével azonban a fizetési határnap a kiállítás bezárásának napjáig is meghosszabbítható.

Ajánlatok csakis írásban fogadtatnak el és az ajánlattevőre nézve föltétlen kötelezettséggel bírnak a felajánlott összeg erejéig mindaddig, a míg azokra a művészek válasza meg nem érkezik. Egyenlő ajánlatok esetén a társulati tagokat föltétlen előny illeti meg.

Az olyan megvásárolt művek átadási napja, melyeknek sokszorosítási joga a kiállítás tartama alatt másoknak eladatott, a kiállítás bezárásától számítva, 6 héttel meghosszabbítható.

Egyebekben a vásárlási szabályzatok irányadók.

Lőcsei szent Jakab

templom falképei

XIV. sz.

l.

Jendrassik Borbála:

Szepes vármegye Kö-
zépkori falképei.

Bp. 1938. 28. és kv. ll.

XIII.
V.
Folyó
II.
X.
XII.
I.
XI.
Előcsarnok
Ruhatár
Ruhatár
Mütárnok
Titkárság
Bemenet

Vastagh Géza, festő, IV., Váci-utca 84. (335, 342.)
Vedres Márk, szobrász, Firenze, 8 Via di Marignolle per Soffiano. (5, 22.)
Wellisch Alfréd, építész, VI., Nagymező-utca 49. (269—271.)
Wellmann Róbert, festő, Cervara di Roma. (39.)
Zemplényi Tivadar, festő, I., Fehérvári út 38. (160.)
Zombory Lajos, festő, VI., Kmetty-utca 29. (55—67, 120.)

Pongrácz Károly, festő, Szolnok, Művésztelep. (305.)
Reinhard Károly, festő, VI., Bajza-utca 23. (220, 226.)
Rippl-Rónai József, festő, Kaposvár, Somogyi fő-út 58. (91—96.)
Róna József, szobrász, VII., Szabó Józsé-utca 12. (122.)
Rosenmayer Ferenc, festő, Ujpest, Deák-utca 91. (306.)
Sándi Gyula, építész, II., Toldy Ferenc-utca 20. (284—286, 289—292.)
Soós Géza, szobrász, VII., Nefelejts-u. 61. (10, 113.)
Skutezky Döme, festő, Besztercebánya. (229, 248.)
K. Spányi Béla, festő, I., Városmajor-utca 37. (164, 166.)
Spányik Cornél, festő, VI., Nagy János-utca 27. (165.)
Stetka Gyula, festő, VI., Bajza-utca 23. (187, 188.)
Szenes Fülöp, festő, VI., Kmetty-utca 29. (204—207.)
Székely Árpád, festő, VI., Bajza-utca 23. (255—257.)
Ádámosi Székely Bertalan, festő, VI., Andrássy-út 71. (336, 340.)
Szirmay Tony, szobrász, Páris. 112. Brd. Malesherbes. (264.)
Szlányi Lajos, festő, Szolnok, Művésztelep. (25, 27, 29, 30, 32, 33—36, 38.)
Telepy Károly, festő, VI., Városligeti-fasor 26. (236—238, 240—242.)
Telkessy Valér, festő, I., Dísz-tér 16. (294, 296.)
Tölgyessy Arthur, festő, I., Kelenhegyi út 12—14. (139—144.)
Tornyai János, festő, Hódmezővásárhely. (98.)
Tull Ödön, festő, V., Lipót-körút 5. (212—214, 216—218.)
Udvary Géza, festő, IX., Üllői-út. Iparművészeti iskola. (99, 101, 119.)
Ujváry Ignác, festő, Kis-Oroszi. U. p. D.-Bogdány (26, 28, 209.)
Vadas Béla, építész, VI., Aradi-utca 16. (283.)
Vágó József, építész, VII., Kerepesi-út 30. (259—261.)
Vágó László, építész, VII., Kerepesi-út 30. (259—261.)
Vágó Pál, festő, Jászapáti. (102)

Lőcsei Henr Jakab
templom falképei
XVI. 37

l.

Jendrássik Borbála:
Szepes vármegye
középkori falképei
52, 53 l.
képekkel

Lőcsei gimnáziumi
templom falképei

XVI. sz

l.

Jendrassik Borbála

Szepes vármegye
középkori falképei

51. l.

képpel

u.o. 57. l 58. l.

Löcsei Vir dolorum

oltár

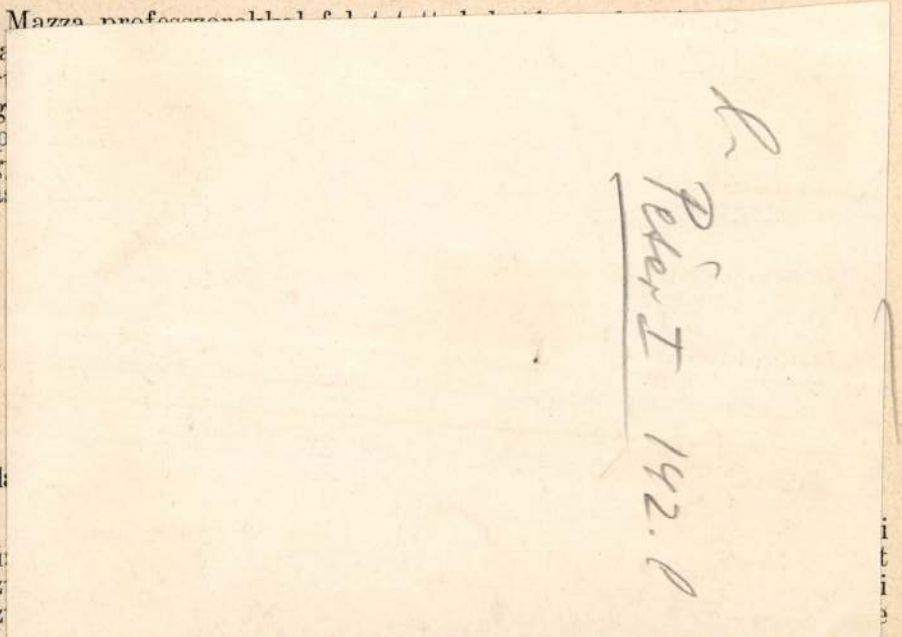

b

Péter I 142. l

gyar Bírói és Ügyészi Lapok fogadta el közlésre. A „Biztonsági intézkedések a francia büntetőtörvénykönyv tervezetében" a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Büntetőjogi Szemináriumának kiadásában jelenik meg. A „Centralizáció és decentralizáció Franciaországban" című monográfia, melynek kiegészítése végett Cambridgebe utazott, októberben kerül nyomdába. A „Francia bírói szervezet, újabb szervezeti változások, reformtörekvések és ezek bírálata", továbbá „A polgári jogsegély szabályozása Franciaországban, tekintettel az 1905. évi hágai jogsegély-egyezmény felmondásának okaira és a felmondás által keletkezett helyzetre" című tanulmányainak megjelentetése tekintetében még nem történt döntés. Tevékeny részt vett a magyar és francia diákéletben, így a Párisi Magyar Házban előadást tartott „La lutte moderne contre le crime" címmel s munkájának eredményeképpen már sok francia diák utazott Magyarországba.

Gábriel Asztrik László (1907, Pécs, róm. kat.), magyar-francia szakos gödöllői premontrei rendi középiskolai tanár, Budapestről (Eckhardt professzor). Levéltárak és kézirattárak középkori magyar-francia kapcsolatokra vonatkozó adatait gyüjtötte össze. E célból nemcsak másolatokat, de fényképfelvételeket is készített. Így tanulmányozta a XIII—XIV. századi liturgikus könyvekben fellelhető magyar szentek ábrázolását, s a versaillesi levéltár alapján a magyar-francia premontrei kapcsolatokat. Két szemeszteren keresztül paleografiai kurzusokat hallgatott s megismerkedett az ultra-violett sugarakkal tör-

Löcse 1860-ban

Rohbock J. acél-
metszete után vlpr.

Loisch 24. l.

A MŰTÁRGYAK ELADÁSI ÁRAI MINDEN TEREMBEN KI VANNAK FÜGGESZTVE.

A vásárlásokat kizárólag Paur Géza ügyvivő közvetíti; más úton létrejött egyezségek tekintetbe nem vétetnek. A műtárgyak vételárai a vásárlási nyilatkozat aláírásától számítva 8 nap alatt fizetendők be a társulat pénztárába; a művészek beleegyezésével azonban a fizetési határnap a kiállítás bezárásának napjáig is meghosszabbítható.

Ajánlatok csakis írásban fogadtatnak el és az ajánlattevőre nézve föltétlen kötelezettséggel bírnak a felajánlott összeg erejéig mindaddig, a míg azokra a művészek válasza meg nem érkezik. Egyenlő ajánlatok esetén a társulati tagokat föltétlen előny illeti meg.

Az olyan megvásárolt művek átadási napja, melyeknek sokszorosítási joga a kiállítás tartama alatt másoknak eladatott, a kiállítás bezárásától számítva, 6 héttel meghosszabbítható.

Egyebekben a vásárlási szabályzatok irányadók.

Löcsemüemlékei

Ballagi Aladár dr

Dié Kunstdenkmale Deutschau's.

Bp. 1879.

J.d.

Budapest.

Az éjszak felől felvett l
honnan az ostromlott Budára és
fekvő Pest-re nyilik kilátás. F

Gründliche vorstellung
Kaiserlichen 1686 b

Rm., mér. a rl.

140-9

10865 szám
1906

143/1

Végzés

190 6 V. I. 143/1

Az 1906. évi jan. hó 20. napján 6277. sz. a. kelt jegyzőjegy hiányos szerződés alapján folyamodó Fucho és társa ezer korona tőke, mely 1906. évi jan. hó 17. napjától fizető 6% kamatai, 8 kor. 80 fill. évi 1/3% váltódíj, 36 kor. 20 fill. már megállapitott, úgy jelenleg 19 kor. 90 fillben megbatároztatott és a kérelmezőnek kötelezettek Adrovitz Gábor, Adrovitz György és szentiványi Gyula [illegible] ellen, azok nak [illegible] ingó vagyonára a kéleg[illegible] végrehajtás az

Löcsei Szent Jakab templom Szent Dorottya falképsorozat

Péter I. 94. l. 95. l. képpel

Ha jól emlék-szem, ugyanez a sorozat a tápai templom régi diadalíven

Lőcsei Szent Jakab templom

1. kép

48

SZENT JAKAB-TEMPLOM. *Hármasosztású oltártábla*, a Szt. Katalin-oltár predellaképe. Középen a Szentháromság, balról Szt. Zsófia három leányával, jobbról Jákob álma. Az egy táblára (57×172·5 cm), kockás mintájú, poncolt, aranyozott háttérrel festett képeket (a középső

Csánky – repert 48. l.

79·5 cm, a bal 45 cm, a jobb 44 cm széles) megújított keretlécek választják el egymástól. Az eredeti aranyozott kereten fent, középütt az ismeretlen megrendelő monogrammja :

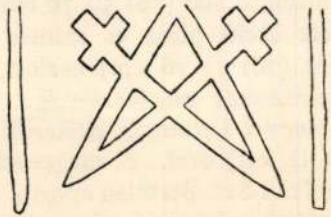

A predella kerettel együtt 72×187·8 cm. A gyertyafüsttől teljesen elkormozódott táblát több ízben is átfestették : először 1470—80 között — a Szt. Katalin-oltár predellájára történt illesztése alkalmával — különösen Szt. Zsófia képét, amelyet a reformáció idején is megrongáltak. A Szentháromság csoportját is többször átfestették, illetőleg javították.

tása, lent az áldozati tárgyak elfogadása, a jobbszárnyon fent Joachim kesergése, lent pedig Joachim és Anna találkozása. A külső, sérültebb képeken, más festőtől, lilavörös háttérrel Krisztus az Olajfák hegyén, Krisztus Pilátus előtt, a Keresztvitel és a Mater dolorosa. Belül aranyozott, kívül lilavörös és kiegészített keretű, széjjelfűrészelt szárnyak képeinek mérete 76×55 cm. Ugyancsak az utóbbi festő műve a két háromszögalakú

NEDEC (NIEDZICA)

8—12. kép SZENT BERTALAN-TEMPLOM. Az egykori festett, szárnyas *főoltár két töredéke:* megcsonkított középső része és jobb szárnya. Az egykori főrészt, amely egy középső álló (161·5×70 cm) és két, középen a festett keretelés sárga-fekete szélű piros és mintás csíkjával vízirányosan kettéválasztott képmezőre (161·5×76 cm) oszlott, a főoltár szétbontása után jobbfelének két jelenetétől megfosztották. Az utóbbi eltávolított tábla egyetlen, a szepesmegyei Lehnicről előkerült töredékét a budapesti Szépművészeti Múzeum (l. ott) őrzi. A megcsonkított állapotban fennmaradt középső rész, jobbfelől Szt. Bertalan apostol álló alakját jelvényeivel, balfelől pedig kínzatásának két jelenetét (fent: a szentet ütlegelik, lent: saját lenyúzott bőrét cipeli) ábrázolja. A másik töredék az egykori jobbszárny belső, ugyancsak festett keret-csíkkal négy képre (egyenként 78·5×52·5 cm) osztott lapján a szent életének következő jeleneteit tünteti fel: fent balra Polemius király leányából kiűzi az ördögöt, jobbra ismét ördögöt űz, lent balra Polemius király és házanépének megkeresztelése, jobbra a szent elfogatása. Az oltárszárny külső lapját (161·5×110·5 cm) teljes egészében Krisztus az Olajfák hegyén lilavörös háttérrel

2. Szt. István és Szt. Imre-főoltár, Mateóc, rk. templom

1. Szentháromság-oltártábla, a Szt. Katalin-oltár predellája, Lőcse, Szt. Jakab-templom

retes — a Magyarországgal, illetőleg a Felvidékkel szomszédos Cseh-Morvaország Közép-Európa legfontosabb művészeti gócpontja volt. Kisugárzó erejével Szilézia, Lengyelország és Kelet-Poroszország, valamint az osztrák tartományok művészetének kialakulását döntően befolyásolta, sőt emlékekkel bizonyíthatóan a kezdeményezést is magához ragadta. A Felvidék falképfestészete, valamint szobrászata sem az udvar művészetéből táplálkozott és az elindulás félénk stádiumában a táblaképfestészet is elsősorban a gazdasági és politikai útvonalak, illetőleg orientációk irányából kaphatott táplálékot. Igy kerül a Felvidék is a szomszédokhoz hasonlóan a magasszintű cseh művészet szorító erejébe, melyet csak hatványoz a közös uralkodó, Luxenburgi Zsigmond személye és hosszú, félszázados uralkodása.

A művészet-geográfiai, valamint a történeti és politikai helyzetből is egyaránt megokoltan és logikusan következik, hogy a legrégibb magyar szárnyasoltár-töredéken, a póniki táblán, a német-cseh festészet hatását állapíthassuk meg.

A XIV. század, illetőleg a századvégének egyetlen fennmaradt emléke tehát e póniki Jeremiás-tábla. A történeti teljesség kedvéért kívüle még egy házi oltárka két megmaradt szárnyát (Budapest, Szépművészeti Múzeum) kell említenünk, melyeknek belső faragott domborművei együttesen az Angyali üdvözletet adják és még 1400 körül készülhettek.[1] Festett külső lapjai ugyan félszázaddal későbbi időre mutatnak, de beható vizsgálat után a mai réteg alatt a belső domborművek faragásával egyidejű festésnyomokat találunk.

Az a néhány festőnév, mellyel az okiratokban elvétve találkozunk, nyilvánvalóan megerősíti azt a feltevésünket, hogy a magyar, illetőleg a felvidéki táblaképfestészet a XIV. század végén kezdi szárnyait bontogatni. A meginduló fejlődés nyugalmát azonban megzavarják a XV. század elejének huszita-zavargásai és a pusztítások nyomán elsősorban a Felvidék templomai veszítik el alighogy elkészült felszerelésüket. A XV. század első negyede tehát épúgy nem adhat képet a fejlődés menetéről, mint az előző század vége annak megindulásáról.

II.

A LEGRÉGIBB SZEPESI TÁBLAKÉP

A XV. század első negyedének egyetlen és egyben a szepességi táblaképfestészet legrégibb emléke a lőcsei Szt. Jakab-templom Szt. Katalin oltárának hármas osztású predellája (1. kép). Régebbi kutatóink érdeklődését már korán magára irányította. Még Divald előtt Merklas és Henszlmann felismerte,[2] hogy „kétségen kívül a templom legrégibb oltárművei előtt állunk," ... „Az oltár jelenlegi összeállítása nem az eredeti, több egyes darabokból áll, melyeket különféle régi oltárok maradványaiból jól-rosszul összeraktak". Divald azt következtette,[3] hogy „ez a képes deszka a lőcsei főoltár XIV. századbeli retabulumának maradványa, a minthogy a szent Katalin-oltár oromdíszét pótló kicsiny szárnyasoltár a XV. század derekáról, eredetileg alighanem szintén a főoltárt díszítette". Ezt a feltevést azonban Divaldnak több ízben ismételt álláspontja sem erősítheti meg.

[1] The first Period of Hungarian Wood-Carving by Anthony Kampis. The Hungarian Quarterly Autumn 1936. 131 l.
[2] Lőcsének régiségei. Budapest. 1878. 75 l.
[3] Szepesvármegye művészeti emlékei II. Budapest, 1906. 49—50 l.

A predella középső képe a Szentháromságot, bal képe Szt. Zsófiát három leányával, a jobb pedig Jákob álmát ábrázolja, s már kisebb méreténél és tárgyánál fogva is arra enged következtetni, hogy eredetileg önmagában egészet alkotó templomi vagy házi oltárka lehetett, mint aminő típusúakat a Felvidék nem egy oltárképén (Mateóc, Szászfalu) festve láthatunk. Állításunkat úgy az eredeti keretezés, mint annak felső részén, középen elhelyezett monogramm is igazolhatja. Utóbbira nézve már összetételénél és helyénél fogva Merklas és Henszlmann csupán abbeli közös véleményét fogadhatjuk el, hogy a monogramm „a megrendelőt, mint bányászt jelzi".

A Szt. Katalin-oltár predellájának, az egykori Szentháromság-oltárkának színei az évszázados gyertyafüsttől teljesen megsötétedtek és a többízben is megkísérelt javítások sem segítettek a képek elhanyagolt, kormos állapotán. A századok folyamán a predellát különösen két helyen festették át. Az Atyaisten tartotta feszület és a Szentlélek barok átfestésben maradt ránk, sőt a feszületnél előtűnt törvénykönyv azt is gyanítani engedi, hogy a reformáció idején a középső kép tárgyát is megváltoztatták. Legfeltűnőbb és legérdekesebb azonban a predella bal képének átfestése. A formai, rajz- és színbeli eltérések egészen új képhatást eredményeztek. A közelebbi vizsgálat azonban azt igazolja, hogy az egész predella egy táblára festett és a kérdéses Szt. Zsófia-kép nem későbbi hozzátoldás, mint az a jeles német művészettörténész Erich Wiese állításából[1] következtethető. Ez a stíluskülönbség a mintegy félszázaddal későbbi átfestésből származik. Éppen az ad az átfestésnek különös érdekességet, hogy modorában magának az oltár festő-faragójának elvitázhatatlan kezevonására ismerünk. Eképen joggal tételezhetjük fel azt is, hogy az egykori oltárka mai elhelyezése — bizonyára a megrendelő óhajára — a Szt. Katalin-oltár művészétől származik. Ez a kegyeletes összeállítás a templom legrégibb, Szt. Katalinról elnevezett és 1470—80 között készült oltárát a Felvidék egyik legérdekesebb, sőt páratlan összetételű alkotásává emelte. Szekrényének és szárnyainak faragója, illetőleg festője — mint már a kutatás megállapította[2] — a XV. század második felében élt tipikusan szepességi művészegyéniség, akit legnagyobb műve, a liptómegyei Szmrecsány főoltára után neveztek el. Széles munkaterülete elsősorban a Szepességre esett, ahol úgyszólván csak Mária-oltárokat festett és faragott és így nagyobb joggal nevezhetjük „a szepességi Mária-oltárok mesterének".

A Szentháromság-tábla bizonyára javításra szoruló állapotban lehetett, hogy a szepességi Mária-oltárok mestere az alakokat, különösen Szt. Zsófia három leányát az ő egyéni és jellemző modorában hosszú, nyúlánk alakokká formálta, a köpenyeket világos, élénk színekben, saját formanyelvén festette át, akárcsak az alakok hosszú, vékony kis kezecskéit is. Az egyszerű tájképi hátteret a dombokon túl, az alap poncolt mintájába menően fákkal és cserjékkel egészítette ki, mint ahogy a másik két képen is több helyen találkozunk a mester könnyedjárású ecsetjével.

A lőcsei Szentháromság-tábla a XV. századeleji általános középeurópai művészi törekvésekbe illeszkedik. 1400 körül, a középkor alkonyán a német-cseh művészet utolsó fontos történeti szerepét tölti be.[3] A frank és bajor földön kívül Magyarországgal szomszédos Ausztria és Szilézia új festészeti centrumait termékenyíti meg és önálló helyi fejlődést indít útjára. A lőcsei predellán a finom miniatura-technika, az alakok

[1] Kunst in der Zips. Zeitschrift des Deutschen Vereins für Kunstwissenschaft Band 3, Heft 3. 227 l.

[2] Genthon István: A régi magyar festőművészet. Vác, 1932. 70 l.

[3] Neue Beiträge zur Kenntnis der böhmischen Malerei und Skulptur um die Wende des 14. Jahrhunderts von Karl Oettinger. Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte Band X. 1935. 16 l.

környezetbe állítása, az angyaloknak a XIV. századvégi és XV. századeleji kölni festészettel rokon, végeredményben a burgundi udvari művészetben gyökerező, de itten már provinciális kecsessége valóban azokra a művészi törekvésekre mutat,[1] melyek a század elején kitűnő bécsi iskolát is áthatották. A lőcsei képeken a formaképzés haladó szelleme mellett azonban a régi felfogás jut túlsúlyra. A XIV. század értelmezésében maradt tájhátteret a délcseh-morva festészetből ismert és a raigerni mestertől képviselt maradi elemek részletezik. A teljesen elpiszkolódott képek eredeti színeit még sejteni is alig lehet és így egyelőre csak arra következtethetünk, hogy nem sokkal 1420 után készülhetett és egykor — mint a jobb tartású piros színfoltokból gyanítható — tüzes színezésű oltárka stílusában azokat a művészi törekvéseket folytatta, melyek a magyar táblaképfestészet fejlődésének irányát a XIV. század végén meghatározták.

A német-cseh festészet magyarországi hatása kapcsán emlegetett[2] trencséni oltárka (Budapest, Szépművészeti Múzeum) nem ebbe a történetileg is magyarázható és a XV. század elején csupán a lőcsei predellán érezhető osztrák-cseh orientálódás vonalába esik. Festője csak az oltárka típusában, a Madonna beállításában és a miniatura-technikában követte a Sziléziában és Lengyelországban is elterjedt német-cseh kegyképek mintáját, mert világos, de nem tüzes színezése és kemény redőtörése az 1460—70-es évek felfogásának felel meg. E sajátságok azonban a mindeddig közelebbről 1430 körüli időre keltezett[3] oltárka helyzetét korabeli emlékanyagunkban teljesen elszigeteltté teszik.

A magyar táblaképfestészet történeti összefoglalásaiban többször is történt kísérlet arra, hogy éppen a XV. század elejének nagy hézagait hazai eredetűnek látszó, de tisztán osztrák, cseh igazodású emlékek beiktatásával töltsék ki.[4] Az ezirányú beállítás azt a látszatot keltette, mintha a magyar táblaképfestészet kezdeti stádiumába az osztrák festészet XV. századeleji és jobbára bécsi eredményei sorsdöntően beleszólhattak volna. Utóbb azonban kiderült[5] az is, hogy az Ipolyi- és Jankovich-gyűjteményből származó nem egy oltártábla jóval későbbi és bécsújhelyi eredetű, ahol a XV. század elején gyors virágzásnak indult festészeti iskola működéséről tudunk.

III.

A MATEÓCI MESTER

A póniki táblától a lőcsei predellái megtett utat, a XV. század első két tizedét, emlékanyag híján sűrű homály fedi. A lőcsei predella feltételezett osztrák-cseh igazodása pedig nem nyujthat elegendő és biztos támaszt arra, hogy ezen a vonalon a Sze-

[1] A bécsi stílus-eredetet elsőnek Erich Wiese említette i. cikkében.

[2] Genthon István: i. m. 40 l.

[3] Robert Stiassny: Két festmény a XV. századból. Archaeologiai Értesítő, XVI. k. 1896. 422 l. — Fenyő Iván és Genthon István: A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárképei. Magyar Művészet, 1931. 440 l.

[4] Fenyő Iván és Genthon István: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban. Magyar Művészet, 1928. 74—75 l. — Péter András: A magyar művészet története, Budapest, 1930. I. 102—103 l. — Genthon István: A régi magyar festőművészet, Vác, 1932. 28—32, 41 l.

[5] V. ö. K. Garzarolli v. Thurnlackh, K. Oettinger, L. Baldass és Pigler Andor idevágó kimutatásait. — Az esztergomi Keresztény Múzeumban Nr. 7. Magyar festő XV. sz. közepe alatt kiállított kis oltárszárny (belső lapján az Olajfák hegye, külsőn a szórakozottan imádkozó ember gondolatai) kétségtelenül ahhoz a méretben is megfelelő oltárkához tartozik, mely u. o. Nr. 2. Magyar festő 1420 körül, Jelenetek Jézus életéből c. felirattal van megjelölve. Mindkettő a bécsújhelyi Höfel-gyüjteményből származik. (Az árverési katalógusban 17. és 34. sz. alatt.)

pesség és vele egyben a Felvidék kialakuló táblaképfestészetének forrásait közelebbről is kinyomozhassuk. A XV. század elején az Alpokon innen, a Duna völgyében a művészi fejlődés helyi, önállóbb irányba fordul. Ha fel is tételezzük, hogy Zsigmond országaiban, így Magyarországon éppen a Felvidéket sujtó huszita harcok és zavargások pusztították el elsőnek a később sem méltányolt korai emlékeket; az egy-két megmaradt töredék viszont ellentmond annak, hogy a Felvidéken helyi színezetű fejlődés lehetőségével számolhassunk. Táblaképfestészetünk első nagy alakjának, Kolozsvári Tamásnak művészete, mint egy nyilvánvalóan mélyre ható virágzás ékes bizonysága csak megerősítheti tapogatódzásunkat. Neve ugyanis Erdélyhez, Kolozsvárhoz köti, egyetlen műve Garamszentbenedek apátsági templomának volt dísze, megrendelője pedig a budai udvarhoz kapcsolja működését. Az ő stílusa tehát nem a Felvidék művészi talajából, — ahol egyetlen műve fennmaradt — hanem valószínűen Zsigmond fejlett és jellemzően sokszínű udvari kultúrájából szívja erejét és emelkedik fel európai szintre.[1]

Táblaképfestészetünk felvidéki helyi irányzatának kialakítását nem a királyi udvar választékos, kifinomult légkörében élő művészek, közöttük talán Kolozsvári Tamás fogják kezdeményezni; ezt a fordulatot egy-két évtizeddel később a Felvidék társadalmi és gazdasági helyzetének megfelelően saját erejéből, egyéni — ha Kolozsvári Tamás művészetével nem is ellentétes — igazodással oldja meg és a sorsdöntő szerep az irodalomban mindeddig kellően nem ismert és méltányolt névtelenben, a szepességi Mateóc Szent István és Szent Imre főoltárának mesterében testesül meg. A mateóci mester művészete azonban nemcsak az egész felvidéki XV. századi festészeti törekvések kiindulópontja, hanem lehetőséget és alapot nyujthat a XV. századi lengyel táblaképfestészet formavilágának és hazai kapcsolatainak megértéséhez, melyek e kiváló mester gazdag munkásságának ismerete nélkül csak bizonytalan összefüggésben állanának előttünk. Végül magához vonzza és a fejlődés egyenes vonalába állítja a régi magyar Felvidék és a Kárpátokkal határos lengyel Galicia korbeli és későbbi emlékeinek viszonylagosan sok darabját és így jelentős lépéssel juthatunk közelebb ahhoz a törekvéshez, hogy a magyar késő-gotikus táblaképfestészet belsőleg, mintegy önmagából fejlődő, szerves egész álljon előttünk.

A mateóci főoltárt, a mester névadó jelentőségű főművét az újabb magyar kutatás, elsőnek Genthon István, emelte ki[2] a felvidéki oltárok gazdag sorából azzal, hogy a magyar nemzeti téma, formanyelv és a korai oltártípus kialakításában látható eredményeit hangsúlyozta. Ha már e három momentum is nemzeti ereklyévé magasztosítja a mateóci oltárt, újabb vizsgálódásaink a mester oeuvrejének jelentékeny kibővítésével művészi egyéniségét is fokozottabb jelentőséghez juttatják és szerepét táblaképfestészetünk fejlődéstörténetében szinte egyedülállóvá teszik. Munkásságával a felvidéki és a galiciai helyi fejlődés elindítójává válik és sorsdöntően szabja meg a következő — magyar, mint lengyel — művésznemzedékek törekvéseinek irányát is. Művészi sajátosságait irodalmunk mindezideig egyetlen ismert művéről a mateóci főoltárról rajzolta meg, jelen dolgozatunkban pedig helyszíni vizsgálódásaink eredményeként a Szepességen és Sárosban három, illetőleg négy újabb művel sikerült értékes oeuvrejét kibővítenünk.

A Szepességen a Poprád és a Dunajec völgyében, Leibicen és Nedecen dol-

[1] Meggyőzően magyarázza Horváth Henrik újabb művében (Zsigmond király és kora, Budapest, 1937. 136 l.), hogy a garamszentbenedeki oltár „nagyszerűen jelzi a budai udvari művészet és kultúra magas, bár poliglott színvonalát."

[2] I. m. 34—36 l.

Löcsei Szt. László

templom

Madonna szobra

1420 körül

Repr.

Arch. Ért. 1935. 123. l.

Móor.

A középtért a város fogla
előtérben pedig a tér közepén
karfával körülvéve. Jelzése

alól jobbra: Moor den 1t

Aquarell, mér. 23.9: 31.

189-

Lőcsei őrvőjegyek.

W. Kőszeghy Elemér:

Családi jelvények
lőcsei őrvőjegyeken.
(Négy ábrával.)

Arch. Ért. 1912. 220–223 l.

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le=
:lós, aki félországot hóditott meg a nemzeti nép=
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat=
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
ijáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
m tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

e és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki=**
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.

sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Lőcse templomi

kincsei

l. Sikmühincsenik

60-62. l.

2157. Gyulai László:

Falu vége.

A sik vidéken hátul
tük fákkal. Az előtért viz fo
rom beszélgető alak képez cso
hőzött. Jelzése alól jobbra:

Fa, méretei 26.5:
Perlaky Kálmán hagy

Löcsei gimnázium

Templom föoltára

Rep.

Lyka emlékkönyv

168. l. mellett.

T.

. . . . . .

Felhivom figyelmét,

segédszemélyzetük/:mérlegszolga, ój

lombiztositónak betegség, rokkantsá

pontjából bejelentendők.-

Utasitom ennélfogva

belépése alkalmával azonnal a csat

a szükséges adatokat következőképe

1., Családi és utónév
2., Születési éve, helye /:kös
3., Anyjának születési /:csalá
4., Alkalmazásának minősége /:

5., Munkábalépésének napja
6., Előző munkaadójának neve é
a munkavállalónak eddig a

Lőcsei Mária-
hegyi kegyszobor
és templom

Repr.
Schaferkegyh

60, 61. l.

Lőcsei szent Jakab

templom

Thúrzók-síremléke,
faragták a XVI. szaząd-
ban valószínűleg
Besztercebányán fi-
nom szemcsés mészkő-
ből.

Dívald Magyarüvenel

112. l.

l. irodalom!

Lőcsei Szent Jakab-templom

Szent Dorottya legenda
falképei XV. sz.

Repr.

Divald Magyarmüvemi.

123. l.

125. l.

wodalom!

Lőcsei ferencrendi
templom
1304.

Divald Magy műveml.
84, 85. l.

Ékszer, germán VIII. 131.

Lőcsei szent Jakab
plébánia templom

Divaldtlagy művemt.
85, 86 l.

Edeinyek, Kelta VIII. 131.

Lőcsei Vir dolorum -
oltár polca Mátyás
és Beatrix címerével

Repr -

Divald Magyarország
131. l. 138. l.

APEST
20-8
21a

Lőcsei Szent Katalin

oltár főrésze

XV. sz.

Repr.

Divald Magyarmuvcsel

162. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lőcse régi házai

Divald Magy művével.

202, 203 l.

képekkel

Löcsei plébánia-
templom

Thurzó-síremlékek
(a Középkori formák-
hoz való szívós
ragaszkodás)
XVI–XVII. sz.

Divald Magyarmivemel

190. l.

ny. jegyző
Eger, Széchenyi-u. 20.
Telefon: 280.

NYOMTATVÁNY

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lőcsei szt. Anna-
oltár

1517-22.

Repr.
Kampkörépk-fassoh
269. l.

Lőcsei Krisztus
siratása

1522.

Repr.

Kamphőzéjk farsobr
2 fi. l.

Haz

1932 szept.	Átulásért		9690 –
	Átulásért		6055 31
szept 10.	Befizetésért.		15000 –

Lőcsei kent Anna
oltár részlete
Repr. 1522
Kampkőlejik farsolv.
274. l.

Lőcsei kt János-
oltár
1522 utáni

Repr
Kampkőrejk faszobr
279. l.

Tartozik

Johan Go

1932.				
szept	25.	Intézvenyértnek	10,000	–
szept.	30.	Egyenleg	24496	–
			34496	–

2.

Szabó János, G

1932				
szept.		Árúnak	2592	–
		Árúnt	[illegible]	

Lőcsei Szent Miklós
oltár szobrai
1520 után

Repr.

Kampkörejik farsobr.
281. l.

Löcsei Péter Pál-
oltár
1516-17

Repr.
Kampközépkfanok
280. l.

...ri kivonat, 1932. szeptember 30.

00	-	34,496	-			24,496	-
4 7	31	8647	31				
45	31			15845	-		
9 2 62		43143	31	15845	-	24,496	-

Lőcsei feszület

1350 k

repr.

Kampkörejk faszobr

158. l.

Lipót.

Mellig, kissé balra fo
ban, melyet faragványok, k
nak fürtjei vállaira omla
Kendője körülvan csavarva,
ta a kép alatt:

LEOPOLD

a talapzaton, a czimer ala

Qu

Nec pietate fuit, ne

s alól jobbra: „Christ. Diete

Rézmetszet, méretei

9433

Historia ducum Styriae

Lőcsei Madonna

1430 körül

repr.

Kampkörejk fandr.

170. l.

Tököly Imre:

Mellig, balta ~~nézve~~ fordult, tojás
hadi felszerelések, babérgalyak és
hajat és bajuszt hord, szakálla leber
fölül: „Michael Teckely" s a to

„So sieht der Tapffre He
An dem der Muth ü

A képe a:

Wahrhaffte Eigent
Abbildung und Cont
Des Fürtrefflich-Ta
Ungarischen Helden
czimü német szöveg veszi körü
nicht verstecken"... és ere

Rézmetszet, méretei a von

9405

Löcsei neut Katalin

1460–80

Repr.

Kampfszeptfarbdr.

177. l.

Taffe Ferencz:

Mellig, kissé jobbra fo
melyet pálmalevelek és hadi
kájának fürtjei vállaira o
korra kötött nyakkendője
re. A kép előtt talapzat van

Der Hoch ũ: Wohl.
Frantz Graff Taaffe.
Röm: Kays: M: würck ..
Feldt Marschall Leute ..
Ster zu Roß, über ein ...

Rézmetszet, méretei a vonalk

9401.

Boethius: Krieg Helm, Nurbg 1688.
II Th. 1281.

Lőcsei kehely

Arch. Ért. 1893. 157–157. l. képpel

557. KORSÓ, népies magyar fajánsz, kék v
558. TÁNYÉR, keménycserép. Apátfalva, X
559. TÁNYÉR, népies fajánsz, csipkés pere
560. KÉT TÁNYÉR, népies magyar fajáns
561. TÁL, felsőmagyarországi népies fajáns
562. TÁL, népies fajánsz, ovális és bordás.
563. VIRÁGKÉSZLET, keménycserép, két
BUDAPEST. XIX. sz. m. f.
564. TÁL, fajánsz, négy tulipáncsokorral és
tott). Felsőmagyarország, 1688.
565. KORSÓ, fajánsz, zömök gömbös alak,
mal. Felsőmagyarország, XVII. sz.
M. 13 cm.
566. HÁROM PALACK, kőcserép, egy nag
domború figurális díszszel. Kreussen, X
567. KÉT TALPAS POHÁR, rózsaszín rét
568. KÉT TALPAS POHÁR, zöld üveg, fé
569. ÁLLATALAKU PALACK, fuvott, bor
570. KÉT FÖDELES VÁZA, kristályüveg
gyémántos díszítéssel. XIX. sz.
M. 25.5 cm.
571. NÉGYOLDALU VÁZA, köszörült üve
572. POHÁR, köszörült üveg. Cseh, XIX.
573. TALPAS POHÁR, köszörült biederm

és köszörült üveg. Empir.
ott bronz és köszörült kristályüveg. Empir.
eg, sárga rézfedővel. XIX. sz.
st, Augsburg. Barok stilusban.
onz veretekkel, herma alaku, tetején kis női mellszobor

pácolt fa, négy alabástrom oszloppal. Bidermeier.

viló födelén Wiegand modoru bécsi látkép. Wien. XIX.

e pácolt fa, préselt és öntött bronzveretekkel. Három
tt áll az óraház, tetején római férfi mellszobrocskája.

empire, aranyozott fakeretben. Pozsony látképét ábrá-

réz, örökmécs alaku.
tt fa. XIX. sz.
ttal. Modern.

üveg, kerek, bronzveretes faállványon. Empire.

Lőcsei rh. plébánia

templom falképei

(Lepes vm.)

Grecre falképek.

525 — 527 h.

Petőfi Sándor órája VIII. 114.

Lőcsei ciborium alaku provideáló edény

XV. sz. vége

Repr.

Czobor-Szalay

II. 238. l.

ban Manuel császár udvaránál
ár által I. Géza királynak küldött
korona integráns része) is lehetne
a jellegzetes bizánci csüngődísz
átszik túlzottan merésznek, ha a
ban szent Imrét szent Gellért
mely esetben a magyar történet
épes ábrázolásával volna dolgunk.
ég egy másik fontos körülmény
ok arra a tárgyra, melyet a fiú
előzetes jelentésben, mint ládika
fiú a tárgyat tartja, szinte szó
ny-középkori ikonográfia egyik
apító gesztusával. A felnőtt alak-
lásokból ismert védszent szerepét
k a világosan kivehető pásztor-
Tüzetesebb vizsgálatnál a ládika
k látszik. A torony vagy tornyok
tka jelenség, legfeljebb a ciszter-
a nem akarjuk feltételezni, hogy
lomról, kápolnáról van szó. Ez
katedrálishoz tartozhatott, mely
t az ábrázolt fiatal szent apjának
közelítő biztonsággal állíthatjuk,

Lőcsei Leus Jakab

Templom

szobrai

1.

Gerevich emlékkönyv

62. l. és 37. tábla

Lőcsei Kálvária

szobrai u. o. 38. tábla

Pozsony.

A háttérben látjuk a vár
ereszkedik lefelé,az innenső
geten, a hol balra a szekér m
mezei munkát, kik közül kettő
feni és kettő gereblyéz.

Aquarell, mér.

140-95.

Löcse

Demkó K

Löcse története.

Petrik 1886-1900

Lőcse

Spillenberger ház

MMEE Közl

1913. 449 l.

Keppel

Lőcsei ev. templom

Illgerm A., Vozáry M., Kauffmann A., Förster R., Hritz L., Arebauer Gizella, Grosch O.: A lőcsei ev. egyházkörség története. Lőcse, 1917. 8-r

Henszlmann Imre: Zöczének régiségei

4°, 102K, 163L, Budapest, 1878.

Lőcse műemlékei

Lőcsei minorita

kolostor déli

kerengőfolyosója

Repr.

Dercsényi: Nagy Lajos

kora 92. l

CETERVM CENSEO
MONTEM BADACSONY
NON ESSE
DELENDVM!

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

20. szám. **Pest, 1870. Május 19.** **VI. évfolyam.**

Hazánk egynéhány középkori műemléke.

— Miskovszky Viktortól. —

II. A lőcsei kath. templom és Thurzó János síremléke.

Hazánk északi részének még meglevő közép- | nemes arányai miatt kiváló helyet foglal; a műba-

A lőcsei kath. templom. (Myskovszky Viktor rajza.)

kori műemlékei közt a lőcsei sz. Jakabhoz cimzett | rát és régiségbuvár figyelmét a templom régi
plébánia-templom, műrégiségi szabályos alakja s | faragványok- és festményekben gazdag kiállítása

nem kis mértékben veszi igénybe, azok közt elég csak a nagyszerű arányokkal biró gót főoltárt emlitenem, mely kivitelre nézve nemcsak hazánkban ritkitja párját, hanem a külföldön is csak a hires németországi blaubeuerni oltárral hasonlitható össze. Valóban büszkék lehetünk ily műkincsre!

Ezen templom nevezetes régiségeiről több izben a külföldi régészeti művek is tesznek dicséretes említést, s valóban meg is érdemlik a tüzetes régészeti leirást, annál is inkább, mivel hazánkban — a kassai és bártfai hires gót templomokon kivül — csak kevés templom bir ily nagybecsü ritka műkincseket felmutatni. Én itt, tér szűke miatt, csak a lényegesebb és nevezetesebb régiségeket ismertetem meg.

Egy régi jegyzőkönyv a templom épitési idejét 1200-ba helyezi, s nem lehetetlen, hogy ezen időtájt a város jelen helyén egy telepitvény már létezett, melyet a tatárjárás — hazánk több városával együtt — elpusztitott; azonban biztos hagyomány következtében feltehetni, hogy e város a XIII-dik század második felében épült. Ezen templom stylje az átmeneti korszakba esik, tehát 1300 körül épülhetett, midőn a letelepült szászok itt már nagyobb községet képeztek. A templom három egyenlő magasságu hajóval bir, e szerint az ugynevezett *csarnoktemplomok* (Hallenkirchen) közé sorolandó; belsejét szép mérműevekkel diszitett gót ablakok világitják meg, melyek legtöbbnyire e templom déli és keleti oldalán vannak elhelyezve. Ezen templom északkeleti oldalát ábrázolja képünk; hegyes csúcsban végződő nyolcoldalu tornya mintegy 38 öl magassággal bir, s csak az ötvenes években készült el; felső részén a gót ablakokkal ellátott galleriából a városra és fölötte regényes vidékére meglepő szép kilátás nyilik; a panorámát keletről az utolsó szabadságharcból hires Branyiszkó hegye, nyugot felé pedig a központi Kárpátok hólepte, égbe meredező csucsai fogják be.

Lássuk most a templom belsejében lévő műkincseket. Első helyen áll mindenesetre — a már emlitett — páratlan kivitelü gót főoltár, mely mintegy 60 lábnyi magasságával egészen a szentély boltozatját érinti; szekrényének belseje három természetfölötti nagyságu, remek faragásu alakot tartalmaz, nevezetesen a középen sz. Máriát, mint isten anyját, egyik kezében a gyermek Jézust, a másikban — mint a mennyek királynéja — kormánypálcát tartva; jobbra sz. Jakab zarándoknak, a templom védszentjének, s balra sz. János evangelistának sikerült szobrai láthatók. Az oltárszekrény két szárnya aranyozott féldombormüvekkel — melyek sz. Jakab életére vonatkoznak — van diszitve. Az oltár felső részét — ugy nevezett rakományt — pyramis-alakban fölfelé törekedő karcsu oszlopocskák és számtalan tornyocskák tömege képezi, hol mennyezetek alatt finom faragásu szobrocskák foglalnak helyet; átalában véve ezen oltár arányai is igen nemesek és szépek, s az egész mű benyomása nagyszerü. Ezen oltár Veit Stuvsz, a hires krakkói szobrász által a XV-dik század második felében készittetett. A templom többi mellékoltárai szintén műbecscsel birnak, s a templom oszlopai és falazata mellett állanak, s gót izlésüek.

Megemlitendő a XVII. század első feléből származó, hazánkban a legnagyobb és legdiszesebb orgonamű, számos nagyméretü sipjaival, és nyolc fuvó-művel; ezen nagyszerű orgona 1615-dik évben Hummel János, krakkói orgonamester által 2500 lengyel forintért — a mi akkoriban tetemes pénzösszeget képviselt! — készittetett; az orgona szekrényének architecturája és diszitményei pompás és tiszta renaissance izlésben Hertel András, szintén krakkói polgár és asztalosmester által készültek. Ezen kollosszális mű a templom főhajójának északi oldalfalán szabadon függ, legalább függött, midőn én még 1866-dik évben láttam, mivel mint közelébb értesültem, ezen orgona a főhajó nyugati részén lévő karzatra vitetett volna át, s hogy mily benyomást gyakorol mostani helyzetében? azt nem tudom, mert nem láttam; de alig hiszem, hogy célszerűbben volna elhelyezve most, mint azelőtt; az orgona külseje egyszerű sötétbarna, természetes faszinü, bemázolva nem lévén, ezen öszhangzó szinezete miatt szép.

Ezen templom mesterileg faragott XV-dik századbeli egyházi székein, keresztelő medencéjén s falfestményein kivül érdekesek még a keresztelő kápolnában levő Thurzó-család egynéhány kiváló tagjának sírlapjai. Gyönyörű fegyverzetü, páncélos alakok láthatók itt vörös márványból mesterileg kifaragva, nevezetesen Thurzó János († 1508.), Thurzó Kristóf (megh. 21-dik évében), és Thurzó Szaniszló († 1625-ben;) rajzunk az öreg Thurzó János sírlapját ábrázolja; ezen sírlap belmezejét — egykissé ferde állásban — Thurzó János alakja, stylizált oroszlánon állva foglalja el; nyitott sisakkal födött feje párnán nyugszik, teste pikkelyes páncéllal födött, balkeze egyenes pallos keresztmarkolatján nyugszik, mig jobbjában zászlót tart, melyen a Thurzó-család cimere diszlik. Az alak baloldalán lent, a hősiességet jelképező oroszlán mellett a Thurzó-család cimere, koro-

nás oroszlánnal, és három rózsával látható; a sírlap felső részén az alak fölött, egy márvány táblán bevésve következőket olvashatni:

„HIC SITVS EST MAGNIFICVS DOMINVS IOANNES THVRZO DE BETLEHEMFALVA, ILLE QVINQVE FILIORVM PARENS, DVORVM EPISCOPORVM: STÁNISLAI OLOMVCENSIS, IOANNIS WRATISLAVIENSIS; TRIVM MAGNATVM GEORGII PRAEFECTI VNIVERSAE REI METALLICAE IN PANNONIA, ALEXII LOCVMTENENTIS POTENTISSIMI REGIS FERDINANDI ET JOANNIS COMITIS COMITATVS SCEPVSIENSIS. OBIIT ANNO DOMINI. 1508."

Azaz: „Itt fekszik nagyságos Bethlenfalvi Thurzó János ur, atyja azon öt fiunak, két püspöknek: olmützi Szaniszlónak, wratiszlavi Jánosnak; három főnemesnek: Györgynek, az összes bányászati ügyek főnökének Pannoniában; Eleknek, Ferdinándnak, a leghatalmasabb király helytartójának, és Jánosnak, Szepesmegye grófjának, meghalt az ur 1508-dik évében."

Van még e templomnak számos egyéb történeti régisége is, de a melyek régészeti leirását térhiány miatt most mellőzzük.

Szobámban.

Midőn szobámban egymagamban ülök,
És körül hordom rajta szememet,
Kis laktársimnak zenebona-élte
A középkorba büvöl engemet.

El-elnézem ott ama rablóvárat:
A — pókhálót, mint libeg odafenn,
S rablólovagját: a pókot, kalandra
Szomjazva, mint ül egy zugban: lesen.

Két kis bogárka kúszik a falon fel,
Az egyik tarka, fénylő mezben jár,
Másik: sötétben, de ragyog a melle, —
Dús pap talán ez, amaz: dús kalmár.

Honnan indultak? s vajjon hova mennek?
Mi vágy ösztönzi őket ott belül?
Jaj mindkettőnek, ha tán ama fondor
Lovag vérengző körmére kerül!

Zarándok-társak! térjetek más nyomra!
Fenn, a gerendán lakó remete:
A *halálóra:* tizenegyet perceg,
Vajjon kire szól baljós-ihlete!

De mily keserves dal zeng lenn a zugban?
A prütsök az, e bánatos fiú!
Háttal fordúl a fénynek, a világnak,
Életuntságról szól lantján a bú.

Elhallgat; s most egy másik kezdi rája,
Ennek vig dalt zeng hárfáján a húr, —
Jaj, hát te vagy az légy pajtás, élvszomjas
Kalandorfickó, dalló trubadúr!

Mily büszke rá, hogy a magasba szárnyal!
Alig mondtam ki e szót, s hajh — szegény!
Ama rablóvár tornyából alá, mily
Siralmasan bús panaszt zeng felém!

Hah! gonosz rabló! nem elég-e néked
Dús kereskedő, dús kövér papok?
Te még egy száraz, szegény poétát is
Kifosztasz? ez már förtelmes dolog!

Felugrottam, s megmentém dalnoktársam,
S a várat földre rántá hős karom;
Dalló cimborám! most menj, merre tetszik,
S dalolj, mint előbb, vigan, szabadon!

Szeretem én — bár csíp is gúnyos ajkad —
Hárfád csapongó dévaj énekét;
Örülsz a létnek, pedig mint a hártya,
Oly szellős, rongyos, szürke rosz zekéd.

Anákreonnak legye, régi ősöd:
Mézes csészében fúldokolva, már
Igy dallott: „Ettem, ittam és förödtem,
Mit bánom! haljak, ha víg a halál!"

A mily vígan halt ő, a dús, oly vígan
Halj te is, bárha csak tengő szegény;
Ki sírja szélén is szembe kacagja
Üldöző sorsát, — az talpig legény!

Szemere Miklós.

A holt kéz.

— Beszély. —

(Vége.)

V.

Midőn Theobald lovag az időt kedvezőnek érezte, urának megszabaditását tényleg akarta kivinni. A sötétség leszállott. A grófhoz ment tehát, ki már minden lehető előkészületet megtett s átöltözött, a mennyire a jelen körülmények csak megengedék. Theobald, hogy alvó társait bűnösöknek ne gondolják, egy iratot hagyott hátra, melyben

a dolgok mibenlétét nyilvánitotta ki. Először is egy nagy udvaron kellett keresztülmenniök, azután pedig egy fényesen megvilágitott folyosón, mely ritkán volt üres. A legnagyobb elővigyázattal, minden lépésnél körültekingetve haladtak. Az utnak már nagyobb felét megtették s semmi nyugtalanitót sem vettek észre. Thierry egy alvó őrnek tőrével fegyverzé fel magát, s valamint Theobald, ugy ő is kivonta tokjából. Mindketten el voltak határozva e fegyvereket bárki ellen is alkalmazásba venni, ki utjokat akadályozná, mert egyiknek élete forgott kérdésben, a másikra szigorubb fogság s nagyobb váltságdij várakozott E pillanatban lépett a folyosóra a hercegtől küldött szolga; szemközt állott velük.

— Hollá hé! — kiáltott Theobaldra; — éppen jó, hogy találom önt; a herceg azonnal akar önnel beszélni.

Ezen szavak igen hangosan valának kiejtve; Theobald felfogta, hogy figyelmet gerjeszthetnek, s igy minden tervük füstbe megy. Fejével bólintott s tovább haladt, mintha a herceghez szándékoznék; hanem a szolga, ki őt elmenni látta, utána kiáltott ismét:

— Hé barátom, hova megy? Nem arra kell menni, hanem erre!

Theobald reszketett.... A háborgatóhoz ment s tőrét mutatval, halkan mondá:

— Csak egy szót szólj még, s a halál fia vagy!

Hanem nem valami gyáva emberrel volt dolga. A szolga egyszerre roszat sejtve, egy pillantást vetett fenyegető társára s fölismerte benne a hollandi grófot, dacára minden igyekezetének, melylyel magát ismeretlenné akarta tenni. Hirtelen neki rohant, megragadta nyakánál fogva s annál hangosabban kiáltott segitségért, a mint Theobald, hogy a grófot kezei közül megszabaditsa, tőrével lépett közbe. A boldogtalan azonban annál erősebben tartá zsákmányát. Halálosan levén megsebezve, azok lázas erélye volt karjaiban, kiket az élettől erőszakkal fosztanak meg.... A jelenet azonnal élénkebb lett. A hercegés Péter mindjárt az első kiáltásra előrohantak a szobából. Hanem a mint Theobald a herceget meglátta, gyülölségtől szikrázó szemeket vetett rá s mondá:

Thurzó János síremléke. (Myskovszky V. rajza.)

— Az isten is ezt akarja! ... az isten is! Tőrömet először csak azért is kerülted ki, hogy kardom hegyébe rohanj. Igen, inkább öllek meg szemtől-szembe, mint orozva.

S a vad hollandi urának ellenségére rohant. A bátor herceg először reszketett életében, mivel fegyvertelen volt; a sietségben elfelejtett kardot kötni. A villogó kard már csak pár hüvelyknyire volt a herceg mellétől, kinek eszébe sem jutott hátrálni, midőn a lovag egyszerre egy izmos

LŐCSE. Egykori minorita-templom délről. XIV. század második fele

Lőcsei plébánia –

templom

és a városház

Thurzó-ház

Háry Gyula rajzai

Repr.

Om VI. 309, 311. l.

HÉTHÁRS

Ev. tyl. Tarczay-sérkő

Képe VV 1864, 217 l.

Löcsei Szt Jakab

templom

Die Stadtpfarrkirche
S. Jacobi naj. in der
königl. Freistadt Leutschau.
16 r. 1 kép 52 l.
Löcse 1862

ásatások

fogva fontos ~~geografiai~~ földrajzi, politikai
átok övezte Dunamedencének: a Duna
magvát hetven méter magaslat alkotja,
n kelták telepedtek meg. Tőlük ered a
rómaiak is átvettek: Salva. Ujabb ne-
g, Strigonium/, ~~A megjelölt~~ Ennek a terület nek
ban csak akkor jut igazán jelentős
~~xxxxxxxxxxxxxxx~~ a törzsi szervezet
nti hatalommal rendelkező királyság
omot választja székhelyéül. Korábban
k alkották lakosságát. Géza fejedelem
gyar elem megerősödik, amire a környék-

zeti és archaeológiai kutatások iga-
öbbi részében, úgy Esztergomban is

zetesrendi templomok gazdagabb formája alakult ki. Ennek a típusnak első példája a soproni bencés-templom, melyet egy ismeretlen főúri család a XIII. század végén a ferenceseknek kezdett építeni, de az építkezések javarésze a XIV. század közepére esett (II. tábla.) Háromboltszakaszos, a nyolcszög három oldalával záruló megnyujtott szentélyéhez itt már háromhajós, szintén boltozott hosszház tartozott. Csarnoktemplom, vagyis a három hajó egyforma magas. Az építkezés első periodusában itt is csak a szentély készült el, mégpedig formáiban a korai francia emlékekre

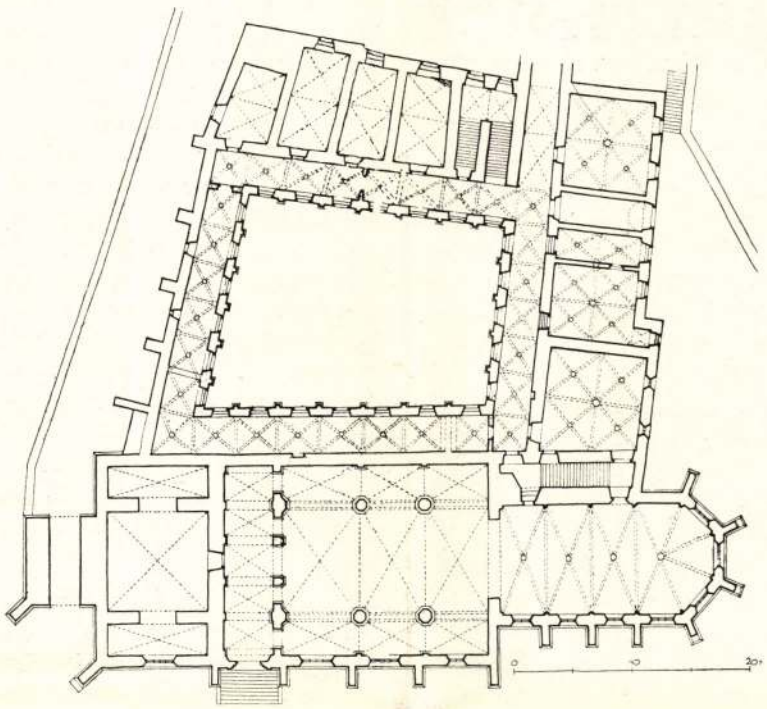

A LŐCSEI GIMNÁZIUMI (EGYKOR FERENCES) TEMPLOM ALAPRAJZA

emlékeztetve. A hajók XV. századi építkezés, vagy átépítés emlékét őrzik. Még inkább Nagy Lajos korára utal a templom melletti — ma erősen elrontott és méltatlanul lomtárnak felhasznált — káptalan-terem formája, különösen francia gótstílű bordái, valamint szörny- és jelképes alakokat ábrázoló szép konzolai.

A templomszentély északi oldalán álló torony (IV. tábla 1. kép) elhelyezése nagyjában megfelel a fentebb tárgyalt ferences elhelyezési módnak, de különösen formáival még az ország más részén, Pozsonyban is követőkre talált. Az alul négy, felül nyolcszögű tornyot magas ablakok törik át és sisakja körül kis erkély fut körbe. Ennek a toronytípusnak további fejlődését a pozsonyi klarissza-templomnál találjuk meg (IV. tábla 2. kép.). Itt az ötszögletű torony a templom falainak szegletére van

Dercsényi: Nagy Lajos Kora

Lőcsei ferences (most gimn.) templom

felépítve, ami építészetileg ritka, ötletes megoldás. Gazdag fiálé és szobordísz ékesíti a karcsú, fínom alkotást, kősisakja azonban új, 1902-ben a barokk plésisak helyett emelték. Ugyancsak ennek a típusnak a továbbfejlesztése a pozsonyi ferences-templom hatszögletű tornya (IV. tábla 3. kép), melyet azonban a mult század végén Schulek Frigyes régi mintájára úgyszólván teljesen átépített.

Visszatérve a ferences építkezések gazdagabb alaprajzú csoportjához, a legközelebbi emléket a felvidéki polgárság egyik főfészkében, Lőcsén találjuk. A lőcsei gimnáziumi templomot 1309-ben Donch mester a minoritáknak alapítja, de az építkezések alig kezdődnek meg Lajos koronázása előtt és több részletben egészen a század végéig tartanak. Először az egyhajós, keresztboltozatú, a hatszög ötoldalával záruló szentélyt építették meg, a század második felében kerül sor a háromhajós csarnoktemplom építésére (VI. tábla 1. kép). Míg a hajók boltozása már barokk-kori. A templomhoz szervesen kapcsolódó keresztfolyosó és kolostor — bár a jezsuiták XVII. század végén átalakítják — a Nagy Lajos-kori kolostorépítészetről legalább elképzelést adhat. A szentély északi oldalához épített emeletes kolostoron kívül a templom egész északi hosszában négyszögalakú keresztfolyosó csatlakozik. A keresztboltozattal fedett folyosó keleti részén kapcsolódik a kolostorhoz, melynek földszintjén káptalan terem, a prior lakása, emeleten ebédlő és a hálótermek helyezkedtek el.

Alaprajzi szempontból a lőcsei régi minorita-templomhoz áll közel az iglói plébánia-templom. Ez is háromhajós, álcsarnok templom (mellékhajói közös tető alatt valamivel alacsonyabbak, mint a főhajóé), hajóit keresztboltozat fedi, de szentélye, mely teljesen elüt az eddig tárgyalt emlékektől, négyszögletes alakú, modern restaurálás eredménye. Különösen a részletformák állnak közel a lőcsei emlékekhez. A magas ablakok díszítése, a déli kapu rózsaablakának kőbefaragott dísze a lőcsei régi minorita-temploméval rokon. Egyébként is Nagy Lajos korában a Szepességben dolgozó építőműhely munkássága, különösen a részletformákon kimutatható a már említett két emléken kívül még a lőcsei Szent Jakab-templomon is (I. tábla).

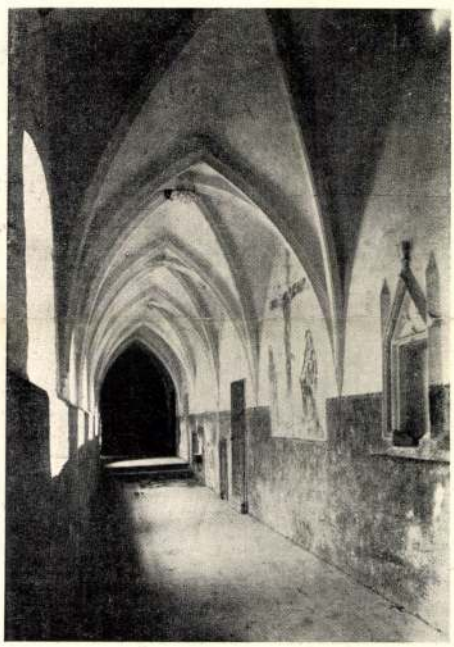

A LŐCSEI MINORITA KOLOSTOR DÉLI KERESZTFOLYOSÓJA

A Szepesség legnagyobb templomát, helyi hagyomány szerint, a XIII. század utolsó negyedében kezdik építeni. Ebből az időből származik a nyolcszög ötoldalával záruló szentélye, valamint alaprajzi elrendezésének javarésze is. Az építkezések azonban a XIV. század elején félbeszakadnak és a század utolsó harmadában már új, fiatalabb mester vezetése alatt boltozzák magasabbra a hajókat. A jelenlegi templom álbazilikális csarnoktemplom, kereszthajók nélkül.

A LŐCSEI VIR DOLORUM-OLTÁR

MAGYAR MŰVÉSZET
1937.

A gotikus festészet és szobrászat fejlődéstörténetében a XV. század derekán végbemenő oly nagy fontosságú stílusváltozás, mely Németalföld új művészi eredményeivel kapcsolatos, Magyarországon a XV. század 60-as éveiben megindult lendület kapcsán, a 70-es években már általánosan jelentkezik. Ennek az új áramlatnak, melynek formanyelve a dunai iskola hazai kialakulásáig, tehát közelebbről a század hátralevő évtizedeinek általános stílusává válik, egyik legkorábbi és legjelentékenyebb művészegyénisége a *jánosréti Szent Miklós-főoltár mestere.* E mester nagy jelentőségét és hatását tanítványainak és követőinek egész sora bizonyítja, kik közül kimagaslik az a tanítvány, aki az alapító stílusát a legkiérettebb lehetőségekig viszi el, és egyben a század második felének egyik legnagyobb magyar művészegyéniségévé válik. Ez a művész az esztergomi Keresztény Múzeum *csegöldi passió-sorozatának mestere*, akinek első irodalmi bemutatása B. E. monogrammjának felfedezésével és a sorozat 1494 dátumának megállapításával Gerevich Tibor érdeme.[1] B. E. mesternek a nevezett sorozatból álló oeuvre-jét Genthon István a korábban 1483-ra keltezett cserényi Szent Márton-oltárral (Budapest, Szépművészeti Múzeum) bővítette ki.[2] A két emlékcsoport között helyesen megállapított stiláris rokonság mellett azonban oly feltűnő kvalitásbeli különbség jelentkezik, mely *eleve kizárja a két emlékcsoport mesterének azonosságát.* A cserényi oltár mestere ugyanis a jánosréti kör provinciális követőinek sorába tartozik és így még csak fel sem tételezhető, legkevésbbé a XV. század szerves fejlődésében, hogy egy provinciális művész — mint a mi esetünkben — eljusson egy évtized alatt arra a klasszikus magaslatra, melyet B. E. mesternek az utóbbi időkben mindjobban méltányolt stílusa oly meggyőző erővel közöl velünk.

B. E. mester csegöldi sorozata azonban még sem áll előzmény nélkül művészi munkásságának fejlődésében ; ellenkezőleg sikerült megtalálnom a régi magyar művészet egyik sokat méltatott szárnyasoltárán, *a lőcsei Vir dolorum-oltár festett szárnyain* a mester alább ismertetendő első művét, mely logikus előzménye a csegöldi sorozat idejére eső manierisztikus korszakának.

Kevés oly emléket mutathat fel a régi magyar művészet, melynek tudósaink annyi figyelmet szenteltek volna, mint éppen a lőcsei Szent Jakab-templom déli falán álló Vir dolorum-oltárnak. Predelláján látható Corvin Mátyás és Beatrix címereknek tulajdonítható az a ritka érdeklődés, mely művészettörténeti kutatásunk kezdetén kifejlett történeti érzékkel hozható kapcsolatba. Merklas Vencelnek 1862-ben a lőcsei Szent Jakab-templomról írott művében[3] találjuk oltárunk első részletesebb leírását. A későbbi irodalomnak Merklas rövid leírása szolgált forrásául, így Henszlmann is, aki a legrészletesebben írta le az oltárt,[4] továbbá Myskovszky, Ipolyi, Stiassny, Divald, Csányi, Wagner méltatásai tudományos téren nem haladtak tovább. Valamennyien megegyeznek az oltár datálásában is, amit a predella címerei mintegy eleve meghatároznak (1476—1490 között). E történelmi alapon végzett 14 évi időközbe beállított egyedül jogosult datálást Péter András és Genthon István is átvették. Az oltár történeti értékének adottsága folytán régebbi kutatóink, míg minden különösebb művészettörténeti fejtegetés nélkül emelték ki az oltár „realisztikus, de egyben nemes felfogású szobrait", addig a szárnyképekről ritkábban tesznek említést s minden dícséret mellett „régies fölfogásúaknak" tartották (Divald). Viszont Péter András[5] és Genthon István[6] művészettörténeti fejtegetései az oltár plasztikája, illetve szárnyképei művészi jelentőségének aláértékeléséhez vezettek.

Irodalmunk több ízben leírta az oltár plasztikáját és festményeit és így ezúttal csupán *B. E. mesterrel kapcsolatos méltatásra kívánunk szorítkozni.* A belső képeken (116×86 cm) gazdag és változatos mustrás arany-alapon festett álló férfi és női szentek előadásában B. E. mesternek annyira jellemző, a csegöldi passió-sorozatból már ismeretes stílusára ismerünk. Azonban a mester két műve között kétségtelenül fennálló időbeli különbség (mely legalább 4 év) inkább a formai előadásban volna ellenőrizhető. A mester első most bemutatott mű-

[1] Esztergomi műkincsek. Prímás-Album, Budapest, 1928. 208—212. l.
[2] A régi magyar festőművészet, Vác, 1932. 59—60. l.
[3] Die Stadtpfarrkirche S. Jacobi Major. in der königl. Freistadt Leutschau. Leutschau, 1862. 28—29. l.
[4] Lőcsének régiségei. Budapest, 1878. 70—72. l.
[5] A magyar művészet története, első kötet, Budapest, 1930. 142. l.
[6] I. m. 71. l.

korból: az esztergomi főszékesegyházi kincstárban őrzött Eskükeresztet, mely gazdag sodronyos díszítésével Adelheid keresztjének későbbi fejlettebb változata. A karélyos szárvégek ugyanis már későbbi időre, a XII. század végére utalnak. Hogy a filigrándíszt a magyar mennyire szerette, kiviláglik abból, hogy még bronztárgyon is alkalmazta, például egy nyakbavaló keresztecskén, melyet a szentesi Csongrádmegyei Múzeum őriz.

Az Adelheid-kereszt magyar, de európai is egyszerre. Formája a nyugati fejlődésnek felel meg, mint ahogy művészetünk mindenkor eleven kapcsolatban volt Nyugat-Európával. Ugyanaz a forma — a szárvégek négyzetes kiszélesedésével — jellemzi az 1022 előttről való hildesheimi Bernward-keresztet, nagy ovális kristályokkal és fínom filigránnal, a bécsi Weltliche Schatzkammerben őrzött birodalmi keresztet, mely nyugati Németországban készült 1033 körül s végül a fritzlari dóm keresztjét, mely ugyancsak XI. századi. A gemma- és drágakődísz valamenynyinél hangsúlyozottabb, mint a magyar emléken. Csak legközelebbi rokonait említettük, azokat, hol a szárvégeken a négyzet megjelenik. A románkori ötvösség emlékei még több analógiával szolgálhatnak, felsorolásuktól azonban el kell tekinteni, csupán azt jegyezve meg, hogy a magyar királyasszony keresztje korának szintjén mozgott s társai között nem kell szégyenkeznie.

A hátoldal vésett képei a magyar kutatást kevésbbé érdeklik, mert nem vitás, hogy azokat Gunther apát készíttette a XII. század második felében. Valószínű, hogy ő vágatta az egyéb ereklyék elhelyezésére szolgáló öt nyílást is, ezek az ereklyék ugyanis nem tartoznak szorosan a Szt.-kereszt darabját őrző műhöz. A teljesség kedvéért említjük, hogy Peter Metz a vésett ábrázolások analógiáit is összeállította. Ezek a st. trudpert-kereszt 1200 körülről és a gruoli kolostor zománcos ládikája a frankfurti iparművészeti múzeumban. Ilyféle vésett dísz a keresztek hátlapján gyakori, Magyarországon is akad rá példa a XII. századból a Nemzeti Múzeum egyik darabján, melyen a dextera domini látható.

A fentebbi árpádkori királyi kincsek lajstroma, íme egy újabb emlékkel bővült, mely a tizenharmadik és tizennegyedik számú között foglal helyett. Adja a Teremtő, hogy mielőbb még szebbekkel gyarapodjék s ami még többet jelentene, ezek a kincsek visszaszállingózzanak az országba, honnan elindultak. Úgy hallatszik, jelenlegi tulajdonosai nem idegenkednek attól a gondolattól, hogy bizonyos ellenérték fejében megváljanak tőle. Épp ezért e szerencsés leletet az Árpádok történetírójának, kultúránk legfőbb őrének, Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak figyelmébe ajánlom. Az az érzésem, hogy a szent lovagkirály feleségének keresztjéről, megszerzésének reményéről nem mondhat le sem az ország első múzeuma, sem a Szent István-jubileum küszöbén álló magyarság. Birtokáért áldozatot hozni nemhogy kívánatos lenne, hanem kötelességünk is.

GENTHON ISTVÁN

IRODALOM

A *St. Blasien*-kincstár leltára 1720 aug. 28. Összeállította Phil. Glucker. Kézirat. Cod. chartacei St. Pauli, 197 l. — *Sander*, Heinrich: Beschreibung seiner Reise durch Frankreich, die Niederlande, Holland, Deutschland u. Italien . . . Lipcse 1784, II. rész, 418 l. — *Gerbertus* Martinus: Historia Nigrae Silvae I—III. St. Blasien, 1783—1788, I. kötet, 233—385 l. — *Gerbertus*, Martinus: De Rudolpho Suevico. St. Blasien, 1785, 142 l. — *Podhradszky* József: Szent László királynak és viselt dolgainak históriája. I. kötet, Buda, 1836, 72 l. — *Ipolyi Arnold*: Magyar ereklyék. Archaeológiai közlemények. III. évf. Pest, 1863, 118—119 l. — *Liber constructionis* monasterii ad s. Blasium, 900—1400, Bearbeitet von Ferd. Mone. Quellen d. bad. Landesgeschichre N. 1867, 76—141 l. — *Lind*, Karl: Die österreichische kunsthistorische Abteilung der Wiener Weltausstellung. Mitteilungen der k. k. Central-Commission . . . XVIII. évf., Bécs, 1873, 177—178 l. (Különnyomat is.) — *Aelschker*: Das Benediktinerstift St. Paul. Klagenfurt, 1880, 17 l. — *Kataloge* der I. allgemeinen Kärntner Landesausstellung. Klagenfurt, 1885. — *Ausstellung* der kirchl. Kunstgegenstände vom frühen Mittelalter bis zur Gegenwart. Bécs, Herold, 1887. — *Falke*: Das Kustgewerbe. (Grote's Deutscher Kunstgeschichte, 1888, V. kötet, 37 l. (Repr. 13. kép.) — *Kunst-Topographie* des Herzogthums Kärnten. Bécs, 1889, 268 l. (Repr. 279 l.) — *Ipolyi* Arnold magyar műtörténelmi tanulmányai. Bp., 1889, 391 l. — *Kraus*, Franz Xaver: Die Kunstdenkmäler des Grossherzogthums Baden, III. kötet.) Freiburg i. B. 1892, 101—103 l. (Repr. album, IX. 4. és X. tábla.) — *Metz*, Peter: Das Kunstgewerbe von der Karolingerzeit bis zum Beginn der Gotik. (Bossert: Geschichte des Kunstgewerbes, V. kötet.) Berlin, 1932, 291 l.)

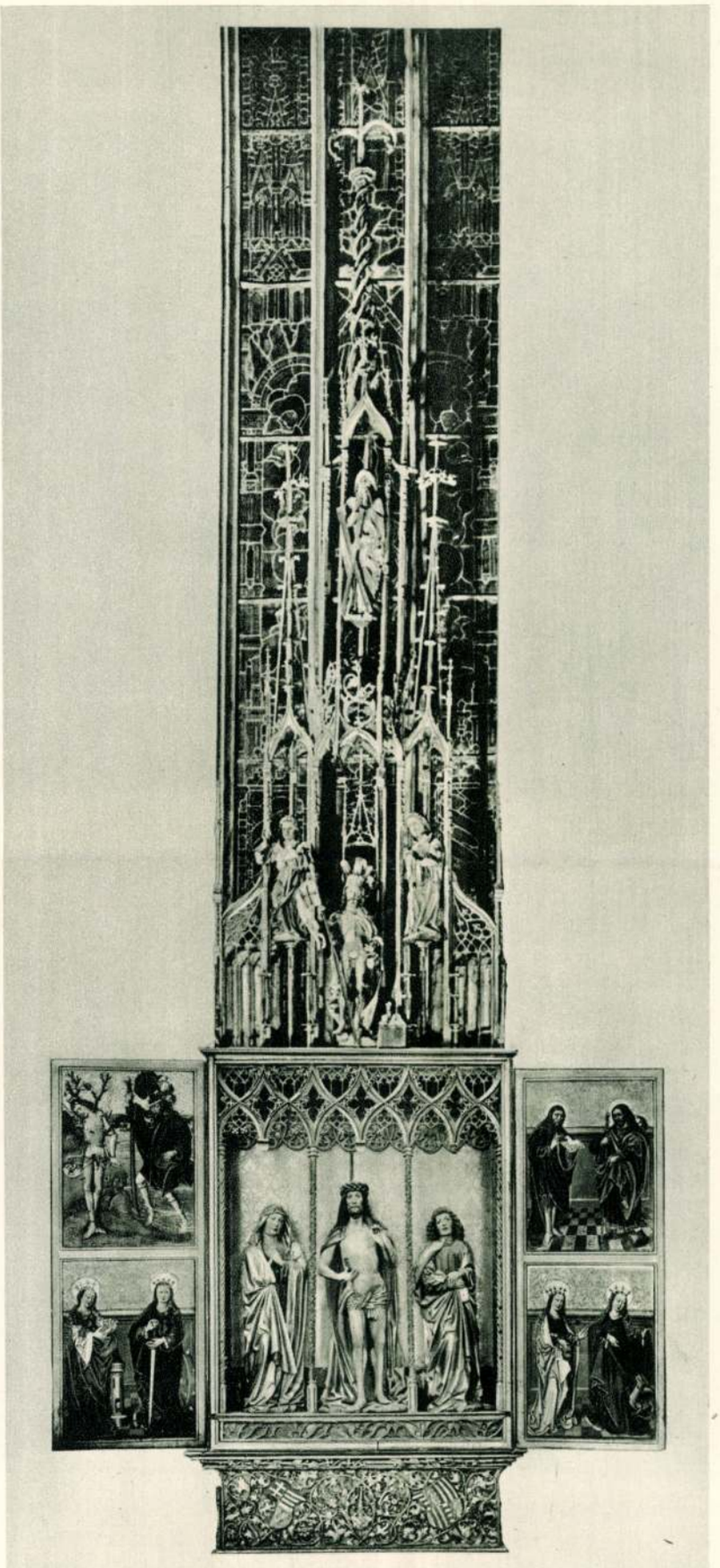

A lőcsei Vir dolorum-oltár nyitva Divald és Murin felv.

A lőcsei Vir dolorum-oltár belső képei Murin felv.

A lőcsei Vir dolorum-oltár külső képei

Murin felv.

vében már művészetének és tudásának beérkezett magaslatán áll. Komponálásban már itt is mutatja biztos térérzékét, az alakok egyszerű, széles és áttekinthető térbeállításában. A belső négy kép közül három a szenteket tarka, kockás márványpadozaton és egyszerűbb, szürke párkányos kőfal elé állítja, hogy gazdag aranyos brokátruhákba és tüzesszínű köpenyekbe öltöztetett szentjeinek ünnepélyes méltóságát fokozza. A negyedik kép, szent Sebestyén és Kristóf pedig mély tájhátterével (zöldből meleg sárgászöld átmenettel a kékbe) a művész nagy távlati tudásáról és tájszeretetéről ad számot. A külső képeken (116×86 cm) a mester többet ad önmagából és képeinek tömörebb kompozíciója már közelebb áll a csegöldi képek tudatos zsúfolásához. A németalföldi művészet új eredményeit hívják emlékezetünkbe a zárt és nyitott tereknek művészi hatást kereső tudatos megkomponálása, melyeknek szép példái az Angyali üdvözlet képen ábrázolt bájos tájkilátás vagy a Vizitáció képen a városkapun át ritka perspektívikus érzékkel meglátott utcarészlet.

Mesterünk vérbeli festő és tudatos rajzoló. Vonalrendszerére ugyan Schongauer metszetei hatottak, mint már Henszlmann Imre kimutatta, de a mester e vonalrendszert saját tudásában annyira átéli, hogy ez egyszersmind legjellemzőbb stílus-jegyévé is válik. Későbbi művén a csegöldi passió-sorozaton azonban már feladja tudatos mérséklését és ösztönös művészi temperamentuma és rajztudásának könnyedsége már a manierisztikus előadás felé ragadja.

De talán mégis a szín a művész igazi világa és legnagyobb ereje. Képeiről biztos érzékkel fölrakott foltokban, tüzes és ritmikus erejű színek áradnak, a feketébe ágyazott és mindenütt kontúrozott tüzes bíbor, piros, zöld, kék és sárga színek tengelyében áll a ragyogó fehér tudatos alkalmazása, mely mindig megóvja a tarkaságtól és széthullástól festői elemeit. Művészetének késői korszakában, a csegöldi képeken már törtebb színeket (mély vörhenyessárga, barnászöld és szürkéskék stb.) is használ s különösen a passió-jeleneteken lírikus mentalitása fekete beágyazású színezését a hidegebb szürkés tónusok felé ösztönzi. A csegöldi képeken a mester jellemző sajátságaiként, már Gerevich Tibor megfigyelte,[7] hogy „sötétbarna kontúrjai erősek, vastagok, de határozottak és könnyedén folynak. A fényeket erős fehér pettyekkel és vonásokkal rakja fel s hangsúlyozza kivált az orr és az áll hegyén, a szemszögletben, a körmökön, hajakon és szakállon."

[7] I. m. 209. l.

A művész azonban nemcsak biztos rajzoló, komponáló és kolorista, hanem teljesen otthonos a táblaképfestés mesterségének technikai kérdéseiben. Képeinek úgyszólván érintetlen állapotban való fennmaradása elsősorban az ő alla príma festési technikájának tulajdonítható, mellyel a bólus alapra egyszerre olajosan felrakott festékréteg a táblával és az alappal együtt századok folyamán eggyé nőtt össze. Az alfreskó technika érdekes hatása ez, mely nálunk állandóan beszűrődő olasz befolyásnak tulajdonítható, mely a Schongaueri redőrendszer megértése mellett elsősorban az említett technikai előadásban, a művészi felfogásban, a kolorizmusban, sőt gazdagon öltöztetett nőalakjainak telt arcú, kis állú, nagyszemű baba-típusaiban is kimutatható. A hatás felvételnek e kettőségéből: külsőleg Schongauer metszeteinek átélése és belsőleg a művésznek az olasz Quattrocento szelleméhez közel álló lírikus lelkülete útján született meg, a XV. század második felének és egyben a magyar táblaképfestészetnek egyik legszebb oltára.

Még Divald Kornél megjegyezte,[8] hogy a Vir dolorum-oltár „társtalanul áll" a Szepesség emlékei sorában s valóban úgy az oltár festészeti, mint plasztikai része egyedül csakis a bányavidéki iskola nevezetesen a Jánosréti mester körén keresztül lokalizálható, és közelebbről a legszorosabb kapcsolatban áll az esztergomi Keresztény Múzeum garamszentbenedeki Kálvária-oltárával, ahol az üde előadás, az élénk színezés, a köpenyek ritmikus rajzának problémája és a kézízületek hangsúlyozása, bár provinciálisan ugyan, de már fel van vetve. B. E. mesternek a garamszentbenedeki oltár festőjével, illetve annak műhelyével való szoros kapcsolatát a csegöldi és a Vir dolorum-oltárokon előforduló azonos mustra-minták is bizonyítják (v. ö. Garamszentbenedeki oltár predelláját a lőcsei Vir dolorum-oltár ker. szt. János és szt. Jakab tábla és a csegöldi három belső kép mustrájával), melyek közül a Vir dolorum-oltár szekrényének mustrája még az 1510-ből való garamszentbenedeki képeken is használatos.

A Vir dolorum-oltár festett szárnyainak fent méltatott kimagasló kvalitásaival szemben *az oltár plasztikájának* elkésett és provinciális jellegét Péter András hangoztatta. Az oltár faragója a XV. század harmadik negyedének német plasztikai fejlődésével tart párhuzamot és elmaradottsága kevésbbé hangsúlyozható, mivel e korbeli sziléziai fafaragászatban analóg

[8] Magyarország művészeti emlékei, Budapest, 1927. 138. l.

Jónás próféta a predelláról Murin felv.

A lőcsei Vir dolorum-oltár predellája Murin felv.

Mária a Vir dolorum-oltár szekrényében Murin felv.

törekvéseket és fejlődést látunk. A fafaragás stílusa nemcsak régi bányavidéki tradícióra utal, ahol a 80- és 90-es években általában szileziai hatást felmutató fafaragászat a festészetnél gyakran alacsonyabb szinten állott, hanem a garamszentbenedeki apátsági templom északi mellékhajójában újonnan összeállított neogotikus oltár szekrényében álló szent Skolasztika (165 cm) és szent Benedek (168 cm) szobrai lőcsei oltárunk faragójának munkái és gyaníthatólag az 1483-ban újból fölszentelt templom főoltárából valók. A Vir dolorum-oltár szobrai gazdagon aranyozott köpenyeinek mélyen árkolt, élesen gyűrött redőzése, alakjai arányainak elnagyolása itt is észlelhető, ez utóbbi elsősorban a középső Vir dolorum kiálló tartásának provinciálisabb jellegében, bár részleteiben különösen a mellékalakoknál ösztönösebb és közvetlenebb faragóikészséget árul el. A köpenyek rajzában a faragót is megihlette bár jóval távolabbról a Schongaueri metszetek vonalrendszere. Ugyancsak német Schongauer és körével összefüggő ornamentális metszetek hatását ellenőrizhetjük a predella gotikus naturalista, napraforgó és levélmintás ágazataiban. Henszlmann bizonyára *a predella bal- és jobboldali szobrocskájára* gondol, midőn a következőkben tesz említést:[9] „a két oldalszoborka alsó ruhája mélyen vörös ezüstalapon, a béllés kék arany pontokkal." Többet nem mond róluk és a későbbi kutatók pedig nem is említik. Legutóbb Genthon István az oltár budai származásának cáfolásaként megemlíti,[10] hogy „ránkmaradt az oltár donátorának (egy felvidéki viseletű polgárnak) térdelő szobra, melynek az oltáron meg is van a helye." E szerint az oltár donátora azonos kell, hogy legyen a Henszlmann által 1878-ban említett két oldalszoborka közül a baloldalival (a jobboldali ugyanis azóta elveszett). Ezzel szemben (42 cm magas) szobrocska aranyozott köntösben *mondatszalagos próféta mellképet* ábrázol, a szalagon a következő frissen odavetett gótikus minuszkulákkal írt, sérült felirat betűzhető ki: uir Jonas pphetn A próféta egykor ritka attributumként (cet-)halat tarthatott kezei között.

Végül megemlítjük a nemesarányú (közel 13 méter magas) oltárnak fiálékból összerótt (9·50 méter magas) oromzatát négy figurával, melyek közül közvetlen az oltárszekrényre állított magyaros típusú Szent Flórián (120 cm magas) elhelyezése későbbi keletű lehet, mint már Merklas megjegyezte.

Az oltár keletkezésének idejét kutatóink 1476—1490 közti időkre helyezték. A szárnyképek festőjének új attribuciójával kapcsolatosan kívánatos volna a keletkezés idejét közelebbről megjelölni. Az oltár pontosabb datálásánál két fontos tényező és pedig a *Schongauer-metszetek felhasználása* és a mester két művéből kiolvasható *időkülönbség* jöhet figyelembe. A Vir dolorum-oltáron négy közelebbi átvételt tudunk kimutatni, mint azt már Hoffmann Edith megállapította.[11] (Szt. Sebestyén B. 59, szt. Kristóf B. 48, Jézus születése B. 4, Királyok hódolása B. 6 után). Az átvett lapok csak egyes részletekben inspirálták mesterünket — a Vizitáció kép pompás kompozíciójához még előképet sem találunk — s késői művén a csegöldi képeken az egészen általános hatás mellett már önmagát utánozta, a Vir dolorum-

[9] I. m. 70. l.
[10] I. m. 71. l.
[11] Über Altäre aus Ungarn im 15. und 16. Jahrhundert. A Műgyüjtő, 1931. 165. l.

Segítő szentek az egyik csegöldi belső képen MFI. Petrás felv.

oltáron festett szt. Sebestyén tükörképe fordul elő az egyik csegöldi belső táblán. Schongauer szt. Sebestyén (B. 59) lapja nálunk is kedvelt lehetett, aminek egyik eddig még nem ismert bizonysága a késmárki szt. Kereszt-templomban a XVI. század elejéről való faszobor, mely ugyane lap után tükörképben elég hűen készült. A Vir dolorum-oltáron átvett négy lap, mint Schongauer többi metszetei nincsenek datálva és a vélemények meglehetősen eltérőek. A különböző véleményekből azonban megállapíthatónak látszik, hogy mesterünk által felhasznált metszeteket Schongauer már a 70-es években elkészítette. A felhasznált metszetek közül külföldön a legkoraibb átvételek: 1476, 1479, 1486, évekkel mutatható ki és így alig tételezhető fel, hogy mesterünk a 80-as évek előtt a metszetekhez hozzájuthatott volna. Számításba véve azt, hogy a mester későbbi művét 1494. évszámmal látta el, valamint figyelembe véve a két mű között fentebb előadott fejlődést, mely körülbelül tízévi időközben állhatott elő, *az oltár keletkezésének idejét a 80-as évek közepére* kell helyeznünk.

CSÁNKY MIKLÓS

MŰVÉSZETI IRODALOM

TANULMÁNYOK BUDAPEST MULTJÁBÓL. IV. (Budapest Székesfőváros Várostörténeti Monografiái 7.) Szerkeszti dr. Némethy Károly. Budapest Székesfőváros kiadása 1936.

E sorozat korábban megjelent kötetei már megalapozták jó hírét. Ha az új kötetről mégis az a benyomásunk, hogy az eddigieket szinte túlszárnyaló jelentős munkával gazdagodtunk, akkor már eleve leszögeztük értékelésünket. Mindegyik munkatárs szem előtt tartotta a főcélt: városunk kialakulásának felderítését. Sok oldalról megközelíteni ezt a célt és a modern tudomány eszközeivel feldolgozni: ezt egyik munkatárs se felejtette el. Az egyes tanulmányok egymást kiegészítve haladnak, tartalmilag is egymásra utalva. Amíg az eddigi kötetek főleg a város történetének művészet- és kultúratörténeti fejezeteit dolgozták fel elsősorban, addig a legújabb kötet főleg olyan dolgozatokból áll, amelyek a város egyes részeinek kialakulását és történetét tárgyalják. Ez különösen fontos olyan időpontban, amikor egész városrészek tűnnek el szemünk láttára, avagy annyira átépülnek, hogy fel se ismerjük eredeti magvukat.

Lássuk az időrendben sorakozó egyes tanulmányokat közelebbről.

Tompa Ferenc „Budapest őskora" címen tanulságosan összegezi azokat a földrajzi adottságokat, amelyek a Duna jobbpartját őskori településre különösen alkalmassá tették. E kedvező földrajzi körülmények magyarázzák, hogy itt az őskor minden szakaszának nyomait napvilágra hozta a csákány. Különösen jelentősek a legutóbbi békásmegyeri ásatások. Az itt talált kerámiai anyag ugyanis olyan közelségben mutatja az újabb kőkorszak egyes szakaszainak emlékeit, hogy ezek alapján a korszakok egymásmellettiségét és egymásutánját sokkal világosabban láthatja a kutató. A bükki és tiszai szalagdíszes kerámiának újabb csoportját a tabáni és óbudai ásatások hozták napvilágra és lényegesen kibővítették eddigi tudásunkat. A tabáni ásatások jelentőségére *Nagy Lajos* értékes tanulmánya mutat rá, aki „Tabán a régészeti ásatások világában" címmel körvonalazza a Tabán lebontásakor folyt ásatások sokszor meglepő eredményeit. Amint az eskütéri ásatások megállapították a régi Pest helyét, akként a tabániak a parvum Pest-nek nevezett ikervárosát. Különösen érdekes itt a késő Latènebe tartozó veremlakások kerámiai anyaga, amelynek készülő monografikus feldolgozásából a szerző most csak ízelítőt ad. E kultúra erejét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy e kelta díszítőelemek a római uralom alatt is tovább élnek és ellenállanak e hatalmas erővel rendelkező új kultúrának. A római korban is meglehetősen sűrűn lakott terület védelmét egy őrtorony látta el, amelynek IV. századbeli alapfalait sikerült feltárni. Az erődítés jobbparti párdarabja a mai Gellértfürdő helyén állott és nyomait a fürdő építésekor fellelték. A tabáni ásatások folyamán előkerült, későbbi korba tartozó leletanyag közül a törökkori cserepek formálnak nagyobb érdeklődésre jogot.

Garády Sándornak az Óbuda-csúcshegyi dülőben kiásott két honfoglaláskori sírja a mult olyan szakaszára vet fényt, amelynek emlékei éppen fővárosunk területén igen kisszámúak. A sírok kísérő leletei pedig a honfoglaláskor fegyverzetére vonatkozó, biztos adatokban szegény tudásunkat bővítik.

Fokozott érdeklődésre tart igényt *Révhelyi Elemér*nek „A Tabán-Kelenföld helye és neve" című értekezése, amely e sokat vitatott városrésznek hely- és névtörténeti multjáról ad felvilágosítást. A legnagyobb tárgyilagossággal foglalkozik minden idevágó kérdéssel és az egymással ellenmondó régebbi nézetek biztoskezű boncolásával bizonyítja a Tabán elnevezés késői eredetét. Különös gonddal tárgyalja e városrész legrégibb történetét. Az első évezredben ugyanis e terület teljesen Pesthez tartozott, átvette annak nevét is — minor Pest vagy parvum Pest — és ez az elnevezés a XIII. századig él, amikor is átadja helyét az egyszerre fellépő Kelenföld és Craynfeld elnevezéseknek. A két elnevezés egymástól független keletkezését a szerző meggyőzően bizonyítja és cáfolja egyben azt a nézetet is, amely a Kelenföld név keletkezését a hunnátkelésre vezeti vissza. A topográfiai kutatás kétségtelenül igazolja, hogy a mai Tabán területén elterülő várost régen Kelenföldnek nevezték; lassú területfoglalással a városrész kiterjedt a Gellérthegy — régen mons Pestiensis — déli lejtőire is, míg végül a XIX. században csak ez az újabb keletkezésű terület viseli a Kelenföld nevet, míg a jelentőségében csökkent régi Kelenföld számára a talán török korból származó Tabán elnevezés használatos.

Gárdonyi Albert Buda középkori helyrajzát vizsgálva, kritikai szemlét tart a vonatkozó irodalom felett. A gyakran hiányos, gyakran egymásnak ellenmondó adatokat körültekintő levéltári kutatással kiegészítve, szerencsés kézzel használja fel a Csánky-féle értékes

Lőcsei vár

Szepes vm. megszállt.

Dienes Adorján

Regélő romok.

Rozsnyó 1940.

254. l.

Lőcsei városháza

Steinhausz L.

Lőcse sz. kir. város

nézhára.

Petrik 1886-1900

Merklas: Die Stadtpfarrkirche St. Jacobi maj. in der königl. Freistadt Leutschau.

16°, 1K, 52L, Löcse, 1862.

Löcsei ort Jakob Templom

Lőcsei templom

főoltára és szentsegháza

Hary Gyula rajza.

Repr.

Om V. 117. l.

Lőcsei templom Mátyás

kiralyról nevezett

oltárniak polca

Hary Gyula rajza

Repr.

Om V. 121. l.

STOMFA

Kastély

Képe VI 1859, 448 l.

Lőcsei templom

belseje az orgonakar-
zattal

Flóry Gyula rajza

Repr.

Orsz. T. 91. l.

SZALÁNC

Várrom

Kéne VV 1863, 96 l.

Lőcsei Szent Jakab-templom

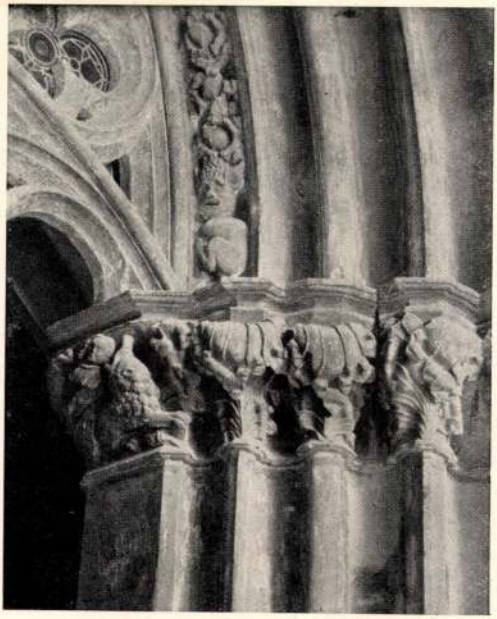

LŐCSE. Szent Jakab-templom déli kapujáról

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 7. tábla

JVÉSZET
SÓIHOZ!

ársulatunk működését az egész vonalon újjá-
ges olvasóinknak s ragaszkodó tagtársainknak

**ani karácsonyi szá-
SKÁTLI című kézi-
k füzeteit.**

t. előfizetőinknek s olvasóinknak női család-
részesíteni. Hogy a magyaros és modern szel-
való további térhódítását is biztosítsuk,

**a MAGYAR IPAR-
MUSKÁTLI című**

teként továbbra is eddigi kitűnő szerkesztője,
pariskola igazgatója fog kiváló munkatársaival
rvendetes hírt is, hogy maga főlapunk, a

**évi évfolyama már
ként ugyancsak 10**

Lőcsei szt Jakab plébánia templom

Kompanyik Coelesztin: A sz. Jakabról ámzett lőcsei plébánia templom rövid leirása

8°, 6K, 88L, Lőcse, 1891.

Lőrsei Szent Jakab-templom

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 7. tábla

LŐCSE. Szent Jakab-templom. Kézmosófülke

Lőcse, Szent Jakab-templom
XIV. század harm

társulatunk működ
éges olv

sta
US
ak

t. el
en rész
való to

a MA
a MUS

leteként továbbra is eddigi kitűnő szerkesztője,
ipariskola igazgatója fog kiváló munkatársaival
örvendetes hírt is, hogy maga főlapunk, a

évi évfolyama már
nként ugyancsak 10

A SZEPESSÉGI HADGYAKORLATOK SZÍNTERE.

A buziási hadgyakorlatok után a szepességiek következnek, melyek a Poprád tágas, hullámos lapályán, Lőcse város közelében szintén Ő Felsége személyes jelenlétében fognak lefolyni.

A király Bécsből e hó 12-én érkezik Lőcsére, Szepesmegye hetedfélezer lakosú székhelyére, mely nagy díszszel fogadja Ő Felségét, ki ott tartózkodása alatt a megye székházában fog lakni.

A király a hadgyakorlatok megkezdése előtt kirándulást tesz a közeli Magas-Tátrába s annak is egyik legszebb pontjára, a csorbai hires tóhoz, melynek tulajdonosa, Szentiványi József saját villájában, a József-lakban vendégeül fogja tisztelhetni Ő Felségét.

A *Csorbai-tó*, melyet a király most első ízben látogat meg, a Magas-Tátra déli lejtőjének legnagyobb tava, mely 1351 méter magasságban, de a Tátra tömegétől elkülönözve egy kiszökellő fensik horpadását foglalja el a Szolyiszkó (2314 méter) és Bástya (2328 méter) magas hegycsúcsok alatt, gyönyörű fenyvestől környezve, melynek sötétzöld lombjai csodálatos tisztasággal tükröződnek vissza a tónak aczélszürke szint játszó vizében. A tó fölszine 40—42 holdnyi terjedelmű, kerülete harmadfél kilométernyi s mélysége átlag 20·7 méter. Vize, melyet földalatti források és a szomszéd Csorbai-völgyből erre csörgedező beszivárgások táplálnak, nyugati szélén egy kis patakocska alakjában foly le s aztán lent a völgyben a Poprádd al egyesül. A tó hajdani jégár maradványa, mely valaha a föntebb említett két hegycsúcs közti völgyet töltötte be; e jégár morénája a tavat délről szegélyező domborúlatban ma is megvan. Különös tájképi szépséget ad e remek víztükörnek az, hogy míg kelet s főleg éjszak felől meredek erdős hegyoldalak ereszkednek felé, sőt egészen a partja széleig; dél és kivált nyugat felé tágas kilátás nyílik mellőle úgy az átellenes Alacsony-Tátra hosszú lánczolatára, mint balra a Poprád, jobbra pedig nagy messzeségig a Vág völgyére.

E kiváló helynek úgy szépségét, mint üdülésre való alkalmas voltát tulajdonosa, Szentiványi József nagybirtokos ismerte föl először. 1880 óta a tó partján előbb egy, majd több nyaralót és vendéglőt is építtetett s ezzel lassanként annyi látogatót vonzott oda, hogy az időközben parkszerűen szabályozott tó környéke rövid másfél évtized alatt országos hirű klimatikus gyógyhelylyé és turista-teleppé emelkedett s *Csorba-fürdő* néven ma már külföldről is sűrű látogatásnak örvend. Eleintén nehéz volt e magas fekvésű paradicsomba följutni, mert csak egy kezdetleges szekérút vezetett föl hozzá a meredek hegyoldalon. Nem régiben azonban fogaskerekű-vasút épült a völgy aljától a tóig, meg a Magas-Tátra derekán is kényelmesen járható útat létesített ide a magyarországi Kárpát-egyesület Tátrafüredtől, azt a turista-útat, melyet József főherczeg Ő Fensége nejének tiszteletére Klotild-útnak neveznek. Erre az új fürdő hirtelen nagy lendületnek indult; nemcsak a nyaraló-házak szaporodtak, hanem posta- és táviró-hivatalt is létesítettek a gyönyörű telepen, mely így rendes és kényelmes összeköttetésbe lépett a közforgalommal.

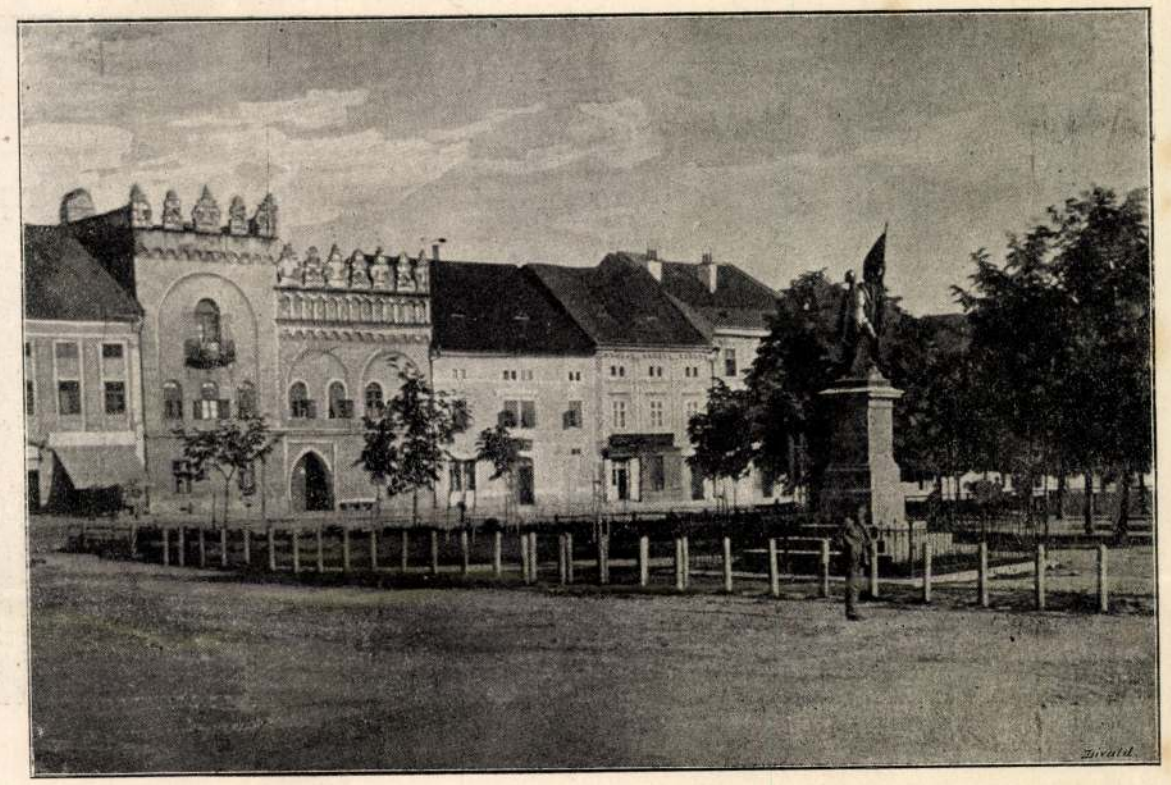

A THURZÓ-HÁZ ÉS HONVÉD-EMLÉK LŐCSÉN.

E kedves üdülőhely, mint említettük, egyszersmind turista-telep is, honnan nyáronként élvezetes kirándulások történnek a Magas-Tátra különböző bérczeire, völgyeibe és híres tengerszemeihez.

Csak e rövid ismertetésből is látható, hogy igen érdemes e tündéri szép helyet megismertetni Ő Felségével, ki a természetnek oly lelkes barátja, kedvelője.

Lőcséről e hó 12-én reggel vasúton megy a király a közeli Poprád állomásra, hol azonnal kocsira ül és Tátrafüredre, onnan pedig az úgynevezett túrista-úton a Csorbai-tóhoz hajtat, s ott megebédelvén, a gyönyörű tavat és regényes környékét megszemléli, aztán pedig a magas fekvésű tótól a Vág völgyébe ereszkedő fogaskerekű-vasúton Csorba vasúti állomásra megy, honnan Liptómegye tisztelgésének fogadása után külön vonaton Lőcsére tér vissza.

Lőcse, mint tudjuk, egyik legrégibb városa a kies Szepesmegyének. A krónika szerint a mongolok eltávozása után, 1245 táján keletkezett egy jókora dombon. Eredetileg kisebb vár volt, melynek helyén a város mai magva, a *Kör* (Ring) nevű belvárosi tér áll. A vár, majd a körülötte épült város állítólag a kelta «liuche» (vár) szótól nyerte *Lőcse* (illetőleg *Leutschau*) nevét; 1285-ben már királyi várossá lett és főhelye volt a «24 szepesi város»-nak. A hosszas négyszögalakú várost ma is kőfalak kerítik, melyeket régente még mély árkok is környeztek; de ezeket idővel nagyrészt betöltötték s ma gyümölcsös kertek díszlenek a helyökön. A falakon négy kapun át vezetnek ki az útak a városból.

Lőcse város a századok folyamán sok viszontagságon ment keresztül. Háborúktól és elemi csapásoktól gyakran és sokat szenvedett. Mindazáltal sokat megőrzött különösen építészeti régiségeiből, melyek művésztörténeti tekintetben ma is igen nevezetesek. A régi épületek, kivált a tágas Kör-tért szegélyező házak olaszos ízlés szerint árkádokkal épültek (lábas házak), melyek alatt boltok sorai vannak mind maig, jeléül az élénk kereskedelmi és ipari életnek.

Építészeti nevezetességei közül megemlítjük a város házai közűl magasan kiemelkedő s messzire ellátszó Szent Jakab-templomot, mely hazánkban egyik legnagyobb csarnok-templom s berendezése a középkori műiparnak egész múzeumául tekinthető. Ebben a templomban Ő Felsége misét fog hallgatni. Másik nevezetes épülete Lőcsének a tornyos városháza, mely német renaissance-épitmény s a maga nemében egyike a legszebb középületeknek az országban. Úgy látszik, hogy már a XIV. században fönnállott. 1550-ben teljesen leégett s aztán csak 1615-ben újították meg mai alakjában, melyet az 1893—95-ben történt újabb restaurálás is megóvott. Ez is árkádos épület. Déli és nyugati oldalán az emeletet is oszlopos folyosók és loggiák diszitik. Szép fali festményeken kívül több becses műemléket és a régi igazságszolgáltatásnak különféle jelvényeit s eszközeit őrzik. Alapjában szintén renaissance-ízlésü, de későbbi megújítások és átalakítások miatt a különféle építészeti stílusok szeszélyes egyvelegévé lett az egykori Thurzó-családnak a főtéren levő csarnokos háza, melynek kivül fióktornyokkal megrakott pártázata, bent az udvarán pedig a folyosója a legérdekesebb részei. Kovácsolt vasrácsozatú nyílt tornáczát a renaissance-stil igazi remekének tartják.

Lőcsének már kiemelkedő fekvésénél fogva is nagyon hatásos képe van, melynek szépségét igen emeli a vidékét szegélyező hatalmas hegykoszorú, a Kárpátoknak az a nagyszerű bérczsorozata, melyből nyugaton uralkodó fenséggel meredez ki a Magas-Tátra a lomniczi és gerlachfalvi (újabban Ferencz-József) csúcsokkal, a magyarországi hegyek e két büszke királyával.

Divald fényképei után.

A LŐCSEI FŐTEMPLOM ÉS VÁROSHÁZ.

LŐCSE VÁROS. Divald fényképe után.

A MÁRIA-REMETEI ÚJ TEMPLOM.

Szép ünnepélylyel helyezik el ma a főváros közelében fekvő Mária-Remete bucsújáró-helyen az ott épülő új templom alapkövét. A főváros katholikus lakosságának — mely pedig negyedfélszázezer főre rúg — a Gödöllő melletti Besnyőn kivül Mária-Remete az egyedüli kegyhelye. Mária-Remetének különben közelsége és szép fekvése is közrejátszanak abban, hogy a leglátogatottabb bucsújáró-helyek közé tartozik.

Mária-Remete a hidegkúti völgyben fekszik, közel Hidegkút községhez. Szelíd emelkedésű, de sűrű erdejű dombok között vágott tisztáson magánosan áll a régi kápolna, melynek helyébe most az új templomot építi a hívek buzgósága. A kápolna előtt, korhadt ágait messzire kinyújtva, áll egy hatalmas, vén tölgy; törzsén és ágai közt több Szűz Mária-kép látható, melyek közül a legrégibb, a tulajdonképeni «csodatévő» kép. Ettől vette a kegyhely elnevezését és ennek híre gyűjti oda a bucsújárókat. Ez a kép egy svájczi bucsújáróhelyről származik. Maria-Einsiedel a neve annak a svájczi kegyhelynek, melynek kápolnája 948-ban csodás hírben állt. A pápák teljes búcsút engedélyeztek azoknak, a kik ezt a kápolnát látogatták, ezért a zarándokok ezrei fordúltak ott meg, hogy az ottani, fatörzsbe illesztett, csodatevő Szűz Mária-kép előtt ájtatoskodjanak.

Ennek a svájczi Szűz Mária-képnek a másolatát a múlt század végén valami Tolvitzer Katalin nevű asszony hozta magával, s állította mostani helyére. A környékbeliek sűrűn látogatták a képet, csodatevő hirét költötték, s aztán a hely akkori birtokosának, Trstyánszky Ignácznak a segítségével deszkából kis kápolnát építettek mellé. 1807-ben Trstyánszky elhalálozván, végrendeletében meghagyta özvegyének, hogy rendes templomot építtessen a deszka kápolna helyett.

Igy jött létre 1816-ban a most is fönnálló kápolna, a hova a budapestiek s a környék lakói, különösen kedden, csütörtökön és szombaton számosan kijártak. Ezeken a napokon a hidegkúti plébános misét szolgáltat ott. A kápolna a Boldogasszonyról van elnevezve, s Mária születése napján minden évben nagy ünnepélyességgel tartják meg benne a bucsút.

Azonban a környék, de különösen a főváros népességének szaporodásával hovatovább szükségnek bizonyúlt a már-már avúló kápolna, s a hivők új templom építéséről kezdtek gondolkozni.

E czélra mintegy 17 évvel ezelőtt a «Mária-Remete Boldogasszony-kápolna egyesület» alakúlt *Szentkirályi Antal* miniszteri hivatalnok elnöklete alatt, s buzgó működésének eredményeül a jelen év tavaszán megkezdték az új templom építését, melylyel annyira haladtak már, hogy ime, rövid idő alatt tető alá kerül az épület s az alapkőletételi ünnepélyt is megtarthatják.

Az új templom teljesen a régi kápolna helyébe épül; s hogy addig is, míg teljesen kész nem lesz, az istentiszteletek megszakítást ne szenvedjenek, a régi kápolnát teljes épségében meghagyták — csak a tornyát bontva le, — s e köré építik az új templomot, mely ebből láthatólag is sokkal nagyobb lesz a réginél, s inkább befogadhatja az ájtatoskodókat, kik a kegyhelyet fölkeresik.

Az új templomot, melynek képét a terv után szintén bemutatjuk, román stylben, *Schőmer* Ferencz műépitész tervei szerint *Hauszmann* Sándor épitőmester építi s az építésre *Ney* Béla miniszteri osztálytanácsos és egy külön e czélra választott bizottság ügyel föl.

A templom építési költségei előreláthatólag meghaladják a 100,000 frtot, s a hivek további adományaira van szükség, hogy az eddig 60,000 frtot alig haladó összeg annyira szaporodjék. Ezért a gyűjtést még tovább folytatják s az adományokat az összes fővárosi plebániáknál, s Mária-Remetén a plebánosnál átveszik. Azoknak az adományozóknak a nevei, a kik a templomépítés czéljára 200 koronát vagy ennél többet fognak adományozni, — a templom belsejének falába behelyezendő márványlapokba fognak vésetni. Azon kivül minden Mária-napon az összes adakozók lelki üdvösségeért miseáldozat fog tartatni.

Az új templom építésének befejezését a jövő év őszére tervezik.

A VASUTI KOCSIK JÖVŐ BERENDEZÉSE.

Ha elolvassuk a szabadalmi közlönyt, arra a tapasztalatra jutunk, hogy van számtalan oly számottevő és üdvösnek igérkező, sőt üdvösnek tapasztalt berendezés, mely gyakorlati alkalmazást még sem talál s melyekre nézve a jövő nemzedéknek tartatik fenn, hogy igazi értéküket felismerve, a tárgyak és eszközök netán túlmagas előállítási költségeit valami módon csökkenteni igyekezzenek.

Igy például csak a multkor volt alkalmunk a német államvasutak kocsijaiban látnunk s használnunk azokat az automatákat, melyek öt krajczárnyi árért szappant, papirt és törülközőt adnak az ember kezébe. A ki valaha rekkenő nyáron félnapokig tartó utazást tett s az ember kezére ragadó fekete szénpor kellemességeit élvezte, az bizonyára meg tudja becsülni a most mondott berendezésnek kellemességét és hasznát. Annál csodálatosabb, hogy a magyar államvasut, mely különben a hasznos újításaival sokszor a külföldet is megelőzi, ez üdvös berendezést nem utánozza.

Ép oly kevéssé használják, egyes eseteket leszámítva, a levegővel megtöltött, nagyon ruganyos párnákat, melyek pedig betegek vagy gyengélkedők szállításánál megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek, főleg akkor, ha az illetőknek huzamosb időn át kell egy helyben feküdniök. Miután azonban az ily gummipárnák nagyon drágák voltak, csakis a gazdagok használhatták őket.

Most azonban e fényűzési czikk olcsóbbá lett, még pedig az által, hogy a japán kereskedelmi összeköttetések által a japániak találmányait magunk is felhasználhatjuk. A japánok ugyanis valami erős, egyáltalán el nem szakítható papirnak a készítésmódját ismerik, melyet párnák, nyugágyak, stb. készítésére a sokkal drágább gummi helyett pompásan fel lehet használni. Ezeket a papirból készült párnákat tele szivattyúzzák levegővel, s ilykép a legkönnyebb, leghűvösebb és legkellemesebb párnákat kapjuk. Shoemaker, az amerikai alelnök a pittsburgi vasuttársaságnál birt szalonkocsijait mind ilynemű légpárnákkal szereltette fel. Valamennyi ülés és támla, úgyszintén az ágy-matráczok is e pneumatikus módszer szerint vannak készítve. Este az ülések párnáiból a levegőt kibocsátják, a párnákat összehajtogatják s a kocsi két oldalfalán elhelyezett tartókba teszik; helyüket aztán a nagy, minden este újonnan friss levegővel megtöltött matráczok foglalják el, melyeken pompás alvás esik.

Az utazás fáradalmai ilyként nagyon csökkennek s előrelátható, hogy ez az új találmány úgy a vasutak, mint a lakások berendezésében előbb-utóbb nagy változást fog előidézni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle szeptemberi kötetében a közéleti kérdéseknek több fejtegetését találjuk. *Márki* Sándor «Az erdélyi unió-bizottság» czim alatt az 1848-iki erdélyi utolsó országgyülésnek ama történelmi nevezetességű határozatához szolgáltat új adatokat, mely a Magyarországgal való uniót kimondta. Az országgyülés külön bizottságot alakított azzal a feladattal, hogy az Unióhoz szükséges részletes intézkedésekről az erdélyi állapotok alapján dolgozzon ki munkálatot a magyar országgyülés számára. A bizottság munkálataiban élénk részt vettek a szászok és románok is. Látni lehet, hogy a bizottság mindent megtett Erdély ügyeinek parlamenti rendezésére. A füzet további czikkei:

Kubinyi Viktor «Buonaparte Letizia» czimen ismerteti C. Larrey-nak Párisban megjelent könyvét I. Napoleon édesanyjáról. *Bleuer* Samu dolgozata: «Deák Ferencz mint criminalista» a magyar jogi intézmények történetének érdekes fejezete. A tud. akadémia kiadásában a negyvenes évek büntetőjogi törvényhozásának bő anyagából, melyet Fayer László rendezett sajtó alá, Deák Ferencz működését és hatását tárgyalja, mert már az 1843—44-iki büntetőjogi javaslatok is Deák Ferencztől származnak, s nagy megelégedéssel mutathatjuk föl a világnak, mert összeköti a régi jogot a modern kodifikáczióval. *Szaniszló* Albert czikke: «Gazdasági tankönyvirodalmunk» a Tormay Béla «Általános állattenyésztéstanát» méltatja. *Kovács* János pedig «A polgári iskola kérdése» czimen egy most is sokat vitatott ügyhöz szól, hogy Csengery Antal, ki az 1868-iki oktatási intézményekbe bevétette a

Löcse.

Thurzó-ház
XVI. n.

MMEEkötl. 1913.

443. l.
447. l.
papel

1938 január hó 27-én, rövid szenvedés u
Veszprémben elhunyt.

Temetése 1938. január hó 29-én
ahol a Szövetségi Üdülőház előcsarnok
után innen kísérjük utolsó útjára, a bal

Emlékét mindenkor ke

BALATONFÜREDI N

Lőcse

Szent Jakab templom

Főoltárá 1508

Lőcsei Pál műve.

Repr.

4 /

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 745. l.

Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898, 77 l.

Czobor – Szalay II. 328 l. (repr. LXI. tábla)

Pulszky Károly: Az esztergami főegyház kincstára. AE, XIV – 1880, 289–290 l.

Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906, 287 l.

Henszlmann: A béczi 1873. évi világ-tárlatnak magyarországi művelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875/6, 190 l.

Csányi Károly: Régi magyar miserukák. A Műgyűjtő, IV – 1930, 166 l.

Irodalom. Egyházművészeti Lap I – 1880, 370 l.

Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XV. – 1881, 317 l.

Lőcse

A plébánia-
templom régi fő oltára
(Szárnyasoltár)
Jelenleg ugyanott
a szent Katalin
oltár tetejére
állítva

MAGYAR MUVESZET
ESZET
1928. 683. l.

HALMOS ALADÁR
rádió és villamossági szaküzlete
Budapest, XI. Horthy Miklós-út 46.
Telefon: 2-585-77.

Lócse

Szent Jakab-templom
szentélyének
falképei.

MAGYAR MÜVESZET
1928. 683. l. 684 l.

MAGYAR MUVESZET

Hires 18 m. magas főoltára, amely Lőcsei Pál munk.

Lőcse nevezetesei.

Szent Jakabról nevezett plébánia temploma három hajós csúcsives csarnok-templom a XIV. századból, ugyanit régi falképek, XV–XVI. századbeli szárnyas oltárok stb.

A ferenciek szép gótikus temploma és kolostora, az utóbbinak figyelemreméltó káptalanháza és keresztfolyósója. F ~~[illegible]~~ Városháza a XVI. századból rönesszánsz stílű. Lakóházai közül kiválnak a Thurzó- és a Spillenberger-ház, felsőmagyarországi rönösszánsz homlokzatukkal.

Minorita temploma jezsuiták ~~[illegible]~~ barokk stílű alkotása

F Középkori bástyás korfal, árkádos piac.

Westminster apátság III. 161.

Lőrse

Szent Jakab templom

Szent Jakab oltár

Repr

8/

MAGYAR MUVESZET

1928. 756. l.

Löcse

Szent Jakab-templom

1) Főoltár, 9, 114. l.

2.) Szt Erzsébet oltár 70-71. l.

3) Kar. K. János-oltár 123, 124. l.

4.) Szt Katalin-oltár 44, 70. l.

5) Predella Három királyokkal 69. l.

6.) Vir dolorum-oltár 71. l.

Genthon István

A régi magyar festőművészet. Vác, 1932

LŐCSE, a Szepesség fővárosa, a II. Géza idejében beköltözött flandriai-szász telepesek a már az őskorban is lakott Alte Leutsch nevű dombon alapították, ahonnan a tatárjárás után a város mai helyére költöztek. L. nagyrészt középkori eredetű bástyás körfalával, négyszögletes, részben még ma is árkádos piacával, ennek közepén álló gótikus plébániatemplomával, renaissance városházával s egyéb régi épületeivel igen festői és ódon hatású hely. Plébániatemploma (Szt. Jakab-templom) a XIV. sz.-ban épült háromhajós csarnok-templom, tömve régiségekkel, XIV—XV. sz.-beli érdekes falképein kívül nyolc XV—XVI. sz.-beli szárnyas oltárát őrizte meg; régi hútorai, epitáfiumai, bronz keresztkútja, vasalásai, a Thurzók XVI—XVII. sz.-beli alakos síremlékei, ötvösművű és textilis emlékei valóságos múzeummá avatják. 18 m magas főoltára Lőcsei Pál mesterműve. XVII. századbeli szószékét Kollmitz Kristóf faragta. Építészeti szempontból még értékesebb L.-én a ferenciek temploma és kolostora (ma gimnázium). A gótikus templomot gyönyörű

arányai, a kolostort káptalanháza és keresztfolyosója teszik értékessé, mely utóbbi falán a világháború éveiben értékes középkori falképeket hámoztak ki a meszelés alól. A négyszögletes piac házai csaknem mindegyikében akad középkori vagy renaissance művészi részlet. Felsőmagyarországi renaissance homlokzatát csak két lakóház őrizte meg, az ú. n. Thurzó-ház és a Spillinberger-ház. Árkádos és loggiás udvarokkal azonban még több újabban átalakított lakóházban is találkozunk. A barokk és rokokó művészetet L.-én a minorita-templom képviseli, melyet a középkori kórháztemplom helyén a jezsuiták építettek és díszítettek.

Divald.

L. G. II. 45 l

Leletek: basahalmi I. 24–28.

– debreczeni (fürfa-csöszházi) I. 28, 29.

– debreczeni (parlagpusztai) I. 39.

– elepi pusztai I. 29, 30.

– egyeki I. 30–36.

– hajdúsámsoni I. 36–39.

Lőcsei festőiskola

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVESZET

1937. 746 é. k.

ll.

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL

BUDAPEST, I., VÁR.

..... szám.

Műemlékek orsz.biz.
Budapest.
IX.Rákos u.1.

Hivatalból.

Díj átalányozva.

4220/1937.

..... ker., ... utca .....

Lőcsei tőegyház

sekrestye ajtajának

képei XIV. sz.

Ivod

Magyary-Kossa Gyula dr.

Magyar orvosi emlékek.

III. k. Budapest, 1931. 74 l.

(képpel).

Lövei főtemplom

Vas. Ujs. 1861.

496. l.

képpel

A felkérend

Balás Piri László

Balogh Jolán

Bogyay Tamás

Biró József

Csabdi István

Csánky Miklós

Csernyánszky Mária

Dercsényi Dezső

Domanovszky György

Dutka Mária

Ernst Mihály

Ferdinándy Mihály

Gallus Sándor

Vas. Ujs. 1858.

Fölkel a sápadt hold ezüstös ladikja,
Az ég tengerére barázdát hasitva,
Ezer apró csillag fénye támad ebből,
Mind olly szépen néz le a magas mennyekből . . .

A legény bucsut vett, haza felé mégyen,
Telve boldogsággal lángoló keblében;
Pirul a lány arcza . . . ugy tekint utána . . .
Jó, hogy pirulását egy ember se látja.

Kiüzen az asszony, hogy kész a vacsora,
Siet az apróság nyakrafőre oda;
Bemegy valamennyi, Sebestyént kivéve,
Nem vacsorál már ő, lesz közel husz éve. —

A szomszéd mezőkön bus furulyahang kel,
S lenge szellő szárnyán magas égig hat fel;
Zokogó panasza olly szomorun hangzik,
Még a csillag is sir, — csaknem ide hallik . . .

Legalább könyüi, tiszta harmatkönyek,
A föld pázsitára bőséggel ömölnek . . .
Az öreg csak hallgat, . . köny tolul szemébe . . .
Mult idők emlékén csügg a falu véne. *Kuliffay Ede.*

Mint szedték rá a prókátort 1636-ban?

Novella, irta PÁLFFY ALBERT.

I.

Nemzetes uramnak fáradságos, és viszontagságteljes élete volt, miglen mostani kényelmes állapotára vergődhetett.

A történet, melly itt következik, ezelőtt több mint kétszáz esztendővel ment végbe, s akkor Magyarországban, kivülbelől felette veszedelmes, és háborgós idők folytanak.

Benkő Miklós uram életének ötvenedik esztendeéig szakadatlanul a kard mesterségét üzte. Számtalan ellenségének csapkodta el fejét, ellenben ennyi csaták alatt öt magát annyira elfaragták tagjaiban, hogy immár 1630 táján ő urasága már nem volt egyébbre való, mint hogy visszavonuljon ősi fészkébe Szöllőskére a Bodrog jobb partja mellé, s ott háza kormos falai között megtelepedvén feleségül vegye megholt tiszteletes uram hátramaradt özvegyét.

Azonban e keresztyéni határozatnak is csak fél eredménye lehete. A házasság ugyan tisztes renddel s vig lakadalomszó mellett végbe mene, de a várva várt apró örökösök, daczára a házasfelek legjobb akaratának, évről évre konokul elmaradának.

A remény utolsó szikráját a mostoha 1636-dik év vitte el, midőn Istennek beláthatlan rendeletéből a különben még mindig csinos, és tüzről pattant asszonyka rövid betegség után mindörökre bucsut mondott e gyarló világnak.

Igy találjuk most nemzetes uramat sötét gyászban, s özvegyi házának rideg kietlenségében. Ott ül ő naphosszat atyjáról maradt bőrpárnás karszékében, s e tétlen élet folytán ugy neki indul hizni, hogy az övéhez hasonló gömbölyeg hasacskát hasztalan keresnél a Bodrogtól a Hernád partjáig.

Illyetén állapotában öreg uramnak gondolatai megmeg-indulának, s ollykor mondogatá magában . . .

— Abban hibáztam el dolgomat, hogy legalább is nem husz esztendővel korábban fogtam a házasuláshoz. Lenne most bizonyosan egy pár életrevaló fiam, s ezek nyáron át odajárogatnának a hadakkal a Fehérhegy alá kardoskodni, télre pedig haza jönnének, s elbeszélnék nekem a kandalló tüze mellett csatájok kimenetelét, tábori kalandjaikat minden szenvedéseiket, s nélkülözésöket, s megmutatnák a hazáért vett sebeket; mikért azonban ellenségeik számára a halál csapását adák vissza kölcsön fejében.

Mind e szép elmélkedések csak hiába lönek, a hol nincs ott ne keressünk.

Egy reggel öreg uramat e lelki töprenkedései között a felkelő nap első sugarai találák.

Nyugatra az emelkedő halmok azon magaslatokba végződének, mellyeken tul a völgy lejtőjén Sátoralja-Ujhely városának tornyai emelkednek.

Nemzetes uramnak valamelly jeles gondolat ötlék elméjébe, s mindjárt is neki bátorodván mondá:

— Nem ér ez a busulás semmit. Ha nem adott az Isten gyermeket nekem, adott legalább annyi észt, hogy keressek magamnak illyenféle portékát onnan, hol ugy is több van, mint igazán kellene. Ime itt lakik Ujhelyben, csak egy mérföldnyire hozzám, kedves unokahugom, özvegy Rátonyi Benedekné asszonyom, kiről annak idejében, ha valami ujságot hallottam, mindig a volt a beszéd: beteg szegény, gyerekágyban fekszik, a mult héten ajándékozott ismét egy ép és egészséges magzatot szeretett férjének.

Ezt mondva, felkelt helyéből a felvidorult öreg, s felnyulván a mestergerendára, onnan egy imádságos könyvet vön elő.

— Mindjárt meglátjuk — mondá — hanyadán vagyunk. Ide mindent feljegyeztem, a mi familiánkban valami nevezetes előadta magát. —

Forgatta a könyvet. Nehezen váltak el egymástól a rég ki nem nyitott, s ócskaságtól elfeketült könyv durva lapjai, de elvégre mégis megtalálá benne mit keresett.

— Itt van, megvan:

„Rátonyi Benedek uram gyermekei.“

Első: Rátonyi Sámuel, született aug. 13, 1612. Meghalt ugyan azon év december 24., midőn az első foga kezdett jönni (†). — Evvel semmi dolgom.

Második: Rátonyi Péter: született apr 20. 1614. Meghalt september 8. 1614-ben: odacsapván a kóborló tatárok az ártatlan kisdednek fejét a kapu félfához, hogy azonnal agyveleje kilocscsana (†). — Isten nyugosztalja meg.

Harmadik Rátonyi Gáspár született sept. 15. 1615-ben midőn édes anyja a tatárok prédálása után mezitláb Ónodra futott: Meghalt három hónapos korában, midőn Magyarországot ez eltemetlenül maradt holttestek miatt ama nagy pestis pusztitotta (†). —

Az öreg megcsóválta fejét, mintha mondotta volna: Bizonyára még az sem elég, hogy az embernek gyermeke szülessék: még fel is kell azt nevelni tudni: s annyi közől is csak az marad meg, kit Isten akar . . .

Folytatta tovább az olvasást . . .

Egymásután következtek az évek, s a Rátonyi-háznál egy gyermek születése olly bizonyos volt, miként hogy a nyár is megszokta hozni a mezők gabonait, s a kertek gyümölcseit, ha az idők viszontagságai a terményeket el nem pusztitották. . . .

Olvasta a könyv lapjairól a szépen hangzó Tamás, Miklós, Sándor neveket: de mindenik után ott állott eme sötét jel (†), melly mint valami temetőben a szomoru fejfa, a világra jött polgároknak gyászos kimultát jelenti visszavonhatlanul.

Már vissza akarta tenni helyére a vigasztalni nem tudó könyvet, midőn elvégre szemei a lajstrom végén két olly nevet pillantának meg, melly alatt Istennek hála, a halál bizonyos jelének vonásai hiányzottak.

Legelőször is az erősb vonásokkal rajzolt évszámok betüi tüntenek fel előtte. Az egyik 1619. a másik 1620-ról szólott, miből könnyen kiszámithatta, hogy jelenben e gyermekek mintegy tizenöt, és tizenhat évesek lehetnek.

Nemzetes uramnak megdöbbent a szive örömében, s megtörölve izzadó homlokát mondá:

— De már azt megmutatom, hogy ha élek, egyik e ficzkók közől az enyém lesz! Ha másként nem adják, ellopom, elragadom, s erővel is ide hozom. Aztán neki testalom minden jószágomat s ha Isten segit, még meg érhetem az időt, mellyben unoka öcsém számára feleségül a vidék legszebb leányát hozzuk ide. Azért sem fog a dicső Benkő vér kiveszni e világból!

Azonban örömre gyuladt szemeinek vidor tüze csakhamar ismét elhomályosodék. Oda talál még egyszer nézni a beirott lap betüire, s rögtön füstbe mennek minden tervei.

Nem állott ugyan e nevek után ismét ama kétségbeejtő jel, melly a szülötteknek viszont kimultát hirdetné, hanem inkább ezuttal maga a név volt itt mindenek megölő betüje.

„Klárika és Rózsa“

— Tehát leányok? Oh én boldogtalan, mért nem nyitom fel jobban szemeimet, hogy legalább felhevülésemben ne kellene magamat igy megcsalnom! Leányok! Klárika, és Rózsa! Ezek maradtak meg, s az oroszlánvérü fiuk meghaltak! Ez mindent megváltoztat. Igy nem alkuszom. Kinek kellene a mai világban leány, ha csak nem annak, ki szándékosan terhet, és nyügöt akar nyakára vállalni. Patvarba ezzel a nyávogó portékával, egyéb nem is kellene vén fejemnek mint az eféle vézna fehérnép, hogy aztán midőn reggel felkelek, azt lássam, hogy szobáimban valaki a fogasra, a fegyverek közé holmi tarkabarka asszonyi rokolyákat aggatott oda . . . Köszönöm a mulatságot: nincs szükségem czimbalomra.

*

II.

Voltak idök, midön nemzetes uramat fiatal korában, a csatában leütötték lováról, megkergették, megszalasztották, s rá még jól is elvagdalgatták, mindazáltal egy pár nap alatt ujra legény volt ő a kengyelben, s megülte a lovat, mielőtt sebei jóformán behegedtek volna. — Jelen csatavesztését azonban, midön fiukat keresve lányokra talált, csaknem négy hétig kelle kihevernie.

Toldi Miklós pánczélja. — (Lásd a szöveget 314. oldalon.)

Ezalatt pedig boszus volt, haragos, zsémbes, házsártos, és veszekedő, ugy hogy még vén gazdasszonya se állhatta tovább vele a dicsöséget, hanem felszedte sátorfáját, s el ment Kereszturba más szolgálatot keresni.

Eltelvén e nehéz napok, Isten meghozá a Hegyaljára a szép őszi időket. Nagyban ért már a domb oldalán a szölő, s mindenfelé készültek a közeledő szüretre, annyival is inkább, mert ez évben ő nagysága Rákóczy György uram a bányavárosok alatt szerencsétlenül hadakozván, erösen torlódtak lefelé az idegen hadak, kik elöl jónak látták volna a szölös gazdák termékeiket a hegyoldalába sziklába vágott erös pinczéjökbe jó előre elrejteni.

Öreg uram illyetén hosszadalmas busongásai után, ismét megmozdult börpárnás karszékében, s homlokára ütve mondá:

— Mentül inkább hányom vetem e dolgot, annál inkább félni kezdek, ha netán hirtelenkedő voltam a multkor itéletemben, mert hiszen ugy látom könyvemben, hogy az 1620-dik év óta ottan többé Rátonyi Benedek uram háza népéről mi sincs feljegyezve, ha csak nem azon szomoru eset, midön ő kegyelme maga is a vizbe bukott a tokaji rosz hidról, s belefuladt a Tiszába, e pedig még csak a minapában, ezelött hat esztendövel történt, midön az én lakadalmamat tartottuk. Attólfogva tehát egészen vissza Rózsa születéseig legalább is tiz esztendő folyt le, s épen nem hihetetlen, hogy az én kedves unoka-hugom Rózsa leányának születése után is csak ugy folytatta jeles házasszonyi tisztét mint az előtt, s annak utána is megajándékozá férjét szerelmének további zálogaival. Ki tudja? hát ha a Klarikák és Rózsák után ismét Péterek, Jánosok, Gáborok, és Sebestyének következtek? s most az eladó leányok mellett ott durczáskodik a tantitóval a tengernyi tenger sok apró gyerek, haragudván, mért nem eresztik öket most mindjárt, tizenkét, tizenhárom esztendös korukban a lovas dandárok közé, hogy ott kardjaikkal ollyan kaszabolást tegyenek, mint itthon a kertben pálczáikkal a mákvirág megnevekedett bimbói között.

E fárasztó töprenkedések nemzetes urammál eltartának szintén az ebéd felhozatalaig, hátráltatván annak sebes folyását a közbejövő nehézkes számitások, midön a lefolyt évek történeteit, s az azoknak megfelelö évszámokat kelle elöbb egyenként egybevetni.

A dolog java délutánra maradt, a midön is igy szóla magában nemzetes uram : (letevén kezéből a kést és villát, s megtörölvén a bor hullámitól valamennyire megnedvesedett bajusza szálait :)

— Meg kell tudnom, miben áll e dolog. A fiuckák közöl a nagyobb tizennégy éves lehet, de ezt, ugyis tudom, nem adják nekem, nem is követelhetném, hogy az idősb miattam elhagyhassa atyja házát. Hanem hogy a kisebbiket azt a tizenhárom esztendös pajkos gyerköczöt tölem el nem disputálhatják, azért már kezeskedem.

Hét esztendö nem a világ, s akkor aztán törvényes, és szivemszerénti örökösöm számára Szöllöskére hozom feleségül a legszebb leányt, kit csak a Bodrogtól a Hernád vizéig találhatunk.

Délutánra fordulván az idő, nemzetes uram megnyergelteté paripáját, rázökkenté roskadt testét a ló hátára, s megindult a hosszu utra Szöllöskéről Sátoralyja-Ujhelybe, melly jó utban is közel egy mérföldnyi távolságra esett. (Folytatás következik.)

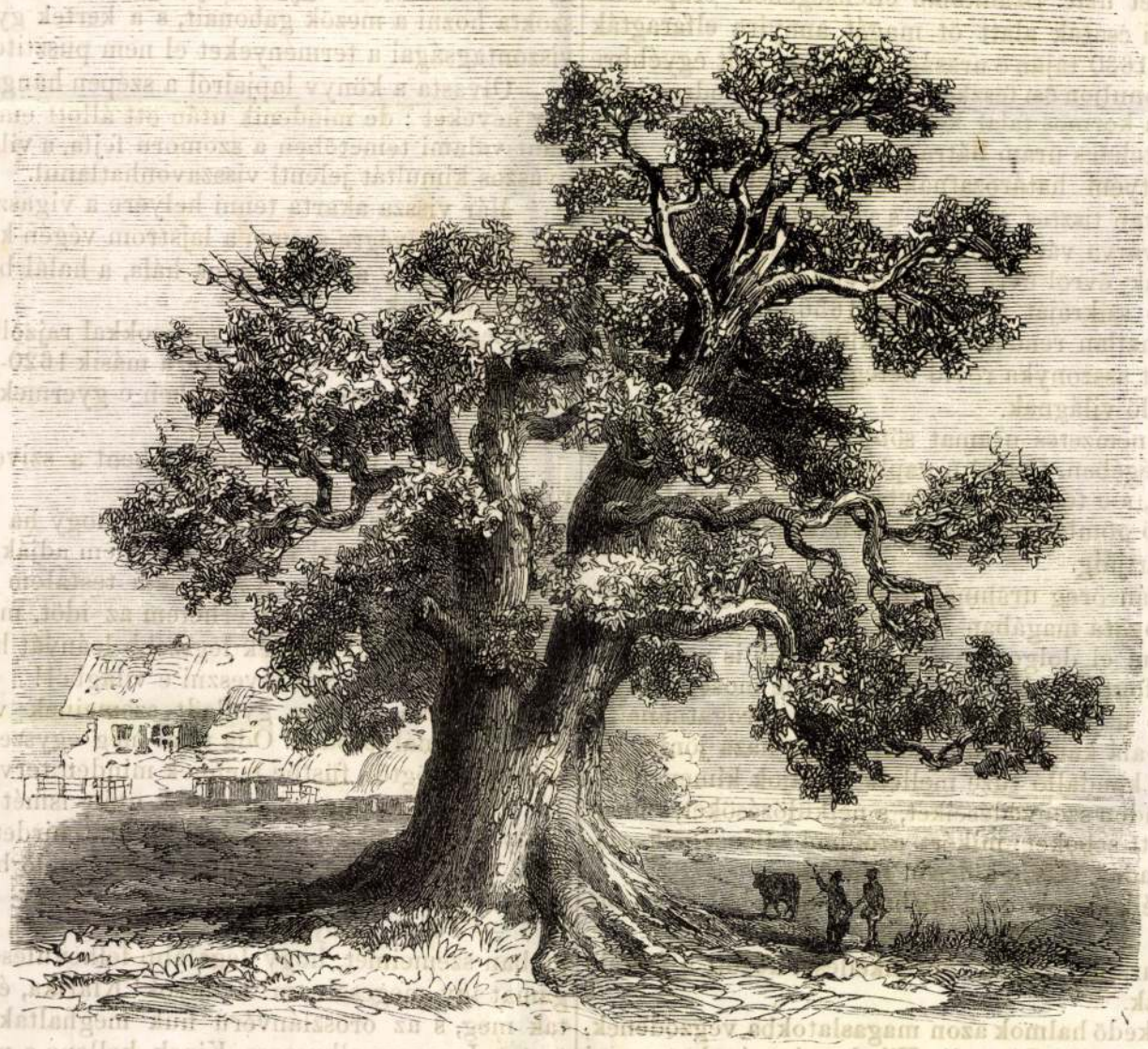

A pleiswitzi nagy tölgyfa.

Löcse.

(Szepesmegyében.)

Löcse hajdan nevezetes város volt s főhelyet foglalt el a szász lakosságu szepesi városok közt, mellyek már a XI. században hiresek voltak s mind politikai, mind egyházi tekintetben különös tartományt képezének. IV. Béla szép kiváltságokkal ajándékozta meg s királyi várossá tette. Itt lakott a szepesi gróf is, de ez lakását 1440ben Ulászló parancsára Késmárkra tette át. De azért Löcse nevezetes város maradt s Kassa, Eperjes, Bártfa és Késmárk városokkal egyetemben a magyar-lengyelkereskedésnek volt egyik főpiacza. Sőt később Kassa hanyatló kereskedését is Löcse és Késmárk ragadta magához. Késmárknak hosszu időig volt vetélytársa a kereskedésben. Mindkét város birt árumegállitó joggal s e miatt, miután egymáshoz közel feküsznek, sokszor összeütköztek nemcsak érdekeik, hanem a csatamezőn fegyvereik is, még pedig véresen s egész dühvel, ugy hogy az I. Ferdinand s Zápolya alatti

zavaros időben valóságos kis háborut folytattak egymás ellen, ágyukkal természetesen a mint illik. Wagner följegyezte ez időből hogy a késmárkiak Lőcse ellen olly saját találmányu tüzgolyókat használtak, mellyek tüzét nem lehetett ololtani. De azért Lőcse is, mint e kor szelleme és kivánalma szerint majdminden iparos város, igen kitünteté magát hadszerek, ágyu, ágyugolyó, puskagolyó, lőpor stb. készitésében, ugy hogy több izben, e hadszerekben rótta le királyi adóját.

Messze földön nem találta párját annak idejében a lőcsei egyház orgonája, mellyet 1623-ban Komic Kristóf készitett 13,000 forintért, melly magára vonta minden műértő csudálatát. Hasonlón hires volt a lőcsei torony is, melly 1647-ben épült s réz födelére 100 mázsa rezet, ugyanannyi vasat s 13 m. ónt dolgoztak fel. — 1652 táján itt már volt rézmetsző is, bizonyos Kremieniz, ki többek közt Wesselényi Ferencz arczképét is részbe metszé. — E képről 1840-ben azt irta Horváth Mihály, hogy biztos kutfőből tudja, miszerint nemrég Krapinai István birtokában volt. Vajha előkerülne valahonnét a — pesti Nemzeti muzeumba.

Ez időtájt a város méhserrel nagy kereskedést üzött s 17,000 akó vitetett ki határából. — 1601- és 1604-ben Bocskay hajdui, 1619-ben Bethlen Gábor, 1682-ben Tököly seregei szorongatták Lőcsét. II. Rákóczy Ferencz 7 évig birta s 1710-ben vették tőle vissza a királyi hadak.

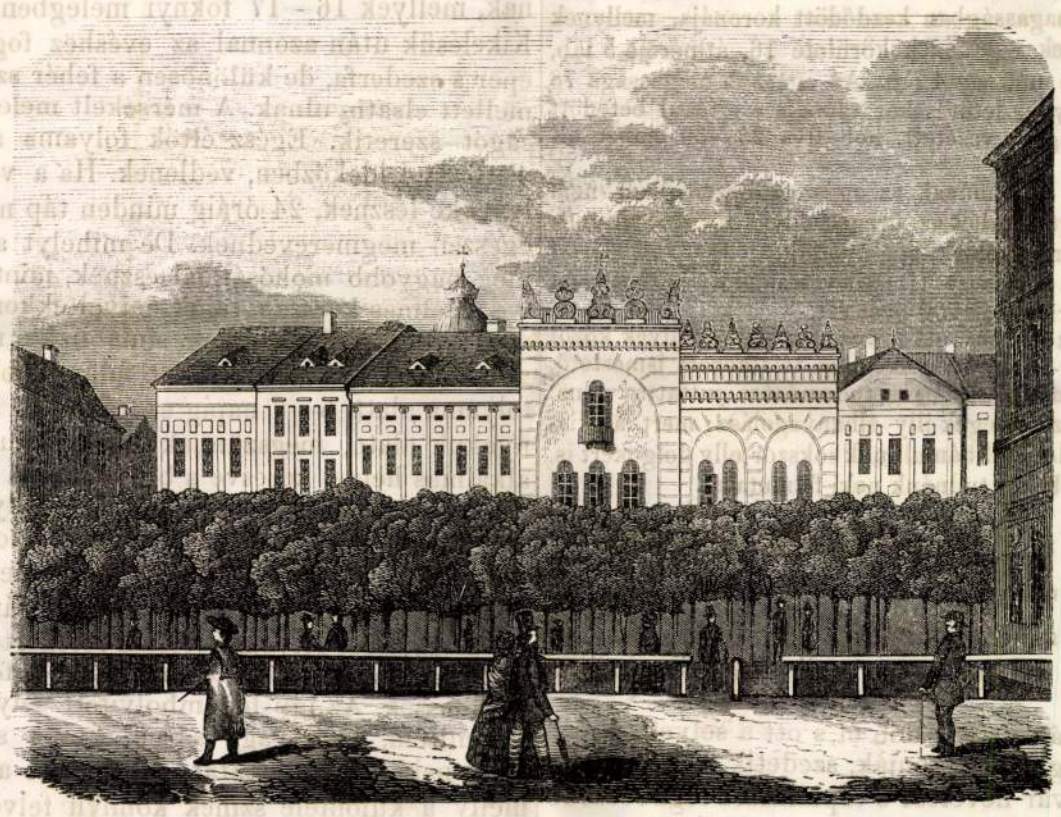

Lőcsei sétatér.

temploma, melly párját alig találja hazánkban; a nagy városház (l. képünkön), a szép megyeház, a régi Thurzó-ház stb. Hajdan e város igen meg volt erősitve, most mély sánczait gyümölcsös kertek foglalják el. Itt székel a szepesmegyei törvényszék; van gymnasiuma, könyvnyomdája stb. Lakossága német és tót, számra 5400; főfoglalkozása a kézmivesség, kereskedés, földmivelés. A lőcsei borsó nagy szeme és jó ize által igen hires; nevezetes fehér méhsere és sajtja is.

Könyvnyomdája régi időben igen hires volt, s a latin és magyar irodalom legtöbb termékei itt láttak napvilágot. Erre mutat a kalendáriumainkon sokáig divatozott ama felirás: „A régi hires lőcsei formára.“

A pleiswitzi nagy tölgyfa.

Európa több óriási fát bir felmutatni, mint maradványait a rengeteg őserdőknek, mellyek helyét ma az eke hasogatja s népes virágzó községek boritják, avvagy kopárság jelöli, kivált a hegységek ormain, hol egykor hűs források fakadtak, most pedig a szárazság miatt egyetlen füszál sem sarjadhat fel.

Illyen az *óriás-gesztenyefa* Aetna hegyén, melynek odujában száz lovas kiséretével együtt menedéket talált aragoniai Johanna királyné, midön egyszer a tűzhányó hegy megtekintésekor hirtelen égiháboru kerekedett. E fa törzsén át akkora nyilás van, hogy két kocsi átmehet rajta egymás mellett

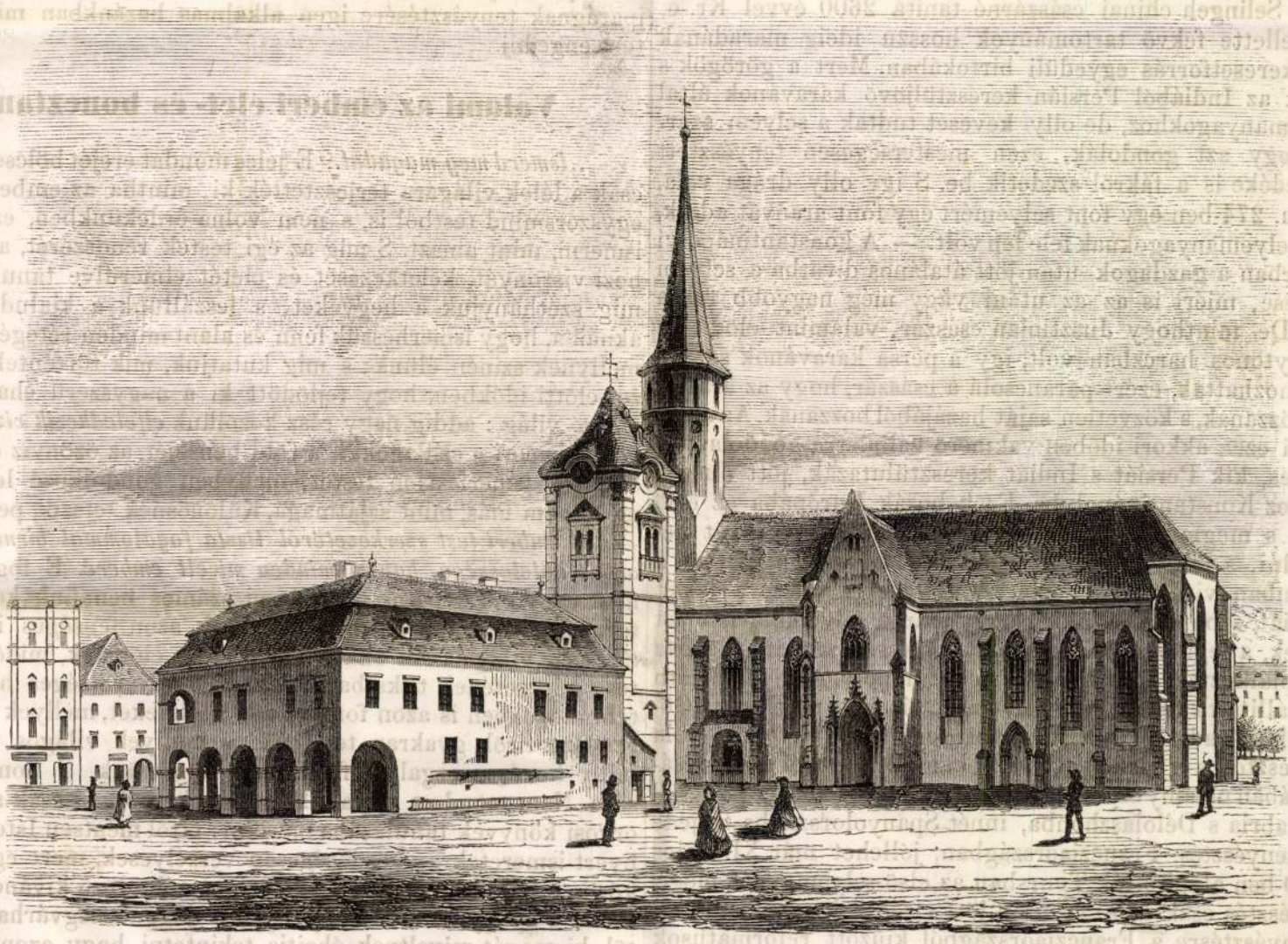

Lőcsei főpiacz.

A város kies fekvésü dombon terül el Eperjeshez 6¼ mérföldnyire. Főékessége a közepén levő négyszegü piacz. A nagy és régi kath. templomban áll a fönebb emlitett hires orgona s a Thurzó-nemzetség sirkövei. Jelesb épületei az evangelikusoknak 1837-ben fölszentelt egyszerüen szép nagy

kényelmesen, ezenkivül, bent odujának üregében egy kunyhó áll, mellyben az őr a fa lehulló gyümölcsét gyüjti össze. A tudósok véleménye szerint e fa van már 2—3 ezer esztendős is.

Ennél kisebb volt ugyan, de azért még mindig ritka a pleiswitzi tölgy,

melly szintén Európa óriás fái soraban foglalt helyet, melly Boroszlótól másfél órai távolságra 1833-ig állt fenn ép ágakkal, bár belől már egészen üres volt. Ekkor egy nagy vihar három főága egyikét leszakasztá, melly mindenestől 14 öl fát adott.

Főtörzse 1846-ban még rendületlenül állt s 42 láb körülettel, s 14 láb átmérővel birt. Tizennégy láb magasságban kezdődött koronája, mellynek ekkor még két ága megvolt; ezek egyikének körülete 16, átmérője 5 láb, a másiknak körülete 13, átmérője mintegy 4 láb. Az egész fa magassága 78 láb. A törzs egyik oldalán a nagy ág letörésekor támadt s ajtóval befödött nyilás volt látható, melly a fa üregébe vezetett, hol állva 25—30 ember elfért egymásmellett.

1846. juniusában egy vihar alkalmával, az egész fa összeroskadt, nem birván többé tovább tartani az ágak terhét az üreges odvas törzs, mellynek falai pedig 2—3 lábnyi vastagságra nyersek, épek voltak.

Az utolsó 150 év alatt a fa csak egy lábnyit vastagodott és Goeppert tanár vizsgálata s véleménye szerint már 700 évet ért.

Kétség kivül hazánk is bir több hasonló nevezetességet, mellyek közől azonban alig tudunk valamit egy-kettőről; mert nem találkozott ismertető, ki azok létezését napvilágra s a nagy közönség tudomására juttatta volna. Igen sajnos pedig a hasonló nevezetességek illy elhanyagolása; mert az kiskoruságra mutat, midőn a külföldet kell bámulnunk sokszor olly dolgokért is, miknél mi tán sokkal nevezetesebbeket tudnánk neki felmutatni.

A selyembogarak behozatala s elterjedése

Európában.

Azon sok hasznot hajtó s keveset igénylő rovarkáról akarok nehány szót váltani, melly a selymet, ezen a divatvilágban nélkülözhetlen piperecikket adja.

Ezen rovar India s Chinában szabadon él, s ott a selyem a fákról, hol ezen állatocskák magukat befonják, szedetik le, s használtatik föl a nélkül, hogy a rovar nevelése s táplálására legkevesebb gondot is forditanának. De miután a vadselyem silányabb minőségü, s nem olly ajánlatos külsejü mint az, mellyet a folytonos ápolás s felvigyázás alatt levő selymérek készitenek,*) azért a selyembogarak mesterséges tenyésztése eredeti hazájokban még 1000 évvel Kr. e. átalánosan divatozott, s később a tökély magas polczára emelkedett. A chinaiakat a selyembogarak mesterséges tenyésztésére Selingeh chinai császárné tanitá 2600 évvel Kr. e. China s a mellette fekvö tartományok hosszu ideig maradának ezen gazdag keresetforrás egyedüli birtokában. Mert a görögök s rómaiak csak az Indiából Persián keresztüljövő karavánok által jutottak selyemanyagokhoz, de olly keveset tudtak a selyem származásáról, hogy azt gondolák, ezen mesterségesen tenyésztett selymér szövedéke is a fákról szedetik be. S igy olly drága vala, hogy Kr. sz. u. 274-ben egy font selyemért egy font aranyat adtak, jóllehet azon selyemanyagoknak fele len volt. — A konstantinápolyi császári udvarban a gazdagok után jött átalános divatba a selyem kelmék viselése, miért is az az utáni vágy még nagyobb fokra csigáztatott. De minthogy Jusztinian császár, valamint elödje, a persákkal folytonos harczban volt, igy a persa karavánok semmi selymet sem hozhattak, ezért parancsolá a császár, hogy az arábiai öblön alá hajózzanak, s közvetlen saját hazájából hozzanak. Az alatt, mig mindenki ezen akkori időben vakmerő vállalatra gondola, két térito szerzetes, kik Persiát s Indiát keresztülutazák, jött Jusztinian császárhoz Konstantinápolyba. Ezek hozák Európába az első selyemgubót, s megmutaták, miként kell a selyembogarakat nevelni s táplálni, s milly könnyen lehetne a selyemtenyésztést a császári államban virágzásba hozni. A császár parancsára ismét beutazák Indiát, s onnét magukkal nagy számu selyembogártojást hoztak, melyek, a legközelebbi tavaszszal kikelve, szeder s eperfa levelekkel táplálkoztak. Jusztinian Konstantinápoly, Athen, Korinth és Thebában állitattá fel az első selyemmüházakat, ugy hogy Görögh on a 12-ik századig egész Európában egyedüli birtokosa vala a selyemtenyésztés s gyártásnak. 1130-ban II. Roger a görög császárrali harczában nehány ezer selyemgyárnokot vitt Görögországból Sziczilia, Kalabria s Délolaszhonba, innét Spanyolországba terjede el a selyemtenyésztés. Francziaországban, jóllehet már XI. Lajos korában 1470-ben alapitották Toursban az első selyemgyárt, mégis a selyemtenyésztés csak 1600 év után jött virágzásba. Németországot selyemtenyésztésre a Francziaországból kiüzött reformátusok (Hugonották) taniták, kik Némethonban s kiváltkép Brandenburgban szivesen fogadtattak. S igy terjede el áldott hazánkba Magyarországba is.

Végül valamit a selyembogár élte- s müködéséről: ezen állatok kicsiny, gömbölyü sárga vagy halványkékes szinü petéből származnak, mellyek 16—17 foknyi melegben 8—10 nap alatt kikelnek. Kikelésük után azonnal az evéshez fognak. Természetes eledelük eper s szederfa, de különösen a fehér szederfa levelei, más táplálék mellett elsatnyulnak. A mérsékelt meleget, tiszta léget s a szárazságot szeretik. Egész éltök folyama alatt négyszer, mindenkor 4—6 napi időközben, vedlenek. Ha a vedlés napja közeledik, erőtlenekké lesznek, 24 óráig minden táp nélkül fekszenek, s majdnem egészen megmerevednek. De mihelyt a felrepedt bört elvetették, még nagyobb mohósággal esznek, mint azelőtt. Azonban a vedlés veszedelmes korszak rájok, mivel ekkor sokan megdöglenek. Minden vedléssel fehérebbek, simábbak s nagyobbak lesznek, és a negyedik vedlés után kétszerte falánkabbak, mint azelőtt egész éltök folyama alatt. 6—7 napig ezután erös verességet lehet észrevenni nyakuk alatt, megszünnek enni, nyugtalan ide s tovafutosnak alkalmas helyet keresve a befonásra. A mint ezt megtalálták, nyálmirigyből fejlödö selyemszállal, mellynek hossza gyakran több száz röf, behálózzák magukat; a tojásidomu sárga vagy fehér egybefüggö selyemszálak gubónak neveztetnek, melly azután legombolyittatik, a mi igy történik: ha a selyembogár magát befonta, a természetes selyemszál selyemmotollán letekertetik, a gombolyagot e végből csaknem forró vizbe tevén, hogy a fonalat egybekapcsoló enyv feloldassék. Az igy legombolyitott selyem szine, mint már fönebb is emlitém, fehér vagy sárga, s csak szapannal való kifözés által lehet neki a megkivántató fehérséget adni és megfosztani olajától, melly a különféle szinek könnyü felvételére alkalmatlanná teszi. Ezen selyemből fonalak, ezekből pedig különféle selyemmüek készittetnek; kitünik a hosszas rovátkás báb, ebből 2—8 hét mulva mint lepke szárnyakkal jö elö, következik a szaporitás t. i. 10—20 nap mulva párosodván, 500—600 petét rak, s ezzel bevégzi éltét s müködését.

Iparkodjunk mi is, hazámfiai, ezen gazdag jövedelemforrás s iparágnak tenyésztésére igen alkalmas hazánkban minél nagyobb tért engedni.

Érfy.

*) A selyembogarak egyik fajának Chinában nincsenek gubói, hanem mint a pók, fákra szövi a szalakat. Ezekből, a fákról leszedve, szürke s fénytelen kelmék válnak, de nem olly könnyen szakadnak, s mint a vászon moshatók. Egy másik hernyó szövedékéből Japanban olly finom kelmét készitenek, hogy 50 hosszu öltöny, minőt az ottani nők egymason viselnek, csak 5 fontot nyom.

Valami az emberi élet- és boncztanból.

„*Ismerd meg magadat.*“ E jeles mondat erejét bölcseink eddigelé csak a lélek világára terjesztették ki, mintha az ember nem állna egyszersmind testből is, s nem volna érdekünkben, ezt épen ugy ismerni, mint amazt. S mig az égi testek rendszerét, azok egymáshozi viszonyát, keletkezését és életét elmerülve tanulmányozzuk; mig széthányjuk a hegyeket, s leszállunk a kialudt tüzhányók aknáiba, hogy ismerhessük fenn és alant minden rétegében a földet, mellynek szinén élünk; s mig kutatjuk, mik történtek az emlékezet előtti időkben, hogy fejlödött ki a nagyszerü chaoszból e ragyogó világ: addig nagy rész közölünk *elfeledkezik vizsgálni önmagát;* s ismeri a csillagokat, a föld bensejét, az özönviz elötti időket, de nem ismeri azon testet, mellyben gondolkozó lelke lakik, s melly nem más, mint sajátmaga. Különösnek tetszik, pedig ugy van. — *Az emberi test szerkezetéről tiszta fogalommal birni, nemcsak az orvos kötelessége, hanem minden mivelt emberé.* E fogalom nélkül nem vagyunk képesek megfejteni számos bennünk keletkező igen természetes tünetet, s megfosztatunk azon fenséges ismeretektől, mellyek világa csak akkor nyilik meg előttünk, midön az emberi test gépezetének titkaiba tekintünk. — Nevetséges hallani miveltebb körökben is azon fonák észrevételeteket, mellyek a test alkotó rendszereiről gyakran tétetnek, s mellyek világos tanui annak, milly kevés szorgalom fordittatik közöttünk e homály oszlatására. Nem mondom ugyan, hogy igyekezzék, ki csak szerét teheti, orvosi könyvek tanulásába merülni: ettől mentsen Isten; az ekként nyert ismeretek — közönségesen veszélyesek, mert egy sajátságos kórba ejthetik az alapos készültséget nélkülöző kiváncsit, mellyből nehéz a gyógyulás; de annyi igen is joggal megvárható mindenkitől, ki magát miveltnek óhajtja tekintetni, hogy azon élettani müködésekkel, mellyek vele és benne minden pillanatban történnek, legalább fölületesen megismerkedjék. Legyen tehát szabad az emberi élet- és boncztanból valamit e lapok hasábain közlenem röviden s a mennyire lehet, gyakorlatilag.

A fej bensejét az *agyvelő* tölti ki, mellyet három hártya burkol

IRGALMASSÁG CSELEKEDETEI, HÉT FŐBÜN. 1380 körül
Lőcse, Szent Jakab-templom

Lőcsei Szent Jakab templom falképei.

Dercsényi: Nagy Sajos Erna
28. tabla

SZENT DOROTTYA LEGENDÁJA. 1380 körül. Lőcse, Szent Jakab-templom

Dercsényi: Nagy Lajos Erdő

Löcsei szent Jakab
templom falképei

LŐCSE
Szent Jakab-templom déli oldala. XIV. század második fele

Dercsényi: Nagy Lajos Éva

Löcsei szent Jakab

templom.

30-ik szám. Tizennegyedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, julius 28-án 1867.

Előfizetési föltételek: a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok együtt**: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési dijak. a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy, négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többször igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben**: **Oppelik Alajos**, Wollzeile Nro. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-dij külön minden igtatás után 30 ujkr.

Thurzó Szaniszló síremléke.

Az egykor oly virágzó és történeti nevezetességü, most már kihalt Betlehemfalvi *Thurzó*-család egyik nagy nevü sarjadéka volt (a harmadik) Szaniszló, előbb Bethlen Gábor hive, utóbb II. Ferdinánd alatt nádor. Atyja, (II.) Elek, országbiró és kir. helytartó volt, ki e magas hivatalokat még I. Ferdinánd királytól nyerte, az uj királyi ház iránt tanusitott tántorithatlan hüségeért.

Szaniszló, kiről szólunk, 1576-ban, julius 24-én született Bajmóczon, Nyitramegyében. Atyja, rangjához s jövendő kinézéseihez méltó nevelést akarván adni neki, külföldről hozatott mellé nevelőt, s a mint ifjuvá serdült, tanulmányai bevégzésére és tapasztalatai öregbitésére külföldre is küldötte, hol több évet töltött. Kitünt többi közt az idegen nyelvekben jártassága által is, mi egyébiránt családi tulajdon volt bennök; ő is, mint majd minden Thurzó, tudott magyarul, németül, latinul, csehül.

Második fiu levén, csak bátyjának, (III.) Kristófnak halála után lépett az elsőszülöttségi jogokba, s lett először Szepesmegye főispánja (1614.), majd kir. főpohárnokmester.

Midőn Bethlen Gábor a vallási és politikai szabadság ügyében fegyvert fogott II. Ferdinánd ellen, s erdélyi fejedelemből Magyarország nagy részének is urává lőn s győztes fegyvereit már az ország legszélső határaig vitte, hivei közt volt a két Thurzó is, a jeles fiatal Imre s Szaniszló. Jelen volt mindkettő és munkás volt benne, midőn Bethlen Gábor Magyarország királyává választatott. Imre nemsokára ezután elhalván, a II. Ferdinánd által megkezdett békealkudozásokban Szaniszló vitte a főszerepek egyikét Bethlen részéről.

Megköttetett a nikolsburgi béke (1622.), Bethlen lemondott a „választott-királyi“ czimről s ettől fogva Thurzó Szaniszló is II. Ferdinánd hivei közé tartozott. A még azon évben Sopronban tartott országgyülésen a nádorságra első helyen jelöltetett ki, s bár a jeles Eszterházy Miklós volt versenytársa, 80 szavazattal Eszterházy 75 szavazata ellenében meg is választatott.

Bethlennel, a megkötött béke daczára, mivel annak pontjai rövid időn egymás után sértettek meg, egyre feszültebbek lőnek a viszonyok. Thurzó azonban hive maradt Ferdinándnak s heves ellenévé lőn Bethlennek.

Halála azonban korán elérte a még férfikora delén levő férfiut. 1625-ben halt meg, alig 49 éves korában. Lőcsén temettetett el, hol siremléke áll, melyet képünk híven ábrázol, ugy — a mint ma látható.

Thurzó Szaniszló siremléke a lőcsei sz. Jakab-templomban.

Thurzó Szaniszló némelyek szerint háromszor nősült; de ha ez igaz is, nejei közül csak egynek tudjuk nevét bizonyosan, köpcsényi báró Liszti Annáét, kitől gyermekei (Pál, Erzsébet és István korán elhalván), IV. Szaniszló, Ádám, Mihály és Éva (Porányi Istvánné) maradtak; s ki maga is túlélvén férjét, utána Pogrányi Györgyhöz, a Thurzó-család egykori tiszttartójához, ment nőül.

Thurzó Szaniszló e vázlatos életrajza után áttérünk czikkünk tulajdonképi tárgyára, a rajzunkon ábrázolt s a lőcsei templomban ma is látható siremlékére az egykori nádornak.

Ez érdekes síremlék, vagyis inkább sírlap, régebben a templom közepén volt elhelyezve, jelenleg az uj keresztelő kápolna déli oldalfalába van beeresztve s ahhoz vaskampókkal megerősitve. A sírlap gróf Thurzó Szaniszló Magyarország nádorának oroszlánon álló alakját ábrázolja; az alak, fedetlen fővel és behunyt szemmel, egy virágokkal diszitett fejvánkoson fekszik. (Meg kell itt jegyeznünk, hogy régebben nem, mint most, függőlegesen, hanem vizszintesen feküdt e sírlap, s e szerint az alakot nem állva, hanem fekve kell képzelni.) Öltözete egészen vaspánczél, egyszerü szíjövén lóg a kissé meggörbitett széles magyar kard, melynek egyszerü markolatján balkeze nyugszik. Az arcz kifejezése nemes és nyugodt; rövidre nyirt haja fölfelé van simitva, s meglehetős nagy bajsza és szakálla van.

Pánczélján helyenként, kivált a pánczél pikkelyeinek szélein, régi aranyozásnak nyomai vehetők észre, s azon fölül apró négylevelü rózsákkal és liliomokkal van diszitve; jobb keze, a mennyire kivehető, összegöngyölitett papirvagy pergamen-tekercset tart.

Az alak lába alatt fekvő oroszlán vitéz-

ség jelve; különben a XVI. és XVII. századi hösök síremlékein gyakoriak a mintegy zsámolyul szolgáló oroszlánok.

A síremlék felső sarkaiban levő egyik vánkosán alabastromból faragott, de már igen megcsonkitott keresztbe tett keztyük láthatók, melyekhez a rege azon ismeretes mondát szövi, hogy a dús bányász dörének tettetve magát, Angolországban eltanulta volna az arany-választás titkát, de mire a cselre rájöttek, megmérgezett keztyüt küldtek neki ajándékban, s a mint ezt felhuzta, szörnyet halt. A jobb oldalon levő sarokvánkoson tán csak arányosság kedvéért lehet tek valami jelvények, melyek azonban már egészen lekoptak.

A háttért kifeszitett és szép redözetü szönyeg foglalja el, melyen szintén ugy, mint a fejvánkoson, mesterileg és nagy fáradsággal kidolgozott diszitmények láthatók.

Az egész alak testével tetemesen domborodik ki a síkból, s kidolgozása dicséretére válik mesterének; anyaga fehér eres vörös márvány, s tekintve e könem keménységét, sok munkába és költségbe kerülhetett. A sírlap egész magassága 1° 2′ 8″ s szélessége 4′ 8″; mintegy négy hüvelyknyi párkányán lapidaris betükkel bevésett, következő felirás olvasható:

ILLVSTRISSIMVS D. D. COMES STANISLAVS THVRZO DE BETHLEHEMFALVA, REGNI HVNG. PALATINVS, IVDEX CVMANORVM. TERRAE SCEPVSIENSIS AC COMITATVS EIVSDEM PERPETVVS COMES. SACRATISSIMI PRINCIPIS ET D. D. FERDINANDI II. ROMANORVM IMPERATORIS, AC GERMANIAE. HVNGARIAE. BOHEMIAE ETC. REGIS ETC. INTIMVS CONSILIARIVS ET PER HVNGARIAM LOCVMTENENS. MORTVVS EST 1 MAJI AO. MDCXXV. AETATIS SVAE XLIX.

E síremléken kivül van még e kápolnában két sírlap: az egyik Thurzó Kristófé, a másik Thurzó Jánosé, melyek archaeologiai és mütörténeti szempontból szintén érdekesek.

Myskovszky Viktor.

Lét és nemlét közt.

Elfáradva megnyugodni,
Számot vetni a világgal;
Lassu, csöndes, észrevétlen
Pusztulásba menni által;

Méla, hallgatag közönynyel
Nézni a napok folyását,
Nézni, hogy a futó perczek
Egymás sirját hogyan ássák;

Virradatnak, alkonyatnak
Nem örülni, nem búsulni;
Bölcsőnél, mint koporsónál
Mosolyogva leborulni;

— Tudva, hogy itt minden, minden
Futó mámor, tünde álom:
Vágyak nélkül, remény nélkül
Mélázgatni a halálon;

Örökkévalóságtól sem
Várni már se' jót, se' rosszat;
Mert, mit itt birtunk s vesztettünk,
Többet annál az se' hozhat:

Lét s nemlét közt e középút
Nyilt-e már meg halandónak?
Nem tudom; de nekem, érzem,
Megnyilik ez út maholnap. . . .

E. Kovács Gyula.

Megyei börtönélet Magyarországon.

Egy nép jellemvonásait nem egyedül a vidéki népélet világában kell keresnünk, mert azoknak nyilatkozásai nemcsak a szokások, ünnepélyek és szertartások külön-külön faju osztályaiban találhatók, de egyszersmind azon elkülönitett s mintegy megszoritott helyzetekben is, melyek a szokottaktól eltérő cselekményeknek nyitnak tért s ez által ujabb s ujabb pillantásokat engednek vetni a nép szellemi és erkölcsi életébe.

Ilyen például a megyei börtönélet, hol kezdve a csirkefogók érdemes fajától, fel egész a főrangu vétkesekig, mindenféle rangu és rendü egyénekkel találkozhatunk. Itt a kényszerü együttlét és czimboraság a legbensőbb őszinteséget szüli s igy önkénytelenül oly vonásokra akad a figyelő, milyeneket a szabad életben egyátalán nem lehet alkalmunk észlelhetni.

E sorok irójának szerencséje lévén ez életet jó ideig közelebbről ismernie, jónak látja arról a lehetőleg kimeritő és részletes ismertetést adni, mely az e részben járatlan olvasónak bizonyára sok idegen és mulatságos képet fog feltárni.

Ki ne látta volna egyik vagy másik megyeház legelszigeteltebb helyén azon komor, kaszárnyaszerü épületet, melyben — mint szokták mondani — *jó madarak* ülnek. Ha az ember kivülről látja e börtönházakat, el sem képzelheti, hogy mily élet lehet ott s vagy sötétebb vagy vidámabb színben képzeli azt maga elé. Pedig, mint mindenben, ugy itt is a középszert kell választani. A börtöni élet sötét is, nem is; a börtöni életnek megvannak fény- és árnyoldalai, mint minden egyébnek, s a börtöni élet néha vidámabb és nyugodtabb kedélyeket rejt, mint a szabad, de küzdelmes világi élet.

Sokan vannak, kik, ha egy ily zordon külsejü börtönház mellett mennek el s látják ama kicsiny, négyszögü, sötét és többszörösen berácsolt ablakokat, azt képzelik, hogy azoknak lakói a legborzadalmasabb rablók, elvetemedett útonállók, megrögzött tolvajok, gazemberek és apagyilkosok legióiból állanak. Pedig, bizony az ilyenekből van a legkevesebb, s többnyire jólelkü bukott kereskedők, jámbor váltóhamisitók, ártatlan verekedők (kik véletlen egymás fejét törték be), csintalan lószeliditők (kik valamely földijök eltévedt, rakonczátlan lovát kötötték istállójukba), álmos csőszök és erdőkerülők (kik nem vették észre, ha csűrt vagy erdőt hivatlan dézmálók jöttek meglátogatni) s végre élhetetlen, jószivü bankócsinálók csoportjai képezik az itteni lakosságot, hova csak elvétve kerül egy-egy valódi gonosztevő, kit aztán a többiek ép oly respectussal s illetőleg csodálattal tekintenek, mint a kinnlevők szokták.

Különös az, hogy ha egy uj vendég érkezik, nehány óra mulva már az egész börtöni lakosság megtudja. Tudja egyszersmind, hogy mily büntettet fognak reá s ki van-e rá sütve annak valóságos elkövetése, vagy nem. Tudja, hogy hivják; hogy néz ki; szomorú-e vagy víg; szándéka-e tagadni tettét, vagy bevallásra készül.

Némely helyen 200—300 rab is van a megyeháznál s ezek közül nincs kettő, ki az uj jövevény egész sorsáról pár óra mulva ne adjon teljes felvilágositást.

De hogyan történhetik mindez, midőn az egymással való közlekedéstől el vannak zárva s szobájokból ki sem mozdulhatnak?

Csak ugy, hogy *telegrafiroznak* egymásnak az ablakokon keresztül.

E telegrafirozás pedig nem áll egyébből, mint lassu beszédből, hogy az alant sétáló őr észre ne vegye.

Egyik ablaktól a másikhoz megy e részletes tudósitás s pár óra alatt minden szoba lakói tudják a körülményeket.

Azt meg sem kell jegyeznünk, hogy az ily tétlen börtöni életben az emberek nem tudnak unalmokban mit csinálni s mivel egyéb ujságot ugy sem hallanak, az efféle esemény felkölti mindnyájuk kiváncsiságát. S mert idejöket ugy sem tudják mikép fölhasználni, nem csoda, ha az ujonnan érkezett czimbora sorsáról egész körülményes értesitést vesznek és adnak.

Azután kezdődik a tanácsadás, mely mindennap meg-megujul.

E tanácsadás nem egyéb, mint a bűntettes útbaigazitása a törvény előtti magatartást illetőleg.

Megtanitják, hogy ezekre és ezekre a kérdésekre mit feleljen; hogy bünét, ha nem tagadhatja is, igyekezzék annak ezt és ezt az enyhitő körülményt vetni ellenébe. A *tagadás* azonban a főszabály, mit az öregebb rabok ez ujonczok lelkére kötnek, a mint hozzáférhetnek.

Vannak órák, melyekben minden nap kinyitják a börtönajtókat, s a rablók ilyenkor szabadon sétálhatnak a folyosókon, sőt, ha a börtönész*) nem látja, egymás szobáiba is bemehetnek.

Ilyen órák reggel, délben és este vannak. Reggel, midőn a vizsgálat történik, s ez tart addig, mig maguknak a rabok vizet és egyéb szükségeseket szereznek be. Délben, midőn az ebédet kiosztják, s ez nem sokáig szokott tartani. És este, midőn a zárvizsgálat előtt egy órai sétára bocsátják őket s ez legtovább szokott tartani.

Ily alkalmakkor történnek a börtönben minden olyan cselekmények, mik különben tiltva vannak.

A ki éhes, az ilyenkor jár kenyér után, mit dohányért, pipáért, gyertyáért, ruhadarabokért kap cserébe, ha pénzt nem adhat érte.

A kinek pénze van, az ilyenkor igyekszik magának beszerezni, a mire szüksége van. Mert néha a börtönben több mindenfélét lehet kapni, mint egy rosz szatócsboltban. Ez már az öregebb rabok gondja.

Van itt dohány, gyertya, gyufa, szalonna, bicsak, tobák, papiros, tinta, toll, pecsétviasz, kártya, szappan, só, paprika, pálinka, bor stb. csak pénz legyen.

Hogy mindezeket hogyan szerzik be, majd később elmondom, most csak a szabad óráknál maradok.

E szabad órák alatt minden szükséges közlekedést teljesen elvégeznek a rabok. Vevések, eladások, cserék, tudósitások, megbizások mind ilyenkor történnek meg.

Ha — mint mondám — ujoncz van a házban, azt ilyenkor veszik vallatás és oktatás alá.

Megtörténik, hogy olykor az ilyen uj rabot, főkép ha nagyobb bűnös, elzárva tartják egy kamrában s mig vizsgálat alatt van, ki nem bocsátják a szabad órák alatt sem.

De ez nem vet akadályt a czimboráknak, hogy vele ne közlekedhessenek, a mennyiben a börtönajtó leslyukán keresztül intéznek hozzá kérdéseket s adják be jó tanácsaikat, mit az legtöbbször el is fogad, észrevevén azok beszédéből, hogy csakis jóakarói lehetnek, kik igy beszélnek hozzá.

Jaj azonban nekik, ha e tetten őket egyik vagy másik börtönész rajta kapja. Ezért több napi *szepárát-kamrába* csukják őket, mi börtöni műnyelven annyit tesz, mint nem látni embert és napvilágot, csupán csuszó-mászó férgekkel osztani meg fekvő-helyüket, mig a büntetés ideje letelt.

Arra tehát fölötte nagy vigyázatot forditnak, hogy ily cselekményeken rajta ne kapják őket s e miatt legtöbbször előőrsöket küldenek és állitanak fel, kik, midőn a börtönész közeledik, bizonyos jelek által adják tudtára azt az illetőknek.

Az ily bizonyos jelek, többnyire erős *köhintésekből*, vagy (ha az illető előőrs lánczczal biró férfiu) sietö lánczcsörgetésekből állanak. A fütty ily helyen nem használható jeladásra, mert figyelmet ébresztene a börtönész előtt is. De a köhintés igen természetes cselekedet s az erős lánczcsörgetés is ismert hang, melyekből semmit sem lehet következtetni másnak, mint azoknak, kik tudják előre ezeknek értelmét.

Egy ily köhintés vagy egyéb jeladás igen érdekes képet tár fel a szemlélőnek, mert erre rögtön oly *szétugrás* következik, mihez hasonlót a szabad életben lehetlen látnunk. Mindenki igyekszik ekkor a lehető sebességgel saját *kóter*-jébe (ez is börtöni műszó) jutni, mert tudnunk kell, hogy a látogatások és egyéb tömeges együttlétek ily helyeken tiltva vannak. Ugy, hogy mire a börtönész oda érkezik, oly kápolnai csend és magányosság terül el minden zugban, mintha csupa szentek laknák e helyet.

A börtönész erre elégedett arczot ölt, bár néha jól tudja, hogy mindezt csak az ő megjelenése okozta. De annál jobban tetszik neki, mert hizeleg hiuságának (egy börtönészben miért ne lehetne hiuság?), hogy ily sok ember fél az ő hatalmától, s hogy igyekszenek, legalább előtte, a rendet fenntartani.

Annyi azonban bizonyos, hogy a börtönész nagyhatalmu egyéniség ily helyeken, s kire ő megharagszik valamiért, azt ezerfélekép tudja megkinozni (műszóval: megkunirozni). Ő ellenben sok jónak ura is, ki, ha valakit (bizonyos okokból) kedvenczévé fogad, azt számos előnyben és kiváltságokban részesitheti, mely ellen a felszólalás annyiban veszedelmes, a mennyiben ő mindig több mentséget és indokot talál a felsőbbség előtti védelemre, mint a szegény rab, kit csak egyszer s akkor is igen röviden hallgatnak ki.

Ily előnyök s kiváltságok nem állnak egyébből, mint *elnézésekből* s az ily kegyencz sok olyasmit elkövethet, miért másokat szeparátba csuknak. Például: elnézi vagyis *nem látja meg*, ha pipázik, kártyázik, kést tart (mert ezt tartani szintén tilos), vagy látogatásokat tesz; sőt néha,

*) E kifejezés nyelvészetileg nincs elfogadva helyesnek, de miután a megyéknél mindenütt igy nevezik a börtönőröket, azért meghagytam azt. *B. A.*

Lőcsei ev. Jakab-templom

Thurzó Elek epitáfiuma
1543

Gerevich - Genthon
A magy. tört. képeskönyve
Bpest, 1935. 105. l.

Corvin János horoszkópja (Krakó, egyetemi könyvtár, Cod. lat. crac. 3215), az asztronómiával kevert, akkoriban divatos, sőt elengedhetetlen babonaság emléke.

Lőcsei Szent Anna
oltár festője

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

Lower House, Prof. Arthur Yolland, Sir Robert also appeared at the gala performance of the Hungarian Opera-house on the Regent's names day (Dec. 6) and paid his respects during the interval to the Regent, Admiral Horthy, who received him in his box. — Later on Sir Robert was visited by Messrs Stephen Horthy and Gyula Vermes, who asked him to convey to his daugther, Miss Pauline Gower, the famous pilot, the invitation of the Hungarian Touring Club to take part in a pilots' rally in Budapest in June next. Sir Robert said he was glad to convey this invitation to his daughter who, he felt sure, would be very pleased to appear at this highly interesting sporting event.

Lőcsei Szent Anna

oltár

fafaragója

Csanky Ócsa

MAGYAR MUVESZET

1937. 342. jegyzet

A

Müemlékek Országos Bizottsága

tekintetes Elnökségének

B u d a p e s t IX.

Hőgyész Endre-utca

Lőcsei Henr Jakab

templom

Alamizsnás Szt János és Szent Benedek (márként Szent Miklós oltára)

Csanky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

érdekében valónak látja, a tag-
n külön megállapodásokat ké-
emben, hogy a rokonegyesületek
sű tagjai, akik Egyletünkbe

MEGH

a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek 1938. évi márciu
telenség esetén pedig április hó 26-án kedden és 27-é
(Budapest, IV., Reáltanoda-

évi rendes (XC)

Az első napi ü

1. Az első napi ülés megnyitása.
2. Két jegyzőkönyvhitelesítő felkérése.
3. Szavazatszedő-bizottság kiküldése.
4. Dr. Tátray István min. tanácsos műegy. maga
5. Az Egylet egy alelnökének, igazgatójának, v
az 1941. évi rendes közgyűlésig terjedő
rendes közgyülésig terjedő hatállyal való
felfüggeszti.

**A szavazás határozatképesség esetén március h
esetén pedig április hó 26-án c**

A második napi

1. Elnöki megnyitó.
2. A főtitkár és a könyvtáros évi jelentése.
3. Az igazgató beszámolója; a zárószámadás é
költségelőirányzat előterjesztése; az 1938

Lőcsei Szent Jakab templom

Földtár Lőcsei Pál műve.
1508.

Genthon István

A régi magyar festőművészet.
Vác, 1932 { 9/114.1.

Lövei az Jakab templom
Új Magyarság 1940. dec. 25.

Rudolf trónörökös kastélya Görgény-szentimrén

Királyok kedvence: Maci, a szelíd szarvas

Budapest Székesfővárosi I. kerületi K

VI

Kama

Kardos Hál

	Tőke P	Tőke f	A kamatoz
G	2063	–	dec. 31-től febr 5-ig
K	3090	–	
K	1022	–	febr 5-től – máj. 1-ig
K	1296	–	
K	2318	–	máj 10 től júl 8-ig.
G	3400	20	
G	1087	20	júl 8 től júl 19 ig
G	1889	50	
G	2971	70	júl 19 től aug 25 ig
G			

Lőcsei ut Jakab

templom

Vas. Ujs

1865.

16. nam

Keppel.

A felkérendő

Balás Piri László

Balogh Jolán

Bogyay Tamás

Biró József

Csabdi István

Csánky Miklós

Csernyánszky Mária

Dercsényi Dezső

Domanovszky György

Dutka Mária

Ernst Mihály

Ferdinándy Mihály

Gallus Sándor

Gerevich László

Lőcsei szent Jakab

templom stallumai

1520 - 30. 1542

laid

Magyar Művészet

1934, 114. 115. l. - 117

121. l. Kéjekkel.

Agricola tanítványa
írja Zajczay

180

Löcsei szt Jakab-

templom stallumai

1494, XV. n vége

l.

Magyar Müvészet

1934. 76, 78. l.

79 l. Képekkel

80 l.

1–

281. Brand, Christian Hilfgott (német festő, 1695–1756): Tájkép. Vászon, olaj, 48 x 65 cm.

Gerevich: Az Ujság 1916 jul 20, 4. lap.

Maszlagky II. 273. vzám.

Tőry Emil fejléce.

A lőcsei Szent-Jakab-templom.

Felső-Magyarországon a városi élet fejlődése a tatárjárás után kezdődik. Ennek megfelelően felvidéki városainkban egyházi téren az építkezés is csak ekkor válik jelentősebbé.

A XIII. századbeli plébánia-templomokról kézzelfoghatóbb adatok Kassán, Eperjesen és Lőcsén maradtak ránk. Ezek alapján ítélve, e városok plébániatemplomai eredetileg elrendezésükben fölöttébb egyszerű, egyhajós, szentélyükben háromoldalú apsziszszal záródó épületek voltak. Több mint valószínű, hogy ezeket a templomokat a hajóban nem is boltozták be.

A Szepesség kisebb városaiban legalább egész sor templom maradt ránk, amelynek eredete még a XIII. századba esik s amelynek hajója csak a XIV—XV. században nyerte boltozatait. Minthogy az eredetileg famennyezettel épült hajó jóval keskenyebb volt, semminthogy három sor boltozattal tetőzhették volna be, osztatlan boltozatnak viszont túlságosan széles, a templom átalakításánál a kéthajós-rendszert használták. A két sor keresztboltozat szakaszainak belső sarkát a hajó hosszanti tengelyében egy sorban emelt pillérekre rakták, a keresztboltozatok külső sarkait a hajó oldalfalaiba kötött gerinchordozókra. Ilyen kéthajós templomok a Szepességen Poprád-Felka, Szepes-Szombat, Matheóc, Menhárd, Leibic, Szepesbéla és Ruszkin városokban, továbbá Landokon, Nagyszalókon, Nagylomnicon, Dénesfalván, Darócon, Malompatakán, Zsegrán, Sümegen és Odorinban s átalakítva, illetve a barokk-korban újonnan boltozva még igen sok helyen, többek közt Ófalun, Olsavicán, Felső- és Alsó-Répáson maradtak ránk. A Szepességnek azon városai amelyek fejlődésükkel imént felsorolt társaikat már a XIV. században felülmúlták, nem elégedhettek meg plébániatemplomaik puszta átalakításával. Új plébánia-templomok építéséhez fogtak. Ezek a ma szintén csak kisvárosszámba menő helyeken nem annyira művészi vonásaikkal, mint inkább hatalmas arányaikkal bilincselték le figyelmünket. Ilyen nagyobb arányú templomok Lőcsén, Iglón, Olaszin, Késmárkon és Göllnicbányán épültek. Méreteikkel e városkák templomai ugyancsak felülmúlják nem egy újabban épült székesegyházunkat is. A lőcsei Szent-Jakab-templom belső hossza például 49·5 *m*, szélessége a hármas hajóban 22 *m*, magassága a főhajóban 19 *m*. A többi négy szepességi város

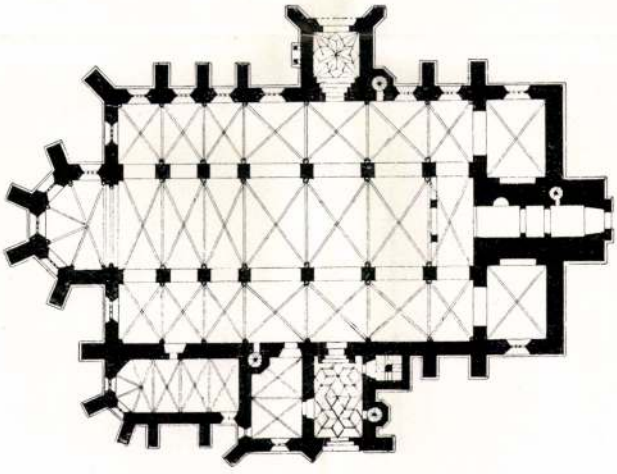

A Ttemplom alaprajza.

Magyar Építőművészet
1907. 11. 17.

temploma sem maradt a lőcseinek méreteivel sokkal mögötte, sőt az olaszii és késmárki hosszával még felül is múlja.

Építőművészeti szempontból véve, nem a lőcsei főtemplom áll a Szepességen az elsőhelyen. Műtörténelmi szempontból azonban tagadhatatlanul a lőcsei Szent-Jakab-templom a legérdekesebb itt. Mint legtöbb felvidéki templomunkról, a lőcseiről sem maradtak ránk írott építéstörténeti adatok. Csak az bizonyos, hogy mai alakjában a XIV. században épült. De ha a templom alaprajzát és egyes részeit behatóbban vizsgáljuk, könnyű szerrel olvashatjuk le ezekről építése történetét.

LAVABO (MOSDÓFÜLKE).

Mint a többi szepességi városnak, Lőcsének is megvolt a XIII. században a maga egyhajós, csúcsíves stilű temploma, amelyhez — egyes részeit meghagyva — a XIV. században az új templomot szorosan hozzáépítették. A régi templom szentélye az új templom sekrestyéje lett. A régi hajó északi falát részben szintén megtartották s az északi előcsarnokon kívül az eközött s a mai sekrestye között levő Szent-György-kápolna építésénél használták föl, amelyet Velbachi György boltoztatott be, aki ittlevő sírköve szerint 1392-ben halt meg.

A XIII. századbeli szentély három keresztboltozatos szakasza még ma is változatlan állapotban van meg. A negyedik, amely a többinél eredetileg valamivel alacsonyabb volt s amelyhez két bordával a háromoldalú apszisz csatlakozott, a délkeleti sarokpillér lebontásakor alighanem megrongálódott s azért ékítményes részeit megtartva, a többi keresztboltozatokkal egyforma magasságban a XIV. században újból falazták. A XIII. századbeli apszisz eredeti hevederíveinek bordái csonkán az oldali falakban mindmáig megvannak.

A sekrestyének meghagyott XIII. századbeli szen-

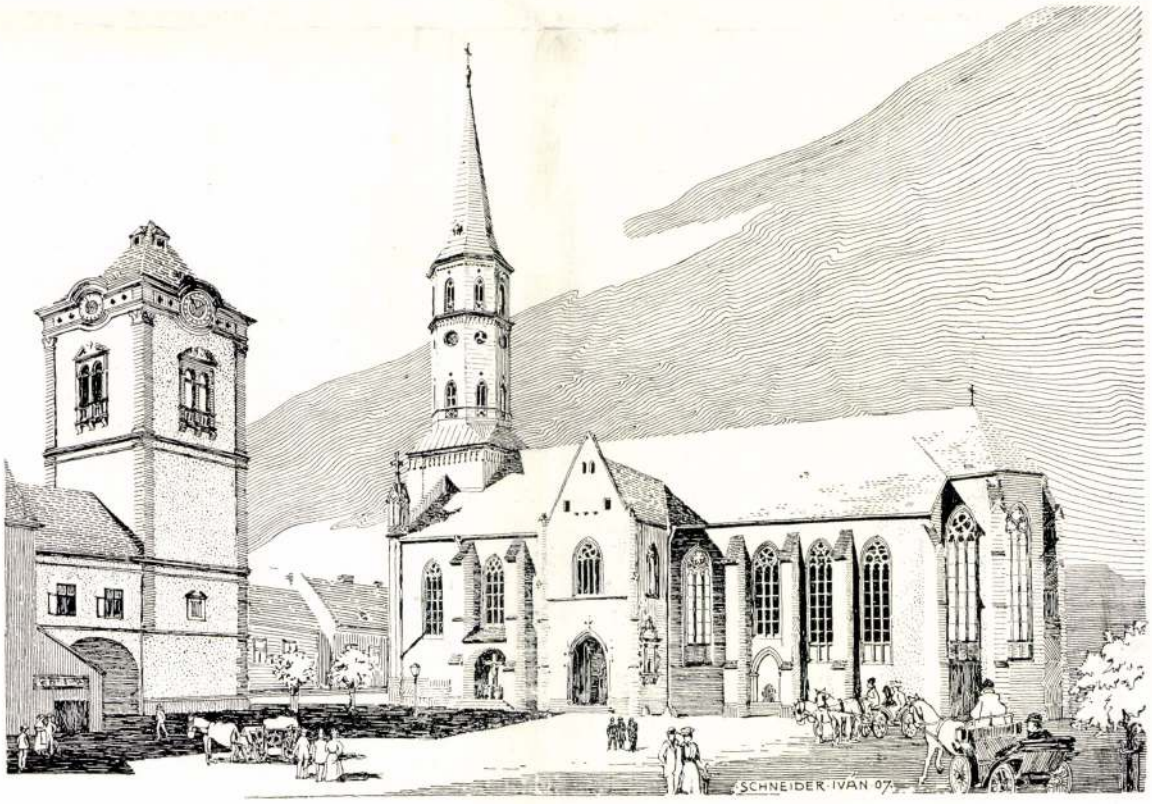

HOMLOKZAT

FÉNYKÉP UTÁN.

tély mellé épített XIV. századbeli templom háromhajós csarnok, egy keresztboltos szakaszszal és háromoldalú apsziszszal épült szentélylyel. A templom elrendezésében és fölépítésében egyaránt sok a rendszertelenség. Ez utóbbinak oka alighanem az volt, hogy a csúcsíves-építészet korában messze földön a lőcsei volt itt az első nagyarányú épület s a polgárság nem bízva mesterében, minduntalan beleszólt ennek dolgába, sőt a templom beboltozása előtt alighanem másra is bízta az építés vezetését is.

A lőcsei Szent-Jakab-templom építését a szentélylyel s a hajónak a XIII. századbeli szentély hosszának megfelelő részével kezdték el. A keresztboltozatok itt jóval keskenyebbek, mint a templom nyugati nagyobb felében s ez aránytalanságnak oka nyilván a költségkimélés, amelynek eszméje talán valami külső nyomasztó körülmény miatt merült föl. A nyugati szakaszok nagyobb szélességével azt érték el, hogy kettővel kevesebb boltszakaszszal is épp akkora lett a templom, mint aminőnek eredetileg tervezték.

Az eredeti tervtől való eltérés második mozzanata a boltozás megkezdése előtt merült föl. A szigorúan csarnoktemplomnak tervezett épület boltozatbordáinak bekapcsolását az egyszerű négyszögletes pilléreken nyugvó hevederívek közé nyilván olyformán tervezték, mint Igló szintén XIV. századbeli plébánia-templomában, amely 35 *m* hosszú hármas hajójában 16 *m* széles s amelynek legszebb részlete a gazdag hatású déli kapuja.

Iglón a főhajóban az árkádívek közé falazott egyszerű gyámköveken nyugosznak a boltozatok bordái, amelyeket a mellékhajók oldalfalain formás alakos gyámkövekben végződő gerinchordozók tartanak. Lőcsén az építkezés folyamán eltértek a szigorú csarnokformától s akár műszaki okokból, akár a templom térhatásának növelése miatt a főhajót a tervezettnél magasabbra falazták, anélkül azonban, hogy a templom bazilikális elrendezésűvé vált volna. Az éleiken letompított négyszögletes pillérek már ki voltak faragva s azért a reájuk falazott gádorfalas árkádívek között a magasabbra került boltozatok számára a pillérek párkányán nyugvó s háromoszlopos félpillérkötegalakú gerinchordozókat faragtak. Ezek a köteges félpillérek fejezetei voltak az

AZ ÉSZAKI ELŐCSARNOK. MISKOVSZKY UTÁN.

első jelentősebb faragott díszítések, amelyekhez a Szent-Jakab-templom — szentélye ablakainak mértani műveitől eltekintve — jutott s amelyek mesterére a templom déli kapuja és a sekrestye falába rakott lavabó- (mosdó-) fülke is vall. A déli kaput befelé szűkülő bélletében féloszlopok tagolják, amelyek trizzé összeolvadó fejezetei darabosan kezelt levelek közé rejtett torzalakokkal ékesek. Ugyanez a darabos stílus nyilvánul a sekrestye lavabóján, amelynek látszólag elnagyolt mivolta itt az örökös félhomályban jelentős művészi hatásnak a tényezője s ugyancsak öntudatos mesterre vall.

A DÉLI FŐKAPU FEJEZETEI.

Az északi kapu a délinél régibb és egyszerűbb. Bélletében öt pár kehelyfejű, lombos ékítésű oszlop, ívbélletében ezeknek megfelelő hengeres bordák tagolják. Az északi előcsarnok a XV. század ban nyerte hálóboltozatát. A déli emeletes előcsarnok, földszinti csillagboltozatával, Mátyáskirály korában épült. 1494 körül falazták a templom formás orgona-karzatát, amelynek karcsú pilléreit fialés mennyezetek alatt a fafaragást jellemző széles kezeléssel faragott szép kőszobrok díszítik. A régi alakjában elenyészett torony falaihoz ekkor fűzték a két oldal-kápolnát is, amelylyel a mellékhajókat nyugat felé meghosszabbították. Az északi előcsarnok s a Szent-György-kápolna fölé falazott emelet keleti oldalán lépcsőzetes ormával a plébánia könyvtárának elhelyezésére szolgált s ezzel a templom építésének története a XVI. század elején véget ér.

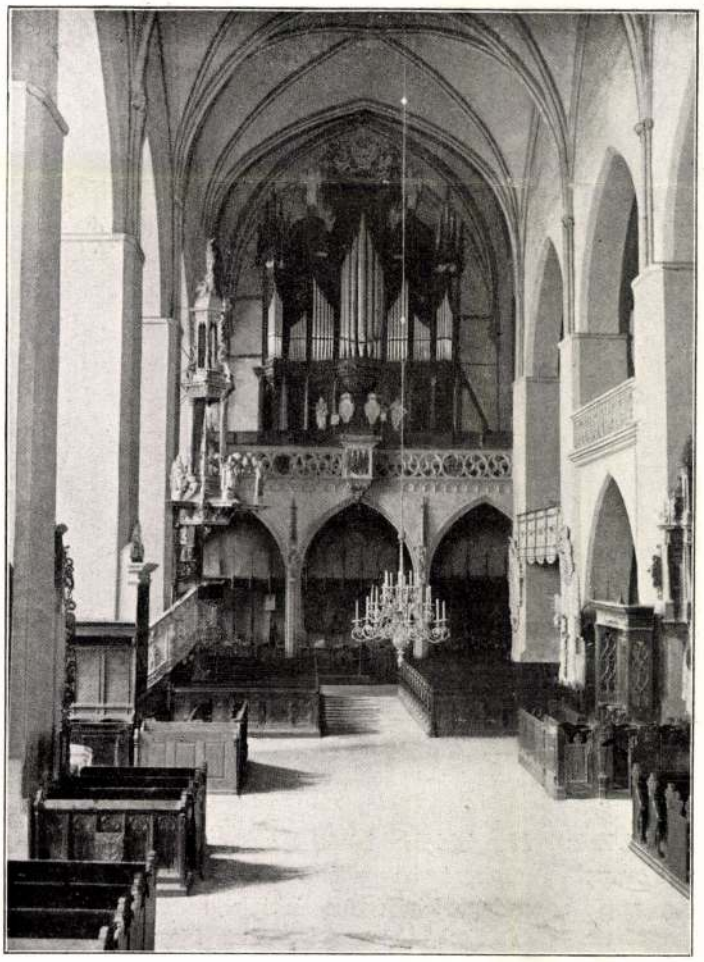

A TEMPLOM BELSEJE AZ ORGONA FELÉ.

A korunkban lefolyt helyreállítási munkálatoktól eltekintve, ez volt az utolsó építkezés, amelylyel templomunkat kibővítették, díszítésén azonban nemzedékről-nemzedékre s a XIV. századtól kezdve napjainkig nem szüntek a lőcseiek fáradni. A mint az északi előcsarnokba lépünk, a Szent-György-kápolna egyszerűen tagozott ajtókeretének ívmezejében gyönyörű XV. századbeli freskókép bilincseli le figyelmünket, mely Krisztust ábrázolja a koporsóban, Szent-János és Mária között. Maga az ajtó pompás vasalásokkal ékes. A Szent-György-kápolnában a szentnek lovasszobra

SZENT-JÁNOS-OLTÁR.

a XV. századból, ennek festett háttere, egy régi oltár predellája a három szent királyok festményével — mindmegannyi kiváló XV. századbeli emlék. Az előcsarnok baloldali falán falkép töredékeket látunk s egy fából faragott XV. századbeli kálvária csoportozatot. Ha innen az északi hajón át a sekrestye felé megyünk, a hajó északi falán Szent-Dorottya legendájának XIV. századbeli falkép ciklusa, továbbá a hét erény s a hét főbűn képcsoportozata ötlik szemünkbe. A sekrestye ajtaja szép vasalásokkal ékes intarziás díszű XV. századbeli munka. Kerete a Szent-György-kápolna ajtajáéhoz hasonló. A sekrestyében a lavabó-fülkével szemben a XV. század végéről való szentségtartó-fülkét látunk, amelyben ma a templom gyér számban reánk maradt régi egyházi edényeit s a bélpoklosok kápolnájának hirhedt cibóriumát őrzik, mely nyilván csak a kápolna elenyészése után került a Szent-Jakab-templom birtokába.

A XIV. és XV. századbeli freskókkal ékes szentély balfelén áll a szentségház, amelynek mestere — minden architektónikus érzék nélkül szükölködő egyénisége alapján ítélve — alighanem valami kőben próbálkozó fafaragó volt. A gótika hanyatló korából való s négyszögletes talapzaton álló tornyocska alig egyéb, mint egy sovány pillér körül csillag alakjában egymás mellé és egymás hátára rakott és szamárhát alakú ívekkel összekötött apró oszlopoknak zavaros halmaza, melyeket csak vasvázuk tart össze. Szentségházunknak még bravuros technikája sem képes feledtetni, hogy mily stilszerűtlen és ízléstelen koncepciójú. Annál szebb a templom főoltára, amelynél nagyobb arányú s ornamentális fölszerelésénél fogva szebb szárnyasoltárral külföldi templom sem dicsekedhetik. A főoltáron kívül még hét XV–XVI. századbeli szárnyasoltár van. A barokkstillű Csáky-oltár belsejében levő szobrok szintén középkoriak. Ez oltár mellett balra szépen vasalt, beszögezett XV. századbeli ajtót látunk, mely hajdan alighanem a templom ugyanekkor épült kincstárába vezetett. Ennek — a déli hajó keleti zárófalához füzött ötszögletes toldaléképületnek — alapfalai a templomon kívül ma is láthatók. A déli kapu fölött lévő oratórium korlátján ismét egy XVI. század elejéről való hatalmas fából faragott kálvária áll. A torony déli oldalához simuló kápolnában van a XV. századbeli bronz keresztelő-medence.

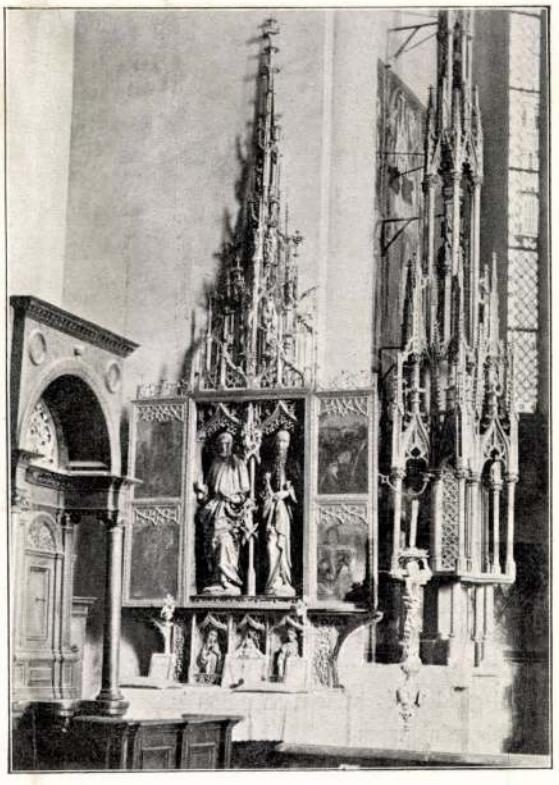

PÉTER-PÁL-OLTÁR ÉS SZENTSÉGHÁZ.

A TEMPLOM BELSEJE. ALPÁR IGNÁC GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

Az északi és nyugati karzat között levő alacsonyabb fakarzat kerubfejes díszű korlátjával a protestáns korból való, amelyből a templom páratlanul gazdag és változatos epitáfium sorozatának java is reánk maradt. A kőből vagy fából faragott, s nagyrészt festményekkel vagy domborművekkel ékes epitáfiumok a templom pilléreit és falait szinte köröskörül koszorúzzák s a szárnyas oltárokkal egyetemben oly sajátos varázst kölcsönöznek az óriási hármas csarnoknak, hogy építészeti fogyatkozásait sokáig észre sem vesszük.

Divald Kornél.

16-ik szám. Tizenkettedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, aprilis 16-án 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre : a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt : Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. **Csupán Vasárnapi Ujság** : Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok** : Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujsag** és **Politikai Ujdonságokat** illetöleg, 1863. november 1-től kezdve : Egy, négyszer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, **Hamburg és Altonában : Haasenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban Otto Mollien és Jaeger** könyvkereskedése; **Bécsben : Oppelik Alajos. — és Pesten : a kertész-gazdászati ügynökség is.** Józseftér, 14. sz. a. Bélyeg-dij, külön minden igtatás után 30 ujkr.

A lőcsei r. kath. templom.

Napjainkban már hazánkban is a középkor müvészete s müemlékei irányában mindinkább nagyobb érdekeltséget és meleg pártolást tapasztalhatni; a tiszteletre méltó maradványokat buzgón kutatják s vizsgálják, s hiszszük, hogy ez örvendetes irány koránsem mulékony divatnak, hanem azon meggyözödésnek következménye, hogy a müemlékek ugy a tudományra s müvészetre, mint a vallásosságra nézve is elvitázhatlan jelentöséggel és befolyással birnak.

Hazánkban csak kevés góth izlésü templom van jó karban fenntartva, és ezek legtöbbnyire hazánk északi részének megyéiben léteznek. Elismert tény, hogy a középkor remekmüvei közt legelső helyet érdemel sz. Erzsébet kassai góth egyháza, melynek mind tiszta izlésre, mind pedig kivitelre nézve hazánkban párja nincsen; góth izlésre nézve a bártfai sz. Egyedtemplom honunkban a legrégibb, de a lőcsei sz. Jakab nevü parochialisegyház is, tekintve régi eredetét, szép góth izlését, és e templomban levő becses szobrászati remekmüveket — különös figyelemre méltó.

Löcse 1245-ben a tatárpusztitás után azon a helyen, a hol most áll, ujra kezdett épülni, és e kezdettöl fogva jelentöséggel biró város, csakhamar királyi várossá emeltetvén, az akkori idök szelleméböl itélve feltehetni, hogy saját egyházzal is nemsokára birt, a minthogy egy régi hagyomány szerint e templom épitési ideje csakugyan 1249—1260-dik évre esik.

E templom alaprajza (bazilika formában) három hajóval bir, melyek a régi keresztyén szokás szerint keletnek vannak forditva, 156 lábnyi hosszuak s összesen véve 82 lábnyi szélességgel birnak. — A közép vagy föhajó keleti része egy szabályos nyolczszögnek öt oldala által záródik be, és a záradék-köig 60 lábnyi magassággal bir.

A föhajót, valamint a mellékhajók szép góth boltozatát hat oszloppár tartja, s e része e templomnak — épitészeti modoráról itélve — legrégibb eredetünek mutatkozik, miután itt az épitési modor azon átmeneti korszakot képezi, midön a román lassan a góth izlésbe ment át, mely korszakot hazánkban körülbelöl a XIII-dik század második felébe tehetni, — továbbá tekintve a templom többi részét, egész biztossággal lehet következtetni, hogy e müemlék a XIV. század közepe táján már be volt végezve.

Tizenhárom szép magas góth ablak van a templom keleti és déli oldalán beosztva, s ezek már kiképzett góth izlésre mutatnak.

A templom belsejébe három föbejárat vezet, nevezetesen az északi, déli és nyugati oldalon az uj torony alatt, ezek közt a déli bejárat legdiszesebb.

Valóban szép góth izlésben tartott nyolcz oltára közt különös figyelemre méltó a föoltár, mely nemes izlésénél és bámulatos finomságu kivitelénél fogva nagybecsü remekmü, mely hazánkban ritkitja párját, söt tekintve nagy méreteit, az egész birodalomban az elsö helyet méltán foglalja el; magassága, miután egészen a boltozat alá nyul, 60 lábnyi és összes szélesége 19 láb, belseje három természetfeletti nagyságu, remekfaragásu alakot tartalmaz, nevezetesen: a közepén sz. Mária félholdon állva, jobbra sz. Jakab és balra sz. János szobra; mind a három alak, daczára nagy méreteinek, természetes és finom kivitelü; — az oltár két oltárszárnya féldombormüvü alakokkal van diszitve, s daczára az alakok sokaságának, a kompositió mégis világos és helyes.

E remekmü felsö részét pyramis alakban fölfelé törekedö karcsu oszlopocskák és számtalan tornyocskák tömege képezi, melyeken mennyezetek alatt finom faragásu szobrocskák állnak. Az egész remekmünek benyo-

A lőcsei sz. Jakab-templom. — (*Myskovszky* rajza után.)

mása kivált egy uj szemlélőre nézve nagyszerű, bámulatot s tiszteletet gerjesztő.

Van itt a nyolcz góth oltáron kivül még öt más, melyek azonban ujabb izlésüek és különös műbecscsel nem birnak.

A főoltár bal oldalán létezik az ereklyetartó (ciborium) egy szabadon álló, 46 láb magas góth izlésü szép karcsu tornyocska alakjában, mely, a maga nemében szintén remekmü, a XV. században készült.

Azonban e templom nemcsak régi remekmüvekben gazdag, de ujabbkori nagybecsü müvekkel is találkozunk itt, s habár ez ujabb müvek más izlésben vannak tartva, mindazáltal ezek közt is szép összhangzás létezik. A többi közt megemlitendő itt a templom balfalának oldalán függő — hazánkban még eddig legnagyobb és legdiszesebb orgonamü, számos nagy méretü ón sipokkal és nyolcz fuvó müvel ellátva, az egész a XVII. század szép renaissance izlésében van diszitve; különösen karzata gazdag arabeszkekel, és fülkékben álló szobrokkal diszeskedik, a karzat közepén levő czimer a Bóbest családé. E remekmü krakkói Hummel János által 1615-ben készittetett, és 13,000 magyar forintba került.

Jelenleg azonban ez orgona nem használtatik, miután oly állapotban van, hogy tetemes javitást kiván — de van a templom nyugati részén egy ujabb orgona, az isteni tisztelet mostani használatára.

A fentebb emlitett nagy orgonamü számára egy idő óta adakozások folynak be, s e szerint remélni lehet, hogy e ritka nagybecsü müvet nemsokára czélszerüen ki fogják javitani. — Megemlitendő még egy XIV. századbeli keresztelő-medencze, mely érczből öntve, 3′ 2″ magas 2′ 6″ széles; formájára nézve hasonlit a régi kelyhekhez, és több alakkal van diszitve.

A sekrestye faloldalán jól fentartott *al fresco* falfestmények láthatók, melyek phantasztikus alakokban a hét fő jócselekedetet és a hét fő bünt 14 képen ábrázolják, minden kép alatt régi góth betükkel irott versek olvashatók; — igy például az első kép alatt ez áll:

Durch gott wir dich begraben
got mus deyne zele haben. stb. stb.

Sokkal érdekesebb a templom déli falába befalazott négy márvány-sirkő, melyek a Thurzó-család sirboltja felett emelkednek. E sirköveken féldombormüvü, pánczélba öltözött, zászlót tartó s oroszlánokon álló négy alak látható. — Az első sirkövön következő bevésett felirás olvasható:

HIC SITVS EST MAGNIFICVS DOMINVS IOANNES THVRZO DE BETLEHEMFALVA, ILLE QVINQVE FILIORVM PARENS, DVORVM EPISCOPORVM: STANISLAI OLOMVCENSIS, IOANNIS WRATISLAVENSIS, TRIVM MAGNATVM, GEORGII PRAEFECTI VNIVERSAE REI METALLICAE IN PANNONIA, ALEXII LOCVMTENENTIS POTENTISSIMI REGIS FERDINANDI ET IOANNIS COMITIS COMITATVS SCEPVSIENSIS, OBIIT ANNO DOMINI: MDVIII.

A másodikon:

HIC IACET MAGNIFICVS DOMINVS IOANNES THVRZO DE BETLEHEMFALVA, COMES COMITATVS SCEPVSIENSIS, QVI PROPRIO QVODAM INSTITVTO COELEBS AD SVMMVM VSQVE DIEM VIXIT, PACIS QVIETIS ET IVSTITIAE AMANS, SVO CONTENTVS, ALIENI MINIME APPETENS, OBIIT AETATIS ANNO LXVI. A NATO AVTEM CHRISTO SALVATORE MDLVIII. 29. MARTII.

A harmadikon:

HIC IACET SPECTABILIS AC MAGNIFICVS D. D. CHRISTOPHORVS THVRZO DE BETLEHEMFALVA, PERPETVVS TERRAE SCEPVSIENSIS, EIVSDEM MODO COMITATVS ET SAROSIENSIS SVPREMVS COMES, LIBER BARO, EQVES AVRATVS, AC SACRAE CAESAREAE REGIAEQVE MAIESTATIS CVBICVLARIVS, QVI PIE IN DOMINO OBDORMIVIT, ANNO AETATIS SVAE X XI.

Végre a negyedik sirkövön:

ILLVSTRISSIMVS D. D. COMES STANISLAVS THVRZO DE BETLEHEMFALVA, REGNI HVNG. PALATINVS, IVDEX CVMANORVM, TERRAE SCEPVSIENSIS AC COMITATVS EIVSDEM PERPETVVS COMES, SACRATISSIMI PRINCIPIS ET D. D. FERDINANDI II. ROMANORVM IMPERATORIS, AC GERMANIAE, HVNGARIAE, BOHEMIAE ETC. REGIS ETC. INTIMVS CONSILIARIVS ET PER HVNGARIAM LOCVMTENENS, MORTVVS EST I. MAII. ANNO. D. MDCXXV. AETATIS SVAE XLIX.

A templom külseje egyszerü, de mindamellett szép góth izlésben van tartva, a mellékelt képen a legnagyobb, déli oldala látható. — Azonban e templom legszebb disze uj szép magas tornya, nyugati oldalán, alapzata rendes négyszög, de már az első emeletnél szabályos nyolczszögbe megy át, szép góth ablakokkal, és fent egy födött tornáczczal van ellátva, hol egyszersmind a toronyör szobája is létezik. — A torony magassága egészen a keresztig 40 öl; épitése 84,000 p. forintba került, és 1856-dik évben végeztetett be.

E templom a piacz közepén állván, nagy diszére szolgál Lőcse városának.

Közli *Myskovszky Viktor.*

A tavasz hirnökei.

De bizony már tavaszodik,
Csupa jóság az idő,
A nap egész estalkonyig
Olyan enyhes, üditő.

Himpacsirta megszólamlott
A levegő magasán,
Mintha e szép, mézes hangot
Az egekből hallanám.

Kellemes illatot érzek:
Ibolyaszag árja foly,
Megpezsdült a madárfészek,
Nyüzsög a sok hangyaboly.

Azt ugyan nem hittem volna,
Hogy ma már te is virits,
Zöld pázsitnak sárga gombja —
Édes, kedves kikirics!

Egy-egy pille — innen, onnan
Meg-meglippen a mezőn,
Itt egy bibicz előtoppan,
Ott egy falka récze jön.

De bizony már tavaszt látok; —
Itt van a rigó sereg:
Bukfenczez már gyepen a sok
Meztelen czigánygyerek.

Pájer Antal.

Az oroszi mezőn.

Hullámzó kalásztengerből
Légbe száll a kis pacsirta —
A dalolás ihletése
Fel, fel a magasba hivja.

S dalol, zeng ott olyan szépen,
Oly varázslón légi kobzán —
Forró mezőn tikkadt pásztor
Hallja ezt csak, ábrándozván.

Ábrandozik, pedig mélyen,
Szálas, ifju csordapásztor,
De nem ám a madárdalról —
Hallott ilyet akárhányszor.

Ábrándozik a csárdáról,
Minthogy a szomj gyötri őtet;
Hűvös árnyu lombos fáról,
Mely alá most le nem dőlhet.

Ábrándozik szép tinókról,
A miknek most nagy az ára, —
Lóhátról a karikással
Hej hogy hajtná a vásárra!

Ábrándozik szép asszonyról —
S szivében megrözzen egy húr . . .
Csintalan ám a menyecske — —
És nagy kópé ám az ifj' ur . . .

Ábrándozik — — s ni a csorda
Beszalad a csenderesbe!
Jön a gazda káromkodva —
Ejnye lánczos teremtette! —

Csermelyi Sándor.

Simontornya szerepe a kuruczvilágban.

Történeti rajz THALY KÁLMÁNTÓL.

(Folytatás.)

A palotai ütközet szerencsétlenül ütött ki. Eszterházy kicsiny és már megcsüggedett hada Heister nagyszámu seregei által tetemes részben szétszóratéк. E vereség Dunántul nagy bódulást okozott. Eszterházy Somogyba meneküle rendetlenül futó lovas hadával; ám *Fodor László* nevü bátor és ügyes strategikus gyalog-dandárnokának ezrede megtartá a rendet, s a harcztérről jól intézett sortüzelés között vonult le *Simontornyáig.* Itt bezárkózék a várba, a melybe Eszterházy dragonyos-ezredének lovatlan katonáival, s a fölkelt nemességgel együtt, vagy háromezer ember szorula most.

Heister, ki lovasságának egyrészét Palotából Veteráni tábornok alatt Somogyba Eszterházy üldözésére bocsátá, többi hadával tovább mene a Duna felé. Aug. 13-ára Mező-Komáromig érkezék, s ott maga seregének fáradtabb részével tábort vervén, Schilling tábornokot a Baruth-féle gyalogezreddel (2400 fő), egy csapat válogatott könnyü lovassal és Monticelli ezredes alatt 800 vasassal még az nap sietve küldé Duna-Földvár felé, hogy állják el a partot Bottyán előtt.

A nevezett *Fodor László* elszáná magát Schillingék feltartóztatására; azért Simontornya várából — mikor a császáriak közelében haladnának — gyalogsága nehány századával s a fölkelt nemességgel kirohant és tüzzel fogadá őket. Azonban ezek, különösen a Monticelli vasasai, zavarba hozák a nemességet, melynek futása következtében aztán bomladozni kezdének a hajduk sorai is. Maga Fodor László, a fölkelt nemes hadak elugorván mellőle, övéitől elvágatott, s a legvégsőig védé magát az ellenség közepette, mignem fején két vágás esék, mire eszméletét vesztve alábukott, s elfogaték. A harcz egyébiránt — az egy Fodor esetén kivül — nem került nagy veszteségbe, minthogy a visszavonulók védelmére a vár ágyui elég közel valának. A császáriak kutfői szerint összesen vagy száz kurucz esett el; saját veszteségökről hallgatnak.

Véleményem szerint ez lesz azon harcz, mely az ugynevezett *Mozse-hegy* alatt vivatott, s talán Fodor László megsebesülésének s elfogatásának helyét jelöli a Beszédes ur által emlitett *fakereszt.* Fodor László igen népszerü ember volt; nagyon valószinü, hogy az ő szomoru esetének helyét örökité meg ily módon a honfiui kegyelet.

Schilling és Monticelli e harcz után senki által nem háborgattatva nyomultak a Dunáig, megszállák a partokat, s másnap augusztus 14-én Somogyból lovas-hadak jövén Bottyánhoz, ezekkel összeütközének s elpuskázák őket, nem lehetett egyesülniök a tulsó parti kuruczokkal.

Heister augusztus 15 én estére hadának egy részét Simontornya alá szállitá, s aztán a többivel — ekkorra ugy látszik Veteráni szintén visszaérkezett — maga is Földvárhoz mene; gyalogsággal, lovassággal, ágyukkal megraká a Duna partjait, a földvári várőrségét megszaporitá, taraczkos naszádait a vizen folyvást czirkáltatta, szóval lehetetlenné tevé a csak három hajóval és két tábori ágyuval rendelkező Bottyán átkelését.

Lőcsei Szent Miklós
és Szt Antal oltárok
mestere
Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 346-1.

rászat történetéről és Molinier a művészi iparról fognak előadásokat tartani.

*

A bajor iparművészeti társulat Münchenben 1889. junius 15-ikén pályázatot hirdetett ki megszorítás nélkül a művészi ipar körébe tartozó bármely tárgy tervére. S hogy a pályázat annál szabadabb legyen, még a díjak száma, valamint a szétosztandó összeg nagysága sem határoztatott meg. A határidő nov. 16-ika volt és a beérkezett tervek száma valóban meglepő és nagyszerű tanusága, hogy Bajorországban mily átalános és elterjedt a tevékenység ez irányban. A pályázat művészi eredménye is igen kielégítő volt. A határidőig beküldetett 270 terv. Ezek közül a tizenegy tagból álló biráló bizottság 21 művet tartott kitüntetésre érdemesnek és kiosztott összesen 2080 márkát. A 21 díj közül egy volt 500 márkás, egy 200 márkás, négy 150 márkás díj, két 100 márkás, három 80 márkás és kilencz 60 márkás.

*

A MŰGYÜJTŐ TÁRCÁJA

Budapest idegenforgalma

Irta : *Jeszenszky Sándor*

A »Szép Budapest« c. könyvből, melynek jelességeit lapunk mult számában méltattuk, átvettük mutatóba ezt a rövid cikket. Adatai, kritikai hangja és egészséges ötletei ízelítőt adnak az egész könyv stílusából.

I.

Vannak szerencsés városok, melyek fentartásához tekintélyes részben hozzájárul az idegenforgalom. Budapest valóban méltó arra, hogy e kiváltságos városok sorába kerüljön. A kérdés fontossága arra késztet, hogy ezt egy félszázadra visszamenőleg áttekintsük. A mult század nyolcvanas éveiben 85—90 ezerre tehető az átlagos évi idegenforgalom. Tehát ez évtizedben Budapest átlagos lakosságát 438.580 főben számítva, az évente megforduló idegenek száma a lakosság 20%-át érte el. A kilencvenes évek elején 126.000 körül mozgott az idegenek száma évente, amely a millennium évében 156.267-re emelkedett. Tehát ez évtized átlaglakosságát 619.871-nek számítva és az idegenek számát 140.000-re, az idegenek percentszáma 22—23%. Adataink nem lehetnek pontosak, mert az idegenforgalom kérdésével 1897-től annyira nem törődtek, hogy tizenhárom éven át az erre vonatkozó statisztikai adatokat sem jegyezték fel. 1913. évben a főváros 880.371 lakójával szemben az idegenforgalom 226.844-re szaporodott, vagyis 25%-ra. Ime, abban az évtizedben, mikor a forgalom javulása és az utazás olcsóbbodása Európa nagy metropolisaiban az idegenforgalmat 10—15%-kal emelte, akkor minálunk az csak 2%-kal emelkedett. Ebben az évtizedben újból kezdtek e kérdésre súlyt helyezni, de anélkül, hogy eredményt tudtak volna felmutatni. Ahelyett, hogy akár áldozatok árán is a világ nagy utazási szerveivel léptünk volna közvetlen összeköttetésbe, a koalició alatt a Menetjegyiroda húsz esztendőre megkapta a külföldi jegyforgalom monopóliumát és ezzel az összes külföldi utazási irodákat kizárták Magyarországról, így a Thoos Coockot is. Mi, akik annyi üzleti és tevékenységi kört voltunk és vagyunk kénytelenek a külföldnek átengedni, éppen ezen a téren vagyunk oly féltékenyek, hol pedig az engedékenység lett volna egyedül célravezető.

A Duna-ünnepély emlékezetes fiaskója is ebbe az évtizedbe esik, mutatva a teljes koncepciónélküliséget és tervszerűtlen kapkodást. Hogy a Menetjegyiroda monopóliuma nem járt a várt eredménnyel, mutatja működésének első hat esztendejében tapasztalható stagnálás a fellendülés helyett, és az idegenek arányszáma alig haladta meg a millennium évtizedének számait. Ez a szervezet tulajdonképpen a kiutazás előmozdítását szolgálja. A Thoos Coock, a Waggon Lits és American Express beengedésével nem lehet tovább késni. Ez a kérdés nem az üzlet, hanem a közérdek körébe tartozik. A háború számai nem lehetnek irányadók e kérdés vizsgálatánál s csak mint érdekességet jegyezzük ide, hogy 1917-ben az évi idegenforgalom elérte a 304.174-es számot. A forradalom utáni évek abnormis viszonyai sem lehetnek mértékadók és így az 1923-as esztendőnél kell megállapodnunk. Ebben az esztendőben 945.712 lakosa volt Budapestnek és 218.158 idegen fordult meg benne, tehát az arányszám 23%. Ez az infláció utolsó éve, amikor az olcsóság és a könnyű üzlet sokakat ide csábított. Ezt igazolja az 1924. év eredménye, melyben az idegenek száma 179.720-ra esett le és arányszámuk 19%, tehát a 80-as évek mögött is elmarad. Az 1925-ös esztendő javulást hoz, amennyiben 960.000 lakosra 240.153 idegen esik, ami 25%-os arányszámot eredményez.

Ezeket az adatokat a belföldi és külföldi forgalom szempontjából kell még mérlegre tenni. Az évi idegenforgalomnak átlag csak egynegyedét, legjobb esetben egyharmadát adják a külföldiek, a többit a belföldiek száma tölti ki. Az elcsatolt területekről 1924-ben 23.218, és 1925. évben 24.580-an keresték fel Budapestet. E tekintetben a legfontosabb idegenforgalmi szervünk a Nemzetközi Áruminta-

Balra:
Szent Sebestyén faragott és színezett faszobra. Lőcse. 1500. körül.

Jobbra:
Nyakérem. Gerevich dr. véleménye szerint Antonio Abondiotól származik 1587-ből és a Louvréban megvan a párja

Baloldalt:
Ostyatartó. Limoges. XIII. századból.

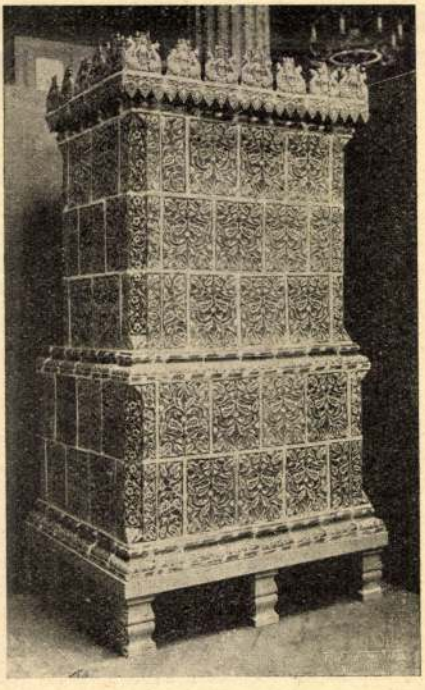

Jobbra:
Cserépkályha Liptónádasról. Magyar munka a XVII. századból.

A Nemzeti Múzeum kiállításából »Tíz év szerzeményei«.

A Műgyűjtő 1928. 6-7. sz.

Lőcsei Szent János oltár

mestere

Az oltárt Henckel

János alapította

1520.

mesterének monogrammja:

Neki tulajdonítja

Csánky a Szépm. Múz.

Kisszebeni főoltárának

képeit is.

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 348. l.

KIRÁLYI MAGYAR
BUDAPEST VIII
TELEF

Lőcsei Via dolorum –
oltár

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 338. l.

Lőcsei Vir Dolo-
rum oltás

Csánky Miklós
cikke

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 54–61. l

számos Eippel.

144. Piemonti iskola: Szárnyasoltaszka

Cirni!

Triplicitor

merev

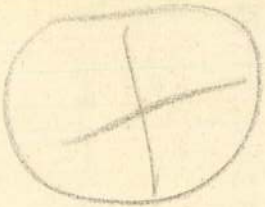

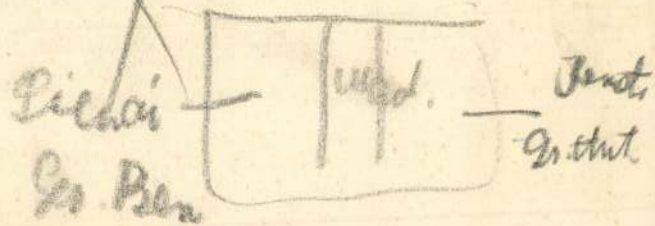

Lőcsei ötvösség

Emlékre

Pallai Sándor : Ötvösművészet
Művelt Népkönyvkiadó Bp. 1970
237.old

Lőcse műemlékei

Demkó Kálmán:

Lőcse város műtörténeti rövid leírása. Lőcse, 1896.

Gent (484)

h.államtitkár.

z o t t s á g a

l n ö k s é g é n e k ,

B u d a p e s t .

Löcse

Henszlmann Imre:

Löcsenek régiségei.

4-r. 102 kép. 163 l

Bp. 1878

Gent (947)

t az építési höltségszámla
ponsát igényeltek.
lag van szerencsém Nagymél-
; hogy a végzett munkálatok
akhöregét hiküldeni egyuttal
ssék az iránt, hogy a tényleg
korona a liptónjvári m. k.
egtéríttessék, mintán ez összeg
lés lett a műemlékek országos

./.

r Gyula úrnak,
tanácsosa, főrendiházi tag,
országos bizottsága elnökének.

Budapest.
VI. Városliget.
Szépművészeti múzeum.

Lőcsei emlékalbum.

160 lapból álló bőrkötésű könyv.
A XIX. század első harmadából.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Lőcsei ref. templom

története

Merklas Vencel:

Die Stadtpfarrkirche S. Jacobi maior in der k. Freistadt Leutschau.

Lőcse, 1862.

Továbbítani Merklas-hoz

Löcsei mester

1494-ből származó főoltár képén az egyik angyalka magasba tartja térdelve a fehér bysszus leplet, míg a másik kettő annak szélét fogják.

Radocsay Dénes: The Nativity in Hungarian Mediaeval Painting. The New Hungarian Quarterly, Bpest 1967. 28. sz. 193-97 1961.

Löcsei Férus Születése-oltár Mestere M.D.K.

Gafaragó szobrász

művészetét szerző Löcsei Páltól
függetlenül tárgyalja, bár művéinek
egyes elemeit, némelyek Löcsei Pálnak
tulajdonítják. Visszont részletesen fel-
sorolja ennek a mesternek messze-
kisugárzó hatását, melyek az okolicsnói-,
káposztafalvi-, gánóci-, részben hiányos
oltár-figurákon állapítható meg.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 103-104. old.

M.D.K.

Lőcsei Szent György-mester, szobrász

néven hosszan tárgyalja szerző
azt az ismeretlen művészt, akinek a
Szent Lukács (?)-oltár is tulajdonítható s a
fő oltár készültével egyidejűleg működik fa-
faragóink sorában. Különösen méltatja név-
adó művét, a lőcsei plébánia templom Szent
György kapolnája falán, credeti helyén, hasábala-
kú, fogrovatos fakonzolon álló, háromnegyed
életnagyságu lovas Szent György szobrát, mely
./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 107. old.

M.D.K.

Löcsei Szent György - mester, szobrász

... az észak-italiai sírcmlék-kompozíciókra emlékeztet ... és önmagában is hívánja, hogy szép formáju alakja egy ötnegyed évszázaddal korábbi, pompás emlékünk, Kolozsvári Márton és György nagyszerű bronz Szent György-e mögé sorakozzék." – A löcsei Szent György mestere hez legközelebb álló mű, szepesszombati Szent György-oltár, mely „sajátos, a gotika és a reneszánsz határán álló, átmeneti jellegű építmény." ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 108. old.

M.D.K.

Löcsei Szent György-mester, szobrász

... A retabulum 1503-ban készült, a predella jobboldali halantérdeszkáján azonban az 1516-os évszám olvasható, mely nyilván az oltárépítés befejezésére utal. - A mester művészetének kisebb fokú átalakulása a szepesszombati főoltárt követő utolsó alkotásán, a löcsei Szent János-oltáron figyelhető meg, melynek retabuluma 1520-ben épült s rajta a reneszánsz dekoráció végleges diadalra jutott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 108. old.

M.D.K.

Lőcsei Szent György-mester, szobrász

... ma egybeállítható oeuvre-je a lőcsei Szt. János oltárral zárul. Ő a szepességi Stoss-követők népes táborának és a nagytekintélyű lőcsei műhelynek utolsó jelentékeny tagja. A nála idősebb Jézus szülésése Mesterével és Lőcsei Pállal együtt ők hárman alakították a lőcsei műhely vezérkarát. Közös érdemük a XVI. sz. elejei szepességi plasztika nagy fellendülése és ők képviselik a hosszú, szobrászati törekvéseket

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai.

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 108-109. old.

LŐCSEI 1. *János (Hans von Lewtsch)*, ágyúöntő. 1547. Bebek Ferenc részére egy igen szép alakú címeres és feliratos ágyút öntött, mely jelenleg a krasznahorkai várban van.

Eskezett 1905 febr. 23.

150/1905 sz. (Keszthely, 1905 febr. 20. 27. sz.a.)

A balatoni múzeum egyesület elnöksége beterjeszti jelentését az 1902 évi áll. segély maradékának és az 1903 évi áll. segély felhasználásáról. (Kiintúve a 151. sz.-mal. IV. 26. e.i. 95)

Lőcsei János

1435

Csontosi jegy.

Janos lőcsei kőmöfes-
tő alatt nincs
meg véletlenül?

Roxa Dersö VI. 310

Lőcsei Zanós

ágyuöntő.

1547 ben Bebek Ferenc részére cimeres és feliratos ágyut öntött Hans von Lewtsch.[1] A Mayer István féle lőcsei kronika 31 k lapján ez az ágyú rajzban is megvan. Igen szép alakú ágyú, felső részén cimer alatt következő felirat van: „Francisc. Bebek de Pelsvic. 1547. Hans von Levtsch". Azemlített kronika szerint ezen ágyú 1822-ben Andrássy Lipót gróf birtokában volt a azonos lehet a Krasznahorka várában ma is meglevő Bebek féle 1547. ki Krokodilus nevű ágyúval.[2]

---

1) Dr. Demkó Kálmán. A felsőmagyarországi városok életéről a XV–XVII. században. Budapest 1890. 83. l.

2) Dr. Demkó Kálmán. Lőcse tört. I. Lőcse 1897. 403. l. lásd meg.

Thaly K. Régi ágyunevek és feliratok. Szarvasok 1870 415. l

Lőcsei János
ágyúöntő
1547

lr

Hadtört. Közl
1928. 423. l.

848.

Dulva van ábrázolva. Szürke parókája két-
rna; szeme szürke, bajusza s szakálla leberetvált.
n csavarva, ingének mellfodra ~~[illegible]~~ csipke, mellé-
allér nélküli kabátja szürke s csak két gombja lát-

ny ovalis keretben, méretei 4·3 : 3·5 cm.
któber 12-én Egger testvérektől. Ára $\frac{40}{2}$ frt.

: VI. 28-án és az elnámolást Fudomásul vette
leirat (121/94).

Lőcsei Szent Jakab

templom

Magyarországi Szent

Erzsébet oltára

vepr.

Szépm. Műv. Enk.

VIII. 40, 41. l.

t válaszunk kiegészitéseképen pót-
ő alábbi külföldi folyóiratok ada-

ernational des Instituts de Recherche
is, 1946.

Artistique au Cours de la Seconde
liminaire publié par l'Office Inter-

es Musées. Paris, 1946.

Mensuel des Musées. Genf. 1945. 1946.

Lőcsei szent Jakab templom

Mária-hó oltára
1494 k.

repr.
Szépm. Műv. Erk

VIII. 44. l.
45. l.
46. l.

és megengedhető közvetlen öntvényeknek a készítése.

Ebben az esetben az illetékes felügyelőség előterjesztésére a régiségek és szépművészetek felső tanácsa, vagy sürgős esetekben annak választmánya meghallgatása után, a minisztérium határoz.

9. czikkely.

Az, aki az eredeti után készítendő öntvényre engedelmet kapott, tartozik az eredetinek első jól sikerült példányát mihamarább a helyszinén kiszolgáltatni. E példány az állam tulajdonát képezi és abban az intézetben őrzendő, ahol az eredeti van, vagy állami

doskodik.

13. czikkely.

Az öntő, az öntvényi munkálatok dése előtt a «Letétek és kölcsön tárá»-ba[1] le fogja tenni — a felügyelős az illető intézet igazgatóságától a d tosságához képest — megállapított biztositékot.

Károk esetén, amelyek felett fe kizárásával a felügyelő dönt, az önt lenül az esetleges birósági eljárástó a biztosítékot.

[1] Cassa dei depositi e prestiti.

LŐCSE, SZT JAKAB- ÉS MINORITATEMPLOM

Struhár, Alojz: Prinzipien des geometrischen Systems und der Konstruktion gotischer Maßwerke
Ars 9-10. 1975-1976, 259-328

PETROVÁ-PLEŠKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18.
STOROČIA
ABS 4.1970, 1-2. DR

MDK

Lőcsei Lőrinc Mester heti 2 magy.forintot kap és ellátást ,napi 1 pint bort és még egy ital bort. Utazására 8.95 forintot.Az 155o-es számadáskönyvből.

Dóshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein. 1493 és 1596 között. II.közlemény.159.lap.

Az Egri Múzeum Évkönyve.II.1964

M.D.K.

Löcsei Lőrinc, festő

Lőcsei Lőrinc mester

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 361. old.

MDK

Lőcsei Lőrinc mester festő 1550 szept.8-tól nov. 7-ig dolgozik.

Déshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.II.közlemény. 159.old.

Az Egri Múzeum Évkönyve.II.1964

Lőcsei Kelemen, ötvös. l.

Kelemen.

Löcsei út Jakab

templom

Merklas: Die Stadt-
pfarrkirche St Jacob
maj. in der königl.
Freistadt Leutschau.
16-r, 52 p. Löcse,
1862

Gent (1532)

MAGYAR ÉPITŐ IPARI M

IRODA: I., MÉSZÁROS-UTCZA 8. SZ. E

TELEFON 21–47.

SZ

T. Szépművészet

Szállitottunk be

1 nagy 16 ajtós sz
vétele és a másik
ujból felállitva a
maradt oldal ujb

Lőcsei minorita kolostor

Spirko, Jozef:
Stary Klástor minoritov v Levoci. Turócszentmárton, 1940

Gent (2054)

nt

rezanyag ... Ezt az ócska diszha
emlék! A tetőn kívül tehát

5. Legyen szabad végül
fölterjesztésem (2 csigakötél f
nem.

Ják, 1917. november

SIGILLUM PAROCHIAE JAAK AD S. GEORGIUM MAD. 1881

191

M.i. Bár most mindenn
kevés müemlék, ami hazánk
kiméletet.

Csatolva Küldöm a vi

Lőcsei szent Jakab
templom

Vajdovszky János dr.

A lőcsei szent Jakab
templom szentely-fal-
festmenyeinek ér-
telmezése. Erkönyve,
A szepesmegyei Tösté-
nelmi Tarsulat —.
II. ért. Lőcse, 1886.

29 – 46. l.

	---------- fiz. oszt. ---------- fok.	
	---------- fiz. oszt. ---------- fok.	
	---------- fiz. oszt. ---------- fok.	
	---------- fiz. oszt. ---------- fok.	
	---------- fiz. oszt. ---------- fok.	
	Összesen:	

Igazoljuk, hogy a 18. hasábban feltüntetett összegek

----------, 194... évi .....

----

hivatalfőnök.

Lőcsei Szent Jakab

plébániatemplom

Kompanyik Coelestin:

A Szent Jakabról cím-
zett lőcsei plébánia-
templom rövid le-
írása. 8-r. 6 kép.
88 l. Lőcse, 1891.

Gent (1254)

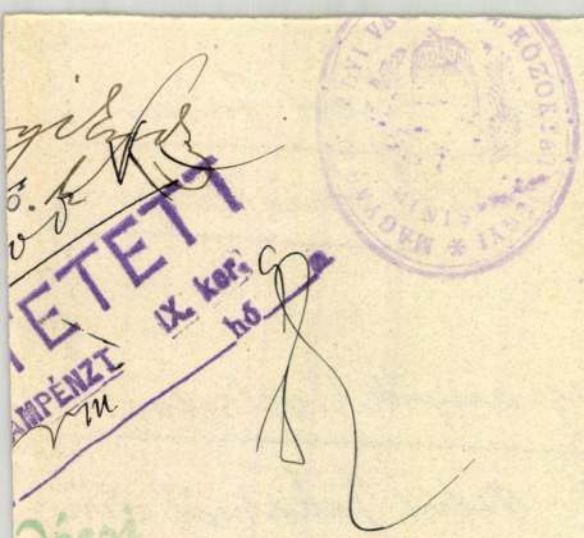
IX. ker.
hó
PÉNZT.

Löcse: Szent Jakab

templom

Still, P.: Die

Stadtpfarrkirche

St. Jacobi in der

kgl. Freistadt

Leutschau. Löcse,

1862.

Lyon (2066)

szerencsém szives tudomásul tiszte-
lettel megküldeni.

Budapest, 1917. október hó 31.-én.

A minister rendeletéből:

ministeri tanácsos.

Miámai ev. tanlp.

5

53-14349

1917

V.

0 csat

6 165396

(Löcsei minorita
templom)

Bal. ( )
Körlemenyér tepes
vm. multjabol
1909.

840. Néme

A XVIII – XIX. sza

Madonn

501

A térdig, ül
ölében álló gy
~~[illegible]~~ f
omlik, sarkosa
ros. ~~A Madon~~
zén apró ~~[illegible]~~
sen mertelen e
~~[illegible]~~

1 Ki hozzá lehajlik

Badoglem ~~Pléh~~,
A Ne

Lőcsei festő M.D.K.

1650 körül A Kálvária repr.

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964.

145.1.

J.S.T.

M.D.A.

A MDK

A lőcsei Szent Katalin oltár predellája triptichonjának ikonográfiai és stiluselemzése. Utalás külföldi párhuzamokra. Szerző szerint mester hosszabb időt tölthetett Ausztriában. Mindenesetre ez a mü, éppenugy mint Kolozsvári Tamás művészete, arra mutat, hogy a középeurópai festészet fejlődése a XV. sz. elején még közeleső sineken futott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 48-49.l.

M.D.K.

Löcsei festö

/ 1650 körül /

A Kálvária

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964

145. l.

A MDK

Az A betüvel kombinált véső és kalapács a lőcsei Sz.Katalin oltár predellájának kis triptichonjának felső keretlécén Schürer és Wiese szerint müvészmonogramm. Henszlmann és Csánky M. bányászmegrendelőre következtetett belőle. A triptichon középen angyaloktól övezett Szentháromságot, bal szárnyán Szent Zsófiát, jobb szárnyán Jákob álmát ábrázolja. Az eredeti festékréteget helyenként későbbi átfestés takarja. Bizonyos, hogy nem a Szmrecsányi főoltár mestere restaurálta a triptichont.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.48,197.1. Repr.: VIII.tábla.

? Lőcsei Anna oltár mestere MDK

A szepesszombati és a leibici Anna oltár stilusát követte, durva formmái a szepességi iskola formanyelvények elsekélyesedését jelzi. - Lőcsei Anna-oltárra vonatkozó adatok Adattárban: Belső szárnylapjain dombormüvek. Jobbkülső merev szárnyát egy barokk epitafium elhelyezésénél eltávolitották. - ~~Kesztnéxyekx~~ Hat festményének tárgya: Krisztus rokonsága. -

Az oltárra vonatkozó irodalom

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.175.l, 383.l.

Lőcsei Szt.Erzsébet oltár mestere? MDK

A lőcsei Szt.Erzsébet oltárra vonatkozó adatok az Adattárban.
Képek:1.Szt.Erzsébet, István vértanu és Flórián,2.Szt.Istvánt elfogják.3.Szt.István megkövezése.4.Szt.Erzsébet keresztcsodája. 5.Szt.Erzsébet betegeket vendégel.6.Szt. Bernardin.7.Szt.Hedvig.8.Szt.Elek.9.Szt. Ilona.
A középképen álló szentek dicsfényében feliratok.Szt.Istvánéban az 1493-as évszám.
1859-ben vagy 1861-ben Merklas ujitotta meg az oltart.1937-ben B. Blánsky restaurálta.
Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.376-377.l.

2 Lőcsei Szent Erzsébet oltár mestere MDK

Szepesváraljai mesterre csak arctipusok külsőség
ges rokonsága emlékeztet.
Szent Erzsébe oltár /1493/ reprodukciói könyvben:
Középkép CXLIV. tábla
Az oltár két belső szárnylapja CXLV. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.127.l.

Lőcsei Szent Erzsébet oltár mestere MDK

2.

Mester stilusszármazásának kérdését Wiese mély feltevése, ~~mélyy~~ a festőt a tiroli iskolával hozta kapcsolatban, nem oldotta meg. /Schürer O. - Wiese E.: Deutsche Kunst in der Zips. Brünn - Wien - Lépzig 1938.- 99, 232-233./ - Mester művészetének jellemzése. - Középképen Szent István vértanu dicsfényében 1493- as évszám, oltár készültének ideje /Merklas W: Die mittelalterlichen Kunstwerke der Jakobskirche in Leutschau.Mitteilungen V. 1860.290.1.)

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.127.1.

Löcsei Jakab

a löcsei Jakab-templom fő-
oltára. 1508-1518. (repr.)

Artner Tivadar: Évszázadok művészete. Bp., 1965.
Gondolat K., 605 l., ill.

155. l.

Lőcsei szent Miklós

---

oltár

l.

Szépm. Mur. Erk

VIII. 15. l.

ra közlöm, hogy a Müemlékek Országos
tal bélyegzőjének egyidejü használatá-
elnökön kivül dr. Dercsényi Dezső előadó

Lőcsei Mária hó oltár mestere? MDK

Az 1494 körül készült lőcseiMária hó oltárra vonatkozó adatok az Adattárban: Predellán a lengyel cimer és Lőcse cimere. Az oltárt 1878 előtt Stornó Ferenc restaurálta.
Képek: .1.Angyali üdvözlet.2.Krisztus születése. 3.Vizitáció.4.Királyok imádása.5.A 12 éves Jézus a templomban.6.Krisztus mennybemenetele 7.A betlehemi gyermekgyilkosság.8.Mária halála. 9.Krisztust megfosztják ruháitól.1o.Krisztus bucsuja Máriától.11.Menekülés Egyiptomba.12. Mária koronázása.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.377-378.l.

2. Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

oltáron Jagellók cimere látható

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.138.l.

2 Lőcsei Mária hó oltára mestere MDK

predelláján, ugyanugy, mint a főoltár és a Szent János oltár predelláján Lőcse város cimere látható.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.137.l.

2 Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

Henszlmann jogos feltevése szerint az oltár - a predelláján látható lőcsei és lengyel cimer indi- totta erre a következtetésre - az 1494-ben Lőcsén II. Ulászló, testvére János Albert lengyel király és Zsigmond herceg között lezajlott találkozó emlékére készült.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.125-126.l.

2 Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mesterének közéből származott. Szembeötlő ~~nágy~~ Mária hó oltár négy belső képének szepeshelyi oltár azonos jelenteivel való szerkezeti megegyezése. /Angyali üdözlet, Krisztus születése, Vizitáció, Királyok imádása/. Angyali üdvözlet tipusa a német festészet közvetitésével Németalföldig vezethető vissza /Baum J.:Niederländische Einwirkungen auf die ulmer Malerei des späten 15. Jahrhunderts. Oud-Holland LII.1935.27-33./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp. 1955. 125.l.

2. Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

Kapcsolat liptószentmiklósi Mária-oltár mesterével

-

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.lol.l.

Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

Lőcsei Mária hó oltár és Vir dolorum oltár stilusán nevelkedett a XVI. századi vezető lőcsei-szepesszombati műhely.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.168.l.

Lőcsei Mária hó oltár mestere MDK

Hasonlósok egyrészt a Mária-hó oltár, másrészt a nagyszálóki Szent Miklós oltár és a szepesszombati Szent Antal oltár festményei között.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

Lőcsei Mihály

festő Lőcsén a XV.

sz. második felében

Tvůrce tabulového obrazu P. Marie Popradské z r. 1484 v kostele v Popradu. Dílo prozrazuje vliv školy mistra oltáře sv. Michala ve Spisské Kapitule. Mimo to se mu přičítá olt. obraz sv. Alžběty, sv. Štěpána a sv. Floriána v Levoči (z r. 1493), pak obraz P. Marie se sv. Kateřinou a Alžbětou v Janovcích a olt. obraz P. Marie v Arnútovicích.

Wagner: Dej. v. u. na Slov. 105–106 l.

Toman 448. l.

Lőcsei Miklós

festő

A jánosfalvi

templom szárnyas

oltára

Repr.

Loisch (Dívald

eikke) 157. l.

163. l.

3514

Van szerencsénk értesiteni Méltóságodat, / Nagyságodat, hogy nb. vételi megbizása alapján aukciónkon / ~~napi árverésünkön~~ nem sikerült vásárlást eszközölnünk.

A megadott számu tételek a megadott vételi megbizási összegeken ~~felül~~ keltek el.

A ..... számu tételeket árverésből visszavonták.

A befizetett vételi megbizási előleg a kezei között

Lőcsei Miklós

festő

XV. sz.

l.

Divald 1927

108-l.

Löcsei Miklós

festő

Popradi templom
Madonna képe.

Bruckner Győző dr

A szepesi szász nép.
Nemzetiségi Ismertető
Könyvtár III. k.
Bp. 1913. 119. l.
128. l.

Lőcsei Miklós

festő

1.

Dürer és Magyarország

1511.

Lőcsei Miklós

festő

Mária szentekkel.
A jánostalvi tem-
plom szárnyasol-
tárának főrésze
XV. sz.

Repr.
Divald Magyarmuvenel
164. l.

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lőcsei Miklós

festő

Jánospalvi oltár

mód

Péter magyarnál

Verecke V. k. 42. l.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Löcsei Miklós

festő

1444.

Cáid

Gereczefalkepek

528:h.

Péczely József emléktárgyai a Komáromi kulturházban VIII. 5.

Lőcsei Miklós

festő

Szent Erzsébet Húz
Mária balján (jobb-
ról Szent Ilona) az
arnótfalvi templom
szárnyas oltárán
Fentitől, XV. sz.

Repr. -

Csánki Dezső -

Árpád és az Árpádok -
Bp. 1907. 318. l. -

~~Földmívelésügyi minisztérium~~

VII. 280

Löcsei Miklós

festő 1484

l.

Pekárfest

10. l.

Photo. 1884

Portrait
19.6.

Lőcsei Miklós

festő XV. n.

Szárnyasoltárkép
fentitől az arnóth
falni rk. templom
ban. Madonna a
trónusban ülve, balról
szent Erzsébet, jobbról
szent Ilona. Szárnyakon
belül szentek képei

Div Felsőm.

169. l.

* A választói jogosultság az **illető rovatban** egy 1-es szám beírásával jelölendő meg.

Nem magyar honosokat nem

Dunántúl VII-223

Lőcsei Miklós

Fetrő XV. sz.

Jánosfalui rk. templom (Szepes m.) szárnyasoltára fentitőt.

Div. Felsőm.

215. l.

~~Japan III. 224.~~

Lőcsei Miklós

festő

Madonna, festmény
arany alapon, feli-
rata a keretén
Nicolaus de leutsa
anno d. 1282

Szepesv. Univ. Eml.
II rész.

Div Felsőm
322. l.

vitis vulpina
rókaszőlő

Lőcsei Miklós.

festő XV. sz.

l.

Forum (magyar rész)
1937. 74. l.

Löcsei Miklós

festő XV. n.

Poprádi bold. szűz Egyl. Keretén: Nicolaus de Leuczia a. d. 1488. pinxit felirattal.

Fájólalmas Anya, Löcsei Miklós festő iskolájából

Henszlmann Imre dr, Bubics Zsigmond és Szalay Imre:

A magyarországi árvizkárosultak javára Budapesten ... rendezett műipari és történelmi emlék-kiállítás tárgyainak lajstroma Bp 1876. 38. l.

Lőcsei Miklós

Nicolaus de Leuczia)
ki a lőcsei sz. Jakab templom-
ban a sz. Miklós, sz. Anna,
sz. Erzsébet és a passió-oltár
képeit festette. A poprádi,
a kaposztafalvi és a szepes-
szombati templomok kivá-
lóbb képeit neki tulajdonit-
jak.

Kompányik Coelestin:

A sz. Jakabról címzett
lőcsei plébániai templom
rövid leírása. Lőcse,
1891. 30. l.

l. Henszlmann Lőcsenek rejtvényei

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Lőcsei Miklós

festő Lőcsén

1484

Toman 376. l.

ALAPÍTVA: 1577

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA KÖNYVES-BOLTJA

BUDAPEST IV,
KOSSUTH LAJOS-UTCA 18.
TELEFON: 18-95-40.

•

BUCHHANDLUNG
DER KÖN. UNG.
UNIVERSITÄTSDRUCKEREI

•

LIBRAIRIE
DE LA PRESSE
DE L'UNIVERSITÉ
ROYALE HONGROISE

•

BOOK-SHOP OF THE
ROYAL HUNGARIAN
UNIVERSITY PRESS

•

POSTACSEKK:
BUDAPEST 37.473,
LEIPZIG 29.165,
PARIS 160.010.

UTÁNVÉT: .....

SÚLY: .....

Tartalma: Könyv.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos Dr Szentiványi Gyula urnak

.....

.....

.....

Budapest

XI. Lágymányosi-utca 16.

.....

37.422. — K. M. E. Ny.

Lőcsei

L. 2. *Miklós (Nicalaus de Leuczia)*, festő. A XV. sz. végén Lőcsén élt. Egy nevével és 1484. évszámmal szignált, a realizmus felé hajló gótikus képe, mely Máriát mint a mennyek királynéját ábrázolja, a poprádi templomban van. Divald véleménye szerint L. készítette a jánosfalvi, arnóthfalvi szárnyas oltárokat és a lőcsei templom Szt. Erzsébet-oltárát (1493).

E. G. II. 461

Érkezett 1905 júl. 16.

609/1905 sz. (Szombathely, 1905 júl. 5. 14 sz. a.)

A vas m. kultúr egyesület elnöksége beterjeszti a régiés néprajzi segély felhasználási tervezetét. (Válasz. VIII. 10. e. i 280/905)

Lőcsei Miklós

festő

poprádi oltárkép 1484.

irod

Lechner Jenő dr. Az elozakitásra itélt Magyarország.

Bpest, 1920. 73. l.

BALTI-ÁLLAMOK

Lőcsei Miklós

MAGYAR MŰVÉSZET
1928. 716

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 853.

Löcsei Miklós

poprádi oltárkép

csod

Lechner Jenő dr. A Szepesség és Sáros vármegye műemlékei. Magyar Műemlékek - (Historia)

2 k. 1. f. 6. l.

Lőcsei Miklós

festő XV–XVI. 7

cród

Diófelséták. 22. l.

T. 5386.

árba balról széles ut vezet, a
pökre emberfejek tüzvék fel, ketten
épütt:

5 : 10.6 cm.

Lőcsei Miklós

Magyar Múvészet
1928. 746

~~Rossuthfalvai ifjúsági kör 44.226~~

éldányban mellékelt „Szabályzatminták
íra" cz. tervezetet azon tisztelettel
megküldeni, hogy azt áttanulmányoz-
vel, megjegyzéseivel „in margina"
lehetőleg 3 héten belül visszajuttat

Löcsei Miklós

Jasto 1484.

wod
Z

Ebér Laizlós. Arch Ert
1906. 164. l.

Lőcsei Miklós

festő

1484.

Csontosi, 1877.

Gyulafehérvári Batthyány-Intézet
Müjt. áll. felügyelet alá helyezése

VI. 310.

Lőcsei Miklós

festő 1484

lásd

Fos 612 l

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
sa.

- Endrényi Imre, Szeged.

Lőtsei Miklós

fertő

Csód

Om V(a) 121 l.

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Lőcsei Miklós

festő 1484

vrod

My Bástfa I. 80. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühe

Miután keresményemnek 191...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételér

nevü munkástársamat szóbelileg megk

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Löcsei Miklós

Jesto 1484.

Nicolaus de Leucria

Ibbem	79 l 80 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg meg

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei/Miklós, festő A XV. sz. végén (a XVI. elején) Lőcsén élt, és stárnyás oltárokat festett. Egy hiteles L. műve 1487-ből (Mária, a magyarok kiráfnője) a poprádi templomban van.

L a realismus felé hajló gót stílű

Liebl C

szobra

Berlini szobrász, 1902-ben,
55 éves korában öngyilkossá lett.

Lőcsei Miklós

festi

lásd

Ditrepes II. 36.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei Miklós

lárd

Diszepes II. 37

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei Miklós

1484-

Krőd

Dr 660. l-

Lőcsei Miklós

festő XV sz

csodalmatot

Merklas W.: Über die alten Gemälde in der Zips. Mittheil. d. C. Com. 1864-XX-XXI-l.

Dénes Ferenc. A művészét lelhelyei. hegadik lap?

Gerecze. A műcsoldák 824 l.

Ez a kép Poprádon van

Lőcsei Miklós

irod.

Ipolyi Arnold. A magyar mű-
történeti emlékek tanulmánya.
Szilágyi Sándor. A magyar tört-
kárs. vidéki kirándulása. Bpest.
1878.

57.l.

Linch

festo

3) a képmaradványokon, mellek jelenleg a sz. Erzsébetről nevezett oltár régibb részleteit képezik és 1493. évszámmal vannak jelölve, szintén rá ismerhetünk 1) Annyi jelenleg is bizonyosnak vehető, hogy Löcsei Miklós műtehetben már jóval 1480. előtt és 1493 után is itt a szepesség és vidéke számára számosabb művet alkotott. És lehet, hogy ugyanő alkotta még a löcsei más oltárok egyes képköreit is, nevezetesen rajtok a passio képei sorát, mellekben az eseményies szépség a természethűséggel, az élénk szenvedélyes cselekmény a nyugodt fenség kifejezésével, a correct rajz a szép szűrzékkel a legnagyobb összhangzásban mutatkoznak. E mellett

4) a mellék, népies alakokon Löcse és vidéke köznépének arctypusa mutatja, hogy az eszmeinyit az élethűséggel tudta párosítani. Mintán ezen oltárok a löcsei krónika szerint csak 1508-ban végeztettek be, lehet, hogy Miklós mester ekkor állt műveszete teljes magaslatán. 2)

1) Lásd Merklas és utána Lehner véleményét és leirását. Oesterr. Revue. 1864. IV. 238. l.

Ipolyi Arnold: A besztercebányai egyházi műemlékek története és hefrcállítása. Bpest. 1878. 79. 80. l.

Lőcsei Miklós

festő.

irodalmához

J. A. Magyar mű és történeti emlékek kiállítása. Szabadok 1876. 505-506-l.

Theodor

sr.

Nicolaus de Leuczia

festő.

A negyedik teremben 5 szentnek arcképe látható. Ez utóbbiak közül nevezetes a popraidi bold. szűz képe, meg a madárral játszó istenü kisdédet s nehány byzanti – olasz modorra emlékeztető alakot tartalmaz arany alapon. Szerzője „Nicolaus de Leuczia" 1484.

Cs-r-i. A magyar műpárás történeti kiállítás. Arch. Ért. 1876. X. 156. l.

LŐCSEI PÁL

SPOLOČNÍ KOVÁ, MÁRIA: Skupina ukrižovania v Bardejove[3].

ARS 6-8. 1972-1974, 263-276

[3] BARTFA v. Sáros vm.

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18.
STOROČIA.
ARS 4. 1970, 1-2, 52.

LÓCSI PÁL

SPOLOČIVÍKOVÁ, MÁRIA: KORPUS z PREŠOVA.

ARS 1982/1, 97-101, 88-99

PETROVIČ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÉ REMESELNÍCI 18.
STOROČIA

ARS 4. 1970, 1-2. 82.

LŐCSEI PÁL

CIDLINSKÁ, LIBUŠA: OLTÁR SV. BARBORY V BANSKEJ BYSTRICI* Z DIELNE PAVLA Z LEVOČE**

ARS 1987, 2, 41-54

* BESZTERCEBÁNYA
** LŐCSE

PETROVÁ-PLEŠKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18.
STOROCIA
ARS 4. 1970, 1-2. 52

LŐCSEI PÁL

TRÓCSÁNYI, Éva: Deux contributions aux relations artistiques entre la Pologne et la Slovaquie.
ARS I. 1967, 2. sz. 69–87

rvezési és káderképzési bizott-

t az adott munkaterület

kárát, szervező titkárát és
tértekezleten kell megválasztani

száma: 15 fő
m változik. Létrehozása
izottsági vezetők, szak-
ddigi gyakorlatnak megfelelően

LŐCSEI Pál

SEVČIKOVÁ, Eva: Dielo Majstra Pavla z Levoče - národná kultúrna pamiatka. = Pamiatky príroda, 15,1985,4. 3 - 6. ill.

SZ. KÜRTI Katalin: Magyar tájképek a Déri Múzeum gyűjteményéből, Bagdad, Rashid Galéria, 1984. április. = Művészet, 25, 1984, 7. 62-63., ill.

339. **Debrecen**, Református Kollégium és Múzeum

REFORMIERTES Kollegiums- und Kirchenkunstmuseum in Debrecen. = Kunst und Kirche, 47, 1984, 2. 114-115., ill.

340. **Esztergom**, Főszékesegyházi Kincstár

CSÉFALVAY Pál: Az esztergomi főszékesegyházi kincstár. Bp. : Corvina, 1984 31 p., 64 t. ill. [egyidejűleg német és angol nyelven is megjelent]

341. **Esztergom**, Keresztény Múzeum

CSÉFALVAY Pál: Das „Christliche Museum" in Esztergom. = Kunst und Kirche, 47, 1984, 2. 112-113., ill.

CSÉFALVAY Pál: A felújított Keresztény Múzeum tevékenysége. = Esztergom Évlapjai, 1983 (1984) 181-194., ill. G

Mucsi, András: Katalog der Alten Gemaldergalerie des Christlichen Museums zu Esztergom. Bp. : Corvina, 1975 **rec.** BOGYAY, Thomas von = Ungarn Jahrbuch, 12 1982/1983 (1984) 268-269.

PROKOPP Mária: 13-18. századi itáliai képek az esztergomi Keresztény Múzeumban. Bp. : Képzőművészeti 1984 31 p., ill. (Az én múzeumom)

TASNÁDI Attila: A régi magyar művészet kincsesháza. = Népszava, 1984. március 28. 9., ill.

342. **Esztergom,** Népi Vallásosság Múzeuma

ERDÉLYI Zsuzsanna: Népi Vallásosság Múzeum 1980-1985. = Új Ember, 1984. december 30. 5., ill.

343. **Frankfurt am Main**, Deutsches Architekturmuseum

M.Á. [MORAVÁNSZKY Ákos] = Ház a házban : Megnyílt a Deutsches Architekturmuseum Frankfurt am Mainban. = Magyar Építőművészet, 1984, 6. 62-63., ill.

LÖCSEI Pál szobrai

Végh János: „Lehajtott fejjel és összekulcsolt kézzel". Egy motívum útja Rogier Van Der Weydentől Löcsei Pálig. = MÉrt 1995 19–42. ll

Lőcsei Miklós

eperjesi kőfarago

1502

1504 stb

l.

Muz. Kot. Ért

1917. 247. l.

250. l. 251. l.

Lőcsei Miklós

Kőfaragó

Eperjes ~~1488 tól~~

1497 – 1527.

l.

Muz Kot. Ért

1918. 23. l.

24, 25. l. 36. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lőcsei Miklós.

Kofaragó

XV. sz. — 1527.

Tv Eperjes. 312. l

Lőcsei v. Schmec-

Caujas Miklós

orgonakészítő

1594

l.

Corvina

1927. 97 l.

BUDAPEST 1940.

Löcsei Miklós

orgonakészítő Selmecbányán. 1504

azonos Miklós lőcsei orgonakészítővel és Selmecbányai Miklós orgonaépítővel

lásd Arch Ért.

1879. 278. l.

Kahelmann Johann:

Geschichte der ungarischen Bergstädte. Schemnitz. 1867. 135. l.

lásd Péter magyar orgonakészítő csomajában is

Lőcsei diákok

Genthon István

A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932

71. l.

Óraalakú dobos, rés, XVIII. század.

Lőcsei Miklós

Gyermek Jézus a
poprádi függőkép-
ről. 1484.
Mária a poprádi függőkép-
ből.
Repr.

Csánky Dénes

Tanulmányok a szepességi
táblaképfestészet XVI.
századi történetéből

MAGYAR MUVESZET

1937. 347. l.

Lőcsei Múzeum

1493. lőcsei szent Jakab templom szent Erzsébet oltára.

Dercs Tibor dr. Árpádkori szent Erzsébet magyar ábrázolásainak csoportjához. Képzőművészet 1931. 861.

Löcsei Miklós

festő Lőcse

Poprádi Madonna
1484. Tőle.

Stilusával rokon festett szárnyasoltárok a Szepességben és Liptóban szép számmal maradtak ránk.

Dívald Kornél

Löcsei Pál mester és köre

MAGYAR MŰVESZET

1928. 746. l.

Lőcsei Miklós

festő

1484

l.

Szabómagyfest

65 — 68. l.

képekkel.

Lőcsei Miklós

1500 K.

Svábfalvai rk. templom

Pál-Antal szárnyas

oltár 184 x 70 cm

Jul

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután $^{1}/_{2}5$ órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Lőcsei Miklós

festő 1491

Szepesjánosfalvai sk.

képe:

Mária, Katalin és ht

Erzsébet.

Jml

Kászfalvai templom

kárnyasokár -

Lőcsei vir dolorum

oltár képei, u.o.

Szent Erzsébet oltár

Jml

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Lőcsei Miklós

Thieme Becker

XXV. 457. l.

(Lyka)

Laid Miklós

alatt is.

Lőcsei Miklós

festő XIV. 7

l.

Bundgra

21. l.

OTTSÁGA

Budapest.

IX., Rákos utca 10.

Löcsei Miklós

festő

l.

Cipser 19. l.

T. 5257.

elfoglaló város fölött nagyszámú
e lepotyogott. Az ekképen szer-
osan összeszedik. Felirata a lu-

2 : XIII 13.8 cm.
en Pforten, Augspurg 1700.

Lőcsei Miklós
festő 1484

l.
Péter I. 112, 114. l.

Petőfi Sándor:

Csak nem derékig, kisse
Gönd ör haja, szemöldöke s kipö
lehajtott gallérja széles, kézelője
dőt nem hord.

Olajfestés, vászon
Az 1848- d

LÖCSEI Pál

Végh János

AH 1995 205-215. ill

nem tudjuk, hogy ennek lehete
évi **Deák-mauzóleum**- pályázato
ért el, és a megbízást Gerste
az akkor talán legáltalánosab
variánsa: nagyjából kocka ala
helyezett, emelt ívű kupola -
Ennek a típusnak példája volt
a Kerepesi temetőben emelt Ga
hasonló volt Feszl László Bat
Kauser József Deák-mauzóleum
alapvetően más volt (Kat. 2.1
nyitott oszlopcsarnokot terve
kápolna és a kripta, míg a qu
2x3 ívnyílású csarnokban lépc
jelképes szarkofág. A lépcsőz
ülnek, az oszlopcsarnok sarok
meg nem határozott, jelképes
építményre lágy ívelésű, tara
tervezett. Az alépítmény fala
majolikát alkalmaztak volna m

Lőcsei Pál

VÉGH János: Karcsu és zömök figurák a lőcsei főoltáron.: Pál mester és a blaubeureni oltár. = MNG ÉVkönyve 1991 (1991) 107 - 112.p. ill.G

Lőcse, Szt.Jakab-templom, Főoltár
Blaubeuren, Főoltár

Erhart, Michel és Gregor
Pál, Lőcsei

-

olgozatok /Bp. 1910./. Eötvösről:
művészetpolitikája. /M 1914./
et és művészet a kiegyezés előtt.
Gondolat Könyvkiadó; ui: Historical Theme
73./

Majster Pavol z Levoče. Život, dielo, doba.
Zborník referátov zo seminára.
Zostavila: Mária Novotná.
Vydalo Východoslovenské vydavateľstvo pre Spišské múzeum v Levoči, Košice 1991, 111 strán, farebná príloha, fotografie, resumé nemecky, anglicky, francúzsky.

Pri príležitosti otvorenia novej expozície venovanej rezbárovi Majstrovi Pavlovi z Levoče sa uskutočnil seminár o jeho živote a diele. Vyše 30 rokov sa život Majstra Pavla spájal s Levočou, mestom v tom čase na vrchole hospodárskej prosperity, čo zákonite ovplyvnilo jeho tvorbu. Referáty v zborníku sú venované dejinám Levoče z pohľadu historika i archeológa, sochárskemu dielu Majstra Pavla, tvorbe jeho dielne i konkrétnym plastikám. Obraz Levoče v období neskorej gotiky dopĺňa pohľad na stavebný vývoj účelovej knižnice pri chráme sv. Jakuba a charakteristika bratstva Božieho tela, do ktorého patril aj Majster Pavol.

LŐCSEI Pál nélkül

és Művészettörténeti Társulat

n adja ki a Henszlmann Imréről elnevezett díjat, a
riumának döntése alapján.

kiemelkedő jelentőségű személyi, vagy társadalmi
yar régészet, művészettörténet, iparművészet és
atják. Az emlékérem intézményeknek, azok
ásló szinten segítő más személyeknek ítélhető oda.

wall. Éber szerint[3] a festő azonos *a kassai Mária látogatása-oltár* festőjével. A kassai oltár gazdagon aranyozott belső szárnyképei az Angyali üdvözletet, Jézus születését, a királyok imádását és az Egyptomba való menekülését ábrázolják. A négy külső képen álló szentek, a predellán szentek láthatók a Vir dolorum körül. Az egyik kép hátterében felismerni a Hernádnak Kassa alatti, füzesekkel szegélyezett, lapályos völgyét.[4] Az oltár a rajta elhelyezett évszám bizonysága szerint 1516-ban készült, abban az évben, midőn a Mettercia-kép. Gyengéd, érzelmes stilusával valóban emlékeztet reá, hangulatos költői felfogása pedig elfeledteti, hogy alkotója fejlődéstörténeti szempontból erősen megkésett művész. (46—47. kép)

[1] Szepesvármegye művészeti emlékei. II. kötet, Bp. 1906, 36—38 l.

[2] V. ö: Éber László: XVI. századi magyar festő műve a kassai székesegyházban. Arch. Ért. Uj folyam, XXII. k. Bp. 1902, 385—395 l.

[3] Dr. Éber László segédőr jelentése tanulmányútjáról. Jelentés a M. Nemzeti Múzeum 1903 évi állapotáról. Bp. 1904, 142 l.

[4] V. ö: Gerevich: Esztergomi műkincsek. Primás-Album, Bp. 1928, 213 l.

pén. A nyugodt stilus szepességi emlékei közé tartozik *a vértanú-szűzek 1493-ban készült késmárki oltára*,[1] különös, vállatlan, elnyujtott, dekorativ-ornamentális alakjaival és *a lőcsei Vir dolorum-oltár*. Ez utóbbin Mátyás király és Beatrix királyné cimerei láthatók, tehát 1476—1490 között, a nagy király házassága után s halála előtt készült. Felmerült az a vélemény,[2] hogy Budáról készen került Lőcsére, a király ajándékaképp vagy a törökdúlás elől menekitve. Ennek ellene mond, hogy ránkmaradt az oltár donatorának (egy felvidéki viseletű polgárnak) térdelő szobra, melynek az oltáron meg is van a helye. Az oltár nem érdemel sok dicséretet, szobrai szárazok és merevek, képein az alakok durva redőzését csak a háttér kedves, aprólékoskodó ábrázolása enyhiti. Nem látjuk helyállónak Stiassny[3] véleményét, aki a szárnyakon a bajor-osztrák iskola hatását vélte felfedezni, a jellegtelen, kissé régies, kemény kompozicziókat meggyőző külföldi analogiákkal bajos kapcsolatba hozni.

Mindezek az oltárok névtelenek, alkotóikról csak itt-ott elejtett évszámok adnak némi csekély felvilágositást. Velük szemben megmaradt egy oly függőkép is, melynek festője teljes nevével és dátummal jelölte meg művét. A sokat emlegetett képtábla a *poprádi* templomban[4] függ, a *Madonnát* ábrázolja gyermekével. Szűz Mária félalakban látható, palástjának szélét jobbról-balról egy-egy angyalka tartja. A keret alsó szélén gót minuszkulákkal irt, domború felirat olvasható : *nicolavs de leuczia anno*. d. 1484. Lőcsei Miklós volt tehát a festő s figyelemreméltó, hogy a város nevét magyar formában, nem németesen irta. Műve különben teljesen jelentéktelen, provinciális munka ; formafelfogása nehézkes és ügyetlen, tipusai sematikusak. A homályból felbukkanó mesternév több kutatónkat arra serkentette, hogy vele néhány szepességi emléket azonositsanak s Lőcsei Miklós csakhamar egész sor oltár festőjeként tündökölt. Ipolyi[5] neki tulajdonitotta a poprádi Krisztus siratása-képet, a poprádi freskókat, a lőcsei Vir dolorum és Sz. Erzsé-

1 Reprodukálja : u. ott. 35 l.

2 Csányi Károly : A reneszánsz stiluskorszak műemlékei : Budapest műemlékei, Bp. 1924, 93 l.

3 Két festmény a XV. századból. Archaeologiai Értesitő, Uj folyam, XVI. kötet, Bp. 1896, 422 l.

4 Képet l. Divald : Szepesvármegye művészeti emlékei, II. kötet, Bp. 1906, 33 l.

5 Besztercebánya egyházi műemlékei. Bp. 1878, 79—80 l.

Lőcsei Miklós festő-

nevét hordja a poprádi tecup-
lomban őrzött kép azon gót
nagy betűs felirattal: „Ni-
colaus de Leuczia A. D.
1484. Pinxit." A képen a
mennyek királynéja karjan
tartja a kisded, Jézust,
mindkét oldalán lenge, fejét
koronázó két angyal. Esz-
négies szépség kisse real-
isztikus fölfogásu kivitel-
lel, szabatos rajz és kelle-
mes szinválasztás jellemzi
e képet. Ő neki tulajdo-
nitanók az ugyanott
fentartott „fájdalmas
szűz képét", a kapásztá-
falvi főoltárképet, a
szepes szombati főoltár
szárnyak hátképeit, a
szt Miklós és szent Anna

Lőcsei Miklós 2

oltárok Répeits a lőcsei passio oltárás az Eszsébet oltár ~~le~~ régibb részeit

Dr. Vajdovszky János. A szepesvármegyei középkori egyházi műemlékek jellemzéséhez. A szepes megyei tört. társ. évkönyve. ~~[illegible]~~ Szepesváralja. 1888.

196 l

laddig amig mindkét egyesü-
, mindkét egyletben kölcsönö-
díjmérséklésben részesüljenek.
megállapodásokat jóváhagyás
kell terjeszteni.
l jelentkezők ugyanolyan el-
rás alá esnek, mint minden
Oly jelentkezőt tehát, a ki az
ányainak meg nem felel, a
fel.

MAGYAR MŰVÉSZET

4. Az alapszabályok módosítása, illetve kiegészí
Erdészeti Egyesülettel való megállapodás
5. Az elmúlt évi egyleti pályázatok eredményé
emlékérem, Hollán-pályadíj, Kossuth k
Napoleon pályázat, Eberling István alapít
6. Jelentés az elmúlt évi Fábián jutalom és az
7. A jövő évre szóló pályázatok kiírása (Kossut
Napoleon pályázat, Éberling István alapít
8. Arany-emléklap kiadása ama kartársainknak,
9. Az első napi szavazás eredményének kihirde
10. Indítványok.

Budapest, 1938. évi február hó 20-án.

dr. Frohner József s. k.
főtitkár

Figyelmez

1. Az alapszabályok 24. §-ának *a)* pontja értelmében 1938 február hó 1-ére összehívott jelölő értekezlet alelnökké Bárány Béla, igazgatóvá pedig Schulek János egyleti tagot egyhangúan jelölte. Az alapszabályok 24. §. *h)* pontjának 5. bekezdése értelmében — minthogy a betöltendő tisztségekre csupán egy jelölt van — a közgyűlés a jelölteket minden szavazás mellőzésével megválasztottaknak fogja kijelenteni.

2. A választmányból kilépnek és ezen a közgyűlésen választmányi tagnak újból nem választhatók a következők: Brestyánszky Tibor, Chatel Vilmos, K. Császár Ferenc, Halmy Gyula, Koiss Géza, Magasházy Béla, Mazalán Pál, Mihailich Győző dr., Quirin Leó dr., Sándy Gyula, Schleicher Aladár dr., Szaszovszky Ottó, vitéz Takács László, Uy Károly és vitéz Verebélÿ László.

3. A jelölő értekezlet választmányi tagul jelölte a következő egyleti tagokat: Andor György, Deniflée Sándor, Dömök István, Grenczer Béla, Gyengő Tibor, vitéz Jándy Géza, Karfner János, Lászlóffy Woldemár dr., Marschalkó Béla, B. Molnár

Lőcsei Miklós

festő

lásd okv

Csánky Miklós

MAGYAR MUVESZET

1937.389.l.

47-

647. Osztrák festő, XVIII. sz: Főhercegnő.
Vászon, olaj, 78×62 cm.

Lőcsei Miklós

festő

(Nicolaus de Leuczia)

1) A poprádi egyház két képe tőle származik. Az egyik a fájdalmas sz. Anyát (Pieta) állítja elő dus virágos szövetmintázattal sajtolt aranyos alapon, mint akkor a szárnyoltárok képei készültek. A másik hasonlóan mint a menynek királynéját ábrázolja a b. Szüzet, karján a kis Jézussal, mindkét oldalán fejét koronázó angyalókkal. Az egyhomi s a kép aranyozott hátteréhez hasonlón s vele egy fadarabból készült kereten a művész nevét s a kép készítése évét az aranyalapba

2) benyomva találjuk gót nagybetűírással.

NICOLAUS DE LEUCZIA A.D. 1484. PINXIT.

E képek, ha nem is a kitűnőbbek és legjobbak, de mindenesetre az akkori jobbak közé tartoznak. Hogy a művész képén ilyen feltűnően jelzi nevét, s annak keletkezése évét, míg szár más vele egykommál mindezt nem találjuk, ez nyilván arra mutat, hogy nemcsak műalkotásainak művészeti önérzetével bírt, hanem önálló céje és műhelye is volt. Ipolyi több lőcsei szárnyoltárban az ő művére ismer. Nevezetesen a lőcsei Passio a kiszenvedés oltárának képei mesterünk ecsetére vallanak. Hasonlóan a

mal na Psej ulici (Hundegasse). Zachované nájomné zmluvy dokladajú , že v roku 1477 býval „Jost Tauchen steynmetz" s manželkou v jednej veži mestského opevnenia a v roku 1494, krátko pred smrťou, používal už s druhou manželkou nájomný byt v inej z veží mestského opevnenia.

Archívne dokumenty potvrdzujú, že kamenár Jodok Tauchen zhotovil (1453 – 1456) svätostánok vo vratislavskom kostole sv. Alžbety, ďalej takzvaný horný chór Mariánskeho kostola na Piesku v tom istom meste (1463 – 1464) a v rokoch 1466 – 1469 dodal kamenné články kaplnky sv. Antona v tom istom

kostole. Stavbu kaplnky financoval obchodník Filip Dachs, spoločník Jodokovho bratranca Melchiora Ungeratena. Tauchenovi sa pripisuje aj autorstvo kamennej krstiteľnice z rokov 1464 – 1472 pre Mariánsky kostol na Piesku a účasť na prestavbe radnice vo Vratislavi.

Z roku 1464 pochádza objednávka, ktorú dostal „artificiosus Jodocuas Tawchen, lapicida", aby zhotovil bližšie neznámu kovovú platňu na hrob. Spolu so záznamami z rokov 1468 – 1470 o pravidelných platbách vratislavskej mestskej pokladnice Jodokovi Tauchenovi na výrobu delových hlavní dokazuje, že kamenár viedol okrem vlastnej dielne aj lejáreň. V nej dostali zrejme vďaka súčinnosti skúseného a pre nás anonymného lejára svoju definitívnu podobu z bronzu aj korpusy, ktorých tvar a výzdobu navrhol umelecky veľmi nadaný kamenár – „artificiosus" Tauchen. Klaus Lutze vychádza pri určení rovnakého pôvodcu oboch bronzových krstiteľníc, ako aj dokázateľných prác kamenára Tauchena, najmä z príbuznosti nohy uvedenej kamennej krstiteľnice s nohami oboch bronzových krstiteľníc, ďalej hláv levov na päte kamennej krstiteľnice s hlavami levov na bronzových krstiteľniciach, ako aj z blízkosti výzoru zvierat ležiacich na päte kamennej krstiteľnice s drakmi na päte krstiteľnice v Banskej Bystrici. Vyduté listy na kamennej krstiteľnici sa zhodujú s lístím na nohách oboch bronzových krstiteľníc a vl-

novitý úponok s listami (a hroznami) pod jej kupou a nad výklenkami so sv. Hedvigou a biskupom sa opakuje ako ornament nad nodusom banskobystrickej krstiteľnice. Takisto hlava anjela s Kristovým rúchom na kamennej krstiteľnici pripomína hlavy niektorých apoštolov na krstiteľnici v Banskej Bystrici, hlavy apoštolov na päte krstiteľnice pre kostol sv. Alžbety vo Vratislavi, ako aj hlavičky anjelov na jednej zo skulptúr vo vratislavskej radnici, a napokon i pravdepodobný „autoportrét" kamenára Jodoka Tauchena na výzdobe tej istej stavby. Nemožno obísť bez povšimnutia technologický detail, že figúry na svätostánku v kostole sv. Alžbety vo Vratislavi sú z dobre tuhnúceho štukatérskeho materiálu a modely nápadne plochých reliéfov, ktoré sú spájkované do oboch bronzových krstiteľníc, boli sformované z hliny.

Hoci sa na stave čiastočne polychrómovanej krstiteľnice v kostole Panny Márie v Banskej Bystrici prejavili stáročia (niektorí z apoštolov umiestnených vo výklenkoch na kupe stratili svoje atribúty; nezachoval sa pôvodný plechový kotol vsadený do extrémne prelamovanej kupy), toto dielo fascinuje súčasné generácie rovnako, ako našich dávnych predkov. Rozdiel je azda iba v tom, že zatiaľ čo my obdivujeme viac bronzový výsledok umeleckého snaženia určitej osobnosti, stredovekí ľudia silnejšie vnímali rituálne odkazy jej kalichovitej podoby (zhoda účinku očisty krstom i prijímania Tela a Krvi Kristovej) i výzdoby (postavy apoštolov ako symboly Nového zákona; figúry drakov ako symboly prvotného hriechu). Aj v minuskulných nápisoch na kupe ľahšie dešifrovali slová evanjelistu Marka a vyjadrenie vlastnej viery. Napriek vratislavskému pôvodu krstiteľnice nevzdiaľuje sa zrejme od skutočnosti predpoklad, že meď, z ktorej bola uliata, pochádza priamo z Banskej Bystrice, a to z bane patriacej jej darcovi – ťažiarovi Vítovi Mühlsteinovi.

Krstiteľnica z kostola Panny Márie v Banskej Bystrici a detaily jej výzdoby
Foto J. Müller Archív PÚ, Bratislava

Poznámky/

1/ *Súpis pamiatok na Slovensku III.* Bratislava 1969, s. 538. Slovenský biografický slovník II. Martin 1987, s. 564.

2/ Šourek, K.: *Práce v kovu a zlatnictví středověku.* In: Umění na Slovensku, odkaz země a lidu. Praha 1938, s. 34.

3/ Teraz súčasť zbierkového fondu Národného múzea vo Varšave.

4/ Podľa listu Klausa Lutzeho z 20.4.1994 autorovi, z ktorého som prevzal aj všetky použité údaje o Jodokovi Tauchenovi. Ďakujem Klausovi Lutzemu za ich poskytnutie.

5/ Matulay, C.: *Mesto Banská Bystrica – katalóg administratívnych a súdnych písomností (1020) 1255 – 1536, I – II.* Bratislava 1980.

6/ Matunák, M.: *Z dejín slobodného a hlavného banského mesta Kremnice.* Kremnica 1928, s. 140.

7/ Matulay, C.: c. d.

8/ Vlachovič, J.: *Slovenská meď v 16. a 17. storočí.* Bratislava 1964, s. 24, 39.

MÁRIA NOVOTNÁ

Reštaurovanie oltára sv. Petra a sv. Pavla v Levoči

V oblastnom reštaurátorskom ateliéri v Levoči boli v posledných piatich rokoch reštaurované tri neskorogotické krídlové oltáre, ktoré patria k významným dielam záverečnej fázy gotického umenia na Slovensku. Jedným z nich bol oltár sv. Petra a sv. Pavla z interiéru farského kostola sv. Jakuba v Levoči, ktorý v rokoch 1992–1994 reštaurovali akad. mal. Anna Svetková a akad. soch. Ladislav Székely v spolupráci s pracovníkmi stolárskeho ateliéru pod vedením Ing. Vladimíra Záborského.

Oltár zasvätený sv. Petrovi a sv. Pavlovi bol súčasťou chrámového interiéru od 14. storočia a už v roku 1390 mu pápež Bonifác IX. udelil odpustky. Z neznámych dôvodov bol tento starší oltár v poslednom desaťročí 15. storočia nahradený novým, terajším, ktorý sa v písomných prameňoch spomína už v rokoch 1534 a 1542. V ďalšom období nebol premiestnený či dočasne odstránený. V priebehu 18. storočia sa spomínal v kanonických vizitáciách a v roku 1873 ho opravoval Ľudovít Belický.[1]

Bočný neskorogotický krídlový oltár stojí po ľavej strane víťazného oblúka, tak trochu v tieni rozmernejších oltárnych architektúr. Postavený je na murovanej menze, pričom oltárnu skriňu oddeľuje predela. Vlastná oltárna skriňa je na fasáde mierne predstúpená. Plochu stien zdobí zlátenie a brokátovanie s motívom granátového jablka, ktoré sa opakuje aj na zadnej strane pohyblivých krídel oltára. Dolnú časť skrine vypĺňa podstavec, na čelnej strane zdobený dekoratívnou plastickou rezbou, hornú časť tvorí dvojica baldachýnov v tvare dvojitého oslieho chrbta s kružbovými výplňami. Medzi dvojicu sôch bola v strednej časti sekundárne umiestnená nepôvodná konzola, ktorú pri terajšom reštaurovaní odstránili a voľne priložili k bočnej strane retábula. Pomerne vysoký trojuholníkový nadstavec oltára je zdobený fiálami a krabmi, medzi ktorými sú zakomponované niky s baldachýnmi a konzolami na umiestnenie drobných plastík svätcov.

Povolanie sv. Petra, tabuľová maľba z pevného krídla oltára, stav po reštaurovaní

Sochárskej výzdobe oltára dominuje dvojica ústredných sôch sv. Petra a sv. Pavla, realizovaných v takmer životnej veľkosti.[2] Frontálne situované plastiky sú komponované vo výraznejšom kontraposte, pričom ohnuté pravé a ľavé (vnútorné) kolená postáv určujú najväčšiu hĺbku strednej časti oltárnej skrine a spôsobujú jej predsunutie. Sv. Peter s tradičným atribútom – kľúčmi v pravej ruke a otvorenou knihou v ľavej ruke – je odetý v priliehavom gravírovanom šate, v dolnej časti prečlenenom ťažkou drapériou zláteného plášťa. Vnútorná strana plášťa má modrú polychrómiu s charakteristickými drobnými zlatými bodkami, podobne ako plášť sv. Pavla,[3] ktorý v dynamických ťažkých záhyboch modeluje postavu svätca, prekrýva jeho atribút – meč v pravej ruke – v symbolickom kontraste s pokojnou traktáciou drapérie sv. Petra. Staršie tváre obidvoch svätcov autor charakterizoval náznakom vrások v kútikoch očí a na zamračených čelách, pričom pri celkovom dotvorení emotívneho výrazu má nezastupiteľnú úlohu polychrómia. V predele je vo forme vysokého reliéfu budovaná trojica polopostáv – Krista, Muža bolestí s P. Máriou a sv. Jánom Evanjelistom po stranách, komponovaná výlučne na čelný pohľad, opäť na zlátenom brokátovanom pozadí.

Sochársku výzdobu dopĺňajú drobné plastiky v nadstavci – v dolnej časti postava sv. Sebastiána, tradične v podobe mužského aktu, vedľa neho plastika P. Márie (?) v miernom esovitom prehnutí s knihou v ruke. Nad nimi je dvojica svätcov bez atribútov, s výrazne predimenzovanými hlavami vzhľadom na situovanie v značnej výške. Rezba týchto plastík, podobne ako sv. Ondreja vo vrchole je pomerne hrubá, kompozícia je statická, bez jemnejších detailov.

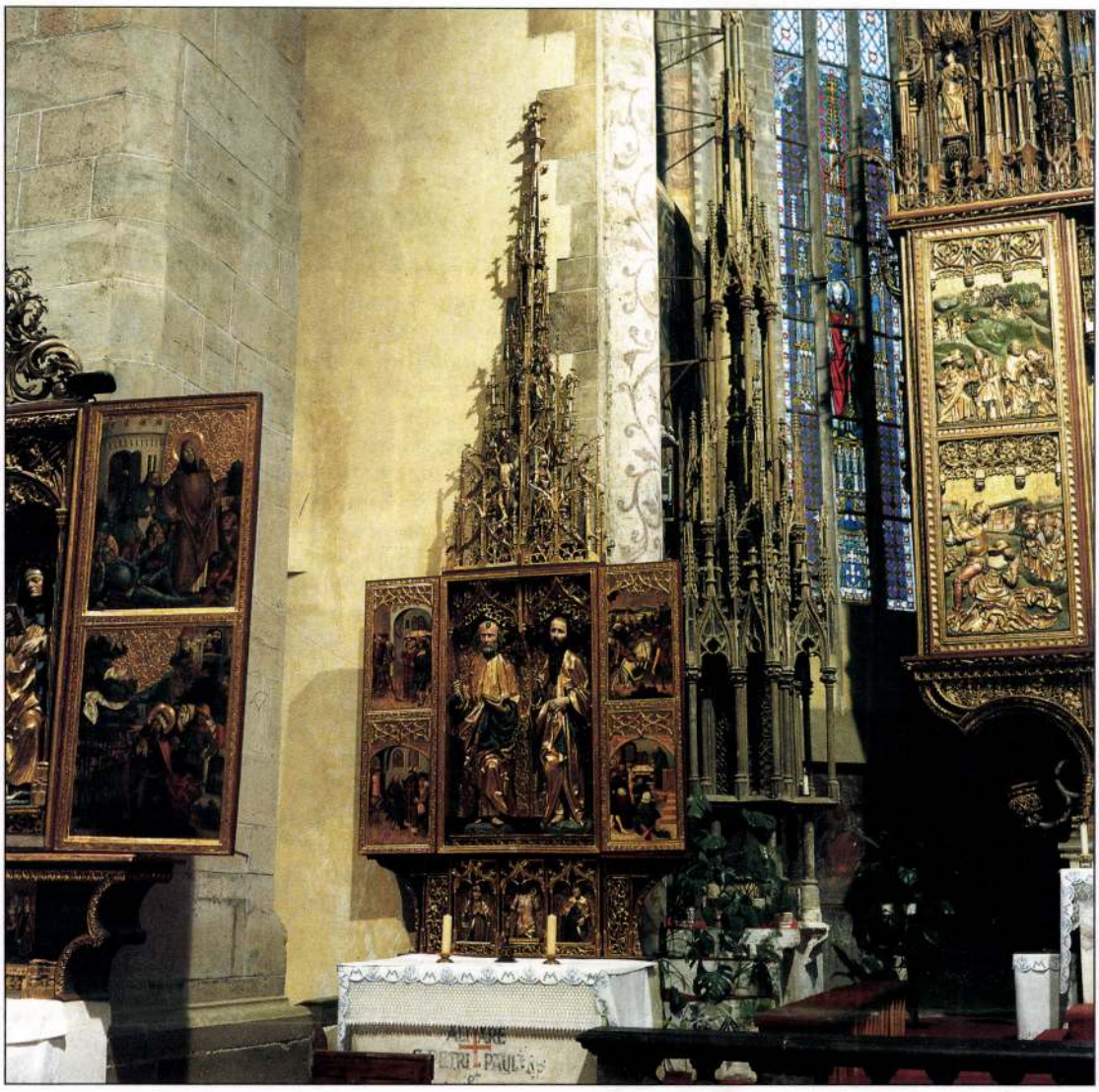

Oltár sv. Petra a sv. Pavla, stav po reštaurovaní

Plastika sv. Pavla, stav po reštaurovaní

Osudy hlavných svätcov rozvíja maliarska výzdoba na pevných a pohyblivých krídlach oltára[4] tak, že výjavy sú čitateľné zľava doprava v chronologickom slede príbehov známych zo Skutkov apoštolov i textov Zlatej legendy (Legenda Aurea) Jakuba de Voragine. Slávnostná strana pohyblivých krídel znázorňuje osudy sv. Pavla, zľava doprava – Sv. Pavol na ceste do Damašku, Obrátenie sv. Pavla, Ananiáš vracia sv. Pavlovi zrak, Reč sv. Pavla v synagóge; na vnútornej strane pohyblivých krídel sú výjavy zo života sv. Petra a spoločné osudy apoštolov – Reč sv. Petra v chráme, sv. Peter a Pavol pred cisárom Nerom, Svätci pred vežou, z ktorej padá Šimon Mág, Sťatie sv. Pavla; na pevných krídlach v hornom rade zľava Stretnutie sv. Petra a Pavla, Povolanie sv. Petra, v dolnom rade zľava Sv. Pavol pri starcovej posteli, Mučenie sv. Petra. Rámy slávnostnej strany pohyblivých krídel sú zlátené a gravírované a od plochy tabule ich oddeľuje pozlátená lišta. V plochách horných častí tabúľ je aplikovaná zlátená plastická rezba s kružbovým motívom. Vnútorné strany pohyblivých krídel a pevné krídla majú na rámoch červenú polychrómiu so striebrenými kvetmi, maľovanými podľa šablóny. Pred reštaurovaním prekrývala túto pôvodnú polychrómiu vrstva hnedočerveného náteru. Pozadie výjavov nad krajinárskym pozadím alebo v priezoroch okien interiérov je brokátované a zlátené.

Ikonografia oltára je venovaná apoštolskej činnosti základných postáv kresťanskej cirkvi v jednote i názorovej polarite výstižne vyjadrenej slovami apoštolov – *Ako Boh zveril Petrovi hlásať posolstvo spásy medzi Židmi, tak ho zveril Pavlovi medzi pohanskými národmi* (Gal. 2, 7–10), až po ich mučenícku smrť. Skupina plastík – Corpus Christi – v predele naznačuje prameň tohto učenia. Výber svätcov v nadstavci je menej jasný, orientuje sa na spolupracovníkov a nasledovateľov obidvoch titulárnych svätcov. Postava sv. Sebastiána tu môže plniť aj funkciu ochrancu proti moru. Plastika vedľa svätca býva označená ako P. Mária, môže však pripomínať Lýdiu, ženu, ktorá pomohla sv. Pavlovi pri jeho ceste do Macedónie a v širšom kontexte i význam, ktorý sv. Pavol dával účasti žien v živote cirkvi (Prvý list Korinťanom). Identifikácia svätcov bez atribútov je takmer nemožná, možno ide o postavy evanjelistov sv. Marka a sv. Lukáša, ktorí sv. Petra a sv. Pavla často sprevádzali. Sv. Ondrej vo vrchole bol zrejme zaradený nielen ako apoštol a Petrov brat, ale môže pripomínať fakt, že od. 4. storočia n. l. bol v byzantskej cirkvi uznávaný v

Bolestný Kristus z predely oltára, stav počas reštaurovania

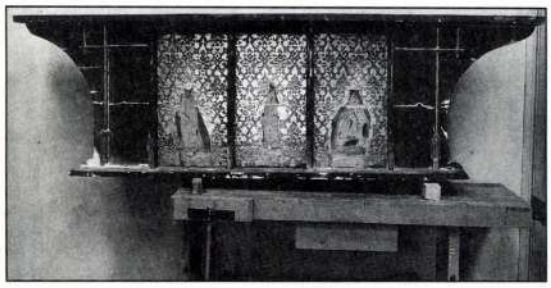

Predela, celkový záber počas reštaurovania

rovnakom význame ako Peter a Pavol v cirkvi západnej.[5]

Ikonografický program maliarskej výzdoby akcentuje postavu sv. Pavla a charakterizuje ho viacvýznamovosť výjavov. Prvé tri príbehy zo slávnostnej strany oltárnych krídel sú vernou ilustráciou premeny Šavla na Pavla, ale výjav Reč v synagóge symbolizuje nielen význam jeho rečníckych vystúpení v synagógach, ale aj neustály bolestný konflikt s predstaviteľmi národa, ku ktorému patril.[6]

Na pevných krídlach a zatvorených stranách pohyblivých krídel je viacvýznamovosť výjavov zreteľnejšia a chronológia príbehov je menej jednoznačná. Okrem výjavu Stretnutie sv. Petra a sv. Pavla a výjavov ich mučeníckej smrti, ktoré ilustrujú apokryfické skutky (stretnutie sv. Pavla s uväzneným sv. Petrom v Antiochii, motív troch zázračných prameňov, ktoré vytryskli z miest, kde dopadla sťatá Pavlova hlava), ďalšie výjavy sú symbolickým vyjadrením významných skutkov ich apoštolskej činnosti. Reč sv. Petra v chráme opäť symbolizuje rečnícke vystúpenia, ktoré pre mladú cirkev znamenali vždy príliv nových kresťanov (SK 2, 14–41; 3, 11–26). Neustálu obhajobu učenia pred vládcami i presvedčivé vystúpenie najmä sv. Pavla pred smrťou ilustruje výjav svätcov pred cisárom Nerom, podobne ako vtedajší a v dejinách cirkvi stále aktuálny zápas s pohanským svetom a jeho modlami ilustruje výjav svätcov pod vežou, z ktorej padá Šimon Mág. Výjav sv. Pavla pri posteli starca znázorňuje pravdepodobe jeho pobyt na Malte, kde uzdravil otca tamojšieho vládcu Publia (Sk 28, 8–10), v širšom význame tu môžeme nájsť symbol zázračných skutkov uzdravenia, ktoré boli vždy presvedčivým argumentom o výnimočnosti obidvoch apoštolov a sile viery kresťanského učenia. Mnohovýznamovosť výkladu poskytuje aj kompozícia Krista so sv. Petrom ako rybárom (Povolanie sv. Petra). Postava Krista s gestom rozlúčky a sv. Petra, ktorý sa cez rieku, rozvodnenú v uliciach mesta v pozadí, s rybárskym náčiním cez plece vzďaľuje od Krista, je ilustráciou povolania sv. Petra (J 1, 43) a zázračného rybolovu (Lk 5, 10–31), ako udelenia moci nad apoštolmi a veriacimi (Mt 16, 16–20; J 21, 15–17).

V kontexte historického a spoločenského vývoja doby, v ktorej oltár vznikol, ikonografický program výzdoby oltára, vyjadrujúci problémy formovania cirkvi v ranokresťanskom období, vyznieva ako analógia problémov a intenzívne pociťovanej potreby nájsť východiská z krízy, v ktorej sa cirkev vo všeobecnosti ocitla. Bol to možno jeden z dôvodov obnovy a vzniku nového oltára sv. Petra a sv. Pavla v prostredí Levoče okolo roku 1495.

Oltár bol pred reštaurovaním zachovaný v relatívne intaktnom stave. Jeho poškodenia zapríčinila prirodzená degradácia materiálov vekom a posledná väčšia úprava v minulom storočí. Potrebu reštaurátorského zásahu potvrdzovala najmä značne poškodená tabuľová maľba, ktorej hrozil v najbližších rokoch podstatný úbytok uvoľnenej polychrómie. V architektúre oltára sa silné poškodenia objavili v nadstavci, ktorý mal uvoľnené konštrukčné spoje a drevo silno napadnuté červotočom.

Sochárska výzdoba oltára bola poznamenaná premaľbou a hrubou vrstvou laku, fixujúcou povrchové nečistoty. Farebnosť inkarnátov ústredných plastík pozmenili dve vrstvy premalieb, ale pôvodná polychrómia sa pod nimi zachovala v relatívne dobrom stave, podobne ako zlátenie drapérií. Najsilnejšie boli poškodené tabuľové maľby oltára. Drevo tabúľ a rámov poškodzovala červotoč. Farebnosť a kvalitu maľby skresľovala veľmi stmavnutá nerovnomerne hrubá laková vrstva, a najmä na pohyblivých krídlach polychrómia uvoľňovaná od podkladovej vrstvy. Prispelo k tomu pravdepodobne aj nevhodné použitie

Predela, stav po reštaurovaní

spojiva samotným tvorcom. Okrem toho bola maľba na viacerých miestach mechanicky poškodená a opadaná a tieto miesta boli premaľované. Súvislá premaľba poznamenala len časť rámov.

Prvá fáza reštaurovania oltára po jeho celkovej demontáži sa zameriavala na zabezpečenie uvoľnených častí zlátenia a polychrómie a na zamedzenie ďalšej činnosti aktívneho drevokazného hmyzu a húb ožarovaním tvrdými gama-lúčmi v Roztokách pri Prahe. Až potom sa jednotlivé časti – architektúra, sochárska výzdoba a tabuľové maľby – reštaurovali v špecializovaných ateliéroch ORA.

Architektúra oltára bola podrobená dôslednej petrifikácii. Boli odstránené vrstvy prekrývajúcich stmavnutých lakov. Chýbajúce časti, najmä plastického ornamentu sa doplnili formou dorezávky podľa zachovaných vzorov. Konštrukčné spoje boli spevnené tradičnými stolárskymi technikami. Retuš sa týkala predovšetkým zlátenia a robila sa lístkovým zlatom, podľa originálu zaleštovaným na lesk alebo mat.

Iný charakter mali práce na sochárskej a maliarskej výzdobe oltára, ktoré boli najviac poznamenané sekundárnymi zásahmi. Najväčší rozsah premalieb na sochách sa nachádzal na inkarnáte tvárí a rúk, na podstavcoch a ruboch plášťov hlavných postáv. Silno premaľovaná bola socha sv. Sebastiána z nadstavca a Bolestného Krista z predely oltára. Po odkrytí pôvodných inkarnátov sa objavila veľmi jemná kresba, s výrazným modrým žilkovaním na rukách postáv, s vráskami na čele a výraznou kresbou očí. Pri dotváraní výrazu tvárí autor účinne využíval polychrómiu. Po odstránení premalieb a po petrifikácii sa defektné miesta tmelili kriedovým tmelom: tmely sa separovali bielym šelakom a nápodobivá retuš sa robila akvarelovými farbami.

Podobný postup sa uplatnil na tabuľových maľbách, kde bola odstránená súvislá hnedočervená premaľba rámov. Z malieb sa postupne odstránili lokálne olejovo-voskové retuše, premaľby, staré zhnednuté zhluky lakov, ktorých vrstvy sa postupne stenčovali. Po petrifikácii boli pevné krídla zo zadnej strany zaistené zvlakmi z hliníkových líšt, funkčné rámy pevných krídel boli spevnené v spojoch kolíkmi z dreva. Ďalšou náročnou fázou bolo tmelenie a retuš poškodených miest. Chýbajúca drevená hmota tabúľ bola doplnená epoxidovým lepidlom s plnivom z drevených pilín a chýbajúce časti zlátenia boli dozlátené lístkovým zlatom, kladeným na poliment. Drobnejšie dozlacovanie a striebrenie sa robilo práškovým zlatom a striebrom na poliment, svätožiare boli obnovené kresbou štetcom práškovým zlatom pomocou vaječného bielka (tekuté zlato). Retuš polychrómie bola citlivo volená ako nápodobivá, vzhľadom na to, že oltár sa po reštaurovaní vrátil do živého kultového priestoru.

Včasný a úspešný reštaurátorský zásah umožnil obnoviť autentické hodnoty a výpovednú silu dielu mimoriadnej kvality.

Poznatky získané v priebehu reštaurovania dávajú možnosť jasnejšie formulovať otázky autorskej atribúcie sochárskej a maliarskej výzdoby a celkovej interpretácie oltára.

V odbornej literatúre sa uvádzal už od čias prvých opisov interiéru chrámu sv. Jakuba (Merklas 1864, Still 1862, Henszlmann 1878, Divald 1906), pričom v otázkach autorskej atribúcie sa väčšia pozornosť venovala tabuľovým maľbám.[7]

V tejto súvislosti prvý vážnejší záujem venoval oltáru Csánky (1937), ktorý poukázal na blízkosť tabúľ oltára tabuliam tzv. korvínskeho oltára farského kostola v Levoči a pripísal ich Majstrovi Mikulášovi. K podobnej atribúcii dospeli neskôr aj Radocsay (1955) a

Plastika sv. Petra, stav po reštaurovaní

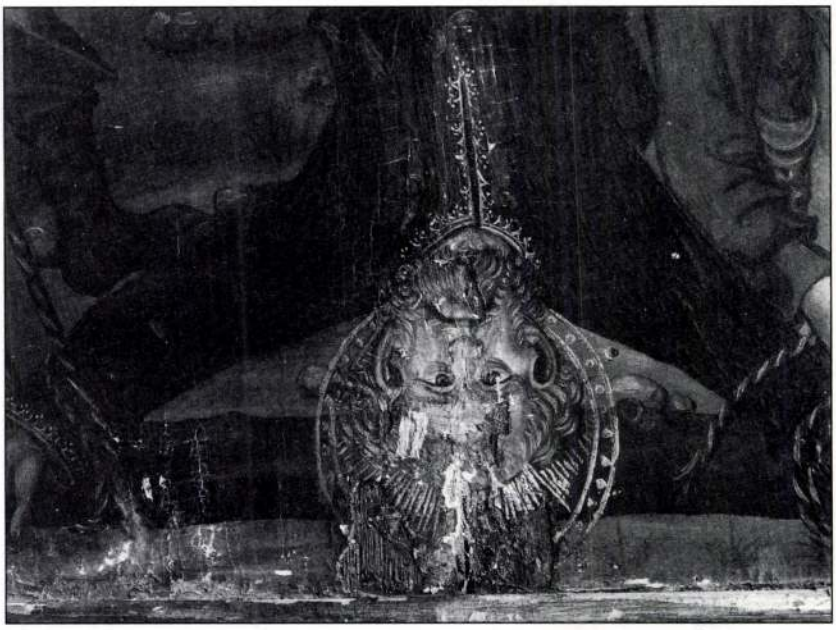

Detail poškodenia tabuľovej maľby, stav pred reštaurovaním

Stange (1961). Prvý komplexný a pravdepodobne najpresnejší výklad a atribúciu autorstva uviedli vo svojej umeleckej monografii Spiša O. Schürer a E. Wiese (1938). Sochy v oltárnej skrini pripísali Majstrovi oltára P. Márie Snežnej, ďalšie menšie plastiky jeho tovarišovi, maliarsku časť štyroch pevných tabúľ v zhode s predchádzajúcimi autormi Majstrovi tabúľ korvínskeho oltára, ostatné maľby tzv. Hlavnému maliarovi dielne Majstra Pavla a ako najbližšie dielo uviedli tabuľové maľby oltára sv. Antona v Spišskej Sobote.

V našej odbornej literatúre, okrem stručných zmienok, alebo tých, ktoré opakovali uvedené atribúcie, venoval väčšiu pozornosť najmä sochárskej výzdobe oltára Homolka (1972). Oltár zaradil do širších dobových a slohových súvislostí a tradícií sochárskej produkcie spišských a šarišských dielní a datoval ho do posledného desaťročia 15. storočia. Pripustil aj možnosť vzniku sôch oltára sv. Petra a sv. Pavla a oltára P. Márie Snežnej v jednej dielni. Podobnú interpretáciu sochárskej výzdoby uviedol Vaculík (1975) – v časti maliarskej výzdoby vyčlenil dvoch autorov, pevné krídla pripísal Majstrovi Mikulášovi z Levoče, ktorému pre kolísavosť kvality umeleckej tvorby pripisuje len vedľajšiu účasť. Maľbu pohyblivých krídel pripísal Hlavnému maliarovi oltára, bez udania bližších súvislostí. Účasť dvoch autorov na vzniku maliarskej výzdoby oltára potvrdil aj A. Glatz (1973) a naposledy v súvislosti s podrobnou atribúciou diel Majstrovi Mikulášovi z Levoče (1983) zaradil štyri tabule z pevných krídel oltára do okruhu jeho tvorby.[8]

Reštaurovanie potvrdilo[9], že oltár napriek tomu, že vznikol prinajmenej v troch rôznych dielňach, bol vytvorený naraz, v jednom časovom horizonte. Sochársku výzdobu oltára možno s veľkou pravdepodobnosťou pripísať Majstrovi Madony z oltára P. Márie Snežnej, menšie plastiky dielenskej produkcii. V súčasnosti prebiehajúce reštaurovanie oltára P. Márie Snežnej pravdepodobne dovolí v budúcnosti formulovať presnejšie závery atribúcie sochárskej výzdoby obidvoch oltárov. Pri atribúcii tabuľových malieb sa potvrdila účasť dvoch samostatných maliarskych osobností. V prípade štyroch pevných tabúľ je akceptovateľné zaradenie malieb do okruhu tvorby maliara tabúľ korvínskeho oltára. Autor je v celkovom prístupe konzervatívnejší, pastózna maľba je kontúrovaná tmavohnedou linkou a jednotlivé kompozície charakterizuje kresbovejšie poňatie. Odlišný prístup má autor malieb pohyblivých krídel. Charakterizuje ho úsporná kresba, precízne budované farebné plochy, hladký splývavý rukopis. Odvážne komponuje viacfigurálne výjavy, zdôrazňuje emotívny výraz tvárí protagonistov jednotlivých výjavov, podobne gestá rúk, detaily odevov, zdobených nápismi, v ktorých sa často opakuje kombinácia písmen HT a vo výjave Reč sv. Pavla sa na hrudi staršieho muža stojaceho en face v skupine poslucháčov oproti Pavlovi objavuje nápis ITAL. Pohybovo odvážne kompozície sú situované v prostredí interiérov, alebo v krajine, ktoré nechápe ako kulisu, ale dotvára nimi celkový význam výjavu. Kompozičnú stavbu obrazu rieši systémom pretínajúcich sa diagonál a markantné je i vyspelé chápanie priestorových vzťahov.

Názorovo veľmi blízke týmto maľbám sú tabuľové maľby krídel oltára sv. Alžbety v Levoči a čiastočne i cyklus pašiových výjavov oltára Korunovania P. Márie v Spišskej Kapitule. Ide o veľmi erudovaného a vyspe-

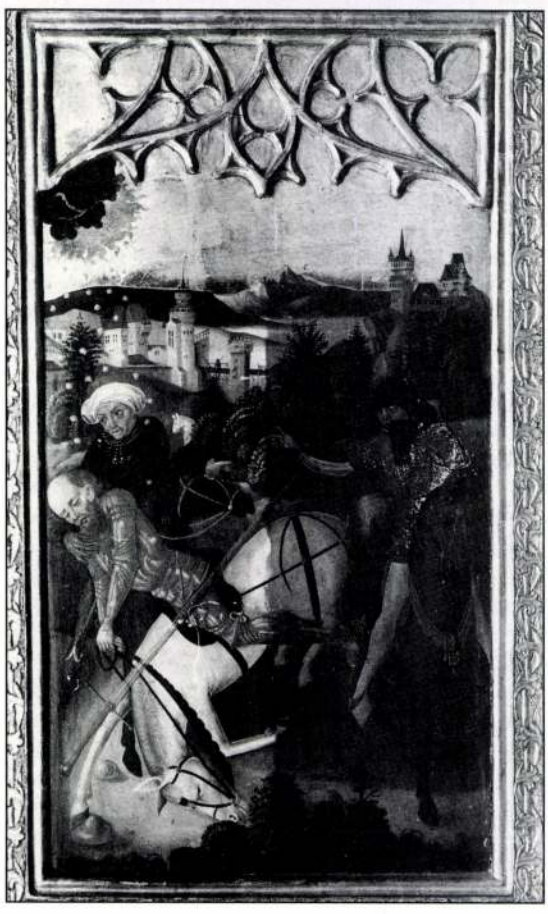

Slávnostná strana, pravé krídlo s výjavom Obrátenie sv. Pavla, stav počas odstraňovania premalieb

lého maliara, oboznámeného pravdepodobne s rakúskou a nemeckou maľbou, v prostredí Spiša dovtedy neznámeho, ktorý významnou mierou posunul vývoj spišskej tabuľovej maľby k polohe, ktorú už zakrátko prezentovala tvorba maliarskych dielní po roku 1500.

Oltár sv. Petra a sv. Pavla patrí k unikátnym solitérom nášho neskorogotického umenia. Reštaurovanie adekvátne významu diela vyžadovalo maximálne sústredenie a profesionálny prístup kolektívu reštaurátorov a odborných pracovníkov a súčasne poskytlo jedinečnú možnosť získať o ňom maximum poznatkov. V tejto súvislosti sa čoraz aktuálnejšou javí potreba analýzy a nového zhodnotenia umeleckého diania na Slovensku v závere 15. storočia, v ktorom svoje nezastupiteľné miesto má aj uvedený levočský oltár.

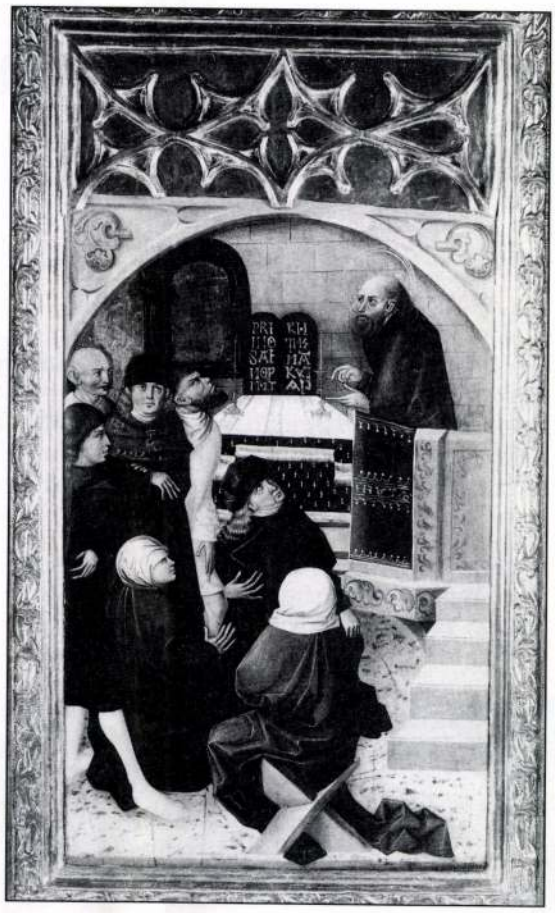

Pohyblivé krídlo, tabuľa s výjavom Reč sv. Pavla, stav po reštaurovaní

Pevné krídlo, tabuľa s výjavom Umučenie sv. Petra, stav po reštaurovaní

Foto T. Devoša

Poznámky/

1/ CHALUPECKÝ, I.: *Chrám sv. Jakuba v Levoči.* Modrý Peter, Levoča 1994, s. 59.

2/ Rozmery sôch – sv. Peter v. 157 cm, sv. Pavol v. 156 cm, Bolestná P. Mária v. 41 cm, Bolestný Kristus v. 43 cm, Sv. Ján Evanjelista v. 43,5 cm. Sv. Sebastián v. 58 cm. Svätci v. 34 cm. Sv. Ondrej v. 28,5 cm.

3/ Motív zláteného plastického bodkovania z papierovej hmoty sa objavuje aj na vnútorných stranách plášťa Madony z oltára P. Márie Snežnej, ten istý postup bol zistený v drapériách mladších sôch z oltára sv. Vavrinca v Hrabušiciach.

4/ Rozmery pohyblivého krídla 204 x 61 cm, rozmer plochy tabuľovej maľby 92 x 48 cm; rozmer pevného krídla 204 x 61 cm, rozmer plochy tabuľovej maľby 92,5 x 50,5 cm, zadná strana pevných krídel je súvisle polychrómovaná - mramorovanie na bielom podklade.

5/ V roku 1462 bola časť ostatkov sv. Ondreja prenesená do Ríma a uložená v chráme sv. Petra.

6/ Spor o povinné dodržiavanie Mojžišovho zákona a v tejto súvislosti problém šírenia kresťanstva medzi nežidovskými národmi, ktorý riešil prvý apoštolský koncil v roku 49 alebo 50 n. l.

7/ STILL, P.: *Stadtpfarkirche S. Jakobi Major in der königl. freistadt Leutschau*, Levoča 1862; Merklas, V.: Über ein altes Gemälde in der Zips, Mittheilungen der K. K. Centralcommision zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale IX, 1864; HENSZLMANN, I.: *Löcse régiségei*. Budapest 1878; DIVALD, K.: *Szepesvármegye müvészeti emlékei II*. Budapest 1906; CSÁNKY, M.: *A löcsei Vir dolorum oltár*. Magyar müvészet XIII, 1937; RADOCSAY, D.: *A középkori Magyarország táblaképei*. Budapest 1955; STANGE, A.: *Deutsche Malerei der Gotik* XI. München – Berlin 1961; SCHÜRER, O.-WIESE, E.: *Deutsche Kunst in der Zips*. Brünn, Wien, Leipzig 1938; HOMOLKA, J.: *Gotická plastika na Slovensku*. Bratislava 1972; VACULÍK, K.: *Gotické umenie na Slovensku*. Katalóg SNG, Bratislava 1975; GLATZ, A. C.: *Doplnky k Spišskej tabuľovej maľbe z obdobia 1440–1540*. In: Galéria 3 - Staré umenie, Zborník SNG. Bratislava 1973; GLATZ, A. C.: *Gotické umenie v zbierkach SNG*. Fontes 1. Bratislava 1983, s. 92;

8/ A. C. GLATZ v štúdii – *Gotické umenie*. In: Umenie Slovenska. Stále expozície SNG. Bratislava 1994, s. 51–55 – pozmenil interpretáciu nápisu na ráme tabuľovej maľby Madony s Ježiškom z Popradu, ktorý bol donedávna čítaný ako meno maliara Mikuláša z Levoče.

9/ TOGNER, M. – SVETKOVÁ, A. – SZÉKELY, L.: *Návrh na reštaurovanie pamiatky*. Bratislava 1992. Dokumentácia vykonaných reštaurátorských prác. Bratislava 1994. Archív Pamiatkového ústavu – ŠRA Bratislava.

EVA KRIŽANOVÁ

Datovanie zvoníc na Spiši

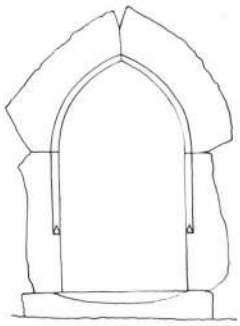

Spiš je klenotnicou stredovekých a renesančných pamiatok, ktoré zrástli s pôvabnou romantickou krajinou a stali sa dominantným prvkom životného prostredia. Osobitným fenoménom sú zvonice. Hranolové stavby v blízkosti cirkevných centier pútajú pozornosť návštevníka svojím neopakovateľným výtvarným riešením. Ukončené prelamovanými štítkovými atikami a pokryté sgrafitom s figurálnymi i rastlinnými motívmi a groteskami si našli svoje osobitné miesto vo výtvarnom umení a v odbornej literatúre.

Odborná literatúra sa takmer sto rokov zaoberá typom zvoníc na Spiši. Už od čias K. Divalda[1] možno sledovať názory o tom, že samostatne stojace zvonice v areáli starších gotických kostolov sú výrazom protestantskej stavebnej produkcie na našom území. Sú hodnotené svojím renesančným výrazom ako zvláštne stavby s typickými charakteristickými znakmi, datované nápismi do konca 16. a prvej polovice 17. storočia.

Náčrt portálu a zvonica vo Vrbove

Divald charakterizuje zvonice alebo niektoré kostolné veže na Spiši, ukončené štítkovými atikami (Kežmarok, Levoča, Strážky, Spišská Belá, Podolínec, Spišská Sobota, Vrbov, Poprad, Jamník, Hrhov, Granč-Petrovce) ako špecifický prejav hornouhorského renesančného štýlu z doby, keď kostoly patrili protestantom. Považuje renesančný protestantský vplyv za taký silný, že sa mu nevyhli ani katolíci, čo dokumentuje vznikom atiky na katedrále v Spišskej Kapitule v 17. storočí. Výnimkou je kežmarská zvonica, kde preberá staršie údaje Chr. Genersicha[2] o tom, že ju budovali už roku 1525, avšak za rozhodujúce považuje datovanie sgrafít do roku 1591. Divaldovo hodnotenie a zaradenie zvoníc je základom interpretácií v novšej literatúre. V. Wagner v roku 1930 v diele Dejiny výtvarného umenia na Slovensku, v samostatnej kapitole o kostolných vežiach a zvoniciach konštatuje[3], že renesanciu si osvojila aj cirkevná architektúra. Nové funkčné potreby dali podnet na zriadenie osobitne stojacich zvoníc – kampaníl s veľkými, v tých časoch obľúbenými zvonmi. Ich vznik datuje do prvej polovice 16. storočia (Žilina 1529, Košice z polovice 16. storočia), spišské zvonice prevažne podľa nápisov do poslednej štvrtiny 16. a do 17. storočia.

J. Špirko v Umeleckohistorických pamiatkach na Spiši[4] sa v zásade tiež opiera o Divaldov názor. Cenné sú najmä údaje o opravách v 20. storočí, keď napr. pri popradskej zvonici, ktorá mala v arkatúrach postavy apoštolov a svätcov, oprava z roku 1924 a definitívne v 50. rokoch zničila jej renesančné výtvarné riešenie. Nepovšimnutá zostala poznámka pri hodnotení zvonice v Strážkach, kde zverejňuje jej gotický vchod.

V. Wagner neskôr vo svojom diele Vývin výtvarného umenia na Slovensku[5] potvrdil starší názor a označil zvonice za typicky renesančné stavby zo 16. a 17. storočia. Obaja autori zhodne s Divaldom konštatujú silný taliansky vplyv, Špirko navyše aj nemecký, vzhľadom na skutočnosť, že nemeckí Spišiaci sa priúčali aj nemeckému staviteľskému

1.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Szerző véleménye szerint Vir dolorum-oltárt nem festhette B E mester, csegöldi sorozat lőcsei oltárnál 10-15 évvel később készült. Lőcsei festő csak hatást gyakorolt B E mesterre.

Lőcsei /Levoca/ oltár /1476-1490, oltár két belső szárnylapja repr. LXXXVI., két külső szárnylapja LXXXVII.tábla/ predelláján Mátyás és Beatrix cimer. Egyesek szerint oltár Budáról származik, s bár ez nem hihető, feltehető, hogy a mester nem volt ismeretlen Budán.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.lo8.l.

Lőcsei Pál, szobrászművész /16 sz. eleje/.

Naptár

1 SZOMBAT
SATURDAY

15.00
FILMVETÍTÉS
Régi művészeti emlékek Csehszlovákiában
Gótikus szobrászat, Az utolsó vacsora (Lőcsei Pál faszobrai), Aranyművesség, A bratislavai Szt. Márton dóm, Barokk plasztika, Ősz a Loretában.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. október.

Lőcsei Vir dolorum 2. oltár mestere MDK

Merklas véleménye szerint az oltárt Mátyás 1474-i lőcsei tartózkodása emlékére emelték. /Marklas W. Die mittelalterlichen Kunstwerke der Jakobs-kirche in Leutschau, Mitteilungen V/1860/285-187./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.205.l. /303.jegyzet/

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere 3. MDK

Szerző szerint valószinü, hogy oltár Mátyás házasságának első éveiben, 1474-1488 táján keletkezett, de nem hihető Bal Jeromos magyarázata, aki az oltárban a királyi pár fogadalmi ajándékát látta, s a szekrány Mária és János figurájában Mátyás és Beatrixszal való hasonlatosságot vélt felfedezni. /Bal J.: A lőcsei XV.századbeli gobelin és Mátyás király oltára.Közlemények Szepesvármegye Multjából III /1911/ 69-87./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. lo8,215.l.

4.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Négy belső szárnyképén kettesével álló szentek, 4 külső táblájan az Angyali üdvözlet, Krisztus születése, Vizitáció és a Királyok imádása. - Lőcsei és Jánosréti mester stilusának összevetése.-

Mester alkotása még egy Mária koronázását ábrázoló tábla is, mely ismeretlen szrámazásu és egy budapesti magángyüjteményben bukkant fel /148o körül, könyvben repr. LXXXVIII.tábla/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.1o8.l.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere /1500 körül/ MDK

A lőcsei oltárnál néhány évvel később festette a zólyomszászfalvai főoltárt/ a két külső szárnylap repr. könyvben LXXXIX.tábla/, melyet Remete Szent Pál és Szent Antal tiszteletére emeltek.

- A lőcsei oltárral rokon vonásokat mutat a szentjakabfalvi Jakab-oltár két szárnya, de valószinü, hogy a két oltár nem egy kéz müve, hanem csak egymással szoros kapcsolatot tartó két festő munkája.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.1o9.l.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

A poprádi templomban őrzött, Madonnát ábrázoló függőképnek a vir dolorum oltárral való stiláris kapcsolataira már Ipolyi is felfigyelt.
A kép Lőcsei Miklós müve volt.
A mühely munkásságának ujabb emléke a lőcsei Szent Péter és Pál-oltár tizenkét táblája.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.lo9.l.

7

Lőcsei Vir dlorum oltár mestere MDK

Schürer O.- Wiese E. Deutsche Kunst in der Zips. /Bürnn-Wien-Leipzig 1938/ c. művükben /97,98, 225-226.l./ a Vir dolorum oltárt, a Péter és Pál oltár merev szárnyait és a poprádi Madonnát Lőcsei Miklősnak tulajdonitották. Radocsay szerint attribució valószinütlen, de kettőnek lőcsei származása és Lőcsei Miklós eredete a mühely lőcsei müködését bizonyitja.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 2o6.l./31o.jegyzet/

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Az oltáron Mátyás és Beatrix címere látható

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.138.1.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Az 1476-1490 körül készült Vir dolorum oltárra vonatkozó adatok az Adattárban.
Képek: 1.Szt.Sebestyén és Kristóf,2.Szt.Borbála és Katalin,3.Ker.Szt.János és id.Jakab.4.Szt. Margit és Dorottya.5.Angyali üdvözlet.6.Krisztus születése.7.Vizitáció.8.Királyok imádása.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.374-375.l.

Lőcsei Vir dolorum-oltár mestere MDK

Az 1550 körül készült zólyomszászfalvai/Sasova/ Szent Pál és Antal főoltárra vonatkozó adatok az adattárban.

Képek: .1. Szt. Antalt az ördögök bántalmazzák.
2. Szt. Antal kisértése. 3. Szt. Antal gyékényt fon.
4. Az ariánusok szétromboljják a templomot. 5. Szt. Antal forrást fakaszt.
6. Szt. Pál halála. 7. Szt. Antal és az angyal.
8. Szt. Antal zarándokokkal Pál koporsójánál.
9. Veronika kendője.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: középkori Magyaország táblaképei. Bp. 1955. 462. l.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Az 1480 körül festett ,magántulajdonban őrzött Mária koronázása táblára vonatkozóadatok és irodalom az Adattárban.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.326.l.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Wagner a lőcsei Szt. Miklós oltár festményeit a ~~lőcsei Vir dolo~~ zólyomszászfalvi főoltár tábláival vetette össze./Wagner V.: Vyvin vytvarného umenia na Slovensku.Bratislava.1948.141./
Radocsay szerint a zólyomszászfali főoltár a lőcsei Vir dolorum és a Szenjakabfalvi Jakab oltárral együtt a szepesszombati-lőcsei iskola előkészitője volt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.171,213.1.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

A Vir dolorum oltár mestere mühelyének hatása Szent Antal legenda mesterének müvészetére.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

Lőcsei Vir dolorum oltár mestere MDK

Zólyomszázsfalvai oltár említése

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.163.l.

Lőcsei Virx dolorum oltár mestere MDK

Lőcsei Mária hó és Vir dolorum oltár stilusán nevelkedett a XVI. századi vezető lőcsei-szepesszombati iskola.

A lőcsei Vir dolorum oltár, a szentjakabfalvi Jakab oltár és a csegöldi B E mester táblái világosan rajzolják meg azt az utat, amelyre a szepességi stilus is lépett.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.168.l.

Lőcsei Károly MDK

résztvett a kiállitáson. 1962. dec. 17-30.

Jutalomban is részesült.

Tóth Jenő: Valódi müvészeti élményt nyujtott
a budapesti póstás képzőmüvészek
szakkörének kiállitása.
Szocialista Pósta. /19/ 63. 1. szám

Lőcsei Károly MDK

Bányarakodó, ceruza

Műcsarnok 1960. Képző- és Diszitőművészeti körök Kiáll.

MDK

Lőcsei L. Károly, butorterv.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.1.

Löcsei Kelemen orgonakészitö.

1504 és 1529-ben.

/Selmecbányai Miklósnak is nevezték./

Corvina.1927.97.l.

Löcsei Medvés Márton köfaragó M.D.K.

Lásd: Márton mester

Détshy: Sárospatak

Magyar Müemlékvédelem 1961-1962, Bp. 1966. 87-1.

Lőcsei Miklós MDK

az 1484-ben festett, Madonnát ábrázoló képre vonatkozó adatok az Adattárban. A ~~kép~~ Poprádról származó kép a pozsonyi Szlovák Nemzeti Galériában. Eredeti keretben. A keret alsó részén minusculás felirat: NICOLAUS DE LEUCZIA ANNO D 1484 PT. Restaurált.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 415. l.

Lőcsei Miklós MDK

A bártfai Madonna mesterénél két évtizeddel később működött, de Madonnájában megtaláljuk annak a tipusnak a fő vonásait, amelyhez a bártfai Madonna tartozott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955.98.l.

Lőcsei Miklós MDK

Schürer-Wiese a Vir dolorum oltárt, a ~~Krisztus~~ lőcsei Péter és Pál-oltár merev szárnyait és a poprádi Madonnát Lőcsei Miklósnak tulajdonitották. Radocsay szerint attribució két esetben valószinütlen, de müvek a lőcsei mühely müködését bizonyitják. /Schürer O.-Wiese E.: Deutsche Kunst in der Zips. Brünn-Wien-Leipzig 1938.97,98,225-226./ /Poprádi Madonna /1484/ repr.könyvben XCI.tábla/ Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.2o6.l. /3lo.jegyzet/

Lőcsei Miklós MDK

A poprádi templomban őrzött Madonnát ábrázoló függőkép /repr. könyvben XCI.tábla/ keretének felirata szerint 1484-ben készült és Lőcsei Miklós müve. Festőnek a Vir dolorum oltárral való stiláris kapcsolataira már Ipolyi is felfigyelt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.lo9.l.

M. D. K.

Lőcsei Miklós mester festő

Poprád. szárnyasoltár festése 1484.

Dauer, B.: N. Stoss ... Lpzig. 1903. 112. l.

112.

M.D.K.

Löcsei Miklós festő 15 sz.

A poprádi templomban levő képén felirat: " Nicolaus de Leucria a.d. 1484. pinxit"

Dénes Ferenc: A művészet és művelődés lehetőségei Szepességben. Lőcse 1500 41

Lőcsei Miklós
festő 1484

1

[Egyházm. Lap]
1883. 269. l.

A m. postatakarékpénztártól

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest
IX. Högyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Löcsei Miklós mester

1484-ben festette a poprádi Madonna-képet.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

74. l.

Löcsei Miklós

festő

l.

Schürer - Wiese

97, 98, 194, 224,

225, 226 l.

49,

Elismer

27 kor. 92 fill.

92 filkerül meg

levásárlási könyv

elismeréseül

Mocsely 1911 IX/11.

Lőcsei Miklós

Tesco

l.

Wagdej

105, 106. l.

1480. Van Schuppen:

Frigyes würtembergi hercze

Térdig, szemközt néz és ál
döke barna, szeme kék, arcza és b
kezében parancsnoki bot van és ba
nyakkendője fehér, vértje aranyoz
oldalán kard lóg. Jobbra, a fehér
sziklárol urának hermelines palás
czeg aranyos sisakja tünik szemün
terül el várakkal, hol keresztény
Feliratai a sziklán balra: FRIEDE
Mtt: Grl Feld Marschall-Lieut. u:
1718 és jobbra Jac van Schuppe pi

Vászon, méretei 147: 117 c

Az Esterházy-gyüjteményből

A Tört. Képcsarnokba helye

Löcsei Miklós festő

Magyar Művészet, 1937 XIII.
338-348

Csánky Dénes: Tanulmányok a nepesvégi táblaképfestéket XVII. vázai történetéből.

Löcsei Miklós festö. XVI.sz.

Magy.Művészet.1937. XIII. 346.l.

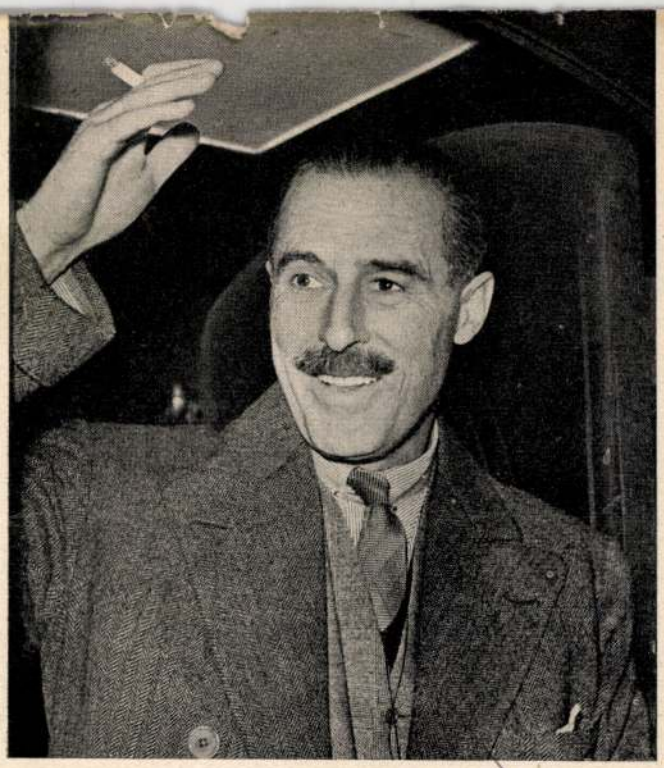

Henderson

Ribbentrop

felvételéről, rugalmas arcvonal biztosításáról» számol be hűvösen, tárgyilagosan, mint a sebész az ő műtéti naplójában. Újra találkozunk a háborús nemzetgazdasági intézkedésekkel s már az első hetekben nemcsak hadviselő, hanem semleges országokban is megjelentek a behívóplakátok és mozgosítási falragaszok mellett az élelmiszerjegyek és az egyéb fogyasztási cikkekre szóló vásárlási és beszerzési utalványok. Újra működik a cenzura, «fehér ablakokkal» jelennek meg a párisi bulvárlapok, Jean Giraudoux vezeti a sajtóellenőrzésnek ilyen mértékben francia földön még nem tapasztalt munkáját. Alig kezdődött meg a háború, máris megtörténtek a világháborúra emlékeztető semlegességmegsértési esetek, belga és németalföldi, dán és norvég terület fölött hadigépek szálltak el, illetve behatoltak a tengerparti hárommérföldes felségzónába, sőt itt-ott még bombák is zuhantak semleges területre. Újra felmerülnek a kölcsönös vádak a búvárhajóharc terén, az «Athenia» elsüllyesztése óriási propagandaanyagot adott mindkét félnek, felbukkantak ismét az álcázott segédcirkálók s a «Kaperbrief» birtokában hadihajónak számító gőzösök «jó zsákmányra» vadásznak. Újra megkezdődött a hosszútávú repülőtámadások sorozata s az angolok röpcédulázó raidjeinek is megvan a maguk klasszikus világháborús őse: D'Annunzio repülése Bécs fölé, amikor bombák helyett kiáltványait szórta le az osztrák fővárosra az olaszok nemzeti hőse.

A világháborús tapasztalatok összesűrítve jelentkeztek tehát a mostani ellenségeskedés kezdetén.

Van azonban valami, ami egészen új kilátásokat nyújt a fegyverek csatái mellett vívott vértelen háború, a propagandahadjárat kimélyítésére s ez a rádió. Elképesztő arányokban indultak meg az éterben vívott hosszú, közép- és rövidhullámú párviadalok s a világháború legveszedelmesebb propagandaszerve, a brit Northcliffe-sajtó mind arányok, mind pedig hatás tekintetében eltörpül a most kibontakozó rádió-ütközetek mellett. Ezekben az étercsatákban valamennyi hadviselő résztvesz és soknyelvű adásaival a nap huszonnégy óráján keresztül behálózza az egész földgömböt. Mindegyik ország aktív és passzív propagandát folytat: közli saját híreit s igyekszik cáfolni és leküzdeni az ellenfél hírszolgálatának anyagát.

Befejezésül még egy diplomáciáról emlékezünk meg: a békéért, az igazságos békéért harcoló diplomáciáról: vezéralakjai a Duce és Pius pápa, akik a fegyverek zajában is rendületlenül folytatják munkájukat.

Lőcsei Pál mester

Írta KAMPIS ANTAL

Ez a név a középkori magyar művészettörténelemnek egyik legtöbbet emlegetett, legnagyobb becsben tartott neve ; kétségtelen módon hozzákapcsolhatjuk a magyar Felvidék egyik legnagyobbszerű középkori mű emlékét, a lőcsei Szent Jakab-templom főoltárát.

Ez az oltár a magyarországi késő-gótikus művészetnek méretét tekintve legnagyobb, esztétikai értékét mérve pedig leggazdagabb példája. Úgynevezett faragott szárnyasoltár. Főékessége tehát a fából faragott szoborművek és reliefek tartalmilag és formailag összefüggő sora.

A szárnyasoltár maga már a középkornak érdekes és szép alkotása volt. Az oltár egyik sajátsága, hogy nem tartalmazta a szentségházat. Az oltárasztal felett következett a predella, ezen pedig a szekrény helyezkedett el. A szekrény kétoldalán mozgatható s a szekrényre alkalomadtán ajtóként rásímuló szárnyakat találunk, a szekrény felső peremén pedig a többé-kevésbbé magas oromdíszítés foglalt helyet. A szárnyak felületét festették ; a szekrényben pedig szobrokat helyeztek el.

Pál mester szobrász volt, oltárát tehát javarészében plasztikai díszítés jellemzi és pedig különös gazdagsággal. E gazdag szobrászati dísznek nem egy szépsége Veit Stoss remekműveit juttatja eszünkbe.

Kezdődik ez a díszítés a predellával, melynek mély és majd 3 m széles fülkéjében az Utolsó Vacsora csoportkompozíciója foglal helyet. Krisztus és az apostolok asztal körül ülnek ; a húsvéti bárány körül. Szemközt a főalak és a kedvenc tanítvány, a többi pedig az asztal két végén helyezkedik el a lehető legváltozatosabb módon. A predellafülke kétoldalát és felső homlokszegélyét levelekkel és fürtökkel dúsan borított kanyargó szőlőinda díszíti.

A szekrény vékony pálcaoszlopokkal három fülkére tagolódik. A középsőben a Madonna szobra áll, karján a Gyermekkel, jobbra tőle Keresztelő Szent János, balra pedig a templomnak és magának az oltárnak névadó szentje, Szent Jakab apostol. A szekrényszobrok nagyobbak az életnagyságnál.

A Madonna fejét a vállra is leomló fátyolkendő takarja, köpenyének két szegélyét a mell fölött ötvösmívű kapocs fogja össze. A köpeny balszárnya átcsap a kar alatt s szinte lebben a levegőben, a jobboldali szárny viszont egyenesen hull a lábfőhöz. A lábfőket azután teljesen eltakarják a köpenynek és az alatta

A lőcsei főoltár szekrénye

itt-ott elétűnő köntösnek bőredőjű, megtorlódó hepe-hupás felületű szövettömegei.

A Madonna balján ül a ruhátlan, eleven mozgású Jézuska, jobbjában szép mozdulattal tartja a mennyek királynőjének liliomos jogarát, feje felett két különös megjelenésű angyal áttörtmívű koronát tart.

Szent Jakab idősebb szakállas férfialak. Keresztelő Szent János símaarcú, kedvesmosolyú ifjú.

A szekrény felső hányadát áttört lombdísz tölti ki s ebben konzolokra állítva a négy egyházatya kisméretű szobra áll. Az oltárpártázat tornyocskáiban kilenc kis apostolszobrot találunk.

A szárnyakon négy lapos dombormű tölti ki a teret. A baloldali szárny felső mezejében az apostolok oszlásának, az alsóban Szent Jakab lefejezésének jelenete. Jobboldalon Ker. Szent János életének jelenetei láthatók, éspedig a felső mezőben a Pathmos-szigeti látomás, az alsóban a szent vértanúsága. Az oltár architektúrája akként van megszerkesztve, hogy a szárnyak maguk is külön szekrényekbe illeszkednek s e külső, nevezzük szárnyborító szekrényeknek, halántékfalán ugyancsak egy-egy szent férfiúnak, ifjabb Jakabnak és Tamásnak majdnem életnagyságú lapos domborművű alakja áll. Mind e kettő kezében tartja a személyét meghatározó jelvényeket. Az egész oltárműve 18 m. magas.

A faragott díszítésen kívül a szárnyakon festett képek is vannak ; ezeket azonban közelebbről nem ismerjük, mert a többmétermázsa súlyú s a századok során megrozzant, szúrágta szárnyakat a mult század 70-es évei óta nem hajtották be. Így ezekről csak annyit tudunk, hogy Krisztus kínszenvedéseinek jeleneteit ábrázolják s hihetőleg Lucas Cranach 1509-ben kiadott metszetsorozata nyomán készültek.

Az oltáron magán semmiféle felirat vagy jelzés nem található. A templom falán egy XVII. század elején felállított síremlék szolgál a művész személyét illető felvilágosítással.

A latinnyelvű sírfelirat egy részének magyar fordítása :

«Urbanovicz Márton kőfaragó szobrász és kőmíves Lőcse városában, faragta magának, legdrágább feleségének, Margitnak, ki a szobrász Pál úrnak, az itteni templom főoltára faragójának volt unokája s kivel férje 32 esztendeig élt.» Felsorolja még a felirat Márton mesternek s Margit asszonynak elhúnyt gyermekeit is, kik valamennyien az 1600-ban dúló pestisjárványnak estek áldozatul.

Pásztor. (Lőcsei Betlehem)

Ki is volt hát Lőcsei Pál mester?

A lőcsei krónika lapjain található egy feljegyzés az 1508. évből s ez arról tudósít, hogy a nagy oltárra a szárnyakat ebben az évben akasztották be.

Egy lőcsei polgár viszont naplójában 1522-ben azt jegyzi meg, hogy ebben az évben meghalt egy Menyhért nevű csiszármester, aki rendkívül széleskörű közéleti tevékenységet fejtett ki. Többször volt Lőcse város bírája, tanácsúr, s életének utolsó tíz esztendejében pedig templomatya. Mint templomatya pedig a Szent Jakab-templom új főoltárának a szobrait s egyéb farészeit megaranyoztatta.

Nyilvánvaló ezekből az adatokból, hogy Pál mester a lőcsei főoltárt 1508 és 1522 között készítette. Azonban további adatok is lassan-lassan napvilágra jöttek, melyek még biztosabban határolják körül a mű készültét, egyben pedig teljesebbé teszik a mesternek eleddig több mint hézagos élettörténetét.

Mint Nyugaton, úgy hazánk városaiban is alakultak olyan egyesületek, testvérületek, fraternitások, melyeknek kitűzött célja az egyház gyámolítása, a vallásos élet mélyítése s különösen az

Szűz Mária. (Lőcsei Betlehem)

oltárok körüli szolgálat volt. A fraternitásoknak rendesen jelentős vagyonuk volt, melyet szent céljaik érdekében kamatoztatás útján növeltek s a vagyon bizonyos hányadát új oltárok alapítására, régieknek javítására s az istentisztelethez szükséges anyagok beszerzésére fordították. Tagjaik meghatározott időkben az oltároknál szolgáltak s az oltárok gondozását rendszerint a testvérület elöljárói, kiket ezért oltárgondozóknak neveztek, maguk végezték.

Lőcsén 1402 óta működött ilyen egyesület, a Fraternitas Corporis Christi, a Krisztus teste-testvérület. Ennek számadáskönyvei 1431-től kezdődően szerencsésen reánkmaradtak. Az 1515. évben vezetett számadáskönyvnek a lapjain azt olvashatjuk, hogy a testvérület elöljárójául Pál szobrászmestert választják meg, ki ezt a tisztséget azután több éven át viselte. 1517-ben viszont azt olvashatjuk, hogy az oltárgondozók mellé harmadiknak megválasztják Menyhért csiszárt is, aki 30 forintnyi összeget kamatra kölcsönvesz az egyesülettől. Ugyanez az ülés azután azt is elhatározza, hogy azt a 40 forintot, amellyel a testvérületnek maga a város pénztára adós, a főoltár költségeire fordítják s megbízzák Menyhért urat, hogy ezt az összeget a városházán vegye fel s fordítsa a mondott célra. Pál mesternek a neve azután még egyszer az 1530. évek elején fordul elő a számadáskönyv lapjain minden közelebbi vonatkozás nélkül. Róla az elősoroltaknál többet írás szerint nem tudunk.

A felsoroltakból azonban kitűnik, hogy Pál mester tekintélyes ember volt a városban, s hogy nagy művét, a főoltár szobrainak elkészítését valószínűleg 1515 után kezdte meg. 1517-ben még nemcsak hogy nincs készen a munkával, hanem tekintettel a testvérület-adta összeg nagyságára, igen sok lehetett még hátra, tehát a befejezés az 1520. évre eshetett. Ezt erősíti meg az a körülmény is, hogy a szobrokat az 1522-ben meghalt Menyhért csiszár aranyoztatta meg.

Ha írott adat nem is maradt a mesterről, beszédesen egészíti ki életrajzát maga a mű, az oltár szobordíszének stílusa, melynek jegyeit az emlékanyagban hasonlítva, minden vita és félreérthetés kizárásával megállapíthatjuk a kört, amelyben Pál mester művészete elhelyezkedik, de megtalálhatjuk még azt a műhelyt is, amelyben Pál tanult, nevelődött. Mert bár a lőcsei főoltár kétségtelenül a legszebb emléke XVI. századbeli művészetünknek s mestere vésőtechnikáját tekintve, páratlanul áll, mégis gyöngének mutatkozott a feltalálásban.

Veit Stoss volt az a mester, akinek műveit Lőcsei Pál utánozta s a hasonlóságok azt bizonyítják, hogy a nürnbergi Veit Stoss műhelyben tanult 1506 és 1510 között. Nevezetesen a lőcsei főoltár majd minden alakjának és csoportjának pontos előképét felismerhetjük azokban a Stoss-szobrokban, melyeket a mester nürnbergi műhelyében a mondott években faragott.

Mesterünknek ez a nürnbergi Veit Stoss-műhellyel való kétségtelen összefüggése a német műtörténészek egyrészét arra indította, hogy Pál mesterben a Stoss-

műhely egyik legényét lássák, aki a mester halálával feloszlott műhelyből szélnek eredt és a sors véletlene folytán Lőcsén kötött ki; előbb is, később is másutt volt. Vérmesebb kutatók fel is fedezték őt és vésőjének nyomát Danzigban és Kelet-Poroszországban szerte, sőt a Szászföldön és Sziléziában is 1534 után. Kérdés már most, hogy vajjon igaz-e ez. Vajjon csakugyan egy ilyen szélhozta vándorra bízta-e Lőcse városa templomának sok gonddal és sok költséggel járó új oltárát. Bár, mint mondottuk, Pál mester korábbi életéről írásos emlékek nem beszélnek, e ponton is segítségünkre vannak maguk a Felvidék oltáremlékei s a beszédes emlékek segítségével kimutathatjuk, hogy a német kutatóknak nincs igazuk. Pál mester a Felvidéknek, talán magának Lőcsének a szülötte s 1506 előtt idehaza inaskodott, talán legénykedett is. Mint legény indult el azután itthonról a szokásos vándorútra s így került néhány évre az akkor legendáshírű Veit Stossnak nürnbergi műhelyébe. Onnan azonban még a műhely feloszlása előtt eltávozott. Valószínűleg lőcseiek hívására hazatért s tanultságáról, képességeiről itthon bizonyságokat szolgáltatván, 1515-ben megválasztják az oltáregyesület elöljárójává s reábízzák egyben a szobrok elkészítését.

Szent József. (Lőcsei Betlehem)

Hogy ez így volt, bizonyítja néhány olyan szobormű, melyek bár kezdetlegesebbek, naívabbak és darabosabbak, mint a lőcsei nagy oltár szobrai, mégis egy pillanatig sem hagynak kétséget afelől, hogy mesterük maga Pál volt, ki ezeket a műveit még talán inaskorában, tanítómesterének a műhelyében készítette. E szobrok a sárosmegyei Kisszeben templomában maradtak fenn, ahol 1500 és 1505 között a Felvidék egyik legnagyobbszerű és legjelentékenyebb oltárművét készíti az a mester, akiről többet, egyebet nem tudunk, minthogy művén magát A. N. S. betűkkel és egy címerpajzsban elhelyezett mesterjeggyel jelezte. Ennek a mesternek a műhelyében inaskodhatott Pál s ez alatt az idő alatt faragott egy Szent Jakab-, egy Keresztelő Szent János- és egy Szent András-szobrot, melyek vagy oltárba foglalva, vagy amint ma állanak, konzolokon állva, ugyancsak a kisszebeni templomot díszítették. Ezek a szobrok egyfelől hasonlóságot mutatnak fel a kisszebeni főoltár szobraival, jeléül annak, hogy készítőjük munkája közben a mestert figyelte és utasításaira hallgatott, de részleteiben több olyan sajátságot tartalmaznak, melyek utóbb a lőcsei főoltáron bukkannak csak fel s bizonyítják, hogy Lőcsei Pál mester Stoss utánzása mellett a maga ifjúkori kísérleteire is élénken emlékezett.

Így a kisszebeni Szent Jakab mozdulata, szakáll- és hajkezelése főképpen azonban fejének a kagylós zarándokkalappal való befedése testvéri módon rokonul a lőcsei főoltár Szent Jakab-szobrához s a két Evangelista Szent János is hasonló sajátságokat tükröz.

Még egy másik szobor is maradt fenn Lőcse környékén, mely hihetőleg Pál mesternek ugyancsak ifjúkori, elvándorlása előtti alkotása. A leibici templomban áll ez a Madonna-szobor. Újabb barokkstílű oltárkeretbe foglalták, egykor ugyancsak szárnyasoltár szekrényét díszítette.

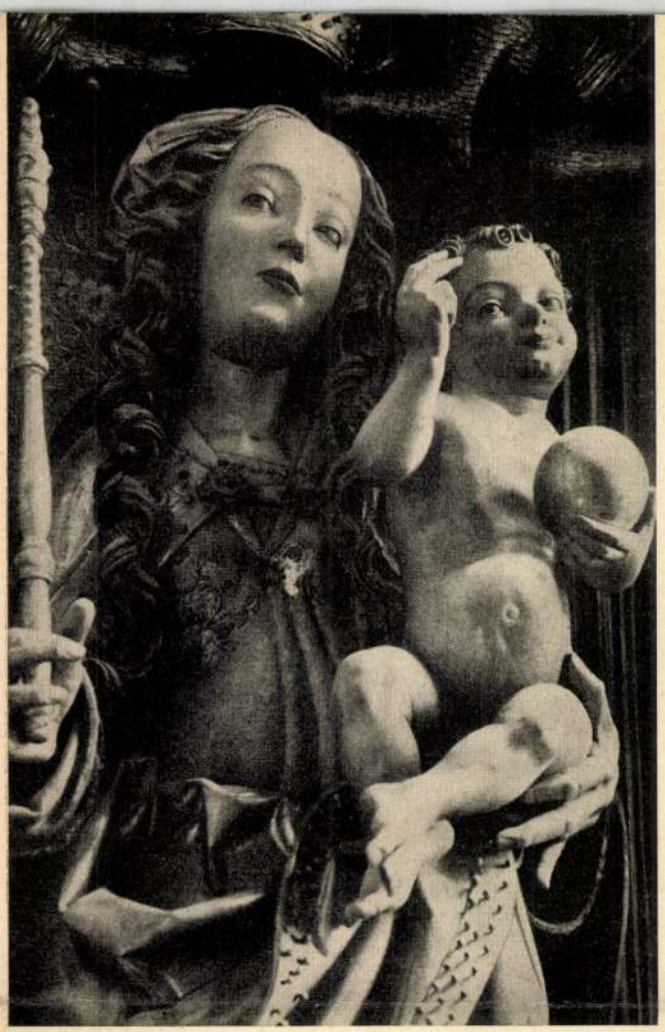

A lőcsei főoltár Madonnája

templom barokkstílű ú. n. Csáky-oltárába foglalva áll, eredetileg azonban szintén szárnyasoltár szekrényét ékesítette.

A Betlehem ma kilenc alakból áll. A térdelő Mária, Szent József, három térdelő angyalalak, két féltérdre ereszkedő pásztor és a szokásos ökör és szamár feje.

A lőcsei Betlehem szobrainak stílusa, faragásának fölényes könnyedsége, a Madonna arcának álmodozó kifejezése, Szent József s a pásztorok, valamint a főoltár férfialakjai fejének, kifejezésének megegyezése mi kétséget sem hagyhat aziránt, hogy ez a csoport is Pál mesternek a műhelyében készült, ott nyert formát. Ha nem is sajátkezű műve, hanem egyik tanítványáé is az oroszlánrész, Pál mester nélkül létre nem jött volna s nem emelkedett volna a művészi szépségnek erre a fokára. Pálnak sok tanítványa volt. Közülük került ki azután a Szepesség majd mindenik valamirevaló XVI. századi szobrásza, oltárfaragója.

Összegezve tehát, amit Pál mesterről az írott források és az emlékek tanúsága alapján kideríthettünk, róla a következő képet alakíthatjuk. Életét körülbelül 1500-tól kísérhetjük figyelemmel. Ekkor mint inast a sárosmegyei Kisszebenben találjuk, ahol az ottani főoltár mesterének műhelyében tanul. Itt három kezemunkája beszél róla. A következő években felszabadul s mint legény készíti a leibici templom Madonna-szobrát. Ezután vándorútra kél s 1506-ban a nürnbergi Stoss-műhelyben találjuk, ahol talán 1512-ig időzik. Ekkor azonban hazatér Lőcsére s igyekszik megszerezni a készülő főoltár szobrászi díszítésének megbízatását. Ez 1515-ben sikerül is neki, amikor egyben a lőcsei Krisztus Teste-testvérület elöljárójává is választja. 1517-ben munkájához a testvérület jelentékeny összeggel újból hozzájárul s az elkészült szobrokat az 1522-ben elhúnyt Menyhért csiszár aranyoztatja meg. A nagy munka tehát 1515 és 1520 között került befejezésre.

Ez után az idő után a műhelyéből kikerült oltárok hosszú sorát ismerjük, neve ismét előfordul a testvérület könyvében s végül az Urbanovitz-féle síremlék felirata azt is bizonyítja, hogy Pál mester Lőcsén megházasodott, gyermekei, unokái és dédunokái születtek. Valószínűleg Lőcsén is halt meg s bizonyára híres és tisztelt ember volt, ha személyére még az unokájának férje is érdemesnek tartotta sírfeliratában büszkén hivatkozni.

Nemzetiségét pontosan nem ismerjük. Valószínű, hogy szepesi német ember volt, de mindenesetre a magyar haza szülötte, munkása és halottja. Életével, munkájával annak a földnek értékeit gyarapította, amely neki életet, kenyeret és kultúrát adott.

Ezen a Madonna-szobron a lőcsei Madonnának az arckifejezését, ezt az annyiszor emlegetett álmadozó, hunytszemű méla kifejezést ismerhetjük fel. Erről a szoborról azonban hiányzanak még a Stoss-i stíluselemek, jeléül annak, hogy amikor a mester ezt a szobrát készítette, még nem ismerte közvetlenül a nagy német szobrász művészetét. Még nem került annak bűvkörébe s figuráinak a megalkotásában csak a maga fantáziájára s a tanulóvekben nyert impulzusokra volt utalva.

Ha azonban ezeknek az emlékeknek a segítségével kimutatható, hogy Pál mester a Felvidék szülötte, idehaza inaskodott, mennyivel inkább kimutatható az alkotások nyomán, hogy a lőcsei oltár elkészülte után sem távozott itthonról, hanem maga is műhelyt alapított, s kezének nyomát, műhelyének termékeit, tanítványainak alkotásait még sokáig s messzeterjedően felismerhetjük a XVI. század 20-as, 30-as éveinek emléksorozatában.

Az első ilyen emlék, amely Pál mesternek Lőcsén való továbbműködését bizonyítja, a szép lőcsei Betlehem-csoport. Ez a csoportkompozíció ma a Szent Jakab-

VII. ÉVFOLYAM 10. SZ.
1939 OKTÓBER

ÁRA 90 FILLÉR

TÜKÖR

EBBE A SZÁMBA ÍRT:

BARSI ÖDÖN
a Rádió rendezője

KAMPIS ANTAL
egyetemi magántanár, művészettörténész

MARKÓ ÁRPÁD
m. kir. honvéd-ezredes, a Magyar Tudományos Akadémia tagja

MOLNÁR ÁKOS
író

ORTUTAY GYULA
etnológus, a Rádió tisztviselője

THURZÓ GÁBOR
író, szerkesztő

A többi cikk szerzőit a TÜKÖR megelőző számaiban mutattuk be.

A borítékon közölt kép: Őszi hangulat a Dolomitokban.

AZ OKTÓBERI SZÁM TARTALMA:

Renzo Maggini: Őszi napfény Firenzében 721
Ortutay Gyula: Balti városok 722
Thurzó Gábor: A tintahal. (Fery Antal fejlécével) 729
Markó Árpád: Hadik András huszárkapitány az 1737—39. török háborúban 732
Molnar Ákos: A szerelmi vallomás. (Muzslai Kampis Margit rajzaival).. 738
Kertész Róbert: Igy kezdődött 743
Kampis Antal: Lőcsei Pál mester ... 746
A TÜKÖR naplója 751
Schöpflin Aladár: Színházi tükör ... 752
Barsi Ödön: Az ördög hegedűse 753
Könyvek 756
Br. Villani Lajos: Velence és a film 756
Soós László: Mozi-mozaik 758
Haller F. G.: Zsánerképek 759
Balogh Emma: Őszi levél 760
Levélszekrény.

Az időszaki lapok terjedelmének korlátozása következtében a TÜKÖR egyelőre félterjedelemben jelenik meg.

Lőcsei Miklós

festő

XV. sz.

festette a poprádi
Mária-képet.

Vajdovszky János dr.

A lőcsei Szent Jakab
templom szentély-falfest-
ményeinek eltelmerése
A Szepesmegyei Történelmi
Társulat Évkönyve. II. évf.
Lőcse 1886. 33. l.

A kifizető hivatal (intézmény, stb.) pontos megnevezése: M
(Museum; Műemlékek Orsz. Bizottsá
A kifizető hivatal pontos helye: Budapest
..... kerület, ...

1	2	3
Tételszám	Az alkalmazottnak neve, állása, fizetési osztálya és fokozata	Fizetés IX.1-15 P
1.	Dr Szentiványi Gyula II. fiz. oszt. 1 fok.	217.
2.	Dr Lux Kálmán II. fiz. oszt. 1 fok.	217.
	..... fiz. oszt. ..... fok.	

Lőcsei Miklós

festő.

1.

Szépművész. Erk.

VIII. 9. l.

o, 296, 312, 355

250, 57
3, 218

262

731-1770, 254

x 327

, 13, 52, 314
261
214, 256, 257, 282, 285

08

Lőcsei Miklós

festő XV. sz

l.

Szépm. Muz. Évk

X. 47. l.

Tek.

„Europa" Könyvkiadó Rt.

Budapest

V. Rothermere ü 12. III. 2.

Lőcsei Miklós
festő 1484
a Sourok
55. l.

... hoav voltaképen me-
gyakorol reá:
tgeti képét a
fejedelmi ro-
va, Csák Máté
psugaras ház-
fokozatosan
olyam-e, mely
sztgeti fehérre
részleteknek
érezzük, hogy
sohasem mo-

lok esemény-
nultak vissza-
tájat különös
év, hivalkodó
elyén az or-

emény, hogy
felső vár he-
tekintetben a

szükség esetén, a barbár törzsek betörései ellen védte ezt a keleti határrészt, mely itt a Duna keskenysége s a mai Szentendrei szigetet borító erdők sűrűsége miatt, fokozott éberséget követelt.

A hunnok uralma idején, a leigázott keleti gótok, majd a longobardok, avarok s Privina fejedelem szlovénjei birták. A honfoglalás után Árpád törzsszállásához tartozott. A XII. századtól kezdve, m. e. 400 évig, a III. Béla (1173—1196) által alapított pilisi apátság birtoka. Számbavehetőbb hellyé az Árpád-korszak után akkor lett, mikor Zsigmond király a Nándorfehérvárnál elfogott György despota rácait telepítette ide és a várost különféle szabadalmakkal ruházta föl.

Mintegy 250 évvel később, mikor Belgrád török kézre került (1690) s a török bosszújától rettegő szerbek — Csarnojevits Arzén ipeki patriarkával élükön — nagy tömegekben menekültek hazánkba, I. Lipót Szentendrét jelölte ki számunkra, s ettől kezdve a város, mint a magyar földön legerősebb szerb telep, sok szomorú emlékkel szerepel a magyar történelemben.

Megtekintésére érdemes időt fordítani, mert a régi városrészekben, a Bükkös patak partján és ódon templomaiban, sok érdemes dolgot talál az ember.

Környékét a Pilisi hegyek ágai teszik vonzóvá. Andezit hegyei arról tanúskodnak, hogy itt, valamikor az alsó miocén-kor végén, rendkívül erős volt a tűzhányó működés, mely az eddig tengerrel borított területeket

Löcsei Pál

művének tartották sokáig a besztercebányai templom főoltárát (1509-12) Veit Stoss-os stílusjegyei miatt.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

62. l.

Lőcsei Pál

MDF

Utolsó vacsora. Részlet a lőcsei Szent Jakab templom főoltárának predellájából. 1508 - 1515 (után)

Török György: Lőcsei Pál mester és iskolája . . .
Művészet, 1968. október - 3 lap.

Lőcsei Pál mester

1515-18 között faragta a lőcsei Szent Jakab templom főoltárát. Műhelye készítette a templom Gálya-kápolnájában őrzött Betlehem-csoportot

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

62-t.

„Löcsei Pál mester"

cimmel csehszlovák film készült, mely a löcsei szt. Jakab templom szobordíszét mutatja be.

Művészeti - irodalmi - pedagógiai filmjegyzék. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. Bp. 1966. 37o l.

62.l.

Lőcsei Pál

Huszonötödik füzetéhez érkezett a Kolozsvári Tamást, MS-mestert és Lőcsei Pált bemutató számmal (Végh János munkája), az emlitett sorozat, meg nem kis... feladatot fürött maga elé: ... az európai festőművészet szinvonalas megismertetését és propagandáját az ifjúság számára...

Bodri Ferenc: „Az én múzeumom" sorozat jubileuma.

Jelenkor XII. évf. 2. sz. 1969. febr., 146. l.

MDK

Lőcsei Pál mester

Török Gyöngyi irása

Müvészet 1968 okt.p.1-5.

M.D.K.

Lőcsei Pál, festő, szobrász

nevét Henszlmann és Divald Kornel idevágó tanulmányaival kapcsolatban emliti a szerző. Egyéb róla szóló irásokkal összefüggésben, neve a következő oldalakon többször előfordul.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 7., 9., 11., old.

Löcsei Pál

A löcsei főoltár Szt. Rókus mohnát Veit Stoss firenzei szobra utánzásszerűen. Hatása a Madonnán is

Balogh Jolán: Középkori fa szobraink stílusszeretetéről
MTA II. Tan.-tört. Tud. Ont. Közl. II. Köt. 1. sz. (1951). 48. l.

M.D.K.

Lőcsei Pál, fafaragó szobrai

Lőcsei főoltárának bőséges leírását, méltatását s az idevágó irodalom részletes ismertetését nyújtja a szerző. Az oltár a templom oltárfelépítményének magasságát betölti, 18.50 m-t meghaladja, legnagyobb szélessége 6 m-nél valamivel nagyobb. A XVI. századi szepességi plasztika legnagyobb és legjelentősebb emlékére: a Stoss körből faragványos és a Kraft-nürnbergi stílusvonalhoz fűződő mesterek köréből csoportosulnak.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 98 old.

Löcsei Pál, fafaragó szobrász M.D.K.

oeuvre-je körül máig sem jutok nyugvó pontra a vita s bár az idevágó írásos adatok körben megszaporodtak - a problémakörnek ugyszólván egyetlen pontja sincs, amelyben a korrászólók körös állás pontra jutottak volna. Szerző az elégáró vitát nagy felkészültséggel, világos áttekintéssel, a forrásművek teljes ismeretével vázolja, ami ezt a fejezetét izgalmasan érdekessé és elevenné teszi. ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 98-103. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

... nagy művének építéstörténetéze vonatkozó fő vonásai körben tisztázódtak: Hain Gáspár krónikája szerint az építményt 1508-ban táblával fedték be, ami nem vonatkozhat a szárnyak befedésére, mert a festett kompozíciók Cranach 1509-évi fametszeteit használtak fel. Az 1952-évi restaurálás és szétbontáskor a jobb merev szárny hátlapján olyan helyen, mely a szárnyak felakasz-

./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 100. old.

Lőcsei Pál, szobrász, festő M.D.K.

...tázától kezdve hozzáférhetetlen volt, egy fekete krétával írt 1517-es évszámot találtak, amit nyilván a végleges elhelyezés előtt írtak rá. Tehát a munka zömének addigra készen kellett lenni. Hátra volt még az aranyozás, amire Messingserläger aranyozónak 1514-ben és 1517-ben, kifizetett összeget nyújtanak felvilágosítást. Ő 1522-ben

./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 100. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

... meghalt, viszont Conrad Sperfogel lőcsei városbíró naplójában olvasható, hogy az oltár bearanyorása előtt „sokáig, állt fában". Így építési ideje a két évszám közé illeszthető be. Az 1952-évi szétbontáskor a restaurátor megállapítottak, hogy az oltár, teljes szerkezeti egységet elkot, csupán a pártázat független a retabulum többi részétől.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 100. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

személyére vonatkozó adatok meglehetősen gyérek. Csak annyi tűnik ki belőlük, hogy 1515-ben Krisztus Teste Testvérület elöljárója volt, 1525-ben a városi tanács tagja, 1523-ban Stanczel Teofil lőcsei festő aranyenyvet hölcsönzők tőle, 1542-ben már az örvegye fizetek adót. Érdekes adat még a nevezetes Urbanovitz-sírkő, melyet veje, hagyit lányának férje. ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 101. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

... állítatott jó két emberöltővel Pál mester halála után, s a családi sírkövön róla és munkájáról is megemlékezik, mint „aki a templom fő oltárát faragta". - Szerző összehasonlításokkal jellemzi, hogy egy hiszen oltár felállítása is 10 évet vett igénybe, tehát a lőcsei oltár nagyszabásu feladatát csak népesebb műhely végezhette el. Az imponáros faarchitektura bravúros kompozíciója, statikája, nem kevesebb csodálatra indít, mint. ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 101. old.

Lőcsei Pál, szobrász, festő M.D.K.

... az építmény nemes egésze. Szerző hosszan tárgyalja a művész tanuló éveiről elhangzott, véleményezet, melyet mind csak feltevésezen alapulnak – azonban stiláris összehasonlítással vitathatatlan a Stoss műveszetén való nevelkedettség, mely az impulzust adhatta a Stossénál bizaibb tehetsége kibontakozásához. Szerző alapos stílus-elemzéssel állapítja meg, hogy az oltár mely figurái származhatnak teljes bizonyosággal tőle, és hol fedezhető fel. ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 103. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

... egy kevésbé járatos segítség munkája. A három főfigurán és a predella Utolsó vacsora alakjain kívül Pál mesternek egyéb műveit nem lehet, kitelesen megállapítani, bár egyes vélemények neki tulajdonítják a lőcsei Férus születése - oltárt, de szerző ennek hatarozottabb, markánsabb jegyeit, minden tökéletességük mellett is, eltérőnek tartja e főoltár oldottabb kompozíciójú lírai sagától. Bár ugyanaron mester korábbi és későbbi ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 103 . old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

... korszarát is jellemezheti, de még is valószínűbb, hogy a két mű két szobrász alkotása. Inzább úgy véli, hogy ez utóbbit egy lőcsei születésű, Lőcsei Pálnál idősebb, a kzarrót műrelyres közelálló mester faraghatta. Ennek az oltárnak kihatásai messze sugárosnak, melyeket a szerző hosszan ismertet, de csak fenntartással közli ezek körök a Lőcsei Pál saját kezű művének tartok kisszebeni oltár három apostel figuráját.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 104. old.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

M.D.K.

... „Munkásságának megismeréséhez csak olyfajta itélkezés segíthet jobban, mely az attribuciók terén szigorúbb mértékkel mér. Az eljövendő művészettörténet ... szükséghelyen oly módon is tehet kísérletet, hogy a mesterben ne is annyira a ... teremtő fajaragot, hanem inkább korának egyik első művész-szellemű vállalkozóját méltassa, aki maga talán ritkábban nyúlt vesőhoz, cheljett a munka megszervezésével, a ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 103. old.

Lőcsei Pál, szobrász, festő M.D.K.

... nagyobb feladatok magtervezésével, a pénzügyek bonyolításával foglalkozott. Az írott forrásokban azadnak utalások arra, hogy ilyen jellegű, bár szerényebb méretű üzleti tevékenység városi művészeinktől nem állott távol." Szerző a továbbiakban hosszan (104-111.o) ismerteti a Lőcsei Páltól, illetve Stosstól induló, messze szétsugárzó hatást.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 103-104. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász, festő

nevét a XVI. sz. elején készült hatalmas lőcsei főoltárnak orom-zati faragványaiba illesztett, jó-val korábbi, apostol-figurárral kap-csolatban említi a szerző, melyeket sem a megrendelő sem a vezető mes-ter nem számürte a templom lomtá-rába, hanem elhelyezte a barokk oltáron.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 34. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, fafaragó nobrás

Kassai nérescgyhár főoltárát ismerteti a nerrő s egyik oldalon körli az oltár fényrépét.

Information Hungary, Szefk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

882. old.
+ 883. "

Lőcsei Pál. Jertő

Az én múzeumom c. sorozat
25. füzetében Végh János ír
Lőcsei Pálról

Kulturális Híradó
Magyar Hírlap, 1968. XI. 15. 15. l.

Löcsei Pál
szobra

- ról: Vojtech Tilkovszky: Pál apostol és
a löcsei Löretó keletkezéséről
/Művtört. Ért. 1961/

A magyarországi műv. tört. I. 188.
Corvina 1970.

Lőrsei Pál
szobrán

Kampis Antal: Lőrsei Pál mester
Arch. Ért. 1935.
Gerevich László: A kassai Szt. Er-
zsébet templom szobrászata XIV–XVI. szá-
zadban.
Bp. 1935
A magyarországi műv. tört. I. 183.
Corvina 1970.

1) Lőrsei Pál

Hiteles műre a Lőrsei fővoltát, melyen 10 évig dolgozott tak, aranyozták, festették, még 1508-ban történő felállítása után is. Műre 1508-előtt készült ikvetlenül. Valószínű, hogy Krakkóban, Stuvosz

A magyarországi műv. tört. I. A6.
Corvina 1970.

2) Lőrinc Pál

műhelyében tanult.

A magyarországi műv. tört I. 176.
Corvina 1970.

Lőcsei Pál
Bobrárz

főoltár a lőcsei szent Jakab templomban
1508 – 1518 Dept.

A magyarországi mův. tört. II. Kép n. 235
Corvina 1970.

Lőbei Pál
szobrán

~ról Kampis Antal: középkori faszob-
rászat. Bp. 1940.

A magyarországi műv. tört. I. 183.
Corvina 1970.

Lőcsei Pál

szobrász XV. n

l.

Bar Ébtak

II. 90. l.

Lőcsei Pál faragó mester

Magyar Művészet, 1928

744.o.

Divald Kornél: Lőcsei Pál mester és köre.

Lőrei Pál

szobrán

Szt. Jakab templom főoltára.

/1508 - 1515/ Repr.

Radó Jenő: Magyar építémettört. 123. kép.

Műszaki könyvkiadó 1971.

Lőrsei Pál

~ készítette a lőrsei Szt. Jakab templom

19 m. magas oltárát.

oltár. Repő.

Rados Jenő: Magyar építészettörténet. 98. old.

Műszaki Könyvkiadó 1971. 123. kép

Lőcsei Pál mester

a legjelentékenyebb pepesi késő" gotikus fa-
szobrász; 1506-13 között Nürnbergben Stoß
Veitnél dolgozott.

Thomas von Bogyay: Bayern und die Kunst
Ungarns, München, 1964
Studia Hungarica, 1. 15 l

M.D.K.

Löcsei Pál, fafaragó, festő

nevét említi:

Aggházy Mária: Alte Holzfiguren in Ungarn,
Terra-Verlag - Akadémiai Kiadó, Bp.1963. 40 l. 87 t.
35 old

Lőcsei Pál szobrász

A lőcsei Szt. Jakab templom szárnyas oltárának szobrai, repr.

Feltehető , hogy dolgozott Wit Stwosz krakkoi műhelyében

Artner Tivadar: A középkor müvészete, Bp. 1962.

239.l. 54. kép

Lőcsei Pál

egy Madonnát ábrázoló pobrát a Mönchengladbach-i Schwartz gyűjteményben találjuk.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-2. p.

141.

M.D.K.

Lőcsei Pál, fafaragó szobrász

Nevét emliti a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője [Németh Lajos], és hivatkozik a lőcsei Szt. Jakab-templom XVI. sz-ban (1520 előtt) készült kires faragott főoltárára, mely a krakkói Veit Stoss betását tükröri.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós.
Ed.: Pannónia, 181. old.

Lőcsei Pál szobrász M.D.K.

a Szepességben müködik
mühelye látja el az egész környéket faragott szentekkel.

Boldogasszony / Lőcse, Szt. Jakaba templom, f
főoltár.

XTajóiXXX

MDK

Lőcsei Pál

a lőcsei főoltár /1508/ névszerint ismert mestere

Genthon I.: Régi magyar faszobrok. A Mügyüjtő 1929. lo. sz. 273-276.l.

14.D.K.

Löcsei Pál, faszobrász

M.D.K.

Lőcsei Pál, gazdatiszt

M. D. M.

LŐCSEI Miklós festő

A hotkóci oltárkép (Merkelas szerint)

Srs. István, Imre és László

Radocsay Dénes: Elfelejtett és elveszett középkori magyarországi táblaképek 92.l. Művészet. 1953. 1-2. sz.

/Lőcsei/ Miklós kőfaragó

1504, Eperjesen

Muzeumi és Könyvtári Ért. 1918. III.évf. 1. füzet
Iványi B: Eperjes középkori kőfaragói és szobrászai.
23 l.

Löcsei Pál

Hobrász

Irod
z

Dívald Kornél:
Régi magyar műveiz-
iskolák. Emlékkönyv
Beöthy Zsolt születésé-
nek hatvanadik for-
dulójára. Bp. 1908.
190-l

Löcsei Pál

nobrán XVI. n

vrád

Kat Lex

III. 214. l.

Isuzu

Lőcsei Pál

fametszői

l.

Schürer-Wien

61, 70-75. l. - 78. l.

79. l. 86, 98, 100,

182, 193-204, 228

229.

50.

Löcsei Pál

szobrar

Liszt

Wag Dej.

Feladó Zahari Gyula
Pelsőc

Lőcsei Pál

Hobrász

Gerevich László

A felvidéki hobrá-
nas stílusfejlődése.
Bp. 1943

16. l. 18. l.

19. l. 20. l.

MOB Ktár. 3648.

Lőcsei Pál

Nobrajz

vod

Harasztos Gyula

Műalkotások ismeretése. Sátoraljaújhely 1934. 158 l.

kolyv. pap...
és játékáró kereskedés
KISBÉR,
Széchenyi-utca 40 sz.

PES
2 I. 22
62 V.

LÖCSEI Pál mester

VÉGH János: Késő gótikus szárnyasoltárainkról.
= Holmi, II. évf. 12. sz. 1990 1363. p.

Lőcsei Pál

nobrain

Tilkovský, Vojtech:

Kotázeke majstra
Pavla z Levoce.
Bratislava, 1941

Gent (2/99)

1440 gr. . . . . 220.—
274. VIRÁGPOHÁR. Ezüst. 84 gr. . . . . 12.—
275. VIRÁGPOHÁR. Ezüst. 86 gr. . . . . 12.—
276. VIRÁGPOHÁR. Ezüst. 81 gr. . . . . 12.—
277. GYERTYATARTÓ. Ezüst, pontsoros peremmel. 94 gr. . . . . 15.—
278. SZÖGLETESTÁLCA. Ezüst. 412 gr. . . . . 60.—
279. ILLATSZERTARTÓ PALACKOCSKA. Tula-ezüst. Orosz, XIX. század közepe . . . . . 5.—
280. KIS FALITÜKÖR. Újbarokk izlésű ezüst keretben. XIX. század közepe . . . . . 15.—
281. TÁLCÁCSKA. Ezüst, domborított díszítéssel. XIX. század . . . . . 10.—
282. KIS BONBONSZELENCE. Ezüst, domború díszítéssel, belül aranyozva. XVIII. század . . 5.—
283. NŐI CIGARETTASZELENCE. Aranyozott ezüst, zománccal borítva . . . . . 25.—
284. ZSEBFÉSŰ. Teknőc, ezüst foglalattal . . . . 3.—
285. ÓRALÁNC. Arany. (A két tolóka nem arany.) 60.—
286. ILLATSZERTARTÓ, hal alakjában. Ezüst. XIX. század . . . . . 10.—
287. KÖTŐTŰTARTÓ. Ezüst, filigrán dísszel. 1850 körül . . . . . 10.—

Kampis Antal

Lőcsei Pál mester.

Különlenyomat az Arch. Ért. 1934. évi XLVII. kötetéből.

Bpest, 1934. 8-r, 66 – 100 l, számos képpel. Füzvl. Szerző ajánlásával.

Lőcsei Pál

I. 4. p. h.

2.–

Lőcsei Pál

Gerevich László

A felvidéki szobrászat szilusfejlődése

Bp. 1943.

18 és kov. A.

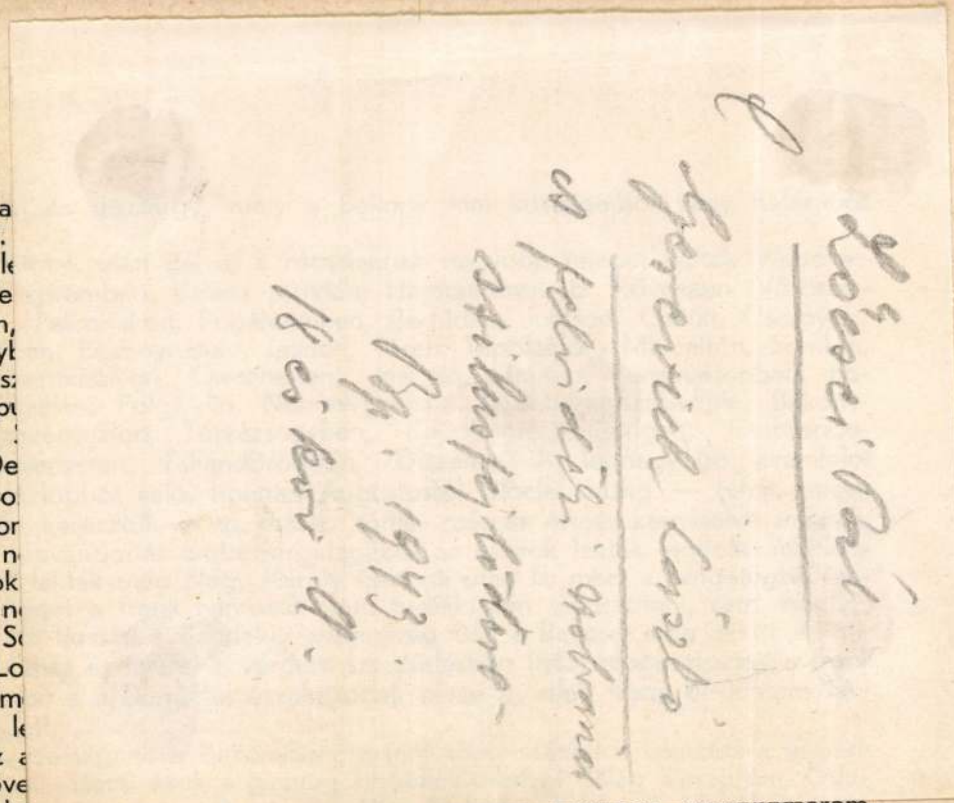

mellékéről német-, Árva és Trencsénmegyéből tót telepesek jöttek, kik a vidék 186 községe közül 44-ben ma is őseik nyelvében és szokásaiban élnek.

Sziléziából bevándorolt lakossága van Zircnek, Olaszfalunak, Nagytevelnek. A Rajna mellékéről származnak a kislődiek. Krajnából a kisteveliek. Csehországból jött Pénzeskút, Lókút, Csehbánya népe. A Svábbajor fennsíkot tartják őshazájuknak Márkó lakói. Részben megtartották tót anyanyelvüket Csernye, Szapár, Jásd, Súr, Őskü telepeseinek leszármazottai, míg Bakonybél és Borzavár népe teljesen megmagyarosodott.

Érdekesek ezek a bakonyi-típusú falvacskák, melyek a hegyes-völgyes térszíni viszonyoknak megfelelőleg ott rejtőzködnek, szerénykednek a mély, kanyónszerű völgyekben, katlanokban, völgytorkokban, de néha fölkapaszkodnak a magas fennsíkokra is és így nem ritkaság, ha 3—5 száz méter magasságban is, találunk apró falvacskákat. 400 méteren felül feküsznek Úrkút (407 m.), Nagyesztergár (427 m.), Borzavár, Pálihálás, Csőszpuszta (450 m.), Tés (466 m.), Gyertyánkút (500 m.). Legmagasabb emberi lakás a kabhegyi erdészlak, mely 530 méter magasságban fekszik a tenger színe fölött.

Ha végigmegyünk ezeken a falvacskákon, melyek közül legeredetibb ház- és telektipusokat, sikátorokat, zsákutcákat Szentgálon, Nemesvámoson, Szentkirályszabadján, Dudaron találunk; igen gyakran látunk olyan épületeket, melyek homlokzatán 3—4 házszám is van. Vagyis egy telken egymással rokonságban nem álló 3—4 család népe él. Az ilyen együtt-

lyezést. Római
jelzők, diadalc
tük Mátyás ki
vány tympanon
ga a templom
A múzeum
Múzeumot les
gyar földön. K
Az első t
vannak kiállítva
szentantali M.
1510-ből.
A második
van kiállítva,
ményei a firen
helyet foglalna
kitüntetettje; C
Lorenzó, kinek
aztán Lippi, Gi
sora, amilyen k
A harmadi
képét csodálha
kimagasló dara

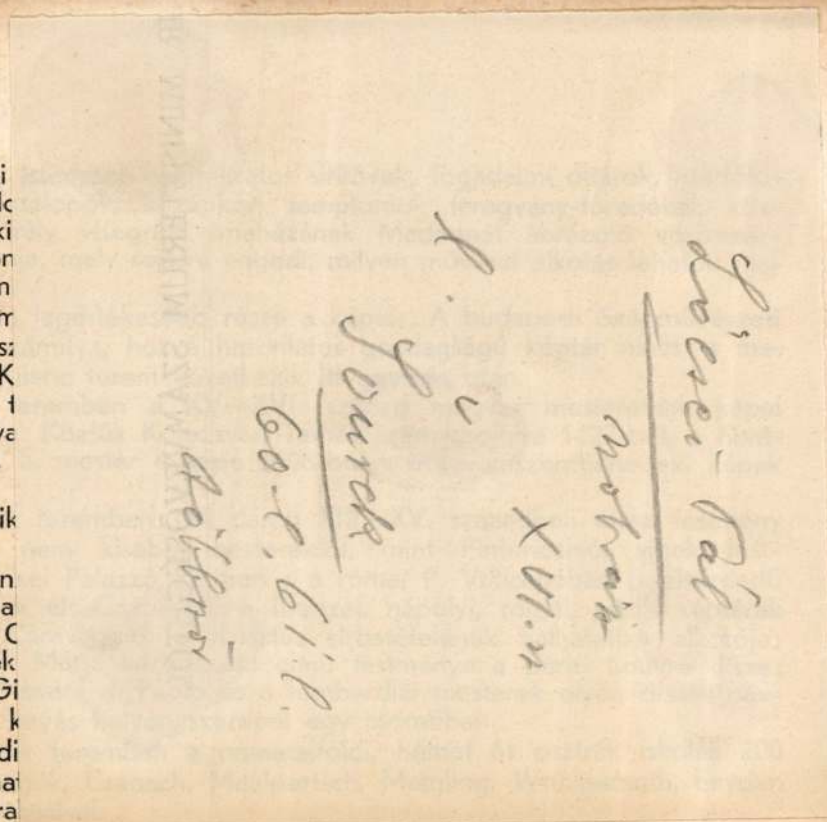

A negyedik terem a Biedermeyer idők kedves emlékeit juttatja

után Bottyán János, a későbbi kuruc-háborúk legendás alakja építtetett. Nem messze van tőle a belvárosi plebánia-templom. Ezen a helyen állott valamikor a IV. Béla által alapított ferencrendi kolostor és templom, melynek sírboltjába temettette el Béla király feleségét, I. Theodor görög császár leányát, Máriát és kisfiát Béla herceget, sőt 1270-ben bekövetkezett halálakor — utolsó kívánságához képest — őt magát is ide temették.

Az ősi kolostor és templom a török-időkben elpusztult. Béla király és családjának sírját is bizonyára ekkor dúlták föl, mert az ország második alapítójának porrészeit ma hiába keressük: ugyanarra a sorsra jutottak, mint árpád- és vegyesházbeli királyaink tetemei csaknem kivétel nélkül.

A Széchenyi-tér 24. száma alatt az Esztergomi Régészeti és Történelmi Társulat nehány teremből álló múzeumába nyithatunk, mely emlékeiben a város ős és középkori történetére vonatkozólag nyújt igen érdekes és tanulságos adatokat.

Esztergom környéke természeti szépségekben különösen gazdag. Könnyen megmászható hegyei, üde erdői, madárdalos patakvölgyei, változatos sziklaalakulatai, sok örömet szereznek a természetszeretőknek. Közeli kiránduló helyei a remek kilátást nyújtó Vaskapu, továbbá a Sashegy, Fárikút, Barátkút, Strázsahegy, Zamárdhegy, Hideglelőskereszt, Cserepes. A nagyobb túrákat kedvelők napokig járhatják a Pilis és Gerecse vidékeit. Kirándulhatnak Pilis-Szentlélekre. Pompás, jól gondozott hegyiútakon följuthatnak a Dobogókőre. Innen leereszkedhetnek Dömösre. Fölkereshetik ősi apátságának, a Kálmán király által megvakíttatott Álmos és Béla hercegek szenvedéshelyének romjait. Megnézhetik a geologiai középkor cso-

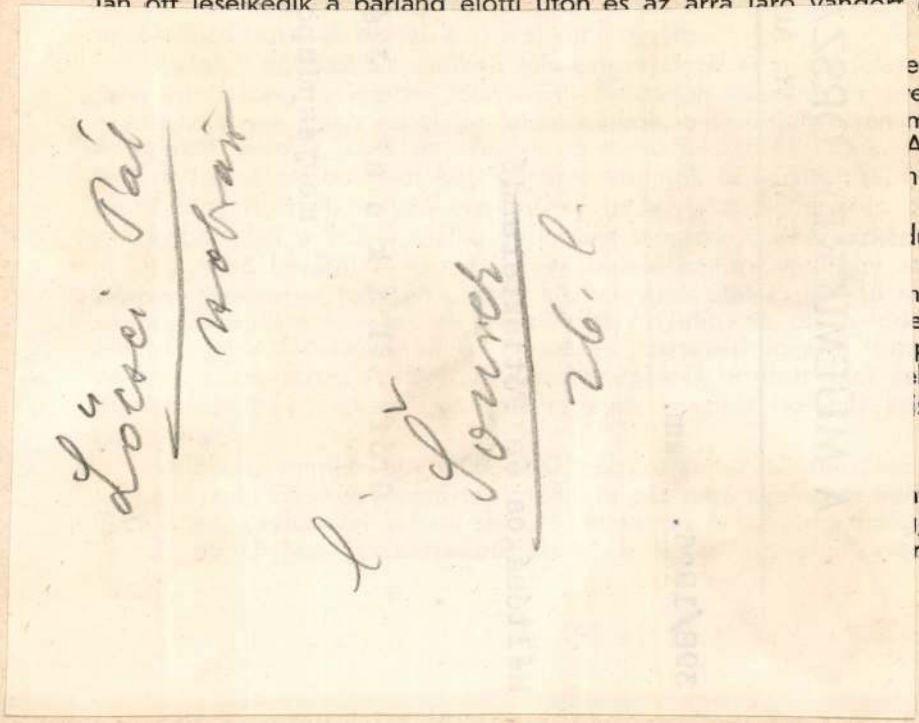

kemyek bábonás hépe és azt mesélt, hogy a sátán [illegible] ajnord ojszaka-
ján ott leselkedik a barlang előtti úton és az arra járó vándort elragadva,

es mélység,
eg melletti
mély, hogy
A kút mel-
hogy fogal-

lünk lefelé.
leereszke-
néter mély-
eg, hogy a
pedő talaj
ketén csil-
istályai szi-

kút fene-
nt a mélybe
ja.
rnák nyilá-

Lőcsei Pál
[illegible]

l. Sonnek
26. l.

szerzetalapító. A mohácsi vész után, az Esztergom felé vonuló török harácsosok ezt a kolostort és templomot is elpusztították, azonban ennek semmi nyoma sem maradt, úgy, hogy csupán föltevésekre vagyunk utalva az egykori pálosmonostor pontos helyét illetőleg.

A Pilis északkeleti letörési oldalában, az Orosdy-kastélytól balra, közvetlenül a Szántó-szentléleki országút fölött, a szántói kőfülkének nevezett barlangnyílás, mint sötét szem tekint a messzeségbe. Ez a barlang egyike ama ritka helyeinknek, mely megőrizte a paleolit kulturáju ősember nyomát és fényt derít azokra a misztikus kezdeti időkre, melyekben lakása még a barlang mélye, fegyvere a pattintgatott durva szakóca, kortársai a barlangi medve, kardfogú tigris, rinocerosz, mamut és rénszarvas voltak. Az 1914—15. években Kormos Tivadar és Lambrecht Kálmán ősrégészek által megejtett ásatások nagyszerű eredményei, nevezetesen a barlang diluviális rétegeiből rendkívüli mennyiségben előkerült madár- és kisebb állcsontokon kívül előkerült paleolit kőszerszámok és csonteszközök azt igazolják, hogy a szántói kőfülke sok-sok ezer év előtt, a jégkorszak utáni időkben, tanyája volt az ősembernek.

A kőfülkétől gondozott szerpentinen jutunk föl a Pilis fennsíkjára. A fáradságot bőven megérdemli, mert a csaknem teljes kőrkép vetekszik a Dobogóéval. Óriási távlatok nyílnak meg a szemlélő előtt. Látja a budai

Löcsei Pál

nobrát

l.

Šourek

420–421. n.

422–423. n

424–425. n

426–427 n

429–431 n.

434–436. n

437–439. n

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁJUS** 23. hét

29 Vasárnap		Exaudi *Maxim*
30 Hétfő		Árki Janka *Sándor*
31 Kedd		Kegy.o.B.A. *Petronella*
1 Szerda	**JÚNIUS**	Pamfil *Pamfil*
2 Csütörtök		Erazmus *Anna*
3 Péntek		Klotild *Klotild*
4 Szombat		K. Ferenc *Kerény*

Lőcsei Pál

nobrán

l.

Egyházm. Lap

1883. 267. l.

Somogyi ANTIQUÁRIUM É
ANTIQUARIAT
SECONDHAN

Müemlékek Országos Bizottsága,
Budapest, IX.
Üllői-ut 33/35.

Szives megteki

1 Constable
1 Bruegel
1 Veronese
1 Titian
1 Renoir
1 Seurat
1 Uccello
3 % f, adó
bélyeg

Lőcsei Pál
vobrass
erod

Bar Ungarn
658. P.

Lőcsei Pál

l.

Kampis Antal:
Magyar fasorbrok.
Bp. 1939. 14. l. - 10. t.
11. t.
Officina.

és Muzeum Egyesület.

országos Bizottság!

nagybecsü iratára az izsai leány-
nyezett 220 K 85 fj. összeg megkül-
nk, hálás köszönetünket nyilvánit-

én.

Kürthy

főispán

Lőcsei Pál

~~Kobrán~~ XV.

n

l.

Gerevichlengyelmagy

122. l.

velében most újból arrá

lemezén ismét sérülések

hogy a julius, hó q. iki

zat is több helyen átá

következtetnem, hogy a te

igényel, arra kérem telj

méltóztassék a tetőzete

megvizsgáltatni, s a

tetni, nehogy a műem

lődjék.

Fogadja Méltóság

M.D.K.

Lőcsei Pál Mester, szobrász

A lőcsei Szt. Jakab főoltár 1515 és 1522 között. A század egyik legjelentékenyebb alkotása. 416.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. 1960. Bpest

---

M.D.K.

Lőcsei Pál, fa szobrász

a Lőcsei Szt. Jakab templom főoltárának kivitelező mestere 1515-1518 között készítette ezt a művét, mely a kor legjobbjai közé tartozik. Ugyancsak az ő műhelyéből való a Szt. Jakab templom Cséry-kápolnájában lévő karácsonyi jászol.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

81. old.
1k: 85.-

M.D.K.

Lőcsei Pal,festő

A Szent Jakab-templom főoltárszekrénye,Lőcse.
Fekete repr.417.o.

Kampis Antal:A képzőművészetek.

A Kultúra világa,III.köt.A képzőművészetek,a zene,
a színház és a film.Bpest.Minerva,1960.

M.D.K.

Lőcsei Pál,szobrász

A lőcsei Szt.Jakab templom főoltára.Fekete repr. 255.o.7.kép. Fafaragás,1517-ből.

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

M.D.K.

Löcsei Pál, faparagó, festő

és Wit Stosz krakkói műhelyének kapcsolatát fejtegeti a lengyel szerző. Az összefüggés hétsége ivül megállapítható és szerző felsorakoztatja az idevágó összes magyar kutatásokat is, viszont a löcsei oltár keletkezése előtt Wit Stosz más Nürnbergbe költözött, szerző nem közvetlen hatások alapján. /.

Ewa Trajdos (Varsovie): Deux contributions aux relations entre la Pologne et la Slovaquie à la fin du moyen âge.

A KSS, Kunsthistorische Revue der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Bratislava, 1967. 2. sz. 69-89. old.

Lőcsei Pál, fafaragó, festő M.D.K.

... hanem inkább csetleg fiatalkori, tanuló évei elatti benyomásoknak tulajdonítja az összefüggést, melyet a krakkói iskola más műveinek, valamint Wit Stósz korai rajzainak és metszeteinek bőséges felsorakoztatásával s a lőcsei oltár egyes részleteinek nagy tudással való összehasonlításával tesz meg alapokottá. Ezen túlmenőleg roppan érdekesen ./.

Ewa Trajdos (Varsovie): Deux contributions aux relations entre (la) Pologne et la Slovaquie à la fin du moyen âge

A R S , Kunsthistorische Revue der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Bratislava, 1967. 2. sz. 69-89. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, Jafaragó, festő

... fejtegeti Thurzó János szerepét a lengyel és a Felvidéki kapcsolatok megteremtésében: Thurzó körmöci kamara-gróf s az egész bányavidék kormányzója volt – ugyanakkor Krakkóban, mint tanácsadó, pártfogolta a Mi-asszonynak templomában Wit Stosz szárnyas oltárának felépítését. Sajat magának Besztercebányán volt háza, és felterető, hogy az ottani plébánia templom Mária-halála-oltára is az ő kezdeményezésére készült a XV. sz. végén. Szerző nem tartja lehetetlennek Divald feltételezését, hogy ez a mű-ami a krakkóinak pontos másolata.

Ewa Trajdos (Varsovie): Cím mint előző ...

A R S , Kunsthistorische Revue der Slowakischen Akademie der Wissenschaften,

Bratislava, 1967. 2. sz. 69-89. old.

-4-

Löcsei Pál, fafaragó, festő M.D.K.

...szintén Stósz műve volt, mivel írásos adatok, fentmaradtak arról, hogy Stósz a XV. sz. 80-as éveiben „bironyos ügyben idegen országokban" tartózkodok." Ez az oltár nem maradt meg, de hatása kimutathafó a Szt. Borbála oltáron, ami 1509-ben készült, s amely több szakértő megállapítása szerint, érdekes egybeolvadása Löcsei Pál és a krakkói iskola műveszétének. Szerző levezetései és következtetései eljogulatlan tudományos megalapozokságra vallanak.

Ewa Trajdos (Varsovie): Cím, mint előző...

A R S , Kunsthistorische Revue der Slowakischen Akademie der Wissenschaften,

Bratislava, 1967. 2. sz. 69-89. old.

ASSISI SZT. FERENC SZOBRA. Hársfa.
XVII. század második fele.

BORROMEO SZT. KÁROLY SZOBRA. Hársfa.
XVII. század második fele.

KRISZTUS A HÁBORGÓ TENGEREN. Hársfafaragvány. 1778.

Mind a három a Magyar Nemzeti Múzeumban.

Magyar Művészet
1925.

A BÁNYAVÁROSOK MŰVÉSZETE*

Annak a pompás művészeti virágzásnak, amelynek főbányavárosaink: Besztercebánya, Selmec- és Körmöcbánya a XV. század derekától kezdve színhelyei voltak, csak elenyészően csekély töredékei maradtak ránk. Ezek azonban érték dolgában nem egy monumentális emlékünkkel vetekednek. Áldozatkész s dúsgazdag bányapolgárságunk, elsősorban templomaiban csakis kiváló mestereket foglalkoztatott. Alapos okunk van a föltevésre, hogy az első kiváló építőmesterek, szobrászok és festők ide Budáról kerültek. De már a XV. század derekán jelentős bányavárosi iskoláról beszélhetünk. Pál mester, a lőcsei főoltár fafaragó szobrásza, minden valószínűség szerint ebből került ki s alighanem van valami alapja Ipolyi föltevésének is, aki a besztercebányai vártemplom támasztó pilléreinek érdekes kőfaragványain Stoss Vid kezenyomát vélte fölismerni. Ha Pál mester és Vitus mester műhelytársak voltak, utóbbi szintén dolgozhatott bányavárosainkban s nincs kizárva, hogy Németországban elszigetelten fejlődő stílusa ezek művészetében gyökerezik. Ezt a föltevést persze okmányokkal egyelőre nem lehet megalapozni. Ám vannak itt emlékeink, amelyek Stoss stílusával feltűnő rokonságot mutatnak s emellett művészetükkel szinte utóbbi remekeit is fölülmúlják. S régi följegyzések tanuskodnak arról, hogy bányavárosaink főtemplomaiban olyan nagyszabású és pompás szárnyasoltárok voltak, aminőkkel Németországban nem találkozunk. Német műtörténetírók ezek számukra hozzáférhető töredékeit ugyancsak siettek régi művészetük hagyatékába iktatni, holott már a felfogásbeli különbség is ellentmond meghatározásaiknak; a középkor végén a német művészet felfogása polgári, ami kiválóbb mestereinké minden ízében arisztokratikus. Németországban a művészet fejlődését akkor kizárólag a városi polgárság irányította s mint maecenásnak, még Miksa császárnak ízlése és takarékossága is nyárspolgári. Nálunk a királyi udvar s a fényben és pompában királyainkkal vetekedő főurak és főpapok előkelő ízléséhez igazodnak a művészek. Gazdagság, műveltség és ízlés dolgában a régi bányapolgárok nem igen állottak mögötte arisztokráciánknak s mint a Thurzók példája mutatja, alkalomadtán szinte átmenet nélkül jutottak magas közjogi méltósághoz.

Bányavárosaink régi főtemplomaiból, amelyek művészi gyarapításában bányapolgárcsaládaink egymással nemes versenyre keltek, eredeti állapotában egy sem maradt ránk. A XV. század derekán épült besztercebányai vártemplomot 1761-ben tűzvész pusztította el. Gótikus boltozatai beomlottak; elégett a Mária halálát és mennybemenetelét ábrázoló s cédrusfaszekrénybe foglalt óriási főoltára, amelyről még kevéssel előbb is magasztalva emlékeznek meg a középkori művészet iránt nem éppen fogékony barokk-kori feljegyzések. A templomnak csak emeleti oratóriuma (az ú. n. Szt. János kápolna) s egyik oldalkápolnája maradt meg, utóbbiban szent Borbála szárnyas oltára, kétségtelenül Lőcsei Pál legrégibb ismert műve s Jodok mester keresztkútja, a legszebb középkori bronzkeresztelő medencénk, amelyhez hasonló tagoltságú emlék Wittenbergában az öreg Vischer Pétertől maradt fönn, akinek apjáról azt gyanítják, hogy Magyarországról szakadt Németországba.

Körmöcbányán a város hosszúkás négyszögletes piacán a mult század nyolcvanas éveiben bontották le a kéttornyú hatalmas plébánia-templomot, amelyet a XVI. században fejeztek be csak s a XVII. században barokk-stílusban átalakítottak. A templom rég elhagyott bányák fölött épült s a gyakori talajsüppedés miatt örökös tatarozásra szorult; végül közveszélyes volta tette elkerülhetetlenné lebontását. A templom nagyrészt barokk-felszerelésével akkoriban alig törődött valaki. Iparművészeti múzeumunkba is csak a már renaissance

* Mutatvány szerzőnek a Szt. István Társulat kiadásában karácsonykor megjelenő „Felvidéki séták" c. művéből.

díszítésű stallumsorai kerültek. Hatalmas XVII. századbeli főoltárának óriási szobrait Gróf Ambrózy-Migazzi István mentette meg a pusztulástól, aki ezeket malonyai kastélyában őrzi. Hogy az otthagyott barokk-holmival együtt bontás közben mi minden s bizonyára sok középkori emlék is elpusztult, azt ma már lehetetlenség megállapítani. A körmöcbányai XV. századbeli kéthajós vártemplom napjainkban lefolyt „stílszerű" restaurálása óta, középkori Madonna szobrán kívül nem sok látnivalót nyújt.

A tölcsér alakjában hegyen-völgyben épült Selmecbányán, mely lámpafényes ablakaival este úgy fest, mintha a földgömb kicsúszott volna talpunk alól s fölöttünk, körülöttünk és alattunk az ég csillagtábora mosolyogna ránk, a XV. század vége felé kezdték el az új, közel félszáz méter hosszú és 30 méter széles nagy templom építését s a XVI. század elején be is fejezték. A művészet mindenfajta remekével elhalmozott Isten házát egyideig a protestánsok is használták. Ám jött a török s hogy mármár ezt a bányavárosunkat is fenyegette, a selmeciek várrá alakították át. Fölszerelését a város kisebb templomai s a szomszédos falvak egyházai között osztották szét. Így maradtak ránk, kerültek többnyire közgyüjteményeinkbe szárnyasoltárainak töredékei. A Mária látogatását ábrázoló s ma már világhírű szárnykép Tópatak templomából Szépművészeti Múzeumunkban látható. Ennek párja Krisztus születése a Selmeccel szomszédos Szentantal újabbkori templomában van. Utóbbi templomból kerültek Esztergomba a prímási gyüjteménybe M. S. mester festményei, pompás maradványai a középkor végén készült szárnyasoltárainknak, amelyek szórványos emlékei bányavárosaink múzeumaiban s különösen Besztercebánya vidékén még nem egy falusi templomban láthatók.

A selmecbányai Szent Katalin-templom egykori főoltáráról való Szent Borbála és Katalin 2 m.-nél magasabb remekbe faragott szobra a városi múzeumban, mely eredeti színezését is megtartotta. A Madonnaszobrot, mely a szárnyas főoltáron valamikor a kettő között állott s egyik pilléréhez támasztva ma is a templomban van, csunyán átfestették. Szárnyasoltárokat s ilyenekből fönnmaradt számottevő töredékeket Hontban Ipolyságig, Bakabányán át Bátig, Barsban Garamszentbenedekig és Aranyosmarótig elég sűrűn találtam. A legtöbb ilyfajta emlék azonban Zólyomban, különösen Besztercebánya környékén maradt fönn, ahol falusi házak homlokzati fülkéiben is láttam középkori fából faragott szobrokat, aminthogy a besztercebányai magángyüjtemények nem egyszer kiváló ilyfajta emlékei is mind falusi parasztházakból kerültek ki. Besztercebányán a Thomka-gyüjtemény Krisztus siratását ábrázoló remek kis domborműve Tájóról való. Badinyi Zoltán Szentjakabfalváról s tovább a hermándi völgyben talált és szerzett meg magántulajdonból igen figyelemreméltó középkori fafaragványokat, amelyek többnyire barokk-oltárokról, az ezek helyébe került új gótikus oltárok fölállítása után kerültek mint kiselejtezett holmik a falusi lakosság birtokába.

Szinte valamennyi szárnyasoltárát őrizte meg Szászfalva, egykor Szentantalfalva temploma, amely építészeti szempontból is igen helyes és értékes gótikus emlékünk. Ezt a templomot 1500 körül szintén besztercei bányapolgárok építették, ott lakó hévéreik (bányászaik) számára. Főoltára szent Antal és Remete szent Pál találkozását ábrázoló domborművével és szárnyain az előbbi szent elbájolóan kedves hatású, beszédesen festett legendájával Königsberger (Ujbányai) Mihály költségén készült, akit az egyik festményen Remete szent Pál Budán őrzött koporsója előtt családostul örökített meg a festő. Képirásunk XVI. századi fejlődése szempontjából még fontosabb a szászfalvi templom Szent Egyed oltára, amelyen a festmények tájképi háttere szinte modernízű nagyvonalúságával lep meg.

A török hódoltság szétrobbantotta művészetünk régi központjait, a reformáció terjedése mestereink működési körét szorította egyre szükebbre. Az építészet, szobrászat és festészet a XVI—XVII. században bányavárosainkban is mindinkább népies jellegűvé válik, csak az iparművészet s különösen az ötvösség marad európai színvonalon. Az építészet feladatai városi házak s falusi kastélyok emelésére szorítkoznak. A velencei renaissanceban gyökerező s a XVI. század elején északitáliai építőmesterektől megindított felsőmagyarországi re-

MÁRIA LÁTOGATÁSA. Oltárszárnyfestmény Tópatak templomából. XVI. század eleje.
Szépművészeti Múzeum.

naissance-építészet legrégibb emléke bányavárosaink vidékén a besztercebányai pretorium (régi városháza). Ennek csipkézett ormokkal koronázott emeletnyi magas oromfalát már régen lebontották. Eredeti képe azonban ma is látható a vártemplomhoz csatolt kápolnafülke nagy domborművén, mely Krisztust az olajfák hegyén ábrázolja temérdek alakkal s a háttérben Besztercebányát a XVI. század elejéről. Emeletnyi magas oromfalát a besztercebányai főtéren mindmáig csak egy kétemeletes épület őrizte meg. A többi lakóházat a XVIII. században átalakították. A bányavárosok lakóházainak földszintjén kitűnően faragott gótikus részletekkel, főleg ajtókeretekkel is találkozunk. Az emeleten és a házak homlokzatán már csak renaissancekori részlet akad; egyik másik táncteremnek is beillő nagy utcai szobát sztukko-domborműves boltozatok díszítenek. A bolthajtások árkait a házak átalakításánál régi téglák és egyéb épületanyag töredékeivel töltötték ki. Amikor az ottani múzeumot rendeztem, Besztercebányán a Weichhardt János szepesolaszi mestertől 1630 körül faragott pompás erkélyével ékes Ébner-ház emeletén padlózás közben a boltozatok árkából temérdek XV. századbeli kályhacsempét kotortak ki s hordtak le az utcára. A szenteket és világi jeleneteket ábrázoló domborművekkel díszített kályhafiókok egy részét a besztercebányai, másik felét az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeumnak sikerült megszereznie.

Városi építőmesterek emelték a környékbeli falvak kastélyait. Osztroluczky Miklós osztrolukai kastélyában ma is megvan a magyarnyelvű szerződés, amelyet a mai tulajdonos őse egy Arzt nevű selmecbányai építőmesterrel a XVII. században kötött. Az építész járandóságát túlnyomóan élelmiszerekben vette föl s csak kis részben fizették készpénzzel. Tetejétől eltekintve változatlanul maradt fönn a Beniczkyek magas dombon épült alsómicsinyei kastélya, Badinyi Lajos volt orsz. képviselő tulajdona. Hengeres saroktornyok közé foglalt homlokzata az emeleten félköríves, oszlopos loggiában nyílik s utóbbi egyik oldalán cifrán faragott kandalló van. A kastély magas földszintjére kétágú lépcső vezet, amelyre a bástyákból s a homlokzat falából lőrések merednek a nem kívánatos látogatókra. Hogy ilyenek falusi kastélyainkat a XVI—XVII. század háborús világában sűrűn lepték meg, azt régi följegyzésekből tudjuk. Hogy mily remekül rendezkedtek be falusi földbirtokosaink portyázó csapatok váratlan támadásai ellen, ennek szinte klasszikus példájával Hajnikon találkoztam. A kis kastélyt itt hajdan sáncok fogták körül. Ezek ma már nincsenek meg. Az épület magas oromfalát is lebontották. Ettől eltekintve azonban a sarokerkélyes épület régi állapotában van meg. Bejárata fölött is erkély ugrik ki, kétoldalt csapóajtós lőrésekkel, közepén kidomborodó szuroköntő kassal. Az erkély szomszédságában van a konyha, ahol veszély idején szurkot olvasztottak s ha a martalóc csapat keresztülhatolt a sáncokon és az ajtónak támadt, a szurokkal melegiben leöntötték. A tetőt gyújtogatás ellen emeletnyi magas oromfal védte, az ablakokat vastáblák zárták el s négy-öt ember így kielégítően védhette meg a kastélyt a rendszerint ágyúk nélkül támadó kóbor csapatok ellen.

Az iparművészet technikái közül az ötvösségnek bányavárosainkban mindig akadtak hivatott művelői s remekbe készült alkotásaikból, szerszám készleteikből sokat sikerült a besztercebányai múzeumba összehordani. Híres órások, asztalosok, damaszkuszi acélpengék gyártásával foglalkozó kardcsiszárok, paszomántosok és fazekasok is mindig voltak itt. A legszebb csipkét Magyarországon valamikor főbányavárosainkban verték, legszebb fehérneműhímzéseink a XVI—XVII. századból szintén innen ismeretesek. A besztercebányai múzeumon kívül különösen a selmeci lutheránus templomban láthatók ez emlékek.

DIVALD KORNÉL.

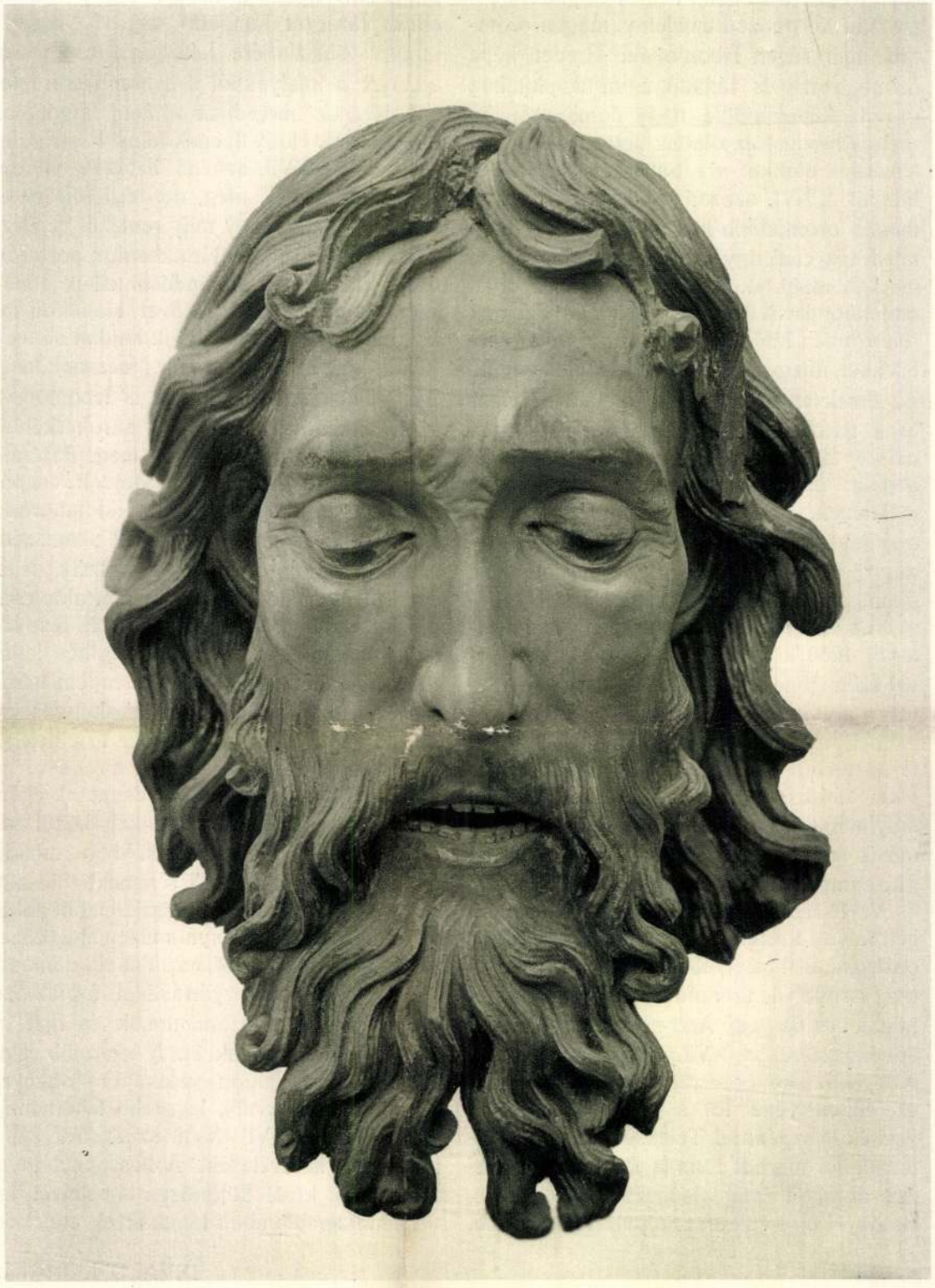

A TÁJÓI SZT. JÁNOS FEJ. XV—XVI. század.

MŰVÉSZETI ÉLET

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ÁTRENDEZETT OLASZ KÉPEI

Június 26-án nyílt meg a közönség számára a Szépművészeti Múzeum régi képtárának újonnan rendezett olasz része. Ezzel az eseménnyel ebben a számunkban külön cikk foglalkozik. A megnyítással kapcsolatban Petrovics Elek főigazgató, aki a rendezést végezte, egy rövid tájékoztatóban összefoglalta a sajtó számára a rendezés szempontjait. Ezt a tájékoztatót, amely hiteles kommentárja a rendezésnél követett eljárásnak és ennélfogva érdemes a megörökítésre, cikkünk kiegészítéseképpen közöljük itt egész terjedelmében. A tájékoztató a következőképpen hangzik:

A régi képtár átrendezésének munkáját, amelynek csak első szakasza zárult le a most megnyílt olasz résszel, a képtár teljes reorganizációjának szántam. Nemcsak a képek új csoportosításáról és átakasztásáról volt szó, hanem a képtári helyiségek gyökeres megújításáról, a múzeum megnyitása óta nem javított szövetbevonások teljes kicserélésével, a festett kabinetek újra festésével, stb. Arra törekedtem, hogy a képtár derűsebb, világosabb legyen, mint eddig volt. A falszínek árnyalatait pedig úgy igyekeztem megválasztani, hogy minden kor alkotásai a megfelelő hátteret kapják meg (a korai olaszok ezüstszürkét, a 17. századi németalföldiek hamvaskéket stb.). Különféle, részint célszerűségi, részint esztétikai szempontból szükséges átalakítások történtek, amelyek közül legörvendetesebb, hogy a képtári helyiségek mind a régi képtár I. emeleti részében, mind pedig a II. emeleten egy-egy új kabinettel gyarapodtak. A munkálatok műszaki részét Rozsfalvi János műszaki felügyelő úr nagy odaadással vezette.

Ezek az átalakítások az egész régi képtárban meg is történtek már. Teljesen megújhodott állapotban várják a képtári termek, hogy visszatérjenek falaikra elköltözött lakóik, a képek. A képek rendezését azonban közbejött betegségem miatt csak az olasz gyüjteményre nézve végezhettem el.

A rendezés egyik főelve az volt, hogy a képek csoportosításában a stiláris rokonság a döntő, s hogy egy-egy teremben, amennyire lehet, egységes stílusnak és ebből fejlődő egységes művészi hangulatnak kell uralkodnia. A másik, mindenekfelett való szempont: a stílusrokonságon belül az egyes képek művészi hatásának minél teljesebb érvényesülése.

Itt csak azt szeretném pár szóval elmondani, hogy ezek az általános szempontok az anyag csoportosításában, az egyes termek kialakításában miképpen érvényesültek.

Ami az I. számú kis termet illeti, azelőtt az egész trecento anyag — a múzeum egyik értékes különlegessége — ebben a kis teremben volt kiállítva s ebben az elhelyezésben bizony nem juthatott érvényre. Most ez a kis terem mintegy belépőnek van szánva. Mint ilyenben, legtermészetesebben helyezkedik el benne Giottonak, a középkori olaszfestészet nagy újjáélesztőjének és első nagy egyéniségének iskolája. Az ő szelleme adja meg alaphangját ennek a teremnek, mely egyébként inkább dekoratív célzattal összeállított, hangulatkeltő bevezetője akar lenni a tulajdonképpeni képtárnak.

A II. számú terem legrégibb darabjai a ducento korából származnak, de a terem anyagának zöme a trecento és a korai quattrocento idejéből való és az olasz művészet e korbeli két nagy centrumának: Firenzének és Sienának festészetét tükrözi. A csoportosítás is nagyjában e két centrum szerint tagozódik. A döntő szempont itt is, mint a rendezés egész folyamán az volt, hogy egy-egy teremben, amennyire lehet, bizonyos stílusegység legyen uralkodó. Ezért kerültek pl. ebbe a terembe olyan, aránylag későbbi képek is, amelyek elkésett, régies stílusuknál fogva még a trecento művészetében gyökereznek.

A III. számú terem a tulajdonképpeni quattrocento első terme. Firenze és Umbria XV. századi festészete adja meg komoly, áhitatos alaphangját.

A IV. terem Velence, a „terra ferma" és a velence-pádovai festészet kisugárzásai köréhez tartozó vidékek quattrocento festészetet öleli fel — természetesen mindig bizonyos rugalmassággal értelmezve a szem előtt tartott helyi és időbeli alapot és nem feledkezve meg arról, hogy a stílus szempontja fontosabb és erősebb, mint a dátum vagy a helyi összefüggések, s

Magyar Művészet
1935. 7-8 sz.

hogy mindennél fontosabb a művészi hatás, amelyért minden művész élt és dolgozott.

Az V. számú terem ilyen értelemben a cinquecento fejlett festészetét mutatja be, központjában a Szépművészeti Múzeum méltán híres lombard-sorozatával és szép renaissance-képmásaival.

A VI. teremben a késői renaissance stílusától a manierizmusig vezető úton járunk. (Itt kísérletet tettem Greconak rokon-szellemű velencei képekkel való társítására. Greco a képtárakban általában a spanyolokhoz számít, de származására nem volt spanyol, hanem görög, művészi munkásságában pedig — erős és eredeti egyéniségének határain belül — sokkal inkább gyökerezik a késői Tintoretto művészetében, mint spanyol kortársaiban, akik között mindig merőben elszigetelt, magános jelenség maradt.)

A VII. számú terem végül a sei- és settecento korabeli művészet megrostált választékát mutatja be, Tiepolo fejedelmi Szt. Jakabjával az élén. Itt a válogatás különösen szigorú volt, több nagyméretű és művészi tekintetben kevésbé érdekes képet szántam az alább említendő tanulmányi képtárba, egy-két különben jelentékeny, de igen nagy kép pedig a nagy renaissance csarnokba került.

Eddig olasz képeinkből semmi sem függött kabinetekben, noha éppen olasz képeink között egész sora van azoknak a kisméretű gyöngyszemeknek, melyek a kabinetszerű elhelyezésre szinte rendeltetve vannak. Ezúttal első ízben tettem kísérletet olasz kabinetek alakítására. Itt a tagolás kevésbé volt lehetséges, mint a termekben s a csoportosításnak a „rokon szellem" tágabb értelmezése alapján kellett történnie. Igy egyesítettem a Q. jelzésű kabinetben az ifjú Raffaelt és Franciát a firenzei quattrocento néhány szép emlékével és Mátyás és Beatrix reliefjeivel, amelyeket, mint reánk nézve rendkívüli jelentőségű műveket, a szoborgyüjteménybe való beolvasztásuk helyett, ilyen módon óhajtottam kiemelni. A Mátyás király számára dolgozó Verrocchio műhelyének szép bronz puttója bizonyos joggal illeszkedik be ebbe a környezetbe. A P. jelzésű kabinetbe a XVI. század első feléből az északolaszországi, főként velencei festészet kicsiny, intim jellegű alkotásai, az O. jezésű kabinetbe a VII. számú terem barokk anyagához szervesen csatlakozó kisebb képek, s végül az N. jelzésű kabinetbe a velencei settecentonak egységes hangulatot árasztó figurális és tájképi ábrázolásai kerültek.

A fentiek kiegészítéseként meg kell még jegyeznem, hogy az első emeleten elhelyezett nyilvános képtáron kívül, azokból a képekből, amelyek nem eléggé jelentősek ahhoz, hogy ebben a képtárban helyet foglaljanak, de tanulmányi szempontból speciális érdeklődők és kutatók számára többé-kevésbé érdekesek, a múzeum II. emeletén — több külföldi intézetnél már alkalmazott és bevált mintára — egy tanulmányi (vagy másodrendű) képtár berendezését vettem tervbe. Viszont ebbe szántam a raktári anyag javát is.

PETROVICS ELEK

ADATOK A MAGYAR MŰVÉSZETTÖRTÉNETHEZ

LŐCSEI PÁL MESTER FŐMŰVÉNEK DÁTUMÁRÓL. Az Archeológiai Értesítő legújabb (XLVII.) kötetében olvassuk *Kampis* Antal kitűnő, gondolatokban gazdag értekezését Lőcsei Pál mesterről, a magyar késő-gótikus művészet legtöbbet emlegetett alakjáról. Pál mester a lőcsei Jakab-templom főoltárának faszobrásza, s mint ilyen legfőbb képviselője annak a Felvidékünkön mély gyökeret vert stílusnak, amely Veit Stoss művészetéből ered. Pál mesterből az újabb tudomány Stoss-szal egyenrangú művészt akart nevelni; műveinek körébe befoglalt mindent, ami Stoss stílusához többé-kevésbé közel állt, egy német kísérlet pedig öreg korának nyomait Danzigban igyekezett kimutatni.

Higgadt kritikával és az anyag pontos ismeretével veti fel Kampis Lőcsei Pál mester problémáját. Azonban egy ponton — s e pont kétségkívül a leglényegesebbek közül való — következtetései nem egészen meggyőzőek: legyen szabad ehhez röviden hozzászólnunk. Ez a pont a lőcsei főoltár keletkezési évének kérdése.

Az oltárra vonatkozó adataink, Kampis idézetei alapján a következőkben állíthatók össze:

1508. Ebben az évben „hat man das grosse Altar zu Leutsch mit der Tafel zugedeckt".

1509. Cranach passiómetszeteinek dátuma, melyek az oltárszárnyak festményeihez mintaképül szolgáltak.

1515. Pál mestert a Corpus Christi testvérület elöljárójává választja.

1517. Melchior Messingschläger alias Polierer negyven forintot vesz fel ugyanezen testvérülettől az oltár céljaira.

1522 március 20-án meghal ugyanezen Mel-

chior Messingschläger alias Polierer. Sperfogel Konrád naplója felsorolja érdemeit, amelyeket t. k. mint a Szt. Jakab-templom vitrikusza szerzett; idézzük a következő szavakat: „tabulam namque magnam in altari s. jacobi. (quae) diu ante steterat in ligno, totaliter deauravit et depinxit ac perfecit sicuti nunc est."

1621. Kerek egy századdal később Lőcsei Pál mester neve ismét felkerül Martin Urbanowitz sírtábláján: „Dni Pauli sculptoris... qui supremum Altare Ecclesiae huius sculpsit etc."

Sajnos ezeknek az adatoknak mindjárt két elseje látszólagos ellentmondásban áll egymással, amennyiben nehezen volt elfogadható az oltár 1508-as keletkezési és felállítási dátuma, ha a festményekhez felhasznált metszett mintaképek 1509-ben keletkeztek. Henszlmann, aki erre az ellentmondásra először lett figyelmes, komplikált magyarázatot keresett és az 1508. évszámot csak az oltár helyének kijelölésére érvényes dátumnak fogadva el (!), a mű keletkezési idejét önkényesen 1510—15-re helyezte át. Felfogása általában uralkodó maradt a magyar művészettörténetben, kivéve Divald Kornélt, aki az 1508. évet fogadja el a plasztikai dísz dátumául, azzal, hogy a festett szárnyak csak később kerültek az oltárra. Divald egész közel járt az igazsághoz s hogy mennyire szükségtelen vele szemben komplikált magyarázatokhoz fordulni, mint Kampis teszi, kiderül az okmányok pontos összevetéséből.

Sperfogel Konrád naplója ugyanis pontosan megírja, hogy az oltár sokáig állt fából kifaragva *(diu ante steterat in ligno)*, mielőtt Melchior Messingschläger kezdeményezésére bearanyozták, befestették *(deauravit et depinxit,* ahol *deaurare* a szobrok bearanyozását, *depingere* a szárnyképek megfestését jelenti) és abba az állapotba hozták, amelyben 1522-ben volt *(ac perfecit sicuti nunc est).*

Az 1517-i feljegyzés megmondja azt is, mikor történt pontosabban ez a bearanyozási és szárnyképfestési munkálat. Nem érvelhet Kampis azzal, hogy az erre a célra fordított összeg túl nagy volt a puszta aranyozás-festési munkáért, hogy ebben az összegben a faragás árának is benne kell lenni. Nem vagyunk az akkori munkabérekről és művészi honoráriumokról kellőleg informálva; de azt mindenesetre tudjuk, hogy az aranyozás egy gótikus műnél több költséggel járt, mint a formai előállítás. Szerény anyagismeretem alapján csak egy viszonylag távoleső példára hivatkozhatok: Spinello Aretino 1385-ben a montolivetói oltár festéséért 50 forintot kap, ugyanannyi jut a rendkívül díszes, művészileg igen jelentékeny keret készítőjének, míg az aranyozó mester munkájáért, amit mi ma persze mint egyszerű kézművesi munkát lebecsülünk, kétszer annyit kapott, kerek 100 forintot. Maradjunk azonban Lőcsei Pálnál. A faragás tehát 1508-ban készen volt; 1517-ben készültek a festmények, amelyekhez a piktor már most nyugodtan felhasználhatta Cranach 1509-ben készült passziómetszeteit Miután ez a terminus post quem csakis a képekre vonatkozik, semmi sem mond ellent a lőcsei krónika hiteles állításának, mely szerint a Szt. Jakab-templom főoltára 1508-ban állíttatott fel, és pedig amint Sperfogel mondja: *in ligno,* vagyis már akkor fából kifaragva, aranyozatlanul, ahogy még *diu,* vagyis jó néhány évig, 1517-ig kellett maradnia.

A lőcsei főoltár dátuma tehát 1508, legalább is ami Pál mester fafaragásait illeti. Ehhez képest kell tehát revideálni Pál mesternek Kampis által összeállított vázlatos életrajzát is. Pál mester nem 1505—14. között van Stoss mellett, hanem mindenesetre egy darab idővel 1508 előtt. Kérdés, hogy még ezt megelőzően tanulhatott-e a Kisszebenben működő Stoss-növendéknél? Nem 1514 után fog nagy művéhez, amelyen 1517 után is dolgozik még, hanem azt 1508-ban már teljesen kifaragva adja át. 1515-ben egy okmány említi és amint az Urbanowitz sírfeliratból tudjuk, továbbra is ott telepedett meg, családot is alapított, amely rokonságban volt még száz év mulva is különböző lapicidákkal és muratorokkal. Kampissal mindenesetre egyetértünk, mikor Pál mester danzigi tartózkodásának hipotézisét elveti. Azért talán Pál mester korábban fellépett a felsőmagyarországi Stoss-iskola képviselőjeként, és talán szerepe is nagyobb volt ennek az iskolának keletkezésében, mint ahogy Kampis beállítja.

Gombosi György

SZÉKELY BERTALAN LEVELE NAGY SÁNDORHOZ.

Székely Bertalan a Mintarajziskola rendes hallgatói közül, egy nyári vakáció rajzai után ítélkezve, kivett és privátim foglalkozott velem két évig. Ezt a levelet édesanyám kértére küldte Rómába. Erre a levélre később — Tardos-Krenner szerint — hivatkozott is. *N. S.*

Fiatal barátom!

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Fel teszem, hogy jó gyermek — és hogy az anyai véghetetlen szeretetet meghálálni igyekszik az által, hogy magából embert csinál — csak ez kívánsága szülőinek — tehát, hogy szorgalmatos, és tisztességes, ez magától érthető. Ez az első feltétel, — ennek meg kell felelni.

De a mi pályánkon szorgalom, sőt ügyesség nem elég — nagy confusiókban vajudik a modern művészet — amíg egy divatot egy fiatal-

ember megtanult volna, már az kiment divatból.

Tehát semminemű irány követését nem ajánlhatnám, sőt még a nagy mesterek studiuma üres is kikerülöm — mert a „hogyan" itt a fődolog, hanem csak olyan tanácsokra szorítkozok, amelyek minden eshetőségekben leginkább beválnak.

Először is a szokások.

Mindennap egy bizonyos időt a munkára fordítani, nem ámolyogni, búslakodni, mi semmiképen előre nem vezet.

Ez a munka legyen egész erőmegfeszítéssel präcisióval véghez víve, nem immel-ámmal.

Szokja meg a tisztaságot — palett ecsetek — rajzlap mindig csinos állapotban tartassanak. Sok ember a tisztaság hiányában pusztult el, szokja meg a tervszerűséget, a jövő nap tervét meg kell előre csinálni és pontosan megtartani — később ez kiterjed holnapok, évekre, írja fel tapasztalatait — így kénytelen lesz meggondolni, hogy hol ejtett hibát, mit tart elkerülendő, mit követendőnek, ez egyszersmint azt teszi, hogy tartson néhanéha egy ünnepet, amely napon csak az addigi tevékenység megbírálásával — a jövőre helyes terv készítésével foglalkozik.

Szokja meg mindennap eleven ember, állat, felhő — szóval mozgó tárgy felvázolását, ha csak egy negyed órán át — vagy sétaközben — így éles megfigyelővé válhatni, anélkül, hogy észre vennők, legyen tehát mindig egy kis papír és rajzón a zsebében.

Másodszor az eljárások.

Fessen időnként monochron — azaz egyszínben fekete és fehér, barna és melegfehér — vagy fehérrel fekete alapon — vagy barnával fehér alapon, ez megóv a tarkaságtól.

Ha emellett azt, amit csinál, egy öt részből álló skálába teszi f. i.:

minden folt egy vagy másik ezen sötétségi foltokhoz tartozó legyen, így taktus és rythmus éretik el — minden héten componáljon valamit — monochron módon festvén azt — componálni legkényelmesebb egy sohase száradó, tehát mindig ide-oda tolható anyaggal, például cassclerbraun Faolajjal-(Aixer ől) vegyítve enyvezett fehér papír alapon, ha egyszer a compositió jó, akkor az lekopíroztatik, száradó anyagba, itt mindig észreveszi az illető, hogy mit nem tud, aztán, hogy azt hogyan kelljen megszerezni avégett, kérdezzen továbbra is — ha időm engedi, felelni fognék.

És most Isten önnel — ha vissza jön, látogasson meg, akkor élő szóval, ami még kívánatos és levélileg el nem intézhető — eligazítanók.

14 Január 1891.

Székely Bertalan

A „MAJÁLIS" KÉRDÉSÉHEZ. „Szinyei müncheni évei" c. cikkében Lázár Béla a „Majálisról" írván, jónak látta kitérni a Gazette des Beaux-Arts-ban nyolc évvel ezelőtt (1927) megjelent Szinyei-tanulmányomra és ellentétet igyekszik fölfedezni az ott mondottak és a Louis *Réau* által a Michel-féle művészettörténeti munka 17. kötetében írtak között. Minthogy nagyon is elkésve áll elő ezzel a fölfedezéssel, voltaképpen nem is kellene foglalkoznom vele. Ha ezt mégis megteszem, ez kizárólag az ifjabb és kevésbbé informált olvasó-nemzedékre való tekintettel történik.

Lázár a lipcsei Klinkhardt és Biermann-cégnél 1911-ben megjelent könyvében Szinyeit, mint a plein-air előfutárát állította oda („ein Vorläufer der Plein-air-Malerei"). Alig megbocsátható tévedés, alapvető hiba volt ez, amire már akkor teljes tárgyilagossággal rámutattam az „Az Ujság"-ban megjelent könyvkritikámban. Szinyei Merse Pál valóban nem szorult arra, hogy idegen tollakkal ékeskedjék. A német művészeti irodalom mellőzte Lázár könyvét, megállapításai fölött napirendre tért, de ennél is nagyobb baj volt, hogy a könyvvel együtt érdemtelenül mellőzte Szinyeit is. A németeknél nem találván méltánylásra, cikkíró most a franciáknál igyekszik álláspontjához igazolást találni.

Mindenekelőtt sietve megnyugtatom, hogy éppen úgy mint Réaunak, Focillonnak is alkalma volt közvetlen szemlélet alapján írni a „Majálisról", nemcsak „Rózsaffynak kezeügyében levő cikke alapján". Henri Focillon a 20-as évek elején, 1923- vagy 24-ben meglátogatta múzeumunkat. E sorok írójának akkor is, később is Párisban többízben volt alkalma a kiváló szerzőnél — akinek munkája akkor készülőben volt — a magyar művészet ügyét szóvátenni és őt reprodukciós anyaggal ellátni. Ami pedig Louis Réau állásfoglalását illeti, köztudomású tény, hogy a Michel-féle nagy művészettörténelemben megjelent magyar fejezet alulirottal folytatott szoros együttműködésének volt az eredménye. Köztünk tehát nincs és nem is lehet semmiféle ellentét vagy fölfogásbeli különbség a „Majális" jelentőségének megítélésében, akárhogyan igyekszik is Lázár Béla ilyet kimutatni.

Aki a francia nyelvben jártas és figyelemmel elolvassa a „Majálisról" mindkettőnk által irottakat, megállapíthatja, hogy Réau egy jottányival sem mondott többet, vagy mást, mint tisztelettel alulirott. Az igazság ezzel szemben az, hogy Lázár helytelenül idézi magyar fordításában a Réau által mondottakat.

Annakidején, ugyanezen folyóirat 1930. évi folyamában e sorok írója két és fél oldalon foglalkozott a Michel-féle munka ma-

gyar fejezetével, ahol a „Majális"-ra vonatkozó rész hű magyar fordítását is közölte. Íme: „... az európai művészetnek általános története nem mellőzheti egy magyar festőnek ezt a zseniális hozzájárulását az impresszszionizmus fejlődéstörténetéhez." Tehát hozzájárulásról („contribution") van szó és nem egyébről. Ezt mindenki készséggel aláírja. A cikkíró úr nemcsak tévesen idézett, még a lapszámot is elvétette: 1010-et ír 1014 helyett. Ezek után a komikum erejével hat, amikor „a nem szabatos beszéd átkát" éppen ő emlegeti.

De nézzünk csak kissé utána a dátumoknak! *Monet* nevezetes plein-air képét a „Femmes dans un jardin"-t, amelyet a francia állam 1921-ben megvásárolt, 1867-ben refüzálták a párizsi Szalonban. 1870-ben Monet napsütötte tulipánmezőket festett Hollandiában, 1871-ben pedig már Londonban van, ahol a híressé vált Themze-sorozatot és a londoni parkokat festi, mindig a szabadban természetesen, a helyszínén. Ezek a festmények Monetnek már teljesen érett, impresszionista modorát mutatják. Íme ez a történeti igazság. A „Majális" jelentőségéből természetesen semmit sem von le az a tény, hogy műteremben készült, de mint körülmény nagyon is fontos a festmény genezise szempontjából. Ezt a fontos körülményt nem Szinyeinek levele, de még kevésbbé Lázár Béla „leplezte le". Hiszen e tény megállapítása végett a hozzáértőnek elég a képre rápillantani. De éppen így elég Ferenczy Károly „Napsütötte délelőtt"-jére vagy „Márciusi est"-jére ránézni és azonnal meg lehet állapítani, hogy ezek viszont a szabadban festett plein-air képek. Tehát úgylátszik, mégis csak van valami különbség plein-air és nem plein-air festés között!

Ezt a különbséget kimerítően jellemeztem Ferenczy Károlyról írt és ugyancsak a Gazette des Beaux-Arts-ban 1928-ban megjelent tanulmányomban. Nem akarom az olvasót fárasztani azzal, hogy az ott mondottakat idézzem. Ezekből pedig az világlik ki, hogy a műteremben festett „plein-air" nem egyéb, mint fából vaskarika.

Rózsaffy Dezső

MŰVÉSZETI IRODALOM

Dr. BEREI SOÓ REZSŐ: A MAI DEBRECENI GRAFIKA. Különnyomat a „Debreceni Szemle" 1935. évfolyamából.

Az utolsó tíz évben nagy átalakuláson ment át a szellemi élet vidéken. Míg azelőtt minden szellemi mozgalom a fővárosra központosult s a vidék legjobb esetben álmos közönnyel nézte a pesti eseményeket, most egyszerre nemcsak hogy éber érdeklődéssel követi őket, hanem cselekvő módon is részt kér a mozgalomból. A szellemi életnek ez a decentralizálódása irodalomban és művészetben egyaránt mutatkozik s rendkívüli módon emeli az ország általános színvonalát. A magyar vidék önmagára és kulturális feladatára való eszmélése kárpótlás az elveszett területek kultúrcentrumaiért; mintha a folyót elrekesztik egy irányban s a másik irányban tör új utat magának.

Fiatal lendületében Debrecen most a legnagyobb meglepetéseket hozza egyre-másra. Kitűnő írók, kitűnő művészek tünnek fel itten. Berei Soó Rezső alapos tanulmányában pedig már a lajstromozó történetíró is megjelent, ki gondosan összeszedi a művészekre vonatkozó fontos adatokat. Tízegynéhány művész munkásságára vonatkozó leixkális anyagán kívül, komoly tanulmánnyá avatja munkáját, találó és magvas jellemzésekkel. Nem lehet ugyan azt mondani, hogy e művészek egyformán jelentősek volnának, vagy hogy azonkívül, hogy egy városban dolgoznak, valamilyen külön debreceni stílust sikerült volna máris kiformálinok. De ez még megjöhet idővel, helyi stílus nem alakul ki olyan gyorsan. Egyelőre elég az, hogy együtt vannak, lelkesen és komoly rátermettséggel -dolgoznak s hogy közöttük máris van egynéhány olyan kiváló művész, kik legjobb grafikusaink közé tartoznak. Erős és üde egyéniségek, nem egyszer arattak már jól megérdemelt külföldi elismerést a magyar grafikának. Soó Rezső tanulmányának pedig művészettörténeti szempontból éppen az az érdeme, hogy valamennyi debreceni grafikus-művészt felsorolja és érdeméhez képest, igazságosan méltatja. A szép tanulmányt számos jól sikerült reprodukció és egy-két eredeti grafikai munka díszíti.

Dr. Hoffmann Edith

FETTICH NÁNDOR: A HONFOGLALÓ MAGYARSÁG MŰVÉSZETE. (Ars Hungarica XI. Bisztrai Farkas Ferenc kiad. Budapest, 1935.)

Az Ars Hungarica sorozatának kiadója ezzel a kötettel régi mulasztását tette jóvá a magyar műtörténeti irodalomnak. Régen rá kellett volna kiadóinknak arra eszmélniök, hogy a honfoglaló magyarság emlékei nemcsak régiségek, nemcsak a régészeti tudomány szempontjából jelentenek valamit, hanem, hogy azoknak általános műtörténeti szem-

pontból is igen nagy, nemzeti szempontból pedig egyenesen felbecsülhetetlen jelentőségük van.

Fettich kötetében a honfoglalók ötvösművészetének igen szerencsésen összeválogatott sorozatát kapja kézhez a műkedvelő közönség és, úgy hiszem, bátran mondhatjuk, hogy minden elfogulatlan, romlatlan ízlésű szemlélő igazi gyönyörűséggel fogja ennek a kis kötetnek lapjait forgatni. Több rokon, de különösen egy gazdag és mégis nagyon nemes stílussal fog benne megismerkedni. Ez a stílus a Fekete tenger vidékén, a mai Dél-Oroszországban és Belső-Ázsiában dívott ornamentikák elemeiből, a magyarság kezében alakult ki olyan művészi egységgé, amely elég életképes volt ahhoz, hogy még itt, az új hazában is vagy másfél évszázadig fennmaradjon. Tudjuk, hogy a honfoglalóknak nemcsak ötvösmunkái, hanem más holmiai, pl. csontfaragványai szintén ugyanezen stílusban voltak díszítve, és nagyon meggyőző Fettich feltevése, hogy ugyanezen díszítő formák szerepeltek a textiliákon is, sőt talán éppen azokról vitték át e stílust — legalább is részben — az ötvösművészetbe.

Ebből a — ne sajnáljuk újból is hangsúlyozni — nemes és egységes díszítőstílusból, amely a magyarság legnagyobb részénél el volt terjedve, következtethetünk a honfoglaló magyarok műveltségére. Önmagunkat becsüljük le, ha az ellenséges krónikásoknak portyázó magyar csapatokról adott leírásai, vagy a sanct-galleni kaland vad jelenetei után akarnók a magyarság akkori műveltségének képét megalkotni. Ha ennek valóban csak olyan megnyilatkozási formái lettek volna, akkor nem ilyen előkelő stílusú holmit, hanem szedett-vedett lim-lomot kellene sírjaikban találnunk. Annak a magyarságnak, amelyet ötvösműveiből ismerünk meg, egy-két helyen az írott forrásokban is nyomára találunk. Ezek közül legjellemzőbb és legkevésbé ismert Szt. Metódnak a „magyar királlyal" való találkozása. A szent — legendája szerint — a Duna mellékén tartózkodott, mikor az „ugorok királya" (valamelyik magyar vezért kell ezen értenünk) odaérkezett és őt látni akarta. Társai féltették Metódot, nem akarták elengedni. De ő mégis elment a magyar vezérhez. „Ez pedig, miként úrhoz illik, azonkép tisztességesen és fényesen, ünnepéllyel fogadta és beszéle vele, amint az ilyen férfiaknak illett egymással beszélniök, megszerette, megcsókolta, nagy ajándékokkal bocsátá el, mondván neki: emlékezzél meg mindig én rólam, tisztelendő atya, szent imáidban." Persze nincs kizárva, hogy ez a vezér már keresztény lett volna. De sokkal valószínűbb, hogy ebben az anekdotában annak az eklekticizmusnak példáját ismerhetjük fel, amellyel a régi török műveltségű népeknél oly gyakran találkozunk és amely ezeket annyiszor tette képessé magasrendű idegen kultúrák gyors adaptálására. Ugyanezt az alkalmazkodó képességet ismerhetjük fel őseinknél is, az európai keresztény műveltség átvételekor. De ez az eklekticizmus nemcsak természetes hajlandóságról, hanem műveltségről is tanuskodik. A honfoglaló magyarság műveltségéről keveset tudunk; ennek legközvetlenebb emlékeit pedig a sírleletek régiségeiben, a régiségek stílussajátságaiban találhatjuk fel.

Fettich Nándor a népvándorláskori archeológiának nemzetközi vonatkozásban is egyik legkiválóbb szakértője. A magyar honfoglaláskor régészetének kérdéseit senki sem állította fel előtte olyan széles látkörben és azok analízisébe eddig senki sem tudott olyan mélyen behatolni, mint ő. Bevezető értekezését a szó legjobb értelmében népszerűen írta meg, úgy, hogy azt figyelemmel olvasva az is megértheti, akinek ebben a tudományszakban nincsenek előismeretei. Ha valaki, ahogy az még ma is megesik, abban látja valamely tudományszak népszerűsítését, hogy annak problémáit megkerüli, és „azok körül" valami „szórakoztató olvasmányt" szerkeszt, az szerintem mélyen lebecsüli művelődni akaró olvasóközönségünket. Ugyanúgy jár el, mint némelyik szülő, aki gügyögéssel fárasztja értelmes, felfogóképessé vált gyermekét.

Gróf Zichy István

KAMPIS ANTAL: A KÖZÉPKORI MAGYAR FASZOBRÁSZAT TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATA 1450-IG (A Budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti Intézetének dolgozatai. XIII.) és LŐCSEI PÁL MESTER. (Különlenyomat az Archologiai Értesítő 1934. évi XLVII. kötetéből.)

Kampis első dolgozata nyilvánvalóan az akkoriban még friss *Genthon: Régi magyar festőművészet* párdarabjának indult. Az emlékanyag topográfiai és ikonográfiai áttekintése, a technika vizsgálata szinte párhuzamosak Genthon megfelelő fejezeteivel. Amint azonban a voltaképpeni *történetre* kerül a sor, Kampis egészen új útra tér. Szakítva a művészi formanyelvben immanens fejlődést kereső, szubjektíven esztétizáló stíluselemzéssel, arra törekszik, hogy a stílusösszefüggések, hatások és a nemzeti jelleg kérdéseinek a pozitivista történeti ténykutatás sajátos módszerével *gazdaság- és településtörténeti*, néha szinte szociológiai megalapozást adjon. A mult században kialakult, nyelvi, nemzetiségi és politikai egységet összezavaró ideális „Magyarország" fogalommal szemben rámutat a középkori Magyarország sajátos tagoltságára. Az olaszos kultúrájú királyi és főpapi udvarokkal és a tőlük függő belső városövvel szemben áll a

határszélek gazdasági kiváltságok folytán mind függetlenebbé váló, többnyire német eredetű város kultúrája. Ezek a területek nem a központhoz igazodnak, hanem saját önálló életüket élve, a nyugati germán kultúrközösséggel állandóan fenntartják a szoros kapcsolatot. Az emlékek stíluskritikai alapon történt csoportosítása: a kassai, szepességi, bányavárosi, erdélyi, stb. „iskolák" nagyjából megfelelnek a gazdaságtörténet által megállapított tagozódásnak, a külföldi stíluskapcsolatok is többnyire a kereskedelmi összeköttetések irányába utalnak. A szepességi iskoláról szólva, Kampis különben felhasználja az alkalmat, hogy Lőcsei Pál problémájára is bővebben kitérjen.

Az egyes emlékek vizsgálatánál gyakorlatban illusztrálja kiindulásának és történeti metódusának helyességét. Hisz a művészet akkoriban még csak ipar volt és nem szellemi foglalkozás, tehát fejlődésében a gazdasági tényezőknek sokkal nagyobb szerepük volt, mint ma. Szellemtörténeti, tisztán stíluskritikai vagy más szempontok ezt a Kampis által is alkalmazott történeti kutatást legfeljebb kiegészíthetik, de nem pótolhatják.

Kampis az emlékek bemutatását cáfolattal kezdi: az eddig legrégibb faszoborként szerepelt esztergomi Magdolnáról u. i. kimutatja, hogy vásárlás útján került Kölnből a Simor-gyüjteménybe. Viszont a XIII. századba datálja a délnémet stílusrokonságot mutató máriavölgyi Madonnát.

A XIV. század első emléke a különleges matheóczi feszület, „a flagelláns ideológia művészi térre való kivetülése", amely kétségtelenül a Köln-vidéki „Ungarkreuz"-ok típusához kapcsolódik. Kampis keletkezését sziléziai analógiák alapján az 1340-es évekre teszi. A kölni kapcsolatot a Rajna-vidék és Magyarország sűrű kereskedelmi és vallási összeköttetéseivel (aacheni zarándoklatok) magyarázza és az „Ungarkreuz" elnevezést is magyar alapításra és áldozatkészségre hajlandó visszavezetni. Nézetünk szerint itt jó lett volna az ikonografiai és stíluskapcsolat kérdését élesebben szétválasztani. Az önálló „arbor vitae" feszület u. i. igen ritka, különleges, vsz. franciskánus eredetű motívum (l. Bonaventura Lignum vitae c. művét), amely az 1300-as évek körül, egymástól stílusbelileg egészen függetlenül, a ferences misztikával telt Toscanában és Köln körül bukkan fel. Ez a kevéssé orthodox, különös típus nem igen terjedhetett el, az egyházi hatóságok néhol fel is léptek ellene, mint azt az Angliában 1306-ban fogságba vetett Thydemannius de Alemannia nevű szobrász esete bizonyítja. A kölni végletesen realista csoport hatása alatt keletkezett többi feszületek persze megszelídülnek és helyi vonásokat vesznek fel, mint a vesztfáliai keresztek vagy a matheóczi. Így ez utóbbi, míg szellemi tartalmával, ikonografiailag az „Ungarkreuz"-okhoz kapcsolódik, formanyelvével viszont inkább Sziléziához, hol a kölni típusra (de nem a matheóczira!) különben is egyedül a Corpus Christi kápolna igen problematikus, társtalan, sajnos, modern kereszten függő Krisztusa emlékeztet. Ismerve E. Mâle és A. Kingsley Porter kutatásaiból a zarándokutak szerepét a művészi motívumok és stílusok terjedésében, valószínűnek kell tartanunk, hogy ez az érdekes típus is a Kölnt mindig útba ejtő „Aachenfahrt"-ok révén kerülhetett hozzánk. Az „Ungarkreuz" elnevezés sem a magyar kereskedőkkel, hanem inkább ezekkel a még fel nem kutatott, annak idején óriás méretű zarándoklásokkal lehet kapcsolatban. Az sem lehetetlen, hogy a nép e kereszteket utólag hozta a magyarsággal összefüggésbe, midőn már idegenné, szinte kurióziummá váltak számára. Különleges emlékek köré gyakran szövődnek így legendák.

Az 1350 körüli szlatvini Madonna rokonait is Sziléziában találja meg Kampis, sőt mesteréről megállapítja, hogy a luzinei oltár faragójával egy műhelyben tanulhatott. A boldogasszonyi és toporci első Madonnával kezdődő sorozat már szervesen beleilleszkedik az általános európai fejlődésbe és nyomon követhető rajtuk a Frankóniából kiinduló „lágy stílus" kialakulása, amely az 1400-as évek elején a szép Madonnák manierista finomságában kulminált. Kampis számos, Divald és Roth által tévesen datált emléknek jelöli ki igazi helyét ebben a fejlődési vonalban. (1400 k. héthársi pieta, nagyszebeni kőpieta, stb.) Emlékek egész sorát vonultatja fel az 1385—90-es gyönyörű ruszbachi Madonnától az 1420-as toporci második Madonnáig és az ebből eredő podolini szent Katalinig. Nemcsak számban, hanem kvalitásban is kiváló sorozat, amely meglehetősen egységes és jellegzetes stílustörekvéseket mutat. A XIV. sz. végén még sváb és frank hatásokból kiinduló fejlődési vonal tehát mindinkább önállósul. Kampis ide kapcsolja be a német területen előzmények nélkül álló freisingi oltárt is. Kár, hogy itt egyébként beérte az eddigi kutatások eredményeinek egyszerű összefoglalásával. Ugyanis a forrásoknak Kampis által is alkalmazott történeti kritikai metódussal való felülvizsgálata az egész problémát meglehetősen módosítaná. Csak egy jelentéktelen példa: még Kampis is csak *feltételezi*, hogy a mester az oltár megrendelését *„valószínűleg* Bécsben nyerte", holott erre konkrét bizonyítékunk is van éppen a müncheni érseki könyvtár 250. sz. kódexe azon híres bejegyzésében, amelyre Wolter az egész mesterattribuciót alapította. Az eddig figyelmen kívül hagyott utolsó mondat u. i. megadja pontosan az „egyéb

költségekre" az átszállítási engedélyekért, (ú. n. territoriális vámokért) kiadott összeget is. Nyilvánvaló tehát, hogy az oltárt készen szállították Freisingbe.

A nyugati kereskedelmi forgalomtól távol eső, a maga külön életét élő Erdélynek tipikus emlékét mutatja be Kampis a heterogén, maradi vonásokat mutató alsóbajomi oltárban, melyet meggyőző elemzés alapján a XV. sz. első tizedeire datál.

Kampis ezen dolgozata, a címe szerint is, csak vázlat; „Lőcsei Pál mester" mintegy szemelvény a teljes kidolgozásból. A Divald által heroizált, Veit Stossal is szinte összefolyó, mindenütt jelenlevő művész körül Kampis a történész írott források és stíluselemzések apró adataiból óvatosan szintetizáló módszerével teremt rendet. Kiindul a mester egyetlen hiteles művéből, a lőcsei főoltár plasztikájából és az arra vonatkozó, lelkiismeretesen összegyüjtött írott forrásokat igyekszik összhangba hozni a stíluskritikai kutatás megállapításaival. Higgadt módszerességgel a lőcsei Pál-problémának csak leglényegesebb pontjaira szorítkozik. Eredményei röviden: a mester valószínű, 1500 körüli ifjúkori műveit ismerhetjük fel a kisszebeni templom három apostol szobrában és a leibici Madonnában. 1505/6—1513/4 közt a nürnbergi Stoss-műhelyben dolgozik, tán a schwabachi oltárban is része van. Onnan visszatérve, 1514—18 közt készíti el egyetlen hiteles művét, a lőcsei főoltár szobrait. Jellemző Pál mesterre a komponáló képesség hiánya folytán a stossi mintaképektől való teljes függés. Így Kampis még a lőcsei Madonnához is talál analógiát a South Kensington Museum kis Stoss-féle Madonnájában.

A lőcsei Betlehem ép ezért nem tőle, hanem egy kompozícióban erős munkatársától való, kinek még a Pállal való találkozás előtti műve a hizsnyói 1508-as Angyali üdvözlet-oltár. Kampis megcáfolja Abramowskinak Pinder által szintén elfogadott feltevését is lőcsei Pál és a Danzigban dolgozó Meister Pawel azonosságáról.

Ezeket a néhol merésznek látszó állításokat szellemes és logikus érvelés támasztja alá. Kampis itt is igyekezett a történeti írott forrásokat minél jobban kihasználni, bár nem tagadhatjuk, hogy ép a lőcsei főoltár esetében a stílusanalógiák többet mondanak mint az írások. Részletes, külön a szárnyakra vagy szobrokra vonatkozó adatokat ugyanis a szövegekből, az Urbanovitz epitáfiumtól a Corpus Christi fraternitas jegyzőkönyvéig, egyáltalában nem lehet kiolvasni, ha tisztában vagyunk a középkorvégi latin és német szakkifejezések, Altar, Tafel, tabula stb., pontos értelmével.

Kampis a lőcsei oltár problémájára meggyőző megoldást talált. Nem kevésbbé fontos azonban dolgozatának Péter András meglátásához kapcsolódó tanulsága: Pál mesternek Krakkóhoz semmi köze sem lévén, a stossi elemek *tőle függetlenül* tűnnek fel több helyen is az 1500-as években. Lengyelország és a Szepesség akkori sűrű kapcsolatai mellett ez természetesnek is látszik. Ezáltal sikerült Kampisnak a XVI. századi felsőmagyarországi szobrászat kutatását *végleg* megszabadítani attól a balaszttól, amit a „Stoss-stílus"-nak egy egyéniség, lőcsei Pál mester számára való kisajátítása jelentett.

Reméljük ezt a vázlatot és szemelvényt a középkori magyar faszobrászat hasonlókép alapos, történeti módszerű teljes feldolgozása fogja követni.

Bogyay Tamás

Főszerkesztő és kiadó: Dr. Majovszky Pál
Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre
Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla.
Magyar Művészet. 1935. 7–8. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

tüntetéssel". „Ettől félek", — felelte szomorúan. Mosolyogtam, hogy enyhítsem a kérdést: „A hiúságod fél?" Halkan felelt, szinte meghatott volt a hangja: „Nem. De tudod, apa miatt... Apa annyira örülne, ha *az ő fia* kitüntetéssel érettségizne..."

— A gyermek kritikusabb, mint a felnőtt. *S a szülők soha nem ügyelhetnek eléggé, hogy kibírják gyermekük kritikáját.* S ha elérünk oda, hogy már majdnem felnőtt gyermekünk nemcsak ösztönösen szeret, hanem becsül is bennünket és olyan örömöt akar szerezni nekünk, mint az én fiam az apjának, akkor megkaptuk legnagyobb jutalmunkat az élettől.

Bizalom, igazmondás, szerénység

DR. RADOCSAY LÁSZLÓ, m. kir. titkos tanácsos, igazságügyminiszter felesége mondja:

— A mi gyereknevelési elveink első szabálya az volt — és ezt az uram szabta meg, — hogy *a gyermekeknek mindig tökéletes bizalommal kell viseltetniök szüleik iránt. Igazmondásra* neveltük őket és az volt az elv, hogy aki hibát követ el, de becsületesen megvallja, az nem kap büntetést, mert a hazugság minden hibánál csúfabb és nagyobb hiba lett volna.

— Második, de csöppet sem kevésbé fontosnak tartott igyekezetünk az volt, hogy a gyermekeket *szerénységre* neveljük. Szerények legyenek és *önzetlenek.* Az önzetlenséget azonban nemcsak a család keretein belül, nemcsak apró egyéni ügyeikben kellett gyakorolniok: az uram azt szokta mondogatni, hogy a gyermekeket nem magunknak, hanem elsősorban a nemzetnek neveljük. Nekik adjuk át fajtánkat, önmagunkat és természetszerűleg az ő kötelességük lesz továbbvinni, fenntartani, folytatni a fajta, a család, a nemzet életét. Azok az elvek, amelyeket úgy beoltunk a gyermek lelkébe, hogy vérévé válnak, tovább fognak élni az unokákban. Mi, a jó Isten segítségével megérhettük, hogy látjuk: *leányunk ugyanolyan felfogással neveli gyermekét, mint mi neveltük őt.* A mi nevelési elveink tehát már igazolódnak, mert remélhetjük, hogy a vérünkből való vér, az unoka is átviszi majd fajtája tulajdonságait és nevelésének eredményeit az ő utódaira...

— Az uram és én mindig gondolkozva, tudatosan fogtuk fel a gyermeknevelés felelősségének nagyságát. Azt tartjuk, hogy a nevelés rendkívüli felelősséget követel a szülőktől. És nagyon, de nagyon sok erőt, kitartást, türelmet, fáradságot. Kimondhatatlanul fárasztó munka, de olyan kötelesség, amelyet nagyon komolyan kell venni. Nagy lelkierő, nagy elszántság kell ahhoz, hogy a szülők az évek hosszú során keresztül állandó önuralommal fegyelmezzék magukat, mert mindig csak jó példát szabad mutatniok a gyermekeknek, soha nem szabad alkalmat adniok arra, hogy a gyermekek kritizálhassák őket. *A gyermek ideálja a szülő s ha ezt az ideált nem tisztelheti többé, keserves csalódás éri bizakodó, tiszta kis lelkét.* Hogyan hihessen az igazságban a csalódás után is, ha olyan hibát érez meg bennünk, amiért *őt* büntetni szoktuk? Keményen kell tehát fognunk *magunkat is,* keményebben, mint gyermekeinket. Magunknak kell kritizálni magunkat, nehogy a gyermek kritikája alá kerüljünk s *a gyermek feltűnően éles ösztöne és erős kritikai érzéke* elítélhessen bennünket. Ha ez a szerencsétlenség bekövetkezik, a gyermek soha nem fordul többé a régi bizalommal szülei felé. Magányos lesz, meghasonlik, máshol keres barátokat s a szülő alig remélheti, hogy gyermeke később barátjává fejlődik. A kicsi sebek között is sok olyan van, amelyik soha meg nem gyógyul, vagy, ha beforrad is, a heg örökké ott marad a gyermek lelkén.

— Sok-sok önmegtagadással jár a gyermek nevelése, de a jutalom, amely a felnőtt gyermekek szeretetében és szüleik becsülésében jelentkezik, nagyon megéri a fáradságot. A világon semmit sem kapunk ingyen: *gyermekeink szeretetét és becsülését is ki kell érdemelnünk.*

— A magam részéről csak azt mondhatom, hogy hálával tartozom a Gondviselésnek: olyan férjet rendelt mellém, aki boldoggá és széppé tette életemet és gyermekei életét is, mert ha szigorú volt is hozzájuk, ideálja tudott maradni felnőtt gyermekeinek is. A mi családunk minden tagja úgy érzi, hogy otthonunk egy boldog kis sziget, ahova mindegyikünk elmenekülhet, ha nagyon elfáradt a külső élet nehézségeiben. Itt mindenki békét és pihenést kap. Az uram rengeteget dolgozott egész életében, az utóbbi években még többet vesz magára.

— Mindig kevés ideje maradt családja számára, de ha előfordult valaha, hogy hangosan is fájlaltuk, hogy csak ritkán ér rá velünk lenni, mindig azt hallottuk tőle, hogy első a nemzetért végzendő munka, a család csak azután követelheti a maga jogait. Pedig nagyon szeret itthon lenni. Soha nem megy sehova a maga kedvéből. Ha szabadideje akad, siet haza, hogy itthon töltse, velem és gyermekeivel — és most már az unokánkkal is!

— Mert az első unoka persze mindnyájunk nagynagy öröme. Már hat éves a kis lurkó, az idén került iskolába. Sokat mulattunk azon, ami akkor történt vele, mikor először tettek elébe palatáblát, hogy leckét írjon. Ő bizony nem írt, hanem repülőgépet rajzolt. Tanítója figyelmeztette, hogy az igazgató bácsi haragudni fog, ha meglátja a rajzot. A kisfiúnak azonban fogalma sem volt arról, hogy az iskolában nemcsak tanító bácsi van, hanem igazgató bácsi is. Igazgató — ezt a szót ő még csak úgy hallotta említeni, hogy bankigazgató, vállalati igazgató. Ennélfogva felnézett a rajzolásból és azt kérdezte: „dehát mi köze egy igazgatónak az iskolásfiúk dolgaihoz?" Aztán nyugodtan tovább rajzolt...

— Érthető, hogy mostanában mindnyájan lessük, vajjon milyen természet ütközik ki családunk első unokájából. Nem tudhatjuk, mit örökölt tőlünk, mit a szüleitől, nagybátyjaitól, nagynénjeitől. Mit adtunk át neki, mit visz tovább belőlünk, milyen tagjává válik a fajtának, a nemzetnek? Hiszen minden gyerek más és más. Az én két gyermekem is sokban különbözik egymástól. A fiam nyugodt, szinte flegmatikus természet, valóságos életművész, — a leányom viszont csupa ideg, mozgékony, tevékeny lélek, éppen olyan, mint az uram. De azt a derűt, amely — azt hiszem — az én természetem legfeltűnőbb tulajdonsága, szerencsére mindketten örökölték...

— Más-más természetűek vagyunk, mégis nagyon közel érezzük magunkat egymáshoz valamennyien, mint megannyi bizalmas jóbarát, akiket nemcsak a vérségi kapocs tart össze. És úgy érzem, ez a legáldásosabb helyzet egy családban. Mindenkinek igaz szívvel kívánom, hogy ugyanezt mondhassa a maga szeretteiről. Hiszen az idegenek vagy közömbösek, vagy ellenségesek hozzánk. Hol keressünk bizalmat, melegséget, szeretetet, ha nem családtagjaink között?

— Kevés olyan ember van, aki boldog, mert tudja, hogy a legnagyobb boldogság: örömöt szerezni környezetünk tagjainak. Az alkalmazkodni tudás is ritka adománya az életnek, pedig nagyon sokat ér. Ha megpróbáljuk, rájövünk: jobb önzetlennek lennünk, *jobb nem magunkért, hanem egymásért élnünk,* mert a kölcsönös jóságból és önzetlenségből fakadó szavak, cselekedetek és érzések nagyon-nagyon széppé varázsolják életünket.

Magyar Madonnák. A lőcsei Madonna. Lőcsei Pál szoborműve. A Szent Jakab-templom főoltárának részlete

hogy minden anya józan igyekezzék lenni, különben könnyen megeshetik, hogy gyermeke iránti szeretete majomszeretetté fejlődik. Ez pedig nem javára, hanem kárára válik a gyermeknek, akit annyira szeret.

Velük együtt kell élnünk

KUZMICH GÁBORNAK, a m. kir. posta vezérigazgatójának és feleségének két gyermeke van, a kislány hatodik gimnázista, a fiú már a Műegyetemre jár. Kuzmich Gáborné a következőket mondja:

— Nem akarok ebből az alkalomból programbeszédet tartani, csak a magam tapasztalataiból szerzett véleményemet mondom el. Ez pedig azzal kezdődik, hogy *a felelősségnek, amellyel gyermekeinknek tartozunk, együtt kell születnie magával a gyermekkel.* A gyermeket, a testi ápoláson kívül, szellemileg is nevelni kell. *Nem hiszek azoknak, akik azt állítják, hogy a nevelés hiábavaló, a gyermek úgyis magával hozza tulajdonságait.* Természetes, hogy a gyermekkel „rossz" is születik, „jó" is. Ezért kell figyelnünk, és a legelső értelmi megnyilvánulástól kezdve addig a pillanatig, amíg meg nem válik tőlünk felnőtt korában, igenis: *nevelnünk kell.* Ha eleget foglalkozunk a gyermekkel, szidásra, fenyítésre vajmi kevés szükség van. De az okos fenyítés nem árt, ha olyankor büntetjük, amikor a büntetés igazságosságát megéreztethetjük vele, nem pedig olyankor, amikor mi vagyunk idegesek, dühösek, türelmetlenek... A fiam tizennyolchónapos kisbaba volt, mikor az első „verést" kapta. Ez persze nem volt egyéb, mint két kis csattanás a pedagógiai felületen. De nyilvánvaló, hogy jó pillanatban kapta, mert azért a hibáért soha nem kellett többé büntetnünk.

— Állítom, hogy *a világ legérdekesebb élménye a gyermeknevelés.* Most ne arról beszéljünk, hogy milyen tökéletesen kitöltheti az anya életét, s milyen határtalan boldogságot nyujt, ha látjuk, hogy hasznára voltunk gyermekeinknek. Most csak arra gondolok: mennyi csodát él meg az ember, amíg a szálló évek során egy fejlődő kis élet, egy lassan formálódó kis lélek megnyilatkozásait figyelheti. Azt is állítom, hogy *a szülők legnagyobb ajándéka a gyermek számára az, ha testvért is adnak neki.* Legalább egyet. *A testvérek lelki fejlődése sokkal intenzívebb,* mint az egyes gyerekeké. A versengés, a kritikai érzék s a szeretet, amellyel egymás iránt vannak, emberibb gondolkozást biztosít. Bizalmasságuk is hasznos, nem válnak magányos lelkekké, önzőkké, gyávákká. Nekünk, szülőknek, azon kell igyekeznünk, hogy félre tudjuk tenni a felnőttek szempontjait: *a gyerek gyerek-módján gondolkozik és cselekszik, nem a felnőtt módján, bele kell tehát élnünk magunkat az ő világába.* Csak így érhetjük el, hogy bizalma a serdülő kor veszélyes idején is mienk maradjon.

— A testet könnyebb nevelni, mint a szellemet és a lelket. A megfelelő testi táplálékkal mindenki el tudja látni a gyermeket, akinek ez tanult mestersége és eléggé lelkiismeretes, de a gyermek lelkét a szülőknek kell a fejlődésben segítenie. Az élet során millió alkalom követi egymást, mikor az anya elvesztheti gyermeke bizalmát, de millió alkalom adódik arra is, hogy baráttá fejlődjék a gyermek ösztönös bizalma. Egy-egy oktalan, tapintatlan, véletlen megszégyenítés keserves messzeségbe taszíthatja mellőlünk a gyermeket, a megfelelő pillanatban nyujtott segítség viszont szentebbé teszi köztünk a kapcsolatot.

— Sosem felejtem el a jelenetet, mikor egy reggel azzal ébredt fel a kisfiúnk, — talán nyolc éves volt, — hogy milyen érdekeset álmodott: egy nagy-nagy kígyó kúszott be a szobába, de ő nem ijedt meg, hanem gyorsan megindította a porszívót, az bekapta a kígyót s a hős kisfiú így megmentette mindnyájunk életét... Kislányunk, — négy éves volt, — tágrameredt szemmel izgatottan hallgatott, talán kicsit irígy is volt hatalmas erejű és okos bátyjára. „Hát te nem álmodtál semmit?" — kérdezte tőle az uram. „Dehogynem, — felelt a kislány rövid gondolkozás után, — én *ugyanezt* álmodtam, csak az én kígyóm egy kicsit kisebb volt..."

— Természetesen azonnal *elhittük neki a füllentést.* Ha rápirítunk, aligha mondja ki többé, amit képzelgő kis agya termel. *Azt, hogy „most hazudtál", soha nem szabad nekiszegeznünk ilyen kegyetlen formában a titokzatosságokról álmodozó gyermeknek,* — a tudatosan kitervelt hazugságot azonban, amelynek segítségével a megérdemelt büntetés elől próbálna menekülni, nem szabad elnéznünk.

— Mindez csak akkor lehetséges, ha nemcsak fizikai értelemben élünk együtt a gyermekkel. Játékaikat, tanulásukat, apró gondjaikat is velük kell élnünk, mert csak így maradnak közel hozzánk.

— Nagy baj, ha az anya tárgyi tudása kisebb, mint például a középiskolás gyermeké. De inkább tanuljon együtt a gyermekkel, semmint megérje, hogy a gyermek iskolai élményei külön világba viszik tőle fiát vagy lányát. Szükségük van reánk, még a „nagy" fiúknak is szüksége van szülei lelki közelségére.

— A mi fiúnk mindig jeles tanuló volt, mégis irgalmatlanul félt az érettségitől. Bátorítani próbáltam, de ideges maradt. Az utolsó napon mégis hozzám fordult: „vígasztalj meg", — kérte kisfiús bizalommal. „Miért rettegsz, — kérdeztem, — hiszen tudod az anyagot. Legfeljebb annyi baj érhet, hogy nem vizsgázol ki-

Uj Idők 1941. 57 sz.

M.D.K.

Lőcsei Pál,szobrász

Pásztor alakja,a löcsei Szt.Jakab templom Betlehemé-
ből.Fafaragás.Fekete repr.* 255.o.10.kép

M.Kiss Pál: Müvészetről mindenkinek,Corvina,Buda-
pest,1966

M.D.K.

Lőcsei Pál,szobrász/1455-1536/

Lőcsén gotikus Madonnája,56.o.Ismert szárnyasoltár faragó is,57.o.104.o.129.o.Képek,355.o.7.és 10.képek

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

Lőcsei Pál

Nobrász XVI. s

rod U. 827

Lengyel Géza:

Lőcse régi kövei

Pesti Napló

1913. szept. 2.

A Fejérvármegyei és Székesfehérv
rendülve, de a Mindenható szent akaratában n
Székesfehérvári Múzeum megalapitója és igazga

MAROSI

ciszt. r. áldozópap, m.
a Közgyüjtemények Orsz. Főfelügyelőség
a Szt. István Akadémia és az Aquinói Szt.
megyei Múzeumegyesület tiszteleti tagja
Orsz. ale

Lőcsei Pál

nobrán

l -

Magy. Könyvtár

1927. 30. l -

460

1904. Szeptember 25.

A veszprémom. múzeum-egyesületnek értesítés az 1032·50 kor. sk. szépmüv. segély utalványozása felől s tudósítás a múzeum megnyitásán való részvétel tárgyában. – (708/1904.)

Lőrsei Pál

Nobrán

l.

Lykanmutost II.

136.l. 416.l.

Neppel

*

ARTE DECORATIVA.

Depero Fortunato.

Arazzi.

43 *Guerra=festa.*
44 *Velocità moderne.*
45 *Giovinezza.*
45 a *Il Brennero.*
46 *Animali strani.*
47 *Rinonceronte.*
48 *Pagliacci = gatti.*
49 *Equilibrista.*
49 a *Pagliacci floreali.*

Prampolini Enrico.

Arazzi e Tappeti.

50 *La città frenetica.*
51 *Venezia (sintesi cromatica).*
52 *Ritmo architettonico.*
53 *Arabesco musicale.*
54 *Ritmi di velocità.*
55 *Fauna negra.*

Bassorilievi di rame sbalzato.

56 *Il pellicano distratto.*
57 *Ritmi infernali.*

Scene per il « Vulcano » di Marinetti.

58 *La grande gara del fuoco.*
59 *Il cratere.*
60 *La macchina fermalapa.*

országi hel
tőivel, látog
sági munk
spandaui k
Behatóan t
lin környék
zást tett és
Hallet, Dre
ünnepén b
számára, m
mány, isme
folyóirat is
egy a mag
tanulmány

Dr. Szá
okleveles g
professzor)
professzor
dett munká
kísérleti Ál
analitikai módszert dolgozott ki (tartszerze [illegible]
módszer a hazai rieinystermelés célját szolgálja. Az egyetem Physikai

Lőcsei Pál
Wolfrán

XVI. 22

Láid
2

Peter I. 148–158
Kepezzel

Takács Lajos (1909, Fiume, róm. kat.), okleveles középiskolai tanár, Budapestről, ösztöndíjas mindkét félévben. A potsdami meteorológiai obszervatóriumban Fritz Albrecht egyetemi magántanár vezetése mellett résztvett az intézet rendszeres munkájában, főként a sugárzásészlelésekben és feldolgozásokban és a laboratóriumi kutatásokban. Beható tanulmányokat folytatott a meteorológiai célokra alkalmas színszűrők és tulajdonságaik megállapítására, a direkt- és diffúzsugárzás színszűrők segítségével nyert színképi elosztására, továbbá fotocellák színképérzékenységének kalorimetrikus hitelesítésére. Ezekről Albrecht egyetemi magántanárral közösen szerkesztett dolgozata fog megjelenni a Gerlands Beiträge zur Geophysik folyóiratban. Mint az egyetem vendéghallgatója Ficker, Knoch, Robitzscher, Kähler professzorok előadásait látogatta és résztvett az egyetemi gyakorlatokon. Egyetemi tanulmányi kirándulás keretében megtekintette a lindenbergi aerológiai obszervatóriumot. Ösztöndíjas évének letelte után tanulmányait Berlinben külön ösztöndíjjal folytatta.

Vásárhelyi György (1912, Arad, róm. kat.), okleveles zongoratanár, ösztöndíjas a második félévben, ezenkívül még 300 pengő összegű tanulmányi segélyben részesült, az első félévben mint fizető volt tagja a Collegiumnak. Edwin Fischer professzor vezetése mellett zongoraművészi képességeit fejlesztette. A berlini Staatsbibliothekban, [illegible] kutatásával fog-

Lőcsei Pál

nobán

erő

z

Pétermagyarország

Vereche V. 45. l

46. l. képpel

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

Lőcsei Pál

(Pavel z Levoče)

l. Hobrin

Wagner Profil

12. l. 1. t.

ósen Kastells ~~Schlosses~~ erinnernde, schöne

aus dem letzten Viertel des XVII.

klassizisierendes Zsibóer ~~Schloss~~ Kastell

~~nförmig hervortretende, ebenfalls mit~~ anschließendes

zősámsoner Rhédey-Bethlen ~~Schloss~~ Kastell,

n Stephan Bethlen.

tigen Intermezzo des Barock fühlte

unst in dem auch einfachere, ruhigere,

te Ornamentik ~~aufweisenden Stil des~~ charakterisierten

Neoklassizismus schmiegte sich oh-

ferungen der lange ~~anhaltenden~~ dauernden sie-

n ~~der anfänglichen~~ dieser ersten Epoche der auf-

war auch zur Zeit des Neoklassizis-

Anreger. Wie damals, so war auch

Lőcsei Pál

Kobrász

l.

Szépmüvészet

1942, 197. l.

199. l.

200. l.

201. l.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Lőcsei Pál

vrd

Z

Kampis Antal:

A Szent Anna oltárok mestere. Bp. 6. l.

(1937.)

7. l. 11. l.

16. l. 20. l. 21. l.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Lőcsei Pál

nobrász

Készítette az alábbi templom főoltárat 1515. Ezt bizonyítja egy a templom déli előcsarnokának keleti külső falán látható sírkő, melynek kőrepső márvány tábláján mint a főoltár nobrásza említve van.

Kompanyik Coelestin:

A sz. Jakabról cimzett lőcsei plébániai templom rövid leírása.

Lőcse, 1891. 28. l. – 29. 30. l. – 31 – 35. l. (az oltár részletes leírása (Keppel.)

Lad. Henselmann Lőcsének régiségei

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út
33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) disz-
termében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"**
címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

MAGYAR NŐI KÉPMÁSOK

Lőcsei Pál

Hantiss 195. P.

Lőcsei Pál mester : Részlet a Szent Jakab-főoltár Madonnájából (1515—1518)

Feltámadás, egy-egy magyar, török, német, szlovák katonával. Liptószentandrás (XVI. század eleje)

Freskótöredék Nagyváradról jellegzetes magyar fejjel (XIV. század)

Lőcsei Pál

nolván

iród
2

Dercseinyi Old Hung

436. l.

EST-PILIS-SOLT-KISKUN VÁRMEGYE ALISPÁNJÁTÓL.

Budapest 4. Postafiók 491.

77,

BUDAPEST 9-6-FEB.11.-E6 P.H. 4 fr.

Műemlékek Orsz. Bizott-
ságának

úrnak
úrnének

Budapest

Hivatalból

Lőcsei Pál

rsebrais

Erőd

Czobor-Szalay II.

295. l.

Congress di Washington. La pagina della genesi della Bibbia è ornata di ricche miniature fra le quali si trova anche lo stemma del proprietario: due angeli tengono lo scudo argenteo, tagliato da due strisce nere, sopra le quali, in campo azzurro, sta un giovanetto vestito in rosso, con la spada in mano. Il proprietario dello stemma fu Demetrio Nekcsei, cancelliere di Carlo I, re d'Ungheria. Il suo stemma ci fu tramandato, fin' ora, soltanto attraverso sigilli. Il disegno e la rappresentazione del suo sigillo del 1327 concorda perfettamente con lo scudo miniato.

La Bibbia stessa contiene 156 iniziali in parte decorativi in parte continenti miniature. Fu eseguita nella bottega dei miniatori di Bologna. L'artista ornò soprattutto l'introduzione di San Girolamo ed i primi versi dei libri della Bibbia. Per il suo stile pittorico l'artista di questa Bibbia appartiene a quel gruppo di pittori bolognesi che rimane ancora abbastanza fedele ai modelli bizantineggianti. Un altro rappresentante di questo gruppo artistico è il manoscritto „Decretorum volumen commentari" della Biblioteca Comunale di Siena che presenta affinità stilistische tanto vicine al maestro della Bibbia del Nekcsei che dobbiamo supporre l'identità dei due maestri. Basta confrontare la miniatura „Cristo in trono" sul frontespizio del codice senese con la stessa rappresentazione della genesi della Bibbia del Nekcsei. In base ad altri manoscritti prodotti dalla stessa bottega, ma soprattutto in base alla „Matricola e Statuti dei Drappieri" del 1339 (Bologna, Museo Civico, ms. 86) possiamo fissare la data della Bibbia del Nekcsei nel terzo decennio del secolo XIV. Demetrio Nekcsei fu cancelliere del re Carlo I tra

Lőcsei Pál

Szobrász XVI. sz.

cred.

Stimakovits László dr.

Bevezetés a művészet-
történelembe.
Bp. 1925. 125
126. l.

Europa

Zaplerpost

Budapest

v Rathenere ut 12 III 2

Lőcsei Pál

Nobrán

vód

z

Pekárnobi

9. l. 10 l.

519-521

BÖ

ref.

Lőcsei Pál

erőd

s

Hekler Antal

A Középkor s a renaissance művészete. Bp. é. n.

98. 1.

A Caeser és Minca

nemesfaju ebek tenyészdéje

Zahna- és Schweinitz-Annaburgban

(Szászországban)

ajánlja különféle fajtáju **vadász-kutyákat**, mint: *kopókat, vizslákat, az agarak különféle nemeit, borzebeket, brackok* stb., s ezekből igen szép példányok tanultságuk- s használhatóságukért való jótállás mellett kaphatók.

A fényüzési- és renommir-kutyákat mindazoknak, kik eladási helyemet Schweinitzban (Berlin-anhalti vasut, Holzdorf, vagy Jessen pályaudvara) meglátogatják: *Bohm* igazgató-felügyelő vagy valamely más tisztviselőm kivánatra elővezetteti megtekintés végett. Azok pedig, a kik a legjelesebb vadász- és vizsla-kutyákat megpróbálni, illetőleg a tanitás alaposságáról személyesen meggzőződni akarnak: szíveskedjenek Zahná-ba menni, hol vadászaim a legkülönfélébb kutyákat vadászatok alkalmával betanitják.

Vadász-, parforce- és **fenyüzési kutyáim** *specialitásait* ismét 3 nagy *kiállitásban* u. m. *Berlin-*

Lőcsei Pál
szobrász
XVI. 22

wód
s
Hekler Ung
64. l.

Löisei Pál

nebrán

XVI. n

ivód

z

Hekler Ung

65. l.

67. l.

27

Kat. É. Mária
Prot. Virgil

CSÜTÖRTÖK

28

Kat. Pignatelli
Prot. Stefánia

PÉNTEK

29

Kat. Szaturnin
Prot. Noé

SZOMBAT

30

Kat. Andr. aps.
Prot. András

Lőcsei Pál

nebrán

iród

Hekler M M Tört

84. l. 85, 86, l.

(köppel) 89. l.

Mihalik József VI. 170

Lőcsei Pál

szobrai

I.

Kampis Antal:

Lőcsei Pál mester.

Arch. Ért. 1934.

66–96. l. számos

képpel.

Különnyomatban

is megjelent.

Salzburg VIII-175.

Lőcsei Pál

nobrán

l.

Péter András:

A magyar művészet

tört. Bp 1930.

148 és kv. ll.

l.

Arch. Ert. 1934. 73. l.

jegyzet.

~~Csont emberi~~ VIII-158.

Lőcsei Pál

1608

l. Arch. Ért. 1931

127, 128. l.

arczk.

~~Báthory István, lengyel király~~ ~~II. 138.~~

Lőcsei Pál
szobrász

l.

Cipszer 18. l

Wihics.

A hegyes vidék középterét
vadlúd röpül, melyeknek egy rész
zett zsákmányt az előtérben szám
daktól tartott mondatszalagon:

WIHITSCH.

Rm., mér. a vk. 11.
Wagner: Ottomanisch

140-95.

Lőcsei Pál

festő

l.

Ballagi Aladár dr

Die Kunstdenkmale
Leutschau's. Bp.
1879. 20. l. 21. l.
23. l.

Budapest.

A diszes és czimerekkel ék
a FIUME DANUBIO-n innen BUDA vá
től jobbra a Monte S. Girardo e
irata alól a kereten:

All´Illustrissimo
S. PIETRO GAR
Savio Grande, Sto

Rm., mér. a rl.

140-95.

Lőcsei Pál

szobrait

erőd

2

Bund Gra

19. l.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT
BUDAPEST,
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4

MÜEMLÉKEK ORSZÁ

NYOMTATVÁNY

Lőcsei Pál

Nobrán

mód
z

Heklerválogatott

368 l. 370 l.

Gajdács Pál VIII. 216.

Lőcsei Pál

wód

Jelkeprom

328.l.

Löwei Pál

wobráw

wąd

Jbl Képzőm

318. l.

Lőcsei Pál

nebrin

Fod

Bal XV-XVI. univ

II. 556. l

kappel.

Lőcsei Pál

Hobrait XVI. sz

Szod

Kal. Szlovák

300 f. –

690. *Schlick Ferencz.*

Mellig látható és kiss
fekete selyemkendővel van
és mellén két-két rend j
vegyült ; szemöldöke, bark
szakálla leberetvált. Paszc
vállára vetett prémes ment
csapta, gazdagon zsinórzc

Vászon, méretei 62·8 : 47·
30 K. — Vétetett a gr. Kr
A megszerzésére vonatkozó ac
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 á
jegyzék 132. — Az átvételt t
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Lőcsei Pál

zobrázt

XVI. sz.

erőd

Wagner Profil

693. *Puchner Anta*

Mellig látható, kissé
és egy érdemkeresztet
mellén, hármat pedig
balcsipője felé rendszala
bajusza őszbevegyült, s
szakálla leberetvált. Pasz
és szétvetett köpenyegén

Vászon, méretei 62·6 : 4
20 K. — Vétetett a gr.
A megszerzésére vonatkozó
lelt. sznál. — Átvétetett 189
jegyzék 130. — Az átvételt
8-iki 14895 sz. leirat (159–9

Lőcsei Pál

szobrász

XVI. sz.

l.

Forum

1935. 264. l.

l.

Schürer-Wiese

könyvét!

Érkezett 1904. július 13.

531/1904. z. (Magyaróvár, 1904. július 12.)

A mosonmegyei tört. és rég. egylet elnöksége táviratilag kéri az épitkezési ügyben a vármegyei határozat jóváhagyásának megsürgetését. (Felterjesztés a belügyminiszterhez, 1904. VII. 13.)

Lőcsei Pál

Hobrán

erőd

Pulmagyarch

II. k. 226. l.

Lőcsei Pál

Lásd

Arch. Ért. 1913.

81, 82, 85, 86. l.

nak e korszak alkotásaiank. Elég csak egy futó pillantást

csábitották arra, hogy szülővárosát elhagyva, itt megtelepedjen. Hogy mit alkotott, mely városban élt, mielőtt Budára jött volna, még feleletre váró rejtély. Budai működését is kevés emlékszerű bizonyság őrzi. Legelőször a tabáni Szent Katalin templom szobrászi díszítésében vesz részt, 1752-ben elkészíti Szent Katalin, Szent András és Szent Péter szobrait. Ezek az 1810-i tüzvész alkalmával elpusztultak. Majd 1757-től egész haláláig a Szent Anna templom számára dolgozik. 1757-ben Weber József Lénárttal a Xaveri Szent Ferenc mellékoltár plasztikai kiképzésén dolgozik. Az oltárt később ujjal helyettesitik s igy ez a munkája sem maradt fenn. Ő faragta a templom homlokzatán az Isten szemét imádó két angyalt, a haditrofeás reliefet és Buda város cimerét s a homlokzat közepét diszitő Anna-Mária szoborcsoportot. Ezek a szobrok, melyek közül az utóbbit csupán stiluskritikai indiciumok kapcsolnak az ő nevéhez, valamint a Szent Flórián kápolna homlokzatát diszitő Szent Balázs és Szent Miklós püspökök szobrai adják müvészetének egyetlen fennmaradt bizonyságait.

Eddig tehát csupán három nagyobb hiteles szobra ismeretes. Annyi bizonyos, hogy midőn Eberhardt fiatalon Budára került, müvészete még nem alakult ki, a forrongás stádiumában volt s igy érthető, hogy stilusa a Budán virágzó szobrászat emlékeinek a hatása alatt nevelődik.

Budai működésének tizedik esztendejében, 1760-ban,

Lőcsei Pál

1508

ivod

Divald Magyarnivenel.

131, 132. l.

144. l.

Európa Lapterjesztő
vállalat

Budapest

V. Rothermere u. 12.
III. 2

Lőcsei Pál

nobász

wod
z

Germagyumwszellemé

478. l 482. l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Lőcsei Pál

l.

Kampközépkfarsobr

150. l.

Kloska Ivon:

Egész alakban, állva
kezét úgy tartja, m
masztja. Tején maga
szakálla leberetvált.
füzve. Puskáját válla
öv mögé pisztolyokat

„.

ein Gehülfe des Re

s alól ajobb sarokban:

Rézmetszet,

Lőcsei Pál

Leibici Madonna
1500-b.

Repr.
Kampkörejkfassolv.
259. l.

Lőcsei szt Jakab
főoltár 1515-18.

Repr.
u.o. 260, 261. l.

Lőcsei Betlehem

Repr. u.o. 262, 263. l.
284, 265. l.

III. Murad.

Az egész ~~Egész~~ alakban divánon
Jobb kezét keblére ~~teszi~~ tette, min
Magas turbán, ~~van~~ három lófarkka
zsinóros, derekát öv szorítja,
kerek medaillon képez díszt.

Murad III
Zwölfter Kaiser der
im Jahre 157
s felül a jobb sarkon: „12."

Rézmetszet, mére

93

Lőcsei Pál

vród

Gerevich L'arte

19. l.

XI tábla

ékesített főoltáránál a mise-
a kinek két ministráns
lépcső legfelső fokán térdelő
zolgáltatja ki az úrvacsorát.
restyés imádkozik könyvé-
egy kék kötényes térdelő
zel; az oltár előtt, de a fiúk

yakkendőt meg rózsaszínű
rjára és egy bundát hordó
ssé odább leányok vannak
egyike a szűrös fiú gyer-
z első padban két úrinő
tus szobránál és a szószék
peznek csoportot, kiknek
A zöld és piros lobogók a
eges ajtaja felett Madonna-
férfi nézi az ünnepélyt. Az
lól balra: »*Elisa Nemes*

n. — Lelt. sz. 1915. — Gróf
a hagyománya (100–900).
00 deczember 31–én (711–
z 1901 április 24-iki 17342

ok a Szépművészeti Múzeum-
. — 1908: VI. 15. — 1910:

n: »Az első úrvacsora« volt.

III

226 (1915).
640 (376).

700.

Hag.

226

Lőcsei Pál

XVI. sz.

írod

Bíró Béla dr.

Műalkotások
környe. I. k.
Bpj. 1933. 41,
42. l.

olle Königliche Burg. Sehr
n Sankt-Gellert-Denk-
dem Kreuze in der Hand
r dem Denkmal, am
sich längs der Donau

ns werten Gebäude, das
es Museum für Völkerkunder,
der Donau steht das
elches im gotischen Stille
Ost sind noch viele
durch seine Bäder
t viele Ausländer.

Lőcsei Pál szobrász

Szent Jakab- és
Madonna-szobra a
lőcsei főoltáron
Repr.

Divald Magy. művenel

160 l.

A lőcsei Szent Jakab
plébánia templom főoltára
1508
Repr.
u.o 161. l.

MAGYAR KIR. POSTA
20

Lőcsei Pál

nobrán

Imádkozó pásztor
a lőcsei betlehemről
Reszlet, XV–XVI. sz.

Repr.
Dívald Magyarnuvenul

158. l.

Szűz Mária nobra a
lőcsei betlehemről.

Repr.
u. o. 159. l.

BUDAPEST
42 I. 17.24
TA 62 Ta

Lőcsei Pál –

szobrász

hásd

2

Kampis Antal

A szent Anna

oltárok mesterei

Bp. 1937

6, 7. l.

11. l.

16. l.

20. l.

21. l

Lőcsei Pál

nobrász

a besztercebányai
vártemplom szent Bor-
bála oltárának fa-
ragványai szenti művei

Divald Magy műveml.

150, 151, 152
148, 149, 155. l.
153. l.
Képpel.

Lőcsei Pál

zsobrász

l

Csernegi József ifj:

Kassai István mű-
vészete. Bp. 1939
16. l.

Löcsei Pál

l.

Kampis Antal

A középkori magyar faszobrászat történetének vázlata 1450. ig.
Bp. 1932. 31, 32. l.
33. l. 34. l.

Római ujonczozás V. 264.

Lőcsei Pál

nobrán

XVI

wód

z

Lázármmjövője

127. l.

A T Á S

engedélyezett egyszeri rendkívüli se-

Lőcsei Pál

nobrais

XVI. sz

l.

Szabómagyfest

55. l.

Lőcsei Pál

Horvátlyaskori

166 - l.

Il padiglione d'Italia alla Fiera Campionaria Internazionale di Budapest

Lőcsei Pál

XV. 2.

prod
2

Dévaldi 1927

100. l.
105. l.

106. l.

107. l.

IRODALOM

Karel Šourek :
Kunst in der Slowakei.
270 ábr. 53 old.

JEGYZET

Löcsei Pál

nobrán

ivód

z

Brückner Gyözö dr

A szepesi szász nép-

Nemzetiségi Ismertető

Könyvtár. III. k. Bp.

1913. 130. l.

MÁSOL

A m.kir.vallás- és közoktatásü
12.-én 46.o30.szám alatt a Mag
temes Konventje elnökségéhez i

Fenti számu felterje
Elnökséget, hogy a Műemlékek Or
emlékek helyreállitására és fe
terhére a sepsiszentgöyrgyi re
zájárulás cimén 4.000 P-t, a b
állitására 10.000 P-t, a zsipi
tásáfa 3.000 P-t, a vizsolyi r
5.000 P-t engedélyezztem, továb
litási munkálatokra tartalékol
falvi ref.templom helyreállitá

Schweiz sorozat eddig meglelent 20 kötetét, amely kantononkint mutatja be a témát! Követésre méltó példa!

dr. B.

1. 4 Telefon Aut. 107-68 és 224-07. Felelős vezető: Weber Gusztáv

tások bár parancsoló módban íródtak, mégsem meggyőzőek; sokszor érdemes gondolat sikkad el a közhelyek mellett. Minden: a szöveg épugy mint a rajzolt ábrák nagyrésze, annyira abstrahált és épen a német épitészeti irodalomból unos-untig ismert, hogy az olvasót egy pillanatra sem képes lekötni. Rengeteg anyagát nézve az az érzés támad bennünk, hogy minden benne van ebben a könyvben, csupán a legfontosabbat, az életet felejtette ki belőle az irója. A boncolóteremben fekvő hulla bárhány irányban szántja is át azt a bonckés, már nem számit embernek és az itt adott konglomeratum is minden egyéb lehet, csak nem eleven épitészet. Egyedül érdekes a sok régi tervről és régi, meg uj épületről készitett és közölt fénykép, azonban ezek méretben tul kicsik, ami a zavartalan élvezet és elmélyedés rovására van.

Ugy érezzük, hogy a mai olvasónak már nincsen szüksége az abstrakciónak arra a mértékére, amilyennel Steinmetz operál; mert a kritikának ilyen absurd mértékbeni tulzásba vitele a legfontosabbat: a kritikai érzés fejlesztését nem szolgálja.

Sokkal nagyobb szolgálatot tett volna ez a könyv kevesebb példának részletesebb ismertetésével, amikor is egy objektumon tanultuk volna megismerni a különböző feltételek valósággá formálását. A végső analizist és a részletekből folyó szintézist pedig az iró egész bátran bizhatta volna az olvasóra.

Az utolsó fejezetben függelékként közölt részletmegoldások a könyv tárgyától teljesen távol állanak és szerepük ugylátszik csupán az lehet, hogy az 1785. ábra száma pon-

Lőcsei Pál

szobrász

XVI. sz

vöd

1

Bürökezik

39. l.

40. l.

217. l.

Ratkó Pista — VI. 149

Lőcsei Pál

Nobran.

XVI. n

cród

z

Lvisch (Divald

cikke) 163. l –

164. l.

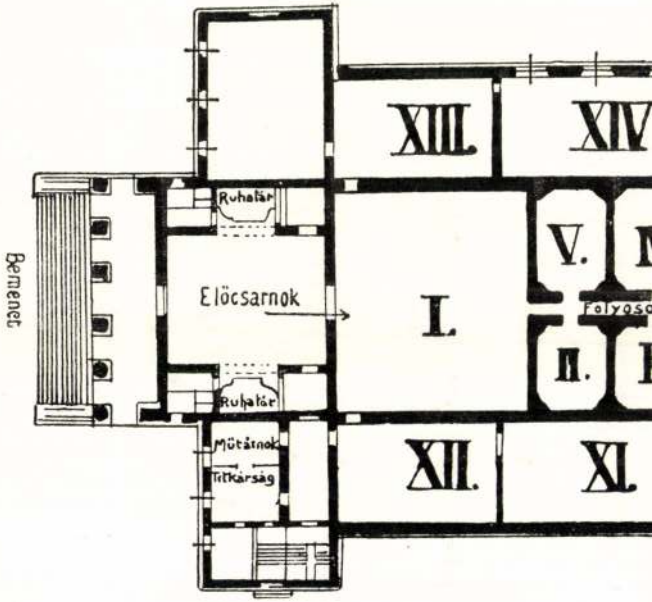
Bemenet
Ruhatár
Elöcsarnok
Ruhatár
Mütárnok
Titkárság
XIII.
XIV
V.
I.
II.
XII.
XI.

Löcsei Pál

szobrász XV. sz.

vid

z

Kabdebo Gyula:

A szobrászat története.

Bp. 1909. 103. l.

104. l. képpel

105. l. "

154, 155. l

egyk. bencés apátsági, ma ref. templom 66, 115
— alaprajz 30, 66, 66*
— külső LXI
— kapu 99, 109
— tornyok 41
— belső XCIV.
— karzat 34
ALMÁSMONOSTOR *(Bihar m.)* kőoroszlán 57, 179
ANAGNI székesegyház, kripta-falképek 223
ANCONA S. Ciriaco-székesegyház, előcsarnok 90
— kapuoroszlán 57
ANDRIEU *(Calvados)* templom, díszítő motívumok 153
ANGERS *(Maine-et-Loire)* szobrászat 161, 162
ANGOULÊME *(Charente)* székesegyház timpanon 182
ANONYMUS krónikája (Nem. Múz.) 234*
AOSTA S. Orso-templ., torony 41
APÁTFALVA l. Bélapátfalva
APÁTKOLOS *(Kliž. Hradište, Nyitra m.)* egyk. bencés apáts. templ., alaprajz 30
ARBE székesegy 161
AREZZO Pieve ria, hurkolt
ARGENTON-C *(Deux-Sèvres)* puszobrászat
ARLES *(Bouch* St.-Trophime 176
— páros oszlop
— oszlopfő 90,
— kapuszobor
— St. Trophin oszlopfő 13
ÁRPÁS *(Kis-hida, Sopro* prép. Szt. 31, 66
— épít. anyag
— karzat 34,
ÁRVA vára 1
ASSISI IV. kehely 242
ASZÓFŐ *(Zal* rom, építés
— párkány 1

Kempis Antal: Lőrinci Pál mester

Kny. Archaeologiai Értesítő
8°, 14K, 35 L, Budapest, 1935.

Lőrinci Pál

Lőcsei Pál

(Pavel. Řezbář v. Levoči v. XV. století)

vrod

Toman

574, 575. l.

Lőcsei Pál 1506 körül léphetett a nürnbergi műhely kötelékébe s 1512—13-ig dolgozhatott ott. Ekkor hazajött s 1515-ben már dolgozik élete főművén, a lőcsei Szent Jakab templom főoltárának szobordíszén, melyet 1522-ben fejezett be.

A főoltáron kívül még egy monumentális Bethlehem-oltár fennmaradt (a XVII. században azonban barokk oltárkeretbe foglalt) szobrai dícsérik művészetét. Ezt az utóbbi művét azonban nem írhatjuk teljes egészében Pál mester javára. Egyik társának kell juttatnunk az érdem javarészét.

Pál mester igen sok segédet foglalkoztatott műhelyében s valószínűleg inasokat is nevelt. Ezek közül került ki az északkeleti Felvidék XVI. századi mestereinek legtöbbje s ezek közvetítették azután az új merész stílust hazánkban, távolabbra is. Kívüle jelentékeny s önálló szerepet játszott a Szepességben és Sárosban a műveiről *„Szent Anna oltárok mesteré"*-nek elnevezett faragóművész is.

A bányavárosokban a besztercebányai templom hatalmas Borbála oltára képviseli Stoss stílusát. Ez az oltár évszám szerint 1509-ben készült, így tehát egyike a legkorábbi példáknak. Erdélyben a rádosi oltár szobrai sorozhatók legelsősorban Veit Stoss stílusának származékai közé. Ezeket a szobrokat szokták (bár alap nélkül) összefüggésbe hozni a Stoss-fiak működésével.

Az utolsó gótikus stílusú oltárdísz ugyancsak Erdélyben ké-

Lőcsei Pál: A lőcsei Szent Jakab-templom főoltára.

Kampisrégimesek

Részletek a lőcsei „Bethlehem"-oltárról.

szült. A csíkmenasági oltár szobordísze ez. Mesterét nem ismerjük, művészi jelentősége csekély, de érdekessé teszi keletkezésének évszáma: 1543. Ilyen későn alig hisszük, hogy másutt készült volna gótikus stílusú fafigura. Jellemző az is, hogy már a csíkmenasági oltárnak is renaissance stílűek a díszítőelemei.

LŐCSEI PÁL MESTER ÉS KÖRE

Németország művészetében 1500 körül Nürnberg jut vezető szerephez. A város legkiválóbb mesterei: Dürer Albrecht, Vischer Péter és Stósz Vid. Az elsőnek apja alföldi magyar ötvös, aki vándorútján Németalföldről visszatérőben ott nősül meg s felesége révén ver gyökeret Nürnbergben. Péter Vischer apjáról, Hermann Vischerről életrajzírói egy része azt gyanítja, hogy Magyarországról szakadt Nürnbergbe. Első ismert műve, a wittenbergai bronzkereszt-kút 1557-ből tagoltságával s a tizenkét apostolt ábrázoló díszítésével, ha nem is mutat közvetlen kapcsolatot Jodok mester 1475. évi besztercebányai keresztelőmedencéjével, ezzel egy családba sorozható. Stósz Vid szülőhelyével életrajzírói mindmáig sincsenek tisztában. Ám fejlődésének megoldatlan problémáival csak úgy lehet megbirkózni, ha Magyarországról származtatjuk, amire mesterjelében a kettős kereszt, de családi körülményei közül is nem egy vall.

Mind a három mester s közöttük Stósz, aki az ottani magisztrátus vele szemben mindvégig rideg bánásmódja ellenére holtáig Nürnbergben marad, a német művészet jellegzetes képviselője s a magyar művészetnek csak annyiban van köze hozzájuk, amennyiben metszetei révén Dürer, odaköltözött fiai közvetítésével Stósz hatása nálunk Erdély keleti határáig s a Székelyföldön is elterjedt. Középkori művészetünkből nagyrészt csak az ország határszéli vidékein maradtak fönn emlékek s ezek zöme is másodrendű, provinciális jellegű. Ám bizonyos, hogy ha a török hódoltság folyamán legkulturáltabb részében elpusztult Magyarország a középkorban nem lett volna virágzó művészi élet színhelye, aligha kerültek volna ki tőlünk külföldre olyan mesterek, akik akár maguk, akár fiaik révén jelentős szerephez jutottak ennek művészetében. Ilyformán aligha áll meg a német írók fölényes, bár sok tekintetben menthető felfogása, amely szerint, mint Lossnitzer kitünő Stósz-monografiájában olvashatjuk, a művészetben szegény Keletről semmi jó sem háramolhatott Németország művészetére.

Mindinkább nyilvánvaló, hogy 1526-ig, amíg önállóságát s ezzel régi jólétét és gazdagságát el nem vesztette, Magyarország kulturális szerepe Európában távolról sem volt kevésbbé jelentékeny, mint a német birodalom bármelyik országáé. S ha középkori művészetünk a hozzánk szinte kezdettől fogva állandóan beszivárgó olasz hatások ellenére velejében inkább a németországi művészettel tart fönn szoros kapcsolatot, alighanem utóbbi is nem egy impulzushoz jutott Magyarországból. Erről különösen fafaragásunk középkori emlékei és mesterei tanuskodnak. Közvetett adatok bizonyítják, hogy a középkori fafaragás legjellegzetesebb alkotásai, a szárnyasoltárok nálunk már 1400 körül teljesen kifejlődött dekoratív pompájukkal készültek s elenyészett püspöki székesegyházainkban szobraikban is a korukat hatalmasan megelőző Kolozsvári-testvérek plasztikájának színvonalán állottak. Hogy a XV. század első felében milyen kiváló fafaragó-mestereink voltak, ennek a délkelet-németországi szép Madonnák korában 1429-ben Bécsben felvetődő s valamennyi fafaragó-szobrász kortársát felülmúló *Kassai Jakab* működése a bizonyságunk. Ez a kiváló mester kétségtelenül Kassán született s az ifjúkorában épülő Szent Erzsébet-templom műhelyében mint kőfaragóinas indult el pályáján. Mester és fafaragó-szobrász azonban minden bizonnyal csak művészetünk valamelyik elenyészett régi főhelyén lett. Freisingi Madonnája 1443-ból, a müncheni National Museumban, ruhájának festői, lendületes redőzésével, formai harmóniájával és bensőségével a XV. századbeli magyar fafaragás stílusfejlődésének egyik láncszeme, amelynek a perifériákra került szórványos klasszikus emlékei a XV. század második feléből a galgóci betlehem, a lőcsei Vir dolorum-oltár, a bártfai Corpus Dominiszobor, a tájói Szent János-fej[1] s a késmárki főoltár fölfeszített Krisztusa.

[1] Repr. a M. M. I. (1925) évf. 5. számában a 268. oldalon.

MAGYAR MŰVESZET
1928.

tehetségének. Messzire vinne ehelyütt részletezni ezeket az alkotásokat: *Than Mór nagy alakja várja életíróját és minden művének méltatóját.* Itt csak *önarcképére* utalunk, melynek egyik példánya unokaöccsének, Than Károly bárónak tulajdonában, másik példánya a Szépművészeti Múzeumban van, s mely a kor legjobb arcképfestőinek magaslatán mutatja őt, több más portrait-jával együtt. Történeti és falfestményei alkotójuk nagy kultúrája s a művészet nemes felfogása mellett jelentős példái a monumentális festészetnek.

Alakja és szerepe a magyar művészettörténetben hasonlatos Vörösmarty szerepéhez és alakjához az irodalomtörténetben. Hasonlatosak ők nagy tulajdonságaikban, hasonlatosak hibáikban, hasonlatosak fellépésükben, szereplésükben, úttörő és útmutató jelentőségükben. Az első nagy magyar költőnek méltó páralakja festészetünkben az első nagyszabású magyar festő.

Nagy tartozásoknak kicsi törlesztése a nagyokról való megemlékezés. Ma, amikor már a történeleméi azok a művészeti irányok is, amelyek Than Mór alakját és művészetét, mint annyi másét is, életének végén háttérbe szorították, tisztán bontakozik ki előttünk a nemzeti festészet korának, s benne az alapvető Than Mórnak jelentősége, s az emlékező utókor igazságot szolgáltat a korai feledéssel szemben érdemének és egyéniségének.

LÁNDOR TIVADAR

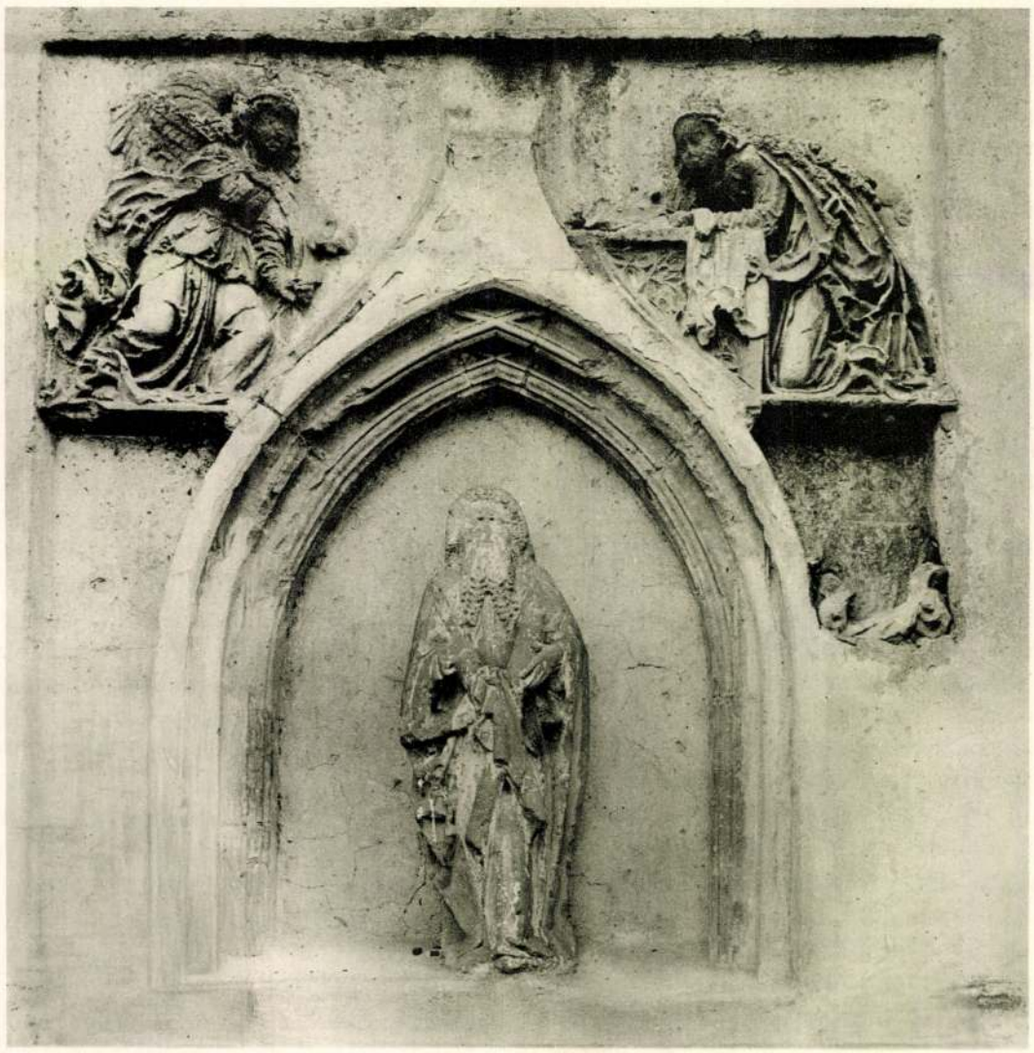

A BESZTERCEBÁNYAI PLÉBÁNIATEMPLOM CORPUS DOMINI KÁPOLNÁJÁNAK AJTAJA S KERETÉBEN A HASONLÓUL ELPUSZTULT SZENT ANDRÁS KÁPOLNA KŐSZOBRA. 1471

LŐCSEI PÁL MESTER: IMÁDKOZÓ PÁSZTOR
A LŐCSEI BETLEHEMBŐL

LŐCSEI PÁL MESTER: SZŰZ MÁRIA SZOBRA
A LŐCSEI BETLEHEMBŐL. Részlet

LŐCSEI PÁL MESTER: ÉNEKLŐ
PÁSZTOR A LŐCSEI BETLEHEMBŐL

A középkori művészet lelkisége ezekben a realisztikus felfogással, de egyben a szép és harmonikus formák keresésével faragott, bensőséggel teli, festői kompozíciójú szoborművekben zeng föl a legtisztábban, amelyek mostani, egyéb szárnyasoltárokban gazdag környezetükben stílusukkal, mint egy minden ízében arisztokratikus művészet emlékei társtalanul állanak. Fafaragásunk klasszikus emlékeinek stílját nem lehet Németországból származtatni s vidéki városainknak a német szárnyasoltárokkal rokon emlékeit is messze felülmúlják. Eredetük így csakis a török korban elenyészett művészeti főhelyeinken, jelesül Budán kereshető. A középkori Buda, Európa akkor legegységesebb s egyik leghatalmasabb országának fővárosa, temérdek templomával a művészetnek legalább is oly jelentékeny fókusa lehetett, mint a középkor végén Nürnberg. Budán tanulhatott vagy tökéletesítette a kassai dóm építőműhelyében elsajátított művészetet Jakab mester, Bécsnek 1429—1465 között a legkiválóbb szobrásza. Valószínű, hogy ott gyökerezett Stósz Vid művészete, akinek régi budai kapcsolataira az is vall, hogy bár a mester akkor már nürnbergi polgár volt, András fia a budai karmeliták kolostorában lépett be ezek rendjébe. Stósz főműve, a festői hatású Mária halála-oltár Krakóban,[1] felfogás és kompozíció dolgában az ily tárgyú magyar emlékekkel tart szoros rokonságot, amelyek legrégibb ránkmaradt példája a XIV. századból a budai Nagyboldogasszony-templom déli kapujának timpanon-domborműve. Csakis régi művészetünk elenyészett főhelyéről lehet származtatnunk *Pál mestert*, Stósz Vid tanuló- és versenytársát, majd haláláig hű barátját, ezt az ízig-vérig szobrászt, akinek művészetében új, az utóbbiéval ennek csak néhány nürnbergi művén érvényesülővel rokon stílus tárul elénk.

Pál fafaragó-szobrász, már mint kész mester, 1500 körül, valószínűleg a XV. század kilencvenes éveiben telepedik le Lőcsén. Csak ottani alkotásai stílusa alapján tudjuk, hogy Besztercebányáról került a Szepességre s Lőcsén népes műhelye élén maga még ritkábban vette kezébe a fafaragó-vésőt, mint tüzes vassal való megbélyegzéséig Nürnbergben Stósz.

Lőcsei Pál fejlődésének útját nem ismerjük. Pályáján, bizonyára már élete delelőjén túl, mint kész mester lép elénk. Hatalmas egyénisége valamennyi segédére s alighanem a Nürnbergbe költözött Stószra is nagy hatással volt. Műhelyének Szepes, Sáros és Liptó megyében nagy számmal látható szárnyasoltáraira és szobraira az első pillanatban ráismerünk. Hogy nem a Szepességen, vagy valamelyik ezzel szomszédos vármegyében tanult, ennek egyszerű oka az, hogy a XV. század utolsó harmadáig Kassán, sőt Eperjesen, Bártfán s a szepességi városokban később sem találkozunk számottevő fafaragó-mesterrel. A bártfaiak a Szent Egyed-templom 1466-ban fölállított főoltárának primitív szobrait Krakóból készen kapják. A kiválóbb szárnyasoltárok fafaragványai említett vidéki városainkban a XV. század végéig Budáról, majd Kassáról kerültek oda, mint a Vir dolorum-oltár szobrai Lőcsén 1476-ból, a bártfai szebb szárnyasoltárok s az eperjesi és kisszebeni főoltárok nagy szobrai.

Mielőtt *István kőfaragómester* Budáról, mint a Szent Erzsébet-templom építésze Kassára kerül, még ott sem igen akadt kiválóbb fafaragó-szobrász. Erre a kassai múzeum 1460 körül faragott domborműve a dómból vall, Mária halálát ábrázoló tipikus apostolalakjaival, amelyek sorában minden második ugyanazt az arcot mutatja. A keleti Felvidéken csak a Szent Erzsébet-templom építésének befejező munkálatai közben először Kassán lendül föl a fafaragás s nyilván István mesterhez hasonlóan Budáról idetelepített szobrászok révén. Erre vall a kassai dóm főoltára, pazar ékítményei finomságával, festői drapériájú, lendületes tartású és előkelő felfogású három nagy alakjával. A főoltár Szent Erzsébet életét ábrázoló mellső 12 szárnyképével 1477-ben készült el. Külső 36 szárnyfestménye Mária életének s Krisztus kínszenvedésének képsorozatával más két mester műve s alighanem csak a XVI. század elején jutott befejezéshez. Bártfa legszebb szárnyasoltárai kassai faragók és festők művei s István mester közvetítésével kerültek a Szent Egyed-templomba. István mester minden bizonnyal azonos Tharner

[1] Repr. a Magyar Művészet ez évi 5. számában a 214—215. oldalakon.

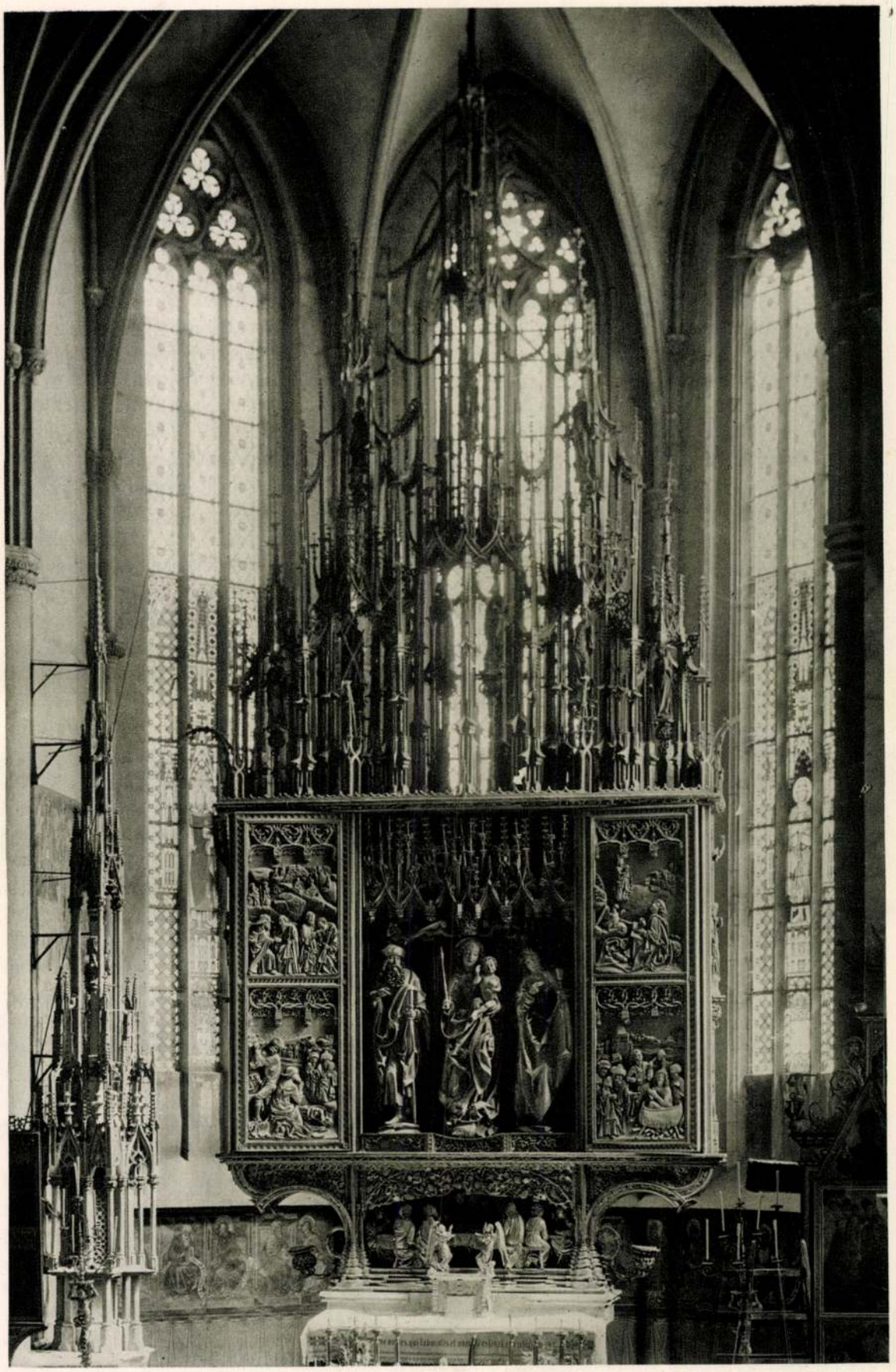

LŐCSEI PÁL MESTER:
A LŐCSEI SZENT JAKAB PLEBÁNIATEMPLOM FŐOLTÁRA. 1508

(Tornai) Istvánnal, aki öreg korában Bártfán telepedett le, ahol a XV. század utolsó két tizedében a város leggazdagabb és legtekintélyesebb polgára. Kassai mester, *Johannes sculptor imagicum*, faragta az eperjesi főoltár szobrait, amelyet 1490-ben állítottak föl, de szárnyfestményein az *eperjesi Péter mester* 1497-től 1506-ig dolgozott. Kassai, *Alexander N. sculptor*, volt a kisszebeni főoltár mestere is.

A Szepességen sem találkozunk a XV. század végéig nevesebb fafaragó-szobrásszal. Annál több a festő itt, főleg Lőcsén, akik alkalomszerűen fafaragó legényt is tartottak, maguk azonban nem voltak szobrászok. A lőcsei Confraternitas Corporis Christi számadáskönyveiben, amelyeket az Akadémiában őrzött kódex alapján Iványi Béla ösmertetett (Közlemények Szepes vármegye multjából 1911.), a következő festők szerepelnek, akik többnyire a vallásos társulat előljárói is voltak: *Pál festő* 1437—1450 között, *János* 1468—1509, *Gáspár* 1486—1493 között, *Bálint* 1507 körül, *Krausz János* 1511—1520, végül a bártfai születésű *Stanczel Theophil* 1513—1520 között. Nem szerepel a Confraternitasban, de nevével jelzett 1484. évi poprádi Madonnája alapján jobban ismerjük *Lőcsei Miklóst*, akinek stílusával rokon festett szárnyasoltárok a Szepességen és Liptóban szép számmal maradtak ránk. A Corpus Christi-társulat jegyzőkönyveiben egyetlen fafaragó-szobrász szerepel: Paul Schnitzer, aki 1515-ben a Confraternitas előljárója s a Lőcsei Krónika szerint 1525-ben városi szenátor. Egyéb írott adat Pál mesterről nem maradt fönn Lőcsén. A kisszebeni krónika 1504-ben azt jegyezte föl róla, hogy 40 frtért a városi plébániatemplom nagyobbik Úrmutatójának megaranyozására vállalkozott. Azonfelül még csak Urbanovitz Márton és családjának 1600-ban készült kőepitáfiumán fordul elő neve s ennek felirata szerint az 1621-ben meghalt lőcsei kőfaragó-mester felesége Pál fafaragó mester unokája volt.

A Stósz Vid krakói és nürnbergi életére és működésére vonatkozó adatok özönéhez képest a Lőcsei Pálról fönmaradt adatok elenyészően csekélyek; mint művészé, alakja mégis nem kevésbbé plasztikusan áll előttünk, mint a Stószé, holott Pál mesterrel csak élete és fejlődése delelőjén túl ismerkedünk meg, amikor a korabeli polgári művészet többi mestereihez s különösen a fafaragókhoz hasonlóan ő is számos segéd közreműködésével dolgozott s szárnyasoltárainak inkább csak tervezője és vállalkozója volt.

Hogy Pál mester Besztercebányáról került Lőcsére, erre az előbbi város plébániatemplomának egyetlen fönmaradt szárnyasoltára, a Szent Borbála-oltár[1] vall. Ezt a szárnyak külső festett képei keretének felirata szerint 1502-ben fejezték be. Maga az oltár azonban szobraival, domborműveivel, amelyek, mint a szekrény ornamentális része is, a lőcsei Szent Jakab-templom főoltárával a legszorosabb rokonságot mutatják, már jóval előbb készen volt s egy 1491. évi búcsúlevél említi először, amelynek fogalmazója azonban félreértésből a nagy szobrokat rézszobroknak, a kicsinyeket ezüstből valóknak hiszi. Besztercebánya a XV. század derekától kezdve ősi plébániatemplomának s a mellette álló kórháztemplomnak újjáépítésével és fölszerelésével kapcsolatban ugyancsak számottevő művészi élet színhelye lett, amelynek irányítói a gazdagságukkal és fényűző életmódjukkal akkori főpapságunkkal és főurainkkal versenyző bányapolgárok voltak.

A besztercebányai templomról s a város művelődéstörténetéről Ipolyi Arnold írt két könyvet. A templom leírásában közölt adatok s a XVIII. századbeli tűzvész után barokk stílben átalakított épület gotikus maradványai alapján ítélve, a XIV. században a templom a körmöci vártemplomhoz hasonló kéthajós épület lehetett s a XV. század derekán szentélyének meghosszabbításával kapcsolatban merészen falazott óriási hálóboltozatos egyhajós csarnokká alakították át, mint aminő alakot barokkstílű átépítése után ma is mutat. A XV. század derekán történt átépítést nyomon követte a templomnak hat oldalkápolnával történt kibővítése. Ezekből a déli előcsarnok emeleti oratoriumán kívül csak három maradt meg napjainkig s mint a szentély támasztó pillérei, valamennyi gazdag faragott díszítést mutat. Az elpusztult déli kápolnák kőfaragványaiból is nem egy művészi részlet maradt fönn. A Mühlstein Vid zólyomi alispán és helyettes kamaragróf bőkezűségéből 1473-ban épült Corpus

[1] Repr. a Magyar Művészet I. (1925) évf. 5-ik számában a 269. oldalon.

LŐCSEI PÁL MESTER:
SZENT JAKAB SZOBRA A LŐCSEI FŐOLTÁRON. Részlet

LŐCSEI PÁL MESTER MADONNA-SZOBRA
A LŐCSEI FŐOLTÁRON. Részlet. XVI. század eleje

SZENT RÓKUS SZÍNEZETT ALABÁSTROM-SZOBRA
A LŐCSEI SZENT JAKAB TEMPLOM ORGONAKARZATÁNAK
PILLÉRÉN. 1510 körül

SZENT KOZMA SZÍNEZETT ALABÁSTROMSZOBRA A LŐCSEI
SZENT JAKAB TEMPLOM ORGONAKARZATÁNAK PILLÉRÉN.
1510 körül

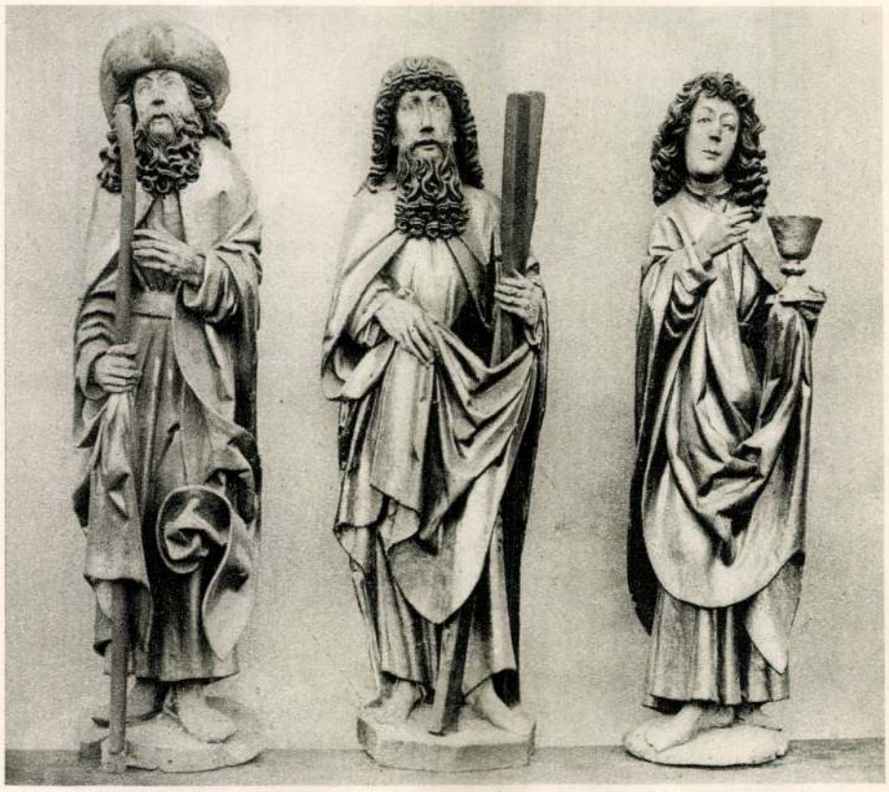

KISSZEBEN. HÁROM SZOBOR LŐCSEI PÁL MŰHELYÉBŐL

SZENT GYÖRGY LOVASSZOBRA A LŐCSEI SZENT JAKAB TEMPLOMBAN

A SZEPESSZOMBATI SZENT GYÖRGY OLTÁR
KÖZÉPSZEKRÉNYE LŐCSEI PÁL MŰHELYÉBŐL. 1504—1516 körül

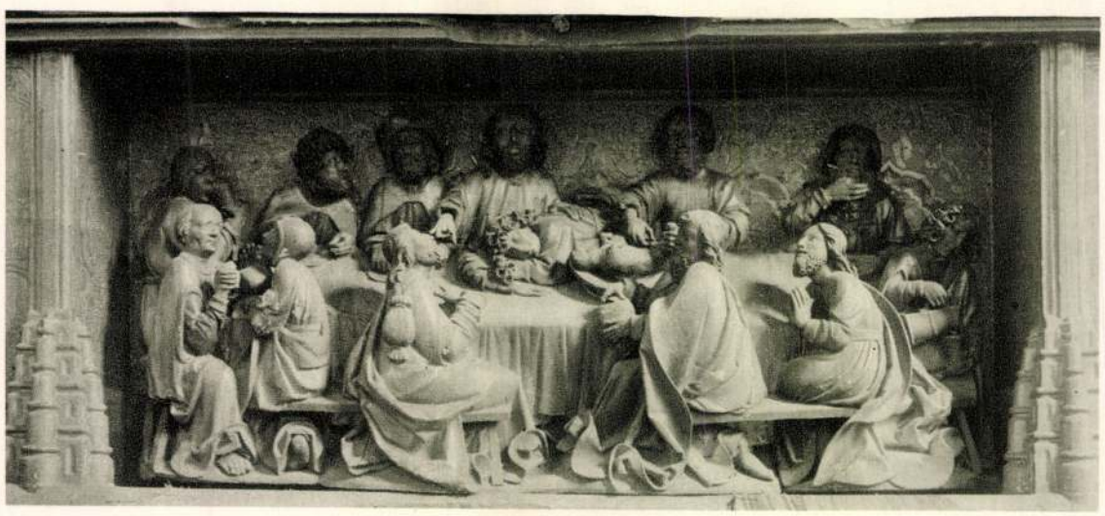

AZ UTOLSÓ VACSORA. A SZEPESSZOMBATI FŐOLTÁR PREDELLÁJA

Domini-kápolna kapuját csúcsíves nyílása fölött az Angyali üdvözletet ábrázoló domborművével a XVIII. században a barokk hajó falába rakták s keretébe ugyanekkor a szintén elpusztult Szent András-kápolnából származó Szent András-szobrot foglalták.

1480-ban Kálmán János bányapolgár költségén épült Ker. Szt. János kápolnája, a mai sekrestye, a templom északi oldalán. Csakis ennek oltárából maradhatott fönn Szent János remekbe faragott feje, amely lefűrészelve és fatálra szegezve a tájói templomba, onnan a besztercebányai múzeumba került.

A mai sekrestye fölé 1500-ban épült Alamizsnás Szent János kápolnája cifrán ívelt bordájú szövevényes hálóboltozatával, a sekrestyétől nyugatra, a hajó hosszában 1474—1477 között, a boltozatainak alakos gyámkövei, bronzkeresztkútja, az alapító feleségét ábrázoló vörös márvány sírköve és szárnyasoltára révén nevezetes Szent Borbála-kápolna, amelyet Platthy Miklós és neje Dorottya alapított a bányászok védő szentjének tiszteletére. Königsberger (Ujbányai) Mihály alapította a Szent Mihály-kápolnát, amelyről azonban nem tudjuk, hogy 1492-ben a templomhoz fűzték-e vagy szabadon álló épület volt-e. Az ő bőkezűségének köszönhetjük többek között a Krisztust az olajfák hegyén kápolnaszerű fülkében ábrázoló kődomborművet a templom délnyugati sarkában, a legnagyobb és legnépesebb, nálunk és külföldön egyebütt is gyakori ily tárgyú csúcsíveskori domborművet, amelynek művészi hatását azonban mult századbeli durva átfestése nagyon megrontotta.

A XV. század derekán átépített besztercebányai templomszentély pilléreinek domborművei s a kápolnák alakos kőfaragványai egyazon iskolára vallanak, egy részük egyazon műhelyre, amelynek vezető mesteréről és segédeiről azonban a városi számadásokban alig maradt ránk följegyzés, mert mind a templom, mind a kápolnák építése és művészi fölszerelése a dúsgazdag bányapolgárok költségén történt. Városi számadásokban csak 1489—90-ben szerepel a templommal kapcsolatban *kőfaragómester István úr,* tehát szenátorságot viselt ember, akinek élelmezésére a város 1489-ben 10 frtot utal ki, vagyis nem lehetett állandóan Besztercebányán lakó ember. Ipolyi veti föl a kérdést, nem azonos-e ez az István mester a kassai István Werckmeisterrel, az ottani Szent Erzsébet-templom építészével, aki akkor már nem szerepel Kassán. Más helyen (A Szépművészeti Múzeum Évkönyvei V. k.) fejtem ki, hogy a kassai István mester, az ottani és a bártfai remekművű szentségház kőfaragója alighanem azonos Tharner (Tornai) Istvánnal, aki a XV. század utolsó két tizedében Bártfán játszik előkelő szerepet, szenátor, vállalkozó, a városnak legtöbb adót fizető polgára, akinek 1491-ben egy besztercebányai festékkereskedővel van vitás ügye 16 frt ára lazurfesték miatt, amelyet, ha azonos a Besztercebányán vendégszereplő István úrral, maga hozott onnan visszajövet Bártfára. Ipolyi szerint Besztercebányán is volt a kassaihoz fogható remek szentségház, amely az 1761. tűzvész alkalmával pusztult el, úgyhogy maradványait kidobták.

A besztercebányai plébániatemplom alakos kőfaragványai mind olyan mesterek kezére vallanak, akik a kő- és fafaragást egyaránt mívelhették, mint Stósz Krakóban. A besztercebányai templom befalazott déli kapuján Mária és Gábor arkangyal plasztikus formájú alakjáról a vállaikról leomló palást festői ráncokba szedve, szinte viharos lobogással omlik haránt irányban alá, mint a selmecbányai Szent Borbála és Katalin fából faragott szobrán[1] kívül nem egy klaszszikus fafaragványunkon és Stósz Vid számos krakói szobrán is. Érdekes a besztercebányai Angyali üdvözleten Gábor arkangyal olaszos viselete, az öv alatt zubbonyszerűen föltűrt tunikával. Ilyen viseletel nem egy quattrocento korabeli olasz festő alakjain találkozunk, így Francesco Cossa vincellérlányán s Botticelli Ráfael arkangyalán. Ugyanilyen viseletben ábrázolta Stósz Vid, nyilván olasz festmény nyomán, a nürnbergi Torrigiani bankár számára 1516-ban készült Ráfael arkangyal szobrát, ma a nürnbergi Szt. Jakab-templomban. Fafaragóra való széles kezelés jellemzi a besztercebányai Borbála-kápolna gyámköveinek félalakjait. Ezek sorában Szent László, típus és viselet dolgában, szoros rokonságot tart a kisszebeni főoltár ormának Szent Imre-szob-

[1] Repr. a Magyar Művészet I. (1925) évi 5. számában a 271. oldalon.

KÁPOSZTAFALVI FŐOLTÁR LŐCSEI PÁL MŰHELYÉBŐL

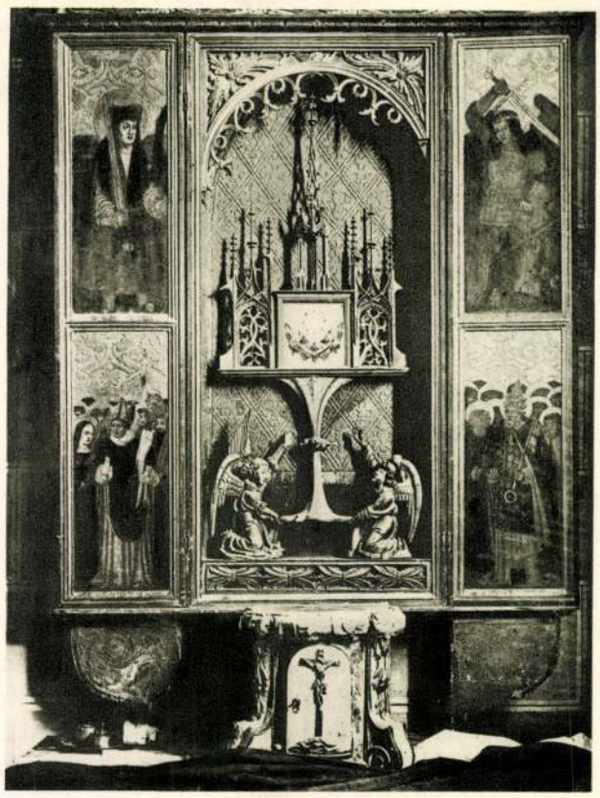

SZENTSÉGOLTÁR LŐCSEI PÁL MŰHELYÉBŐL.
XVI. század. Liptószentmiklós

rocskájával s nincs kizárva, hogy a kisszebeni oltár mesterjelében: A. N. S., az n betű Neosoliensist jelent. A besztercebányai plébániatemplom szentélypilléreinek egyikén az egymással birkózó alakok feliratán, a már akkor is elmosódott anagrammban Ipolyi szerint kétszer fordult elő a stuoss szó, ahogy Stósz Krakóban nevét írta. Bár kellő fényképanyag híján kézzelfogható módon nem tudjuk kimutatni, a besztercebányai kőfaragványok oly élénken emlékeztetnek Stószra, hogy ha nem is tulajdonítjuk neki, legalább is abba az iskolába sorozhatjuk ezeket, amelyből mind ő, mind Lőcsei Pál kikerült. Szinte bizonyos, hogy dúsgazdag bányapolgáraink a XV. század derekán csak elsőrangú mestereket foglalkoztattak, aminőket akkor, amikor Kassa a huszita zavarok miatt félben maradt nagy templomához és ennek művészi fölszereléséhez szintén onnan szerződtetett mestereket, csakis Budáról szerezhettek. A mesterek neve, a följebb érintett okon kívül, azért sem szerepel Besztercebánya ügyirataiban, mert itt vállalt nagy munkáik segédeik közreműködésével végzett kivitele közben a nem kevésbbé jelentős Selmecbányán és Körmöcbányán is dolgoztak s egy sem került közülük a bányapolgárok zárkozott, arisztokratikus jellegű rendjébe. Stósz Vid, mint afféle nyughatatlan és nagyratörő lélek bányavárosaink valamelyikéből vándorolhatott ki először Nürnbergbe, ahol azonban működésének ebből az időből nyoma sem maradt fönn. Az idegenekkel szemben bizalmatlan nürnbergiek között, úgy látszik, nem boldogult s azért mondhatott le 1476-ban ott szerzett polgárjogáról s nyilván ismét bányavárosainkba került vissza. Csakis itt ismerkedhetett meg Thurzó Jánossal s valószínűleg a kapitalizmus bölcsőkorának ez az első nagyszabású magyar képviselője vitte magával Krakóba, amint hogy ő ajánlhatta Pál mestert is a lőcseiek figyelmébe, amikor a Szent Jakab-templom nagy főoltárát megrendelték. Thurzó János, az ősi magyar szepességi lándzsás ivadék, 1437-ben Lőcsén született, ahol apja György 1436—1460 között kereskedő volt. Apja üzletét Thurzó János azután is fönntartotta Lőcsén, hogy nagyszabású fémkereskedelmi vállalatával Európának szinte kétharmadrészét behálózta. Thurzó János 1463-ban telepedik le Krakóban, ahol 1477-ben városi szenátor s a krakói németek Mária-temploma számára megrendelt főoltár gondnoka lesz, amelyet Stósz faragott.

Thurzó János szereplése főbányavárosainkban már Krakóba költözése előtt kezdődött, amikor mint a bányászat és kohászat szakértője nemcsak tanácsaival segíti a bányapolgárokat, de tőkéjével is hozzájárul ahhoz, hogy bányáikat az addiginál tökéletesebb gépi fölszereléssel műveljék. 1475 körül kezdi meg működését Besztercebányán az általa alapított kereskedelmi társaság, amellyel 1494-ben az augsburgi Fugger Jakab is társul, aki főleg a bányáinkból kiaknázott fémtömegek ügyes elhelyezése révén csakhamar az akkori Európa leggazdagabb embere lesz. Mint Thurzó Jánosnak Lőcsén, Kassán, Budán és főbányavárosainkban, Fugger Jakabnak is volt Besztercebányán augsburgi alkalmazottaktól vezetett faktoriája, akiknek révén főbányavárosaink akkori fényűző életének és gazdagságának híre bizonyára Németországban is elterjedt. Augsburgból és vidékéről nem egy mesterlegény próbálhatott szerencsét bányavárosainkban s ezek között nem egy festő és szobrász is. Ernst Buchner legújabban sok valószínűséggel mutatja ki, hogy Jörg Breu 1500 körül járt bányavárosainkban (Beiträge zur Geschichte der Deutschen Kunst, II. Augsburg, 1928). Szépművészeti Múzeumunk híres Mária látogatása festményét,[1] a szentantali Krisztus születése képét is neki tulajdonítja; ám tévesen, mert tudjuk, hogy ezeket az M. S. jegyű mester festette, akinek így jelzett négy műve 1506-ból az esztergomi prímási képtárban látható. S Pál mester lőcsei Madonna-típusához is a németországiak közül az augsburgi és Augsburg vidéki Madonnák állnak a legközelebb. Ám egy sincs ezek között, amely a lőcsei főoltár Madonnáját művészi értékével felülmúlná. A besztercebányai Szent Borbála-oltár Madonna-szobra sem vetekedhetik ezzel s az oltár egészben véve műhelymunkaszámba veendő. Pál mester minden idejét és gondját Besztercebányán alighanem a plébániatemplom 20 m magas és 9 m széles főoltára vette igénybe, amelyet cédrusfaszekrényével még XVII. századbeli följegyzések is mint valami csodát emlegetnek.

[1] Repr. a Magyar Művészet I (1925) évf. 5-ik számának 266. oldalán.

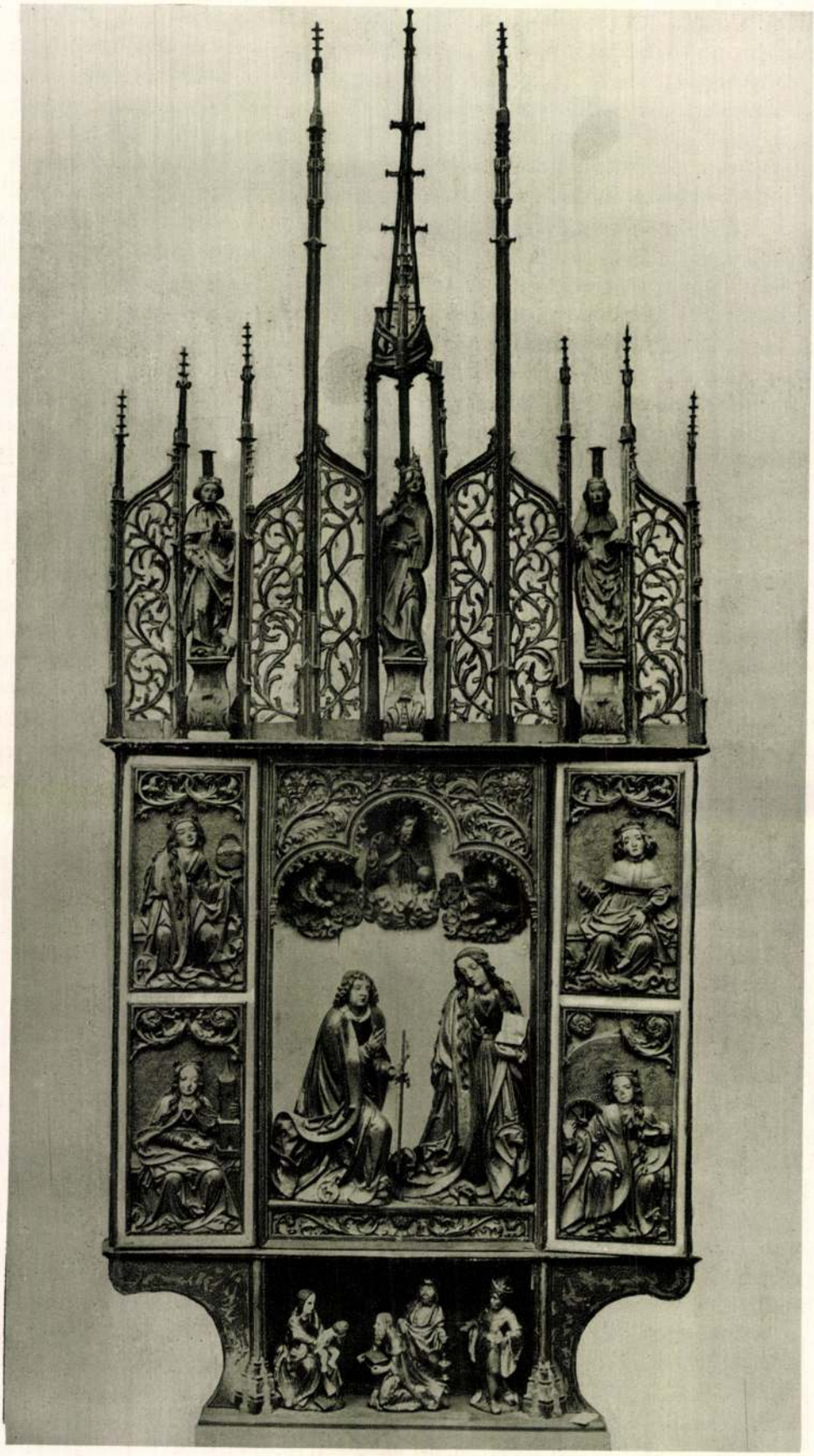

A KISSZEBENI ANGYALI ÜDVÖZLET OLTÁR
LŐCSEI PÁL MŰHELYÉBŐL. 1510 körül
Orsz. M. Iparművészeti Múzeum

Az oltár szekrényének szobrai Mária halálát s ennek kompozíciója fölött mennybemenetelét ábrázolta, mint a budavári Nagyboldogasszony nyomtalanul elenyészett főoltára és Stósz főműve a krakói Mária-templomban.

Több mint valószínű, hogy Besztercebányán az óriási alkotáshoz a templom átépítése nyomában, tehát 1470 körül fogtak hozzá. Königsberger Mihály 1505. évi végrendeletében 1000 frtot hagyományoz a főoltár befejezésére. Egyéb analógiák alapján ítélve azonban a főoltár faragott részleteivel ekkor már régen helyén lehetett s Königsberger a hagyományt külső szárnyképeinek megfestésére szánhatta, amelyek száma legalább is 36 volt. A besztercebányai főoltárról csak a város környékének falusi templomaiban fönmaradt s Mária halálát ábrázoló domborművek nyujtanak némi fogalmat, amelyek másodrangú mestereinek mintául szolgált. A legközelebb áll Pál mester stílusához a nagyócsai (ocsovai) szárnyasoltár domborműve, amely művészi értékével ugyan messze esik Stósz krakói főművétől, de alakjait jellemző eszközeivel ismét közös mintára utal. Stósz nagyszerű alkotásának kompozíciója merőben festői felfogást mutat. Alakjait egy síkban s szinte egy sorban rendezi el. A nagyócsai és egyéb zólyomi Mária halála-domborművek, persze nem minden ügyefogyottság nélkül, három-négy sorban egymás mögött elrendezett alakjai alapján ítélve, besztercebányai mintájuk térbe komponált szobraival a krakói főoltárnál jóval plasztikusabb hatású lehetett. Az ellentét azonban, amely Pál mester és Stósz felfogásában nyilvánul, tekintve a szárnyasoltárok művészi jellegét, ilyenek együttes kivitelénél mindkettőjüknek csak előnyére válhatott. Ebből a körülményből következtethetünk arra, — s föltevésünket a két mester haláláig munkáikban minduntalan felmerülő közös motívumok is igazolják — hogy *Stósz és Pál mester Besztercebányán egymással társas viszonyban dolgoztak* s bármily messzire kerültek el egymástól, összeköttetéseik Stósz Nürnbergbe költözése után sem szakadtak meg. Akár Nürnbergből, akár Besztercebányáról, Stósz Krakóba csakis Thurzó János révén kerülhetett, akit a város német polgárai a Mária-templomba szánt főoltár készítésével kapcsolatos összes ügyek vezetésével bíztak meg. Stósz ott 1477 május 25-én kezdi meg működését s a főoltárt 1496-ban[1] fejezi be. Ezzel a munkájával s a népes műhelyében vállalt legkülönfélébb jellegű feladatokkal nagy vagyont szerez s a főoltár elkészültével mind gazdag ember ismét Nürnbergbe költözik, ahonnan áldatlan peréből kifolyólag tüzes vassal megbélyegezve, szinte nem is mozdulhat ki többé s miután fiai nagyrészt Magyarországba és Krakóba vándoroltak ki, 1533-ban mint igen öreg ember ott is hal meg.

Stósz 1488. szeptember 31-étől 1489. december 31-éig távol járt Krakóból. Egy futólagos följegyzés szerint Nürnberg felé utazott el akkor, de minthogy ott végleges letelepedéséig működésének semmi nyoma, alighanem főbányavárosainkban töltötte el ezt a közel másfél esztendőt, amint hogy az ezekkel mind szorosabb kapcsolatba kerülő Thurzó János a krakói főoltár befejezése előtt máshova aligha engedte volna el. S Pál mester is csak Thurzó közvetítésével kerülhetett Lőcsére, aki bár fél Európával állt üzleti összeköttetésben, mindhalálig lőcsei embernek vallotta magát s a maga és családja temetkezési helyének nagy áldozatok árán az ottani Szent Jakab-templomot szerezte meg, ahol Nagybányán bekövetkezett halála után 1508-ban, a főoltár fölállításának évében temették el.

Pál mester Lőcsén szereplését a Krisztus születését embernyi nagyságú alakokkal ábrázoló szobor-csoportozat faragásával kezdte el, amely zömében saját kezének munkája. Ezt a monumentális betlehemet a lőcseiek a karácsonyi misztériumjátékoknál használhatták, amelyek színhelye szepességi városainkban rendszerint a városháza volt. A protestáns korban a misztériumjátékok megszűntek s Pál mester feledésbe merült szobrait a lőcsei városháza egyik rejtett fülkéjében egy elkallódott okmány keresése közben 1698-ban találták meg. Ekkor a Szent Jakab-templom már ismét a katholikusok birtokában volt s a szobrokat harangzúgás közben, fényes körmenetben vitték át a plébániatemplomba, ahol visszájáról s igen összezsúfoltan a gróf Csákyak költségén készült barokk oltár barlangszerű fülkéjében állították föl. A misztériumjátékokon a mindenfelől egyazon gonddal kidolgozott térdeplő alakok a terem közepén,

[1] Lásd Dr. Felíks Kopera tanulmányát: „A szobrászat Lengyelországban", folyóiratunk ez évi 3-ik számában a 210. oldalon.

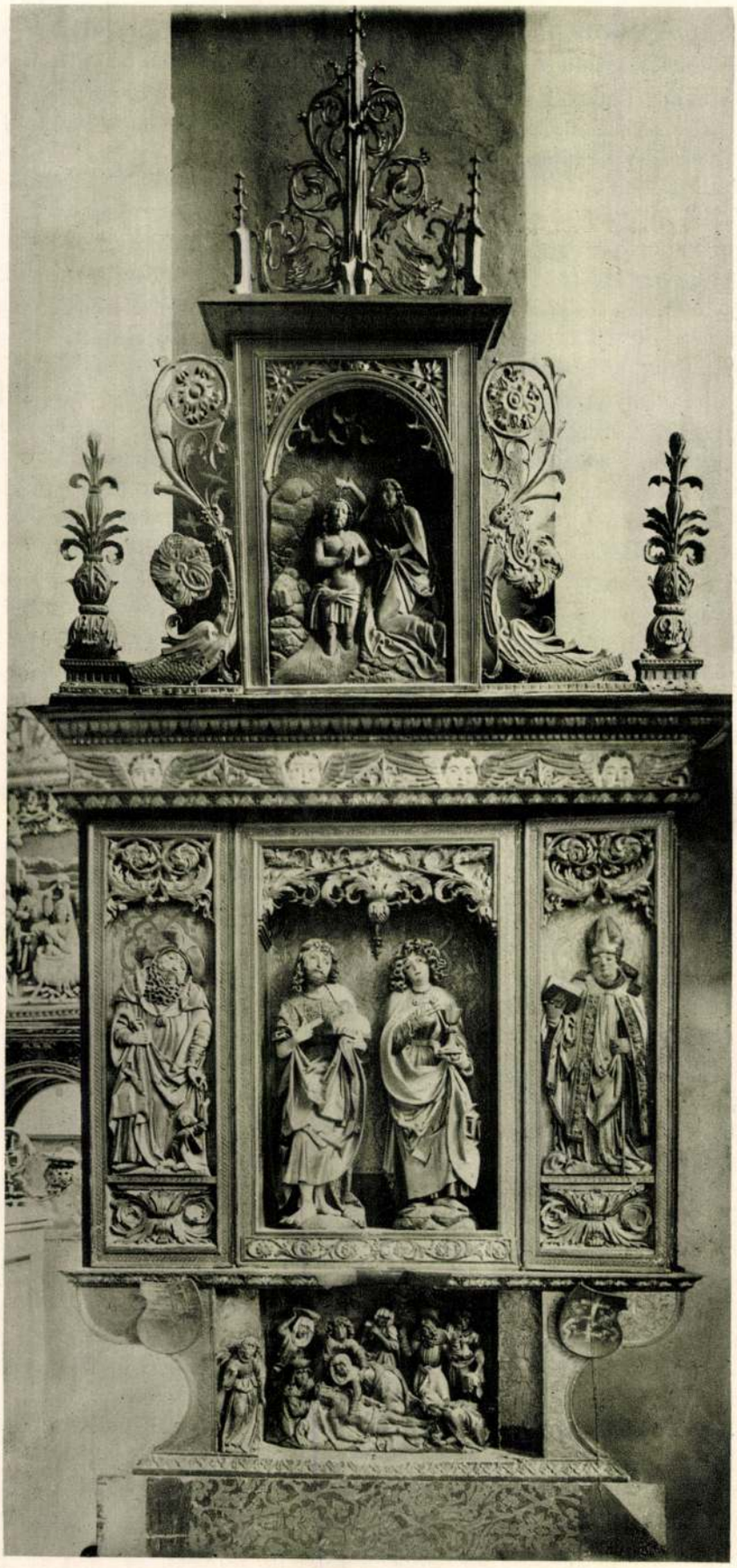

A LŐCSEI SZENT JÁNOS OLTÁR EREDETI ORMÁVAL

félkörben, szabadon voltak fölállítva s a három térdeplő angyal között fekvő, eredeti alakjában elveszett kis Jézust fogták közre, szoros benső kapcsolatban a Gyermek alakjával. Az egész testiségükkel a térbe állított alakok kompozíciójának plasztikus hatása így felülmúlhatatlan s maguk az alakok is minden részletükkel ízig-vérig szobrászmester alkotásai, akinek kisujjában van az anyagának leginkább megfelelő faragó stílus iránt való érzék s aki fölöslegesnek találja símára csiszolni széles, darabos formáit, mint régebbi klasszikus emlékeink mesterei, vagy mint az olasz renaissance márványszobrok hatása alatt Németországban Riemenschneider s az öregedő Stósz. A felfogás előkelősége dolgában Pál mester klasszikus emlékeink mestereivel nem vetekedhetik. Ám alakjai nem kevésbbé bensőségesek s mint vonásaik, jellemzésük és mozdulataik is egyéniebbek. Az egyéni felfogás diadalmas érvényesülésével kezdődik voltaképpen az újkori szobrászat.

Ennek a szép kezdetnek nálunk a perifériákon fafaragásunknak nyárspolgárias elindusztriálizálódása, majd a mohácsi vészszel kezdődő viharos századok miatt nem volt folytatása s Lőcsei Pál műhelyének alkotásain is csak ezek részletein bilincsel le, amelyeket a mester maga faragott. Ilyenek a lőcsei főoltár emberfölötti nagyságú három szobra közül Szent Jakab és a Madonna alakja. A főoltárról a lőcsei krónikában csak vajmi szűkszavú följegyzéseket olvashatunk. Az oltárt 1508-ban állították föl. 18 és egy harmad m-nyi magasságig felnyúló alkotmányának megaranyozására Messingschläer alias Polierer Menyhért vállalkozott, aki 1522-ben halt meg s harminc éven át szenátor, 5 éven át főbíró volt Lőcsén, azonfelül tíz éven át a Szent Jakab-templom gondnoka. A nagy orgonát faragott kőből épült és szobrokkal díszített karzatával együtt is ő állíttatta fel. A lőcsei főoltár zárt állapotában látható s a Passiót ábrázoló szárnyfestmények itt is később készültek. Kompozícióikhoz Cranach 1509-ben megjelent metszetei szolgáltak mintául. A szárnyképek festése még 1517-ben is folyt. A Corpus Christi confraternitas ebben az évben 40 frtot utal ki Polierernek a Szent Jakab-oltár költségeire. 1518-ban a vallásos társulat ismét 25 frtot fizet „az oltár javítására (zur besserung) és gyertyatartókra". Utóbbi tétel azonban minden bizonnyal a saját oltárára, a pompás Corpus Domini-oltárra vonatkozik.

Már Pál mester lőcsei betlehemén is találkozunk motívumokkal, amelyek Stószszal való szoros kapcsolatára vallanak. Mária betlehemi térdeplő alakjának tartása, ruhájának redőzése, a vállain átvetett kendő s a haj elrendezése szinte mása a Stósz krakói főoltárán ábrázolt haldokló Szent Szűznek. Csak arcának típusa más s jellemzése egyénibb, mint Stósznál, aki azonban Mária halálának apostolalakjain képmásszerű jellemzéssel természet után éppúgy krakói embereket örökített meg, amint hogy Pál mester is betlehemi szobrait élő minták után faragta. Ezek sorában a síma képű imádkozó pásztor a legjellegzetesebb, energikus arcával, sasorrával, remekül kidolgozott kezeinek kifejező mozdulatával. Ez s a lőcsei betlehem éneklő pásztora borotvált ajkával, kecskeszakállával szintén aligha városi polgárt örökít meg. Körszakállas bajuszos polgári típust mesterünk csak Szent József elgondolkodó kifejezésű arcán ábrázolt.

A betlehem Mária-típusára emlékeztet, de itt már asszonyos szépsége teljében áll előttünk a főoltár pompás Madonna-szobra, aki itt halk mosollyal ajkán jóságosan híveire tekintve áll nagyszerű redőkben aláomló, végig aranyozott ruhájában, balkarján a barokkosan elforduló kis Jézus pufók képű mosolygó alakjával. A lőcsei főoltár Madonna-szobra már nagyban elüt Stósz tartásukban és mozdulataikban egyaránt elfogult középkorias Mária-szobraitól; méltóságteljes megjelenésű renaissance Madonna, amely stílusával, mint már érintettük, az Augsburg vidéki, így a blaubeureni főoltár-Madonnájával mutatja a legtöbb rokonságot. Mindazonáltal Lőcsei Pál mesterművén is nem egy részlettel, motívummal találkozunk, amely mind a krakói, mind a nürnbergi Stószszal való szoros kapcsolatáról tanuskodik.

A lőcsei főoltár, méreteit és ornamentális fölszerelését tekintve, külföldön is párját ritkító legnagyobb és legpompásabb fönnmaradt szárnyasoltárunk. Predelláját kétfelől kihajtó galyakon egy-egy áttört művű virágkosár díszíti, fülkéjében az Utolsó vacsorát ábrázoló kisebb méretű szoborcsoportozat látható, amely mint a szepesszombati főoltár predellájába került szabad ismét-

lése, a Stósz nürnbergi műhelyéből 1508-ban kikerült schwabachi főoltár predelladomborművére emlékeztet. A lőcsei főoltár predellájának hullámos indájú, madaras, áttört művű mennyezetének egyszerűbb díszítő motívumaival Olesznicki érsek gneseni síremlékén találkozunk, amelyen a halott lapos domborműves alakja, elvitázhatatlanul esztergomi érseki síremlékeink mintájára, esztergomi vörösmárványból 1493 után készült Stósz krakói műhelyében. A lőcsei főoltár Szent Jánost ábrázoló, egyébként jelentéktelen nagy szobrának drapériája szinte ráncról-ráncra ismétlődik a schwabachi főoltár Keresztelő Szent Jánost ábrázoló szobrának ruháján. A lőcsei főoltár harmadik nagy szobra, Szent Jakab apostol arcát, jobb kezének mozdulatát s jobb lábát nem tekintve, ismét szakasztott mása Stósz Szent Rókus-szobrának a firenzei Annunziata-templomban, amelyet 1503-ban történt megbélyegzése után mindenkitől elhagyatva Nürnbergben faragott s amelyet német művészettörténetíróknak épp a lőcsei Szent Jakab-szoborral való összehasonlítása révén sikerült a nürnbergi nagy mester sajátkezű munkájának meghatározniok. A lőcsei és a firenzei szobor körülbelül egyidőben készült, az utóbbi olyan rajz után, amelyet csakis Pál mester küldhetett messzire szakadt szerencsétlen társának, akinek megbélyegzése után elnéptelenedett műhelyében később is többnyire csak olyan segédek dolgozhattak, akiket Pál mester küldött hozzá Lőcséről. Hogy nem Pál mester használta föl Stósz Szent Rókusának rajzát mintául Szent Jakab szobrához, de megfordítva Stósz némi módosítással Pál rajzát, erre vonatkozólag is van bizonyságunk. Ha Stósz küldi Lőcsére, vagy valamelyik legénye hozza onnan Szent Rókus szobrának rajzát, Lőcsei Pál is minden bizonnyal ennek nyomán faragta volna ezt a szentet ábrázoló szobrait. Ám nem így történt. A lőcsei Szent Jakab-templom 1510 körül készült nyugati orgonakarzatának árkádívei között mennyezetes gyámköveken két iglói alabástromból faragott, színezett kisebb szobor áll: Szent Kozma és Szent Rókus alakja. Utóbbi ikonografiai szempontból helyesebb ábrázolás, mint Stósz firenzei Rókusa s ha nem is oly monumentális, tartásában és arcában nem kevésbbé kifejező, mint a Nürnbergbe szakadt mester hatalmas alakja. A kerek és telt képű Szent Kozma-szoborral szemben feltűnőek az alabástromból faragott Szent Rókus horpadt orcái. Mintha olyan embert ábrázolnának, akit tüzes vassal bélyegeztek meg, mint orcáin Stószt, akinek sebei behegedése után készült képmását valamelyik Nürnbergből Lőcsére került fafaragó vagy festő hozhatta magával.

A lőcsei főoltár szárnyainak domborművei stílusukkal ugyanarra a tervező mesterre és ugyanarra a segédre vallanak, aki a besztercebányai Szent Borbála-oltár kompozíciókban festői, de részleteikben plasztikus domborműveit faragta. A lőcsei domborművek az Apostolok oszlását, Szent Jakab lefejezését, Szent János evangélista látomását Pathmos szigetén és olajbafőzését ábrázolják, többnyire hagyományos s a művészek vándorlása és metszetek révén Európaszerte elterjedt kompozíciókban. De miként már Thausing a besztercebányai domborműveken Ipolyi idején, a lőcseieken is találunk eredeti vonásokat, különösen egyikmásik alak magyaros típusában, keleties, török viseletében, mint pl. a Szent Jakab lefejezését ábrázoló domborművén. Ennek kompozíciója felerészében szakasztott mása Stósz ugyanily tárgyú krakói rézmetszetének (P. 8.). Csakhogy a bakó rézmetszetű merev, félszeg alakjával szemben a lőcsei dombormű hasonló alakja merő lendület s csupa drámaiság és plasztika. Kétségtelen, hogy Stósz rajza régibb s a mestertől került Lőcsei Pál mintakészletébe, aki azonban az eredetit jóval meghaladó művészettel használta fel. Több mint valószínű, hogy Stósznak monogrammjával jelzett metszetei alighanem önlemezekre műhelyhasználatra készültek. Amikor a tömegesen gyártott oltárok előállítása közben egy-egy kompozíciót több segéd egyszerre faragott, bajos lett volna valamennyi számára a témát külön megrajzolni. Azért lett Stósz Krakóban rézmetsző, s hogy Lőcsei Pál műhelyében is ilyen módszerrel dolgoztak, arra vonatkozólag is vannak közvetett adataink. Mielőtt ezekről szólnánk, nézzük, mi minden került ki Lőcsei Pál műhelyéből, miközben a Szent Jakab-templom főoltára készült. Magában a lőcsei plébániatemplomban még a Mária hó-oltárát, Péter és Pál apostolok oltárát s a Szent Miklós-oltárt tulajdoníthatjuk, mint 1508 előtt készült alkotásokat, Pál mester

műhelyének. Mind a három, de különösen a Mária hó-oltára II. Ulászló-korabeli címeres predellájával, lendületes tartású Madonna-szobrával s kassai festőre valló színdús képeivel, igen figyelemreméltó alkotás. Mint feljebb láttuk, Lőcsei Pált már 1504-ben foglalkoztatták a kisszebeniek. Az ottani plébániatemplom két mellékoltára, ma a budapesti Iparművészeti Múzeumban, s a templom pilléreit díszítő három faszobor a lőcsei főoltárral egyidőben készült. Utóbbiak közül Szent Jakab alakja a lőcsei főoltár hasonló alakjának visszájáról kisebbített ismétlése, tehát csakis metszet után készülhetett, miközben Pál mester ehhez készült eredeti rajza alapján a főoltár nagy szobrát maga faragta.

A kisszebeni Szent András-szobor sablonos legénymunka, mint a Szent János evangélistát ábrázoló is. Utóbbi azonban különb segéd keze alól került ki, mint a minőre a némileg módosított rajz alapján Pál mester főoltárának igaz, hogy jótékony homályba vesző Szent János szobrát bízta.

Az Iparművészeti Múzeumunkba került kisszebeni szárnyasoltárok egyike Szent Annát harmadmagával ábrázolja szekrényében. Ilyen Szent Anna-oltárt Lőcsei Pál műhelyéből ötöt ismerünk. Az 1503-ban 80 frtért megrendelt szepesszombati Szent Anna-oltár s művésziesebb mása Leibicről, a Nemzeti Múzeumban, fődomborművében Stósz rajza nyomán készült, amelyet Szépművészeti Múzeumunk két változatban őriz.

A két oltárnak predellája fülkéiben három félalakjával szakasztott mása a lőcsei Szent Miklós-oltár predellájának.

Az ékítményes fölszerelésében még szintén gotikus kisszebeni mellékoltár Szent Anna-csoportozata, a háttérben brokát kárpitot tartó angyal alakjával, a már tiszta renaissance ornamentumokkal díszített lőcsei Szent Anna-oltár szekrényében ismétlődik. Angyal nélkül a kompozíció tükörképével találkozunk a már szintén renaissance-stílű káposztafalvai mellékoltár szekrényében.

A gotikus főoltár Káposztafalván legalább is tíz évvel korábban került ki Lőcsei Pál műhelyéből, Szent Lőrinc és Szent István vértanu szobra között álló Madonnája a lőcsei főoltár nagy szobrának típusát mutatja segéd keze alatt ellaposodott formában. Szent Lőrinc vértanu szobrának dalmatikás viselete és ennek rendezése visszájáról Stósz Vid 1514. évi nürnbergi Szent Lőrinc-szobrán ismétlődik.

A Lőcsei Pál sajátkezű munkájára valló szobrok főjellemvonása az arcok elmélázó, szinte ábrándos kifejezése. Ez nagy hatással lehetett segédjeire s szinte mind utánzására törekednek. Ám a legtöbben csak odáig viszik, hogy az alakok arca modorosan álmos kifejezést ölt, mint a lőcsei plébániatemplom Szent György-kápolnájának sarkában a falra szegezett predellaszerű polcon álló Szent György-szobron. Ez a lovas alak a falra festett háttérrel, alacsony magyar nyergében merő nyugalom, holott épp a ló lábai között hanyatt fekvő sárkány torkába döfi lándzsáját. *Helyesebben mintázott és szebb lóval az északi faragás emlékei sorában Európaszerte alig találkozunk* s másával a szepesszombati főoltár fából faragott ágaskodó lován kívül a Szepességen festett szárnyképeken is többfelé találkozunk. A szepesszombati főoltárt Pál mester szintén 1503-ban vállalta s 160 forintért; megaranyozásával és szárnyképekkel való fölszerelésével a predella oldalán látható évszám bizonysága szerint azonban csak 1516-ban végeztek. A többi főoltárainkhoz képest aránylag kicsiny, 8·5 méter és szekrényében 1·90 méter széles oltár, a lőcsei főoltár után Pál mester műhelyének legkiválóbb alkotása s Szent Györgyöt a lőcsei lovasszoborhoz hasonló viseletben, de szakálltalan és bajusztalan arccal, abban a pillanatban ábrázolja, amint feje fölé emelt kardjával az ágaskodó lova alatt fetrengő, lándzsával már átdöfött sárkányra sujt. A remekül komponált mozgalmas szoborcsoport háttere plasztikus felfogással ábrázolt dombormüvű tájkép, a balsarokban várossal, amely előtt a sárkánynak áldozatul szánt királylány térdepel összekulcsolt kezeit tördelve. Az oltár orma, foglalatában Krisztust mint a világ bíráját Ker. Szent János és Mária között ábrázoló kis szobraival, még gotikus; a predella és a szekrény ékítményes részét azonban a mester már sajátságos hatású renaissance motívumokból rótta össze. Szent György lovas alakja fölé, naturalisztikus levélindákból álló s efölött babérlevélcsomókból alakított koszorú borul; utóbbin a szekrény sarkait kitöltve egy-egy pufók angyal nyargal. A szekrény alját és

a predella mennyezetét stilizáltabb delfinek díszítik.

S a XVI. század második tizedében a Lőcsei Pál műhelyéből kikerült oltárokon a gotikus cikornyák egyre csökevényesebb mértékben érvényesülnek. Az Angyali üdvözletet ábrázoló kisszebeni mellékoltáron Iparművészeti Múzeumunkban a három kis szoborral díszített orom gotikus indákkal egybefűzött fialák sorából áll. A szekrény és szárnyainak ékítményei renaissance-stílűek. A lőcsei Szent Anna-oltáron és a Szent Jánosok oltárán ugyanitt, már az orom is renaissance s csak az utóbbinak ormán tetőzi be ennek négyszögletes domborműves fülkéjét három szerény fiala, közeiben még gotikus reminiszcenciás áttört művű lombos díszítéssel.

Régibb íróink Pál mester ilyfajta oltárait rövidesen német renaissance-stílűeknek nevezték el, holott a német renaissance-stílű díszítéshez alig van közük. Utóbbit a német kismesterek olasz eredetiekről másolt rajzai terjesztették, a XVI. század második felében Felsőmagyarországon is, és német jellege jóformán csak az eredeti olasz motívumok kisebb-nagyobb félreértése révén keletkezett. Pál mesternek renaissance díszítő művészetéhez aligha álltak rendelkezésére rajzok. Szárnyasoltárainak ily stílű tagoltsága és ékítményei az olasz renaissance építészet közvetlen hatására vallanak, amely mint a bártfai városháza kapui és ablakai mutatják, a XVI. század elején már országszerte elterjedt. Mint XVI—XVII. századbeli renaissance építészetünk, a XVI. század elején szárnyasoltáraink díszítő művészete is az északitáliai renaissance hatása alatt keletkezett, amelynek díszítő elemeit s az alighanem még bútorokról és miniaturás kódexekből is merített motívumokat naturalisztikus s csak a fa anyagának megfelelően stilizált elemekkel keverve mestereink igen sajátos, mint akkori építészetünkben, az olasz renaissance népies változatának tekinthető stílust teremtettek. Mennyiben volt ebben része Pál mesternek, ezt bajos megállapítani. Szárnyasoltárai figurális részükben a lőcsei főoltár Szent Jakab- és Madonna-szobra óta 1525 ig, amikor mint kétségtelenül gazdag ember városi szenátor lett, nem mutatnak haladást, sőt ellenkezőleg, művészete legényei kezén apró-pénzre váltva egyre modorosabb lesz, úgyhogy nem egy oltárának festett szárnyképei nagyobb értéket kölcsönöznek, mint faragványai. Kivételt ebben a tekintetben csak néhány ikonografiai szempontból érdekes emlék alkot, mint pl. a liptószentmiklósi szárnyasoltár, amelynek szekrényét hatalmas úrmutatót tartó két térdeplő angyal alakja tölti ki. Ennek a szárnyasoltár formájú szentségháznak fából faragott monstranciájában valamikor az Oltáriszentséget őrizték.

A Lőcsei Pál műhelyéből kikerült oltárok szárnyfestményeinek tüzetesebb méltatása és csoportosítása mestereik szerint kellő fényképanyag híján ma még lehetetlen. Bizonyos, hogy Pál mester oltárai díszítésével a korában Lőcsén működő valamennyi festőnek, sőt egy-két kassainak is juttatott munkát. Azonban csak a bártfai születésű *Stanczel Theophil*ről vannak adataink, hogy szorosabb összeköttetésben állott vele, aki a bártfai levéltárban őrzött egyik levelében is említi Pál mestert. Theophilus mester nevének kezdőbetűjével jelzett munkák a lőcsei Szent Jánosok oltárán a belső oldalukon domborművekkel ékes szárnyak külső festményei, amelyeket 1520-ban Henkel János lőcsei plébános, majd II. Lajos király feleségének udvari papja, megbízásából festett.

A kompozíciók sorában van egy sajátságos festmény, amely az oltár donátorát szemben védőszentjével s mögötte lőcsei családjának tagjaival, a budai királyi vártemplom Alamizsnás Szent János-kápolnájában, imádkozva ábrázolja. A festményen ábrázolt oltár apróbb eltérésekkel szakasztott mása Pál mester lőcsei Szent János-oltárának, amelynek ormát Krisztus keresztelésének domborművével még a műhelyben a lőcsei Szent Anna-oltár egyiptomi Máriás ormával cserélték föl. A lőcsei Szent Jakab-templomban a két oltár mindmáig összecserélt ormával látható s a Szent János-oltárt a donátor hódolatát ábrázoló képén Theofilus mester szintén a fölcserélt oromma! örökítette meg. Nem tartom kizártnak, hogy utóbbi oltár mintája is a királyi várkápolna akár fából, akár talán márványból faragott oltára volt. Hogy szárnyasoltárok mintájára tagolt kőből faragott renaissance oltáraink is voltak, erre a pozsonyszentgyörgyi mészkőből faragott főoltár példa.

DIVALD KORNÉL

Milegyhalál 66 l.

Some details of the famous „Bethlehem" made by a master of the name of Paul, from Lőcse, in the XV. century: a Praying shepherd; the Holy Virgin. At present belonging to Czechoslovakia. — Particolari del Presepio di Lőcse dovuto a Mastro Paolo. (XV. sec.) — Pastore pregante. La Vergine Maria. (Territorio annesso alla Czecoslovacchia). — Részletek Pál mester lőcsei Bethleheméből (XV. század.) — Imádkozó pásztor — Szűz Mária (Csehországhoz csatolt területen).

Lóczi Pál

Popular Magyar costumes in the parts taken away from Hungary. Young women from Toroczkó and a bridal costume at Kalotaszeg. Costumi popolari ungheresi nei territori occupati. Giovini spose di Toroczkó e fidanzata di Kalotaszeg. — Magyar népviseletek a Magyarországtól elszakított területeken. — Torockói menyecskék — kalotaszegi menyasszony.

Lőcsei Pál

XVI. sz.

Lásd

Magyar Művészet

1935, 250, 251. l.
254, 255, 256.

CONTINENTAL irodagépek vezérképviselete
GOY ÉS KOVALSZKY irógépüzem ▫ Tel. 26-9-33
Budapest, V., Nádor-utca 11.

TEKINTETES

ORSZÁGOS MÜEMLÉK BIZOTTSÁG,

BUDAPEST
IX. RÁKOS-UTCA 10.

Lőcsei Pál

Ujmagyarság 1940. dec 25

nési tartalékolás fontosságáról é
Részletesen előadja, hogy mily
módozatai (életbiztosítás vagy
stb.) mellett és ellen. Színes, ér
magán- és közgazdasági szempon
gét megvilágítják. Bemutatja a *t*
világossággal fejti ki a *mobilitás*
számolnia. Rámutat a *hitel* külö
Ismerteti a *vállalkozó* szerepét a
spekulációtól.

A könyv a szerző tudományos felkészültségére
Élvezetes, könnyed, tiszta írásmódja folytán nemcs
A munka értékét növelik Sch. *Kovács* Kálmán pom
helyezik előtérbe.

Bolti ára: P 4·— Előjeg

Budapest, 1940 november hó

Szeged Városi N

Lőcsei Pál

Hobrány

ipód

Budapesti Hirlap

1913. márc. 2.

(Pusztuló műemlékek.)

U. 589.

A lőcsei főoltárt ugette a szú. Azfoltárt impregnálni kell, mehol, össze düljön.

Vasárnap
7
Kat. Kajet. hv.

Hétfő
8
Kat. Cirjék vt.

Kedd
9
Kat. Vl. Ján.

Szerda
10
Kat. Lőrinc vt.

Csütörtök
11
Kat. Zsuzsán.

Holdtölte 6 ó 57 p.

Péntek
12
Kat. Klára sz.

Szombat
13
Kat. Ip, Kassz.

Izr. 16 S. Voetkam 3 P.

1938 31 nap **Augusztus**

VASÁRNAPI ÚJSÁG

ÚJ MAGYARSÁG KÉPES MELLÉKLETE

1938 junius 19

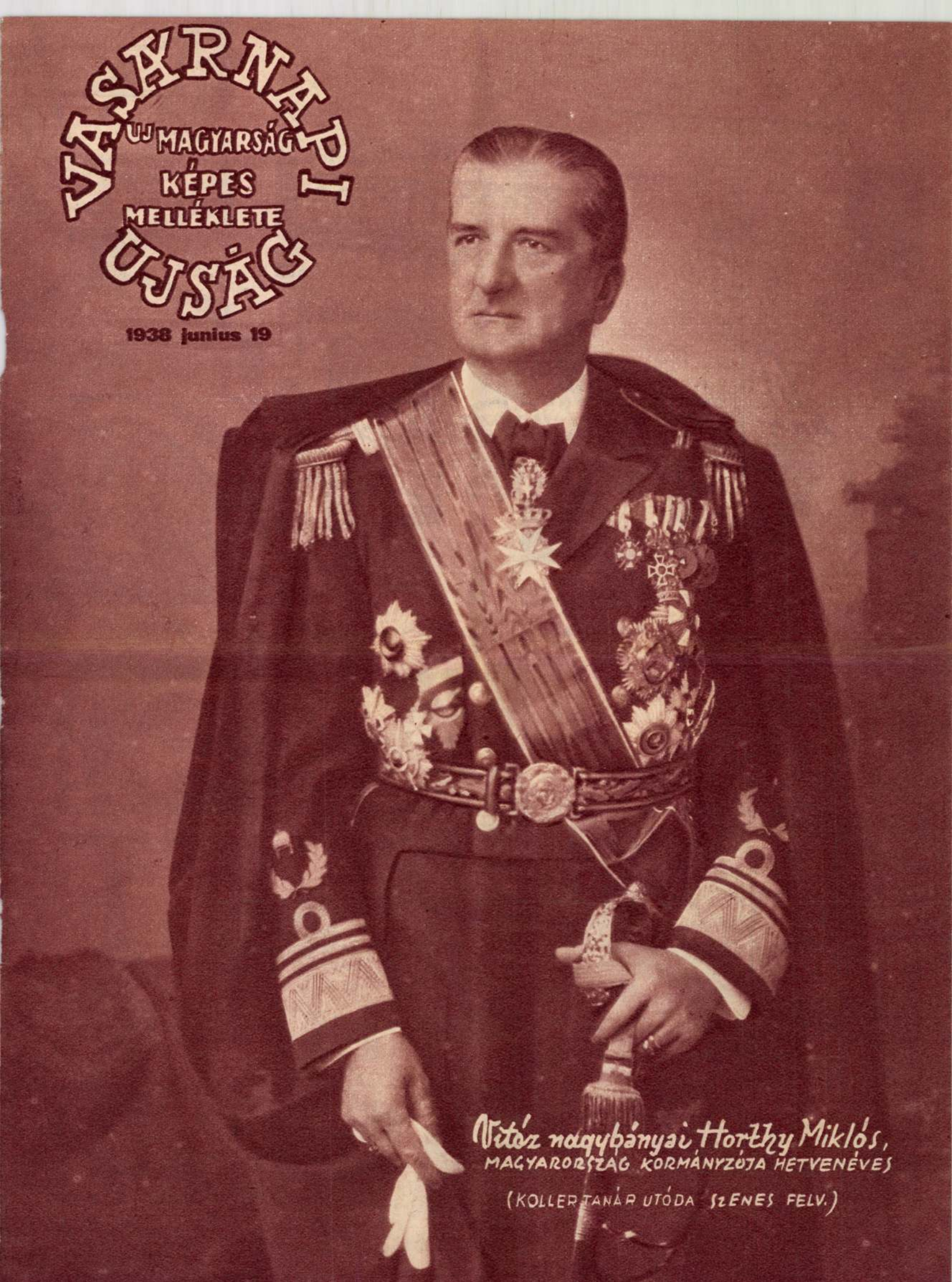

Vitéz nagybányai Horthy Miklós,
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA HETVENÉVES

(KOLLER TANÁR UTÓDA SZENES FELV.)

Az elszakított Felvidék műkincsei (Iglóé)

A Thurzó-ház.

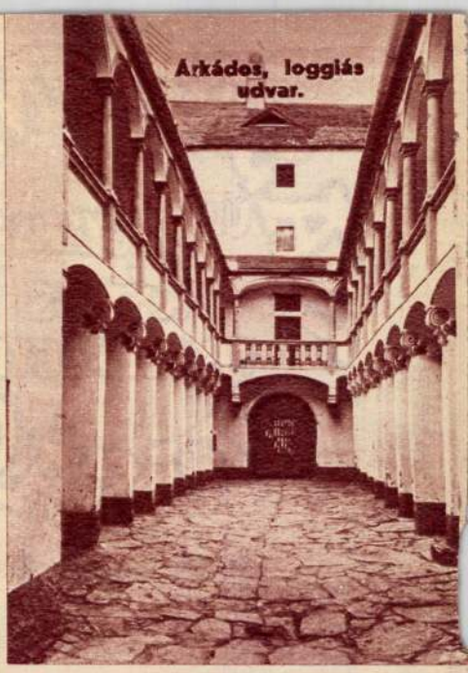

Árkádos, loggiás udvar.

Timpanon

A városháza. FARKAS ÁKOS FELV.

A városháza előcsarnoka.

A Szent Jakab-templom.

Renaissance-ház udvara

A Szent Erzsébet oltár. (Rados: Magyar oltárok.)

A Szent János-oltár predellája: Krisztus siratása.

A Szent Jakab templom főoltára, Lőcsei Pál műve. (Rados: Magyar oltárok. Kir. M. Egyetemi nyomda.)

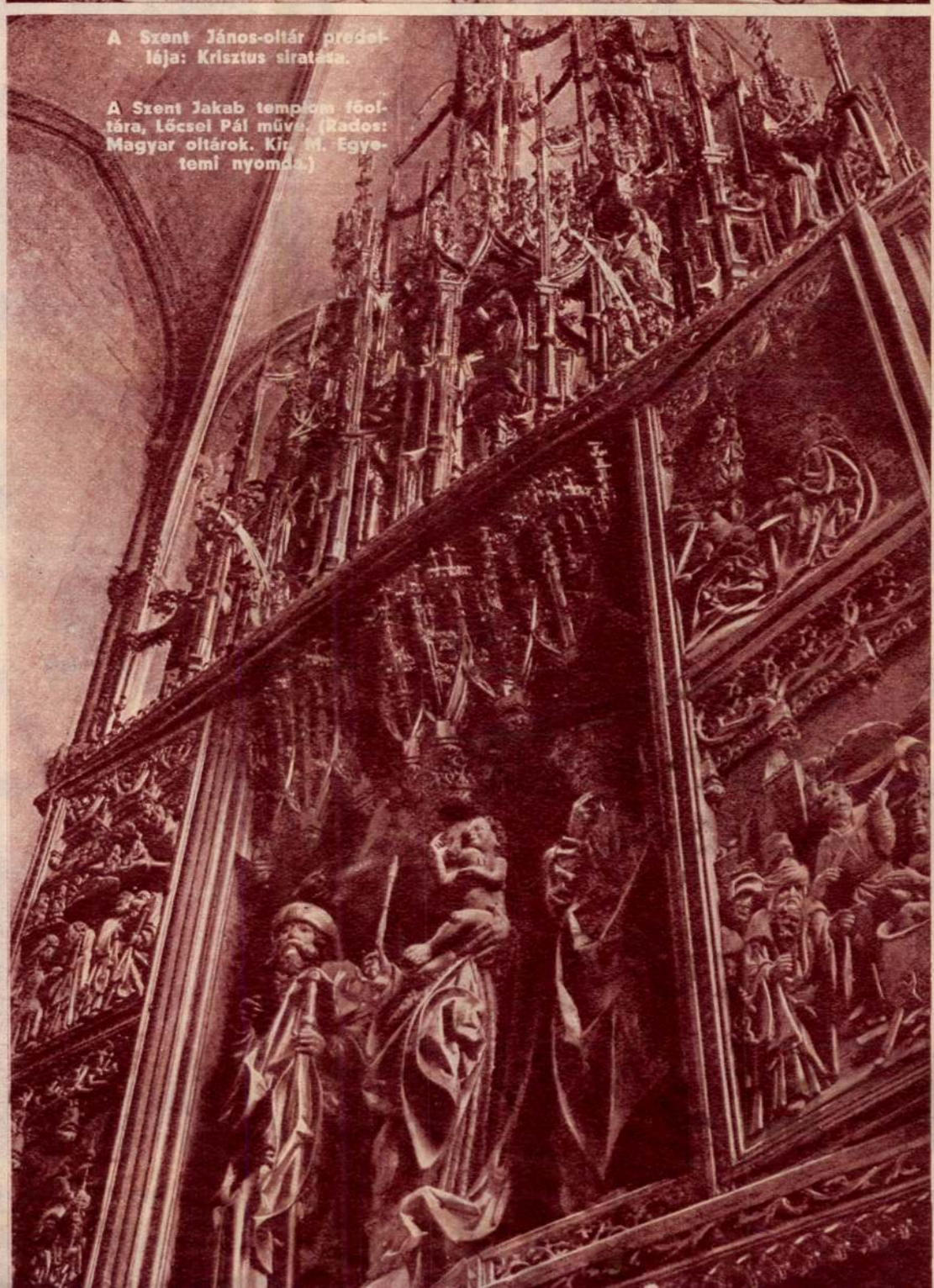

A mezők színei

Görög fények a „Wilhelm Gustloff" hajón.

Gólyalábon, báránybekecsben táncolnak a franciák.

Hollandi főkötő.

Magyarok.

A „Kraft durch Freude" hamburgi kongresszusán

hölgy kituszkolta Versaillesből egykori úrnőjét — most már riválisát — s maga a fiú, Maine hercege adta anyjának haladéktalanul tudtára a legfelsőbb kívánságot.

A király és Maintenon asszony esküvője éjjel egyik kastély kápolnájában zajlott le négy-öt személy jelenlétében s tanuk voltak a király inasa és Nanon, a régi cseléd a rossz napokból, — aki most már természetesen fontos személyiség lett.

A Saint-Cyr-i intézetet tekintette élete főművének Madame de Maintenon. Katonatiszek árvái, elszegényedett nemes lányok számára építtette s maga is ide menekült naponta a világ legfényesebb udvarából, — mint a bűnnek és haszontalanságnak bábeléből. Nyiltan kipanaszkodta magát az apácáknak és növendékeknek és kijelentette, hogy minden vágya volna itt csendben, visszavonultan élni és imádkozni velük...

Versailleban ő volt a mardosó lelkiismeret, aki a világi hívságokat megvetve, pokolról és kárhozatról beszélt a királynak. Saint-Cyrben folytonosan azt prédikálta: a munka az első és a kötelesség.

Amikor XIV. Lajos meghalt, három évvel idősebb morganatikus felesége még néhány évvel túléli, Saint-Cyrbe visszavonulva. Ide kényszerítették, mielőtt a király becsukta szemét s kis szobájában mégegyszer elővehette alkalmazkodó, lekenyerező beszédmódját a látogatóba jött régenssel szemben — évi penziójáért, jövője, vagyis hátralevő napjai biztosításáért... A királyi végrendeletet, mely kettőjük kedvencét, Maine herceget a régens mellé állította, — természetesen megsemmisítették...

„Vanitatum vanitas" — de ezt ez az asszony mindenkinél jobban megtanulhatta. Egyénisége századok távolságából is rokonszenves. Háromszáz év előtti elvei tulajdonképpen nagyon időszerűek. Semmiféle földi hiúság nem kápráztatta el és amikor első lett az elsők között, főtörekvése arra irányult, hogy másoknak segíthessen. Igy létesít intézeteket, zárdákat, kórházakat. Birtokán műhelyeket rendez be s a béresgyerekeket mesterségre taníttatja. Mintagazdaságot szervez, svájci tehenészekkel, valóságos adminisztratív láz ég benne, amit Versaillesban sem élhet ki eléggé: mert tudja, hogy az embernek minden pozícióban igen óvatosnak kell lennie... Előszobája előtt sorbaállnak a hercegek, — de közöttük egészen egyszerű s akár rongyos kérelmezők is. Előtte mind egyformák. Saint-Cyrben ezt mondja a „kisasszonyoknak": Semilyen munkát sem restelhettek, ha vasaltok, vagy sepregettek sem. Én pulykát őriztem s az ember sohasem tudja, hogy mire jó, ha ért valamihez. Csak oyanok nem akarnak semmihez sem nyúlni, kiket pénzük tesz előkelővé.

Alkotni, tenni, magunkkal nem sokat törődni... Ezt a maximát még ma is megértjük — és jobban talán, mint valaha.

Művészek papucsban

Börne és a tudós

Ludwig Börne német költő egy alkalommal nagyobb társaságban volt, ahol élénken vitatkoztak és Börnét akarata ellenére belevonták a vitába. Egy idősebb tudós nagy hévvel védte álláspontját, Börne ellenkezett, mire a tudós így szólt a költőhöz:

— Fiatal barátom, ön ellent mer mondani nekem? Én az ön korában ebben a dologban szamár voltam.

— Uram, ön ifjúságát különösen jól tudta megtartani — felelte Börne.

Az elégtétel

Richard Wagner, különösen a próbákon, igen goromba volt. Egy Parsifal-próba alkalmával egy kis udvari színház balettmestere, aki részt vett a rendezésben, a zenedráma szépségeibe egészen elmerülve állt ott, egy színfalhoz támaszkodva. Ekkor felfedezte őt a fáradhatatlan mester sasszeme.

— Mit lábatlankodik, mit bámészkodik itt, maga vén birka? — szólalt meg hirtelen Wagner. — Hiszen úgy sem ért belőle semmit!

Az ekként leszidott balettmester a felhőkből a földre alápottyanva, a jelenlevők halk nevetésétől kísérve, elsompolyog.

A próba után Wagner a művészeket vacsorára meghívta magához a Wahnfried-villába. A megsértett balettmester azonban természetesen kijelentette, hogy csak úgy fogadja el a meghívást, ha a Mester kellő elégtételt ad neki.

A színház kiürült, míg az étterem megtelt és csakugyan a megbántott balettmester is megjelent ott.

— Nos — kérdezte tőle csodálkozva egyik kollégája —, adott önnek elégtételt a Mester?

— Természetesen — válaszolta a táncművész és furfangosan megsimogatta hegyes szakállát. — Amikor a Mesternek tudomására jutott elhatározásom, hogy a vacsorától távol akarok maradni, odajött hozzám és így szólt: „Most már látom, hogy maga tényleg egy vén birka!" Ekkor persze nem tudtam többé ellentállni.

A szép festmény

Léon Bonnat francia festőművész — ki 1833 június 20-án született — egy napon műtermében festegetett, midőn egyik barátja, Hanoteaux festőművész, mint egy meteor, rontott be hozzá és örömtől sugárzó arccal kiáltotta:

— Ah! mennyire örülök, amikor egy szép festményt bámulhatok!

Bonnat, akinek hízelgett ez a kijelentés, mintegy köszönetképpen fejét könnyedén megbiccentette.

— Igen — folytatta Hanoteaux —, éppen most jövök a Luxembourg-palotából, ahol hosszasan csodáltam egyik kiállított képemet. Meg vagyok elégedve magammal. Ah, mennyire örülök, amikor egy szép képet láthatok.

LŐCSE

A Felvidék egyik igen jelentős városa. Ellentétben a dunántúli, vagy az alföldi városokkal, melyeket a török pusztító keze elért, az egész város, nemcsak templomai, de köz- és magánépületein is magán viseli egy művészetkedvelő, müértő, gazdag polgárság finom ízlését. Városképe a XV—XVII. században alakult ki, s nem egy háza tökéletesen megőrizte egykori reneszansz-jellegét, — főterén álló temploma pedig a magyar művészet valóságos kincsesháza, inkább múzeumnak gondolhatná az ember, mint plébániateplomnak.

A templom alapítása homályba vész, mai sekrestyéje talán az előző templom szentélye lehetett, mely a XIII. században épült. A mai gotikus csarnoktemplomot a XIV. század elején kezdték építeni, de 1550-ben és 1559-ben kétízben is leégett, mindannyiszor helyreállították és a korstílusnak megfelelő változtatásokat hajtottak rajta végre. Mérete impozáns, hiszen főhajója közel ötven méter hosszú és tizenkilenc méter magas.

A belső tér díszítésénél úgyszólván a művészet minden ága összefogott, hogy a lőcsei polgárok minél szebb templomban dicsérhessék az urat. A templomban szent Dorottya legendáját ábrázoló falfestmények láthatók. Az ajtókat intarziák díszítik s ugyancsak fejlett fafaragásról beszélnek az ékes stallumok és padok. Helyet kapott a vasművesség is a templom díszítésében, de nem hiányoznak a kőből faragott ékítmények, szoborcsoportok, epitafiumok és sírkövek sem. Főoltára pedig, — melyet Lőcsei Pál fejezett be 1508-ban — méreteiben a legnagyobb (18.5 méter magas) alkotás, talán a legszebb szárnyasoltárunk. A festett táblák a passió jeleneteit ábrázolják, ez nagyhétkor került a hívők szeme elé, amikor az oltár szárnyai behajtva állottak. A belső táblákra pedig szent Jakab és szent János életéből vett jeleneteket faragott Pál mester, míg a középső részben Madonna áll, karján a kis Jézussal, kezében kormánypálca, mellette szent Jakab és szent János apostolok.

A főoltáron kívül még hét szárnyasoltár díszíti a templomot. Értékes művészi munka a templom szószéke is, melyet Kramer Lőrinc lőcsei polgár költségén német mintára készítettek 1626-ban. Ugyancsak említésre méltók a Thurzó-család síremlékei, a bronzból készült keresztelőmedence, valamint a templom finom mérművekkel díszített ablakai.

A város magánépületein a felvidéki magyar reneszansz-stílus mindkét jellegzetes változatát megtaláljuk. Az olasz reneszansz ízlésében készült homlokzatot éppen úgy, mint a magyar változatra oly jellemző pártázattal díszítettet. Míg a homlokzatok legtöbbjét a fejlődő város építő szenvedélye a mult század végén elpusztította, az udvarok déli levegőt lehelő árkádos, loggiás kiképzéséből mai napig is fennmaradt.

(Fényképek a Vasárnapi Ujság mélynyomásos oldalain.)

D. D.

egy másik rokon vette magához, hogy katolikus vallásra térítse. Zárdában helyezte el, de ez nem használt a leány tántoríthatatlanságával szemben. Ez a néni igen fösvény volt és Françoisenak nem adta ingyen a kenyeret. Naphosszat kiküldte a mezőre pulykát őrizni s magtárból mérette vele a lovaknak az abrakot. Télen Párisba költöztek a vidéki kastélyból s itt újból kezdődött a térítés, még pedig az Orsolyák zárdájában s bár nehezen, de mégis eredménnyel végződött. Françoise d'Aubigné katolikus lett.

FRANCOISE szép volt, okos és kedves, de szegény, mint a templom egere. Férjhezmenetelre alig lehetett kilátás. Ekkor véletlenül megismerkedett Scarronnal. Scarront rettenetes izületi gyulladása kinozta s ez ellen keresett folyton gyógyszereket. Amerika levegőjét ajánlották s komolyan foglalkozott a kivándorlás gondolatával. Ezen a réven jutott valakinek eszébe, hogy Madame de Neuillant unokahúgát, aki oly érdekesen tud arról a távoli világrészről beszélgetni, elhozzák a költőhöz. Egész Páris odatódult akkoriban a híres szék köré s nem volt mondainebb és felkapottabb hely ennél a betegszobánál, ahol a legszórakoztatóbb szelelm sziporkázott. A „Belle Indienne" — a szép indiai lány, — amint Françoiset, mint exotikumot nevezték, nagynénje kíséretében egy napon megjelent az előkelő társaságban. Olyan szegényes ruha volt rajta, hogy szégyenében és zavarában sírva fakadt. Mindössze tizenhatéves volt s nem szólt egyetlen szót sem egész idő alatt. De a nagynéni és a rokonság felfedezte a nagyszerű lehetőséget. Szorgalmasan jártak Scarronhoz emlegetni Amerikát — és Françoiset. Unokanővére elhozta levelet, miket vidékről kapott tőle. Scarron egyszeribe mohón nyujtotta még mozgatható ujjait a levél után. Bámulatosan jól volt megírva. Françoise egyszerre érdekelni kezdte. Levelezést kezdett vele — s mire megint Párisba jött — megkérte a kezét. Olyan becsületes volt, hogy előbb csak önzetlenül nagyobb összeget ajánlott fel számára, amiből valamely zárdába felvétethette volna magát. Mert azt gondolta, hogy nem akar hozzámenni és sajnálta a nincstelen árvát. De Françoise örömmel egyezett bele, hogy Scarronné legyen. Bármilyen házasságra készebb volt, mint arra, hogy zárdába menjen. Gondolni sem akart börtönre, vastag falakra, rácsos ablakra többet... A híres író mellett legalább szabad volt. Reggeltől estig beszélgethetett a világ legszellemesebb emberével, szüntelenül érkező, változatos, szórakoztató, bár néha kétségbeejtően buta és unalmas látogatóival. A fiatal arszlánok különösen körülvették a szép és kívánatos háziasszonyt, — akit Scarron rosszmájú versek szerint, — csak olyanok sürgős tanácsára vett el, kiknek ez sokkal inkább fontosabb lehet... Rengeteg ilyen szellemesség jutott el a Scarron házaspár szeme elé. A sértett néha gunnyal visszavág, néha szóra sem méltatja és az asszony miatt teljesen nyugodt. Még a legrosszabb indulatú rágalom sem tudja becsületét megbántani. Hintóban, elegánsan jön-megy, mint más előkelő hölgy, szivesen szórakozik mindenütt, Ninon de Lenclos-hoz is eljár, de általában csak a kifogástalan hírű asszonyok társaságát keresi. Mert többre tartja közülük a legunalmasabbat, mint a másik fajtából a leginkább szórakoztatót. Mindenütt annyira tartózkodó és méltóságteljes, hogy egy marquis kijelenti: hamarább tudna a királynéval szemben tiszteletlen lenni, mint Madame Scarronnal.

Nyolcéves házasság után meghal a szegény elkínzott, nyomorult Scarron. Felesége, kinek házassági szerződésükben tréfásan halhatatlanságot ajánlott fel, most krajcár nélkül marad, férje rengeteg adósságával. „Ez a szegény ember" — írja elég ridegen és tárgyilagosan fivérének. „itt hagvott minden nélkül..." De a sok ismerős, sok jóbarát segíteni igyekszik. Míg az özvegy Nanon nevű cselédjével szegényes kis szobába költözik, főrangú kérvényezők állandóan az ő nevével üldözik XIV. Lajost. A túlságosan hirhedt név nem kellemes az uralkodó előtt. Türelmetlenül dobja vissza az egyik kérvényt: „Már megint csak erről az özvegy Scaronnéról kell hallanom."

Ezekután a helyzet reménytelen s nincs mire várni többé. A Nemeursi hercegnőből portugál királyné lesz. Udvarhölgyeket akar magával vinni távoli országába. Madame Scarron alkalmas volna, ismeri jól megbízhatóságát, kellemes, szórakoztató modorát, használhatóságát. Mert évekig így élt már ez az özvegy — szinte kegyelemből, egyik másik úri házban. — ahol eleinte csak megtűrték, amint Saint Simon mondja — és ahol azután hamarosan nélkülözhetetlenné vált.

Már majdnem elindult volna Portugáliába, amikor Montespan asszony figyelme reáterelődött, mint alkalmas bizalmi személyre. Régebben ismerte már, rokonai Albret marsallék otthonából, hová még Montespan marquisval együtt járt. Most

Átvette a gyerekeket

már a szép asszony végleg elhagyta az urát és beköltözött Versaillesba. Botrányos életét eleinte némileg szégyelte és a királytól született gyermekeket titokban akarta tartani. Scarronnét választotta ki erre a célra. Utóbbi kissé habozott, de nyomorúságában nem volt sok választás. Egyet kikötött: Montespan asszony gyermekeit nem vállalja, — csak a királyét. XIV. Lajosnak sajátkezű levélben kellett felkérnie. Az anyagi balsors ezzel véglegesen megszünt.

SCARRON ÖZVEGYE, aki most már inkább csak „Françoise d'Aubignénak" nevezte, megint magát, gyönyörű szép házba költözött, hintót, lakályokat kapott és rendes fizetést. Egy este valamelyik mellékbejárat előtt várakozva ült kocsijában, míg egy úr — a kalandos Lauzun — ruhaköteget adott át neki. Pici gyerek volt, aki az imént született s szerencsére feltünés nélkül csempészhették át a királyné lakosztályán. Az asszony, akinek gyermeke soha sem volt, első perctől anyai gyöngédséggel szorította magához az apró jószágot. Azontúl majdnem minden évben kapott újabbakat, akiket dajkáknál a környéken tartott s titokban látogatott. Ő vásárolt be nekik, ő szabta a pólyákat és kisruhákat, ápolta őket, ha betegek voltak. Egyszer a király látogatóba jött a gyerekekhez s a nevelőnőt a beteg fiú ágya mellett találta, amint egyik gyerek a térdén ült s a másikat bölcsőben ringatta. (Volt idő, amikor még szigorubban kellett titkolódzni, ő takarított is a lakásban s létrára támasztva, függönyöket akasztott s egy egész szobabútort maga behúzott, mert semilyen mesterembert nem volt szabad a házba eresztenie.)

De a titok nem maradt olyan sokáig titok, mint ő maga gondolta. Három év mulva a király nyilvánosan elismerte gyermekeit és hercegi címeket adományozott nekik. Most már a nevelőnő is Versaillesba került. Meg akarta magának venni Maintenen kastélyt és birtokot, a királytól kapott megtakarított nagyobb összegekből. Montespan asszony járt közben. „Nem bánom, vegye meg, mondta ingerülten XIV. Lajos, csak ne beszéljenek már nekem erről az asszonyról többet..." De az ellenszenv lassan megváltozott. A szép Montespan örökös szeszélyeivel és jeleneteivel mind inkább untatta és bántotta a királyt. Gyermekeihez sem volt valami jó anya. Maintenon asszony viszont rajongásig csüngött neveltjein, különös kedvence volt az egyik szép és eszes, de béna fiú, a Duc du Maine. Néhány rövid esztendő mulva Françoise d'Aubigné híresen megvesztegető és alkalmazkodó modora, rendkívüli esze megtette a magáét... Az erkölcs nevében összefogva a püspökökkel és a királynéval az erényes

Löcsei Pál

Hobrány XVI sz

Erod

R. Fr. Veit Stoss hazánkban. Budapesti Hemle 1904. 117 kötet 144. l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Lőcsei Pál

XV. 7.

Laid

Arch. Ért

1909. 79

Löcsei Pál

vrod 1588

Cz 2 II. 295 l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... év

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei Pál

Nobrán

1508 – 1576

Lőcse

Grod

Z

Fos 611. l

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Lőcsei Pál

szobrán

XV sz.

vrod

Steinhausz Kanló.

Részlet a szt. Jakab-
hoz címzett lőcsei
plébánia temp-
lomból. Épitő
Ipar. 1897. 233.
l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Lőcsei Pál

Hotrall

ired

Tare Zol

Löcsei Pál

Hobrátt.

irod

Eber Laszlo. Arch Ert. 1906.

166-167 l. -168. l

Lőcsei Pál

A lőcsei szt. Jakab templom szentélyében a gyönyörű szentséghéz emeltetett akkorában, és a fogtatolagos nyitás betetőztetett lőcsei Pál csodafaragványú, s pányat ritkitó szárnyoltáraival (1508). Lőcsei a világra szóló főoltárt hatalmas fölrakatával, szobraival domborműveivel s valószínűleg festményeivel együtt Lőcsei Pál készítette 1508-1516 ig

---

Dr. Vajdovszky János:

A szepesvármegyei középkori egyházi műemlékek jellemzéséhez. A szepesmegyei történt. évkönyve. Szepesváralja. 1888-190. l. 194 l

Lőcsei Pál

szobrász
„lőcsei fő oltár mestre, ki
a templom főoltárát faragta"
(L szt Jakab templom) mondja
a templom déli celőcsarno-
ka külső keleti falán befa-
darott sírkő felőle.

Dr. Vajdovszky János. A sze-
pesvármegyei középkori egyházi
műemlékek jellemzéséhez.
A szepesmegyei tört. társ-
évkönyve Szepesváralja.
1888.

195. l.

Lőcsei Pál

Veit Stoss tanítványa, a legjelentékenyebb szepesi szobrász

Magyar. 1221.

A lőcsei szent Jakab templom főoltárának alkotója.

~~Agrag~~ [illegible] II. 53.

Érkezett 1904 február 4.

88/904 (Budapest 1904 február 1.)

Az Erzsébet királyné szanatorium beküldi Legányi Dezső február havi ellátásának és kezelésének költségjegyzékét (Legányi számlája utalványoztatván, kifizettetett 1904 II. 5)

Löcsei Pál.

wobrász

XV. szarad.

wód

Krück II. 176. 1.

Venus anadyomene III 141.

Lőcsei Pál, szobrász VII. 69.

Lőcsei Pál

U. 589

Barbara Adin

Lőcsei Pál

U. 827

Löcsi Tál

Grod

Arch. Sist 1913 . 80. l.
82
85
86

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Lócsei Pál

nobr.

XVI

Lvód

Om V (a) 1221.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Löcsei Tál

Hobrin XV 4.

irod

Om V(a) 121 l.

.....*műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Lőcsei Pál

Hobrán

1508

Lood

Dd + 256.

.... m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-rő

y összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi .....

érnegyedre eső részletet, a ..... -i m. kir. posta- és távirda

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt ..... -n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Lőcsei Pál

szobr. Lőcse

Irod. XVI-sz

=

H Lőcse 59. 60 l.
61 l - 67 l.

Henselman szerint 1485
körül született, a lőcsei
főoltár tőle való.

..... nevü munkás igazoltam

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Lőcsei Pál

Irobrun

Lásd

=

Diskrepes II. 69

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei Pál

lásd

Di Szepes I. 29.
II. 74

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Lőcsei Pál

nobran

irod

Vas. Ujs 1906.
260 l.

Divald. nincs
bizálatában.

Lőcsei Pál

faszobrán

Lvod

Dd ⊕ 121. l.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... osztályu tanuló a

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... hó.....

osztályfő.

Lötseitál

Ined

Dr 663. l.

Lőcsei Pál

Hobrán

lásd

Arch Ert

1912. 438. 439

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam.

Kelt ....., 191..... évi

.....

tanu.

.....

tanu.

PUSZTULÓ SZÁRNYASOLTÁROK. Nemrégiben jelent meg a Magyar Nemzeti Múzeum jelentése 1912. évi állapotáról. Az évről évre vaskosabb könyvben a múzeum igazgatósága az intézet belső életéről, tisztviselőinek működéséről számol be a megszokott alapossággal s az utóbbiak előadásainak és fontosabb úti jelentéseinek kivonatát is közli. A panasz a gyüjtemények egyre tarthatatlanabb helyszűkéről most sem marad el. Bennünket azonban ezúttal az a jeremiád érdekel legjobban, amelyet Kenczler Hugó dr. gyakornok szárnyasoltáraink állapotáról írt. A gótikus szárnyasoltárokról pár év előtt még alig beszéltek nálunk. Csak amióta Divald Kornél kiadta ezekről szóló sorozatos munkáját, fordul feléjük múzeumaink figyelme is. Kenczler, úgy látszik, szintén Divald nyomdokain haladva, kereste föl ezeket az emlékeket s a csöndes panaszokat, amelyeket az előbbi füzeteiben lépten-nyomon olvashatunk, saját tapasztalatainak tanulságaival kibővítve összesűríti. Cikke valóságos vészkiálltás, amely szomorú fényt vet a magunk művészetének emlékei iránt sokfelé tapasztalható közömbösségre. „A lőcsei főoltár, Lőcsei Pál gyönyörű alkotása a végpusztulás küszöbén áll", olvassuk az idézett jelentésben, Héthárson, Bártfán a szú maholnap mind tönkre rágja idevágó emlékeinket. A kassai dóm restaurált oltárain kívül ugyanez áll szinte összes ilyfajta felvidéki emlékeinkről. Általános gondozatlanság szárnyasoltáraink és festményeink sorsa, amelyeket pedig újabban már külföldi műtörténetírók is mindsűrűbben tanulmányoznak s kebeleznek be természetesen a német művészet emlékei közé. S itt most a Műemlékek Országos Bizottságát kellene aposztrofálni. Ám tudjuk, hogy e bizottság működése elsősorban informatív s információi is legtöbbször visszhang nélkül ütköznek bele abba a kősziklába, amit

hivatalosan fedezethiánynak neveznek. De ha Goya és más külföldi mesterek munkáinak vásárlására egész vagyonok telnek, kell, hogy a magunk művészete emlékeinek megmentésére is legyen pénzünk. Csak ki kellene adni illetékes helyen a jelszót, hogy amíg a magunk szénáját nem hoztuk rendbe, külföldön sem szabad semmit vásárolni. A külföldi művészet emlékeiben évek multán is lesz módunkban válogatni s tekintve a műtárgyak árhullámzását, talán még olcsóbban, mint ma. De ha a mi szobrászatunk és festészetünk legérdekesebb emlékeit már tönkre rágta a szú, évek multán bottal üthetjük ezek törmelékeit, no meg a magunk fejét.

MŰVÉSZETI OKTATÁS

MŰVÉSZET A FRANCIA SZABADISKOLÁBAN. A francia Társadalomtudományi Szabadiskola tudvalevőleg szervezettségében és előadóit tekintve, legkülönb az egész világ ilynemű iskolái közt. Minden év őszén megjelenik gazdag programmja, mely a szociálpolitikára, zsurnalizmusra és gyarmatpolitikára készülőket jóformán mindenünnen e tanfolyamokra vonzza. Ezeken a kurzusokon, melyek szabad főiskolák jellegével bírnak, újabban a művészetek is szervesen egészítik ki a művelődéstörténet keretébe tartozó előadásokat. Mint a most megjelent programmból látjuk, a sectio elnöke, Henry Marcel, a párisi Nemzeti Múzeumok igazgatója, egy előadássorozatot állított össze, melynek minden egyes előadója egy közös főgondolathoz kapcsolódik, melyet így szövegeztek: „A vidéki művészetek Franciaországban". Főszempont, hogy miként hatja át az egyes vidékek művészete azon vidék társadalmának egyes osztályait. Az első elő-

Lőcsei Pál

fafarago

vrod

Ráth. II. 247.

Lőcsei Pál

Magyar Művészet

1925. 264, 295, 493

1928. 683, 691, 742–760

Lőcsei Pál fest.

M. o. 1928. 746

Kelta bronzmyakperec

VI. 128.

Löcsei 2/ Pál, szobrász

szul. 1455 körül, megh. 1530 táján Löcsén. Stoss Veit tanítványa és munkatársa ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Utóbb Löcsén telepedett le, hol Felsőmagyarországon igen keresett, népes munhelye volt. Főbb művei: a besztercebányai szt Borbála oltár (1500 k.), a löcsei szt Jakab templom 18 méter magas fooltára és ugyanezen templom betlehéme.

(1508)

MÁRCIUS

3

Lőcsei Pál

laid

Művészeti lexikon

449 l.

MÁRCIUS

4

Lőcsei Tál

volvány

l.

Művészeti lexikon

75 l.

MÁJUS

7

Lócsi Pál

rod

Arch. Ért. 1928. 281. l.

Lőcsei Pál

Zobrák

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 264, 295, 493
1928. 683, 691, 742-760

Lőcsei Pál

festő

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 746.

1931. 186

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Löcsei Pál

löcsei szt Jakab-templom
főoltára XVI. sz

Cod
2

Divfelséták, 18. l – 20. l.

Pál mester legelső műve Löcsén a pompás betlehem lehetett, természetes nagyságú fából faragott alakjaival, amely valamikor a város misztérium-játékainak kelléke volt. Pál műhelyéből került ki a löcsei plébániatemplom szent János oltára. Ez párjával, a szent Anna-oltárral ékitményeiben már szenesznesz stílú, sha nem is elsőrangú, de egyik legérdekesebb szárnyas oltárunk. Megrendelője Henkel János löcsei plébános, a II. Lajos feleségének Mária királynénak gyóntatója volt.

u. o. 20. l. (Keppel) 24. l. (Keppel)

T. 5385.

várba az előtérből balra széles ut
idak kötök össze, a háttérben pedig
ölül balra:

5.7 : 11.2 cm.

Löcsei Pál

Hobrány XV. sz.

irod

Lechner Jenő dr. Az elszakitásra itélt Magyarország. Bpest, 1920. 73. l.

Löcsei Pál

műhelyéből 3 db szobor a kisszebeni gótikus plébániatemplomban.

Drüfelseták. 126. l.

A liptószentmiklósi plébániatemplom egyik szárnyasoltára fenti műhelyéből.

u. o. 150. l.

u. o. 168. l.

A besztercebányai vártemplom egyik oltárkápolnájában fennmaradt Löcsei Pál legrégibb ismert műve, egy szárnyasoltár három szoborral.

u. o. 170. l.

Dubovácz.

Balra látjuk a kétfejü sa
rat, melynek hegyaljában palánk
háttérben pedig Károlyváros és
Az előtérben a fa tövében ülőve
fi beszélget. Felirata:

SCHLOSS DUBOVAC

alól balra: Lith. bei Malovich
jobbra: Gez. von. Ar. Gr. N

Kny., alányomással, mér

Szn. 542-98.
112-98-1435.

Lőcsei Pál

cród

Lechner Jenő dr. A Szepesség és Sáros vármegye műemlékei. Magyar Műemlékek. (Historia) 2 k. 1. f. 5. l. 10. l.

Lőcsei Pál

műhelyéből valóka ~~a~~
káposztafalvai templom
szárnyasoltárai.

Divfelséták 29. l.

Eger.

A vár és város épületei
nyai uralkodnak. Felirata fö

ERLA

jobbra: /// p 74.
alól középütt: 1. Das Schlos

Rm., mér. a vk. 5.6

J.U.M.: Pannon. Krieg

140-95.

Lőcsei Pál

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 742.

Divald Kornél: Lőcsei Pál mester és köre.

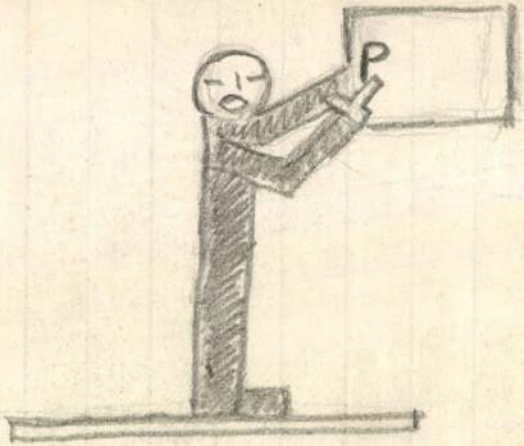
P

Löcsei Pál

A besztercebanjai vártemplom régi oltárai közül csak a templomhoz fűzött kápolna szent Borbála oltára maradt ránk, Pál mester műve, aki 1500 körül Löcsén telepedett le s itt 30 éven át valóságos oltárgyár élén állott, mely 3–4 vármegyénk templomait szinte elárasztotta ilyfajta munkákkal. Pál Löcsén inkább mint tervező és vállalkozó szerepelt. A főoltáron itt jóformán csak a hatalmas Madonna-szobor körült ki kere alól

Dívald Kornél, Felsőmagyarország gótikus szárnyasoltárairól. Évkönyvei, Az Orsz. Magy. Szépművészeti Múzeum — III. k. Bpest 1924. 28–30. l.

Lőcsei Pál

oltárkészítő.

Lásd

Közlemények Prepes vár-
megye multjából.
I. 122. IV. 60.

a musiter jovahoppás a
kommuté adanek ki-
fejeri ki az
st. A meglévő vesiek

Lőcsei

L. 3. *Pál*, szobrász, * 1455 körül, † Lőcse 1530 körül. Életkörülményei még nincsenek tisztázva. Német írók Stoss Veit tanítványának tartják. Inkább valószínű, hogy tanulótársa volt s talán Krakkóban is együtt dolgozott a világhírű mesterrel. A XV. század vége felé bányavárosainkban tűnik föl. 1500 körül faragta a besztercebányai Szt. Borbála-oltárt, mely ékítményes részeiben szinte szakasztott mása az 1508-ban felállított főoltárnak a lőcsei Szt. Jakab-templomban. A főoltár előtt készülhetett L. betleheme, ma a Szt. Jakab-templom egyik barokk oltárába foglalva, minden ízükben plasztikus, széles kezeléssel faragott s kitűnően jellemzett alakjaival. A 18 m magas lőcsei főoltáron csak az óriási arányaiban (3 m) is bájos Madonna-szobor és Szt. Jakab alakja lehet L. sajátkezű munkája, a többit segédei faragták. A Szt. Jakab-szobor fejétől eltekintve, csaknem másolata Stoss Veit szép Szt. Rókus-szobrának, amely ugyanezidőtájt készült s ma a firenzei Annunziata-templomban látható. Ez a körülmény arra vall, hogy a két mester összeköttetése elszakadásuk után is fönnállott. L. Lőcsén letelepedve, népes műhelye élén nagyarányú működést fejtett ki s a Szepességen kívül a szomszédos vármegyéket is szinte elárasztotta szárnyas oltáraival, amelyek közül jellegzetes stílusánál fogva még ma is sok hozható kapcsolatba műhelyével. V. ö. *Divald:* Magyarország csúcsíveskori szárnyas oltárai II., Budapest, 1908. *Divald.*

Lő-G II. 46 l.

241

1904. június 7.

A Szegedi Somogyi könyvtár- és városi múzeum igazgatóságának: a római lateráni káptalan levéltárából eltűnt Palestrina kézirat nyomozása tárgyában (354/1904.)

Lőcsei Pál

Szód

Dr 684.l.

Lőcsei Pál

XV sz. szobrán

itt elég köven és esetleg
fel is használhatás

Lyód

Dl 128. l. 130 l.
131. l. 132. l. 138. l

Löcsei Pál

Hobrán

med

Brsolta II. 601. 602
603

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Lőcsei Pál

notrán

Wód
3

GerKasErzsszobr

16. 1.

GLI AMICI UNGHERESI DELL'ISTITUTO
DI STUDI ROMANI

invita la S. V. Illma

alla solenne commemorazione del

BIMILLENARIO AUGUSTEO

che avrà luogo mercoledì 10 novembre 1937
alle ore 18

nella sala situata in VIII., Baross-u. 13, pp.

PROGRAMMA:

1. Saluto del Presidente.
2. Il simbolismo della pace augustea sulla corazza della statua di Augusto di Primaporta. Conferenza del Prof. univ. ANDREA ALFÖLDI.

Tiberio Gerevich
presidente.

Lőcsi Pál

lord

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 346. l.

A *MŰVÉSZI IP*

Egy hatod hasáb díja egyszeri hirdetésre 2 frt, az egész
Megrendeléseket elfogad a k

Császári és királyi udvari szállító.

FISCHER IGNÁCZ BUDAPESTEN

porczellán- és majolika-gyáros.

Gyár: VII. kerület, külső dob-utcza 17. sz.
Főraktár: IV. kerület, bécsi utcza 3. sz.

LINK FÜLÖP

ékszerész Budapesten

készít művészi kivitelű ékszere ket, egyházi és egyéb dísztárgya kat, mentekötéket és öveket díszöltözetekhez arányból, ezüstből zománczczal és drágakövekkel díszítve akár régi minták, akár ú tervek szerint, régi ezüst- és arany-tárgyakat eredeti állapotuk hoz hűen helyreállít.

Műhely: IV. ker. magyar-utcza 29. sz.

JACOBEY ÉS TÁRSAINAK

az iparművészeti társulat által ajánlott vállalata elfogad megbízásokat **a vallásos festészet minden ágában**; készít fresko-

Lőcsei Pál

Csánky Dénes

Tanulmányok a szepességi táblaképfestészet XVI. századi történetéből

MAGYAR MUVESZET

1937. 338.1

Lőcsei Pál

wód

Genthon István

A régi magyar festőművészet. Vác, 1932

114. l.

Lőcsei Pál

Magyar Nemzet kép. mell
1938. okt. 30.

Lőcse város misztériumjátékra készült embernagyságú betlehemjének imádkozó pásztor és Szűz Mária szoboralakja. Pál mester alkotása. (Anno 1547.)

a választás. Kaulbach most 50 éves, s
müncheni akadémiának eddig legifjabb ig
gatója.

*

Rembrandt egy festményét a brü
szeli múzeum legközelebb százezer frank
vásárolta meg. Általános föltünést kelt, h
e kép aláirással és évszámmal van m
jelölve, s mindeddig elkerülte még azokna
figyelmét is, kik Hollandia nagy művész
szakszerüen foglalkoznak. A festmény —
a *Kunstchronik* — öreges, s legkevésbbé s
szép polgári asszonyt ábrázol. A mellé
részletek tekintetében a kép előállítása a leh
legegyszerübb: a háttér sárgás barna, a ru
zat fekete selyem, ehhez járul fehér fökötő, l
keny csipkével szegélyzett fehér kendő a nya
és fehér kézelők; egyetlen ékszer a jobb
mutató ujján egy arany gyürü. A fölirás
szól: *Aetatis 55. Rembrandt* 1654. A kép t

Lőcsei Pál

A kisszebeni plébánia templomból a Rép-
művészeti Múzeumba
került három szárny as-
oltár (Magy. Muv. 1928.
759. l.)
Ezek ügyül kettőnek
a fenti minhelyéből
való származását
Kampis tagadja.
lásd okv
Kampis Antal
Harai faforagásunk
nehány középkori emléke.

MAGYAR MUVESZET
1936. 274. l. 276.
l.

ZÁLOGOSÉNSZEG KERÜLETI ESPERESY HIVATAL
PECSÉTJE
1903.

Lőcsei Pál

círód

Csánky Dénes

A besztercebányai szent Borbála-oltár dátuma

MAGYAR MUVESZET

1936. 316. l.

~~Gerevich: A primási képtár külföldi mesterei. Vas. Ujs 1916, 825 l. (repr. 826 l)~~

~~Eckhout.~~

Löcsei Pál

Éber L. véleménye szerint tőle való a Káposztafalvi templom melléköltárán levő Mettertia-szobor.

Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum 1903. évi állapotáról. Bpest, 1904. 147. l.

Lőcsei Pál

ívód

Dívald

Magyar Művészet

1931. 186 l.

... ven. Még egy stíluskritikai szempontból teljesen alaptalan magyar vonatkozással találkozunk a kétségtelenül hatalmas apparátussal megírt könyvben. A 470. l.-on P. Abramowski nyomán *Lőcsei Pál* mestert a danzigi Artushofban 1534-ben dolgozó fafaragóval azonosítja,

[4] *Burger-Brinckmann:* Handbuch der Kunstwissenschaft. Die Deutsche Plastik vom ausgehenden Mittelalter bis zum Ende der Renaissance von Dr. Wilhelm Pinder. I. II. Wildpark. Potsdam. Athenaion. 1929. 4°, 512. l. 485 szövegkép + 20 képmelléklet.

fordítás

akitől két danzigi szobrot fényképben is közöl. Az ezeken ábrázolt Salvator Mundi- és ülő Madonna-alak azonban semmi kapcsolatot sem mutat Pál mesterünknek vagy akár műhelyének iskolájával. A kronológiai adatok is ellene mondanak annak, hogy Pál mesterünk, aki 1525-ben Lőcsén szenátor, ha ugyan még élt akkor, késő vénségében Danzigban járt volna.

Lőcsei Pál

cród

Dívald Kornél:

A Szépmüvészeti Mu-
zeums kisszebeni
szárnyasoltára -

MAGYAR MUVESZET

1928. 683. l.

691. l.

~~90~~
~~98~~
~~76~~

Lőcsei Pál

Besztercebányai szár-
nyasoltár 1502.

Dénes Tibor dr. Árpádházi
szent Erzsébet magyar ábrá-
zolásainak esztétikájához.
Képzőművészet 1931. 86. l

1.

Tartozik

2.		Részvényeseknek
	1.	A részvényesek befizetnek 4000 d
		után
5.		Költségnek
	1	Kiadjuk személyzetünk fizetését,
		a betegségélyző járulékok felét, va
		a kereseti és rokkant ellátási adót
8.		Váltódiszkontnak
	3	2696/45 8%
9.		Jutaléknak
	3	2‰ jutalék 5000.– P után

A XVI. SZÁZAD.

Előljáróban emlitettük, hogy a történelem változásai a magyar táblaképfestés fejlődésére nem mindenkor éreztették hatásukat. Az olasz humanista kultúrájú Mátyás király uralma szinte nyomot sem hagyott a korbeli magyar piktúrában s talán még ennél is különösebb a történelmi helyzet s a művészet fejlettségének ellentéte a nagy király halála után. Érthetetlennek tűnik, hogy II. Ulászló és II. Lajos tehetetlen, pipogya uralma alatt köszönt be a régi magyar piktúra fénykora : az egyre tragikusabbá szineződő török háborúknak, a szociális nyomorúságnak és az abból sarjadó parasztlázadásnak idején hajtja a képtáblafestés legszebb lombjait. Oly kvalitású művek teremnek ekkor, milyenekre Kolozsvári Tamás óta, Zsigmond király uralmának fényes korszaka óta példa nem volt.

Az antagonizmus talán csak látszólagos. Nem szabad elfeledni először azt, hogy az emlékanyag pusztán a határszéli vármegyékre korlátozódik, hol az élet biztosabb és csendesebb volt még a mozgalmasabb időkben is. Másodszor : a virágzást elősegitette a fejlődés természetes rendje is : a XVI. század elejének művészete logikusan következik az előző századából, amely azt előkészitette. A késögotikus stilus mozgalmasságából szükségszerűen le kellett vonni a konzekvenciákat, illetve a következmények maguktól adódtak. A termés megérett, csak be kellett takaritani. Ezzel magyarázható az a fellendülés, mely képtáblafestészetünk utolsó szakát jellemzi.

A hirtelen támadt virágzás, a szintézis vágya s végül annak megvalósitása a nagy európai stilusokat ezidőben egyformán jellemzi. Olaszországban az erők felfokozódásából megszületik a cinquecento nagyszabású, érett művészete. Németalföldön az erjedés kapcsán megtörténik a holland és flamand művészet különválása. A német művészet három, egymással párhuzamosan ébredező megoldási formát talál, amit nagy általánosságban három mesternek, Dürernek, Grünewaldnak és Altdorfernek nevével lehet jelölni. A tárgyi jelenséghez ragaszkodó Dürer a renaissance-művészet formai kikerekitettségére törekedett. Grünewald a késögotikus barokk túlfűtött formanyelvéből alkotta meg expressziv és extatikus művészetét. Altdorfert velük szemben sem formai kikerekitettség, sem vallásos extázis nem jellemzi, a nagy gotikus

Genthon István
A régi magyar festőművészet
Vác, 1932.

stílus az ő pogány, játékos és szubjektív, modern ízű művészetében szétbomlik.

A magyar piktúra a XVI. század elején is együtt halad a némettel, törekvése hasonlit azéhoz. A három tendencia irányában való szétbomlás azonban nem történik meg oly világosan mint a német piktúrában. Altdorfer szelleme, illetve az a szellem, amely Altdorfer stilusát létrehozta, pregnánsabban jelentkezik nálunk, mint Dürer és Grünewald stilusa. A XVI. századi magyar piktúra leginkább az úgynevezett *dunai iskolával* vállal rokonságot s ebbe a dunai iskolára emlékeztető folyamatba a formai kikerekitettség vágya s a késögotikus barok szenvedélyessége egyformán belejátszott. Az előbbi Dürer hatása alatt történik, de nem jelentékeny, az utóbbi teljesen független Grünewaldtól, időrendben megelőzi azt s jelentősége rendkivül nagy.

A dunai iskola keletkezését még ma is homály takarja. Azok a törekvések, melyek az innsbrucki Jörg Köldererrel és a svájci-délnémet u. n. landsknechtművészettel iparkodtak eredetét magyarázni, hajótörést szenvedtek. Tény, hogy Altdorfer csak 1508-tól kezdve mutatható ki, mig Cranach jóval koraibb művei már magukon viselik a dunai iskola félreismerhetetlen jellegét. Sok jel mutat arra, hogy a kialakulást nem lehet ezúttal egy vezető egyéniség érdemének tulajdonitani. A XV. század utolsó évtizedétől kezdve állandóan számolni kell bizonyos, a dunai iskolára emlékeztető formaképzési móddal, amely évek során egyre pregnánsabbá válik. A változás a levegőben volt s igy magyarázható, hogy egyes magyar emlékeknek, amelyeket külföldi táblákkal nem is lehet kapcsolatba hozni, erősen dunaias jellegük van már Altdorfer fellépte előtt. Ezzel nem akarjuk azt mondani, hogy Magyarország a dunai stilus kialakulásába belejátszott, csak azt, hogy az erjedés a fejlődés logikus rendje alapján nálunk is megkezdődött s produktumai nagyrészt függetlenek a bajor, osztrák és keletfelsőnémet emlékektől.

Az első emlékek.

A XVI. század magyar piktúrájának súlypontja Abauj-, Sáros-, Szepes vármegyékből áthelyeződik a bányavárosokba. Szepesmegye, mely az előző korban emlékeinek tömegével jelentős helyet szerzett magának, megállt fejlődésében, konzervativvá vált. A szepesi Sz. Antal legenda mestere, akiről fentebb szó volt, a tulajdonképpeni szepesme-

gyei megfelelője a dunai iskolának, különben a lőcsei művészet inkább a düreri izléshez pártolt, mint az alábbi emlékek bizonyitják s igy az új stilus kialakitásában sok szerepe nem volt.

Az új idők első, valóban rendkivül jelentős emléke *a besztercebányai Sz. Borbála-oltár*, amely ma is a besztercebányai plébániatemplomban áll. A szekrényében három szoborral, belső szárnyain domborművekkel diszitett oltár plasztikai szempontból is pompás, kiváló alkotás. Külső szárnyképein mindössze négy kép látható : Szent Borbála ledönt egy bálványszobrot, Sz. Borbála lefejezése s két kép három-három szenttel, az egyiken három apostol áll egymás mellett, a másikon Szent Ilona, Longinus (?) és magyarországi Szent Erzsébet.[1] A két szárnyon végigfutó felirat szerint az oltár 1502-ben, szent Hyppolit napján készült el. (81—83. kép)

A kompoziciók szakitást jelentenek a múlttal szemben s innen származik nagy fejlődéstörténeti jelentőségük. Az első képen Sz. Borbálát látni, amint pogány tudósokkal vitatkozik. Vita hevében felkapja a kalapácsot s az oszlopra állitott bálványszobrot ledönteni készül. A jelenet olaszos csarnokban játszódik le, középütt kitekintés nyilik a hegyoldalra, hol Borbála kinzatásának különböző jelenetei láthatók. Balról kápolna belseje látszik, mennyezetén hálóboltozattal, kockás padlójára állitott gotikus stallumokkal. Borbála alakja rendkivül nemes és előkelő, tiszta szemeiből energia sugárzik. A művész jól jellemezte a három pogány bölcset. Egyikük kesernyés arcú, indulatos vitatkozó, a másik mereven figyel, mig a háttérben álló strucctollas kalapú férfi kitekint a képből. A szereplők valamennyien rendkivül természetesen viselkednek. A ruharedők nem vetnek éles ráncokat, hanem lágyan gyűrődnek, ami mutatja, hogy XVI. századi festővel van dolgunk. Legfeltűnőbb azonban a kép önkéntelen, szinte olaszos térbelisége, amely elsőizben jelenik meg itt a magyar piktúrában, szemben az előző művek szigorúan lineáris-rajzos karakterével.

[1] Ipolyi (Beszterczebányai egyházi műemlékek, Bp. 1878, 96. l.) az utolsó képen Szűz Máriát, Krisztust és Sz. Erzsébetet látja. A Sz. Erzsébetre vonatkozó megállapitás helytálló, a másik női szent azonban keresztet tart, tehát Sz. Ilona császárnő, a férfiszent lándzsát, tehát Longinus, Tamás apostol vagy Hyppolit. — A másik képen a három férfiszent Sz. Pál, Judás Thadeus és egy közelebbről meg nem állapitható szent hosszúnyelű bárddal. (A bárd nem szerepel az apostolok attributumai között.)

Szent Borbála lefejezése, mely főképp a bakó alakjával nagyjában Dürer 1498 körül készült hasonlótárgyú fametszetét (Bartsch 120.) követi, újabb képelemekkel lep meg. A kép a szabadban játszódik, a térdelő Borbálára a bakó éppen le készül sujtani, háttérben pásztorok láthatók. A komoran felhőzött égboltozatból hatalmas, csillagszerű villám cikkázik elő. Baloldalt megnyilik az ég, az Atyaisten mellképe látható, aki elé angyalok viszik kendőre ültetve a vértanú Borbála akt képében ábrázolt lelkét. Ez a különös, viharosan expanziv képrészlet Borbála szenvedélyes gesztusával új hangot üt meg a magyar képirás történetében s szinte Altdorfer árnyékát veti előre.

A három-három szentet ábrázoló táblák közül az az érdekesebb, amelyen Sz. Erzsébet látható. Vérbeli festőre vall a fejkendő artisztikus megfestése. Sikerült a nyugtalan vonalú, hegyes-völgyes tájképe is, kavargó felhőivel. A másik kép háttere még festőibb, még kevésbé részletező. Jobbról-balról egy-egy csak tömegében odavetett fa zárja el a kilátást. Valamennyi kép szinezése rendkivül élénk és kontrasztokkal teli.

Az ismeretlen bányavárosi festő a régi magyar festészet történetének egyik legérdekesebb jelensége. Két utóbbi képe különös, bárdolatlan alakjaival arra mutat, hogy a művész nem a figurálisra fektette a fősúlyt, azaz talán arra, hogy a figurális festés volt a gyengébb oldala. Részleteiben rendkivül érdekes művei nem készek, az egész sohasem egyenrangú a részletekkel. Átmeneti jellegű alkotások ezek, de a bennük megnyilvánuló formai érzés, térbeliség és festőiség már új világot jelent. Szilárd hitünk, hogy MS mester, aki négy évvel később a közeli Selmecbányán főművét alkotta meg, ismerte ezeket a képeket, sőt mi több, inspirációkat meritett belőlük. Ezt a gondolatot az oltár szobrai melyek MS mester selmecbányai oltárának szobraival közeli atyafiságban állanak, erősen alátámasztják.

Némi vékony szál a Borbála-oltárhoz fűzi a kassai dóm káptalani sekrestyéjében őrzött oltártöredéket, mely *Sz. János evangelista olajbafőzését* ábrázolja. A képet hitelt érdemlő hagyomány szerint[1] Egerből vitték a törökök elől menekülő papok Kassára, ezek szerint az

[1] Varjú Elemér közlése alapján Kenczler irta meg: Szárnyas oltárok a Felvidéken. Arch. Ért. XXXII. kötet, Bp. 1912, 437 l. V. ö. még: Arch. Ért, XXXIII. kötet, Bp. 1913, 79—80 l. (Divald) és u. ott 85 l. (Kenczler).

Besztercebánya, plébániattemplom

82. Szent Borbála lefejezése. A Borbála-oltár szárnykép
1502

Genthon István
A régi magyar festőművészet
Vác, 1932. 9. 97–98, 103. l.
és 81, 82, 83. kép.

Besztercebánya, plébániatemplom

83. Három szent. A Borbála-oltár szárnyképe
1502

Besztercebánya, plébániatemplom

81. Szent Borbála pogány bölcsekkel vitatkozik. A Borbála-oltár szárnyképe
1502

Brassó, Barcasági Múzeum

79—80. Mária és József eljegyzése. — A tizenkét éves Jézus a templomban. A földvári oltár szárnyképei *1490—1500 körül*

Besztercebányai
Szent Borbála-oltár
datuma

Csánky Dénes
cikke

MAGYAR MŰVÉSZET
1936: 315, 316 l

(Besztercebányai egyházi
műemlékek története
és leírása)

Ipolyi Arnold: ( )
4-r, 61 k, 151 l.
Bp. 1878

Gent (1072)

Ugyanez németül.
4-r, 61 kép, 177 l.
Bp. 1878.

Gent (1073)

egy edszá-	
e	12.--
zete	3.--
r sieben-	
	6.--
t régészete	5.--
t faépi-	
l.	2.--
eltség	2.20
magyar	
1933.	1.80
	1.80
bliogr.1935.	1.20
	44.80

Sylvester R. T. Budapest.

Beszterczebányai egyházi műemlékek

Ipolyi Arnold: A beszterczebányai egyházi műemlékek története és leírása

40, K, L, Budapest, 1878.

Beszterczebánya egyházi
műemlékek

Ipolyi: Geschichte und Restauration der kirchlichen Kunstdenkmäler in Neusohl.

40, 61K, 177L, Budapest, 1878.

Besztercebányai egyházi műemlékek

Ipolyi Arnold: A besztercebányai egyházi műemlékek története és helyreállítása. Századok 1878. 432. l.

U. az: Besztercebánya városa művelődéstörténeti vázlata. Századok 1874. 525, 597, 671. l.

Beszterczebányán

vártemplom szent Borbála-oltárja 1500 körül

Lőcsei Pál műve

Divald Magyművemi.

148. l. 155. l.

Keppel.

T.

ÉS PAPIRKERESKEDÉS
TOPOLYA

MAGYAR KIR. POSTA
C

MAGYAR KIR. POSTA
C

TOPOLYA
42 I. 17.18.
E

„Európa"
„lapterjesztő és könyvkiadó R. T.

Nyomtatvány

Budapest, V.
Rothermere utca 12.

Besztercebányai
Szent Borbála –
oltár szárnyképei
1502
Repr. –
Divald Magyarmüvtörl.
168. l. –

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Besztercebanyai

szt Borbála - oltár

1509-12.

Repr.

Kamphörejk fassolv.

291. l.

Folyószámla köny

1.	Johan Gold, Hamburg	10,0
2.	Szalo János, Győr	86
3.	Hazai Bank	158
		344

Besztercebányai
Szent Borbála oltár
reszlete
repr.
Varmagyvi
II. 502. 1.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Besztercebányai

szerzsegyház szent

Borbála oltára

Részlet. XVI. sz

Repr.

Magyarművelődtört

II. 117. l.

Beszterczebányai Barbara oltár

Heckel Ung

80. l.
81. l.

543. Kerstiaen Lu

~~Sz[illegible]~~ Antwerpenben 1623-ban

Vanitas.

A talapzatra helyezett globuson,
allegoricus alakokkal körülvett
~~melyen ezeket olvassuk.~~ felir

Ilustrissimo
Principi D. Maurit
a Nassau Principi
raico Comiti a Nas
etc. Gubernatori pr
Vinciarum Fœdera
Summoque Praefec
mari Inferioris G
Maniae Domino su
colendissimo.

Előtte tengeri csigák, korall
valamint égő viasztekercs
röpül s fölül piros függö
Alól középütt a mester ez

Vászon, méretei 91
Pyrker János Laf

53

6 dm.

LÖCS. /Baranya./

A r.k. templom a régiek helyén épült 1748.

Gerecze, 1906, 133l.

Lőcsei Pál

nobrai

rovd

Divnúvnemz

412. l.

MDK

Lőcsei Pál

Kampis: Lőcsei Pál mester. Arch. Ért. 1934. 66.l.

MDK

Lőcsei Pál

Divald Kornél: Lőcsei Pál mester és köre. Magyar Művészet 1928. 742.l.

M.D.K.

Löcsei Pál, fafaragó

mestert, mint a felvidéki városok nárnyasoltárainak egyik művészét, említi:

Hettyey Aranka: Művelődéstörténeti jegyzetek.
Bp. 1932. 16.old.

Lőcse

Magyar Művészet, 1928

744.o.

Divald kornél: Lőcsei Pál mester és köre.

Lőcsei Pál mester szobrász M.P.K.

A lőcsei Szt Jakab templom főoltára /1515-18 között/ repr.

u.i. a Csáky-képelnében a Betlehem-csoport

Kampis Antal : A képzőművészetek története 609.1.

A Kultura Világa Bp. 1953

Lőcsei Pál szobrász M.D.K.

~okáig neki tulajdonították a besztercebányai templom főoltárát. /.1509-1512/

Kampis Antal : A képzőművészetek története 609.1.
A Kultura Világa Bp. 1953

MDK

Lőcsei Pál

A XV.sz.derekán épült besztercebanyai vártemplom egyik oldalkápolnájában megmaradt szent Borbála szárnyas oltár, Lőcsei Pál legrégibb ismert műve.

Divald Kornél: A bányavárosok művészete.

Magy.Művészet, 1925. 264-267.l.

MDK

Lőcsei Pál mester

1505/6 - 1513/4 közt a nürnbergi Stoss-műhelyben dolgozik, tán a schwabachi oltárban is része van.
1514-18 közt készíti el egyetlen hiteles művét, a lőcsei főoltár szobrait

Bogyay Tamás: Kampis Antal "A középkori magyar faszobrászat történetének vázlata 1450-ig és Lőcsei Pál mester."

Magy.Művészet, 1935.7-8.sz. 254-256.l.

MDK

Lőcsei Pál mester

A mester valószinű, 1500 körüli ifjúkori műveit ismerhetjük fel a kisszebeni templom három apostol szobrában és a leibici Madonnában.

Bogyay Tamás: Kampis Antal"A középkori magyar faszobrászat történetének vázlata 1450-ig és Lőcsei Pál mester."

Magy.Művészet,1935.7-8.sz.254-256.l.

MDK

Lőcsei Pál mester

Pál mester a lőcsei Jakab-templom főoltárának faszobrásza. A faragás 1508-ban készen volt.

Gombosi György: Adatok a magy. művészettörténethez.

Magy. Művészet, 1935. 7-8. sz. 250-251. l.

MDK

Löcsei Pál mester, faszobrász

Löcsén élt és dolgozott a Stoss Veit tanitványa volt. S.V. hatását a szepesi fafaragó iskola közvetitette hazánkban. A sároomegyei Kisszebenben , első tanitója műhelyében ismerkedett meg a stossi formákkal s mihelyt felszabadult L.P. sietett , hogy Veit Stoss műhelyébe juthasson.
A.N.S. betükkel jelzett kisszebeni főoltár Löcsei P. első tanitójának jele volt.

Kampi régiműszobr. 4728473.l..

Lőcsei Pál, fafaragó szobrász

Szt. Jakab templomának főoltárán elhelyezett 12 apostol figuráról, - melyeket a hitünő helyreállítás irányító Kotzba fivérek is korábbi művekner tekintettek - szerző stílustörténeti vizsgálatokkal bebizonyítja, hogy azok szerzője azonos a szlatvini madonna szobrászával, s hogy a kor szokásai közé tartozott régi oltárok emlekeit egy ujonnan készültbe elhelyezni.

Kampis Antal: A szlatvini madonna.

Bulletin du Musée Hong. des B.A. 1963. 23. sz. 117. old.

MDK

Löcsei Pál műhelye

Kiszeben. Angyali üdvözlet oltár. 1510 körül.

Repr.

Iparmüvészeti Muzeum.

Magyar Müvészet. 1928. 754.l.

Lőrsei Pál, Jakab kassai mester és István kassai mester

alkottak gjönyörü faragott oltárokat és Madonna szobrokat a Középkorban.
A kassai városi muzeum őriz egynétányat művészi munkáikból.

Huzella Ödön. A remekmütalála Kolozsvár 1937
60. l.

Lőcsei Pál szobrász M.D.K.

Lehetséges ,hogy dolgozott Stwosz krakkói műhelyében

Artner Tivadar:A középkor művészete Bp. 1962. 239.l.

Magyar Nemzet 1963. augusztus

LŐCSEI Pál szokrász

M.D.K.

Lőcse, (Lovoca) Lt. Jakab templom

oltára

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 93.

M.D.K.

M.D.K.

Lőcsei Pál mester

fassobrászról Dwáld K.
tollából szórmozó tanulmá-
nyát emliti:

Radocsay D.: Der Hochaltar von Kaschau und Gregor Erhart. /A kassai főoltár és Gregor Erhart./ Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 50.old. 43.j.

Lőcsei Pál nobrán M.D.K.

a lőcsei ol. Jakab főoltár, 1515–1522

repr: ~~[illegible]~~ 417

Kampis, Magy. mův. Bp. 1960 416

M. D. K.

LŐCSEI Pál szobrász

Urbanovits Márton statuarius, lapicida, murator (Magh 1621) tenti veje (Magának állitott siremlíket Lőcsén a Szt Jakab templomban

Agghasy: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.
I. 21., 191. l.

LÖCSEI Pál festő

művért 1955. I. n.
Radocsay Dénes: Adatok a magyarországi táblaképfestészet történetéhez 49.

Löcsei Pál
festő

M.D.K.

Stoss egyik krakkói munkatársa.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 47.
Fafaragás a XV.—XVI. században.

M.D.K.

Lőcsei Pál nyomán XV. u.

Valószínű, hogy Stoss mellett dolgozott. A 15 sz. végén Lőcsén telepedett le. A lőcsei főoltár. (regr 681.) 1508 ból.
Krisztus születése (regr: 680 kép)
Működése 1523 ig követhető nyomon.

A művészetek története. Irta: Beothy Zsolt.
II. Bp. 1907 601 – 603

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Harmadik táblakép:

Krisztus fejére szorítják a tövis koronát, két keresztbe fektetett kosszú rúd segítségével, melynek végeit két poroszló a legnagyobb erőfeszítéssel nyom lefelé. Mordulataik kontraposztos lendülete jól érzékelteti a munkájukban kifejtett erőt. Krisztus kissé előrehajló, vérző alakja előtt két gúnyolódó atak térdel, melyek körül az egik, nyelvétöltve, egy kosszú botot nyom Férus kezébe, aminek arcu szomorú megadást. /.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

68. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Harmadik táblakép:

... fejéz ki. Leut az előtérben egy pirenő, poroszló, jobb karjára könnyökölve fekszik és vigyorogva néri a jelenetet, mikörben – körömbössége jelképe gyanánt – balkezével hunyáját simogatja. A kép felső balsarkában, emeltebb szintenfilatus, szidó főpapok és katonák vitathoró csoportja adja meg a Krisztus előtti csoport ellensúlyát. Mögöttük a márványkeretes ajtó fölötti félkörives fülhét faragott szoborcsoport díszíti.

Meister Paul von Leutschau. Der ppätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

68. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Harmadik táblahely:

Felnagyított színes részlet a nyelvét öltő, gúnyolódó szolgáról. -

Felnagyított színes részlet a baloldali poroszlóról, azi, mintha a kinzás egyenletes ütemére kiáltana át utasítást suloldali társának. Mindkét részlet jól visszaadja a művésznek a neutrális és a tüzes színek elosztásához és csoportosításához való kiváló érzékét.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

XIX. és XX. t.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Második táblakép:

... mögötte nézők tömege, a kép bal felső sarkában a parancsot adó Pilátus és kísérete állanak fekér márvány lépcsőn.

– Felnagyított sines részlet az előtérben vesszőnyalábot készítő szolgákról. Az egyik, mindkét lábával leszorítva az ágakat, mindkét kezével megfeszíti a zsinórt, a másik ujabb gallyakat nyújt neki.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 64. á. és XVIII. t.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképflevételei

Második táblakép:

Felnagyított részlet az éppen lesujtani készülő poroszló gonosz tekintetű fejéről és felemelt balharjáról. Alatta a gúnyolódó poroszló látható, kiáltásra nyitott szájjal, mögötte egy igen szép apostol-fej az ősznte megdöbbenés és fájdalom archifejezésével. Amögött további nézők.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar, zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

65. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Második táblakép:

Feltárított részlet Pilatus fejéről.-

Feltárított részlet a jobboldali tömegben álló nép öreg férfifejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 66. és 67. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Negedik táblakép:

Felnagyított részlet az erhélyen ülő nézők egik öreg férfi fejéről, amely ennek a csoportnak inkább elnagolt festésmódjáról vall. - A lenti tömeg szelén álló kaldus fejéről készült nagyméretű színes reprodukció, valamint a kisgyermek felnagyított képe, azit a kaldus kezénél fogva vezet, arról tanúskodnak, hogy a művész a lenti tömeg megfestésére sokkal több gondot fordítok.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

76., 77. á. és XXII. t.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképflevételei

Második táblakép:

... lévő vesszőnyalábot éppen ütésre emeli. Eralatt a kép másik oldalán, a háttal álló második poroszló mindkét kezével markolva még lefelé tartja vesszőnyalábját, amiből a felváltott ütések ritmusa pompásan kiérezhető. A kép előterében két ülő szolga friss vesszőnyalábokat készít; egy háttal álló s éppen pihenő poroszló, korbáccsal kezében gúnyos mosollyal néri a jelenetet./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

64. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

A szárnyajtók reliefjei:

Baloldalt fent: az apostolok búcsuja. Teljes kép, előtérben két-két búcsuzó apostollal, akik körül szt. Jakab szt. Péterrel szorit kezet, egy fiatalabb egy idősebbnek kezet csókol. A háttérben már a szétszéledő apostolok láthatók.

Felnagyitott sines részlet szt. Jakab és szt. Péter alakjáról, a csodalátos finomságu részletek, arckifejezés, brokátszövet-mintázat tökéletes visszaadásával. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

24. á. és V. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Baloldali felső relief:

Részlet két vándorló apostolról, kik körül az egyik fájdalmasan vissza néz és balkezével erősen fogja köpenyét, melyet viharos szél nagy lendületben röpít hátra felé. A másik apostol, elszánt archifejezéssel és határozott léptekkel halad előre - jobb kezében vándorbotját, balkezében kulacsát, tartva.

Részlet egy forrás mellett pirenő két apostolról, kik körül az egyik ... ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1951. Artia.

25. és 26. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Baloldali felső relief:

... éppen kulacsából iszik, a másik eledelébe harap. A művész pompásan érzékelteti a sziklás, erdős tájat és a pihenő vándorok fáradt tartását.

Részlet két vándorló apostolról, akik éppen egy sűrű erdőbe fordulnak be. Az elülső, aki bal profilból látszik, előre nyújtott harjaival tör utat a lombok között. Bámulatos a hegesvölgyes terepnek a legegyszerűbb eszközökkel való érzékeltetése.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

26. és 27. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Baloldali alsó relief:

Szt.Jakab lefejezése. Teljes kép. Alul középen a szent térdeplő alakja hátulról, jobbra fordított fejjel, imádkozó kéztartással. Köpenyét hátul leengedte, háta félig meztelen s a bal oldalán álló hóhér heves kontraposztjából pontosan megérezhető, hogy hatalmas pallósával hova fog sújtani. Többoldalt turbános előkelőségek és kísérete, hátrább várakozó versek.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1951. Artia.

28. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Jobboldali felső relief:

Szt. János látomása Patmos szigetén. Teljes kép. A könyvét ölében tartó ülő szentnek, aki átszellemülten veti hátra fejét, megjelenik Mária a kis Jézussal a karján, koronával a fején, egész alakjából kisugárzó dicsfénytől övezve. A szenttel szemben szimbolikus madara, a sas; háttérben, egy másik szigeten város, a parton emberek, a vízben csónak, halak, kövek. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

32. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Baloldali alsó relief:

Részlet a lefejezése pillanatában is imádkozó szt. Jakab alakjáról.-
Részlet a hóhér alakjáról, aki bár nagy lendülettel készül lesujtani áldozatára, de szemhifejezése őszinte részvétet árul el.-
Részlet a pallósát markoló hóhér kezeiről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar, zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

29., 30., és 31. a.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény élet nagyságnál nagyobb alakjai:

Mária, balharján a gyermek Férussal, jobbkezében pálcával. Arany köpenyének egyik sarkát mintha balharjával magáról szoritaná, ugyhogy az változatos, gazdag redőkben omlik alá. Egyik lábával a szimbolikus félholdra lép, melyen eltaposott pogányfej látható. A gyermek Férus balkezében arany alma. Ugyanez jobb- és bal oldalról és felnagyitott szines részlet-felvételben.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia. 4., 5., 6.á. és II.t

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszerrény alakjai:

Részlet Máriáról és a kis Férusról bololdali 3/4 profilból.-

Részlet a gyermek Férus fejéről szemből.

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia-

7., és 8. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény alakjai

Részlet Mária fejéről jobboldali profilból. -

Részlet fejéről szemből, kissé bal-oldalról és kissé alulról. -

Részlet Máriának a szemmaret tartó balkezéről

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

9., 10., és 11. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény alakjai:

Szt. Jakab álló alakja, Mária jobb oldalán. Fején, a homlok fölött hajtással díszített, felhajtott karimájú kalap, bal kezében hosszú vándorbot, mellyel együtt bő redőkben omló köpenyének egyik sarkát is fogja. Lábain cipő - hosszú útjainak felkészülésére. Teljes méret magából. - Teljes méret jobb oldalról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia-

12. és 13. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény:

Részletfelvétel szt. Jakab alakjának felső részéről, pompás színes reprodukcióban, mely a művészi megmunkálás, a színezés, aranyozás és az élesen megfigyelt részletek minden törvényszerűségét visszaadja.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

III. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszerrény:

Részlet szt. Jakab fejéről, balról.-
Részlet a köpeny redőzetéből.-
Felvagyitott részlet az arcról.-
Részlet a bolot markoló kézről.-

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Prahs,1961. Artia.
14., 15., 16. és 17. á.

Lőcsei Pál, szobrász M.D.K.

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény:

János evangelista alakja Mária baloldalán. Mária felé forduló arca csupa odaadást fejez ki, Haja dús csigákban övezi homlokát és hullik le vállaira. Bal-kezében aranyserleget tart, melyből kígyó ágaskodik ki. Jobbkezének két kinyujtott ujjával szive felé mutat. Teljes nézet, kissé balról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

18. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszerrény:

János alakjának teljes nézete kissé jobbról. – Részlet a szobor felső részéről színes reprodukcióban, melyen különösen érvényesül a hajzat bámulatos tökéletességű megmintázása, a ruházat egyes részleteinek pontos megfigyelése, az aranyozás kifogástalansága, melyet kiváló iz.lással bont meg a testszínek gyönyörű rózsaszínje, a csukló körüli visszahajtás zöldje és az övcsatt lila szine.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

19. á. és IV. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Két apostol alakja a baloldali csoportból: egyik szt. Jakab, amint kemyeret vág, társa gondterheltem néz maga elé és jobb kezével szakállához nyúl.

Ugyanez a csoport kissé jobbról felvéve.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

47. és 48. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

A kenyeret vágó szt. Jakab felnagyított alakja.

Szt. Jakab társának felnagyított feje. A pompás felvételek kitűnően visszaadják e két apostol gondterhelt, szorongó archifejezését.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

49. és 50. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Ivó apostol a baloldali csoportból, amint poharát, éppen szájához emeli; bal kezével kenyeret szorítja. Csaprott haja egyszerűbb származására, halász-mi voltára utal. Az apostolok ilyelén különbözőségeit a művész pontos részlet megfigeléseikkel mindenütt érzékelteti. - Ugyanez az apostol jobb profilból fotografálva. - Ugyanez gönyörű szűrés felvételben.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

51. és 52. á., XII. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Kenyerébe harapó fiatal apostol a a jobboldali csoportból. Jobb kezével éppen egy darabka kenyeret tart nyitott szája előtt, bal kezét az ölében levő nagy kenyércipón nyugtatja (szines repr.) – Felnagyitott fej. ugan-erről az apostolról. – Uganer a fej baloldalról, kissé hátulról felvéve, hogy a hullámos fürtök pompás stilizálása érvényesüljön.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia. XIII. t., 53. és 54. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakob-oltárának fénykép-felvételei

Az oldárszerrány:

Felnagyított részlet Fáinos evangélista arcáról, kissé jobboldalról. -

Felnagyított részlet Fáinos evangélista arcáról, kissé baloldalról. -

Felnagyított részlet Fáinos evangélista meztelen lábfejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

20., 21. és 22. á.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Az oltárszekrény

dús faragásu baldachinja a Mária feje fölött koronát-tartó két angallal.-

Részlet a baldachinból a jobb-oldali angallal.-

A baloldali angal, restaurálás közben kiemelten fotografálva.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

28. old. 23. és 115. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Két ülő apostol alakja a jobboldali csoportból, hátsó nézetben, egyik rövid, másik hosszú hajfürtökkel. - A rövid fürtös fej jobboldali profilból. - Ugyanez hátulról, a fürtök stilizált megfogalmazásának illusztrálására.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

55., 56. és 57. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Judás és a mellette ülő apostol alakja, hátulnézetben. Judás arca jobb profilból ig is látszik, mintha Krisztus szavaira akkor ütné fel fejét és jobb kezét ijedten emeli állához. Vállán átvetve hátán lóg a pénzes tarsolya.-

Judás feje szemből, kissé alulról fotografálva (színesen), - a még tétovázó lelkiismeretfurdalás pompás kifejezésével.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

58.á. és XV. t.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

A Judás melletti apostol feje kissé baloldalról, kitünö sines felvételben, mely a sinek kiváló visszaadása mellett igen jól érzéhelteti a szobrászi megformálás, a riadtan hátra- és oldalt vetett fej s a tétován levegőbe meredő balhéz lélektanilag tökéletes megoldását. – Ugyanez a fej teljes hátul nézetben, a hajfürtök fölényesen bravuros faragásának illusztrálására.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

XIV. t. és 59.á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Első táblaráj:

Felnagyított színes felvétel az alvó ifj. Péter alakjának felső részéről. A kitűnő reprodukció jól érzékelteti a művész kézkövedését a formai részletek visszaadásával, viszont a kifejezés ereje itt is maradt.-

Felnagyított színes részlet az imádkozó Krisztus feletti tájról, mely a sziklás

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

XVI., XVII. t

M.D.A.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali felső relief:

- Részlet Mária alakjáról. E felvételen ismét jól látható a háttér kréta-alapjába vésett brokát-mintázat.

- Részlet a másik oldalt fallal övezett városházáról, melyen - dacára az egész kompozícióhoz viszonyított kis méretének - számtalan finom, és eredeti építészeti részlet figyelhető meg.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1951. Artia. 33. és 34. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Jobboldali felső relief:

- Felnagjított színes részlet szt. János alakjáról. Balkezét, kinyujtott ujjakkal könyvére fekteti, jobb kezében még irószerszámát tartja, fejét extatikusan hátraveti, mint aki hirtelen megállt az irásban.

- Részlet a sasmadárról. - Érdekes, hogy a figurális részek, a ruhaanyagok... ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

VII. t. és 35. á.

M.D.A.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali felső relief

... s azoknak a szincréssel is fokozott erős naturalizmusával szemben, a járulékos motivumok milyen tudatos stilizálással készültek. (Mint pld. ez a madár, a tenger, a halak, a tájék, stb.)

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia. 32-35. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali alsó relief:

Olajban fött szt. János vértanusága. A kompozíció jobb alsó sarkát kitöltő hatalmas kallanban, melyet alulról nyaldosnak a lángok, ül a szent, imára összetett kézzel. Az olajból kiálló meztelen felsőtest és bal térd, valamint a kezek ábrázolása kiváló természetmegfigyelésre vall. A bal sarokban az ítéletet elrendelő zsidó főpap és kísérete, köztük egy résztvevő archifejezésű idős férfi. A kép középpontjában az ítéletet végrehajtó ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

36. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali alsó relief:

... poroszló alakja áll, aki hosszú nyeles merítő edényből önti a szent fejére a forró olajat. A hatlan mögött még egy szolga térdelő alakja egészíti ki a csoportot. Háttérben tornyos és kupolás város és hegyes táj.

- A felnagyított pompás színes felvételen még inkább szembeötlik a rengeteg részlet finomság: a szentnek fájdalmat el nem áruló archifejezése, csak összeszorított fogai és piros arcszíne, a poroszló honok eghedőüsége, amivel munkáját végzi ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Baloldali alsó relief:

- Részlet a háttérnek krétaalapba vésett brokát-mintázatából.
- Szt. Jakab lefejezésének sima reprodukciója, lapos felvételben (a többihez képest kevésbé sikerült fotográfiában), a brokát-mintás háttér feketével letakarva.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1951. Artia. 30.old. és VI.t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Felnagyított részlet az alvó János fejéről és Krisztus hezeiről.

Felnagyított részlet a siró szt. Péter alakjáról rendkívül szép színes reprodukcióban, melyen maradér nélkül érvényesül az aranyozás és színezés tökéletessége.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

43.á. és XI.t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Két evő-ivó apostol a jobboldali csoportból: az idősebb, szakálas éppen kenyerébe készül harapni, a fiatalabb, fürtös-fejű, bal kezében tartott serlegét nézi.

Felnagyított részlet a fenti idősebb apostolról.

Felnagyított részlet a fenti fiatalabb apostolról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

44., 45. és 46. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali alsó relief:

... s aki maga is fujtat a nagy melegtől. Különösen meghapó erre a reliefen a szinezés gazdagsága és a visszatérő szinek elosztásának pompás egyensúlya. A figurális részek és a textiliák kiváló anyagszerűsége mellett ismét feltűnő, hogy a katlant nyaldosó lángok s az alattuk lévő fahasábok menynyire szükszavuan stilizáltak.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia

VIII. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali alsó relief:

Részlet az ítéletet végrehajtó poroszló fejéről, melyen itt még jobban szembeötlik a bihegő szaj. - Részlet a zsidó főpap fejéről. - Részlet a kallan mögött térdeplő szolga fejéről, amely mintha azonos volna, archifejezésben, a szt. Jakabot lefejező hóhérral, (lásd: 30. á.)

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 37., 38. és 39. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Jobboldali alsó relief:

Felnagyitott kitünő sines felvétel a zsidó főpap mögötti idős férfi arcáról, melyen, a hissé baloldalra hajtott fejtartásban, a szemek résztvevő, szomoru kifejezésében, a száj körüli keserunyás ráncokban, a lélektani beleélés- és ábrázoló képesség egészen magas fokra nyilatkozik meg. Az arc élettelyes sinezését pompásan heretezik az aranyozott hálap alól kicsüngő ősz fürtök és a ruzázat tompakék sine.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

IX. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Első táblakép:

Krisztus a Getsemane kertjében. A kompozíció alsó részét szt. Péter ülve-, egy másik tanítvány, ferve alvó alakja tölti ki. Ez utóbbi mögött ül Jézus, elgondolkozó archifajzéssel. A sziklás hegyoldal egy felsőbb mélyedésében, a kép középpontjában Krisztus széttárt karokkal imádkozik, fölötte egy felhőben három kis angyal jelenését látja, akik a keresztkalált és a keserű poharat jósolják meg néki. A háttérben, a kert kapuján belül Judás látható, amint a fegyveres őröket vezeti.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

60. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Első táblakép:

... hegyoldalból, annak tetején felnövő lombardő, a háttér kerek-tornyos városa, távolabbi szikla hegyek, a Holstenger és az alkonyodó ég ábrázolásával élénk természetmegfigyelésre vall.

Felnagyított részlet az imádkozó Krisztus fejéről, melynek egész ... ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

XVII. t. és 61. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Első táblahép:

... tartása és arckifejezése az égi szózat átszellemült figyelését igyekszik érzéhelteti. Viszont a technikai foggatehosságok itt is szembetűnők, különösen az orrtő, a fül és a nyak megrajzolásában.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha.1961. Artia.

61. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakob-oltárának fénykép-felvételei

Első táblakép:

Az elgondolkozó Krisztus fejének felnagyított részlete, mely kitűnően érzékelteti azt a momentumot, amikor Péter megjósolja, hogy mielőtt a kakas megszólal, háromszor fogja őt megtagadni.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha. 1961. Artia.

62. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképflevételei

Első táblakép:

Felnagyított részlet Judás és a fegyveres örök csoportjáról, mely az egész kompozicionál csak egészen kis terjedelmű és kicsi-alakos részlete, mégis roppant kifejezésteljes. Az erszényét szorongató, fekérhöpenyes Judás jobb kezével a fáklyát-tartó őrt vezeti, mögüle az egyik lándzsás hatona öbeléje harol. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

63. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Első táblakép:

... Judásnak, ha ügyetlenül is megrajzolt, de erőteljes kilépéséből, valamint az előttük futó katona alakjából, aki mögött gurulnak az uton a hívek, pompásan kiérződik a köreledés lendülete.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

63. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Második táblahép:

Krisztus megvesszőrésének jelenetét a művész egy karettás menyezetű helyiségben örökíti, meg, melynek középső oszlopához háttal állítva és kezeit hátra kötözve hajtják végre rajta a kínzást. Az ütések lendületét kitűnően érzékelteti a két pozoszló testtartása, akik körül az egyik Krisztus fejét hajának fogva fesziti hátra a jobb kezével, míg a baljában ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

64. a.

LŐCSEI Pál szobrász XVI; első fele M.Ü.K.

Pásztor a XVI. századból · 1508 előtt. repr.
/ Festett faszobor a "Krisztus születése"oltáron. Lőcse
/Levoca CSSR/ Szent Jakab templom.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének
képeskönyve 896-1949. p. 1962. 82.l.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Felnagyított részlet Krisztus, az alvó János és szt. Péter alakjáról (színes)

Ugyanez a részlet kiemelten, tehát a zavaró asztalterítő nélkül fotografálva.

Felnagyított részlet Krisztus és az alvó János alakjáról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Prahe, 1961. Artia.

X.t., 41.á. és 42.á.

...l Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

M.D.K.

Tetődik táblakép:

„Krisztus Pilátus előtt." A jelenet egy, hazettás menyezetes helyiségben játszódik le, ahol Pilátus – az ítélet hi mondása után – éppen kezeit mossa. Vizsan faragott asztal fölött egy szolga vizes tálat és törülköröhendőt nyújt – tanács-adói gondterhelt arccal álljár körül. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

78. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Ötödik táblakép

... A művész cruttal az egész drámai jelenetet, a megrötörött, kerű Krisztus-t vezető és háttal álló, páncélos katonát, a Krisztus mögött tóduló tömeget, egy sikban helyezte el és eltekintett a tömegek arányos elosztásától, miáltal kompozíciót illetőleg az a kép a legrevésbe kiegyensúlyozott. A kép alsó felét meg- ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

78. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Ötödik táblakép:

... töltő sűrű tömeg egyensulyaképpen, a szabadon maradó tágas területeket az épület mennyezetének-, oszlopainak, valamint az asztalnak dús faragásaival igekszik kitölteni.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. -Praha, 1961. Artia.

78. á. és

a restaurálás előtti állapot: a 36. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Ötödik táblakép:

Felnagyitott színes részlet a Pilátus mögött álló hét tanácsadó fejéről

Felnagyitott színes részlet a Krisztus mögötti tömegről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar St.Jakob. Praha, 1961. Artia. XXIII. és XXIV. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Felnagyított részlet Pilátus fejéről, mely Krisztus felé fordul, és szemeiből mintha felelősséptudat és részvét sugározna. A felnagyításból a festői részletek, textiliák, prémek, ékszerek ábrázolásának sok finomsága tűnik szembe.

Felnagyított részlet Krisztus fejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

79. és 81. á

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Ötödik táblakép:

Felnagyított részlet Krisztus fejéről és a körülötte álló tömegről, melyen jól megfigyelhető a művésznek az érzelem-ábrázolásra törekvő erős hifejező képessége. A Krisztust vezető katonák arcából gúny és kegyetlenség, a mögötte lévőkéből rémület, az utána jövőkéből szomoruság és részvét sugárzik.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

80. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Hatodik táblakép:

„Krisztus összeroskad a kereszt alatt." A morgalmas és kitűnően meghomponált tömegből jól kiérezhető, a menetelésben való meghorpanas, aminek drámaiságát fokozza a Krisztust rugdosó és ütlegelő katonák heves mordulata, egy szeliden segíteni ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 82.á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Hatodik táblakép:

... araró apostol-alak, a két összekötözött lator, akik körül az egyik visszafordul, s a háttér egy emelt lépcsőforáról nérő és háriát támogató asszonyok csoportja szt. Jánossal. Itt minden Krisztus összeroskadt alakjára összpontosítja a kompozíciót, melyen kiváló, egyéni, ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

82. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hatodik táblakép:

... szinte portrészerű ábrázolásban látjuk viszont az előző képekről már ismert arcokat: Pilátust és tanácsadóját, a kárörvendő Kajafást, a kegyetlen katonákat, az ádáz pribékeket s az asszonyok csoportja előtt a bamba holdust. Kép a már látott fekér kis kutya is újra helyet kap a kép jobb alsó sarkában.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotisceh Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

82. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Felnagyított sines részlet az asszonyok csoportjáról, akik szt. Jánossal együtt Máriát támogatják. Előttük a lépcsőn a bamba koldus, az kép alsó részén Kajafás és a visszatekintő lator feje.

Felnagyított sines részlet az egyik gonosztekintetű pribék fejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXV. és XXVI. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hatodik táblakép:

Felnagyított részlet Pilátus tanácsadójának fejéről.

Felnagyított részlet Kajafás fejéről.

Felnagyított részlet a két lator fejéről.

[Amennyiben a restaurálás meghozelitőleg hűen követte az eredetiket, e felnagyított részletben igen jól megfigyel-

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotisceh Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

83., 84. és 85. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hatodik táblakép:

...hető - az erős hifejezőképesség mellett - a művész bravúros festői technikája.]

Felnagyított részlet a segíteni-akaró apostol résztvevő arcáról.

Felnagyított részlet a kép jobb alsó sarkában ábrázolt fekés kis kutyáról, mely jókedvű csaholással fordul vissza Krisztus összeroskadt alakja felé, s ez a jól./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

86. és 87. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hatodik táblakép:

... megfigyelt, ösztönös his mozdulat csak fokozza a drámai jelenet élettelyességét.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotisceh Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

87. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hetedik táblakép:

„Krisztus a feszületen." A kompozíció nem sorban tér el a korabeli ábrázolások szokásos típusától, de - amennyiben a művész kisméretű grafikus minta alapján dolgozott - feltétlenül javára irandó a nagméretű megoldás szincsoportosításának kiváló egyensúlya.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 88. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hetedik táblakép:

Felnagyított szines részlet a kép baloldalán álló asszonyok csoportjáról, melynek középpontjában Mária összeomló alakjából ugyszólván csak feje látszik, viszont a féloldalt háttal térdeplő és Máriát felfogó Magdolna, hevesen szétszárt kanjainak lendületével és baloldalra hátravetett fejtartásával annál drámaibban./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotisceh Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

XXVII. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hetedik táblakép:

... fejeri ki mindnyájuk megrendülését. Különösen figyelemre méltó a kezek finom rajza és élettelje mozdulata.

Felnagyított részlet Magdolna fejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. XXVII. t. és 90. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hetedik táblakép:

Felnagyított részlet a kép jobboldalán álló férfiak csoportjáról, ahol már eltűnt az arcokról a gúny vagy háróvenderés. Még a lándzsás katona háttal álló hatalmas alakjából is inkább komorság árad, amint feltartott jobb kezével éppen jelezné azt, ami behövetkezett.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotisceh Altar zu St.Jakob. Praha,1961. Artia.

89. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Felnagyított részlet a férfiak csoportjának egyik fejéről.

Felnagyított részlet a kép jobboldali hátteréről, bástyás, tornyos várfal láthépével, elől a férfiak csoportjából két rém vevő arc kifejezésű s a feszület felé tekintő férfiféjjel.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

91. és 92. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Hetedik táblakép:

Felnagyitott szines részlet a feszület mellett álló egyik férfi fejéről.

Felnagyitott részlet a kép baloldali hátterénől, lombos erdővel, melyen a művész szembeötlően nagy természet hűségre törekedett és, még keletiés vegetációt is igyekezett ábrázolni.

Meister Paul von Leutschau, Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXVIII. t. és 93.á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Nyolcadik táblakép:

„Krisztus feltámadása." Érezhetően követi a szokványos kompozíciókat s a művész egyéni értelmezésében elmerad a többi táblaképek elevenségétől. Az előtérben ülő még alvó s éppen felriadó katonák beállítottnak ható testtartása mellett különösen szembe-

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

94. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Nyolcadik táblakép:

... őllő a kissé hátrább lévő és szétfárt karokkal ámuldozó katona primitíven megrajzolt és elhelyezett alakja. Jézus van a kép középpontját kitöltő álló alakja, valamint a bástya baloldalán összehajló három Mária csoportja eqyaránt konvencionális megoldásra vall.

Meister Paul von Leutschau, Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

94. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Nyolcadik táblakép:

Felnagyított (színes) részlet az asszonyok csoportjáról. Ez a reprodukció is igazolja, hogy az arcokból, a kezekből, a képenyek redőzeteből mennyire hiányzik az előző táblaképek életteljessége s a művész ábrázoló képessége.

Felnagyított színes részlet az egyik őrző katonáról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXIX. és XXX. t.

Lőcsei Pál, szobrász M.D.K.

Nyolcadik táblakép:

Félnagyított részlet Krisztus fejéről és két ujját bírónyságtételre kicsenesitett, felfelé tartott jobb keréről. Az arc sem homolyságot, sem diadalmat nem árul el, a művész inkább korának férfi ideálját igyekezett, meglehetősen kifejezéstelenül, visszaadni.

Meister Paul von Leutschau, Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

95. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Nyolcadik táblakép:

Felnagyított részlet a háttérben látható városról. –

Felnagyított részlet a háttérben látható erdőből. – Mindkettőnél meghagyó az az igyekezet, mellyel a jelenetet, tájképileg az előzővel hozza összefüggésbe. Most, a leírásoknak megfelelően, ugyanazt a tájat hissé jobbról látjuk: jobban

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

96. és 97. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Nyolcadik táblakép:

... bontakoznak ki a város kerek és szögletes bástyái, tornyai, viszont a kevésbé domináló érdőrészletek is érzékeltetik, hogy ugyanazokat a facsoportokat látjuk, csak kissé más szemszögből. A részletekben, a fogjókerek s a növényzet ábrázolásában, a palánk s az asszonyok mögött nyitvamaradt kapu rajzában, sor naiv természethűségre való törekvés nyilatkozik meg.

Meister Paul von Leutschau, Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXIX. t., 96. és 97. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab_oltárának fénykép-felvételei

Oromzat:

Felnagyított részlet az egész oromzatról, melynek díszfaragásaiba Pál mester a 12 apostolnak régebbi időből (XIV. sz.) és nem is egy héztől származó szobrait, megfelelő postamenseken elhelyezve, a fialék erdejébe belekomponálta.

Meister Paul von Deutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

99. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Grouzat:

Felnagyított részlet András apostol szobráról.

Felnagyított részlet András apostol fejéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 100. és 101. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab oltárának fénykép-felvételei

Oromzat:

Máté apostol alakja az oromzaton: Jobb kezében könyv, balkezében balta. -

Ugyanez az apostol-szobor restaurálás előtt.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.
102. á. és 37. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Cromzal:

A középső Jakab apostol szobra: balkezében könyv, a jobbkezében vándorbot.

Fülöp apostol szobra: bal karja lefőzve, jobb karjában könyvet tart.

Jakus apostol szobra: balkezében kehely, jobb karja lefőzve.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

103., 104. és 105. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab_oltárának fénykép-felvételei

Oromzat:

Idősebb Jakab apostol szobra: mindkét karja letörve, fején kalap. Az egész alak merev tartása, valamint a redőzet alapján ítélve, még a régi sororatnak is egyik legkorábbi darabja.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

106. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Orvmrat:

Simon apostol szobra: jobbkezében hosszú nyelű bot, balkezében könyv.-

Felnagyitott sínes részlet Simon apostol fejéről és felső testéről: a reprodukció jól érzékelteti a kezdetlegesebb megformálást és ábrázolókészséget. Visszont a jobblábra támasz.-/.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

107.á. és XXXII.t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab_oltárának fénykép-felvételei

Crowrad:

... hodó testtartás kontraposztjá-
ban és a redőzet morzsalékos, válto-
zatos gardaprájú kezelésében már
a gótikából feloldódó, naturalisz-
tikus törekvések fedezhetők fel.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

107. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Gromzat:

Péter apostol szobra: jobbjában óriási kulcs, balkezében könyv.

Felnagyitott részlet a fenti szobor felső részéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 108. és 110. á.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab oltárának fénykép-felvételei

Oromzat:

Pál apostol szobra: jobbkezében könyv, balkezében kegével a földnek támasztott óriási kard.

Felnagyított részlet a fenti szobor felső részéről.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artis. 109. és 111. á.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Gromzat:

Judas Tadeus apostol-, Bartolomeus apostol- és Tamás apostol szobra. Mindhármuknak egyik kezében könyv, a másikban bot, vagy lándzsa. A három szobor azonos tartását csak a redőzet itt-ott némileg eltérő kezelése különbözteti meg egymástól.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

112., 113. és 114.á.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Az oromzat legfelső részének felnagyított részlete, a legfelső posztamensen Szt. Jakab szobrával s afelett a csúcsíves szentély záróhöve felé törő és dús-faragásu rozettában végződő befejező fialéval.

Meister Paul von Leutschau, Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 32. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának oltárszekrényében álló János evangelista szobrának jobb harján ismeretlen mester-jegyet találtak, melyet a prágai Nemzeti Múzeum őriz. A mester jeg szabálytalan hatszögben egymáson, keresztbefektetett, keresztirányú végződésékkel ellátott két pálcácskát ábrázol.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 35. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Negyedik táblahép!

Felnagyított szines részlet a kiáltozó tömegről. Itt jól megfigyelhető az egyes arcok egyéni, szinte portrészerű kerelése, ami - mégha a kompozíciót illetőleg minta alapján is dolgozott a művész - de a festői megoldást illetőleg önálló és erős ábrázoló készségre vall.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXI. t.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Negedik táblakép:

Felnagyitott részlet a kiáltozó tömegről. – Részlet az erkélyen ülő nézők csoportjáról: anya gyermekével karján, mellette egy nagyobbacska gyermek feje, kétoldalt két öreg férfifej – Felnagyitott részlet a Pilatus mögötti katonáról s a kiséret többi tagjáról.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotiche Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

73., 74. és 75. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképflevételei

Harmadik táblakép:

Felnagyított részlet Krisztus ülő, hissé előregörnyedő alakjáról, a XX. táblán külön is ábrázolt poroszlóval együtt.

Felnagyított részlet csak Krisztus alakjáról, melyen jól érvényesül a a szenvedést méltósággal viselő, megadó archifejezése.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

69. és 70. á

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának fényképfelvételei

Harmadik táblakép:

Felnagyitott részlet a háttér emelt szintjén vitatkozók csoportjáról. A középpontban Pilátus, karbatett kezekkel, tárgyilagos archifejezéssel, mint ha még menteni próbálná Jézust, de a körülötte állók, főleg a vele szemközti heves mozdulatu férfi archifejezése érzékelteti a Jézus elleni közhangulatot.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

71. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Negyedik táblakép:

„Ecce homo" - Pilatus a megrinzott, összekötözött-kezű Férust a tömeg elé vezeti és utolsó kísérletet tesz megmentésére. Arca határozott jóakaratot és részvétet árul el. A kompozíció hangulya kettőjük alakján van, melyet az alattuk kiáltozó tömeg és az erkélyről-nézők csoportja egyensúlyoz ki.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotiche Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

72. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

lepreverdesebb művéről, a lőcsei Szt. Jakab oltárról kiadott, gardapon és igen szépen illusztrált mű szövegírója: Pašteka (Fulius) leplezetlen sovinizmussal ismerteti az oltár történetét, miner során megállapítja, hogy "az eddigi tudományos kutatás a Szt. Jakab-oltárt minden kiragadta a helyi társadalmi és kulturális fejlődésből, és bekebelezte azt a nem-szlovák művészetbe." /.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 8. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász.

... „Pedig - folytatja - a 15. és 16. században Lőcsén, valamint az egész Szepességben, az élet népies volt, helyhez-kötött és szlovák: idegen társadalmi elemek, különösen a német, csak a társadalmi és kulturális felszínt alkották." [Ezek után nem meglepő, hogy az idevágó gardag magaz tudományos irodalomból semmit sem említ, az 1874-évi restaurálást is csak egy évszámmal.]

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 8. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, festőművész

életrajzi adatairól írásos feljegyzések és okiratok nem maradtak, mivel a lőcsei városi levéltárat az 1550-évi tűzvész teljesen elpusztította. Viszont a Szt. Jakab-templom déli előcsarnokának nyugati külső falán levő emléktáblán, melyet Urbanowitz kőfaragó családja, Lőcsei Pál leszármazottja emelt, 1621-ben ... */.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia.

Az emléktábla képe a 11. old. 16. oldalon + 17. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Predella:

Össz felvétel az oltár teljes szélességében, az oldalsó ornamentális faragásokkal együtt.

Részlet az Utolsó vacsora csoportja feletti nőllőfürtös ornamentumból

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

24. és 26. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Predella:

Részlet az Utolsó vacsora feletti faragott ornamentumból, nőllő-fürtökkel és madárkával (nincs)

Részlet az Utolsó vacsora feletti nőllőfürtös ornamentum középső részéből

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

XXXI. t. és 98. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei

Predella:

Nagméretű (2 oldalon átmenő) reprodukció az Utolsó Vacsora szoborcsoportjáról, a fülkéjében fotografálva. A középen ülő Krisztus drámai jóslatáról, hogy körülhír valari el fogja őt árulni, csak a vele szemben, a néröner hissé oldalt háttal forduló, Judás, és a síró szt. Péter vezmer tudomást. János, fejét Krisztus ölébe hajtva alszik – a többi apostol csak az evéssel, ivással foglalatoskodik.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

40. á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... félrecíthetetlenül igazolja, hogy a főoltár alkotója, ősük, a lőcsei illetőségű Pál mester volt. Évszámi adatok itt azonban, még az oltár helatkeresére vonatkozolag sem szerepelnek. C. Hain: „Zipserische oder Leutschaverische Chronica undt Zeitbeschreibung" c. művében az 1508-as évszám szerepel, azzal a megjegyzéssel, hogy az oltárt akkor fedték be táblákkal. Szerző ezt elfogadhatatlannak tartja. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961, Artia. 12. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... mivel a passio-sorozat, képei 1509-ből származó grafikus ábrázolás alapján készültek. Négy különböző okirat egybevetéséből szerző azt állapítja meg, hogy Pál mester 1515-1525 között a város tekintélyes polgára volt, városi tisztséget viselt, 1542-ben pedig már nem élt, mert felesége ezidőben már mint özvegy szerepel.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 12. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei:

Az oltárszerrény és a szárnyak tipográfiailag szellemesen megoldott reprodukciója, amennyiben a szárnyajtók két-két oldala-egymáshoz összeragasztva-valóságosan nyithatók és becsukhatók s így az oltár kétféle megjelenését kitünően érzékeltetik.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

3.á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fénykép-felvételei

Összfelvétel az oltárról csukott szárnyajtókkal, mely helyzetben a külső oldalaikon levő táblaképek, a rögzített szárnyakon levőkkel együtt nyolc képből álló, két vízszintes sorban elhelyezett sorozatot alkotnak, mely Krisztus kiszenvedését ábrázolja.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

2.á.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt.Jakab-oltárának fényképfelvételei:

Összfelvétel az egész oltárról nyitott szárnyajtókkal, amely helyzetben azok eltakarják a rögzített szárny homor táblaképeit, viszont a belső oldalaikon lévő szinezett, aranyozott relieftek teljes összhangban illeszkednek hozzá az oltárszekrény ragyogó hármas figurájához.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia.

1. ábra

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárán, a táblaképek alkotóját, sem keletkezésük idejét megállapítani eddig nem sikerült. Annyi bizonyos hogy német kultur-körből származott – a német reneszánsz festészetnek abból a köréből, melyben – Cranachot és Dürert is belevéve – ~~mély~~ a reneszánsz felszín alatt még többszörös késögotikus réteget maradtak. Ellentétben az egykorú Mathias Grünewald expresszionista spiritualizmusával, a Lőcsei képek az érzékelhető valóságot ábrázolják; Szakértők Hans Molar, vagy Teofil Stanzel nevét hozzák a képekkel összefüggésbe és keletkezésüket kb. 1515-1517-re datáljak.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 30-35. old.

Lőcsei Pál, szobrász

M.D.K.

Szt. Jakab-ollárán, a táblaképek alkotójának, ha idegen mintár, Cranach és Schäufelein könyv illusztrációi alapján is dolgozott, önálló alkotó tehetséggel is kellett rendelkernie, márcsak a hismeretü (25 x 17.2 cm) grafikus ábrázolásoknak nagyméretü festő technikába való átültetését illetőleg. Azonkívül a nyole képbe epikus és emocionális összefüggést tudott belevinni, ami az egyes grafikus ábrázolásokkal szemben egységes koncepcióra vall.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotishe Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 29. old.

Lőcsei Pál, szobrász

M.D.K.

Szt. Jakab-oltárának nyolc táblaképe idegen mintár alapján készült, ami a közép korban általános szokás volt, mivel nem az eredetiséget, hanem a mű technikai tökéletességét tartottár fontosnak. Szakemberek már a 19. sz. végén felhívtár a figyelmet az alapul szolgáló mintaképekre, de „egy félévszázadra volt szükség ezek pontos meghatározására". Eszerint a lőcsei sorozat hat képe L. Cranachnak 1509-ben megjelent passiója alapján, kettő pedig H. L. Schäufelein: „Speculum passionis domini nostri Jesu Christi" címén 1507-ben Nürnbergben megjelent könyvének illusztrációja alapján készült.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 28. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárán, csukott szárnyajtók esetén nyolc darab, két vízszintes sorban elhelyezett táblakép látható, melyek balról jobbra haladva Krisztus kinszenvedésének jeleneteit ábrázolják, éspedig: „A Getsemane kertjében", „A korbácsolás", „A tövishorona", „Ecce homo"; az alsó sorban: „Krisztus Pilatus előtt", „Krisztus összeroskad a kereszt alatt", „A keresztre feszítés", „Feltámadás". A képek czüsttel diszített fehete keretekben vannak.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 28. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

szt. Jakab-oltárának összképe, a nyíló-szárnyak becsukott helyzetében, lényegesen megváltozik. Az oltár-szekrény három nagy szobra s az ajtók belső oldalán levő reliefek eltűnnek, s a rögzített szárnyakon lévő 2-2 táblaképpel együtt Krisztus szenvedését ábrázoló 8 táblaképnek együttesen 3'90 m. magas és 4.40 m. széles, sok alakos színes felülete domináljа az oltárt. Az egyes képek magassága 195 cm, szélessége 110 cm, vastagsága 1.5 cm. Vékony hárs fa lemezekből vannak összeragasztva, melyen kréta réteges vászonra, temperával festettek a képeket

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 27. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

szt. Jakab-oltárának polychromiájában és aranyozásában a későgótika valóság- és anyag ábrázolása a tetőfokát éri el. A többrétegű olaj-tempera és lazur felrakásoktól az arany és ezüst fóliákig és a krétaalapozásba bevésett brokát mintázatokig minden lehetőséget kihasználnak a képszerű ábrázolás elevenné, ragyogóvá, gazdaggá tételére. Mindezt a gazdagságot meg a 14. századi apostolszobrokon is alkalmazzák.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 25-26. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

st. Jakab oltára nemcsak építészeti és szobrászati megoldásában, hanem az ornamentum, a szín, az aranyozás alkalmazásában is jellegzetes kifejezője a késő-gótikának, amelyben az addig korábbori kötöttséggel szemben, az optikai jellegzetességre, a tér kiegyensúlyozottságára és dekorativ hatásosságára, realitásra való törekvés lép előtérbe. A színezés és aranyozás - amint azt a restaurálás is megállapította - nemcsak művészi, de technikai kivitelében is kiváló.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 25. old

M.D.K.

Lőcsei Pál, rajzás

Szt. Jakab-oltára predellá-jának képe és egy részlet-felvétel a predella rőllőfürtös ornamentumából.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 24. és 26. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának három fő-alakja képezi az oltár-szerrény legfőbb díszét. A középen álló Mária szobor 2.47 m., szt. Jakab 2.32 m., János evangelista 2.30 m. magas. Az egyes alakok összefüggését más fafaragó művészek műhelyeivel, um. Veit Stosszal, Wohlgemut Schwabach-i oltárával, vagy Gregor Erhardt Blaubeuren-i oltárával könnyű kimutatni, mégis „ha Pál mester idegen minták alapján is dolgozott, művészete ... mindig a honi tradiciókban ... a szlovák késő gótikában gyökerezett."

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 22. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárát magába fogadó lőcsei szt. Jakab templom alaprajza, melyet az 1952-54-évi restaurálás vezetője V. Kotrba készített, a 14. századi, a késögotikus és a 19. századi hozzáépítések feltüntetésével. Ugyancsak tőle: az oltár sematikus rajza, melyen az arányok jól érzékelhetők.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotishe Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 21. old. és 23. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának három főalakja sokban hasonlít a 15. századi német és osztrák fafaragó művészet ~~[illegible]~~ hasonló ábrázolásai-hoz, melyek 1480 táján érték el a gótika fény-korát. De azok heves mordulatai, hifejező gesz-tusai s a redőzet linearis túlmodellálásával szemben Pál mester figuráiban harmonikus egyensulyra, emberi mélység- és élettelyes ábrá-zolásra való törekvés jelentkezik.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 21-22. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

szt. Jakab-oltárán a fiale-felépítmény tornyocskáiban elhelyezett apostolfigurák sokkal régebbiek, mint az oltár többi plasztikus díszé. Valószínűleg a 14. század második feléből, egy régebbi oltárról származnak. Átlagosan 1.12 m. magasak és sokszögű posztamensen állanak. Da cára stílus-egységük nek, nem ugyanazon kéz alkotásai: egyesek élettelyesek, belső logikával és feszültséggel, mások inkább sematikusak. Pál mester nagy kompozíciós készséggel helyezte el őket.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 20. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárán a nyíló szárnyak belső oldalán lévő reliefek nem ugyanannak a kéznek művei, de feltérető, hogy mind a négy jelenet kompozícióját Pál mester tervezte, mikörben szt. Jakab lefejéréséhez Veit Stoss grafikus ábrázolását, szt. János Patmos szigetén c. höz Martin Schongauerét, szt. János vértanuságáros részben Dürerét használta fel. Az „Apostolok búcsuja" is erősen összefügg a késő-gótikus hagyományokkal.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 19. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának nyíló részein, a belső oldalakat 2-2 relief díszíti: a baloldali szárny felső része „Az apostolok búcsúját", alsó része „Szt. Jakab lefejezését" ábrázolja, míg a jobb oldali nyíló szárny felső mezejében „Szt. János Patmos szigetén" alatta pedig „Szt. János vértanu-halála" látható. Két-két relief együttes mérete 110 × 186 cm.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia 18. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának predellájában az Utolsó vacsorát ábrázolta, azt a drámai konfliktust, mely Krisztus és Judás között lejátszódott. Ebben azonban csak ők ketten vesznek részt, a többiek formailag ei lélektanilag is önmagukban lezárt egységek, akiket a művész korkülönbség ei társadalmi hovátartozás szerint, sőt egyéni vonások alapján is szinte portraitszerűen ábrázol.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 18. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

... Az oltár elkészültének datálására viszont van két egbevágó adat: az egyik szerint Melchior [Menyhért?] rézműves 1517-ben 40 aranyat kapott a Szt. Jakab oltár tábláiért, ami nyilván csak a befejező munkálatokra, aranyozásra és szincrésre vonatkozhatott, mert az egész oltárra túl kevés lett volna. Ezenkívül a restaurálás folyamán, a Kotrba testvérek a jobboldali

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Lakob. Praha, 1961. Artis. 12. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... rögzített szárny belső oldalán ugan-
csak az 1517-es évszámot találták, fehér
krétával felírva. Minthogy az oltár,
szerkezetileg egészet alkot, arra követ-
keztetnek, hogy ezt az adatot a szár-
nyak beakasztásakor írták fel oda.
Ugyanott az 1460-as évszám is lát-
ható. Erre vonatkorólag szerző,
körli azt a híradást, melyet szerinte
a kutatók... ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar
zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 12. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

... csak hevéssé vettek figyelembe, hogy ti. Melchior rézmüves haláláról szóló beszámolóban az a megjegyzés szerepel, miszerint a Szt. Jakab-oltár „előzőleg már régóta ott állott fából" („que diu ante steterat in ligno").

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Lakob. Praha, 1961. Artia. 13. old. A két fehér krétával írott évszám képe: 38. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, rovbrás

Szt. Jakab oltárának restaurálását és konzerválását Kolrba V. mérnök és testvére irányítása mellett végezték 1952 és 1954 között. E nagyszabású munkálatot a szakemberek már 1950 óta szorgalmazták mivel az oltár faszerkezetét a XIX. sz. vége óta faférgek támadták meg és pusztították, úgyhogy immáron az összeomlástól lehetett tartani. A munkálatok során az oltárt ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Lakob. Praha, 1961. Artia. 8 old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... szerves alhátrészeire bontották szét, ciángáz-kamrában kiirtották belőlük a faférget, az eges részeket speciális oldattal impregnálták, a hiányzó szerkezeti részeket pótolták, a sinezést, aranyozást és a táblaképeket helyreállitották, s az egész oltárt egy beszerelt vasszerkezettel megerősitették.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 8. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab oltárának predellájá-
ul szerkezeti, mint művészi szempontból,
remekmű, mely harmonikusan illeszke-
dik az egész oltár együttes felépítésébe,
mondhatni meghatározza art. Középső,
négyzetes szerkény-mélyedésében az Utolsó
vacsorát ábrázolja a művész, középen Krisz-
tus alakjával. */.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Lakob. Praha, 1961. Artia. 13 old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... A predella tartó-szerkezetét 3-3 oszlop képezi, melyek egyúttal az egész oltár vertikális felosztását is álhatják s még a fiale-felépítményen is áthatolnak. A dusan alkalmazott, éles természetmegfigyelésre valló és mesterien faragott díszítmények harmonikusan illeszkednek bele ebbe a szerkezetbe s a művész tévedhetetlen térérzéhét igazolják.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 13-14. old.

-13-

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab-oltárának alapja, egy 14. századi gotikus oltárnak négyszögletes kő-mensája, melyet nagy ügyességgel igazítottak hozzá az új oltár követelményeihez.

~~Pašteka, Julius~~:

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 13. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrai

Szt. Jakab-oltárának merevítő vázát 10 oszlop képezi, melyek közül 4-4 az oltár-szekrény és az oltár-szárnyak sarkain helyezkedik el, 2 pedig az oltár-szekrény hátterét osztja fel három részre, melyek közül a középsőben Mária, két oldalt Szt. Jakab, illetve János evangélista életnagyságnál nagyobb szobrai állanak. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia 14. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... Az oltár szerény felső egyharmadát dúsan faragott menyezet, a baldachin borítja, melynek fedőlemeze fontos szerkezeti eleme az egész oltárnak. Egyészt ez hordozza a magas fiale-felépítményt, melynek ornamentikájába még 4 egyházatya kisméretű (21 cm) szobra is bele van komponálva, másrészt ez tartja össze az egész oltár vertikális szerkezetét. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 14. old.

M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

... Az oltár-szerkény és a predella egyes tagjai pontosan hidolgozott vájatokba és mélyedésekbe illeszkednek bele, ami a jól átgondolt szerkezeti rendszert s a sulyos, nyiló-szárnyak, valamint az egész oltár statikai egyensúlyát biztosítja. A hatalmas nyiló-szárnyak belső oldalait reliefek, külső oldalait tábla képek borítják. Ezáltal

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia 14. old.

Lőcsei Pál, szobrász

... a nyitható szárnyak tökéletesen megtalálhatják az oltár összenyomását: nyitott állapotban (az év nagyobb részében) a három nagy szobor és az oldalsó reliefek láthatók, aranyozott pompája dominál, míg csukott állapotban (a nagyhét idején) a táblaképek komor hangulata Krisztus szenvedéseire emlékeztet.

/.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St. Jakob. Praha, 1961. Artia. 14. old.

Löcsei Pál, szobrász

... Szt. Jakab-oltárának felső részét az oltár-szekrény és az oldalszárnyak teljes szélességéből felfelé törő fiale-erdő képezi, melynek dús faragásaiba Pál mester egy régebbi apostol-sorozatának alakjait is belekomponálta, három emeletes elrendezésben, melyek körül a legfelsőben a templom védszentjének, szt. Jakabnak alakja került elhelyezésre. E fiale-felépítmény építészeti tökéletességű el-

./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia 15. old.

 M.D.K.

Löcsei Pál, szobrász

...renderése és nagszabásu mivolta, a hatalmas mű sulyosságának fokozatos feloldása, valamint a dekoráció naturalisztikus gazdagsága, a későgótika oly tökéletes alkotásává avatják a löcsei főoltárt, amellyel csak nekány ausztriai és frankföldi oltár versenyezhet. - A Szt. Jakab-oltár méretei: teljes magassága 18.62 m.; a predella magassága 1.68 m, alapjának szélessége 3.41 m. az oltár-szerkény magassága 4.33 m, szélessége 2.60 m.; a fiale-felépitmény magassága 10.74 m. Az oltár teljes szélessége 6.27 m. ./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 15.old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... Vagyis a lőcsei oltáron a szélesség a magassághoz 1:3 szerint viszonylik. Ugyszintén rendkívüli átgondoltságot árul el a geometriai elrendezés, melynek megfelelően az egyes részek a háromszögből, vagy a körből levezetbetők. Az ornamentális ei a plasztikus, figurális faragások tökéletes összhangja, az ábrázolásmód realisztikus felfogása jelzi a középkorból a humanisztikus világfelfogáshoz való átmenetet.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia 17. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

Szt. Jakab oltárának méltatása során szerző (J. Pašteka) megállapítja, hogy habár a lőcsei oltár nem bizonythatóan minden részletében Pál mester műve, egyéniségének egységes irányító szerepe az egészen mégis meglátszik. Ez első sorban az oltár kimondottan építészeti felépítésében nyilatkozik meg, ahol az óriási és sokféle gazdagság mellett is az egység dominál. További jellegzetességei a lőcsei oltárnak a vertikális tendencia, melybe a táblaképek horizontalitása pompás egyensúlyt visz bele./.

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotishe Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 36-38. old.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

... Szt. Jakab-oltára mérdeivel túlszárnyalja az összes európai szárnyas oltárokat, de ez a tuldimenzionáltság nemcsak quantitatív, hanem a felfogás monumentalitásával is lépést tart. Jelentős abból a szempontból is, hogy átmenetet jelent a késő gótikából az uj humanisztikus, realisztikusan érzékletes világszemleletbe. Azon a ponton áll, ahol a gotikus tradició telőfokát érte el, s habár ezen a ponton sok befolyás: német, osztrák, lengyel és cseh keresztezte egymást, mégis „a szlovák történelmi territorium hazai tradicióiban gyökerezik."

Meister Paul von Leutschau. Der spätgotische Altar zu St.Jakob. Praha, 1961. Artia. 39. old.

Lőcses Pál nolván

MDk

Veit Stoss tanítványa, műve a lőcsei szárnyasoltár és krisztus-nületése-oltár.

Győry Aranka: Műalkotások ismertetése. I. rész.

Debrecen, 1945.

24. l

M.D.K.

Lőcsei Pál, festő

a XVI. század e leghiválóbb szepességi mestere „valószínű, hogy talán Stoász Vid krakói műhelyéből került először Besztercebányára, majd Lőcsére."

Divald Kornél: Szárnyas oltárok Liptó, Arva és Trencsén vármegyében.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1912. 46. kot. 684. old.

MDK

Lőcsi Pál szobrász

Főoltára a lőcsei szt.Jakab templomban.1508-18.
/foto/

243.1.

A magyarországi művészetnek története I.
Budapest 1961. II. kiadás

MDK

Lőcsei Pál, képfaragó mester

A magyarországi gotikus müvészet utolsó n agy alkotója. Egyetlen hiteles müve a lőcsei főoltár melyet 15o8-ban állitottak fel. A krakkói Vid Stwosz tanitványa lehetett.

A magyarországi müvészetnek története I. 244.1.
Budapest 1961. II. kiadás.

MDK

Lőcsei Pál mester, festő

Kampis Antal: Lőcsei Pál mester/Arch.Ért.1935./

A magyarországi művészet története I. 261.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

MDK

Lőcsei Pál szobrász 15.sz.

Érdemeiért a városi polgárság közé kerül.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 189.l.

M.D.K.

Lőcsei Pál, szobrász

sajátkezű művének, hol pedig műhelye munkájának tulajdonitottak sorág a leibici (L'ubica) gotikus Mária-főoltárának középső főalakját. Az oltár oldalszárnyai elvesztek. Szerző inkább a főalak mellett egymásfölötti fülkében elhelyezett 2-2 női szent szobraival foglalkozik, a főalakra vonatkozólag csak a „Lőcsei Pállal való közeli kapcsolatot" említi.

Radocsay Dénes: A magyarországi gótikus faszobrászat határkérdéseihez I. Bulletin du Musée National Hongrois des Beaux Arts. Bp. 1960. N. 17. 126. old.

M.D.K.

LŐCSEI Pál szobrász
(1455-1530)
A lőcsei, szepességi szobrásziskola
legnagyobb mestere
Lőcse, Kéb. t. Jézus szakítése-szobor csoport
(Repr.)

Domby József: Müvészettörténet Bp. 1960. 208. e.

M. D. K.

LŐCSEI Pál szobrász

(? – 1542 előtt)

Lőcse ht. Jakab t. tőrétára

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 261,553.e.

St Rórus nobra Veit Stoss határát mutatja. Madonna nobor hasonló tefolyásra utal. Ismert példaképe Kampis szerint a Londonban őrzött Mária-nobor.

J. Balogh: L'origine du style des sculptures en bois de la Hongrie médievales

Acta historiae Artium 1957.

24/6

MDK

Lőcsei Pál mester

Irodalom a Madonna szoborra vonatkozólag:

A. Kampis: Lőcsei Pál mester
Archeológiai Értesítő 1934. 79.o.

J. Baloph: L'origine du style des sculptures en bois de la Hongrie médiévale.
Acta Historiae Artium 1957 252.o

Löcsei Pál mester 3 - MDK

Szt János evangelista szobor elő-
lépe Wiese szerint Riemenschneider
würzburgban lévő szobra.
De törvetlenebb modell, amely
Riemenschneider előlépe is volt
egyúttal E. S. mester Szt János evan-
gelista metszete (Lehrs 95.)

J. Balogh: L'origine du style des
sculptures en bois de la Hongrie
médiévale
Acta Historiae Artium 1957.

244.0

Löcsei Pál mester B-4. MDK

Irodalom a Szt János evangelista
szobra vonatkozásai:

Wiese — O. Schürer - E. Wiese: Deutsche
Kunst in der Zips. Brünn 1938 196.0.

J. Balogh: L'origine du style des
sculptures en bois de la Hongrie
médievale
Acta Historiae Artium 1957.

252.0.

Löcsei Pál

MDK

a Löcsei szobrániskola legnagyobb mestere, Wit Stwosz-szal dolgozott együtt
Tanítványaival Löcsén 1508-18ig egy 19 m. magas faszobros, festett oltárt résztett.

Dombi Miw Lőrt

208

Lőcsei Pál

MDK

A lőcsei plébániatemplom
Jézus születése oltár leírása

Lőcsei Pál nobrán M.D.M.

Lőcsén Jánobrán-műhelyt alapított
Feltehetően ő faragta a bentercebányai
ht. Borbála oltárt. Lehet, hogy Veit Stoss
tanítványa
Lőcsén elkészíti a Krisztus műletése nobrecso
portot 1500 K. 1508 ban a lőcsei ht. Jakab
tpl. főoltárát (repr.: 156, 157 o.)

K. Divald, Old Hungarian Art. London 1931
133, 140, 145, 146, 148,
150,

Lőcsei Pál

képfaragó mester MDK

egyetlen hitelesithető müve a lőcsei főoltár. Valószinüleg Vid Stwosz mester krakkéi műhelyében tanult. Festett táblaképei Lucas Cranach 1509-ben megjelent passio sorozatát követik.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 230.o.

Repr.: L őcse. Szt. Jakab templom főoltára 1508-1518 .
U.o. 229.o. 161. kép.

A Szt Jakab templom főoltárszekrénye .1508-1518.
U.o. 231.o. 162. kép.

A besztercebányai plébániatemplom Borbála kápolnájának alakjai az ő stilusát követik.
U.o. 237 sk. o.

MDK

Lőcsei Pál

szobrász 1455k-1530k

Már nem birtokot vagy nemességet kap mint a XIV. sz. nagy müvészei, hanem városi polgárság osztályában helyezkedik el.

Magy.Müv. Tört.I./szerk.Dercsényi/ 175.o.

Lőcsei Pál

A korábbi kutatás a mesternek tulajdonitott minden
a mester stilusa által ihletett szobrot.

Roadocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.169.1.

Löcsei Pál nobrán 16 n. M.D.K.

A löcsei ut. Jakab Hlom főoltárának készítője. Készült 1515 körül.

Dénes Ferenc: A művészet és művelődés lelhelyei szepesmegyében. Löcse 1900 34-35,

Lőcsei Pál.

A Lőcsei Szt. Jakab-templom főoltárát (Mária oltár) és a Péter-Pál mármaradék faragója.

Lőcsei Pál

a Lőcsei Szent Jakab

templom főoltára

(Lorvina 73)

Entz Géza: A gótika mův. 199. kép.

Lőcsei Pál, szobrászművész (16. század eleje)

27 SZOMBAT
SATURDAY

15.00

FILMVETITÉS
Stílusok, művek Csehszlovákiából
Gótikus szobrászat, Gótikus festészet, Lőcsei Pál Szent György szobra, Barokk festészet, Barokk szobrászat, Prágai kastélyok

Magyar Nemzeti Galéria,
1992. November

Löcsei Pál

Stoss tanítványa 1517-ben
tejezi be a Löcsei kent sokab
templom oltárát

(Gyulai 13)

Entz Géza: A gótika mio 2150.

Löcsei Pál mester

A kiváló szobrászművész 1532 jan 13-án halt meg. (bár ezt a dátumot vitatják) Életéről származásáról nagyon keveset tudunk. 1455 körül született, s a nevét annan kapta, hogy főleg Löcsén tevékenykedett. A magyarországi késő gotikus faszobrászat legkiemelkedőbb művésze. Nevét a löcsei plébániatemplom egy XVII. századi sírkőve őrizte meg, amely arról is tudosít, hogy Pál mester volt a hatalmas főoltár szobrásza.

Észak-Magyarország. 1972/10 7 old.

Lőcsei Pál, faszobrász

Szlovák műemléki kiállítás a Várban

A szlovák Műemléki és Természetvédelmi Intézet munkájának dokumentumaiból kiállítás nyílt meg Budapesten, az I. kerületi Táncsics Mihály utca 1. szám alatt. A november 5-ig nyitva tartó kiállításon bemutatott képek, miniatűr szoborcsoportok a legszebb szlovák műemlékeket, történeti városközpontokat, természetvédelmi területeket, emlékműveket ábrázolják. A kiállítás becses értékei közé tartoznak Lőcsei Pál XVI. századi faszobrász alkotásai.

—: Szlovák műemléki kiállítás 9.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 19.

Lőcsei Pál

Későgotikus szobrait 1730 előtt a lőcsei Szt. Jakab tpl. Csáky-oltárába foglalva állítottak fel.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó 1975 Bp.

410. old.

Lőcsei Pál, szobrász

1

Szlovák állami nagydíjjal tüntették ki Éva Ricottiovát a XV–XVI. sz.-i magyar szobrász, Lőcsei Pál munkáinak restaurálásáért. → Lőcsei Pál 1455-ben született Lőcsén. 1530 táján halt meg ugyanott. Tagja volt a városi tanácsnak is. A ma is meglévő gótikus kent Jakab templom 18 m. magas főoltárát Lőcsei Pál kérvélette — : Apostolok hársfából [fából].

6.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. márc. 21.

Lőcsei Pál, szobrász

2

A főoltár kérülését 1508-ban kezdte s 1518-ban fejezte be.

Lőcsei műhelyéből kerültek a felvidék legszebb kétőgótikus faragványai. Ott készült a szepesszombati 8 m magas szent György főoltár is.

— : Apostolok Lászfából 6,

EST! HIRLAP, Bp. 1972. márc. 21.

Lőcsei Pál

Kőzött reprodukció

93. p. „A Szt. Jakob-templom főoltár-
szekrénye, 1508-18.

Filep Lajos: Magyar művészet, Budapest,
1971

Lőrsei Pál
szobrán

Pásztortej a lőrsei főtemplom bet-
lehemes poportjából / 1500 körül /
Repr.

Kosáry Domokos: M.o. tört. képekben
Gondolat 1971. 122. old.

Lőcsei Pál

Vágh János: Kolozsvári Tamás, M.S. mester, Lőcsei Pál. - /Az én múzeumom/. - Bp,1968.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.l.

~~158~~ 159.l.

XVII. SZÁZADI HOLLANDI RÉZKARCOLÓK RAJZAI A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

A Szépművészeti Múzeum Grafikai gyüjteményének gazdag anyagából ezúttal néhány újabban meghatározott rajzot szeretnék bemutatni, melyek szorosan véve rézkarcolók munkái, sőt egy kivételével rézkarcokhoz készültek előképül. A dolog természetéből folyik, hogy e rajzok több lényeges tekintetben eltérnek a rajzok nagy tömegétől. Míg azok ugyanis nagyrészt vázlatok vagy részlettanulmányok a művész valamely festményéhez, vagy éppenséggel meghatározott cél nélküli tanulmányok közvetlenül a természet után, addig a rézkarcokhoz előképül, azaz sokszorosításra szánt rajzok, befejezett kompozíciókat mutatnak. Ez természetes is. Közvetlenül a rézlemezre kevesen tudnak dolgozni; olyan rajzra van tehát szükség, mely minden apró részletet kristálytisztán tüntet fel s így előkészíti és megkönnyíti a lemezen való munkát. A művésznek teliesen képszerű,

készítő
a rajz
eszköz
meg-
n lehet
d köz-
híveb-
aprólé-
,sőt ha
őképül,
hogy
zárva.
n rész-
század
. amint
ngeteg
ldön a
A rajz
iseppe
Szent
úzeum
nevet
nessze
likusan
ólékos

realizmus nyilvánul meg abban, ahogyan a könyv minden egyes lapját, a könyvjelzőt, a könyv kapcsait, Szent Pál fején minden hajszálat, az okulárét kirajzolja, nem felejtkezvén meg az orrán levő szemölcsről sem. Ez a kicsinységekben való elmélyedés minden olasz művésztől idegen. E rajz *az ifjabb Jacques de Gheyn*nek tanulmányrajza Szent Pált ábrázoló rézkarcához, melyet a bécsi Albertina-gyüjtemény példánya után közlünk. J. de Gheynnek e lapja és ifjúkorának egyéb rézkarcai,* melyek a korai hollandi grafikának legvonzóbb termékei közé tartoznak, 1614 és 1619 között keletkeztek. Művei, rokonszenves és bensőséges lelki és kifejezésbeli tartalmukon kívül, tisztán formailag is rendkívül érdekesek. Először, mert rajtuk rendszerint egyetlen emberi alakot dolgoz ki, mely így már arányainál fogva is szokatlan és megkapó, másrészt, mert alakjainak különös drapériája nagy, síma, erősen megvilágított lágy formákból van alkotva, melyek árnyékában csaknem kicsinyes gyűrődésű ráncok bujnak meg. Ez az ellenmondás nagyvonalúság és aprólékosság, nagy, meleg kifejezés és kicsiségekkel való elbabrálás között minden művén végigvonul. S mindezen tulajdonságokból együttvéve bizarr, végtelenül megnyerő, erős hatású művek kerekednek ki.

A művész egyáltalán nem mondható termékenynek, mindössze néhány rézkarcot hagyott ránk. Festménye egyetlen sem ismeretes. Ludwig Burchard, ki a Rembrandt előtti hollandi rézkarcolókkal behatóan foglalkozott, még hiteles rajzot sem ismer tőle, de neki tulajdonít egyet Weimarban és egyet Drezdában, melyeket azelőtt az öregebbik J. de Gheyn műveinek tartottak. E „valószínű" művekhez mi egy kétségtelent, jellemzőt s még hozzá rendkívüli szépségűt adhatunk hozzá.

* Néhány rézkarca a Szépművészeti Múzeumnak a „XVII. század hollandi grafikája" című mostani kiállításán látható. 8. és 9. szám.

A BESZTERCEBÁNYAI SZT. BORBÁLA OLTÁR. 1500 körül.

I v a n C h a l u p e c k y :

TÖRTÉNELMI ADATOK LŐCSEI PÁL MESTERRŐL

(Historické doklady o Majstrovi Pavlovi z Levoče
Monumentorum Tutela. č. 5. Bratislava 1969 str. 44-51

Szovjet Művészettörténet
XXVI. 1972

Már szinte kilencven éve összpontosul a szakemberek figyelme a lőcsei Szt. Jakab templom főoltárának mesterére, akit Paulus sculptor, Paul Schnitzer, vagyis Pál faragómester néven ismerünk. Ennek ellenére az európai művészet eme fontos egyéniségére vonatkozó történelmi kutatások eredményei még nemrégen olyannyira szerények voltak, hogy a kutatók az ignoramus,ignorabimus-t fűzték nevéhez, hivatkozva az 1550-es lőcsei tüzvészre. De miután a Kotrba fivérek újból áttanulmányozták a lőcsei Városi Levéltár anyagát, nyilvánvalóvá vált, hogy az emlitett "ignorabimus" nem indokolt. Ezt alátámasztja a legutóbbi kutatás is, amely révén számos közvetett és közvetlen adat került napvilágra[1] Pál mesterről és családjáról. De ezek az adatok még nem elegendőek ahhoz, hogy elkészitsük Pál mester hiteles életrajzát. Az adatok gyüjtésénél a múltban megfeledkeztek egy olyan fontos tényről, mint amilyen a források kritikája. Ennek ellenére mégis úgy gondoljuk, hogy segithetnek a további, az életére vonatkozó adatgyüjtésnél és ezért e cikkünkben igyekszünk az összes eddig ismert közvetlen és közvetett adatot követni, mely Pál mesterre, mint faragóra vonatkoznak - mégpedig bizonyos okok miatt lehetőleg időrendi sorrendben. Megfigyelhetjük a források hitelességét és néhányuknál megpróbáljuk körvonalazni történelmi interpretációjuk lehetőségét.

A legrégibb adat talán a szebeni (Sabinov) krónikában lévő bejegyzés 1503-ból. Ez arról szól, hogy ugyanebben az évben lőcsei Pál mester 40forintért megaranyozott egy városi tulajdonban lévő nagyobb monstranciát, amelynek súlya 13 tálentum.[2] Természetesen ez az adat nem elég hiteles ahhoz, hogy a szebeni monstrancia aranyozó Pál mesterét azonosithassuk faragó Pál mesterrel, mint ahogyan ezt a "Szeben és környéke" cimü publikáció szerzői tették,[3] viszont ugyanakkor az azonosságot sem lehet kizárni. Tudjuk, hogy Pál faragómester szoros rokoni kapcsolatban állott egy bizonyos Tamás aranymüvessel,[4] és nem lehet figyelmen kivül hagyni azt sem, hogy háza szomszédságában állt bizonyos Richter János aranymüves házával.[5] A monstrancia aranyozását ezek szerint nem kellett személyesen neki végeznie, de átvehette a megbizást, mint vállalkozó - és a munkát rábizhatta valakire a mühelyből, vagy családjából.

Az első egészen biztosra vehető adat Pál faragómesterről. 1515-ből származik, mely igen fontos. Ebben az évben választották meg Pál mestert a lőcsei Krisztus Teste testvérület egyik tisztségviselőjévé.[6] A Testvérület képviselőit 4 tisztségviselő alkotta, akiknek müködési ideje 2 évig tartott. Évente 2 tisztségviselőt választottak. A másik kettő, akiket az előző választáso-

kon biztak meg a testvérület vezetésével, az első helyre került, az újonnan választott két tag pedig segédjeikként szerepeltek.[7] Pál faragómester tehát ennek a testvérületnek a tagja volt,és 1515-17 között egyike a két fő tisztségviselőnek.

Ugy tünik, hogy egy jelentős egyesületről volt szó. Abban az időben Lőcsén több hasonló jellegü testvérület létezett: Szentháromság Testvérület,[8] Szt. István Testv.,[9] Szt. Jakab Testv.,[10] Szt. Miklós Testv;[11] Lövészek Testv.[12] és végül az úgynevezett Elende Brüderschaft.[13] A mi testvérületünk magasabb rangjáról az a tény tanúskodik, hogy a belépéskor fizetendő tagdij 3 Ft volt, ami ekkor elég nagy összeget jelentett. Érdekes az a tény, hogy a testvérület többsége valamilyen oltárhoz tartozott. A középkorban ugyanis az oltároknak lehetett ingó vagy ingatlan tulajdona. Nem csoda tehát, hogy volt egyesületük is, amely kezelte és rendben tartotta őket és tulajdonukat is.Feltételezhető, hogy a Krisztus Teste testvérület a mai Corvin oltárhoz tartozott,amely a középkorban oly elterjedt motivumként tartalmazza - a Corpus Christi-t. (A megkinzott kezével az oldalsebére mutató Krisztus). Mivel az emlitett testvérületet a XV. sz. elején alapitották, feltételezzük, hogy a Corvin oltár előtt egy azonos ábrázolású, de kisebb méretü oltár állott a mai helyén. Pál részvételével az emlitett testvérület tisztségviselésével kapcsolatban nem lehet figyelmen kivül hagyni azt a tényt, hogy éppen ezekben az években a két választott tag közül egy mindig olyan személy volt, aki különös érdemeket szerzett Lőcse kulturális szinvonalának emelésében: 1512-ben a városi jegyző Hieronymus Nyemcze,[14] 1513-ban Hans Crauss, valószinüleg festő,[15] 1515-ben Pál faragómester, 1516-ban János festő,[16] 1517-ben a város hires gyarapitója, és a Szt. Jakab templom gondnoka, Jakub Melchior Messingsloher alias Polierer,[17] 1518-ban Johann Henckel-humanista és pap,[18] 1519-ben Teophil Stanczel, festő stb.[19]

Az a tény, hogy Pál igen magas tisztséget viselt,bizonyára nem volt véletlen, és feltehetőleg szélesebb körü események következményeként történt. A Kotrba fivérek nemrég találtak egy adatot Sperfogel krónikájában arról, hogy 1517-ben a város 10 hordó bort vett Pál faragó mestertől,hordónként 9 forintért.[20] Ez az adat bizonyitja, hogy Pál már egynéhány éve Lőcsén lakhatott,saját gazdasággal és bizonyos tulajdonnal rendelkezett.Nem lehet viszont ebből arra következtetni,hogy borral kereskedett.Akkoriban minden jobbmodú polgár tulajdonában volt nagyobb mennyiségü bor.Sokat kereskedtek vele, nemcsak a saját városukban, hanem pl. szállitották Szepesváraljára és máshová.[21] Több polgár borkereskedésével kapcsolatban rendelkezünk adatokkal.[22]

Bártfa levéltárában található egy levél 1520-ból, bizonyos lőcsei Pál mester nevével szignálva.[23] A levél teljesen magánjellegü és kiderül belőle, hogy irója az akkori bártfai községi bíróval áll rokoni kapcsolatban.Ugy látszik, hogy a levélnek semmi köze Pál faragó mesterhez.

A fontosabb birtok- vagy vagyonra vonatkozó tranzakciókat irásban kötötték meg a középkori városokban. A szerződést városi tanács néhány képviselője jelenlétében, esetleg még más tanuk jelenlétében kötötték. Tanuknak általában a szomszédokat, rokonokat vagy közeli barátokat hivták meg. Pál mester mint

tanú csak nagyon ritkán szerepel: kétszer 1523-ban és egyszer 1531-ben. 1523-ban tanúskodik az elhalálozott Melchior Messinloher-Polierer[24] házának eladásánál és Melchior özvegye és unokái közötti kiegyezésnél. 1531-ben egyike a tanúknak Jakub Cramer[25] és Johann Fleyscher[26] közti házeladási ügyben. Ebből nyilvánvaló, hogy Pál faragó mester jóbaráti viszonyban lehetett olyan jelentős és tisztelt lőcsei családokkal, mint amilyenek Messinloherék és Cramerék voltak.

1523-ban Theophil Stanczel irja Bártfa városának, hogy küldi a zöld festéket, amelyet Pál mestertől vett.[27] Ez azt jelenti, hogy Pál műhelye ekkor még létezett.

Nagyon jelentős adatot talált Alžbeta Günterová[28] Rozsnyó Városi levéltárában néhány évvel ezelőtt. Az ottani jegyzőkönyvben szerepel egy adat arról, hogy 1524-ben Lőcsei Pál mester (Paul Schnitzer) a városi tanács elé terjesztette ügyét, amelyben a 127 ft követelésének telekkönyvi betáblázását kérte, amellyel egy helyi polgár, Henrik Hermann tartozik neki. Kérését teljesitették és követelése fedezéséért betáblázták az emlitett polgár összes birtokát az adósság kifizetéséig. Végül találunk egy bejegyzést arról, hogy az adósságot kifizették[29] Nyitva marad a kérdés, hogy az emlitett polgár a követelt összeggel valamilyen megrendelt munkáért (oltár) vagy felvett kölcsönért tartozott, vagy talán üzleti kapcsolatban állott Lőcsei Pállal.

Majdnem az egész eddigi Pál mesterre vonatkozó irodalom közölte, hogy Pál 1525-ben a városi tanács tagja volt. Ez információ forrása Hain krónikája.[30] A krónika viszont arról ismert, hogy az adatai nem megbizhatóak és ezért óvatosan kell kezelni adatközléseit. Ez különösen retrospektiv részeire vonatkozik. A lőcsei városi tanács tagjaira (1515 és 1537 között) vonatkozó adatait viszont könnyen tudjuk hitelesiteni, összevetve őket Sperfogel[31] pontos és biztosra vehető egykori krónikájával. Sperfogel igen pontosan jegyezte fel a városi tanácsban történő változásokat, amelyek gyakran saját személyét érintették, akár mint a városi tanács tagját, akár mint községi birót. Nemcsak az 1521-24 közötti változásokat jegyzi fel. Az 1525 évi városi tanácsba felvett és kiléptetett tagjairól szóló beszámolón kivül közli a városi tanács összes tagjának a névjegyzékét.[32] Ebből megtudjuk, hogy ezek között nem szerepel Pál mester neve. Sőt, nem találkozunk vele 1524-ben[33] sem és 1526-ban sem.[34] Csak 1528-ban bukkan fel a neve azok között, akik a városi tanácsból kiestek.[35] Mivel Pán neve nem szerepel sem ez előtt, sem utána (1516-1537), fel kell tételeznünk, hogy 1527-ben választották meg, amikor Sperfogel éppen nem vezette jegyzőkönyvét. A városi tanács tagja tehát 1527-28-ban volt. Feltünő, hogy a városi tanács összetételében általában 2-3 tag váltakozott, 1528-ban viszont öt.[36] Ha figyelembe vesszük Szepesség akkori politikai helyzetét, az a feltevés merül fel, hogy Pál mester politikai okokból jutott be és esett ki a városi tanácsból. És még egy dolog, ami figyelemre méltó. Azok, akik a lőcsei városi tanácsba beválasztást nyertek, általában több éven át tartották meg tisztjüket, vagy egy bizonyos idő eltelte után újra választották őket. Annak, hogy Pál mesterrel nem ez történt bizonyára megvolt az oka.

A lőcsei Krisztus Teste testvérület jegyzőkönyvében öt, eddig nem közölt

adat található Pál mesterről, amelyek személyére bizonyos mértékben fényt vetnek. Ezek szerint a testvérület tulajdonában voltak bizonyos földek, 10 hektár terjedelemben, amelyeket az egyesület tagjai szénakaszálásra bérelhettek. Először Pál faragó mester, Peter Gutlich és Benedikth Nonnhardt bérelték ezeket 1526-ban, két évre.[37] Ugyanabban az évben csatlakozott hozzájuk, Nonnhardt helyett, Georg Kynast-Nült aki Péter Gutlich-hal együtt 4 Ft bért[38] fizetett. Ugyanebből az évből származik egy másik elszámolás.[39] 1529-ben Pál mester 2 Ft, 66 denárt fizet 2 évre előre, - a többiek adósok maradnak.[40] Pál mester a kaszálást 1531-ig bérelte, amikor lemond saját részéről.[41] Eddig nem sikerült kideritenünk, mire használta fel ezt a szénát. Lehet, hogy nagyobb gazdasága volt. Lehet, hogy kereskedéssel foglalkozott ebben az időben. Lehet, hogy sógorával állott kereskedelmi kapcsolatban, aki Lőcse és Krakkó között kereskedett sóval, vasérccel és hallal.[42] Több mint valószinü, hogy a válságos időben pusztán a mestersége nem nyújtott neki megfelelő megélhetést.

A huszas évek után, - amikor olyan gyakran fordul elő Pál mester neve -a 30-as években, már csak szórványosan találkozunk nevének említésével. 1531-ben, mint már emlitettük, tanuként szerepel. További két, eddig ismeretlen adat, viszont magukban is nagyon érdekesek.

Az 1527-33 évek Szepességben nagyon súlyosak voltak. A Zápolya és Ferdinánd közötti harcokon kivül, amelyek itt nagyon éreztették hatásukat, Késmárk és Lőcse közt is harc tombolt az árulerakodási jog elnyeréséért. Ezen kívül állandó török veszély fenyegetett. Az általános bizonytalanságot még növelték a bányavárosokból és németországi zavargásokról érkező hirek, és a vallás ideológiájának a felbomlása.

E helyzetet még nehezebbé tette Kaffunk Zsigmond-chlumi nemes jelenléte, aki 1533-tól I. Ferdinánddal ellenséges viszonyba keveredvén, Zápolyai János szolgálatába szegődve Nedeca várában telepedett le. A várkapitánnyal és az egyszemü Pflug Erasmussal együtt kereskedőket raboltak ki az egész ország területén. Kauffank (Kaffunk) 1533-ban megtámadt és kirabolt három lőcsei aranymüvest; Jánost, ennek fiát, Jánost, és Henriket. Ezenkivül várába záratta őket, 600 ft-t kérve szabadonbocsájtásukért. (Ez az összeg ezidőben két-három ház árának felelt meg.) Csak e magas váltságdij kifizetése után engedte őket szabadon.[43] Ezenkivül sok más kárt okoztak a lőcseieknek, amiért ezek Ferdinánd kapitányaitól vártak segitséget, de akik úgy látszik, nem forditottak sok figyelmet rájuk.[44] Egy Bebek Ferenc nevü lovag fogta el 1534. ápr.28-án a garázdálkodókat. Ezzel is az uralkodó kegyeit igyekezett megnyerni. Legelőször Krásznahorkára vitte foglyait, ahonnan május 24-én 4 órakor hozta el őket, három kocsin, megkötözve Lőcsére. A krónikás tanúvallomása szerint az egész város összecsődült a főtéren, hogy lássa a foglyokat. A város utasitást kapott arra, hogy külön-külön és biztonságosan zárja el őket. Mivel nemesek voltak, három házba zárták őket be, négy társukat pedig a városi tömlöcbe csukták. Kauffangk a volt foglyához került, Henrikhez, Fitztumb Wasserbauch György aranymüveshez, Erazmus Pflug Schniczer Pálhoz, azaz Pál mesterhez. 12 héten át 12 őr őrizte őket. Augusztus 15-én Bécsbe vitették, ahol október 16-án (1534-ben) lefejezték őket.[45] Meglepő, hogy Pál mester részt vett fogvatartásuk-

ban. Eddig még nem sikerült kideriteni, hogy miért éppen őt illette meg ez a megtisztelés. Vajon politikai motivum volt-e, vagy egyike volt-e a megkárosultaknak, avagy megfelelő helységgel rendelkezett, talán valamelyik érintett aranymüves rokona lehetett?

Pál mester élete tudomásunk szerint különösebb zökkenők nélkül folyt le. Annál mélyebben kellett, hogy érintse az az esemény, amelyet öregségére kellett megélnie. Pálnak eddig két ismert lányán - Margiton és Dorottyán - kivül volt egy Lukács nevü fia is. Egy júniusi estén, 1537-ben fia, barátjával együtt, orvul megtámadott egy krakkói szolgát, és "úgy elverték, hogy meg is gyilkolták". A két gyilkos a tett után ismeretlen helyre menekült. Pálnak később meg kellett egyeznie a meggyilkolt apjával, hogy 15 frt lelépési dijért nem fogja üldözni a fiát.[46] Ez lenne az utolsó adat Pál mesterről (1537).

A többi vele kapcsolatos levéltári adat halála után keletkezett. Özvegyét emlitik 1542-ben[47] és 1551-ben[48] a források. 1560-ban Pál faragó mestert megemlitik a házáról szóló feljegyzésben. E feljegyzés arról szól, hogy még élete folyamán bizonyos Tamás aranymüvesnek ajándékozta kertjét a Felső kapunál (Vyšná brána). Az 1561-ben az örökösei között kötött szerződésben úgy emlitik, mint Tamás aranymüves sógorát.[50] És végül az utolsó reá vonatkozó adat 1621-ből való, Urbanowicz epitáfján. Ez az emlités viszont nagyon fontos, mivel az egyetlen olyan emlités ill. forrás, amely Pál mestert, mint a lőcsei főoltár készitőjét emliti. Ezért érdemes közelebbről megvizsgálnunk.

A sirkövön olvasható felirat közli, hogy itt nyugszik Margit, Urbanowicz Márton kőfaragó és kőmüves mester felesége, Wolfgang és Margit leánya, Pál mester unokája, aki az itteni templom főoltárát faragta ki. 32 évig élt vele házasságban, Gáspár, Melchior, Baltazár és Margit gyermekei voltak, akik 1600-ban haltak meg a kolerajárvány alatt. Még egy lánya volt, Anna, aki életben maradt, férjhez ment Abschein Jánoshoz. Tudjuk, hogy a sirkövek általában igazat vallanak. Másrészről a feliratok igyekeznek rámutatni a család jó hirére. Itt a jó hirre tulajdonképpen a hires faragómesterre való rámutatás utal. Szerencsére ezt az utalást valónak fogadhatjuk el. Már azért is, mert a XVI. század első negyedében, amikor az oltárnak keletkeznie kellett, más faragóról Lőcsén nem találunk adatot és Pál mester neve viszont aránylag gyakran szerepel. Urbanowicz a családja hirnevét akarta növelni azzal az állitással, hogy Pál mester unokájával 32 évig élt házasságban. Ma már tudjuk, hogy ez az állitás nem egészen igaz, mivel Margit, a felesége, először számunkra ismeretlen férfihez ment férjhez, másodszor Frantz Valentin-hez, egy ácsmesterhez, és csak 1600 után, harmadszor ment férjhez Urbanowicz Mártonhoz. Ugy látszik, hogy az ő első felesége is 1600-ban halt meg gyermekeivel együtt.[51] Az epitáf többi adata igaznak bizonyult.

Pál gyermekeire és unokáira vonatkozó adat nagy mennyiségü. E cikk keretébe azonban nem tartozik a velük való közelebbi foglalkozás, ugyanúgy Pál mester genealógiája sem. Ezt más helyen végeztük el.[52] Most tehát történelmi szempontból kéne meritenünk fent közölt adatokból. Ugy gondoljuk, hogy az emlitett adatok még nem eléggé teljesek ahhoz, hogy mindezt szélesebb alapon tudjuk elvégezni. Az eddig kideritett adatokat Pál mesterről azért közöltük,

hogy a személyéhez kapcsolódó történelmi kutatást meggyorsitsuk és részben bebizonyitsuk a reá és korára vonatkozó források bőségét. Meggyőződésünk, hogy Pál mester életéről szóló adatok olyannyira megszaporodnak, hogy rövid időn belül nem jelent majd problémát életrajzának megirása.

J e g y z e t e k :

[1]Ez a Pál mesterről szóló feltevés szerepel majdnem az egész eddigi irodalomban. A "Lőcsei Pál mester" c. munka (Bratislava, 1961, Homolka és koll.) tartalmazza a Pál mesterre vonatkozó bibliográfiát.

[2]Eodem anno deaurata est monstrancia major per magistrum Paulum de Lewtcza pro fl. quadraginta, ad quam summam Gregorius Cromer dedit 31 fl.et habet in pondero marcas tredecim. Megyei Levéltár (ML) Prešov; Sabinov, városi krónika 1446-1605, fól.12v.

[3]O.Halaga-L.Tajták-J.Olsavsky-I.Sedlák: Sabinov a okolie, Košice 1962,92old.

[4]J.Chalupecky: Prispevok k biografii Majstra Pavla z Levoče, Vlastivedny sbornik, Spiš I, Košice, 1967 182-183 old.

[5]ML Levoča, Mesto Levoča (Lőcse város) ML XXI/57 16 old.

[6]A lőcsei Krisztus teste testvérület jegyzőkönyve, 1431-1584, a MTA kéziratárában található, mint az u.n. Steinhaus-codex. Történelem 10 sz. alatt fol. 79v

[7]Ugyanott a 79, 76, 77v, 79v, fol. alatt. A jegyzőkönyvet részben publikálta Iványi B.: A lőcsei Krisztus Teste testvérület jegyzőkönyve, Közlemények Szepes vármegye múltjából III/1911/129-145,193-201 old.

[8]ML Levoča, XXI/2 16 old.

[9]u.ott. 33 old.

[10]u.ott. 56 old.

[11]Diarium Conradi Sperfogel- a lőcsei ev.egyház kézirattárában fol. 46.

[12]ML Levoča, XXI/2 64 old.

[13]Hajnóci I.: A lőcsei Elende Brüderschaft alapszabályai, Közlemények Szepesvármegye múltjából IV (1912), 227-230 old.

[14]A Corpus Christi testv. jegyzőkönyve fol.76 v

[15]u.ott fol. 77 v

[16]u.ott fol. 80 v

[17]u.ott

[18]u.ott fol. 81 v

[19]u.ott fol 81 v

[20]Dy herren habendt kaufft von Paul Schnitzer am mitwoch nach Francisci 10 kuffen alten weyn zu 9 fl. die kuff und 2fl. hat her auss der gantzen summa nachgelossen zu zalen uber eyn halb jar, das ist uff Ostern des 1518 jares. Sperfogel fol. 28 v.

[21]ML Spišská Nová Ves. Számadáskönyv 28-K/lsz. 220, 250 old.

[22]Sperfogel, fol. 28v. és az ez évekből való szepeshelyi számadáskönyvek.

[23]ML Bardejov, Iványi lelt.száma 5024.

[24]Sperfogel, fol. 62v.

[25]u.a. fol. 65

[26]u.a. fol. 189

[27]ML Bardejov, Jv. Inv.sz.5261. A levelet publikálta Homolka: Pál mester... 29 old.

[28]Dr Alžbeta Günterová: Z minulosti Rožnavy a jej pamiatok, Vlastivedny časopis, X, (1961) 121 old.

[29]ML Betliar, Rozsnyó város, jegyzőkönyvi bejegyzés 1524-ből.

[30]Zipserische oder Leüschaverische Chronica... von Caspar Hain. Lőcse 1910-1913 376 old.

[31]Sperfogel fol. 75

[32]A városi tanács tagjai: Gregorius Myldt, (biró) Fabianus Pauscher. Melcher Fleyscher, Jörg Mössinlaer, Caspar Mülner, Georgius Cramer,Bernhardt Moler, Sebastianus Heyncko, Matheus Fleyscher, Bernhardus Henckel, Stanislaus Dreyssiger alias Scharkoffsky, Nicolaus Orglmacher és Steffanus Phillach. A jegyző Hyeronymus Nemtschky. Sperfogel fol. 77

[33]Megválaszttattak:Caspar Mülner, Matheus Fleyscher,Stanislaus Scharkoffszky. Kiestek: Jacob Cramer és Georgius Windisch. u.ott. fol. 74v

[34]A városi tanácsból kiestek: Fabianus Pauchner, Melchior Fleyscher és Georgis Mössinslaer. Megválaszttattak:Conradus Sperfogel, Georgius Windisch. és Johannes Kannengisser. Sperfogel fol.81

[35]Kiestek: Georgius Windisch, Paulus Schniczer, Hans Kannengisser. Thebes Fleyscher, Stanislaus Scharkoffsky, megválaszttattak:Caspar Mülner,Johannes Lomniczer, JacobusBopst, Jacobus Luczman és Melcher Saur. Sperfogel, fol. 92v

[36]ld. a 33. jegyzetet

[37]Peter Gutlich, Benedek Nonnhardt, Paul Schniczer haben emphangen dy wissen per fl. 4, dy Lucas Fleischer hat gehabt auff 3 jar. A corp. Christi jegyzőkönyve.fol. 85 v

[38]Her Paul Schnitzer, her Georg Kynast, Peter Gutlich solverunt fl.41528. von den wyzwax. ugyanott.

[39]Von Wyzwachs. Her Greger Nült 29 dt., Peter Citlich 29 dt. Paul Schniczer dt.fl.4 iterum susceperiumus.u.ott fol. 86v

[40]Von Wiszwachs de duobus annis. Greger Nuldt Kinastin solvit fl 15133 2 den 66 propter fratre Jacob Loczman, Peter Citlich tenetur fl.8 Paul Schniczer solvit fl 2. den. 66. u.ott. fol. 87

[41]1531. Greger Nüldin, Hansz Kaiszer-susceperant iterum die 10 ertag wiszwagsz. Herr Paul Schniczer resignavit sein teil an den 10 ertagen wiszwachs. Hans Keiszer hatt die 10 ertag wiszwachs allein genossen... u.ott fol. 88

[42]Adalékok Pál mester biográfiájához, 182-183 old. ML Lőcse IV/A-19.

[43]Latin szöveg közlésétől eltekintünk. A lőcsei ev. papi hiv. levéltára, B/I-15, 96-97, Sperfogel fol. 280v, publikálta C. Wagner (nem teljes). Analecta Scepusii sacri et profani II, Viennae, 1774. 218 old.

[44]Sperfogel fol.298v

[45]Latin szöveg idézésétől eltekintünk.

[96]Sperfogel, fol. 298-303, Kaufungk személyéhez füz. forrás: Perlbach M, Die

Herren von Kaufung auf dem Hummelschlosse. Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, X, (1870) 34-86 old. St. Souček Nejstarší dochovaná pisеň česká historická týkající se Slovenska a její původce, Bratislava é.n. I, 405 old.

[46]Latin szöveg idézésétől eltekintünk. Sperfogel fol. 368v.

[47]Paul Schnitzerin, Bp. Orsz. levéltár Kamarai levéltár, conscripciones portarum, B 918, fasc. 4, 529 old.

[48]Paul Schnitzerin. ML Lőcse, XXI A-523.

[49]U.ott. XXI/57, 16 old.

[50]...umb der ferlossen hauses so weylandt Paul Schnitzer mein lieber schweiher seliger hinterum verlossen hat... u.o. XXI/49, 187 old.

[51]Adalékok Pál mester... 184-5 old.

[52]u.ott 187 old.

Alžbeta Güntherová-Mayerova:
A BAROKK MÜVÉSZET SZLOVÁKIÁBAN

(Güntherova-Mayerova: Barokové umenie na Slovensku. Pamiatky a muzeá IV. 19 str. 45-67)

Dr. A.Güntherová-Mayerová cikkével "A barokk müvészet Szlovákiában", befejeződtek az egyes stiluskorszakokról irott ismertetések, amelyek a folyóiratunk (Pamiatky a muzeá) utolsó két számában jelentek meg. (A.Güntherová: Románkori müvészet Szlovákiában III,2,49 old. V.Wagner-A gótikus müvészet keletkezése és fejlődése Szlovákiában III,3 97 old. A késógótikus és a korareneszánsz müvészet III,4,146 old. A.Güntherová: Reneszánsz müvészet Szlovákiában IV,3,97 old. A barokk müvészet Szlovákiában IV,4,145 old.Ladiszlav Šášky: A klasszicista épitészet Szlovákiában, III,2,56 old.) Ilyen jellegü cikkek közlésével talán sikerült kielégitenünk az érdeklődő olvasóközönséget, a (pedagógusokat, tudományos kutatókat és kulturális területen dolgozókat) mivel aránylag rövid időközönként hozzáférhettek egy olyan anyaghoz, amely lehetővé tette a képzőmüvészet fejlődésének ismertetését a romantikától a 19. századig. Sorozatunk másik célja a müvészettörténetünk átértékelése, amely együttesen Wagner: A szlovákiai müvészet fejlődése cimü könyve (1948) után csak a mi publikációnkban jelent meg. A folyóirat ismeretterjesztő jellege viszont nem engedte meg, hogy a felvetett kérdésekkel alaposan és tudományosan foglalkozzunk. Az áttekintést elsősorban azoknak szántuk, akik őszinte érdeklődéssel fordulnak képzőmüvészeti emlékeinkhez, mint nemzetünk kulturális örökségéhez.

A barokk elnevezés az ellenreformáció és az abszolutizmus müvészeti korszakának az elnevezése. Csak a 18. század második felében honosult meg, amikor az uj antik teoretikusai bizonyos megvetéssel használták ezt a terminust a XVII. századi olasz müvészet megnevezésénél. A barokk elnevezés eredete bizonytalan. Maga a szó a középkori formális logikában a szillogizmus második végső figurájának a negyedik módusát jelentette, valamiféle erőszakos erőltetettséget jelezve. Spanyolul a barokko (barucco) egy szabálytalan formáju gyöngyfajtát jelent. A XIX. és a XX. sz. történettudományában a barokk elnevezés a feudális reakció, amely az ellenreformációval kezdődött és az abszolutizmussal fejeződött be, egész korszakát fogja át. A barokk keletkezése és fejlődése párhuzamba hozható az abszolutizmus fejlődésével, amely minden országban sajátos módon mutatkozott, de mindenütt az élet gazdasági, és szociális feltételeiből kiindulva. A barokk a legsajátosabb formájában a feudalizmus ideológiai megnyilvánulása volt, amely az olasz reneszánszból indult ki a XVI. század első felében és hatásos eszközzé vált a katolikus egyház kezében, amelynek segitségével a reformáció és a reneszánsz ideológiája ellen harcolt. A XIX. és XX. század formalista esztétikusainál a barokk egy olyan müvészeti fázis megjelölésére szolgált, amely minden stilus immanens fej-

ELŐFIZETÉSI ÁRA
egész évre .... P 8·40
félévre ..... P 4·40
Egyes szám ára 80 fillér
Megjelenik havonta

TÜKÖR

SZERKESZTŐSÉG
ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST,
IV., EGYETEM-U. 4.
Tel.: 185-617, 185-618

1938 MÁJUS VI. ÉVF. 5. SZÁM

UTOLSÓ VACSORA. A BAKOLOCNÓI FŐOLTÁR KÉPE (XVI. SZ.).

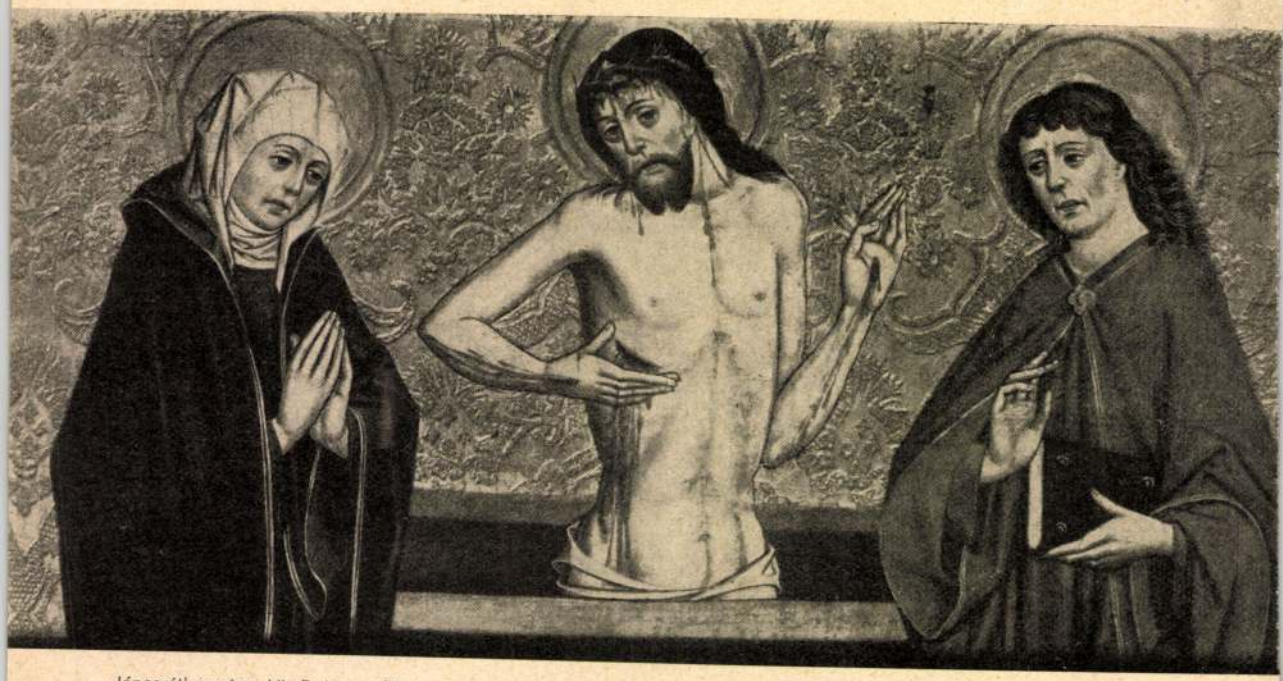

Jánosrétl mester: Vir Dolorum (Esztergom, Keresztény Múzeum)

AZ EUCHARISTIA A MAGYAR MŰVÉSZETBEN

Írta JAJCZAY JÁNOS

Az Utolsó Vacsora, az első Szentmise lezajlása óta, a Titokzatos Szentség állandó tárgya a művészetnek. A költészet, a zene, a festészet, a szobrászat nemcsak dicsőíteni, hanem szolgálni is akarja az Oltáriszentséget. Az ókeresztény művészet megindítói, nehézkezű szobrászok és esetlen festők már a kezdet kezdetén vállalkoznak arra, hogy a transsubstantiatiót, az átlényegülést vizuálisan kifejezzék. Ha ezeknek a katakombát díszítő, szárkofágot faragó az egyszerű, de mélyen hívő embereknek a műveit az ugyanabban az időben viruló, már dekadens, de mégis csak klasszikus jellegű római művészettel összehasonlítjuk, sok technikai, formai követelménytől el kell tekintenünk. Ami azonban a belső tartalmat illeti, meg kell állapítanunk, hogy az őskeresztény művészet emelkedett szellemét, expressziv erejét kevés művészeti korszak érte el. A Krisztus utáni első századokban a belső lényeg, a képzetek kifejezése, érzékeltetése volt a cél. Ebben az időben a festők és szobrászok a gondolat alázatos szolgái és nem a külső forma utánzói. Szinte lehetetlenségre vállalkoztak, amikor jelképpel, példálódzással, képzőművészeti allegoriával kívánták kifejezni az elvont gondolatot. És mégis, amint most megállapíthatjuk, ez minden kezdetlegességük mellett is sikerült nekik. A gnosztikus tanok, a misztikus titkok, Jézus tanításai, a csodák és a csodák csodája : az Eucharistia az elfáradt emberi test pihenőhelyén, a fossorokásta katakombáknak, a csend birodalmának falain számtalanszor kifejezést nyertek, egyszerűen és érthetőn. Azonban nemcsak a jólismert római katakombák festményei világítanak be az őskeresztény hitéletbe és e kor megható művészetébe. Szinte reflektorként világíthatja meg a korai hitéletet akármelyik használati tárgy is, a legegyszerűbb mécses, amely százszámra készült s amelyen oly sokszor látjuk a szőlőt csipegető madarat. Aki az őskeresztény szimbolikát ismeri, jól tudja, hogy ez a mécses az Eucharistiára figyelmeztet ; a szőlő Krisztust, a madár a hívőt szimbolizálja.

Ahová a kereszténység az első században eljut, ott azonnal nyomára akadunk a jelképes kifejezésnek és mert a kereszténység

centrális kérdése az Eucharistia, legtöbbször éppen ezt akarják kifejezni. Szekszárdon egy ókeresztény koporsóban pohárformájú üvegedényt, úgynevezett *vas diatretum*-ot találtak. A csésze fenekét az Oltáriszentség legrégibb jele, több hal rajza diszíti. A hal, mint Wilpert kimutatta, mindig az Eucharistia szimboluma s így ennek az üvegedénynek a rendeltetését még akkor is sejtenők, ha egyéb körülmény meg nem magyarázná. Az üvegcsészét görög felírás övezi, amelynek magyar fordítása: «Áldozz a Pásztornak; Igyál és üdvözülsz.» A koporsóban talált üvegedény kétségtelenül boráldozathoz való ókeresztény misekehely volt. A Callixtus-katakomba sokat vitatott freskója hasonló tárgyú: úszó hal hátán, kenyérrel telt kosárból vörösborral teli üvegedény látszik ki. Szent Jeromos jut eszünkbe, aki a szent vér befogadását szolgáló üvegedény szokásos használatát így magyarázza: «Senki sem lehet gazdagabb, mint aki az Úr testét fonott kosárban, vérét üvegedényben hordja.»

Már említettük a szőlőt csipkedő madarat, mint az eucharistikus étkezés szimbolumát. Magyarországi példát is ismerünk. A pécsi őskeresztény sírkamra mennyezetére szimmetrikusan elhelyezve négy pávát és négy galambot festett a művész, bőségszarú-féle gyümölcstartók mellé. Nem lehet kétséges, hogy itt is eucharistiás jelképpel van dolgunk. Sírkamrában az Oltáriszentség mindig a feltámadásra való utalás, mert amint az Írás mondja: «Aki az általam adott kenyérből eszik, örökké él.» A pécsi sírkamrában az Eucharistia fordítottját, a bűnbeesést, a tiltott gyümölcsből való evést, az almafa mellett álló Ádám és Éva elhalványodott freskója juttatja eszünkbe.

Ezeknél az ábrázolásoknál sokkal világosabban fejezi ki az Eucharistia gondolatát a kenyérszaporítás. Akad erre is példa a magyarországi őskeresztény emlékek között: az úgynevezett szentendrei ládaveret, amely a budapesti egyetem keresztény régészeti és műtörténeti szemináriumának tulajdona. Ennek egyik nagyon megrongált lemezén a kenyérszaporítást mutatja be egy pannoniai ötvös. Tógás férfi int az előtte álló

Garamszentbenedekről származó Vir Dolorum
(Esztergom. Keresztény Múzeum)

Mária Magdolna utolsó áldozása egy középkori magyar képen.
(Esztergom. Keresztény Múzeum)

két, kenyérrel teli kosár felé. Érdekes megfigyelni ezen a ládavereten, hogy a régi római mitológiai jelenetek a keresztény ó- és újszövetségi jelenetekkel miként folynak össze. Lehet, hogy csak a dekoráció szerepét tölti be rajta Herkules alakja, bár az is lehet, hogy Krisztust akarja szimbolizálni, mint a megtestesült erőt, hatalmat. Azonban akárhogyan van is, megható megfigyelni a kialakuló őskeresztény ikonográfiát. Gondoljunk csak római példára — mert nemcsak a provinciális művészet jellegzetessége a régi motívumok felhasználása és átalakítása — gondoljunk az ókeresztény katakombák Orfeuszára, vagy arra a keresztény sírkamrára, amelyben Amor és Psyche búzát arat, s ebből a búzából az a kenyér lesz, «mely nélkül csak halál van».

Utolsó vacsora. Falkép. (Zsegrai templom)

A magában álló kenyeres kosár a kenyérszaporítás ábrázolásának rövidített, egyszerűsített módja. Így látjuk ezt az egykori Alisca-ban (Szekszárd) előkerült szarkofágon. Krisztus nincs jelen. A szekszárdi kőkoporsón szőlőindát is látunk, amelyről tévedés volna azt hinni, hogy csak díszítő elem. A szőlő és minden ami vele kapcsolatos, például a szüret is, allegória, amely a Szentírásból ered és mindig az Eucharistiával kapcsolatos.

Csak egy-két ókeresztény példát említettünk, de meghatottan kell szemlélnünk őket, mert minden bizonnyal híven éreztetik pannoniai keresztények rügybefakadó hitéletének mélységét. Pannoniában az Eucharistia tana termékeny talajra talált. Jele, hogy a sirmiumi és sisciai pénzverők Krisztus-monogrammos pénzt is vertek. Szent Demetrios, szent Sinerotas és több más szent hazája is itt volt. A pannoniai ókeresztény emlékek szemlélése amaz egynapon kivégzett 73 vértanú emlékét juttatja eszünkbe, akiknek meg kellett halniok, mert nem mondtak le az Oltáriszentségbe vetett hitükről.

A népvándorlás korából is akad eucharistikus vonatkozású, keresztény emlék, főképpen ékszer. Azonban Magyarország területén az igazi hitélet csak a magyarság kereszténnyé válásával kezdődik el és így az Oltáriszentséggel kapcsolatos legtöbb emlék természetesen magyar.

A jelképes kifejezési módot a keresztényüldöztetések fejlesztették ki. Az ezredfordulón az Egyház legszebb virága, az egyházművészet, már régen nem szimbolikus. Az allegorikus beszédnek már nem is lett volna értelme. Így például már régen nem ábrázolnak keresztény szeretetlakomát, amellyel pedig az ókeresztény művészetben igen gyakran találkozunk. Az első öt évszázad alatt sohasem ábrázolták az Utolsó-vacsorát, csak utaltak rá a Kánai mennyegző, a Hetek lakomája a Genezáreth tavánál, stb. megfestésével, megmintázásával. A legrégibb Utolsó-vacsora ábrázolás alighanem a ravennai S. Apollinare Nuovo-ban van, s ez a VI. század közepe táján készült. Ezen a képen nem ülve, hanem fekve helyezkednek el a résztvevők az asztal körül és a tanítványok száma nem tizenkettő, hanem tizenegy. Krisztus szájából a célzás az elárultatásra ezek szerint már elhangzott s Judás már eltávozott. A művészek, különösen eleinte, ragaszkodnak az íráshoz, később azonban nem veszik már annyira szigorún. Így például későbbi ábrázolásokon Krisztus megtöri a kenyeret és Judás ugyanakkor a tál felé nyul. Az eredetileg más-más időben történő jele-

neteket a művészek összevonják, s ezzel alkotásaikon fokozzák a feszültséget.

Legkorábbi emlékeink közé tartozik az a XI. századból való faragott elefántcsonttábla, amelyet a zágrábi székesegyház kincstárában őriznek. A faragott könyvfedélen a Passio kezdetét, a lábmosást és az Utolsó vacsora jelenetét is ott látjuk. Jézus Péter lábát mossa, közvetlenül mellette kerek asztalnál, tető alatt, Krisztussal együtt ülnek az apostolok, előttük egy tálon hal, kehely és kenyér. A megváltó jobbjával éppen megáldja a kenyeret. Nyilvánvaló, hogy a románkorival vegyes késői bizánci művészeti stílust követő kisplasztikus azt a jelenetet faragta ki, amikor elhangzik a szó : «. . . Vegyétek és egyétek, mert ez az én testem.»

A zsegrai templom falképén, amely valószínűleg a XIII. század végén, vagy a XIV. század elején készült, s amelyen a legkorábbi magyar gótikának ízét is megérezhetjük, ugyancsak az Utolsó vacsora jelenetét mutatja be ismeretlen művész. Hosszú asztalnál ülnek az apostolok, középen Jézus éppen áldásra emeli fel kezét. Szent János Krisztus mellére hajtja fejét. Ez a «recumbens in sinu Jesu» téves értelmezése a festők részéről, mert a jelenetet csak addig lehetett így ábrázolni, amíg a művész az utolsó vacsora résztvevőit nem ülő, hanem régi római szokás szerint, fekvő helyzetben csoportosította az asztal köré. A zsegrai falkép mellett még az almakeréki templom, valamint a csécsi templom nagyon megrongált freskóján is találkozunk az Utolsó vacsora jelenetével.

A magyar szárnyasoltárok mesterei az Eucharistia különösen jól kifejező, de mindig nehezen megoldható ábrázolását, az Utolsó vacsorát, sokszor megfestik és számos oltáron kifaragják. A kassai dóm déli hajójában van a Bártfáról odakerült Utolsó-vacsora oltár. Felépítménye háromrészes. Közepén az Utolsó vacsora jelenete. A Megváltó és a tanítványok hatszögletű asztal mellett ülnek. A fehércsíkos abrosszal leterített asztalon tál a húsvéti báránnyal, kenyér, födeles korsó, poharak, kés és óntányérok. A kép ünnepi hangulatú, drámai erejű, festője áhítatos lélekkel nyult a tárgyhoz. A kassai székesegyház főoltárán, nagybőjtben, amikor az oltárszárnyakat becsukják s így a Szent Erzsébet ciklust elfedik, láthatóvá válik a Megváltó szenvedésének huszonnégy képe, amelyek közül az egyiken ugyancsak ott van az Utolsó vacsora. A prázsmári oltár mestere ugyancsak megfestette a jelenetet. Kerek asztalnál ül Jézus az apostolokkal. Érdekes, hogy a kerek asztalnál való elhelyezést igen szerették a magyar szárnyasoltárok festői. A Szépművészeti Múzeumnak Belláról származó képén sem hosszúkás asztalnál ülnek Jézus és tanítványai. Viszont nem kerek asztalnál játszódik le a jelenet a szepeshelyi és az okolicsnói festményeken. A magyar szárnyasoltárok képein néha különösen jól megfigyelhetjük az asztal felszerelését, amelyet a szárnyasoltárok mesterei legtöbbször leltári pontossággal festettek a képre. A magyar Utolsó vacsora képek jellegzetessége Jézus ideálizálása, a portrészerű apostolfejek és iskarióti Judás rútsága. Ritkán fejez ki fojtott feszültséget, izgalmat, tragédiát, inkább aféle beszélgető, kedélyes vacsorázás

Utolsó vacsora oltár. Balról Melchizedek áldozata, jobbról a mannaeső. (Kassa. Székesegyház)

Ismeretlen pesti festő munkája: Szent Antal. A háttérben a Ferencesek temploma előtt az őszvércsoda.

folyik le előttünk. Képfaragóink is megpróbálkoztak a nehéz feladattal, azonban a gondolat olyan felmagasztalását, amint Pál Mester oltárának predelláján a lőcsei Szent Jakab templomban láthatjuk, egyik középkori szobrászunk sem érte el.

A gótika és a renaissance művészei az Utolsó vacsora ábrázolási lehetőségeit teljesen kiaknázták. Leonardo da Vinci freskója valósággal új iskolát teremtett A magyarok közül csak egy jóval későbbi ötvöst említünk meg, Szentpétery Józsefet, aki a XIX. század elején készít egy kelyhet, amelyen az Úrvacsorát ábrázolja, s amely elrendezésében szintén a milanói Leonardo képét követi. Ma a kecskeméti múzeum tulajdona.

Az Utolsó vacsora témáját a művészek látszólag már teljesen kimerítették, mégis akad az újabb magyar festők között is olyan, aki ehhez a tárgyhoz is hozzá mert nyulni. Sok fínomsággal festette meg a jelenetet már nem egy alkalommal Molnár C. Pál.

Az Eucharistiával kapcsolatos ábrázolásoknak egészen különös csoportja az úgynevezett «Vir Dolorum». A középkor óta gyakori témája a fájdalmas Krisztus az egyházművészetnek. Nem egyszer kiélezett verizmussal ábrázolják a vérző Krisztust, akinek vére a kehelybe, az «én vérem helyhé»-be folyik. Az esztergomi Keresztény Múzeum egy meglehetősen primitív, de megható XV. századbeli magyar képén a meggyötört Krisztust angyal támogatja, mialatt Szent Vére messze szökellve kehelybe ömlik. Ugyanitt láthatunk egy másik vérereklye táblaképet, amelyet 1510-ben János apát festetett. Ezen Krisztus vérző sebét mutatva áll, vére az előtte térdeplő apát által tartott szentségtartóba folyik. Ilyenszerű a Kolozsvári Tamás követője által festett, ma a briegi Szent Miklós-templomban levő festmény is. A Szentek Szentje a kereszt mellett áll Máriával, vére kehelybe csorog. A kehelyben ostya is látható, körülötte ott vannak a megkínzására és megcsúfolására használt eszközök, a harminc ezüst, a lándzsa, a vesszőnyaláb, a szivacs, a fejsze, szegek, botok, a Megváltót megköpdöső polgár csúnya feje, stb.

A vérző Krisztus ábrázolása nálunk különösen a szárnyas oltárokon volt szokásos. Leginkább a predellákon fordul elő. A szenvedő Krisztus ilyenkor rendesen Mária és János között áll, sebeit mutatja, mialatt vére csorog az oltár lapja felé, mintegy jelezve, hogy a miséző pap kelyhében szinte a Megváltó szent vérét fogja fel. Megrázóan szépen fejezi ki ezt a gondolatot az esztergomi múzeumnak az a predella-képe, amelyet a Jánosréti Mester festett.

*

Már a katakombai ábrázolások között gyakran fordul elő az Eucharistia bibliai előképeinek megfestése. A művészek nem ragaszkodnak szigorúan az íráshoz és gyakran minősítettek előképnek olyan bibliai jelenetet is, amely lényegében nem az. Ilyen ószövetségi előkép Kain és Ábel áldozata is ; már ókeresztény szarkofágon is előfordul (Roma, S. Agnese). Nálunk a feldebrői templom-kripta festett falképei között, — amelyeket bizánci miniaturák hatása alatt a XI. században festettek s így a legrégibb ránkmaradt magyar festmények — Káin és Ábel áldozását is ott láthatjuk.

Az ókeresztény művészetnek egyik leggyakoribb témája Lázár feltámasztása. Rosz-

szul ítéljük meg a dolgot, ha a közismert jeleneten csak a történést figyeljük. Ennek az újszövetségi jelenetnek misztikus értelme az, hogy aki hisz az Üdvözítőben, az «ha meghal is, él». Lázár feltámasztásával szemközt Mózest szokásos ábrázolni, amint a sziklából vizet fakaszt. Ez a víz az élet vize, amelyből ha iszunk, feltámadunk. Itt a kapcsolat a Lázár feltámasztása és az Eucharistia között. Középkori művészetünkben Lázár históriája többször is előfordul. Korai magyar példája a kassai múzeumban levő, 1400 táján festett táblakép.

Határozottan előképe az Eucharistiának Melchizedek áldozása és a Mannahullás; e jeleneteket a már említett kassai Utolsó vacsora-oltár keskeny oldalszárnyain is megtaláljuk. Ismerve az ikonográfiai kapcsolatokat, azonnal látjuk a középső, az Utolsó vacsora ábrázolásával való legszorosabb összefüggést. Ezen a gondosan festett festményen Melchizedek mint Salem királya és főpapja, oltárszerű emelvény előtt térdel, s kenyeret és bort ajánl fel az égnek. Az oltárkép harmadik jelenete a Mannagyüjtés, amelyen az «égikenyér» ostyaszerű és keresztjeles. A Szépművészeti Múzeum Belláról származó egyik festményén ugyancsak a Mannahullást látjuk. Ezen is ostyaszerű táplálékot gyüjtenek a zsidók a pusztában. Ugyanezen a bellai képen egy másik eucharistikus vonatkozású jelenetet, Mózes vízfakasztását is megfigyelhetjük.

Az Oltáriszentség dogmájával kapcsolatos ábrázolások közé tartoznak még azok a képek és szobrok is, amelyeken misét vagy áldoztatást ábrázolt a művész. Több ilyen magyar alkotást ismerünk. A Szépművészeti Múzeum tulajdona az a becses magyar táblakép, a XV. század végéről, amelyen Szent Mártonnak, a katonák és posztókészítők védőszentjének miséjét festette meg a kép ismeretlen magyar mestere. Szent Márton éppen az ostyát mutatja fel. Karjait két angyal gyolcskendővel takarja el. A jelenet magyarázata, hogy a szent, ruhájának egy részét koldusnak ajándékozta, s ezért az Úr azzal jutalmazza, hogy az Úrfelmutatáskor csupasz karjait, angyalok segítségével a hívők elől eltakarja. A kassai dóm főoltárán egy táblakép Szent Erzsébet életének egy ritkán ábrázolt jelenetét örökíti meg. A legenda szerint árpádházi Szent Erzsébet nagy jótéteményeit sokan nem jó szemmel nézték, sőt többen szemére is vetették. A Szent erre kéri a Mindenhatót, hogy ha jótékonykodását helyesnek tartja, tegyen véle valamilyen csodát. Erre mise közben, amikor az oltár előtt imádkozik, megjelenik előtte az Úr Jézus. Szent Erzsébetnek ezt a látomását festette meg a XV. századi művész a kassai főoltár egyik képén. A látomás éppen abban a percben történik, amidőn a pap az oltáron a consecratiót végzi. Említsünk meg egy újabb magyar miseképet is. Utaljunk Székely Bertalannak a pécsi dómban levő Capistranói Szent János tábori miséjére, amelyet nagy tudással festett, de bizony közel sincs annyi

Capistranói Szent János tábori miséje. Székely Bertalan festménye a pécsi dómban

áhítat benne, mint a középkor művészeinek miseábrázolásain.

Az áldoztatási jelenetek közül csak egy magyar ábrázolásról tegyünk említést, amelynek mestere a XVI. század első felében élhetett. Az esztergomi Keresztény Múzeum e táblaképén Mária Magdolna áldozását látjuk. Hosszú, kibontott hajjal, fehér ruhában, térdelve veszi magához az Élet kenyerét, Szent Maximinus kezéből.

*

Egyes szenteket kehellyel, vagy monstranciával szokott olykor a képzőművészet ábrázolni, mert az Oltáriszentséggel valami különösebb kapcsolatuk volt. Szent Antal kezében például az öszvércsoda jelenetében látjuk az Ostyát. A legenda szerint, egy hitetlen csak akkor vált hívővé, amikor látta, hogy három napig koplaltatott szamara, a Szent Antal által felmutatott ostya előtt leborul és nem kap a felé nyujtott szénához. Egy XVIII. századi pesti — egykor a ferencesek templomában levő — képen is ezt a jelenetet látjuk. Ennek a festménynek az az érdekessége, hogy a barokk magyar festő a jelenetet a mai ferences, akkor «barátok» temploma elé helyezte.

A szepeshelyi oltár ismeretlen magyar mestere, kora hitét jól kifejező képen festette meg Szent Borbálát, kezében kehellyel. A váci ötvös-céh szerkönyvének cím-lapján a szöveg kezdőbetűjébe egy nálunk ritkán ábrázolt szentet festett a középkori miniátor, Szent Eligiust, jelképével, a kehellyel.

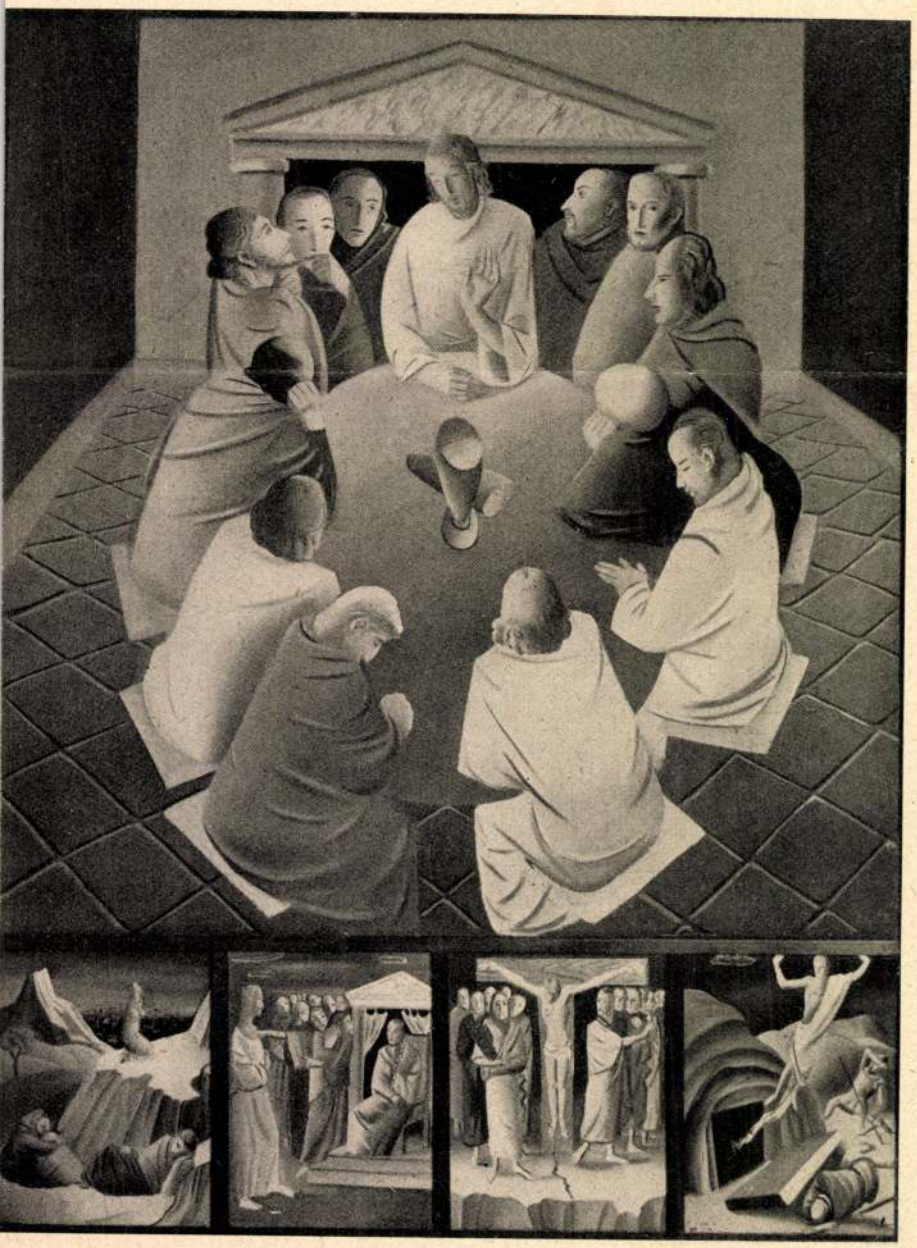

Molnár C. Pál: Az utolsó vacsora

*

Futó szemlét tartottunk a magyar képzőművészet területén, csak néhány példán mutattuk meg, hogy a magyar lélek az ábrázolóművészetben a legmisztikusabb dogmát, a Titkok Titkát, az Eucharistiát miként próbálta megfoghatóvá tenni.

Ha azonban a magyar művész vésője, ecsetje a gyarló földi ember előtt a szinte felfoghatatlant nem is tudta mindenben világossá tenni, mégis a maga módján dicsőítette az ég legnagyobb ajándékát s a maga eszközével ugyanazt mondja, amit a legrégibb, XVI. század eleji eucharistikus himnusz: «Üdvözlégy üdvösséges Ostya».

KARCSÚ ÉS ZÖMÖK FIGURÁK A LŐCSEI FŐOLTÁRON

PÁL MESTER ÉS A BLAUBEURENI OLTÁR

MNG Évkönyve
1991 (1991)

VÉGH JÁNOS

A későközépkori templomok belső berendezése legfontosabb darabjának, a szárnyasoltárnak egyik fontos feladata volt, hogy láthatóvá, közvetlenül érzékelhetővé tegye a mennyország szépségeit a templomba belépő hívők számára. A szeretetteljesen kifaragott, gondosan befestett, pazar gazdagsággal bearanyozott retabulum minden részének ez volt a funkciója, de a főszerep minden bizonnyal a főhelyet elfoglaló, a predella, szárnyak és oromzat által hatásosan keretezett oltárszekrényben álló faszobroké volt. Fenséges mozdulatuk, tiszteletet parancsoló vagy megnyerő mosolyuk, kellemes tekintetük egyaránt mennyei lénnyé teszi őket, az örök dicsőség szemlélőivé és visszatükrözőivé. Finom kezük például a mindennapi munkát már nem végző személyek sajátsága, és karcsú, gyakran valósággal törékeny alakjuk is a túlvilág lakóihoz illő elegancia hordozója.

Mindez teljes mértékben érvényes a lőcsei főoltárra is, ahol a finom Istenanya, a szakállas Szent Jakab és a kissé enervált János evangelista figurájának karcsúsága szintén nagy mértékben hozzájárul a mennyország varázslatos összképének felidézéséhez. (Ezt a benyomásunkat tovább fokozza kissé ingatag állás-motívumuk: Pál mester konzervatív felfogásának következtében mindhármuk tartását a gótikus „S" határozza meg.) Fokozhatja karcsú eleganciájuk iránt érzett elragadtatásunkat, hogy ezek az arányok korántsem jellemzőek az oltár egészére. Mind a predellában látható Utolsó vacsora résztvevői, mind a szárnyak belső oldalán levő domborművek apostol-jeleneteinek szereplői egészen más proporciókat mutatnak, mégpedig sokkal zömökebbeket. Ez különösen azért feltűnő, mert a három szekrény-alak megjelenik a domborműveken is, de ott – legalábbis a két apostol – a viselet, az arcvonások és a fejforma azonossága ellenére egészen mások, köpcös, nagyfejű, lapát kezű, inkább megmosolyogni való, mint tiszteletet parancsoló alakok. Különös, de tény, hogy a későközépkori emberábrázolás területén – még Németországot is tekintetbe véve – némelyikükön egészen meglepő, extrémnek tűnő arányokat találunk, a háttérben összegyűlt tömegben még olyan néző is akad, akinek fejét alig több mint négyszer lehet testére rámérni. A predellában ilyen vaskos szereplőket nem találunk, de a felettük látható szekrényben levőknél bizony testesebbek az asztal körül ülők.

A kutatás figyelmét már régen felkeltette ez a különös jelenség. Barthel Daun, aki Veit Stoss hatásának kisugárzásait nyomozva a század elején legelőször vizsgálta Pál szobrász műveit az akkor legkorszerűbbnek nevezhető művészettörténeti módszer, a stíluskritika eszközeivel, egyszerűen úgy nyilatkozott, hogy a predella és a szárnyak nem a vezető mester, csak a tanítványok munkái. Divald Kornél, aki kezdeti, Pál mester egész oltáráért rajongó vélekedése után még a szekrényszobrok mindegyikét sem fogadta el a művész sajátkezű alkotásainak, nyilvánvalóan osztotta ezt a felfogást. Gustav Barthel, aki nagyon jó formai elemzést nyújtott Stoss és tanítványai szobrairól, fel sem vetette a kérdést, tehát az egész oltárt elfogadta a vezető szobrász művének. A Kotrba testvérek a predellával szemben a domborműveket, Radocsay Dénes és Jaromír Homolka viszont éppen a predella figuráit tartotta Pál mester vésőjétől származtathatónak. Eisler János az egész retabulumot neki tulajdonítja. Libuše Cidlinská ismét a Radocsay-Homolka nézethez csatlakozott.[1]

A jelenségből levont következtetések, mint a stíluskritikai vizsgálódás során annyiszor, eltérnek egymástól, de abban többségük egyetért, hogy az eltérő, kevésbé tetszetős arányokkal jellemzett figurák nem a műhely vezetőjének, hanem alkalmazottainak a munkái lesznek. Ha azonban alaposabban utánagondolunk, mégsem elégedhetünk meg ezzel a kézenfekvőnek látszó magyarázattal. Mert az ugyan nagyon természetes, hogy a vezető szobrász nem egyedül faragja ki a néha nagyméretű retabulum összes díszét – hiszen éppen ezért tartja fenn műhelyét –, és ha rákényszerül arra, hogy valamit másra bízzon, akkor nem a rangosabb szekrényfigurát, hanem a másodrendűnek számító szárnydomborművet adja ki a kezéből. Ám az is biztos, hogy ha egy ilyen részlet ezek után nem számítható saját alkotásának, az ezzel kapcsolatos felelősség mégis az övé maradt: az ő oltárának az összbenyomását rontotta, ha valamivel a közönség nem volt megelégedve. De hogyha az igénybe vett munkatársnak az a hibája, hogy az általa készített emberalakok arányai rendre rosszul sikerültek, azon nagyon könnyű volt segíteni: a vezető mesternek csupán meg kellett rajzolni az elkészítendő kompozíció vázlatát – esetleg mindjárt arra az összeenyvezett, előkészített deszkalapra, amelyet faragni kellett – és mindjárt nem lehetett baj a figurákkal. Sőt a lőcsei főoltár esetében még ezt a fáradságot sem kellett vegye Pál mester, hiszen már régóta tudjuk, hogy a négy dombormű közül három Stoss, Schongauer és Dürer metszeteinek felhasználásával ké-

szült (és nem kizárt, hogy a negyediknél is hasonlóan járt el a szobrász, csak annak még nem sikerült a nyomára bukkanni).[2] Itt tehát adva volt az előkép, de az onnan átvett Szent János vagy Jakab arányai a domborművön szemmel láthatóan szándékosan megváltoztak, kevésbé tetszetősek lettek. Egyértelmű, hogy itt nem csupán a munkatárs ügyetlenebb vésőjének a nyomát kell keresni, hanem jogos egy nagyon tudatos állásfoglalásra gondolni, és ez csak a műhely vezetőjétől származhatott.

Próbáljuk meg kitalálni, mi lehetett az ok arra, hogy ilyen nyilvánvalóan, már az első rápillantásra érzékelhetően megkülönböztessék egymástól ugyanannak a személynek a megjelenését az oltárszekrényben, illetőleg a retabulum egyéb helyein. Úgy tűnik, ennek a kérdésnek a kulcsa is a mennyország-képzet ébren tartása. Mert míg a két szentnek a retabulum szívének számító szekrényben, a gyermeket tartó Szűz Mária mellett az üdvözültek ragyogását, az égi lakók szépségét kell sugároznia, addig a predella-csoport, illetőleg a szárnyak domborművei földi életük egy-egy eseményét állítják szemünk elé. Ezek közül az Utolsó vacsora ugyancsak rangos esemény, hiszen maga Jézus Krisztus is részt vett rajta, sőt itt alapította meg az Oltáriszentséget; logikus, hogy az Úr asztala körül ábrázolt apostolok közül a bennünket foglalkoztató kettőnek az arányai közelebb legyenek ahhoz a dicső megtestesülésükhöz, amelyet a szekrényben láthatunk. A legenda-jelenetek azonban mindenképp a szentek földi megpróbáltatásait mutatják, kézenfekvő volt őket itt evilági esetlenségükben, inkább a küzdelmekre való, mint a nézők és hívők elragadtatott csodálatát kiváltó testarányokkal kifaragni.

A domborművek szereplőinek testarányai között egyébként figyelemre méltó különbségek vannak. A főszereplő apostol általában karcsúbb, mint az ő kínzásával, sőt kivégzésével foglalkozó egyéb szereplők, de mint az Apostolok oszlását mutató táblán megfigyelhetjük, a számunkra egyaránt kedves tanítványok arányai sem felelnek meg egymásnak. A közfelfogás által legtöbbre becsült Péternél, Pálnál, Jakabnál és Jánosnál – akik a nézőhöz legközelebb, a képmező alsó szegélyén nyertek helyet – sokkal zömökebbek a többiek, akik már az erdő szélén járnak és nemsokára el is tűnnek szemeink elől. Ehhez hasonló logikát figyelhetünk meg a kivágzési jeleneteken, ahol a közvetlen előtérben álló hóhér nyúlánkabb annál az uralkodónál, akinek a parancsára kegyetlen munkáját végzi, de az is elegánsabb annál a tömegnél, amely egészen hátul gyülekezett össze a véres eseményre várva. Mindezt tekintetbe véve azt a következtetést kockáztathatjuk meg, hogy a szereplő rangját az is emelte, ha a szentek sorába tartozott, de az is, ha az előtérben foglalhatott helyet, és bármely szempontból volt magasabb rangja, az feljogosította a karcsúbb, elegánsabb alakra.

Egészen bizonyossá tehet bennünket, hogy nem csak a véletlen játékát vagy a munkatárs ügyetlenségének a nyomát láthatjuk a lőcsei főoltáron, ha felfigyelünk arra, hogy ez a megoldás korántsem csupán az itteni műhely különlegessége volt.[3] A mennyei dicsőséget árasztó szekrény-figurák és az ő életükből vett jeleneteket elénk állító szárnydomborművek alakjainak testarányai közötti különbség talán nem ilyen erőteljesen, de sok más helyen is megfigyelhető, ahol faragott, plasztikus dísszel látták el a retabulumokat. (Minthogy az arányok összehasonlításához szükséges méréseket csak reprodukciókon volt alkalmam elvégezni, konkrét adatok közlésétől eltekintek. A mérések száma minden esetre elegendő volt ahhoz, hogy a jelenség világosan kirajzolódjék.)

A főbb alakok eltérő léptékű és arányú szerepeltetése a 15. század második felében, a késő gótikus realizmus egyre erőteljesebb térhódításának eredményeként a vezető mesterek oltárain egyre ritkábban lesz megfigyelhető. Michael Pacher és Veit Stoss művein például számos példát láthatunk arra is, hogy a szekrényfigurák néhol karcsúbbak, máskor ellenkezően köznapibb arányúak a másodlagos helyekre került szereplőknél.[4] A kisebb mesterek kezén még sokáig, egészen a gótikus szobrászati gyakorlat legvégéig életben marad ez a megkülönböztetés, de néhány jeles szobrász is alkalmazza. Ezt látjuk Tilman Riemenschneider maidbronni és windsheimi oltáránál,[5] és ilyen a blaubeureni oltár is, az ulmi Michel és onnan Augsburgba áttelepült fia, Gregor Erhart közös remekműve. Itt Bleubeurenben az is fokozza a hasonlóságot, hogy a zömökebb mellékalakokat magukba fogadó faragott szárnyak tájképi háttér elé helyezett szereplőket mutatnak, bár csökkenti az összevetés lehetőségét, hogy csupán Szűz Mária van jelen a szekrényben és a táblákon egyaránt, ám az előbbiben álló, az utóbbiakon ülő helyzetben.[6]

A lőcsei oltár egyébként is igen sok szempontból elgondolkoztatóan hasonlít a blaubeurenira. Ugyanaz a fanyar báj, álmatag szépség jellemzi a figurákat itt is, ott is, pedig ez nem volt általános a kor szobrászatában. Az azonos összbenyomást számos nagyon hasonló részlet alkalmazásával érték el. Feltűnően megfelelnek egymásnak a testarányok, a fejformák, még az elgondolkozó arckifejezést biztosító, mélyen lecsüngő szemhéjak is. Különösen Mária arcának hasonlósága tűnik szemünkbe, profilja, mosolya, állának és nyakának kialakítása.

Mindenképpen érdemes egybevetni a két főalak feje fölé angyalok által tartott koronákat, főként a valódi ötvösművet sugalló abroncs feletti ágak miatt, amelyek növényi indák fonadékát idézik. Meglepő módon a lőcsei Pál még túl is tesz az Erhartokon, mert míg az ő koronájuk indái egy-egy keresztet, tehát növényi képződményből ki nem formálható, inkább arra applikáltnak tűnő motívumot tartanak, addig Lőcsén ezek a keresztek is az indák fonadékából vannak kialakítva, tehát csak látszólag (azaz a nagyobb távolságban álló néző számára annak tűnően) rajzolják ki a szent jelet, valójában annak csupán illúziója születik meg. Érdekes színfolt ez az alapos, lelkiismeretes formaadásáról ismert Pál szobrász egyéniségén; annyira meglepő, hogy esetleg arra is gondolhatunk, ezt az indafonatokból álló és a szekrény többi figurájától viszonylag elkülönülő részt esetleg nem is ő, hanem egy ilyen formaképzésre inkább hajlandó munkatársa faragta, természetesen nem a vezető mester jóváhagyása nélkül. De míg ez az indák hajladozását felhasználó, ötvösművet utánzó korona nagyon természetes látvány egy svábföldi kolostor oltárán, ahol a szekrény feletti oromzat is lecsonkolt indák

látszólag véletlenül csúcsívet kirajzoló együtteséből áll, addig a Szepességben ez a megoldás rendkívül ritka; ha tehát mégis előfordul, annak nyomós oka kellett legyen.[7] (Jellemző különbség, hogy a blaubeureni korona zárt, míg a lőcsei nyitott. Blaubeuren végtére is a német császárság, Lőcse pedig a magyar királyság területén fekszik.)

Nem csak a figurákban, de a szekrény egész elrendezésében felfedezhetünk bizonyos megfeleléseket. A blaubeureni mellékalakok alatti posztamensek nyilván az egységes lőcsei pódium előképei. Különösen azért tűnik ez fontosnak, mert a Szepességen oly nagy figyelemmel kísért nürnbergi művészetben általában az oszlopfő-konzolra állított szekrényszobrok domináltak, Stoss pedig Krakkóban egyszerűen a szekrény padlójára helyezte apostolait. Így igencsak elképzelhető, hogy Pál mester éppen innen merítette ezt a lehetőséget.

A mester stílusának formálódásában tehát különleges szerepet kell tulajdonítanunk az Erhart-stílusnak; talán éppen e két sváb szobrásznak köszönhette művein azokat az egyéni jegyeket, amelyek révén a „legönállóbb Stoss-tanítvány"-nak lehet tekinteni. Eddig főleg a Veit Stoss-hoz, alkalmanként a Nicolaus Gerhaerthoz fűződő kapcsolatairól esett szó, a továbbiakban már ezt is lényeges komponensnek kell tekintenünk.[8] Lehetséges, hogy az eddig is számon tartott, az 1510-es évek elejére helyezhető nürnbergi útját toldotta meg egy blaubeureni kitérővel, de még valószínűbb, hogy erre már hamarabb sor került, hiszen a bizonnyal ennél korábban faragott egykori Jézus születése-oltáron már megjelennek azok a stílusjegyek, amelyek inkább Erharttól mint Stosstól elsajátíthatónak tűnnek. Alapképzését csakis Krakkóban nyerhette, a Stoss-műhely 1496-os feloszlása előtt, de utána nyilván kedve támadt körülnézni a franknál ekkoribban korszerűbb sváb szobrászat területén, és ekkor kelthette fel figyelmét a blaubeureni oltár.

Tudunk más Veit Stoss-tanítványról is, aki a mesterénél eltöltött évek után a svábföldi szobrászat, ráadásul éppen az Erhart-műhely felé vette útját: Szczesny Dettloff – nagyon meggyőző elemzéssel – ezt az életpályát olvasta ki egy Boroszlóban készült, majd a múlt század folyamán Cieszyn Wielkopolskiba került, egykor egy oltárszekrényt kitöltő dombormű stílusából.[9]

A blaubeureni oltárt 1493–94 között állították, tehát kissé idejétmúlt példakép az 1510-es évek végén befejeződő lőcsei számára. Pál mestert azonban mindig is jellemezte valamilyen „nemes konzervativizmus", így ez az igazodás nagyon jól illik egyéniségéhez. Lőcsei remekműve az építmény szerkezetéből, az oromzat megformálásából, a figurális és a dekoratív részek arányából adódó összbenyomást tekintve igazából az 1490–1500 közötti évekhez kapcsolódik. Ebből, továbbá abból a körülményből, hogy főművén mennyire kerüli a század második évtizedében modernnek mondható megoldásokat, azt következtethetjük, hogy ekkoriban már nem lehetett fiatal ember, sőt talán már 1504, illetőleg 1508 körül, az oltár felállításával kapcsolatos munkák kezdetekor sem. A lőcseiek egyébként is aligha bíztak volna kezdőre egy ilyen nagy jelentőségű feladatot.[10] Mindez együtt ugyancsak növeli annak a valószínűségét, hogy a blaubeureni látogatásra a híres oltár elkészültekor, vagy legalábbis nem sokkal azután került sor, tehát nem csak 1510 után, amikor Nürnbergben járt.

Ugyanezt a következtetést erősíti meg, ha azon a hatáson gondolkodunk, amelyet az 1491 és 1496 között elkészült kefermarkti oltár gyakorolt a lőcsei szobrászra.[11] Itt nem annyira az oltár szobrainak, mint inkább a felépítmény egészének példakép-voltáról van szó, az oromzat fiáléi azok, amelyek a jelenlegi vizsgálat szempontjából legfontosabbak számunkra: elrendezésük alapvetően építészeti, nem az a fő feladatuk, hogy – mint általában – csupán hatásos keretet szolgáltassanak a közéjük rakott szobroknak. Tömött, sűrű erdőt idéző szövetük annyira egyforma a felsőausztriai falu és a szepességi város főoltárán, és annyira különbözik az akkoriban készült – és napjainkig fennmaradt – retabulumoktól, jelesen a Szepesség számára annyira fontos, inkább az áttört, hajladozó mintákat választó nürnbergiektől, hogy bizonyosra vehető ez összefüggés. Pál mesternek egyébként minden oka megvolt, hogy útba ejtse Kefermarktot, és amennyiben a Duna völgyén haladt, akkor kis kitérővel meg is tehette. Az oltár ugyanis Nikolaus Gerhaert stílusának egyik markáns megtestesítője a Duna-vidéken, így tehát mindenképpen érdekelhette őt, ha már úgyis úton volt. Ugyanakkor elkészülésének utolsó fázisában, a domborművek faragásánál itt is megjelenik az Erhart-stílus, nyilván a blaubeureni oltár befejeződése után szétszéledő faragók kapcsolódtak be a műhely munkájába. Így tehát az is elképzelhető, hogy Blaubeurenben, vagy a két Erhart valamelyikének műhelyében, azaz Augsburgban vagy Ulmban hívták fel a figyelmét a stílus távoli, így annál nagyobb büszkeséggel számon tartott kisugárzására.

Nézzük meg végezetül, mit tudunk hasznosítani a fenti megfigyelésekből további magyarországi alkotások esetében. Több faragott díszű oltáron is megfigyelhetjük a Németország-szerte meglevő tendencia érvényesülését, a szekrényekben álló figurák 15–20%-al karcsúbbak a többieknél. Ez nem csak Pál mester közvetlen hatásának területére, hanem az ettől távolabb eső művekre is érvényes, így Bakabányára, Bártfára vagy Szepesszombatra. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy van egy olyan oltáregyüttes, amelyiknek tagjain következetesen hiányzik a szekrény főalakja és a mellé helyezett szentek arányainak a fenti logika szerinti különbsége. Azokról az oltárokról van szó, amelyeket Radocsay a Szmrecsányi Főoltár Mesterének műveiként kapcsolt össze (a Máriának szentelt felkai, szepesszombati, nagyszalóki, malompataki, szepeshelyi, felsőerdőfalvi és a szekrényben Szent Katalint őrző lőcsei), és amelyeket Anton C. Glatz a lőcsei Katalin-oltárnak a hatvanas években elkészült restaurálásánál szerencsésen előkerült i h a n n e s, azaz János névhez kapcsolt.[12] Ez pedig azt látszik bizonyítani, hogy ezek az oltárok Glatznak és Homolkának a csoport divergens jegyeit hangsúlyozó megfigyelései ellenére is azonos műhely termékei lesznek, ha nem is egyetlen kéz munkái. (Zavarja a képlet tisztaságát, hogy ezek kivétel nélkül négyes oltárok, tehát a mellékalakok nem a szárnyakon, hanem ugyanúgy az oltárszekrényben vannak, mint a náluk kétszer nagyobb méretű

Szűz Mária, ill. Lőcsén Szent Katalin.) A legenda jeleneteit mutató oltárszárnyak ugyanakkor mindegyiken festettek, így ez az összevetés sem könnyű. Amennyiben mégis megkíséreljük együtt nézni az ecsettel, illetőleg a vésővel létrehozott figurák arányait, a festmények szereplőit nem látjuk kevésbé karcsúnak, mint a főszobrokat. Ez és az arcformák tagadhatatlan hasonlósága ismét megerősíti Radocsay feltételezését a stílust kialakító, alighanem a műhelyt vezető erőteljes egyéniségről.

Végezetül essék még szó egy olyan oltárról, ahol a szekrényszobrok és a szárnydomborműveken kifaragott mellékalakok aránya szinte teljesen megegyezik a lőcsei főoltáron megfigyeltekkel, a besztercebányai Borbála-oltárról.[13] (Egyedül a Szent Péternek és Lénárdnak szentelt táblákon tűnik szemünkbe, hogy a főszereplő nemcsak karcsúbb, de sokkal nagyobb méretű is az őt körülvevőknél.) Már a század elején felbukkant a gondolat, hogy itt Pál mester volt a szobrász, sőt az is, hogy ő innen került a Szepességbe. A gondolat, bár a kivitelezés eltérő volta, elsősorban az arcok finomságának különbsége miatt nehezen fogadható el, a közelmúltig nem került le a napirendről. Az itt vizsgált arány-összefüggések tökéletes megfelelése, amely még a tájképi háttérben tevékenykedő szereplők karcsúbb vagy zömökebb voltára is érvényes, mindenesetre figyelemreméltó érvnek számít a műhely- vagy mesterazonosság feltételezőinek javára.

JEGYZETEK

1 *Daun, B.:* Veit Stoss und seine Schule in Deutschland, Polen, Ungarn und Siebenbürgen. Leipzig 1903, 115–117.; *Divald K.:* Szepesvármegye művészeti emlékei II. Szobrászat és festészet. Budapest 1906, 77–79.; *Uő:* Lőcsei Pál mester és köre. Magyar Művészet 4 (1928) 757–758.; *Barthel, G.:* Die Ausstrahlungen der Kunst des Veit Stoss in Osten. München 1944, 61–62.; *Kotrba, V.–Kotrba, F.:* Levočský oltár Majstra Pavla. Bratislava 1955, 45–51, 54–55.; *Homolka, J.:* Plastická vyzdoba oltára, in: Majster Pavol z Levoče, tvorca vrcholného diela slovenskej neskorej gotiky. Bratislava 1961, 68, 73–77.; *Radocsay D.:* A középkori Magyarország faszobrai. Budapest 1967, 102–103.; *Homolka, J.:* Gotická plastika na Slovensku. Bratislava 1972, 268.; *Eisler J.:* Lőcsei Pál. Budapest 1975, 20–22.; *Cidlinská, L.:* Gotické kridlové oltáre na Slovensku. Bratislava 1989, 20.

2 *Daun, B.:* Veit Stoss und seine Schule in Deutschland, Polen, Ungarn und Siebenbürgen. Leipzig 1916, 71.; *Radocsay* i. m. (ld. l. j.) 103.

3 A kor német szobrászatáról két újabb összefoglaló munka: *Baxandall, M.:* The Limewood Sculptors of Renaissance Germany. New Haven – London 1980, továbbá *Liebman, M. J.:* Die deutsche Plastik. 1350–1550. Leipzig 1982. Értékelésükhöz útba igazít *König, E.:* Gesellschaft, Material, Kunst. Neue Bücher zur deutschen Skulptur um 1500. Forschungsbericht. Zeitschrift für Kunstgeschichte 47 (1984) 535–558.

4 *Rasmo, N.:* Michael Pacher. München 1969, passim.; *Lutze, E.:* Veit Stoss. München-Berlin 1968[4], passim.

5 *Bier, J.:* Tilman Riemenschneider. Die reifen Werke. Augsburg 1930, 4–5, 68. tábla. *Idem:* Tilman Riemenschneider. Die späten Werke in Stein. Wien 1971, 154–163, 201. tábla.

6 A legújabb Erhart-monográfia (*Broschek, A.:* Michel Erhart. Ein Beitrag zur schwäbischen Plastik der Spätgotik. Berlin–New York 1973, a blaubeureni oltárról 133–150.) ismét Gregor szerepét emeli ki a nagyméretű alkotáson, akár a kérdés máig alapvető, bár félévszázados könyve (*Otto, G:* Gregor Erhart. Berlin 1943, Bleubeurenről 23–31). A kérdés bonyolult voltát mutatja ugyanakkor, hogy olyan tekintélyes szerzők, mint Theodor Müller és Walter Paatz azon a véleményen vannak, hogy a retabulum készítésénél a döntő rész Michelé volt (*Müller, T.:* Sculpture in the Netherlands, Germany, France, and Spain 1400–1500. Harmondsworth 1965, 172.; *Paatz, W.:* Süddeutsche Schnitzaltäre der Spätgotik. Heidelberg 1963, 35–36, 32. j.). *Baxandall* i. m. (ld. 3. j.) 291 ragaszkodik hozzá, hogy a kérdés eldönthetetlen.

7 A blaubeureni oltár ág- és indadíszeiről *Braun-Reichenbacher, M.:* Das Ast- und Laubwerk. Entwicklung, Merkmale und Bedeutung einer spätgotischen Ornamentform. Nürnberg 1966, 56. A lőcsei korona szép reprodukcióját lásd *Homolka* 1961 (ld. l. j.), 47. old.

8 Stosson kívül eddig csak Gerhaert került szóba. Az Erhart-műhely alkotásai és a lőcsei főoltár stílusa közötti összefüggésekről inkább csak szórványos utalásokat olvashattunk, így *Kotrba, V.–Kotrba, F.:* Levočský oltár Majstra Pavla. Bratislava 1955, 45–51, 54–55. *Homolka* 1961 (ld. 1. j.), 84. A kor svábföldi és magyarországi szobrászatának összefüggéseit először szintén *Homolka* hozta szóba, uo. 145. old. 69. jegyz.

9 *Dettloff, Sz.:* Ze studiów nad Witem Stoszem. Ołtarz św. Jana Chrzciciela w Cieszynie Wielkopolskim a rzeźba szwabska. Biuletyn Historii Sztuki 14 (1952) 25–57.

10 *Végh J.:* Pál mesterről és a lőcsei oltárról. Ars Hungarica 16 (1988) 176–177.

11 A kefermarkti oltárral kapcsolatos régebbi kutatási eredményekről részletesen *Schindler, H.:* Der Schnitzaltar. Meisterwerke und Meister in Süddeutschland, Österreich und Südtirol. Regensburg 1978, 198–199. (Itt főként a Passauhoz fűző szálakról olvashatunk); Az Erhart-műhely megjelenéséről *Ulm, B.:* Die grossen Werkstätten in Oberösterreich; *Kastner, O.–Ulm, B.:* Mittelalterliche Bildwerke im Oberösterreichischen Landesmuseum. Linz 1958, 16–17.; *Radler, G.:* Der Waldburger Hochaltar und die Freistädter Altarwerkstätte. Kunstjahrbuch der Stadt Linz, 1984, 32. Egy újabb összefoglaló, és egy memmingeni mester vezető szerepét feltételező, tehát a kutatásnak új irányt adó tanulmány: *Schliewen, B.:* Tagungsbericht... Kunstchronik 42 (1989) 665–669.; *Purwin, S.:* Der Kefermarkter Altar – Homogenität von Schrein und Flügelaltarpaar. Pantheon 48 (1990) 63–69. (Amennyiben beigazolódik az itt olvasható feltételezések egyike, és az oltár jelenlegi oromzata

nem lenne azonos az eredetivel, akkor a lőcsei oltárt idekötő szálak is gyengülnek.)

Cidlinská (ld. 1. j.) 15, 20 arra figyelt fel, hogy Pál mester az előző főoltár apostolai közül kettőt ugyanúgy a szekrény külső falán állíttatott konzolra, mint Kefermarktban láthatjuk az „őrzők"-et, Szent Györgyöt és Flóriánt, de ezt a felismerést nem használta fel arra, hogy a két alkotás közvetlen kapcsolatát bizonyítsa vele, pusztán felsorol néhány hasonló megoldást Michael Pacher és Hans Multscher kezétől.

12 *Radocsay* i. m. (ld. 1. j.) 147–148. *Glatz, A. C.:* Doplnky k spišskej tabul'ovej mal'be obdobia 1440–1540 I. Zborník Slovenskej národnej galérie 3 (1975) 32–35. *Homolka* 1972 (ld. l. j.), 171–172.

13 *Divald K.:* Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. 2. sorozat. Budapest 1911, 15. *Radocsay* i. m. (ld. 1 j.), 120–121. *Vaculik, K.–Lichner, K.:* Pavol z Levoče, jeho dielo a škola (kiáll. kat.) Levoča 1967, 1–8. kat. sz. *Homolka* 1972 (ld. 1. j.) 85–87. *Eisler* i. m. (ld. 1. j.), 12–14. *Cidlinská* i. m. (ld. 1. j.) 21, 25–26.

SCHLANKE UND STÄMMIGE FIGUREN AUF DEM HOCHALATAR VON LEUTSCHAU. MEISTER PAUL VON LEUTSCHAU UND DER ALTAR VON BLAUBEUREN

Die Flügelaltäre, die wichtigsten Stücke der Ausstattung spätmittelalterlichen Kirchen, hatten unter anderen die Aufgabe, für die Besucher der Kirche die Schönheit des Himmelreichs sichtbar und fühlbar zu vergegenwärtigen. Dabei kam die Hauptrolle den Schreinfiguren zu, ihre schlanken, häufig zarten Figuren strahlen eine Eleganz aus, wie es Himmelsbewohnern geziemt.

Das gilt auch für den Hochaltar in Leutschau (Lőcse, Levoča, CS), wo die Schlankheit der Figuren, der zarten Gottesmutter, des heiligen Jakobus und des Evangelisten Johannes, maßgeblich zur Hervorrufung des zauberhaften Gesamtbildes von Himmel beitragt. Unsere Begeisterung für ihre schlanke Eleganz wird noch gesteigert, wenn man bedenkt, daß diese Proportionen nicht für das ganze Altarwerk bezeichnend sind. Wie in der Predella, zeigen die Apostel auch auf den Flügelinnenseiten viel gedrungerene Proportionen. An den Reliefs regen beide Apostel, trotz der Übereinstimmung der Tracht, der Gesichtszüge und der Kopfform mit den Schreinfiguren, wegen ihrer Untersetztheit, ihrer großen Köpfe und ihrer Schaufelhände eher zum lachen an als daß sie uns Verehrung abforderten.

Die Aufmerksamkeit der Forschung wurde schon längst auf diese eigenartige Erscheinung gerichtet, und die Forscher waren sich darin einig, daß die unterschiedlichen Proportionen für die Mitwirkung von Schülern sprechen.

Die Meinungen gingen höchstens in dem Punkt auseinander, welche Figuren nun doch als eigenhändige Arbeiten des Meisters Paul gelten dürfen. Heutzutage überwiegt die Ansicht, daß die Predella eigenhändig ist, die Flügelreliefs hingegen Schülerarbeiten sind. Diese Erklärung ist aber nicht ganz befriedigend. Denn wenn auch der führende Meister einen so großen, mit vielen kleinen geschnitzten Details geschmückten Flügelaltar nicht allein ausführt, so war er doch für die Unvollkommenheiten der Arbeit seiner Mitarbeiter verantwortlich. Es war doch sein Altar, dessen Gesamtwirkung dadurch beeinträchtigt wurde. In solchen Fällen hätte der Leiter der Werkstatt nur die Umrisse der Figuren vorzuzeichnen brauchen, so wäre die Arbeit des in den menschlichen Proportionen unsicheren Mitarbeiters befriedigender ausgefallen. Paul von Leutschau hat sich diese Mühe nicht zu nehmen, die Reliefs wurden nach Stichvorlagen geschnitzt. Die Proportionen der von den Stichen übernommenen Figuren der Apostel Johannes und Jakobus wurden offenbar mit Absicht abgewandelt. Hier ahnt man eine bewußte Stellungnahme und diese kann nur vom Leiter der Werkstatt stammen.

Es hat den Anschein, daß die Lösung des Rätsels in der Absicht der Vergegenwärtigung des Himmels liegt. Während die Heiligen an der Seite der Gottesmutter mit dem Jesukind den Glanz der Seligen ausstrahlen müssen, führen und die Predellenszene und die Relieffiguren Ereignisse aus ihren irdischen Leben vor Augen. Das Abendmahl ist ein bedeutungsvolles Ereignis mit der Person Jesu Christi im Mittelpunkt, so stehen die Proportionen der Apostel in dieser Szene den glorreichen Erscheinungen, die man im Schrein bewundern kann, näher. Die Legendenszenen zeigen aber die irdische Prüfungen der Heiligen, demnach lag es auf der Hand, hier auch durch die Proportionen anzuzeigen, daß diese Figuren eigentlich eher für Kämpfe als für Bewunderung geschaffen waren. Selbst in denselben Reliefs sind die Proportionen unterschiedlich. Die Hauptfigur ist schlanker als der Folterknecht oder der Henker, die stämmigsten sind die hinteren Figuren nahe beim Horizont. Der Rang der handelnden Personen wurde nicht nur durch ihre Erhebung in die Reihe der Heiligen, sondern auch durch ihre Plazierung im Vordergrund gekennzeichnet, die schlankere, elegantere Figur kann in beiden Gesichtspunkten begründet sein.

Diese Lösung war keinesfalls eine persönliche Eigenart des Leutschauer Meisters. Einer ähnlichen Unterscheidung der Schrein- und Flügelfiguren durch die Proportionen begegnet man – vielleicht in geringeren Maße – auch an anderen Retabeln der Zeit, obwohl gegen Ende des 15. Jahrhunderts diese Tendenz bereits zurückgegangen war. Eine bedeutende Ausnahme bildet der Altar von Blau-

beuren, eine gemeinsame Arbeit Michel und Gregor Erharts.

Auch sonst ähnelt der Altar in Leutschau in vieler Hinsicht dem in Blaubeuren. Kennzeichnend für beide sind die gleiche herbe Anmut und verschlafene Schönheit, die sonst in der Plastik der Zeit selten vorkommen. Gleich sind an beiden die Körperproportionen, die Kopfformen, die herunterhängenden Augenlider und besonders das Gesicht Mariä. Eine besondere Aufmerksamkeit verdienen die von den Engeln gehaltenen Kronen, ihr oberer Teil besteht in wesentlichen aus Astwerk, eine seltene Lösung in der Zips – wie auch in ganz Ungarn – um so häufiger in Schwaben, so ist dies ein guter Richtungsweiser. Die Postamente unter den Nebenfiguren in Blaubeuren gelten als Vorbilder für das Postament im Schrein des Leutschauer Altars. Bei der stilistischen Untersuchung des Werks von Meister Paul von Leutschau wurde bisher seine Verbindung zu Veit Stoß und manchmal zu Nicolaus Gerhaert untersucht, nun scheint es, daß man den Einflüssen der Erharts mehr Aufmerksamkeit schenken sollte. Wahrscheinlich sah Meister Paul das berühmte Retabel bald nach seiner Vollendung im Jahre 1493/94, vielleicht besichtigte er damals auch den noch in Arbeit befindlichen, und im Jahre 1496 vollendeten Altar in Käfermarkt, dem der Leutschauer Altar in der Gestaltung des Gesprenges auffallend ähnlich ist. Wenn diese Reise noch in den letzten Jahren des 15. Jahrhunderts stattfand, dann war Meister Paul zur Zeit der Fertigstellung der Figuren für den Hochaltar von Leutschau – im zweiten Jahrzehnt des 16. Jahrhunderts – bereits ein älterer Mann, und das wäre eine Erklärung für das Vorhandensein konservativer Stilelemente an seinem Meisterwerk. Es ist natürlich, daß die Stadtvater den Auftrag für die große Arbeit einem abgeklärten Meister geben wollten, die Möglichkeit eines Mißlingens mußte auf jeden Fall ausgeschlossen werden.

Die in Deutschland allgemein verbreitete Tendenz, daß die Schreinfiguren um 15–20% schlanker geformt sind als die übrigen Figuren, hat also auch für Ungarn und für Meister Paul von Leutschau ihre Gültigkeit. Es gibt aber eine Gruppe von Altaren, bei denen die Proportionen der Hauptfigur mit denen der anderen Figuren übereinstimmt, diese Werke wurden von Dénes Radocsay dem Meister des Hochaltars von Szmrecsány zugeordnet. Später wurde dieser Meister mit Hilfe einer zum Vorschein gekommenen Signatur i h a n n e s, Meister Johannes genannt. Die Altäre von Leutschau und Neusohl (Besztercebánya, Banská Bystrica, CS) stimmen hinsichtlich der ausgeglichenen Proportionen auffallend überein. Die Zurückführung der beiden Werke auf dieselbe Hand oder auf zwei verschiedene Hände ist heftig diskutiert worden. Unsere Beobachtung stärkt die Postition der Vertreter der erstgenannten Ansicht.

4. A lőcsei főoltár

5. Szent János látomása Pathmosz szigetén

6. Az apostolok oszlása

7. Szent Jakab lefejezése

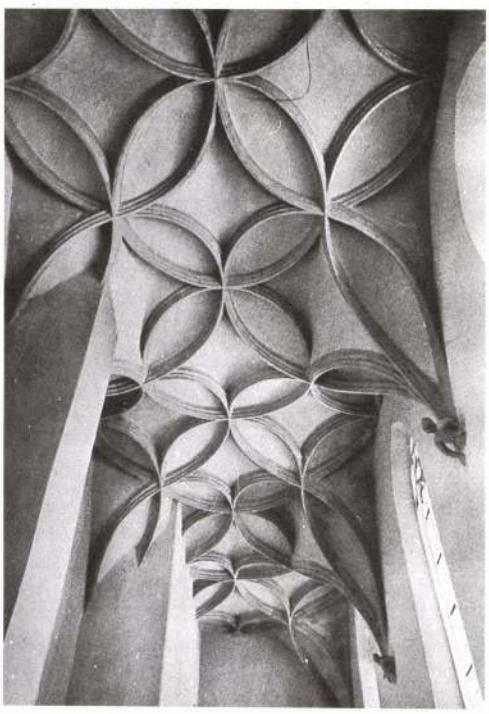

1. Az Alamizsnás Szent János kápolna boltozata, 1502–3. Besztercebánya

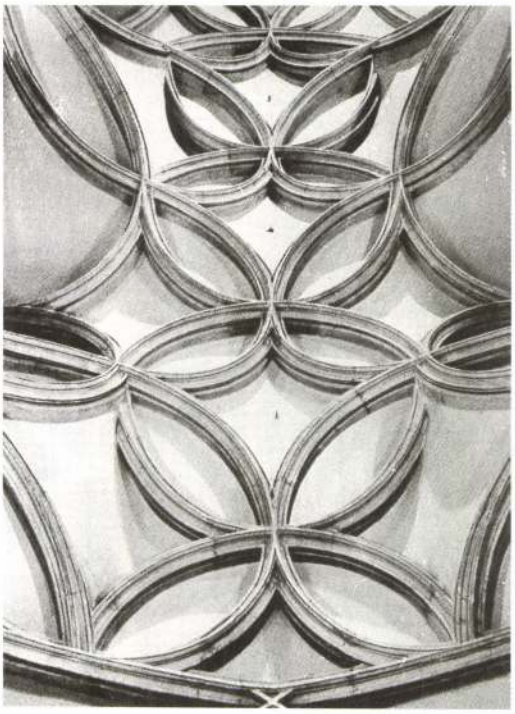

2. A Niederösterreichisches Landhaus bejáratának boltozata, Bécs

3. Részlet a krakkói Mária templom főoltárának predellájáról

4. Veit Stoss műhelye: Mária látogatása, 1500 körül. Schwaz, magángyűjtemény

1. A blaubeureni főoltár, Michel és Gregor Erhart munkája. 1493–1494

2. Madonna a blaubeureni főoltáron.

3. A lőcsei főoltár predellája, Lőcsei Pál munkája. 1504–1517

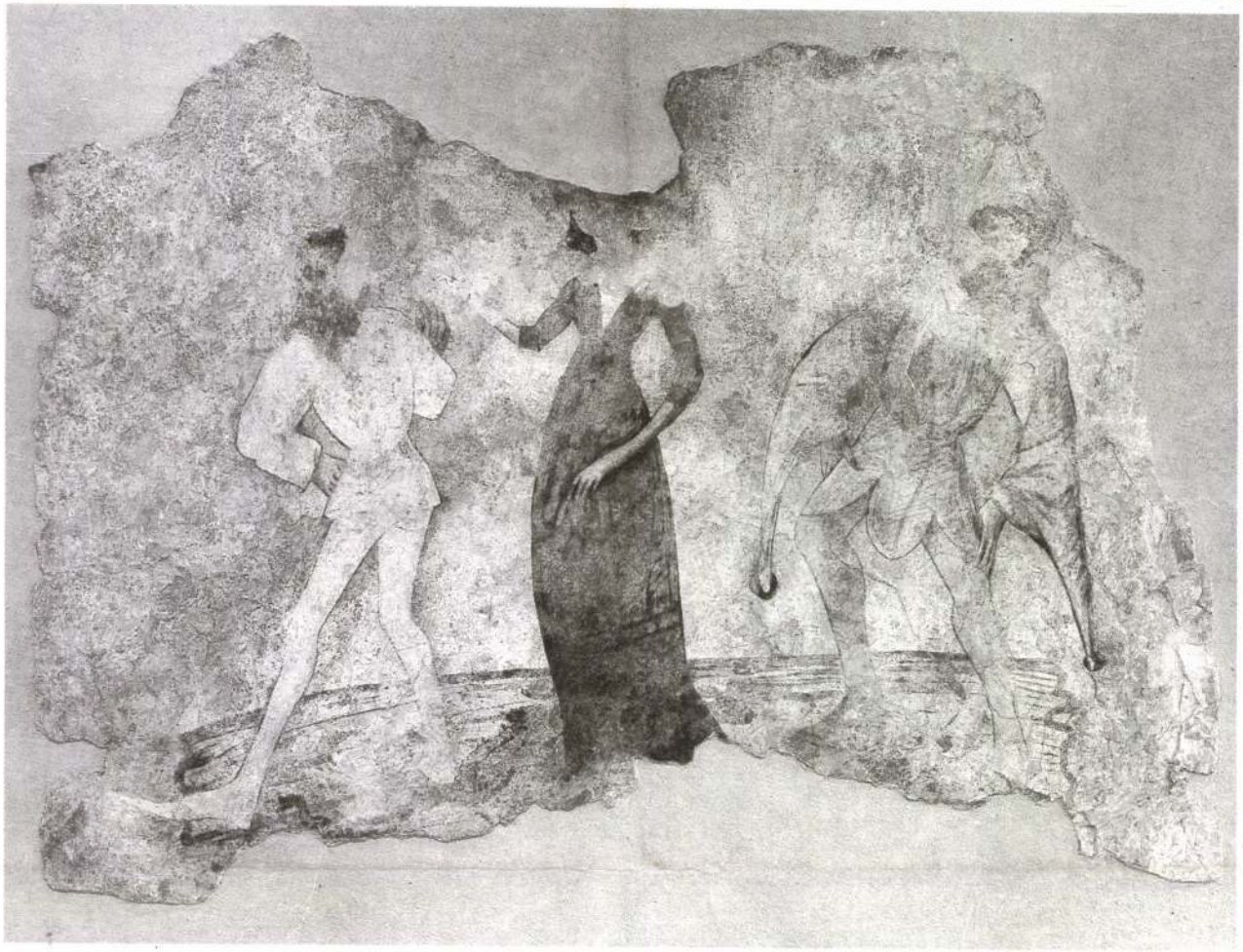

6. Táncolók. Falkép a budai Táncsics utca 24. számú házból.
Budapest, Budapesti Történeti Múzeum

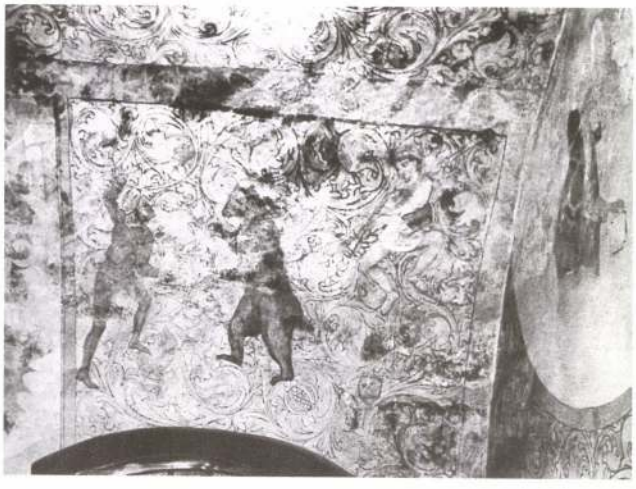

5. Medvetáncoltató, falkép. Besztercebánya, Thurzó-ház

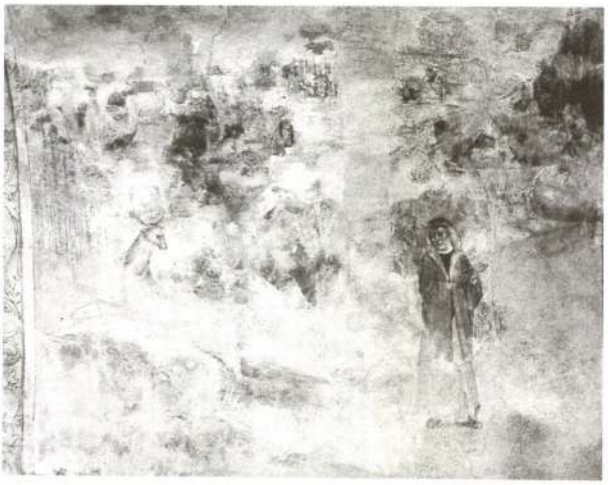

7. Jelenet szarvassal, falkép. Besztercebánya, Thurzó-ház

Lőcsei Sámuel
könyvkötő-
Kolozsvár
XVIII. sz.

l. Steinhofer
I. fly. l.

Dielo Majstra Pavla a jeho reštaurovanie

EVA SPALEKOVÁ

Dielo Majstra Pavla z Levoče patrí medzi národné kultúrne pamiatky na základe uznesenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady z 27. februára 1961. Nikde sa však nehovorí o konkrétnych dielach. Táto skutočnosť presne odzrkadľuje situáciu, v akej sa nachádza bádanie o tomto významnom rezbárovi zo záverečného obdobia slovenskej gotiky.[1] Témou tohto príspevku však nie je problematika osobnosti a diela Majstra Pavla v komplexnom ponímaní tohto fenoménu, chceme sa pokúsiť o bilanciu reštaurátorských počinov v uplynulom polstoročí na tomto mimoriadne významnom a rozsiahlom fonde. Téma reštaurovania začína byť aktuálna po druhej svetovej vojne v rámci činnosti novozriadenej pamiatkovej starostlivosti, kedy sa začalo reštaurovať viacero diel Majstra Pavla a jeho dielne. V roku 1952 prišiel do Levoče rodinný kolektív bratov Kotrbovcov, ktorý združoval štyri odborné reštaurátorské sily, a to maliar, sochár-rezbár a reštaurátori polychrómie a pozlacovania. Mohutný nástup a úvod reštaurátorského „koncertu" na Pavlovom diele v Levoči predviedli začiatkom 50. rokov bratia Kotrbovci reštaurovaním hlavného oltára v Kostole sv. Jakuba, monumentálneho majstrovského diela Pavla z Levoče. Ako hovorí Viktor Kotrba: *ani reformačný zvrat v Levoči roku 1544 sa nedotkol vzácneho diela starej viery, so zavretými krídlami a zahalenou nádherou slúžil tu oltár protestantskému kultu bez porušenia až do obnovenia kultu katolíckeho roku 1674. Ani nové nebezpečie, ktoré pre gotické dielo znamenal mocný nástup baroka, nemohlo oltáru ublížiť. Vo vnútri vznosnej stavby však hlodal skryto iný, oveľa zákernejší nepriateľ, červotoč.* Stav oltára si napokon vyžiadal komplexný reštaurátorský zásah, vrcholne náročný umelecky aj technicky, ktorý prebiehal v rokoch 1952 –1954. Základnou myšlienkou celého reštaurátorského projektu bolo odborné zabezpečenie ďalšej existencie oltára a jeho uvedenie do pôvodného stavu (po reštaurátorskom zásahu v roku 1918 sa nemohli zatvárať krídla, pretože hrozilo akútne nebezpečenstvo, že sa celá chatrná stavba zrúti). Proces reštaurovania znamenal rozobratie oltára do jednotlivých možných organických čiastok, zničenie červotoča kyanovodíkom (cyklón B), petrifikovanie drevnej hmoty, výmena červotočom zničených častí, odstránenie nečistôt a olejových premalieb na pôvodnú polychrómiu, tmelenie, retušovanie polychrómie zodpovedajúce originálu, povrchová úprava včelím voskom, zostrojenie odľahčujúcej železnej konštrukcie ukrytej v architektúre oltára a jeho znovupostavenie na pôvodné miesto. V roku 1953 stála už opäť predela a archa, v roku 1954 bol znovu postavený vysoký fiálový nadstavec a nasledovalo slávnostné znovuvysvätenie oltára. Československá vláda ocenila prácu reštaurátorov bratov Kotrbovcov v roku 1955 štátnou cenou Klementa Gottwalda za vynikajúci výkon v odbore umenia. Reštaurátorská dokumentácia sa doposiaľ nenašla.[2]

V rokoch 1953–1954 Kotrbovci pracovali na reštaurovaní bočného oltára sv. Jánov v tomto kostole a zaradili ho do kategórie vlastnoručnej tvorby Majstra Pavla, v ktorom sa odkláňa od neskorej gotiky, v kompozícii a detailoch používa čisté renesančné prvky. Vyhodnotili stav drevenej hmoty oltára, tabuľových malieb, polychrómie a zlátenia a konšta-

Kvalita a množstvo zachovanej produkcie dielne, ktorej vedúcou osobnosťou bol Majster Pavol, najväčšej slovenskej dielne na prelome dvoch slohov, charakteristickej ucelenosťou a zároveň výraznou individualitou majstra, nemá v tom čase u nás obdobu. Nemožno povedať, že sa pavlovskej problematike nevenovala značná pozornosť a početné štúdie, príspevky, články, referáty, monografie zahraničných i našich bádateľov to potvrdzujú. Možno však povedať, že mu nebola venovaná taká pozornosť, akú si vzhľadom na svoje významné postavenie v dejepise slovenského a európskeho umenia zaslúži a ktorá by bola završená vypracovaním tak potrebného katalógu jeho diel – v záujme nás všetkých.

Kostol sv. Jakuba v Levoči, sv. Ján Almužník z oltára sv. Mikuláša, stav po očistení a vytmelení, pred retušou

Kostol sv. Jakuba v Levoči, sv. Leonard z oltára sv. Mikuláša, detail hlavy, stav počas odstraňovania premalieb a retuší

Kostol sv. Jakuba v Levoči, oltár sv. Anny, plastika sv. Anny počas odstraňovania premalieb

tovali silné poškodenie červotočom, mechanické poškodenie, stav tabuľových malieb posúdili ako relatívne dobrý, potvrdili premaľbu inkarnátov ústredných plastík a mimoriadne dobre zachované pôvodné zlátenie. Reštaurátorský zásah sa zameriaval na dôslednú petrifikáciu, dorezanie chýbajúcich častí, odstránenie premalieb na pôvodnú polychrómiu, povrchovú úpravu včelím voskom. Ikonografii oltára sa podrobne venovali A. Güntherová-Mayerová a Štefan Klubert.[3] V nasledujúcich rokoch 1954–1955 pokračovali reštaurátorské aktivity Kotrbovcov na bočnom oltári sv. Mikuláša a v reštaurátorskej správe sa okrem popisu a ikonografie venujú mimoriadne silnému poškodeniu tohto oltárneho celku – jednak mechanickému (odtrhnuté, spadnuté a silno poškodené ľavé krídlo, chýbajúce alebo nesprávne umiestnené atribúty) a konštatujú, že: *materiálno-kritické hodnotenie gotických oltárov v chráme vedie nás k poznatku, že z nevysvetliteľných dôvodov je drevo oltárov z dielne Majstra Pavla voči iným oltárom (hoci starším) značne poškodené červotočom a tak, ako aj pri hlavnom oltári sme si všimli veľmi starostlivé zlátenie aj pri tomto oltári, ale celkove bol oltár v zúboženom stave napriek svojej vysokej umeleckej hodnote.* Reštaurovanie oltára prebiehalo v troch etapách – konzervácia dreva, doplnenie porušených a zničených architektonických článkov a reštaurovanie do pôvodného stavu. Správa obsahuje podrobný postup prác a použité materiály.V tých istých rokoch pracovali Kotrbovci aj na súsoší Narodenia v tomto kostole, pozostávajúceho z kľačiacej Panny Márie, sv. Jozefa, troch anjelov a dvoch pastierov. Toto súsošie bolo do roku 1948 súčasťou barokového tzv. Csákyovského oltára, ktorý bol vtedy rozobratý, jeho časti roztratené na viacerých miestach kostola a súsošie stálo na gotickej menze bývalého oltára Narodenia. Keďže išlo o jednu z najvýznamnejších a najtypickejších Pavlových prác a sochy boli v dezolátnom stave, zaradili ich do reštaurátorského plánu na roky 1954–1955. Silno narušené červotočom boli najmä plastiky Panny Márie, sv. Jozefa a pastierov, drevo sošiek anjelov bolo v lepšom stave, ale bolo zasa poškodené mechanicky. V nasledujúcom popise hodnotia stupeň poškodenia plastík a navrhujú postup konzervovania a reštaurovania. Okrem iného vysoko hodnotia polychrómiu sochy Panny Márie z hľadiska technického i výtvarného. Kotrbovci vyriešili na záver aj umiestnenie oltárneho celku po kompletnom reštaurovaní oltárnej architektúry a súsošia Narodenia v zadnej severnej kaplnke kostola. V roku 1962, po predchádzajúcich peripetiách, pristúpil kolektív bratov Kotrbovcov k prieskumu a reštaurovaniu skupiny Kalvárie na Korvínovskom oratóriu levočského farského kostola. Skupinu tvoria tri asistenčné plastiky – sv. Ján, P. Mária, kľačiaca Mária Magdaléna a centrálna plastika Krista na kríži. Ako pravdepodobne osobnú prácu Majstra Pavla určili Ukrižovaného, ostatné plastiky definovali ako dielenské práce. Najviac napadnutý červotočom bol nosný trám, od ktorého sa infikovali plastiky, sám kríž je novší. Pre záchranu tohto významného diela bola navrhnutá demontáž plastík, ich konzervovanie a reštaurovanie, výmena nosného brvna, reštaurovanie medailónov a vyriešenie upevnenia plastík. V roku 1970 reštauroval Herman Kotrba v tomto kostole bočný oltár sv. Anny, tabuľové maľby oltárnych krídel následne reštaurovala M. Spoločníková. Pomerne rozsiahla správa o reštaurovaní podrobne opisuje stav pred reštaurovaním, necitlivú manipuláciu so všetkými oltármi v roku 1948 pri výmaľbe interiéru kostola, vymenenie nadstavcov oltárov sv. Anny a sv. Jánov – toto mylné osadenie nadstavcov sa vyriešilo po ukončení reštaurovania oltára sv. Anny na základe starých fotografií interiéru kostola a tiež podľa podoby oltára sv. Jánov maľovanej na jednej tabuli tohto oltára. Reštaurátor konštatoval dva predchádzajúce reštaurátorské zásahy a rozsiahle mechanické poškodenie. Prekvapujúci objav o dielenských praktikách poskytla po rozobratí oltára vrchná doska predely, kde sa zachovali takmer neporušene dielenské kresby Majstra Pavla, predstavujúce náčrt delfína a časť ornamentu listovca. Po vyhodnotení sondážneho prieskumu sa pristúpilo k samotnému konzervátorskému a reštaurátorskému zásahu, ktorý je v dokumentácii detailne rozobratý. Správa je doplnená rozsiahlou fotodokumentáciou. V roku 1972 reštauroval Herman Kotrba Súsošie sv. Juraja v levočskom farskom kostole a po jeho demontáži definitívne stanovil rozsah poškodení a presný postup prác. Celkový charakter polychrómie defi-

Kostol sv. Jakuba v Levoči, Madona z oltára Narodenia, súčasný stav

Kostol sv. Jakuba v Levoči, anjeli zo skupiny Narodenia, súčasný stav

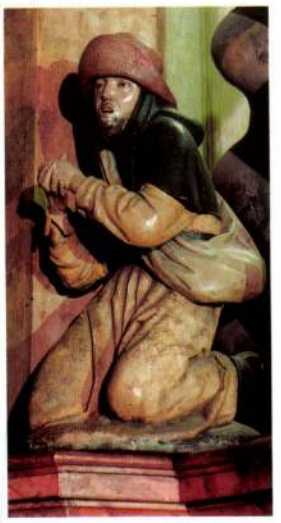

Kostol sv. Jakuba v Levoči, pastier z oltára Narodenia

noval ako obdobný s prácami Majstra Pavla z jeho neskoršieho obdobia, ako je oltár sv. Jánov a oltár sv. Anny, ktoré vznikli okolo roku 1520. Správa je podrobná a jej súčasťou je aj rozsiahla fotodokumentácia.

Reštaurátorské zásahy bratov Kotrbovcov sa v levočskom farskom kostole nezameriavali len na umelecký odkaz Majstra Pavla, rovnako dôsledne a zanietene pracovali aj na záchrane „nepavlovskej", najmä gotickej produkcie v tomto interiéri. Do tejto kapitoly ich reštaurátorského diela patria oltárne architektúry a sochárska výzdoba oltárov Vir dolorum, sv. Kataríny, Štyroch svätých, voľné plastiky (sv. Kozma, sv. Rochus, sv. Michal, reštaurované v roku 1961). Počas reštaurovania hlavného oltára odkryli a reštaurovali tiež polychrómiu klenby a architektonických článkov svätyne, ale aj renesančnú nástennú maľbu pod obuvníckou emporou (v roku 1956), reštaurovali tu aj epitafy, gotické stallá, lavice, kazateľnicu. Ich pracovné aktivity na Pavlovom diele prekročili aj rámec Levoče a sú autormi reštaurátorských zásahov aj na plastikách tzv. Doktorského oltára z Kostola sv. Jána Krstiteľa v Sabinove v rokoch 1967–1972 (V. Kotrba a A. Darolová), plastike kľačiacej Márie Magdalény z Kaplnky Márie Magdalény v Stratenej v rokoch 1967–1968 (H. Kotrba), na plastike Madony z hlavného oltára Kostola Očisťovania Panny Márie v Slovenskej Vsi. Do dočasných reštaurátorských dielní pri Kostole sv. Jakuba v Levoči v roku 1956 previezli súsošie Ukrižovania z farského kostola v Spišskej Novej Vsi, so silno uvoľnenou a opadávajúcou polychrómiou. Korpus Krista bol relatívne v dobrom stave, so zjavnými premaľbami, sochy Panny Márie a sv. Jána vykazovali havarijný stav polychrómie. Konzervátorsky boli zabezpečené všetky tri plastiky, reštaurovaný bol len korpus Krista.

Názory na reštaurovanie Kotrbovcov môžu byť dnes, s odstupom uplynulých päťdesiatich rokov, rôzne, ale fenomén tohto reštaurátorského kolektívu zostáva stále neprekonateľný v tom, že urobili obrovský kus nesmierne záslužnej a dobrej práce na záchrane Diela Majstra Pavla z Levoče, ale aj na ďalšom fonde našich kultúrnych pamiatok.

Kotrbovci neboli jediní, ktorí sa podieľali na záchrane Pavlovho diela. Reštaurovanie množstva diel tejto produkcie bolo vyvrcholením reštaurátorskej práce Márie Spoločníkovej, ktorá v rokoch 1958–1959 komplexne reštaurovala korpus Ukrižovaného z tzv. Malej kalvárie v Bardejove a neskôr aj bočné figúry P. Márie a sv. Jána, tiež Korunovanie Panny Márie zo štítu hlavného oltára sv. Martina v Lipanoch. V rokoch 1976–1977 reš-

Pohľad na oltárnu skriňu a krídla hlavného oltára v Kostole sv. Vavrinca v Hrabušiciach, stav po reštaurovaní

Foto Archív Pamiatkového ústavu – ORA Levoča

taurovala plastiku kľačiaceho sv. Jozefa, ktorá sa našla v roku 1976 v súkromnom majetku v Spišskom Podhradí. Avšak k jej vrcholným výkonom v oblasti Pavlovej plastiky patrí reštaurovanie plastík oltára sv. Barbory z Banskej Bystrice, konkrétne predely, reliéfov a ústrednej plastiky Madony s dieťaťom. Starostlivé, citlivé reštaurovanie týchto diel odkrylo ich pavlovský charakter do tej miery, že už nemôže byť pochýb o ich autorstve a autenticite.[4] Na tomto oltárnom celku pracoval kolektív M. Spoločníková, D. Filová, J. Mésárošová, A. Draxler, O. Dzúrik.

Ďalšie reštaurátorské aktivity na diele Majstra Pavla realizovali v rokoch 1956–1958 F. Sysel a D. Feldová na oltári Zvestovania Panne Márii v Chyžnom, E. Ricottiová a Ľ. Pisár na hlavnom oltári sv. Juraja v Spišskej Sobote v rokoch 1967–1969, K. Veselý reštauroval v rokoch 1970–1972 plastiku sv. Margity z hlavného oltára Kostola sv. Margity v Mlynici, Štátne reštaurátorské ateliéry – Oblastné reštaurátorské ateliéry Levoča – A. Svetková, L. Székely, O. Priatka, A. Slebodník, V. Záborský, Š. Parobeček v rokoch 1989–1993 reštaurovali hlavný oltár v Kostole sv. Vavrinca v Hrabušiciach, ten istý kolektív reštauroval v roku 1989 tiež oltár sv. Mikuláša v Kostole sv. Jakuba v Levoči (stav oltára hodnotili ako relatívne dobrý a išlo v podstate o konzervátorský zásah). Reštaurovaný bol tiež Ukrižovaný z Kostola sv. Jána Krstiteľa v Spišských Vlachoch (K. Veselý, 1968–1973), Ukrižovaný z kostola v Lipanoch (1967–1973), Ukrižovaný z Lomničky (A. Darolová, 1978).

V kontexte reštaurátorského programu Pavlovho diela nemožno obísť veľkú jubilejnú výstavu Majster Pavol z Levoče v roku 1967, ktorú organizovala Slovenská národná galéria a Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody pri príležitosti 450. výročia dokončenia hlavného oltára v levočskom farskom kostole, ktorá okrem iného dôrazne upozornila na skutočnosť, že tejto problematike chýba komplexnejšie vedecké hľadisko a predovšetkým naša vlastná umelecko-historická koncepcia výkladu osobnosti Majstra Pavla. V súvislosti s touto výstavou sa začal sľubne roz-

vïjať aj výskum Pavlovho diela, kedže sa mimoriadne začal pociťovať nedostatok kompletnej dokumentácie jeho diela. Začala sa riešiť rozsiahla výskumná úloha Technická dokumentácia drevených polychrómovaných plastík a v rámci nej špeciálne Technická dokumentácia pre štúdium diela Majstra Pavla. Bola to najrozsiahlejšia a najsystematickejšia práca fyzikálno-chemického laboratória, ktorá sa začala v roku 1969 v SÚPSOP-e pod vedením Ing. Šujanovej. Do monografických dokumentačných kníh sa spracovalo 95 sôch a toto viacročné úsilie malo vyústiť do záveru, v ktorom mali byť synteticky rozobrané spoločné a odlišné znaky skúmaných diel. Výskum však zostal nedokončený, pretože úloha bola v roku1992 zastavená. Je to škoda, pretože tento výskum by určite veľa povedal a možno by priniesol i iný pohľad na problematiku reštaurovania Diela Majstra Pavla.

Koncom roku 1987 bola v Levoči sprístupnená nová expozícia Spišského múzea venovaná životu a dielu Majstra Pavla, ktorá prezentuje polychrómované faximilné kópie Pavlových plastík.[5] Expozícia je situovaná v dome na námestí, kde Pavol žil a kde mal aj dielňu, v ktorej tvoril svoje rozsiahle dielo. V roku 1988 zorganizovalo Spišské múzeum v Levoči v spolupráci so Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV – Krúžkom historikov Spiša a Umenovedným ústavom SAV v Bratislave seminár s pracovným názvom Majster Pavol z Levoče – život, dielo, doba, na ktorom odznelo niekoľko zaujímavých príspevkov autorov zaoberajúcich sa životom a dielom tohto neskorogotického rezbára; medzi inými zazneli aj príspevky reštaurátorské aj pamiatkarské, ktoré súviseli s ochranou a obnovou Pavlovho diela. Avšak ako prvoradá úloha aj tu vyznela potreba odborného systematického komplexného výskumu tohto diela za spolupráce historikov, historikov umenia i reštaurátorov a technológov, domácich i zahraničných, ktorý by vyriešil definíciu pojmu Dielo Majstra Pavla z Levoče. *A zďaleka tu nejde iba o otázky doplňujúceho, okrajového významu, ale aj o problémy zásadné*, konštatovala na záver K. Biathová. Opätovne zaznela tiež myšlienka zriadenia dokumentačného centra na výskum Pavlovho diela, [6] kde by sa systematicky zhromažďovali všetky materiály a informácie, ktoré o ňom vieme a máme, i tie nové, ktoré prinesie ďalší výskum. Mali by sa tu sústrediť tiež kópie reštaurátorských dokumentácií roztrúsených u rôznych investorov, majiteľov a reštaurátorov, aj uložených v Archíve Pamiatkového ústavu, či v Štátnom oblastnom archíve Levoča, výsledky výskumov polychrómie, RTG snímky, výsledky reštaurátorských výskumov, fotodokumentácia, mikrofilmy a xerokópie archívnych dokumentov z našich i zahraničných archívov. Treba i dnes uvažovať o tejto myšlienke, pretože aj skúsenosti získané pri príprave tohto nášho príspevku jednoznačne dokazujú, že s fondom Diela Majstra Pavla, hoci je rozsiahly, keďže je roztrúsený, nekompletný a neľahko dostupný, pracovať je veľmi náročné a problematické. Sídlom tohto centra môže byť Spišské múzeum vzhľadom na expozíciu Majstra Pavla, ale rovnako to môže byť aj pracovisko Pamiatkového ústavu v Levoči, respektíve Oblastný reštaurátorský ateliér v Levoči. Dôležité je najmä to, aby slúžilo účelu, pre ktorý bolo zriadené.

Poznámky

1/ Dielo Majstra Pavla z Levoče (Libuše Cidlinská).
In: JANKOVIČ, V. a kol.: *Národné kultúrne pamiatky na Slovensku*. Osveta, Martin 1984, s. 132; ŠEVČÍKOVÁ, E.: *Dielo Majstra Pavla z Levoče*. Vyšpecifikovanie súboru pamiatok, vyhlásených za národné kultúrne pamiatky uznesením Predsedníctva SNR č. 24/1961. Úloha Štátneho pamiatkového ústavu, 1983.
2/ Podrobný popis, rozbor diela a reštaurovanie tohto monumentálneho oltárneho celku je uvedený v publikácii KOTRBA, V. a F: *Levočský oltár Majstra Pavla*. TVAR, Bratislava 1955; tiež KOTRBA, F.: *Konservace levočského oltáře*. In: Zprávy památkové péče, 1954, č. 4.
3/ KLUBERT, Š.: *Ikonografické poznámky k dvom levočským dielam Majstra Pavla*. In: Monumentorum tutela, 5, 1969, s. 54–88; GÜNTHEROVÁ-MAYEROVÁ, A.: *Ikonografické poznámky k dvom levočským dielam Majstra Pavla*.
In: *Po stopách výtvarnej minulosti Slovenska*. Výber z diela Alžbety Güntherovej-Mayerovej. Pallas, Bratislava 1995.
4/ VACULÍK, K.: *Mária Spoločníková*. ABC Pallas, Bratislava 1972, s. 9.
5/ Polychrómiu realizovala M. Spoločníková.
6/ Záver diskusného príspevku Ivana Chalupeckého.

Literatúra a pramene

CIDLINSKÁ, L.: *Oltár sv. Mikuláša vo farskom kostole v Levoči*. In: Monumentorum tutela, 5, 1969, s. 89–117.
CIDLINSKÁ, L.: *Reštaurátorské práce v kostole sv. Jakuba v Levoči*. In: Pamiatky, Príroda, *13*, 1982, č. 2, s. 23–25.
CIDLINSKÁ, L.: *Dielo Majstra Pavla z Levoče*. In: JANKOVIČ, V.: *Národné kultúrne pamiatky na Slovensku.* Osveta, Martin 1984.
KLUBERT, Š.: *Ikonografické poznámky k dvom levočským dielam Majstra Pavla*. In: Monumentorum tutela, 5, 1969, s. 54–88.
KOTRBA, V. a F.: *Levočský oltár Majstra Pavla*. TVAR, Bratislava 1955.
Po stopách výtvarnej minulosti Slovenska – výber z diela Alžbety Güntherovej-Mayerovej. Pallas, Bratislava 1995.
VACULÍK, K.: *K problematike diela Majstra Pavla.* Katalóg výstavy diela Majstra Pavla z Levoče v roku 1967.
VACULÍK, K.: *Mária Spoločníková*. ABC Pallas, Bratislava 1972.
Majster Pavol z Levoče – život, dielo, doba (zborník referátov zo seminára). Zostavovateľka: Mária Novotná. Vydalo Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1991.
ŠUJANOVÁ, O.: *Príspevok k dreveným polychrómovaným plastikám.* SÚPSOP, Bratislava 1968.
ŠUJANOVÁ, O.: *Technická dokumentácia pre štúdium diela M. Pavla,* I. časť. Číslo úlohy 156/IV. SÚPSOP, Bratislava 1968.
ŠUJANOVÁ, O.: *Jubilejný zborník k 30. výročiu SÚPSOPu.*
Štátny oblastný archív Levoča – archív Štefana Kluberta. Neusporiadaný fond.
Archív Pamiatkového ústavu – reštaurátorské dokumentácie.
Archív rímskokatolíckeho farského úradu v Levoči.

MÁRIA NOVOTNÁ
JURAJ MATÁK

Stredoveké nástenné maľby v Kostole sv. Martina v Martinčeku

Ranogotický Kostol sv. Martina v Martinčeku patrí medzi najstaršie sakrálne objekty Liptova. Postavený bol v druhej polovici 13. storočia na miernom kopci východného svahu vrchu Mních a je dobre viditeľný od Ružomberka a Liptovskej Mary i v smere od Likavského hradu. Vybudovaný bol ako jednoloďová stavba s rovným uzáverom svätyne, s predstavanou vežou a pristavanou sakristiou. Presbytérium má zachovanú pôvodnú krížovú klenbu, na východnej stene svätyne bolo zamurované a dnes odkryté ranogotické okno, na severnej stene je viditeľné staré pastofórium. Na južnej stene lode je ranogotický vstupný portál. Vzácne zachované sú pôvodné okná veže.

Kostol sv. Martina v Martinčeku
Foto T. Devoša

Napriek tomu, že historici už od 19. storočia konštatujú, že kostol v Martinčeku, podobne ako v Liptovskej Mare, patrí medzi najstaršie v Liptove, doteraz sa tu neuskutočnil väčší archeologický prieskum a dostatočná pozornosť sa nevenovala ani historickému a architektonickému vývoju kostola. Preto veľkú časť historickej literatúry o Martinčeku tvoria povesti a hypotézy, ktoré zatiaľ nič nepotvrdili, ale ani presvedčivo nevyvrátili.

Archeologické nálezy z konca 19. a začiatku 20. storočia potvrdili osídlenie tejto časti Liptova od praveku. V roku 1914 sa na poli neďaleko Martinčeka našlo 14 bronzových mečov a ďalších predmetov z bronzovej doby. Martinček bol pravdepodobne významnou lokalitou aj v období christianizácie Liptova. Starší slovenskí a maďarskí historici Liptova vyslovili teóriu o existencii kláštora templárov na neďalekom vrchu Mních, ktorý bol jedným z dvoch templárskych kláštorov na Liptove, pričom kláštor na vrchu Mních bol údajne sídlom komtúrstva, ktoré pôsobilo v oblasti Liptova, Oravy, Turca, Trenčína, Spiša, Šariša a Gemera.[1] Kláštor tu údajne stál už okolo roku 1200 a po zániku rádu v roku 1312 zostal opustený a zanikol. Vyslovený bol názor, že aj o stavbu kostola v Martinčeku sa zaslúžili templári. Neskôr Ivan Houdek prítomnosť templárov na Mníchu pri Martinčeku vylúčil.[2]

Túto teóriu odmietol slovenský historik Jozef Kútnik, ktorý možný kláštor na vrchu Mních, podobne ako v ďalších lokalitách s obdobným pomenovaním, dáva do súvislosti s benediktínskou sústavou pustovní, prostredníctvom ktorých sa šírilo kresťanstvo v tejto časti Slovenska od 9. storočia. Stavbu kostola v Martinčeku, podobne ako ďalších kostolov na Liptove, možno podľa Kútnika zaradiť na koniec christianizačného procesu. Vplyv benediktínov vidí okrem iného aj v patrocíniu kostola, zasväteného sv. Martinovi biskupovi.[3]

Patrocínium sv. Martina sa však môže vzťahovať aj k miestam, kde boli staré mýtne stanice. V Liptove boli dve, jedna v Martinčeku a druhá v Dovalove, pričom na obidvoch miestach sú kostoly s patrocíniom sv. Martina. Tento svätec sa považoval aj za ochrancu štátneho majetku, a preto sa objavoval ako patrón pri mýtniciach.

Lőcsey E.

Näheres konnte nicht festgestellt werden.

8 nuove fetvorolva.

Ha Pomagyérem 289. b.

Hadsereg.

Uhlánus.

A jobbra fordult paripán ü
lévő görbe karddal ellenfelére c

Lobkowitz Uhla

a kép alatt hat sorban:
Entstanden 1782 unter Kaiser Io
Chevaux legers Regimentern eing
Regiment zusammen gesetzt wurde
tirungs Farbe auf dem Blatte des
dem Unterschied, dass sie jezt
haben, zu sehen, und dessen Inh
jelzése a fölsö sarkokban: 87. é

Szines rm., mér. a rl. 15.

Sz. n
72-9

Lőcsey Ferenc

Ötvös

1913–14.

Évkönyv 1930. 85. l.

kissé jobbra fordulva. Jobb kezével a dere-
balját kardjának kosár nélküli marko-
, szemöldöke, szeme, bajusza s körszakála sö-
ezüst zsinórzású mentéje, atillája s szűk
topánjának ugyanilyen rövid szára fűzős.
jobbra egy vár látképét szemléljük. Az aranyvoj-
n óra, réteges buzogány és diszkard van, a me-

ra, méretei 233:139 c/m.
. gyűjteményéből 140/95 № 557.

140/95: 557

Lőcsey Ferenc

kereskedelmi minisz-
teriumi 800 K segély
Éimisk 1913-14.

Library Issue.

Borrowed in the Year
Term. Book No.

Borrowed 1913-14

Lőcsey Ferenc

Kereskedelmi minta-
térium 1600 K
államsegély

Számok 1914–15

83. l.

detén érte el fejlő désének tetőpontját, elsősorban a portréban. Adolf Menzel, Aubry-Lecomte, Vernier, Carpet, Hauptstängl, Piloty, Pettenkofen, Krichuber a legmagasabb művészi szférákba érnek könyvmatais kal. A művész szabadon, könnyedén rajzolhatott a köre. A tonusoknak, a finomságoknak, az erőnek és kifejezhetőségének [illegible]

MDK

Lőcsey Ferenc

keresk.miniszt. segélye 1600 kor.

Kimisk 1914-15. 83-84 l.

Löcsemáriategyi vk
templom

képe repr.

Kisstrikltsath Magy

978. l.

Pannonhalma, tpl

311–374